

חלק ראשון סוגיא דמשרת.

נשיטות הפוסקים בטעם פְּעִיקָר. (פְּסָחִים דף מג ע"ב ודף מד ומה) אַרְשָׁוּם לזַפְרוֹן שְׁמַעְתָּא דְּמִשְׁרַת וְנִשְׁיטוֹת הַפּוֹסְקִים בְּזָה כִּי מַעֲיִן עֲמוֹק הוּא וְאַחַל לְכַתּוּב כְּפִי אֲשֶׁר הִנְנִי ה' בְּבִאוּרוֹ כֹּל הַנִּשְׁיטוֹת וּבִסְעִיפִים הַמְּסַתְעִפִים מֵהֶם.

ואיזה מהם יִכָּשֶׁר יוֹתֵר בְּפִשְׁטָא דְּשְׁמַעְתָּין כְּפִי קֵט שְׁפָלִי הַנְּמוּדָּה. וְנָה הַחֲלִי בַע"ה: שְׁיִטַּת רַש"י וּפְרִירוּשׁוֹ הוּא.

דְּפִירוּשָׁא דְּמִלְתָּא דְּטַעַם פְּעִיקָר. הוּא שְׁהֵתֵר נְהַפְּדָה לְהִיּוֹת אִיסוּר.

וּלְמֵאֵן דְּאִית לִי דְּרַשָּׁא דְּטַעַם לְקִי עַל כָּל כְּוִיָּת וְכְוִיָּת מִן הַתְּעַרְוּבוֹת אַף שְׁאִין בּוֹ מִן הָאִיסוּר אֲלָא מְעַט. וְזֶה נִרְאֶה מְבֹנָאָר מִמ"ש רַש"י ד"ה מִפֶּת וּמִיָּן.

וְאִילוּ פִּשְׁט הֵיִן בְּכֹלָה פֶּת לֹא הָוִי פְּלִיגִי רַבְּנָן עֲלָה כּו'. וּלְכַד לֹא מִשְׁפַּחַת לָה לְרַש"י שְׁיָהָא הֵתֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר גְּבִי מִשְׁרַת רַב הִיכִי שְׁלֵא נִתְפַּשֵׁט הֵיִן בְּכָל הַפֶּת.

וְכֵן גְּבִי חֲטָאת דְּמוּקִי בְּסוּף סוּגְיָין לְהֵתֵר מִל"א כְּתִב נְמִי רַש"י דְּהֵיִנוּ נְמִי דְּלֹא אִיבְלַע בְּכֹלָה עֵינֵן בְּרַש"י ד"ה וְרַבְּנָן מְצַרְדָּה צְרִיכִי כּו'. וְא"נ לֹא אִבְלַע בְּכֹלָה כּו'.

וּבְכֹתֵחַ הַבְּבִלִי וְכו' ס"ל לְרַש"י דְּאִיתָא בְּהוּ טַעַם פְּעִיקָר. וּלְכַד כְּתִב בְּסוּף שְׁמַעְתָּין דְּרַבְּנָן דְּפְלִיגִי עֲלָה דַר"א בְּכֹתֵחַ הַבְּבִלִי לִית לְהוּ טַעַם פְּעִיקָר וְגַם ס"ל לְרַש"י דְּלְמֵאֵן דְּלִית לִי טַעַם פְּעִיקָר.

אִין שׁוּם אִיסוּר בְּטַעַם לְחֻדְדִי כַּמ"ש רַש"י בְּחֻלִּין (צח:) דְּרַבָּא לִית לִי טַעַם בְּחֻלִּין כָּלֵל דְּמִדְּאוּרִיָּתָא בְּרַבָּא בְּטִיל ע"ש. וּלפ"ז יֵשׁ לְהַבִּין דְּמֵאִי פְּרִיָּדָה בְּגַמ' אִי הִכִּי לְעַנְּנָן חֲמִץ בְּפִסְחָא נְמִי וּפִירַש"י דְּהָא אָמַר עַל עִירוּבוֹ בְּלָאוּ וְהֵיִנוּ הַתְּמַל"א.

דְּהָא עִירוּבוֹ בְּלָאוּ דְּאָמַר ר"א הֵיִנוּ ד' מִיָּנִי מְדִינָה וְבָהוּ אִית טַעַם בְּלָאוּ הַתְּמַל"א נְמִי אִיסוּר מְשׁוּם טַעַם וְאִיָּדָה קָרִי לִי הַגַּמ' הַתְּמַל"א. וְכֵן אֲבִי דְּמִקְשָׁה מְמַקְפָּה לֹא מְשׁוּם דֵּהַתְּמַל"א כּו' אִימָא דְּמְשׁוּם טַעַם בְּלָאוּ.

דְּהָא אֲבִי אִית לִי טַעַם ק. דְּהָא אִיהוּ גּוּפְלִי דְּמִקְשָׁה לְקַמְּן עַל ר"י כְּדֵאִיתָא לְהַדְּיָא בְּמַס' נְזִיר דְּהָאִי קוֹשְׁיָא וְהָאִי מִשְׁרַת לְהַכִּי הוּא דְּאִתָּא אֲבִי גּוּפְלִי מִקְשָׁה לְהוּ ע"ש.

[אֲבָל מְהָא דְּאָמַר אֲבִי בְּחֻלִּין ש"מ טַעַמוֹ וְלֹא מְמָשׁוּ דְּאוּרִיָּתָא מִבְּב"ח לֹא קוֹשְׁיָא לִי דַע"כ צְרִיָּדָה לְזַמְּרֵי דְּאֲבִי הַדֵּר בִּי הֵתֵם לְגַבִּי דְּרַבָּא דַּל"כ מֵאִי מִקְשָׁה הִכָּא דְּמִשְׁרַת אֲתִי לְטַעַם ק הָא טַעַם לְדִידִי בְּלֹא ה' יְדַעֲיָן מִבְּב"ח אֲלָא ע"כ דְּהַדֵּר בִּי לְגַבִּי רַבָּא.

וְכֵן כְּתִבוּ הַתּוֹס' בְּחֻלִּין (דף קח.) ד"ה מִבְּב"ח] וְכֵן לְקַמְּן דְּמִקְשָׁה וְכְוִיָּת בְּכַדִּי א"פ דְּאוּרִיָּתָא א"ה אֲמֵאִי פְּלִיגִי עֲלֵי רַבְּנָן עַל ר"א בְּכֹתֵחַ הַבְּבִלִי כּו'.

וּלְדִידִי מִי נִיחָא דְּתִפּוּק לִי טַעַם וְהַגַּמ' לֹא מִקְשָׁה עֲלָה דְּאֲבִי רַב אֲלָא מֵאִי מְשׁוּם הַתְּמַל"א סוּף סוּף כּו'. מְשַׁמַּע דְּבִלָּא כּוֹבָא"פ וּבְלָא הַתְּמַל"א הָוִי נִיחָא.

וְקוֹשְׁיָא דְּהָא בְּלֹא כ"ז נְמִי תִּפּוּק לְהוּ מְשׁוּם טַעַם ק. וּמַכ"ש לְגִירְסַת הַתּוֹס' דְּלֹא גְרָסִי לְהָדָה דְּאֲלָא מֵאִי הַתְּמַל"א מְשׁוּם דַּל"כ מֵאִי ס"ד דְּאֲבִי לְאִקְשׁוּיָי עִי"ש בְּדַבְרֵיהֶם כ"ש

דקשה דאפתי מאי ניהי לי לדידין דתיפוק לי משום טכע"ק וכן הא דמקשה ממדוכות וקופות עה"כ תקשה דתיפוק לי משום טכע"ק.

וראיתי להתוס' בתולין דהקשו לשיטת ר"ת דאית לי ג"כ טעם בעיקר כמ"ש רש"י ששהתיר נהפך להיות איסור ונ"ל וא"ת פיון דטכע"ק דאורייתא כו' מאי פריה משתי קופות כו' ותיקצו דאורייתא במין במינו עיי"ש בתוס' ד"ה רבא (דף צח: ודף צט) וכן פתבו התוס' בזבחים (דף עט).

(וכן הרשב"א בתוה"א הקשה ג"כ מקופות כקו' התוס' ותריץ נמי פתירוץ. ומאוד נפלאו לי דבריהם.

דמה הועילו בתירוץ. דאפתי תקשה ממקפה ומכוחת הבבלי וממדוכות דליכא לאוקמי במין במינו.

וא"כ הדרא ק' לזנכתא דתיפוק לי משום טכע"ק וקא ודאי ליכא למימר דתבלין בקדירה מיקרי מין במינו כמו שטעה בזה בספר בל"י דהא ונדאי ליתא. וכבר הושג פן בפ"מ.

ועיין בסוף הקונטרס באריכות. וכמו שהקשינו (ולקמן אי"ה יבואר קצת ישוב לדברי התוס' והרשב"א.

אבל לשיטת רש"י ליכא אפי' קצת ישוב). וגם בעיקר תירוץ דהתוס' והרשב"א דהך דקופות מיקרי במין במינו.

כבר הקשו התוס' בעצמם דא"כ מאי מקשה אב"י דהא אפי' אם כבא"פ דאורייתא שאני הכי דהוי מין במינו דמדאורייתא ברובא בטל. ולכך באמת התוס' במס' פסחים מוקי לה דווקא במין בשא"מ דהיינו קמח בקמח.

וא"כ גם מקופות לא מתרצי מידי: לכה נראה דאי אפשר ליישב שיטת רש"י זולתי ע"פ מש"כ התוס' במס' נזיר (דף לו.) (ד"ה שרה ענבים ונ"ל פאן אין פתובה בספרים דתנא.

אלא נראה שכ"ז מדברי אב"י שלא היו יודע הברייתא פיון דקא מתמה וכבא"פ דאורייתא משמע לדידין' כבא"פ דרבנן וכ"ש טכע"ק דרבנן. ומיהו לפי מאי דפרישית ניהא עכ"ל התוס'.

נראה מדבריהם להדיא דהשתא לפי מאי דס"ד דאב"י לא הוי ידע פלל מטכע"ק ונהוי ס"ל דהוא דרבנן. (ומה דמסיימו התוס' ומיהו לפי מאי דפרישית ניהא.

אזלי לשיטתם שם (דף לו.) (בד"ה וכוזית בכדי א"פ דמפרשי פירוש אחר בטכע"ק ויתבארו אי"ה דבריהם בארובה לקמן אבל לפי פירש"י בטכע"ק מוכרחי' אנו לומר כמש"כ בהתחלת דבריהם דהשתא הוי סבר אב"י דטע"כ אינו רק מדרבנן בעלמא) ונראה לי לבאר דבריהם קצת דאין פנונת התוס' דליתא פלל להך ברייתא דמשרת.

דזה ונדאי אינו דא"כ מאי האי דמסיים ומפאן אתה דן לכל איסורין שבתורה. הא אינו ענין לקושיותו פלל.

דְּהָא לְקַמְן מְקַשָּׁה סְתָמָא דְתַלְמוּדָא מְדַרְבְּנָן נִשְׁמַע לר"ע לְשַׁאֲרַי אִיסוּרִין וְכֵאן לֹא בָּא לְהַקְשׁוֹת רַק מִנ"ל בְּנִזְרִי גּוּפָא לְהַתְמַל"א דְלִמָּא לִטְכַע"ק וְעוֹד דְהַלְשׁוֹן אִינוּ לְשׁוֹן אֲמוּרָא'י כְּלָל רַק לְיִשְׁנָא דְבְרֵיִתָּא.

וְעוֹד מְהִיכִי פְסִיקָא לְהוּ לְתַלְמוּדָא דְרַבְּנָן פְּלִיגִי עַל ר"ע בְּדַרְשָׁא דְמִשְׁרַת פִּינָן שְׁנָה אִינוּ בְּרֵיִתָּא רַק מְדַבְּרִי אַבְיִי. וְעוֹד דְבַהֲדֵיָא אִיתָּא בְּסַפְרֵי פ' נִשְׂא לְהוּ בְּרֵיִתָּא בְּאוֹתוֹ לְשׁוֹן עֲצָמוּ.

לְכֹה נִרְאֵה דְכֹה הוּא פְּנוּנְתוֹ דְאַבְיִי לְאִידַע מְהֵךְ בְּרֵיִתָּא דְמִשְׁרַת וְלֹא מְקַשָּׁה רַק מְסַבְּרַת עֲצָמוּ וְלְכֹה לֹא מְקַשָּׁה בְּלִשׁוֹן וְנוֹדָא רַק בְּלִשׁוֹן סְפַק דְלִמָּא לִיתָּן טְכַע"ק הוּא דְאִתָּא. וּמַעֲיָקְרָא הָוִי הֵבֵר טְכַע"ק דְרַבְּנָן דְלֹא יָדַע דְרִשָׁא אַחֲרַת לִטְכַע"ק רַק מְמַשְׁרַת אֲפָשָׁר לְמַדְרֵשׁ לִטְכַע"ק וְכִינּוּן דְחֻזִי לר' יוֹחָנָן דְדַרְשֵׁי מְמַשְׁרַת לְהַתְמַל"א א"כ מְסַתְמָא לִית לָן טְכַע"ק וְאִח"ז מְקַשָּׁה בְּלִשׁוֹן סְפַק מִנ"ל דְלַהַתְמַל"א דְלִמָּא לִטְכַע"ק.

רַק דְסְתָמָא דְתַלְמוּדָא הוּסִיף לְחֻזְקָא קוֹשְׁיֵת אַבְיִי מְהֵךְ בְּרֵיִתָּא דְתַנְיָא בְּהֵדֵיָא דְדַרְשֵׁי לְמִשְׁרַת לִטְכַע"ק. וְבִזְהָ נִיחָא טוּבָא דְבְמַס' נִזְרִי מְקַשָּׁה הָוִי קוֹשְׁיָא בְּלִשׁוֹן דְלִמָּא וְבְמַס' פְּסָחִי מְקַשָּׁה בְּלִשׁוֹן וְנוֹדָא וְהָוִי מִשְׁרַת לְהִכִי הוּא דְאִתִּי הָוִי מְבַעֵי לִי לְכַדְתַּנְיָא כו' וְהִינוּ דְבְמַס' נִזְרִי הִבִּיא הִיאָךְ אַבְיִי הִי מְקַשָּׁה וְאַבְיִי דְלֹא יָדַע מְבַרֵיִתָּא לְכֹה לֹא מְקַשָּׁה רַק מְסַבְּרָא מִנ"ל דְלַהַתְמַל"א דְלִמָּא לִטְכַע"ק.

וְסְתָמָא דְתַלְמוּדָא הוּסִיף בְּדַבְּרֵי אַבְיִי הָוִי בְּרֵיִתָּא לְחֻזְקָא קוֹשְׁיֵתוֹ. אֲבָל הֵכָּא בְּמַס' פְּסָחִים לְבַעֲבוּר פִּי לֹא נִשְׁנִית רַק אַגְבִּי גְרָרָא לְכֹה מְקַצֵּר הִגְמָא בְּהַרְבֵּה דְבְרִים לְכֹה לֹא הִבִּיא רַק עֵיקַר הַקוֹשְׁיָא לְפִי מֵאִי דְמַסִּיק סְתָמָא דְתַלְמוּדָא מְהַבְּרֵיִתָּא וְלְכֹה מְקַשָּׁה בְּפִשְׁטוֹת הָוִי מְבַעֵי לִי לִטְכַע"ק.

וְעֵינָן שְׁם בְּסוּגָיָא וְתַמְצָא פִּי בְּהַרְבֵּה דְבְרִים הֲאָרִיכוּ שְׁם בְּסוּגָיָא דְהֵתָם טְפִי מְבַסּוּגָיָא דִּינָן עִם פִּי תוֹכָן בְּשִׁמְיֵי הַסּוּגָיָוֹת בְּלִי סְפַק דְאַחַת הִנָּה מ"מ הֵתָם דְבְדוּקְתָא הֲאָרִיף טְפִי בְּכַפּוּלָא כְּגוֹן וְאַבְיִי מַעֲיָקְרָא קָא קוֹשְׁיָא לִי כו' וְכֵן הָוִי דְמַסִּיק בְּשִׁלְמָא לְדִידִי מִשׁוּם דְנִפְשִׁי וְכו' וְהֵכָּא בְּפִסְחִי יַעֲזֵן פִּי לֹא נִשְׁנִית רַק אַגְבִּי גְרָרָא.

לְכֹה קוֹצֵר בְּדַבְּרֵי שְׂאִינָם נוֹגְעִים כ"כ לְעֵיקַר הַהִלְכָה]. פִּנ"ל לְפָרֵשׁ פְּנוּנְתַת הַתּוֹס' הֵגַם פִּי לְשׁוֹנָם אִינוּ מוֹרָה עַל זֶה פִּי לְפִי מַש"כ שְׁפִיר נוֹכַל לְמַגְרֵס דְתַנְיָא רַק דו"א מְדַבְּרֵי אַבְיִי רַק מְדַבְּרֵי סְתָמָא דְתַלְמוּדָא.

מ"מ אֲפָשָׁר לְהִיּוֹת דְהֵיָה בְּגִרְסָתָם לְכַדְתַּנְיָא בְּדַבְּרֵי אַבְיִי גּוּפִי. וְעַכ"פ יֵהִי אִיף שְׁיֵהִי פְּנוּנְתַת הַתּוֹס' מ"מ הַדְּבָרִים מִצַּד עֲצָמָם נְכוּנִים וּמְדוּקְדָקִים בְּחִילוּף הַלְשׁוֹן שְׁבִין סוּגָיָא דִּינָן לְסוּגָיָא דְנִזְרִי לְפִי דְבְרֵי הַתּוֹס' דְאַבְיִי הָוִי סְבֵר בְּה"א דִטְכַע"ק אִינוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן.

כְּנַלַע"ד דָּאִי אֲפָשָׁר לְפָרֵשׁ שְׁיִטַת רַש"י כ"א בְּדַרְשָׁה זֶה דְבַה"א לֹא הָוִי יָדַעִנָן מִטְכַע"ק כְּלָל. (וְכֵן אִינוּ מְוַכְרְחִי לֹאמַר גַּם לְשִׁיטַת ר"ת וְלְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים שְׁפִירְשׁוּ לְהוּ דִטְכַע"ק הִינוּ שְׁהֵתֵר נְהַפְּדָה לְהִיּוֹת אִיסוּר וְכִמוֹ שְׁיִתְבָּאֵרוּ אִי"ה דְבְרֵיהֶם לְקַמְן בְּאַרְוֵפָה).

אִיף כָּל זֶה עוֹלָה שְׁפִיר בְּדַבְּרֵי אַבְיִי. דְנוֹכַל לֹאמַר שְׁפִיר דְאַכְתִּי לֹא יָדַע מִטְכַע"ק כְּלָל.

אף במאי דמקשה הגמ' אי הכי לענן חמץ בפסח נמי אינו מתיישב לכאורה דסתמא דגמ' יהי שלא אליבא דמסקנא. דהא באמת מסקינן דגם ר"ע דאליבין אר"י לשמעתי' נמי אית ליה טכע"ק.

וא"כ איך אמר דעירובו בלאו דאמר ר"א היינו משום התמל"א אימא דמשום טכע"ק וגם איך יתכן לקרותו התמל"א פינון דלית ביה הטר פלל דהא נהפך פולו להיות איסור. אף באמת גם זה אינו.

דקא לשיטת רש"י רבנן דר"א לית להו באמת טכע"ק. וא"כ באמת נוכל לומר דגם ר"א לית ליה טכע"ק פלל.

נרק משום התמל"א קאמר דהוא בלאו. ומקשה לזעירי פינון דמוקי קרא דכל דכתיב גבי שאור להתמל"א א"כ האי פל דגבי חמץ נמי להתמל"א אתי ולא לטכע"ק א"כ לחשוב נמי חמץ בפסח.

והוא פשוט: ומעתה נבוא לבאר המשך הסוגיא לפירש"י. רש"י פירש דהתמל"א הוא אף בלתי מעורב שאוכל חצי זית פת וחצי זית ענבים בבית אחת חייב שיהי אמה תורה משרת ענבים לא ישטה חייב על שריית פיתו פינון ואי איכא מיין לחודי' פמותו ל"ל קרא.

הנה מה שפירש דהתמל"א הוא אף שלא במעורבים ודלא פדעת התוס' ד"ה פמאן. היינו משום דאי במעורב דווקא.

א"כ איך קאמר לקמן לר"ע דשרה פיתו פינון ואכל פזית מפת ומיין דחייב דהוי משום התמל"א. דקא לפי האמת מסקינן דגם ר"ע אית ליה טכע"ק מגיעולי עכו"ם.

וא"כ מאי התמל"א איכא דקא דהא פולה הוי איסור וכן גבי חטאת דמוקי להתמל"א תיפוק ליה משום טכע"ק וע"כ צריך לומר כמ"ש רש"י שם דלא פשט היין בכל הפת וכן גבי חטאת דלא אכלע בכולה ואפ"ה חייב משום התמל"א ש"מ דהתמל"א אף שלא במעורבים.

והכי משמע להדיא בסוף סוגיין דא"ל רב אשי לרב פהנא כו' השתא לר"ע איסור והטר מצטרפין איסור ואיסור מבעי כו' והשתא אם נאמר דאיסור והטר דווקא במעורב לא הו' מקשה מידי.

ואין לומר דזהו באמת קמשני ליה איסור והטר בב"א איסור ואיסור בזא"ז דאין זה במשמעות לישנא דגמ' פלל. ובהכי ניחא מה דהוכרח רש"י לפרש בזעירי דדריש התמל"א גבי שאור מהא דאמר בבבביתא מקצתו מנין ולא ניחא ליה לפרש כפי' התוס' דזעירי מפרש פן בעירובו דקא פינון דהתמל"א הוא אף שלא במעורבין א"כ למאי נקטה הברייתא פלל הך לישנא דעירובו מנין על הטר מל"א פינון דלא תליא התמל"א בעירוב פלל ולכך הוכרח רש"י [לפרש] דזעירי מפרש פן במקצתו מנין דתני בבבביתא.

ומה שיקשו בתוס' דא"כ יהי זעירי דלא פמאן לא פאבני ולא פרבא. לא ידענא מאי קשיא להו כ"כ דאטו זעירי לא מצוי למפלג על אבני ורבא.

וגם לא ידענא מה תקנו זה בפירושים. דגם לפירושים הוא ג"כ דלא פמאן.

ומה שרצו לפרש פן בכוננת רבא הא ונדאי ליתא. דכי היכי דלאבני ונדאי לא הוי פירוש דעירובו להתמל"א.

דקא לדידן לא בעינן צירוף פלל. דבכחי זית לחודה בלא שום צירוף הוא חייב דקא ש הקטרה לפחות מפזית לדידן פדאמר התם.

וא"כ ע"כ פירוש דעירובו הוא כפשוטו. לרבות אפי' שאינו בעין.

א"כ ה"נ לרבא הוי פן פירוש דעירובו דבברייתא. דקא לא מצינו דיפלגו רבא ואבני בפירושא דעירובו ולא פליגי רק במקצתו פדמפרש התם דפליגי אי יש הקטרה לפחות מפזית.

אבל בעירובו אין שם שום רמז בגמ' דפליגי אבני ורבא בהא. וא"כ אף אם נאמר דזעירי קאי על עירובו דברייתא הוא ג"כ דלא פמאן.

אלא ע"כ דאין זה קושיא פלל. ומה שיקשו התוס' עוד.

דקא פרבנו נמי מצי אתי. גם זה לדידי אינה קושיא כ"כ.

דהתוס' הבינו דהדרשא דנקיט בראשונה בברייתא הוא הדרשא היותר פשוטה. ולכך פיון דנקיטו בברייתא בראשונה מקצתו דהיינו התמל"א.

א"כ הך דרשא דהתמל"א יותר פשוטה מדרשא דעירובו וא"כ אפי' לרבנו דלית להו רק חדא דרשא מפעי להו לאוקמי לדרשא היותר פשוטה דהיינו להתמל"א ואין זה מוכרח פלל. דונדאי מצינו למימר דדרשא דעירובו יותר פשוטה מהתמל"א.

ואי לא הוי אלא חד קרא הוי מוקמי' לי' לעירובו ואפ"ה השתא באמתפיון דאיכא תרי ריבויי. וע"כ חדא אתי להתמל"א.

וא"כ באמת אפי' במעורב ואינו בעין ולא הוי רק חצי זית איסור נמי התמל"א. לכך נקיט בברייתא בתחילה דרשא דמקצתו דהיינו התמל"א.

פי היכי דלהוי קאי עירובו דתני בתר הכי גם אמקצתו. וכה"ג מצינו גבי דרשא דבשבתה בביתא פרט לחתן ובלכתה בדרה פרט לעוסק במצנה לפי גירסת התוס' בסופה (דף כו).

(עי"ש.

נעין בפ"י דמפרש פן. דאף דדרשא היותר פשוטה הוא עוסק במצנה כמו שפירש"י דאי לא נכתב רק חדא קרא לא הוי ידענא חתן.

מ"מ השתא דאימי לן תרי קראי מוקמי לקרא קמא אחתן משום דהוא פשוט טפי בלשא דקרא וכה"ג מצינו למימר [הכא] הכי אף שאין זה דומה ממש להתם. מ"מ המעניין יראה שאין זה קושיא כ"כ.

ומה שיקשו עוד דא"כ בתמז מנ"ל תערוכות פיון דאצטרף קרא להתמל"א. גם זה יש ליישב.

דבאמת השתא סבר דעיקר קרא דחמז להתמל"א אתי. ותערוכות ידעין ממילא מסבא.

דגם בתערוכות נמי דינא הכי דע"כ צריף לומר דתערוכות חמץ אינו דומה לתערוכות שאור דדונקא גבי שאור צריכין קרא לעירובו. והיינו משום דהוי מין במינו והוי ס"ד דבטל.

או אפי' מבשא"מ מ"מ לא שיניף בי טעמא ולכך הוי ס"ד דבטל ולכך אצטרף קרא דלא בטל. אבל בחמץ פינו דהתערוכות הוא מבשא"מ.

ואית בי טעמו וממשו מסבא ידעינו דלא בטל. תדע דהא ר"י במס' ע"ז ס"ל לשיטת רש"י דטעם פעיקר מדרבנן.

וא"כ לית לי' שום לימוד לטכע"ק ואפ"ה ס"ל בטעמו וממשו דלקי בכזית בכדי א"פ. וע"כ צ"ל דזה ידעינו מסבא דלא בטל היכי שנגרש טעמו וממשו.

וכמו שיתבאר א"ה דבר זה לקמן בארובה. וגם יתבאר דד' מיני מדינה דאיירי בהו ר"א ע"כ אית בהו ממשו של חמץ לשיטת רש"י.

ומעתה נסתלקו כל קושיות התוס' מעל רש"י. ובהכי ניחא נמי דלא תיקשה להפוך לפמש"כ דגם רש"י מודה דהדרשא היותר פשוטה הוא לעירובו.

א"כ לכאורה תיקשה בהפוך דמנ"ל למדרש בחמץ להתמל"א. עד דמקשה מזה אי הכי לענו חמץ בפסח נמי.

הא פינו דליכא בחמץ רק חד קרא אימא דאתי לעירובו גרידא ולא להתמל"א. ובמ"ש ניחא דבחמץ לא צריף קרא לעירובו דבלא"ה ידעינו זה מסבא בטעמו וממשו דלא בטל.

ולכך ליכא לאוקמי קרא לר"א רק להתמל"א והא ודאי ל"ק דמנ"ל דקרא דחמץ אתי להתמל"א דלא לעירובו ולטעמו גרידא בלא ממשו דזה לא ידעינו מסבא. דזה אינו דהא השתא קיימינו בסבא דיוכל להיות דהתמל"א מדאורייתא וטכע"ק אינו אלא מדרבנן ולפי' רש"י לפי האמת ג"כ הכי הוא לרבא ור"י במס' ע"ז וא"כ ע"כ דיוכל להיות דטפי מסתבר לאוקמי קרא להתמל"א מלטכע"ק.

וא"כ נודאי דלק"מ. ועיין היטב בכל זה פי נכון הוא: ומש"כ רש"י עוד שיקרי חייב על שריית פיתו בינו ואי איכא מיין לחודי' פזית ל"ל קרא.

משמע מדבריו דאיירי דפשט היין בכל הפת ובכזית מיין לחודי' הוא דלא צריף קרא. הא לכזית מפת ומיין שפיר צריף קרא דחייב משום התמל"א.

ולקמן (מד:) ד"ה מפת ומיין כתב רש"י עצמו היפה זה. דאילו פשט היין בכל הפת כו' להתמל"א נא משפחת נה רק היכי שנא פשט היין בכל הפת.

וא"כ דברי רש"י סותרים אהדדי לכאורה אף במה שכתבתי לעיל דלשיטת רש"י ע"כ בה"א דאביי לא ידע כלל מסברת טכע"ק ניחא. דרש"י מפרש עתה לפום מאי דסלקא אדעתא דאביי מעיקרא בדברי ר"י.

(והרבה נמצא פן ברש"י דמפרש לפי הס"ד). ולכך שפיר משפחת לה להתמל"א אפי' בפשט היין בכל הפת.

פִּינּוֹן דְעֵתָה קִיָּמִינּוּ בְסִבְרָא דְטַכְע"ק אִינוּ מְדַאֲרִינְתָא. וּלפ"ז מוֹכַח ע"כ דְלִשְׁיטַת רִש"י
זִין הַנְּבָלַע בְּפֶת מִמְשׁוֹ מְקַרִי וְלֹא טַעְמוֹ דְאִי ס"ד דְלֹא מְקַרִי רַק טַעְמוֹ.

א"כ בַּה"א דְלֹא יְדַעִינּוּ מִטַכְע"ק א"כ הַטַעַם נָמִי בְטִיל וְכַמֶּש"כ רִש"י בְּחֻלְיִין וְהַבְּאֲתִי
לְעִיל. וְא"כ מֵאִי הַתְּמַל"א שִׁינְיָה בִּי פִינּוֹן דְהַאֲסוּר גּוֹפֵן בְטִיל אֲלֵא וְנִדְאִי דְמִמְשׁוֹ מְקַרִי.

וְא"כ הָוִי טַעְמוֹ וּמִמְשׁוֹ וְזֶה יְדַעִינּוּ מְסִבְרָא דְלֹא בְטִיל אַף דְטַכְע"ק דְרַבְּנָן פְּדֻמוֹכַח מִדְר"י
בְּמַס' ע"ז פֶּל שְׁטַעְמוֹ וּמִמְשׁוֹ לְשִׁיטַת רִש"י. וְזֶה הוּא דְלֹא כַהֲפַר"ח שְׁהַחְלִיט בְּשִׁיטַת רִש"י
לְהִפְּוֹ דְלִינּוּ הַמְּוֹבָלַע בְּפֶת טַעְמוֹ וְלֹא מִמְשׁוֹ קָרִי לִי.

וְלַע"ד הַקְּלוּשָׁה נִרְאָה דְמִפְּנֵי סוּגְיָא דְשְׁמַעְתִּין מוֹכַח דְלִשְׁיטַת רִש"י ע"כ מִמְשׁוֹ מְקַרִי.
דְּלִפִּי מַה שְׁהַנְּחַנּוּ לְשִׁיטַת רִש"י דְבַה"א לֹא הָוִי יָדַע אַבְיִי מִטַכְע"ק.

וְהוּא מְוֹכַח בְּלִי שׁוּם סְפָק כַּמֶּש"ל. א"כ מֵאִי מְקַשָּׁה לִי אַבְיִי מִמְקַפָּה וְהָוִי ס"ד דְאַבְיִי
דְמִשׁוּם הַתְּמַל"א הוּא דְלָקִי.

וְהַגְּמ' מְשַׁנֵּי לִי דְמִשׁוּם כַּבֵּא"פ. דְמַמ"נ אִי יְדַעִינּוּ מִטַכְע"ק הָא בְּלֵא"ה נִיחָא דְלָקִי אֲכַל
כְּזִית וְכְזִית וְא"צ לֹא לְהַתְּמַל"א וְלֹא לְכַבֵּא"פ.

פִּינּוֹן דְהַתְּמַר נְהַפְּוֹ לְהִיּוֹת אִסּוּר. וְאִי לֹא יְדַעִינּוּ מִטַכְע"ק וְכַדְכְּתִיבָנָא לְעִיל.

א"כ קִשָּׁה בְּהִיפּוּף דְמֵאִי הַתְּמַל"א וּמֵאִי כַבֵּא"פ שִׁינְיָה בְּזֶה פִינּוֹן דְלִיתָא לְאִסּוּר פְּלֵל. דְהָא
לְרִש"י פֶּל כְּמָה דְלֹא יְדַעִינּוּ מְדַרְשָׁא דְטַכְע"ק גַּם הַטַעַם עֲצָמוֹ אִינוּ אִסּוּר וְכַטֵּל.

אֲלֵא וְנִדְאִי דְלֹא יְדַעִינּוּ מִטַכְע"ק. וְאַפ"ה שִׁינְיָה בְּהִיּוֹת דְמְקַפָּה הַתְּמַל"א אוֹ כַבֵּא"פ מִשׁוּם
דְמִמְשׁוֹ מְקַרִי.

וְלְדַבְּרֵי רִש"י דְהָא הַשְּׁמֹן מְעוֹרָב בְּמְקַפָּה. ע"כ לְפּוּם מֵאִי דְגֵרְסִינּוּ וְלִיבְטֵלוּ בְרוּב ע"כ
בְּאִינוּ נִיכָר אִינְרִי.

וְאַפ"ה מִמְשׁוֹ מְקַרִי וְא"כ מַה לִּי שְׁמֹן בְּמְקַפָּה אוֹ זִין בְּפֶת הַפֶּל מִמְשׁוֹ מְקַרִי: וְגַדּוּלָה מְזוּ
ע"כ צָרִיף לֹמַר לְרִש"י דְבְּכּוּתָח וְכָל ד' מִינֵי מְדִינָה הַחֲמִיץ שְׂבֵהֶן מִמְשׁוֹ מְקַרִי וְלֹא טַעְמוֹ
גְּרִידָא.

דַּא"כ לֹא הָוִי מְקַשָּׁה מִיָּדִי מֵהָאִי דְפְּלִיגֵי רַבְּנָן עֲלֵה דַר"א בְּכּוּתָח הַבְּבִלִי וְלֹא הָוִי צָרִיף
לְשַׁנּוּיִי מִשׁוּם דְלִית בִּי כַבֵּא"פ דְהָא אִפִּי אִי הָוִי בִּי כַבֵּא"פ נָמִי לֹא הָוִי קִשָּׁה מִיָּדִי פִינּוֹן
דְהַטַעַם גּוֹפֵן בְטִיל לְפּוּם הָוִי סְבָרָא דְהַשְּׁתָּא דְלֹא יְדַעִינּוּ מִטַכְע"ק.

אֲלֵא ע"כ דְכּוּתָח נָמִי אִית בִּי מִמְשׁוֹ שֶׁל חֲמִץ וְטַעְמוֹ וּמִמְשׁוֹ מְקַרִי. וְנָהוּ כַמֶּש"ש הַב"ח
הוּבָא בְּפַר"ח דְכּוּתָח מִמְשׁוֹ מְקַרִי.

וְלֹא כּוּתָח בְּלִבְד מִמְשׁוֹ מְקַרִי אֲלֵא דְכָל ד' מִינֵי מְדִינָה נָמִי דְכּוּתָח. דַּא"כ לְמֵאִי הַנְּצָרָה
רִש"י לְפָרֵשׁ בְּשַׁכָּר הַמְּדִי דַּאִין בּוֹ כַבֵּא"פ.

וְהָכִי נָמִי מוֹכַח מִמֵּאִי דְפְּרִיף לְעִיל אִי הָכִי חֲמִץ בְּפֶסַח נָמִי לַר"א מִשׁוּם הַתְּמַל"א. וְע"כ
דְלֹא יְדַעִינּוּ עֵתָה מִטַכְע"ק וְא"כ מֵאִי הַתְּמַל"א אִיכָּא אֲלֵא ע"כ דְמִמְשׁוֹ מְקַרִי בְכָל ד' מִינֵי
מְדִינָה.

והא דפריט בקושיותו טפי פותח מפל ד' מיני מדינה. היינו משום דבשאר מיני מדינה הוי פשיטא לי דלית בהו כבא"פ.

ואף דבזיתום המצרי אמרינו תלתא שערי כו' מ"מ ע"כ לא נעשה משקה ממלקא ושערי וקורטמי בלא מיא. וא"כ אפשר דידע דנותנין בהו מים הרבה עד שהשעורי' אין בהם כבא"פ.

(ולא ידעתי מה הוצרך בספר המאור לידחק עצמו בהו דתלתא שערי דא"כ ונדאי דהוי כבא"פ. ונדחק לומר דאף דאמרו תלתא שערי הוא לאו דווקא.

פעמי' מרבה בזה וממעוט בזה. ולא הועיל כלום בדבריו אלה דאפתי תיקשה הא רבנו בקל גנוני פליגי.

ובאמת אין צורך לכל זה דאף דתלתי שערי מ"מ אית בהו מים הרבה עד שהשעורים אינם פזית בכדי א"פ והוא פשוט) ולכך לא מקשה רק מפותח משום דבכוחת באמת אית בי' כבא"פ. רק דלא ידע מהו סברא דאי משטר קשטר לי' כו'.

והתרצן הוא דהשיב לו פן. והא דפליגי רבנו עלה דר"א בכוחת הבבלי וכו' אף דלדעת רש"י הוי בהו טעמו וממשו.

היינו משום דלית בהו פזית בכדי א"פ. וא"כ אינו חייב מלקות.

דא טכע"ק לית להו שיהא ההתר לאיסור נהפך ואינו חייב רק על ממשות האיסור. ובממשות האיסור אין בו שיעור לחיובי מלקות משום דלא הוי כבא"פ.

וכן ע"כ צריך לומר לשיטת רש"י בדברי ר"י דמס' ע"ז דאמר טעמו וממשו אסור וזהו כבא"פ. והיינו משום דהא דטעמו וממשו אסור הוא ע"כ מסברא.

דא טכע"ק לית ליה לר"י התם לדעת רש"י ולכך בטעמו ולא ממשו אינו רק אסור מדרבנן. וא"כ ע"כ דלית ליה קרא לטכע"ק.

וא"כ מנ"ל לאסור בטו"מ. וע"כ צריך לומר דזה ידעינן מסברא דלא בטל ברובא.

פינו דאית בי' טו"מ דווקא במין במינו דלית בי' טעמא הוא דאמרה תורה ברובה בטל אבל במבשא"מ פינו דנרגש הטעם ואית בי' גם ממשו הוי פאילו ניקר האיסור. ועכ"פ האיסור עצמו לא בטל.

וניהו שאינו מהפך ההתר להיות איסור פינו דלית ליה טכע"ק ובההתר אינו רק טעם. מ"מ האיסור עצמו ידעינן מסברא דאינו בטל.

ועכ"פ חייב על האיסור עצמו ולכך בכבא"פ לקי משום האיסור עצמו היכי שאוכל כל הפרם דאוכל פזית מן האיסור עצמו. ובפחות מפזית מכדי א"פ אפשר למימר דעכ"פ הוי איסור דאורייתא כל זמן דאית בי' טו"מ.

מידי דהוי אחצי שיעור דהוי מדאורייתא לר"י עצמו במס' יומא רק דלא לקי עלה. ואפשר לומר דחצי שיעור ע"י תערוכות לית בי' איסור דאורייתא פלל.

פינו דלא חזי לאצטרופי. וזהו דעת הרמב"ם וכמו שיתבאר אי"ה שיטתו לקמן.

וּלְקַמֵּן נוֹכִיחַ מִתּוֹךְ סוּגְיָא דְשִׁמְעֵתִין דְסִבְרָא זֹו כְּמַעַט מְוֹכְרַחַת לֹוּמַר בְּשִׁמְעֵתִין דְבַחְצֵי שְׁיַעוּר לִית בִּי אִיסוּר כְּלָל מְדַאוּרֵינִי. וְעַכְפִּי יְהִי אֵיךְ שְׁיִהְיֵנָּה מִ"מ שְׁפִיר פְּלִיגֵי רַבְּנָן עֲלֵה דר"א בְּכֹוֹתַח הַבְּבִלִי עַכ"פ לְעַנְנָן מְלַקוֹת בְּוֹדַאי פִּינָן דְלִית לֵהוּ טַכְע"ק.

וְאַטְעָמוּ וּמְמָשׁוּ לַחֲוֹד בְּלֵא טַכְע"ק וְוֹדַאי דְאִינוּ חֲזִיב רַק בְּדֵאִית בִּי כַבֵּא"פ. פִּינָן דְאִינוּ חֲזִיב רַק אֲמַמְשׁוּ שְׁל אִיסוּר וְלֵא עַל הַהֵתַר.

וְאַפְשָׁר דְפְּלִיגֵי לְגַמְרֵי דְאִפִּי אִיסוּר תּוֹרָה אִין בּוּ וּכְמוֹ שְׁיִתְבָּאָר לְקַמֵּן: הַעוֹלָה מִמַּש"כ דְלִשְׁיַטַּת רַש"י מְוֹכְרַחִים אָנוּ לֹוּמַר דִּינָן הַנְּבִלְעַ בְּפַת מְמָשׁוּ מְקַרֵי. וְכֵן מוֹרִין דְבַרֵי רַש"י שְׁפַתְב לְקַמֵּן גַּבֵּי ור"ע.

טַעַם כְּעֵיקָר מִנ"ל פִּירַש"י הֵיכִי דְלִיכָא מִיַּדֵי עֵיקָר כְּגוֹן שְׁרָה עֲנָבִים כו'. מְשַׁמַּע לְהֵדִיא דְלֵא מְקַרֵי טַכְע"ק רַק שְׁרָה עֲנָבִים אֲבָל שְׁרָה פִּיתוּ מְמָשׁוּ מְקַרֵי.

וּבְזָה מְדוּיָיק לִישְׁנָא דְבַרֵינִי תֵא דְנִקִּיט שְׁרָה עֲנָבִים דְוֹנָא. וְכֵן מוֹרִין דְבַרֵי רַש"י בְּחֹוֹלִין (דָּף קח).

(שְׁפִי טַעָמוּ וְלֵא מְמָשׁוּ הֵינּוּ שְׁסִילְק הָאִיסוּר עִי"ש בְּפִירַש"י וְתִמְצָא כְּדַבְרֵינוּ. וּמַה שְׁרָצָה לְהוֹכִיחַ הַב"י מְדַבְרֵי רַש"י ד"ה בְּב"ח דְכַתֵּב רַש"י וְהַבְּשָׁר בְּעֵינֵי אֲלֵא שְׁטַעַם הַחֲלָב מְוֹבְלַע בּוּ כְּבָר דְחָה בְּפִר"ח זֶה מִפְּחַ מַה שֶּׁכ' רַש"י גּוֹפֵן הֵיכִי דְלִיכָא מִיַּדֵי עֵיקָר כו' וְלִכְךָ פִּירַשׁ דְכַוֵּנַת רַש"י שְׁאִין גּוֹף הַחֲלָב נְבִלְעַ רַק טַעַם הַחֲלָב.

וּצ"ל דְמִיָּרֵי בְּחֲלָב קִשָּׁה כְּגוֹן גְּבִינָה וְכִינְצָא וְזֶה דְחֹוֹק. וְיֹוֹתֵר נִרְאֶה דַט"ס הוּא בְּרַש"י אֲלֵא טַעַם הַחֲלָב כו' וּצ"ל שְׁטַעַם הַבְּשָׁר וְכֵן שְׁמַעְתִּי וְהוֹטֵב בְּעֵינֵי דְלִשׁוֹן רַש"י שֶׁכ' וְהַבְּשָׁר בְּעֵינֵי מוֹרָה ע"ז.

דְאִי עַל הַבְּשָׁר קָאִי מִהֵיכִי תִיַחֲתִי לֵא יְהִי הַבְּשָׁר בְּעֵינֵי כְּמַה שְׁטַעַם הַחֲלָב מְוֹבְלַע וּמַה בְּכֹוֹד שְׁהִיא בְּעֵינֵי. אֲבָל אִי קָאִי עַל הַחֲלָב נִיחָא טוֹבָא דְאָף שְׁהַבְּשָׁר בְּעֵינֵי וְא"כ לִיכָא בְּחֲלָב רַק טַעָמָא בְּעֵלְמָא אַפ"ה אִיסוּר: וּמַה שְׁרָצָה הַפִּר"ח לְהוֹכִיחַ מְדַבְרֵי רַש"י ד"ה מִפַּת וּמִיָּן שֶׁכ' רַש"י דְאִילוּ פִּשְׁט הֵינּוּ בְּכָל הַפַּת לֵא הוּי פְּלִיגֵי רַבְּנָן דְהָא אִית לֵהוּ טַכְע"ק הָרִי דַטַכְע"ק קָרִי לִי וְלֵא מְמָשׁוּ.

וּמַחְמַת זֶה הַחֲלִיט כֵּן בְּדַבְרֵי רַש"י דְלִינָן הַמְּוֹבְלַע בְּפַת טַעָמוּ וְלֵא מְמָשׁוּ מְקַרֵי. אֲנִי בְּעַנְיֵי לֵא הַבְּנֵתִי דְבַרֵי פְּלָל.

דְמַה בְּכֹוֹד דְהֵינּוּ מְמָשׁוּ מְקַרֵי. מ"מ הַפַּת וּוֹדַאי אִינוּ מְצַטְרָף רַק מְשׁוּם טַכְע"ק.

וְרַש"י בְּעֵי לְמִימַר דְרַבְּנָן נְמִי אִית לֵהוּ שְׁהַפַּת מְצַטְרָף הֵיכִי דְפִשְׁט הֵינּוּ בְּכֹוֹלוּ וְלִכְךָ הַוֹכְרַח לֹוּמַר דְהֵינּוּ מְשׁוּם דְאִית לֵהוּ טַכְע"ק. וּמַה שְׁפַתְב הַפִּר"ח עוֹד וְהִיא דְטִיפַת חֲלָב שְׁנִפְלָה עַל הַחֲתִיכָה דְאָמַר עֲלֵה אַבְיֵי ש"מ טַעָמוּ וְלֵא מְמָשׁוּ דְאוּרֵינִי תֵא מוֹכֵר כְּשִׁיטַת רַש"י וְדו"ק (וְהֵינּוּ לְפִי מַה שְׁהִבִּין הוּא בְּדַבְרֵי רַש"י).

אֲנִי אִינִי רוֹאֶה שְׁם שׁוּם מְשַׁמְעוֹת אַפִּי. דְאַבְיֵי לֵאוּ מַהֵף עֲוֹבְדָא דַט"ח דְמַתְנִיתִין קְמַדִּיקָן רַק מִבְּב"ח דְעֵלְמָא קְמַדִּיקָן וְאִיכָא לְמִימַר דְעֵיקָר דִּיּוֹקוּ הוּא מְהַחֲלָב.

או בְּבִשְׂרֵי הַיָּבֵשׁ שֶׁאֵין בּוֹ רַק טַעַם וְכַמּוֹשׁ הַפֶּרֶס עֲצָמוֹ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַש"י דְּכָאן בַּד"ה
בב"ח. וְהָא דְקָבַע דְּבָרָיו אֲמַתְנִיתִין דַּט"ח הֵינּוּ מְשׁוּם דְּבַמְתַּנִּיתִין תְּנִי דְלָא נֶאֱסַר רַק
בְּנוֹתָן טַעַם.

וּמִזֶּה הוּא עֵיקַר הוֹכְחָתוֹ שֶׁל אַבְיֵי דְלָאוּ חִידוּשׁ הוּא דַּא"כ אֲפִי כִי לִיכָא נ"ט נְמִי וְכַמוֹ
דְּמַסִּיק אַבְיֵי בְּדָבָרָיו וְעֵינָן בְּלִשׁוֹן רַש"י דְּמוֹכַח לְהַדְיָא דַּמַּבְב"ח בְּעֵלְמָא מְדִיִּיק וְכַדְבָּרֵינוּ.
וּמַעֲתָה יָפָה כְּתַב הַרְשָׁב"א דְדַעַת רַש"י הוּא ג"כ פְּהַתוּס' וְאַכְוֵלָה מְלַתָּא קָאִי.

וְדָלָא כְּמוֹ שֶׁכ' הַב"י דְלָאוּ אַכְוֵלָה מְלַתָּא קָאִי עֵי"ש בְּדָבָרָיו. וּלְפ"ז ע"כ צְרִיכִינוּן לְחַלֵּק
גַּם לְשִׁיטָתוֹ, רַש"י בֵּין הַחֵלֶב וְבֵין דְּנִבְלָעִין בְּעֵינֵי דְמַקְרִי מְמַשׁוּ וּבֵין חֵלֶב נִימוּחַ דְלָא מַקְרִי
רַק טַעַמוֹ דְהָא בַּע"ז פִּירַש"י טַעַמוֹ וְלֹא מְמַשׁוּ הֵינּוּ חֵלֶב נִימוּחַ.

וְע"כ דְצְרִיכִינוּן לְחַלֵּק כְּמוֹ שֶׁחִלְקַתְּ בַּפֶּר"ח לְדַעַת הַתוּס' עֵי"ש בְּדָבָרָיו: אֲמַנָּם אֵילוּלִי
דְּמַסְתְּפִינָא הֵייתִי אוֹמֵר דְלְדַעַת רַש"י דְהִקָּא גַם חֵלֶב נִימוּחַ מַקְרִי מְמַשׁוּ. דְבִאֲמַת קִשָּׁה
מְאוּד לְחַלֵּק בְּנִיחָם אִטוּ חֵלֶב נִימוּחַ לָאוּ אִיסוּר דְאוֹרְרִינָא דְהָא הִמְחִיחוּ וְגַמְאוּ עוֹבֵר עָלָיו
וַא"כ מַה בֵּין חֵלֶב הַנִּימוּחַ הַנִּימָן לְתוּף הַגְּרִיסִין אוֹ לְשִׁמּוֹן הַנִּימָן לְתוּף הַמַּקְפָּה וְכִינוּן דְשִׁמּוֹן
מַקְרִי מְמַשׁוּ גַם חֵלֶב נִימוּחַ מַקְרִי מְמַשׁוּ.

וְאִם בָּאנוּ לְחַלֵּק בֵּין חֵלֶב שְׁנֵימוּחַ מְעִיקְרָא וְאַח"כ נִימָן לְתוּף הַמַּקְפָּה וּבֵין שְׁנֵימָן בְּעֵינֵי
נִימוּחַ בְּתוּף הַמַּקְפָּה. גַּם זֶה אֵינוֹ מְתַקַּבֵּל עַל הַדַּעַת כְּלָל לְכַף קְרוֹב בְּעֵינֵי לׁוֹמֵר.

דְבִאֲמַת הַכֹּל מַקְרִי מְמַשׁוּ לְשִׁיטָתוֹ רַש"י דְהִקָּא. וְרַש"י דַּע"ז דְפִירַשׁ דְחֵלֶב נִימוּחַ מַקְרִי
טַעַמוֹ א"כ גַּם יֵין הַנִּבְלָע בַּפֶּת וְשִׁמּוֹן הַנִּבְלָע בַּמַּקְפָּה נְמִי טַעַמוֹ מַקְרִי וְאַזְוִיל לְשִׁיטָתוֹ הַתוּס'
בְּנִזִיר וְכַמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמְן שִׁיטָתוֹ בְּאַרְוֶה.

דְלְשִׁיטָה הַהִיא לִיכָא שׁוּם הוֹכְחָה מְכַל הַנֶּה הוֹכְחוֹת שְׁפַתְבִּתִי דֵינָן הַנִּבְלָע בַּפֶּת וְשִׁמּוֹן
בַּמַּקְפָּה מְמַשׁוּ מַקְרִי [וְלֹא תִיקָשָׁה לָךְ דַּא"כ יְהִי דְבָרֵי רַש"י סוֹתְרִים אֶהְדְּדִי. דְקַבְלִיתִי
מֵאֲדַמוֹר דַּאִין לְהַשִּׁיב עַל דְבָרֵי רַש"י שְׁפוֹתֵר אֶת עֲצָמוֹ בְּשֵׁנֵי מַסְכְּתוֹת.

שְׁזַהוּ דְרַכּוֹ שֶׁל רַש"י לְפָרֵשׁ חֲדָא סוּגְיָא הַמּוּבָא בְּשֵׁנֵי מַסְכְּתוֹת בְּתַרִי גְוּוֹנִי]. וְכֵן הִי נִרְאָה
דְלִפִי מַה שֶׁהוֹכְחָנוּ דַּד' מֵינֵי מְדִינָה נְמִי ע"כ אֵית בְּהוּ מְמַשׁוּ שֶׁל חֲמִץ.

וּבַד' מֵינֵי מְדִינָה קְרוֹב הַדְבָר שֶׁאֵין בּוֹ רַק חֲמִץ נִימוּחַ. וְאַפ"ה מְמַשׁוּ מַקְרִי.

כֵּן הִי נִרְאָה בְּעֵינֵי אֵילוּלִי דְמַסְתְּפִינָא. וְעַכ"פ אֵיף שְׁיִהְיֶה אִף אִם נִחְלַק גַּם בְּדָבָרֵי רַש"י
בֵּין חֵלֶב נִימוּחַ וּבֵין יֵין.

מ"מ הָא וְנִדְאִי דֵינָן וְשִׁמּוֹן מְמַשׁוּ מַקְרִי. וְכֵן ד' מֵינֵי מְדִינָה מְוַכְרְחִין אָנוּ לׁוֹמֵר דְהִנּוּ בְּהוּ
מְמַשׁוּ שֶׁל חֲמִץ.

וְכַמוֹ שֶׁהוֹכְחָנוּ לְעֵיל. וְזֶהוּ ג"כ דְלָא כַּהֶפֶר"ח שְׁהַשִּׁיג עַל הַב"ח שְׁפַתְבִּתִּי דְבְּכּוֹתַח אֵית בִּי
מְמַשׁוּ שֶׁל חֲמִץ.

וּלְפַמְש"כ דְבָרֵי הַב"ח רְאוּיִים לְאַמְרוֹן. וְאַיְלוּ לֹא אֲמַרוֹן מְחוּוֹיְבִים אֲנַחְנוּ לְאוֹמְרוֹן בְּדָבָרֵי
רַש"י וְמַה שֶׁהַשִּׁיג עָלָיו הַפֶּר"ח מְדָבְרֵי רַש"י שְׁפַתְבִּי דְרַבְּנָן דְפְּלִיגִי עָלָה דַּר"א בְּכּוֹתַח
הַבְּבִלִי לִית לְהוּ טַכְע"ק.

הרי דרש"י קרי לכותח טכע"ק ולא ממשו. גם בזה לא הבנתי דבריו.

דמה בכך שהחמץ הוא ממשו מ"מ משום החמץ לחוד לא לקי דלא הוי כבא"פ כדמסיק בסוגיין. ושיהי' הפותח נהפך פלו לאיסור ע"ז קאמר רש"י דלית להו טכע"ק וא"כ אין שום רמז אפי' מדברי רש"י דבפוחת לית בי' ממשו.

פללא דמלתא לדעת רש"י הדברים ברורים דינו הנבלע בפת ממשו מקרי וד' מיני מדינה נמי אית בהו ממשו של חמץ: ומעתה נבאר יתר הסוגיא לפי' רש"י. דמה שהקשה אב"י ממקפה, פבר פתבנו דטכע"ק לא הוי ידע עתה בה"א.

רק דעכ"פ טעמו וממשו מקרי. והשמן גופ' לא בטיל ולכך הוי סבר דמשום התמל"א לקי עלה בכזית מן התערובות.

ומשני הגמ' דלא משום התמל"א רק מחמת כבא"פ. והא דלא משני הגמ' משום טכע"ק.

אינו קושיא פלל. קדא לרש"י רבנן דכותח הבבלי לית להו טעם פעיקר פלל ולדידן באמת פסקינן פנותייהו ולית לן טכע"ק.

לכך בעי הגמ' לשנויי אליבא דאמת. ועוד אף להנהי שיתות דס"ל דלפי האמת פולהו ס"ל דטכע"ק דאורייתא מ"מ לא קשה דלישני לי' משום טכע"ק.

דבעי לשנויי אף לפום סברת אב"י דלא ידע מטכע"ק. ועוד דהך דמשני אינו סתמא דתלמודא רק רב דימי הוא דמשני פן וא"כ רב דימי נמי לא ידע מטכע"ק פמו דלא ידע אב"י ואח"ז פריף אב"י וכבא"פ דאורייתא.

ועיין תוס' בנזיר דפירשו דליכא למימר דאב"י לא הוי ידע פלל להך מלתא דכבא"פ דהא מתניתין היא בכריתות. רק דהוי סבר דכבא"פ אינו רק באוכל האיסור בעיני' ושוהה בינתים באכילתו אבל ע"י תערובות דמפסיק אכילת הטר בינתים הוי ס"ד דאב"י דליתא לכבא"פ.

וא"כ לפי' לא יהי' לאב"י פלל מלקות בתערובות אף בטעמו וממשו. ואף דביארנו דטעמו וממשו ידעינן מסברא דלא בטיל במס' ע"ז.

ומסתמא אין סברא דפליג אב"י בזה פיון שהיא סברא פשוטה. מ"מ הסברא אינה רק דלא יהי' בטל פמין פמינו פיון דטעמו נרגש הוי פניכר האיסור.

וממילא לבתר דמסקינן דכבא"פ דאורייתא אף דמפסיק באכילת הטר בינתים. א"כ ממילא הסברא נותנת דלקי ג"כ בדאית כבא"פ.

אבל לפי סברת אב"י ניהו דהסברא נותנת דלא להוי בטל דהוי פניכר האיסור מ"מ פיון דהוי סבר דכבא"פ לאו דאורייתא א"כ לא הוי רק חצי שיעור ולא לקי עלה. ואפשר דאיסור תורה נמי ליכא וכדכתיבנא לעיל.

ואיכא למידק לפי סברת אב"י דהשתא דכבא"פ לאו דאורייתא אפי' בטעמו וממשו א"כ איך יפרנס מתניתין דהעושה עיסה מן החטים והאורז (חלה פ"ד) דאם יש בה דגן אדם יוצא בה ידי חובתו.

נאי כבא"פ לאו דאורייתא. איך יוצא יד"ח בפסח.

וניש לומר דאָפּשֶׁר דְּסֹבֵר אַבְיֵי הַשְּׁתָּא דְּטַעְמָא דְּאַנְרִז וְדָגֵן מְשׁוּם גְּרִירָה וּכְמוֹ דְּמִפְּרִישׁ בִּירוּשְׁלַיִם הֵבִיאוּ הָרָא"שׁ בַּה' חֵלָה וְכֵן פֶּסֶק הֶרְמֵב"ן בְּאַמַּת פְּהַף דְּהִירוּשְׁלַיִם לְדִינָא דְּבָאנְרִז וְדָגֵן חֲזִיב בְּחֵלָה אַף דְּפָחוֹת מִכְבֵּא"פ אַף דְּהוּא פֶּסֶק פְּרִישׁ"י דְּטַכְע"ק מְדַרְבְּנֵן מ"מ בְּאַנְרִז וְדָגֵן אַף בְּפָחוֹת מִכְבֵּא"פ חֲשִׁיב פְּלוֹ פְּדָגֵן מְשׁוּם גְּרִירָה.

וְאַף דְּהָרָא"שׁ הַשִּׁיג עָלָיו דְּש"ס דִּילָן לֹא סֹבֵר לְהַף סֹבְרָא דְּגְרִירָה דֵּא"כ לֹא הָוִי מִקְשָׁה מִיְנֵה לר"ל (וְנִבְחִים עַח.) דְּאָמַר הַפְּיָגוּל וְהַנּוֹתֵר וְהַטָּמֵא שְׁבָלְלָן כּו'.

מ"מ מְצִי סֹבֵר אַבְיֵי בַה"א פֶּן. שׁוֹב עֵינֵינִי שְׁם בְּהָרָא"שׁ בְּהַלְכוֹת תְּלָה וְרֵאִיתִי שְׁהֶרְמֵב"ן עֲצָמוּ הֶרְגִישׁ בְּזָה וְתִירְצָה הֵיטֵב עִי"ש בְּדַבְּרָיו.

וְהָרָא"שׁ נָמִי לֹא מִקְשָׁה עָלָיו זֶה. רַק דְּמִקְשָׁה מְעַיְקָרָא מֵאִי קָא קִשְׁיָא לִי לְהֶרְמֵב"ן פִּינֵן דְּטַכְע"ק א"כ הֶהְתֵּר נְהַפְּףָה לְהִיּוֹת אִסּוּר וְא"כ גַּם בְּלֹא טַעְמָא דְּגְרִירָה דְּהִירוּשְׁלַיִם נָמִי אֲתִי שְׁפִיר.

וּבְאַמַּת דְּבָרֵי הָרָא"שׁ תְּמוּהִים. דְּמֵאִי מִקְשָׁה מְשִׁיטֵת ר"ת עַל הֶרְמֵב"ן דְּהָא לְהֵדְיָא הֵבִיאוּ הַפּוֹסְקִים דְּדַעַת הֶרְמֵב"ן פְּרִישׁ"י דְּטַכְע"ק לֹא דְּאוֹרֵייתָא הִיא וְרָבָא גּוֹפְלִי הוּא דְּסֹבֵר פֶּן.

דְּהָא אִיהוּ דְּאָמַר בְּמַס' חוֹלִין לֹא נִצְרָקָא אֱלָא לְטַעַם פְּעִיקָר דְּבִקְדָּשִׁים אִסּוּר וְכֵן רָבָא הוּא דְּדַחֵי לְאַבְיֵי דְּאָמַר טַעְמוֹ וּמִמְשׁוֹ דְּאוֹרֵייתָא אֲשֶׁר מְזָה הוֹצִיא רִשׁ"י הַדִּין לְפֶסֶק הַלְכָה דְּטַכְע"ק אִינוּ אֱלָא מְדַרְבְּנֵן מְשׁוּם דְּרָבָא סֹבֵר פֶּן.

וְהֶרְמֵב"ן בְּמַלְחָמוֹת לְהֵדְיָא קָאִי בְּשִׁיטֵת רִשׁ"י וְא"כ שְׁפִיר קָא קִשְׁיָא לִי וְאִין בְּתַמִּיחַת הָרָא"שׁ עָלָיו פְּלוּם וְא"כ שְׁפִיר נוֹכַל לְשַׁנוּיֵי בְּרוּחוֹא דְּאַבְיֵי הָוִי סֹבֵר הַשְּׁתָּא בַה"א לְטַעְמָא דְּגְרִירָה דְּהִירוּשְׁלַיִם.

עוֹד יֵשׁ לומר דְּהָוִי ס"ד דְּאַבְיֵי דְּהִיָּא מִתְּנִיתִין מִיְרֵי שְׁיֵשׁ פְּזִית דָּגֵן בְּכַדִּי שְׁיַעוּר בְּלִיעָה אַחַת וּכְעִין זֶה תִּירְצוּ הַתּוֹס' בְּנִזִּיר. וְיִתְבָּאֵרוּ דְּבַרְיֵיהֶם לְקַמְן אִי"ה אַף זֶה נִרְאָה דּוֹחֵק.

וְהַמְעַיֵן יִבְחַר: וּמָה שְׁהַקְשָׁה אַבְיֵי עוֹד מְמַדּוּכוֹת. וְאִי ס"ד כְּבֵא"פ דְּאוֹרֵייתָא אֲמַאי אֲמַרִּין שְׁאַנִּי אוֹמַר.

הִנֵּה ע"כ צ"ל כמ"ש לעיל דְּבַמְדּוּכוֹת חֲשִׁיב מְשׁוֹ שֶׁל אִסּוּר. וְהָוִי טַעְמוֹ וּמִמְשׁוֹ.

וּלפ"ז יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִפְּאֵן דְּבְטַעְמוֹ וּמִמְשׁוֹ אִי לִיכָא כְּבֵא"פ אִין בּוֹ אִסּוּר דְּאוֹרֵייתָא פְּלֵל. וְלֹא הָוִי פְּחֻצִי שְׁיַעוּר דְּעֶלְמָא דְּעַכ"פ אִסּוּר מִן הַתּוֹרָה דָּאִם נֶאֱמַר דְּאַפְלִי בְּפָחוֹת מִכְבֵּא"פ נָמִי אִית בִּי עַכ"פ אִסּוּר דְּאוֹרֵייתָא פְּכָל חֻצִי שְׁיַעוּר דְּעֶלְמָא א"כ אִפִּי אִי כְּבֵא"פ לֹא דְּאוֹרֵייתָא נְמִיאִיף אֲמַרִּין שְׁאַנִּי אוֹמַר הָא סוֹף סוֹף אִית בִּי אִסּוּר דְּאוֹרֵייתָא מִיְדֵי דְּהָוִי אַחֲצִי שְׁיַעוּר.

אֱלָא ע"כ דְּבַחֲצִי שְׁיַעוּר ע"י תַּעְרוּבוֹת לִית בִּי אִסּוּר תּוֹרָה פְּלֵל מְשׁוּם דְּלֹא חֲזִי לְאַצְטְרוּפִי. וְהִנֵּה לֹא מְבַעֵי לְפִי גִירְסַת הַתּוֹס' דְּלֹא גִרְסֵי לְהֵאִי דְּנֹאֲלָא מֵאִי הַתְּמַל"א.

דְּמֵאִי הָוִי ס"ד דְּאַבְיֵי. עִי"ש.

וְנִדְאִי דְּאִיכָא לְאוֹחְחֵי שְׁפִיר. אֱלָא אִפִּי לְפִי גִירְסַת רִשׁ"י נָמִי אִיכָא לְאוֹחְחֵי.

דלא מצינו למדחי ולומר דבאמת יש בו איסור דאורייתא ומס"ד דאבני אין ראי'. פיון דאפי' אם נאמר דלא הוי דאורייתא.

ג"כ לא יתיישב מאי הוי ס"ד דאבני. כדמקשה עלה בגמ' ואלא מאי התמל"א כו' ומקושית הגמ' ג"כ אין ראי' דאמאי לא מקשה מחצי שיעור דהוי נמי דאורייתא.

דעדיפא מינו' פריה דאפי' מלקות נמי אית בי' משום התמל"א. וא"כ ליפא לאנכחי מידי דזה אינו.

דאפתי גם לגירסת רש"י יש להוכיח פו. דהא גם לגירסא זו.

עכ"פ גבי קושיא דקנפות מסיק אבני בשלמא לדידי ניחא משום דנפיש חולין כו' כדגרסינו להדיא במס' נזיר. וע"ש ברש"י דפירש דגבי מקפה ומדוכות לא מסיק פו משום דלטעמא עביד.

ונחשיב כדלא נפיש חולין. עי"ש ברש"י וא"כ מקושיא דקנפות איפא לאנכחי פו דסוף סוף איך הוי ניחא לדידנ' דתפוק לי' דעכ"פ איפא איסורא דאורייתא משום ח"ש ואיך אמרינו שאני אומר.

וההיא דקנפות הא מיירי במבשא"מ כדמוקי לה התוס' ה"א. ואף לדברי התוס' בחולין ונזכרים שהבאתי לעיל דמוקמי לה לקנפות במין בשא"מ.

מ"מ הא ע"כ צריכינו בהכרח לומר כמ"ש התוס' שם דאי בשא"מ הוי דאורייתא גם במינו הוי לן להתמיר שלא לומר שאני אומר דאל"כ לא הוי פריה אבני מקנפות מידי. וא"כ פיון דפסיקא לי' לאבני שלא לחלק בתרומה בין מינו לשא"מ.

א"כ הדרא ק' לזוכת' דתפוק לי' משום ח"ש. אלא ע"כ דח"ש ע"י תערובות לית בי' א"ד פלל משום דלא חזי לאצטרופי ועוד דגם ממדוכות נמי איפא לאנכחי פו אף לגי' רש"י: דהא נודאי חובה עלינו לתיישב דלא תקשה כקושית התוס' דמאי הוי ס"ד דאבני לאקשוני פיון דגם לדידנ' מי ניחא וע"כ צריה לומר בפשוט בפשיטות.

דאבני לא הוי סביר' לי' לחלק בין מלתא דעבידי לטעמא שכ', רש"י. רק הגמ' מקשה עלה ואלא מאי הוה מצטרף לאיסור משום דלהגמ' פשיטא לי' הוה סברא דמלתא דלטעמ' עביד לא בעינו נפיש חולין.

אף זה אינו דלג' רש"י בההיא דמקפה דמיירי בנתערבו השום והשמן במקפה ואינו נזכר. א"כ ע"כ דינדע אבני מהו סברא.

דאל"כ מאי הוה מצטרף לאיסור איפא במקפה]. ואין לדחות ולומר דאבני בס"ד דהוי סבר כבא"פ דרבנן הוי ס"ל דמין במינו ומין בשא"מ שוין לגמרי ושניהם בטלו ברובא.

ולא כבירי' לי' להא דר"י טעמו וממשו אסור פלל. דזה אינו חזא פיון דלר"י לא נפקא לי' הא מקרא רק דסברא פשוטה הוא לר"י דאינו בטל פיון שנגזש הטעם וממשו נמי אית בי' הוי פניכר האיסור וכמש"ל אין סברא שפלוג אבני בהכי ועוד לגי' רש"י גבי מקפה דמיירי ע"י תערובות.

ע"כ דסביר' לי' לאבני נמי הא דר"י דאל"כ מאי התר מצטרף לאיסור איפא גבי מקפה. וכיון שפון בפחות מכבא"פ נמי תיפוק לי משום תצי שיעור.

אלא ע"כ דבתצי שיעור ליכא איסור דאורייתא פלל ע"י תערובות. מיהו יש לדחות פל זה דאפשר דאבני באמת סבר כר"ל דתצי שיעור מותר מן התורה ולכך הוי ניקח לי' לדידן'.

אבל לדידן דפסקינן כר' יוחנן דח"ש אסור מן התורה אה"נ דבפחות מכבא"פ נמי איפא איסורא דאורייתא פכל תצי שיעור דעלמא וקא דאמרינן משום דלא תזי לאצטרופי ג"כ יש לדחות דאפתי תזי לאצטרופי ע"י ש"אכל עם זה עוד קצת מן האיסור בעין ועדיין הדבר צריך תלמוד.

וינתבאר א"ה בשיטת הרמב"ם: ומה דמקשה והאי משרת להכי הוא דאמא כו'. פבר נתבאר לעיל בדברינו טעם לחילוף הלשון סוגיא דהקא לסוגיא דנזיר דסוגיא דנזיר יען כי שם עיקרי הדינים דנזיר לכך האריף התם בהרבה דברים.

וכתב שם תחילה הקושיא דהוי מקשה אבני גופי' ואבני לא ידע מהברייתא כמ"ש לעיל לכך לא מקשה רק בלשון דלמא הקא קתני האריף סתמא דתלמודא הי' מקשה מהברייתא לכך מקשה בלשון ונדאי.

ובהכי ניקח. הא דמקשה שם הגמ' ואבני מעיקרא כו'.

והקא לא מקשה לה משום דהקא סתמא דתלמודא קמקשה פון ולא שייף האי קושיא הקא פלל: ומאי דאמר הגמ' וממאי דמפת ומיין דלמא מיין לחודי' כו' קשה טובא לפי רש"י. דלמאי הוצרך לומר דלמא מיין לחודי' אף אם נאמר דמפת ומיין קאמר אפ"ה שפיר הוי מצי למדחי דממאי דמשום התמל"א הוא דאמר ר"ע פון דלמא דמשום טעם פעיקור.

דקא במתניתין לא פליגי רבנן עלה דר"ע בהא מלתא. ועוד קשה דאריף קאמר דלמא מיין א"כ ע"כ ר"ע טכע"ק נמי לית לי' דאי הוי ס"ל טכע"ק.

א"כ למאי בעי כוונת מיין לחודי' הא מפת ומיין נמי חייב משום טכע"ק. וע"כ דגם טכע"ק לית לי'.

וא"כ קרא דמשרת למאי אמתא לר"ע. פיין דלא אתי לא להתמל"א ולא לטכע"ק.

ואין לומר דלקא מלתא גופי' אמתא. דהיין גופי' בטיל.

דקא לפי מה שהוכחנו דניין בפת מקרי טעמו וממשו. א"כ א"צ קרא לזה.

דקא ר' יוחנן נפקא לי' הא מסברא בלא שום קרא. [ולשיטת הפר"ח דניין בפת מקרי טעמו לרש"י הי' ניקח קצת לכאורה.

אף הא פבר הוכחנו לעיל בראיות ברורות דלא פנותי'. ועוד דגם להפר"ח אדרבה תקשה טפי דממ"נ דכיון דקאמר דר"ע מיין לחודי' קאמר.

ע"כ דאית לי' דרשא דמשרת לטכע"ק. וא"כ לא בעי מיין לחודי' רק דמפת ומיין נמי חייב משום טכע"ק.

ואין לומר דהשתא בה"א הוי סברא להגמ' דדרשא דמשרת אתי לאסור הטעם לחודי' דלא יהי' בטל ולא להפך ההתר להיות איסור. תדא דע"כ צריף לומר לשיטה זו דאין זה סברא פלל לומר דהטעם לבדו יהי' אסור ולא יהי' מהפך ההתר לאיסור.

דאם איתא דמצינו למימר הכי א"כ מנ"ל להו פאמת לפרושי פן בטכע"ק דההתר נהפך לאיסור. ואנה מצאו בסוגיא דנאדו מזה אדרבה פולה סוגיא מתפרשא טפי ברונחא אם נאמר דטכע"ק אינו רק שיהי' הטעם לחודי' אסור אבל אין ההתר נהפך להיות איסור פאשר יתבאר שיטה זו בארובה אי"ה לקמן.

אלא ונדאי דלשיטה זו ע"כ אין סברא לחלק בין זה לזה רק דזה בזה תליא אם הטעם הוא אסור ממילא הוא מהפך ההתר לאיסור. תדע דהא אי ילפינו מגיעולי עכו"ם מנ"ל דההתר נהפך.

דהא לא חזינו בגיעולי עכו"ם רק דקפיד קרא אטעמא. אבל שיהי' ההתר נהפך מנ"ל אלא ע"כ דלשיטה זאת אין סברא פלל.

שיהי' הטעם לחודי' אסור. רק פיון דהטעם הוא אסור ממילא ידעינו דההתר נהפך לאיסור.

וא"כ איף ס"ד דגמ' אליבא לומר דמזין לחודי' בעי כוונת. ועוד דאם איתא דבדר"ע הוי ס"ד למימר דטכע"ק אינו רק שיהי' הטעם לבדו אסור.

א"כ מאי מיתי מברייתא ופירש"י דההוכחה מברייתא הוא משום דפליגי רבנו עלה עי"ש. ולפ"ז לא יהי' מוכח מדפליגו רבנו מידי דאימא דרבנו סברי דטכע"ק הוא בטעם לחוד.

פמו דבעי לאוקמי לר"ע דמתניתין. וא"כ אדרבה גם מסוגיא זו הוי תיובתה דהפר"ח ודו"ק] וניהו דרבנותא בדר"ע שפיר איפא למימר דהוי רבותא.

פי היכי דהוי צריף ר"י להשמיענו דטו"מ אסור ולוקין עליו כו' אבל לומר דיהא צריף קרא להכי לר"ע ונדאי קשה פיון דהיא, סברא פשוטה דלא בטל דלא אמרה תורה דיבטל ברובו רק במין במינו דליפא טעמא אבל מבשא"מ טו"מ ממילא לא בטל.

ולא צריף קרא לזה פלל. וצריף לומר בישוב קושיא ראשונה דלישנא דלצורף דחקו להגמ' למימר הכין דאי ס"ד דר"ע משום טעם פעיקר אתינו עלה.

א"כ מאי לשון לצורף דאמר דהא פולה הוי איסור ואין פאן צירוף פלל ולא שייף לישנא דלצורף אלא או דהתמל"א והיינו היכי דלא פשט היין בכל הפת. או במזין לחודי' דגם בזה שייף לישנא דצירוף משום שאינו אוכלו פאחת ומפסיק באכילת התר בינתים ולכך הגמ' דבעי למדחזי' דר"ע לית לי' התמל"א ע"כ הןכרח לומר דגם טכע"ק לית לי' ואין ההתר נהפך לאיסור פלל.

ולכך שייף שפיר לישנא דצירוף לזין לחודי' משום דמפסיק באכילת הפת והוא נכון. ולישוב קושיא ב' צ"ל דלא נחית השתא בדר"ע למיזק קרא דמשרת למאי אתא והוי סבור דאתי לשום דרשא אחרת.

ולא בא רק לדחויי דמדברי ר"ע דמתניתין לא מוכח דהתמל"א. ואי משום קרא דמשרת
אפשר דאמא לשום דרשא.

[ועוד י"ל בישוב קושא א'. דמשו"ה לא בעי לאוקמי טעמא דר"ע משום טכע"ק דא"כ
אמאי נקיט שרה פיתו דאית בהו עכ"פ מידי עיקר דהיין עצמו הוא ממשו לפום מאי
דכתיבנא בדעת רש"י.

וניהו דצירוף הפת הוא משום טכע"ק עכ"פ היין עצמו הוא ממשו. וטפי ה"ל למנקט
שרה ענבים במים דליכא מידי עיקר אי ס"ד דר"ע טכע"ק אתי לאשמועינן ומשו"ה
הנצרה לומר בדחיתו דר"ע לית לי טכע"ק פלל.

וקרא דמשרת אפשר דמפיק לי לשום דרשא]. והא דמיייתי מר"ע דברייתא אף דבדר"ע
דברייתא אינו מפונרש פלל דהמל"א פתב רש"י דההוכחה היא מדפליג רבנן עלה.

ואף דאיכא למימר דרבנן דפליגי לית להו טכע"ק פלל כמו דלית לי לר"ע עתה בדחיתו.
צריף לומר דזה לא הוי ניקח לי למימר דמסתמא רבנן דפליגי אדר"ע הם עצמם אותן
רבנן דברייתא דמשרת דאית להו טכע"ק [ולפ"ז ליכא למימר לדעת רש"י כמש"ל
בהג"ה דמשו"ה לא מוקי לדר"ע בטכע"ק דא"כ אמאי נקיט שרה פיתו ולא שרה ענבים.

דא"כ לא הי צריף רש"י לפרושי דההוכחה הוא ממאי דפליגי רבנן דבלא"ה ניקח. וע"כ
צ"ל לרש"י כמ"ש לעיל דלישנא דלצרה דחקו].

וכעת לא מצאתי ישוב אחר דרנח לדברי רש"י זולת זה. ועדיין צ"ע.

עוד הי אפשר לומר דהא דלא בעו לאוקמי לדר"ע דמתניתין דמשום טכע"ק אמר
למלתא. דהיינו משום אותו הקרח עצמו דכ' רש"י אח"כ מדפליגי רבנן עלה דר"ע.

ויש לדייק מרבנן דמתניתין דפליגי עלה דר"ע גם בהא וכעין זה פתבו המפרשים עי'
בפ"י. אף רש"י נודאי לא פנון לזה.

מדלא כ' הו דפליגי רבנן עלה רק בר"ע דברייתא. ועוד דהדיוק שדייקו מרבנן דמתניתין
דפליגי עלה דר"ע גם בהא אינו.

דיוק ולא ראיתי להאריף בזה לפי שהדברי האלו אינם מתקבלים על דעתי פלל. ולא
רשמתי זה רק לזכרון.

אולי לעת אחר יתקשבו הדברים בדעתי. פאשר יאלציני ההקרח.

ועיין בזה: אמנם כל זה אינו רק לשיטת רש"י דפי דהתמל"א הוא אף שלא במעורב.
אמנם לדעת התוס' שפירשו דהתמל"א לא שייף רק במעורבים.

וא"כ לדידהו אנדא לה ההוכחה שכתב רש"י ואילו פשט היין בכל הפת כו' דלדידהו
ליכא לאוקמי לדר"ע אלא בהכי בפשט היין בכל הפת דאילו לא פשט בכולו אין פאן
התמל"א. ולפ"ז צריף להבין איף יפרשו דברי הגמ' דמאי מוכח מר"ע דברייתא דלמא
משום טכע"ק.

ואין לומר דאינהו מפרשי להגמ' בהנה גנוני דכתבינו לעיל דמחמת דנקיט ר"ע שרה פיתו ולא תני שרה ענבים לכך לא אפשר לי לאוקמי לדר"ע דטעמ' הוא מחמת טכע"ק דלפ"ז לא צריכינן למ"ש רש"י דההוכחה הוא מדרבנן דפליגי על ר"ע.

דסוף סוף קשיא מאי התמל"א שנייה בפשט היינו בכל הפת פיון דלפי האמת גם ר"ע אית לי טכע"ק מגיעולי עפ"ם וא"כ הוא פולו איסור ומאי התמל"א שנייה בי'. ונראה דהתוס' מפרשי דשרה פיתו פיון אין זה טכע"ק דיהי' נהפך ההתר להיות איסור.

דטכע"ק שיהי' נהפך ההתר אינו רק ע"י בישול. אבל בשרה פיתו לחוד לא מקבל הפת טעם פלל פיון שאינו ע"י בישול ולא הוי רק פשני דברי' המעורבי' ביבש.

וקא דלא בטל לגמרי היינו משום דהוי טו"מ. ובזה הוי ארנוח לן טובא גם בפסוגיא דלעיל דלא נצטרך לומר דאפ"י בה"א לא הוי ידע תו מטכע"ק דשפיר איפא למימר דידע ואפ"ה קאמר במקפה ומדוכות משום התמל"א ולא משום טכע"ק דאיפא לאוקמי בצונן.

וד' מיני מדינה בלא"ה צריף לומר לר"ת דלית בהו טכע"ק משום דלא הוי רק קיוהא בעלמא וכמ"ש הטור. ויתבאר א"ה לקמן.

ובזה ה' ניתא דברי התוס' במס' חולין שלא הקשו רק מקנפות וכן הרשב"א ותיירצו דאייירי במין במינו. וכבר הקשינו עליהם לעיל דמאי מקשו מקנפות ואיך הוי ניתא להו ממקפה ומדוכות ולא מתורץ בתירוץ ובמ"ש ניתא דמקפה ומדוכות איפא לאוקמי בצונן וקא דמקשו מקנפות אף דקנפות ונדאי איירי בצונן מ"מ אי אפשר לאכלן פה כ"א ע"י אפי' או בישול וא"כ יתנו טעם ולפ"ז יהי' מוכח דמין בשא"מ ביבש מדאורייתא לא בטיל ברובא.

ודלא פהש"ף בסי' ק"ט שכתב דמדאורייתא ברובא בטל. וזה נראה פמוכרח לומר מדברי התוס' בלא"ה פיון דכתבו דהתמל"א לא שנייה רק במעורבים וע"כ צריף לומר בגוונא דלא יתיב טעמא זה בזה דאל"כ תיפוק לי' משום טכע"ק וע"כ צ"ל דלא יתיב טעמא זה בזה דהיינו ביבש וא"כ מאי התמל"א שנייה בי' פיון דליתא לאיסור פלל דמדאורייתא ברובא בטל.

וע"כ צריף לומר דלא בטל מדאורייתא ודלא פהש"ף. ובאמת דברי הש"ף ה"ה בלא"ה צ"ע דהסברא נותנת דאינו בטל.

וכבר העיר בזה במקצת בספר כו"פ. אלא שגם הוא לא באר שם הדברי' פל צרכן ויש לי בהם מקום עיון ואכמ"ל ואי"ה יבואר במקום אחר: מיהו אע"ג דארנוח לן טובא בהאי סברא.

מפל מקום רחוק בעיני שנה יהי' פנונת התוס'. דכל כה"ג ה"ל לפרושי.

ועוד דבעיקר ה"ה סברא נמי קשה הדבר מאוד לחלק בין שרה לשרה. דשרה ענבים כו' ונדאי דהוי טכע"ק פדתניא בפרייתא להדיא.

ושרה פיתו לא יהי' בי' טכע"ק. ואף דאיפא לחלק דשרה ענבים מיירי בשר' מעל"ע דיהיב טעמא.

ושריית פיתו הוא פְּדָרָה הָאֶנְכְּלִין דְּשׁוּרָה פִּיתוּ בֵּינָן וְאוֹכְלוּ תִּיכְרָה. מ"מ הגמ' נְקִיט לְשׁוֹן שְׁרָה בְּשִׁתִּיהֶם.

וְאֵילּוּ כֵּן הִי' לוֹ לּוֹמֵר לְנִזִּיר שְׁמַטְבֵּל פִּיתוּ בֵּינָן. אִיבְרָא דְלִשׁוֹן פִּיתוּ מִשְׁמַע בְּשַׁעַת אֲכִילָה. (ע"ד הַפְּתוּב וְטַבְלַת פִּיתָהּ בְּחֻמְיָן). וְגַם בְּגוּף הַסְּבָרָא יֵשׁ לְפַקְפֵּק.

דְּמָה בְּכָהּ שְׂאִינוּ ע"י בִּישׁוּל אֶטוּ בִּישׁוּל מְשֻׁנָּה עֲצָם הַדְּבָר רַק ע"י בִּישׁוּל מְקַבֵּל הֵיטֵב הַטַּעַם מְדַבֵּר הַנְּתַבְּשָׁל עִמּוֹ. וְכִינּוֹן דְּהַפְּתָה הוּא דְבָר סְפוּגִי וּמְקַבֵּל טַעַם הֵינּוּ ע"י שְׂרִינְי' א"כ גַּם בְּזָה שְׂרִינְיָה טַכְע"ק וְכַסְבָּרַת רַש"י.

וְעוֹד דְּגַבֵּי חֲטָאֵת נְמִי מוֹקִי בַּגְמ' לְהַתְמַל"א וּבְשֵׁר הַחֲטָאֵת וְנֻדְאֵי דְאִינוּ נְבָלַע בָּהּ מִבְּשׂוֹר אַחַר כ"א ע"י רוֹתְחִין ע"י בִּישׁוּל אוֹ צְלִי וְא"כ תִּפְּוֹק לִי מִשׁוּם טַכְע"ק וּמֵאֵי הַתְּמַל"א אִיפָּא הָכָא כֵּינּוֹן דְּאִין כָּאן הָתֵר כָּלָל.

וְדוֹחַק גְּדוֹל לְאוֹקְמִי ע"י כְּלֵי שְׂנִי. וְיִהְיֶה סְבִירִי לְהַתּוֹס' כְּשִׁיטַת הַנְּהָרָה פּוֹסְקִי דְכְּלֵי שְׂנִי מִפְּלִיט וּמִבְּלִיעַ אֲבָל אִינוּ מִבְּשָׁל דְּכָל כַּה"ג ה"ל לְפָרוּשֵׁי וְלֹא לְמַסְתָּם סְתוּמִי.

לְכָהּ נִרְאָה דְדַעַת הַתּוֹס' שְׁפַתְבוּ דַּהַתְּמַל"א אִינוּ רַק בְּמַעֲוָרְכִים הוּא אִפִּי בְּדֵאִיפָּא נְתִינַת טַעַם. וְאֲזִלִּי לְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּנִזִּיר שְׂיִתְבָּאָר שְׂיִטְתּוֹ לְקַמּוֹ.

וְא"כ אִין כָּאן שׁוּם קְוִשְׂיָא וּלפ"ז יִתְיַשְׁבוּ גַּם דְּבָרֵי הַשְּׁ"ף בְּסִי' ק"ט. וְלֹא יִקְוֶה עָלָיו מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' כְּמוֹ שְׁהַקְּשִׁינוּ לְעִיל.

מִיְהוּ דְּבָרֵי הַשְּׁ"ף בְּלֹא"ה צ"ע וְכַמְשָׁל וְעֵינָן: וְהָא דְקִאָמֵר וּר"ע טַכְע"ק מְנ"ל. אָף דְלִשְׁיטַת רַש"י רַבְּנָן דְּכוּתָח הַבְּבִלִי לִית לְהוּ טַכְע"ק.

וּמוֹקְמִי לָהּ לְמַשְׁרַת לְהַתְּמַל"א. וְא"כ מִמֵּאֵי פְּשִׁטָּא לִי לְהַגְמ' דַּר"ע אֵית לִי טַכְע"ק.

דְּלִמָּא ר"ע נְמִי סְבַר כְּרַבְּנָן דְּכוּתָח הַבְּבִלִי. וְהַתּוֹס' בְּנִזִּיר הַקְּשׁוּ כֵּן וְתִירְצוּ דְכָל כַּמָּה דְלִית לִי לַר"ע קְרָא לְטַכְע"ק טְפִי מְסַתְבָּר לְאוֹקְמִי קְרָא לְטַכְע"ק מְלַהַתְּמַל"א וְכֵן תִּירְצוּ בְּבַעַל הַמְּאֹר.

מִיְהוּ הָךְ תִּירוּצָא אִינוּ רַק לְשִׁיטַת ר"ת וְסִינְיַעְתּוֹ דְּכוּלְהוּ תַנְּאֵי אֵית לְהוּ טַכְע"ק. אֲבָל לְרַש"י ע"כ דְּאִין זָה סְבָרָא.

דְּהָא רַבְּנָן דְּכוּתָח הַבְּבִלִי לִית לְהוּ טַכְע"ק וְאִפִּי מוֹקְמִי לְקְרָא לְהַתְּמַל"א וְא"כ לִיפָּא לְתַרוּצֵי כֵּן. וְהַדְּרָא קוּשְׂנִי לְדוֹכְתִּי גַּם לִיפָּא לְתַרוּצֵי דַּר"ע ע"כ אֵית לִי טַכְע"ק מְדַמְחֵיבַּעַל עַל שְׂרִיית פִּיתוּ בֵּינָן.

וְאִי ס"ד דְּלִית לִי טַכְע"ק הָיִי גּוֹפְּי' בְּטִיל. וְאִין כָּאן אִיסוּר כָּלָל.

וְלֹא שְׂרִינְיָה הַתְּמַל"א. דְּזָה אִינוּ דְּהָא כְּבָר הוֹכְחֵנוּ דֵּינָן בְּפַת מְמָשׁוּ מְקַרֵי לְשִׁיטַת רַש"י וְדִלָּא כַּהֲפַר"ח.

וְכִינּוֹן דְּמִמְשׁוּ מְקַרֵי וְנֻדְאֵי דְאִיְהוּ גּוֹפְּי' לֹא בְּטִיל. וְכַדְר"י בְּמַס' ע"ז כָּל שְׁטַעְמוֹ וּמִמְשׁוּ כו' אָף דְּלִית לִי טַכְע"ק לְשִׁיטַת רַש"י.

וְכַבָּר הַרְגִישׁ זָה רַש"א. וְהִנִּיחַ בַּצ"ע.

ולע"ד לק"מ. לפי מאי דאמר' במס' נזיר.

דהתמל"א לא שייך בנפיש הטר. א"כ ה"א אי ס"ד דר"ע לית לי' טכע"ק א"כ אין פ"אן
איסור רק הי"ן המובלע בפת.

ור"ע ע"כ מיי"ר בדלא גבלע הי"ן בכל הפת מדפליגי רבנן עלה. וא"כ ונדאי דנפיש הטר
ד"א הי"ן המובלע בפת ונדאי דאינו יותר מהפת עצמו.

ד"א בכל דנכתא לא בעינו לשער רק פנגד פולו דלא ידענו פמה בלע או פמה נפיק
מינ'. אכל דיהיה הבליעה יותר מפדי פולו ונדאי דאינו זה סברא פלל.

וא"כ אית פ"אן הטר הפת גרידא דלא גבלע בו הי"ן וגם הפת דגבלע בו הי"ן. וא"כ הוא
ונדאי יותר מהי"ן ולא שייך התמל"א פ"אן דנפיש הטר.

אלא ע"כ דאית לי' לר"ע טכע"ק וא"כ הפת דגבלע בו הי"ן איתעביד לי' פולו איסור.
הפת דלא גבלע בו הי"ן הוא פחות ממנו ושייך שפיר התמל"א.

ולכ"פ מקשה הגמ' שפיר ור"ע טכע"ק מנ"ל. ורבנן דפליגו עלה דר"ע בכל התורה
דמוקמי למשרת להתמל"א ולית להו טכע"ק.

אינהו מצי מוקמי שפיר בפשט הי"ן בכל הפת. דגם בזה שייך התמל"א.

פ"אן דלית להו טכע"ק. דלפירש"י מעורב ושאינו מעורב שוין בסברא.

פ"אן דמצטרף מ"ל מעורב ומ"ל שאינו מעורב אדרבה באינו מעורב מסתבר טפי שיהי'
התמל"א (כדחזינו גבי שאור בל תקטירו דבעי קרא לעירובו. אף דאיפא קרא למקצתו.

ועיין במש"ל. ולפ"ז לא מוכח מידי מ"מ הדברי' מצד עצמם מסתברים) פ"אן דהאיסור
ניכר ובפשט הי"ן בכלול שפיר איפא למימר דנפיש איסור פהטר ד"א לא ידענו פמה
בלע אמרי' בכל דנכתא ובעינו לשער פנגד פולו א"כ ש"מ דיוכל להיות דהבליעה הוא
גדול כמו דבר הגבלע בו.

וא"כ משפחת לה דידענו דהבליע בו כ"כ כמו הפת עצמו ולכ"פ התמל"א ולקי עלה
דמשום ספיקא דלא ידענו לא הוי לקי. ואפ"י אם נאמר דבעינו באיסור מעט יותר מן
ההטר כדמשמע קצת לישנא דמצטרף מ"מ גם זה יוכל להיות בצירוף הי"ן שעל פני הפת
שלא גבלע בו.

דונדאי איפא י"ן טופח גם על פני הפת. אכל שיהי' בזה יותר גם מהפת גרידא שלא פשט
בו הי"ן זה ונדאי לא מסתבר.

ולכ"פ בדר"ע ע"כ צריך לומר דאית לי' טכע"ק. [ומלתא דעבידא לטעמא פתבלין ושמן
שכ' רש"י כמ' בנזיר דבהו לא בעינו שיהי' האיסור רבה נמי מסתבר דלא הוי י"ן בפת
רק פתערוכות מבשא"מ דעלמא דיהיב טעמא] מיהו באמת לדעתי אין צורך לכל זה.

דלישנא דתלמודא ה"ם משמע דלא בעינו רק שלא יהיה נפיש חולין אכל במחצה על
מחצה שפיר מצטרף הטר לאיסור. וא"כ א"ל פלל למ"ש מיין שעל פני הפת.

וא"כ לק"מ: אַבְל הָא לִיכָא לְתַרוּצֵי דְהָא דְקָאָמַר הַגַּמ' וּר"ע טכע"ק מנ"ל אינו מקשה
בְּדַרְךָ קוֹשְׁיָא דַּאֲה"נ דִּיכּוֹל לְהֵיוֹת דְּלִית לִי רַק דְּהַמְקַשָּׁה בְּעֵי לְמִידַע אִי צְרִיכִינּוּ בְּהַכְרַח
לְמִימַר אֲלִיבָא דַּר"ע דְּלִית לִי טכע"ק פִּינּוּן דְּמַפְיֵק לִי לְמַשְׁרַת לְהַתְמַל"א.

או דאעפ"כ אית לִי מְשׁוּם דְּרִשָּׂא אַחֲרִיתָא. וּע"ז קְמַשְׁנֵי הַש"ס דִּיכּוֹל לְהֵיוֹת דְּאִית לִי
מְגִיעוּלֵי עַפּו"ם.

וכה"ג איפא טובא בש"ס. וא"כ מְעִיקְרָא אִינְה קוֹשְׁיָא כ"כ.

דְּזַה אִינוּ דַּא"כ מנ"ל לר"י בְּאַמַּת לּוֹמַר אֲלִיבָא דַּר"ע דְּאִין הַתְמַל"א רַק בְּנִזִיר וְלֹא בְּשַׁאָר
אִסּוּרִין. וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּהֵי נִזִיר וְחֻטְאָת ב' פְּתוּבֵי פְּדֻמוּקֵי בַּגְמ'.

דְּאִימָא דְּחֻטְאָת אַתִּי לְטכע"ק. וְחֻלְיִין מְקַדְּשֵׁי לָא גְמַר.

וגע"כ חִידוּשׁ הוּא גַם לַר"ע פְּמִילְרַבָּנּוּ. וְלִית לִי לַר"ע בְּאַמַּת טכע"ק בְּכָל הַתּוֹרָה רַק
בְּקַדְּשִׁים.

וְנִזִיר אַתִּי לְהַתְמַל"א וּמִינְהָ גְמַרִינּוּ לְכָל הַתּוֹרָה פְּמוֹ לְרַבָּנּוּ גְמַרִינּוּ מִינְהָ טכע"ק לְכָל
הַתּוֹרָה וַא"כ לֹא יְהִי ב' פְּתוּבֵי גַם לַר"ע. דְּהָא זֶה לֹא מְצִינוּ מְפֻרָשׁ בְּשׁוּם דְּוָכְתָא דַּר"ע
מוּקֵי לְחֻטְאָת לְהַתְמַל"א.

רַק ר"י קְמַדְּיֵיק פִּן אֲלִיבָא דַּר"ע וַא"כ מנ"ל הַאִי. אַבְל אִם נֹאמַר דַּמְדַּר"ע מוּכַח דְּאִית
לִי טכע"ק וְכַדְכְּתִיבָנָא נִיחָא.

דַּע"כ הוֹכִיחַ ר"י דְּקָרָא דְּחֻטְאָת בְּהַכְרַח צְרִיכִינּוּ לְאֻקְמֵי אֲלִיבָא דַּר"ע לְהַתְמַל"א.
דַּלְטכע"ק לֹא צְרִיךְ פִּינּוּן דְּאִית לִי טכע"ק בְּכָל הַתּוֹרָה דִּילְפִינּוּ מַגַּע"כ.

וַא"כ מֵאִי צְרִיךְ קָרָא גַבֵּי חֻטְאָת אֲלָא ע"כ דְּאִתִּי לְהַתְמַל"א וַא"כ הֵי נִזִיר וְחֻטְאָת ב'
פְּתוּבֵי. [וְאִיפְכָא לִיכָא לְמִימַר לַר"ע דַּגַּע"כ וְחֻטְאָת יְהִי ב' פְּתוּבֵי לְטכע"ק.

דַּא"כ מנ"ל טכע"ק גַבֵּי נִזִיר. דְּהָא לְפִי מ"ש ע"כ בְּנִזִיר אִית לִי טכע"ק.

אַלָא וְנִדְאִי דְּצְרִיךְ לְאֻקְמֵי בְּהַכְרַח לַר"ע חֻטְאָת לְהַתְמַל"א. וַא"כ הֵי ב' פְּתוּבֵי וְלְכָד
קָאָמַר ר"י אֲלִיבָא דַּר"ע דְּבַשְׁאָר אִסּוּרִין אִין הַתְמַל"א.

וַא"כ ע"כ לִיכָא לְתַרוּצֵי אֲלָא פְּדַכְּתִיבָנָא]. וְעֵינּוּ בְּזַה: וְהָא דְּאָמַר הַגַּמ' דַּר"ע יְלִיף מְגִיעוּלֵי
עַפּו"ם.

יֵשׁ לְהַבִּין לְפִי שְׁיִטַּת רַש"י דַּטכע"ק הוּא הַהֲתַר נְהַפְּךָ לְהֵיוֹת אִסּוּר מנ"ל לְמִילְחָה הָא
מַגַּע"כ. הָא לֹא חֲזִינּוּ בַּגַּע"כ רַק דְּהַתּוֹרָה קַפִּיד אַטְעָמָא.

אַבְל מנ"ל שְׁיִהֵה הַהֲתַר נְהַפְּךָ לְאִסּוּר. וְאִין לּוֹמַר דְּלְטַעַם לְחֻדְיָ דִּיהֵי אִסּוּר לֹא בְּעֵינּוּ
קָרָא דַּגַּע"כ.

דְּזַה יְדַעִינּוּ מְסַבְּרָא אוּ מְדַרְשָׁא דְּהַטְמָאִים לְאַסּוּר צִירוּ וְרוּטְבּוֹן וְכו' אֲלָא ע"כ דְּקָרָא דַּגַּע"כ
אַתִּי שְׁיִהֵי הַהֲתַר נְהַפְּךָ לְאִסּוּר. דְּזַה אִינוּ חֲדָא דְּהָא חֲזִינּוּ בְּאַמַּת לְרַש"י דְּלֹא הֵכִי הוּא.

דְּהָא אֵלִיבָא דְרַשׁ"י מֵאֵן דְּלֵא דְרַיִשׁ לְטַע"כ מְמַשְׁרַת אוּ מַגַּע"כ לִיכָא שׁוּם אִיסוּר אַף בְּטַעַם לְחֻדְיָ וְכִמּוּ שְׁפִסְק רַשׁ"י בְּאַמַּת דְּטַכְע"ק דְּרַבְּנָן וּמְדַאֲרֵינָא בְּרַבְּנָא בְּטַל וְכִמּוּ"ש רַשׁ"י חֻלְיִן (דָּף צח:) עי"ש.

וְעוּד הָא קְרָא דְגִיעוּלֵי עֵפּו"ם לֹא מְיִתֵר דְלִמְלַתִּי אֲצִטְרִיף לְאַשְׁמוּעִינָן דִּין הַכְּשֵׁר פְּלִים. וְא"כ אִיף שְׁיִיף לֹמֵר דְּקְרָא יְתִירָה ע"כ אֲתִי לְאַשְׁמוּעִינָן שְׁיִיחֵל' הַהֵתֵר נְהַפֵּף לְהִיּוֹת אִיסוּר.

דְּהָא לֹא מְיִתֵר קְרָא פְּלִל רַק דְּמִמִּילָא שְׁמַעִינָן מִיַּנְי' דְּקַפִּיד קְרָא אֲטַעֲמָא וְא"כ מִנ"ל לֹמֵר אִיהוּ שְׁיִיחֵי הַהֵתֵר נְהַפֵּף לְאַיסוּר: וְנִרְאֵה דַע"כ צָרִיף לֹמֵר לְשִׁיטָה זֹו דְּהַהֵתֵר נְהַפֵּף לְאַיסוּר דְּלֹא הִי' נִרְאֵה לְהֵם לְסַבְּרָא פְּלִל שְׁיִיאֲסֵר הַתּוֹרָה הַטַּעַם לְחֻד.

כִּינָן דְּלֵא הָוִי מִיַּדִּי דְאִית בִּי מִמַּשָּׂא וְדַמְיָא לְהָא דְאַמְרִי' בְּעֵלְמָא קוּל וּמִרְאֵה נְרִיח אִין בְּהֵם מִשׁוּם מְעִילָה כִּינָן דְּלֵא הָוִי מִיַּדִּי דְמִמַּשָּׂא. וְאַף דְּהֵתֵם עכ"פ אִיסוּרָא אִית בְּהוּ.

הִינָנו מִשׁוּם דְּהָוִי אִיסוּרֵי הַנָּאָה. אָבֵל בְּאַיסוּרֵי אֲכִילָה אִיף שְׁיִיף לֹמֵר אִיסוּר אֲכִילָה עַל דְּבַר שְׁאִין בּוּ מִמַּשׁ.

וְאַיִנוּ נְאָכֵל כִּי אִם ע"י הַהֵתֵר. לְכַף מְדַחֲזִינָן דְּקַפִּיד תּוֹרָה אֲטַעֲמָא ש"מ דְּהַהֵתֵר נְהַפֵּף לְהִיּוֹת אִיסוּר.

וְכֹן צָרִיף לֹמֵר בְּהַכְרַח לְכָל הָעוֹמְדִים בְּשִׁיטָה זֹו דְּהַהֵתֵר נְהַפֵּף כו'. דְּלֹא הִי' נִרְאֵה פְּלִל לְסַבְּרָא שְׁיִיאֲסֵר הַתּוֹרָה מְלִתָּא דְלִית בִּי מִמַּשָּׂא.

דַּאל"כ מִנ"ל הֵף סַבְּרָא דְהַהֵתֵר נְהַפֵּף פְּלִל. וְדַבַּר זֶה יֵהִי לְזַכְרוֹן כִּי נִצְטַרְפֵּף לְזֶה לְבִיאוּרֵי יְתֵר הַשִּׁיטוֹת אֲשֶׁר יָבֹוא בִּיאוּרֵם לְקַמְן אִי"ה.

וְעִינָן בְּזֶה. זֶהוּ מַה שְׁנַלְע"ד הַקְלוּשָׁה בְּבִיאוּר הַשְּׁמוּעָה אֵלִיבָא דְרַשׁ"י: וְלַעֲנָן הַלְכָה פִּסְק רַשׁ"י דְּטַכְע"ק אֵלֵא מְדַרְבָּנָן וְכַרְבָּנָן דְּפִלִּינֵי עֲלֵה דר"א בְּכֻוֹתַח הַבְּבָלִי.

וְהִבִּיא רַאִי' מִדְר"י בְּמַסְכַּת ע"ז דְּאַמֵּר טַעֲמוּ וְלֹא מִמַּשׁוּ אִיסוּר וְאִין לֹקִינ עֲלִיו. וּמְדַאֲמֵר אִין לֹקִינ עֲלִיו ש"מ דְּלִית בִּיהָ אִיסוּר דְּאִוְרֵינָא פְּלִל וְהָא דְקַאֲמֵר אִיסוּר אֵינֹו אֵלֵא מְדַרְבָּנָן וְהָא דְאַמֵּר טַעֲמוּ וּמִמַּשׁוּ אִיסוּר.

ע"כ צָרִיף לֹמֵר לְשִׁיטַת רַשׁ"י דְּזֶה יְדַעִינָן מְסַבְּרָא בְּלֹא שׁוּם קְרָא דְאֵינֹו בְּטַל דְּלֹא אֲמָרָה תּוֹרָה דִּיהָ בְּטַל רַק בְּמִין בְּמִינוּ שְׁאֵינֹו נִיכָר הַטַּעַם אָבֵל בְּמַבְשָׂא"מ שְׁנַרְגָּשׁ הַטַּעַם הָוִי כְּנִיכָר הָאִיסוּר דְּלֹא שְׁיִיף בִּי בְּיִטוּל.

וְכִמּוּ שְׁנַתְבָּאָר זֶה לְמַעַלָּה בְּדַבְּרֵינוּ. וּפְיִרוּשָׁא דְטַעֲמוּ וּמִמַּשׁוּ הוּא.

הִינָנו שְׁמַמַּשׁוּ שְׁל אִיסוּר נִתְעַרְב כְּגוֹן קַמַח דָּגָן בְּקַמַח אֲוֶרֶז. וְלִפִּי מַה שְׁהַעֲלִינוּ אִפִּי' יִין בְּפֶת נְמִי מְקַרִי מִמַּשׁוּ.

וְאַפְשֵׁר דְאַפִּילוּ חֻלְב נִימּוֹחַ נְמִי מִמַּשׁוּ וְטַעֲמוּ וְלֹא מִמַּשׁוּ לֹא הָוִי רַק כְּגוֹן שְׂרָה עֲנָבִים. וְכַדוּמָה שְׁנַתְבָּטַל בְּהַתֵּר וְסִילְק הָאִיסוּר בְּעִינָנִי' מִן הַהֵתֵר וְאִין פֶּאֵן אֵלֵא טַעֲמוּ וְכִמּוּ שְׁפִירַשׁ"י בְּחֻלְיִן (דָּף קח).

(בִּי הָא דְאַמֵּר אֲבִינִי ש"מ טַעֲמוּ וְלֹא מִמַּשׁוּ כו' וְהַבְּאִתִּי דְבַרְיוּ לְעִיל וּבְזֶה פִּסְק דְאֵינֹו אֵלֵא מְדַרְבָּנָן. וּבְזֶה אֲפִילוּ אִיכָא טַעַם מְרֻבָּה נְמִי אֵינֹו אֵלֵא מְדַרְבָּנָן דְּחַד בְּתַרִי בְּטַל.

וכמ"ש רש"י בחולין (דף צח:) ד"ה רבא [אמר] לא נצרכה [אלא לטעם] כו'. ועוד הביא מרבא כו' עי"ש בדבריו.

וקא דילפינו בפסחי ובגזיר ממשרת וגע"כ ס"ל לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא. והתוס' בחולין וקרא"ש שם וכן התוס' בע"ז האריכו לדחות פירש"י ונ"ל ולא נראה לר"ת דקא ר"י אית ליה דר"ע דיליף טכע"ק מגע"כ ואין לומר דאסמכתא בעלמא הוא.

דקא פריד ה"תם והאי משרת כו' אלמא דרשא גמורה היא. דקא ר"ע מוקי לה להתמל"א והינינו לחייב מלקות א"כ מדר"ע נשמע לרבנו.

וע"ז פבר תירץ היטב הפר"ח עי"ש בדבריו שפתב ונ"ל ואצלי קושיות הללו אינו פלוג דקא ונדאי דתנאי גופייהו ס"ל דהוי דרשא גמורה וכדמוכח מפ"י רש"י גופי' שם בסוגיא אבל רבא ור"י ס"ל דלא ילפינו לכל התורה כו' כ"מ בחדא דגע"כ לאו חידוש הוא וברבנו בחדא דמשרת לטכע"ק הוא דאמא וא"כ הו"ל ב' פתובים ואין מלמדין א"נ כו' עי"ש בדבריו ונכון הוא.

עוד הוסיף קרא"ש להקשות והפר"ח ג"כ תפס לעיקר קושיות אלו ונ"ל. ואין פירושו מתחנור מהא דאמר ר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זב"ז ומותיב רבא מהעושה עיסה מהארז והדגן כו' ומסיק אלא מין בשא"מ בטעמא הרי דרבא גופי' ס"ל מבשא"מ בטעמו.

והארז שם הפר"ח בקושיות אלו. ולא ידענא מה קשיא לי' פלל דונדאי ה"תם אמרו בטעמו וממשו כמו שפירש"י להדי' על הפיגול והנותר והטמא.

וכן משמע לישנא דתלמודא ה"תם שבללן זב"ז. דהו' לישנא משמע ונדאי דבמשו איירי.

וכן מתניתין דהעושה עיסה ונדאי דמשו מקרי. ולא ידעתי מה עלה על דעת הפר"ח לומר דגם זה מקרי טעמו לרש"י דא"כ משו האיך משפחת לה.

אלא ונדאי דמשו מקרי ומתניתין דהעושה עיסה מיירי בדאיכא כבא"פ. ומש"כ הפר"ח ע"ז דאס"ד דמתניתין מיירי בכבא"פ ה"ל למתניתין לפרושי.

לא ידענא מאי קשיא לי' לפר"ח על פירש"י טפי מעל שיטת הראב"ד אשר בחר בה הפר"ח עצמו. דקא גם להראב"ד בעינו לאוקמי למתניתין דהעושה עיסה בכבא"פ דווקא.

כמ"ש הראב"ד להדיא בה' חו"מ. וכן הביאו פלהפוסקי' על שמו.

וכן מאי דמקשה הפר"ח על רש"י מכותח הבבלי פבר הוכחנו לעיל דלרש"י גם זה משו מקרי. ולכד לקי עלה בכבא"פ גם לרבנו.

ומה שהביאו עוד התוס' וקרא"ש ראיה מרבא גופי' דאית ליה טכע"ק דאורייתא. ונ"ל מדע דקא רבא גופי' אית לי' בזבחי' (דף עט).

(אמור רבנו בטעמא ואמור רבנו ברובא כו' ומין במינו ברובא היינו מה"ת. ה"נ מבשא"מ בטעמא הוי מן התורה.

ואמור רבנו לאו דווקא אלא שיהם המציאו זה ממדרש הפסוקי'. ולדידי אין זה ראי' פלל
דאדמייתי ראי' מרבא דזבחים אדרבה לייתי ראי' מרבא במסכת חולין (דף צו).

(איפכא דהתם אמר רבא אמר רבנו בטעמא ואמר רבנו בקפילא ואמר רבנו בששים כו'
הלפך מבשא"מ דהתיירא בטעמא ודאיסורא בקפילא ומין במינו דליפא למיקם אטעמא
בששים.

וא"כ נדייק איפכא פי היכא דמין במינו בששים ונדאי דאינו רק מדרבנן כמ"ש ר"ת גופי'
ה"נ מבשא"מ בטעמא נמי אינו רק מדרבנן אלא ונדאי דמהא ליפא לדיוקי פלל. ולפ"ז
נסתלקו פל קושית התוס' והרא"ש מעל שיטת רש"י.

אף באמת שיטה זו דחוקה מאוד תדא דלפי הך פירושא דטכע"ק הוא שיהי' ההתר נהפך
להיות איסור. א"כ ע"כ צריכין לומר דאב"י בה"א לא הוי ידע מטכע"ק פלל וזה דוחק.

ואף שעשינו סמוכים לזה ממאי דמקשה אב"י בלשון דלמא במס' נזיר. מ"מ דחוק מאוד
לומר דכל שקלא וטריא של הש"ס ממקפה ומדוכות וקנפה יהי' שלא אליפא דמסקנא.

דקא לפי האמת מסקינן דגם ר"י אליפא דר"ע אית לי' טכע"ק ועוד דלרש"י ע"כ צריף
לומר דכותח וכל ד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ כמו שפכתנו לעיל. וזה ונדאי
דחוק דנהי דבכותח אפשר דאיפא למימר הכי.

מ"מ בשאר מיני מדינה קשה הדבר מאוד דשכר המדי שעיקרו עשוי מתמרים ונותנים
בו שעור' כדי להחמיצו. לפי הנראה דדומה ממש לשרה ענבים כו'.

ועוד דהך דאמר דלמא מיין לחודי' דחוק מאוד וכמו שהקשינו לעיל. ואף פי ת"ל ישבנו
הדברי' פל כמה דאפשר לשיטת רש"י מ"מ מידי דוחק לא נפיק.

ועוד דהך דמביא מר"ע דבריינתא ופירש"י דמיירי שלא פשט היין בכל הפת גם זה לא
נזכר פלל בבריינתא. ועוד דמשפירש"י דעיקר ההוכחה מדרבנן דפליגי עלה דר"ע.

הוא דחוק ורחוק מאוד בכוננת הגמ' דלא הביא פלל הנה רבנו. ומנ"ל דאיפא רבנו
בבריינתא ועוד דלמא פליגו ברביעית וכזית וקרפון דמתניתין.

ועוד הך דמקשה ור"ע טכע"ק מנ"ל הגם שישבנו היטב לדעת רש"י. מ"מ פשטא דלישנא
דתלמודא ונדאי משמע דפסיקא לי' להגמ' דלית מאן דפליג על טכע"ק ועוד כמה גמגומי'
בסוגיין.

סוף דברי פסקו של רש"י לענן הלכה אינו קשה כ"כ. ואדרבה פירושו בדברי ר"י
בטעמא וממשו הוא מתחנור טפי מלשיטת ר"ת ור' חיים שייבוא ביאורם לקמן מפני
שהוא מפרש בפשוטו.

טעמו וממשו היינו שנתערב מבשא"מ דאיפא טעמו. וגם מיירי שנתערב ממשו של איסור
ולא טעם בעלמא.

דטעם גרידא אף במבשא"מ ברובא בטל. ודבר זה ידעינן מסברא בלא שום קרא.

ולפ"ז העולה לדינא לשיטת רש"י דטעמו וממשו אסור מדאורייתא ולקי עלה בכזבא"פ. ובפחות מכזבא"פ כתב הר"ן אליבא דרש"י דגם זה אסור מדאורייתא ככל תצי שיעור דעלמא.

וה"נ כל כמה דטעמו נרגש אפי' באלף ואיפא ממשו דהסברא נותנת דאינו בטל וכמ"ש א"כ אף בפחות מכזבא"פ איפא אסור דאורייתא רק דלא לקי עלה משום דהוי ח"ש. ונהו פוננת הר"ן שם וכמו שהבין הפר"ח ודלא כהב"י שנסתבך בכוננתו.

ובטעמו גרידא אפי' איפא כזבא"פ אינו אסור מדאורייתא דברובו בטל. וכן הר"ן והרמב"ן נמי פסקו פריש"י.

והך דהעושה עיסה מיירי בדאים כזבא"פ. ומה שעמד בזה הפר"ח דאם פו ה"ל למתניתין לפרושי.

מלבד שאין זה קונשיא כ"כ. דתנא א"צ לפרש דבריו.

עוד אני אומר דאין צריך כלל לפרושי הך מלתא פיון דלרש"י פירושא דמתניתין דאדם יוצא בה יד"ח בפסח. וכן אם חמץ הוא עגוש פרת.

על הדגן קאי ולא על התערובות. א"כ ממילא ידעינן דבעי מסתמא כזבא"פ.

דאטו מי עדיף זה באוכל מדגן לחוד דעכ"פ בעי שלא ישקה באכילתו ביותר מכזבא"פ. והרמב"ן דקאי נמי בשיטת רש"י פירש להך דהעושה עיסה משום גרידה ונהביאו הרא"ש בה"ה וקבר עשינו סמוכים לסברא זו מסוגיין מדברי אב"י בה"א דלא ידע מטכע"ק.

וע"כ דפירש ההיא מתניתין משום גרידה פיון דלא ידע מטכע"ק וגם הוי ס"ל דכזבא"פ נמי לא הוי מדאורייתא. כמבואר בדברינו לעיל.

וא"כ מתפרשא מתניתין דהעושה אורז כפשוטו דקאי על התערובות. ולק"מ לרש"י דאפשר דס"ל בהא דהרמב"ן ומה שהחליט הר"ן בשיטת רש"י דבטעמו וממשו אפי' בפחות מפזית בכדי אכילת פרס נמי עכ"פ אסור דאורייתא איפא פבר פתבתי לעיל בזה. דמפשטא דסוגיין נראה דלא הוי כלל אסור דאורייתא בזה פיון דלא תזי לאצטרופי. ויתבאר זה עוד אפי' בשיטת הרמב"ם.

אך בפירושא דשמעתין פירושו דחוק מאוד. כאשר יראה כל מעיין שופט בצדק שפמה דברים עמדו עלינו כהר לשיטתו וצריכין לשנויי ואנן אשינויי ניקום ונסמוך.

ועוד דבכל מאי דמשגיגין מידי דוחק לא נפיק. וכמ"ש לעיל.

גם יש להבין לפירש"י. פיון דע"כ טעם גרידא נמי אסור מ דאורייתא דהא לא קאמר רש"י דטכע"ק מדרבנן אלא משום דמדאורייתא ברובא בטל משמע דאי לאו משום ביטול ברוב הוי אסור.

ורש"י הוכרח לפרש פו דלשנא דגמ' בחולין ודר צח:) דחקו לזה דקאמר אטו אנן לקולא גמרינן לחומר רא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטל. הרי להדיא דמשום ביטול ברוב קאתינו עלה.

וכינן שפן. ע"כ צריך לומר דבטעמו גרידא אף דאית נמי איסור מקרא דהטמאים לאסור צירן כו' אפ"ה מדאורייתא ברוכא בטל.

אף שהטעם נרגש ובטעמו וממשו לא בעי קרא קלל. ונדעינן מסברא דאינו בטל פיון שפן נרגש הטעם וגם אית בי' ממשו.

הוי פהנפר האיסור דאינו בטל. וקשה מאוד לחלק בסברא בין זה לזה.

ובשקלא אי הוי אמרינן דליכא איסור בטעם קלל ולא בעינן לבטולי קלל הוי ניקח. אבל פיון דע"כ בעינן לבטולי א"כ ה"נ נימא דהסברא נותנת דאינו בטל פיון דניכר טעמו.

כמו בטעמו וממשו. אף באמת איכא סברא טובה לחלק ביניהו.

לפמש"כ לעיל בדעת רש"י דעל טעם המעורב פיון שאינו בעין לא שייך איסור אכילה קלל. פיון דאין בו ממש וממילא מבטיל.

ונהו ביטול ברוב שכתב רש"י. אף גם בזה יש לעיין וכמו שיבוא אפ"ה לקמן.

זהו מה שנלע"ד בפשיטת רש"י בע"ה: ושיתת ר"ת ופירושו הוא גם כן בפירושו דטכע"ק כמו רש"י שההתר נהפך להיות איסור. אבל לענין פסק הלכה פסק דטכע"ק דאורייתא וכל פמה שטעמו ניכר לקי על כל פזית וכזית מן התערובות פאלו הוא פולו איסור.

ולדידיה לית מאן דפליג על טכע"ק דכולהו תנאי וכולהו אמוראי הכי ס"ל. ונהיא דר"י במס' ע"ז מפרש לה במין במינו וניכר האיסור.

יעיין שם פירושו בתוס' במס' ע"ז ובחולין ובנבחים וברא"ש בחולין ובה' חלה. ולשיטתו ארנוח לן לכאורה במאי דפריך הגמ' ור"ע טכע"ק מנ"ל.

משום דפשיטא לי' להש"ס דכולהו ס"ל טכע"ק. אף זה אינו דא"כ איך הוי ס"ד דאבני דמקשה מקופות וממדוכה ומקפה.

דע"כ צ"ל לשיטה זו דלא ידע לטכע"ק. ונתוס' בנזיר הקשו ג"כ על הא דמקשה הש"ס ור"ע טכע"ק מנ"ל ותירצו דפשיטא לי' להגמ' דטפי מסתבר לאוקמי קרא לטכע"ק מלהתמל"א.

וא"כ מדחזינן לר"ע דמוקי לקרא להתמל"א מסתמא אית לי' קרא אחריןא לטכע"ק. וגם לזה קשה דהא חזינן דאבני בה"א הוי סבר דטכע"ק אינו מדאורייתא ואפ"ה הוי ניקח לי' הא דר"י מוקי לקרא דמשרת להתמל"א.

ומיהו לזה י"ל דבאמת היינו הא דפריך אבני לבסוף דלמא ליתן טכע"ק הוא דאתא משום דמסתבר טפי לאוקמא לטכע"ק מלהתמל"א. ומתחילה נשא ונתן בדברי ר"י לפום מאי דהוי סבר דליכא קרא אחריןא לטכע"ק רק משרת וא"כ ע"כ ר"י מסתבר לי' טפי להתמל"א מלטכע"ק וע"ז מקשה ממקפה וקופה ומדוכות.

ואח"כ מקשה דלמא לטכע"ק דמסתבר טפי לאוקמי לטכע"ק וסתמא דגמ' חזיק גוששייתו מהבריייתא דתניא בפירוש דדרשינן לה לטכע"ק. ולכך משני הגמ' תחילה דלא תקשה מהבריייתא דהבריייתא אתיא פרבין ור"י דאמר אליבא דר"ע.

ואח"ז מסיק הגמ' על ר"ע גופי' קונשנית אביי דטכע"ק מנ"ל משום דלא מסתבר לאוקמי קרא להתמל"א פל פמה דלא ידעינן לימוד לטכע"ק. ומשני דנפקא לי' מגע"כ.

ובזה יתיישב נמי הא דאמר הגמ' וממאי דמפת ומיין כו' דלמא מיין לחודי' כו'. ולכאורה לשיטת ר"ת קשה טובא טפי ממה שהקשינו לעיל לפירש"י דאיך הוי ס"ד דגמ' לאוקמי לדר"ע דלית לי' טכע"ק ובעי פזית מיין לחודי' פיין דלר"ת אין סברא פלל שיהי' שום תנא שלא יספור טכע"ק.

אבל במש"כ ניקח. דהגמ' עתה לא בא רק לתרץ קונשנית סתמא דגמ' מהברייתא והניח עתה על סברת אביי בה"א דר"י לית לי' טכע"ק.

ואח"ז מקשה הגמ' ור"ע טכע"ק מנ"ל משום דלא מסתבר לאוקמי להתמל"א וטכע"ק יהי' שרי וקונשנית אביי. וא"כ ארנוח לו טפי דקונשנית הגמ' ור"ע טכע"ק מנ"ל מלשיטת רש"י.

אף יתר הקושיות שהערנו לעיל לשיטת רש"י בפירושא דשמעתא יקשה גם לפיר"ת. ועוד נוסף עליהם.

דלר"ת קשה טובא מאי טעמייהו דרבנן דפליגי עלה דר"א בכנותח הבבלי. פיין דכולהו ס"ל דטכע"ק דאורייתא א"כ תיפוק לי' משום טכע"ק ובאמת מחמת זה כתב הטור בס' תמ"ב לפרש דד' מיני מדינה אין בהם טעם חמץ רק קיוהא בעלמא ומאוד קשה הדבר דקיוהא דקאמר הטור לא הבנתי פלל מה טיבה.

ותו דא"כ מאי קאמר הגמ' למה מנו חכמי' את אלו פדי שיהי' בקי בהן ובשמותיהן. ואם איתא רבותא גדולה איכא בהני אף דלא הוי רק לקיוהא בעלמא אפ"ה מחייב ר"א.

וגם עיקר פלוגתייהו דרבנן לא הוי אלא בהא דלקיוהא אבל בשאר תערוכות מודו דטכע"ק דאורייתא. וא"כ ע"כ אצטריף למתני דווקא הני.

ותו דבריייתא לא מני פלל הנה ד' מיני מדינה רק סתמא קתני על עירובו בלאו דברי ר"א וחכ"א על עירובו בלא כלום משמע דבכל מיני עירובו פליגי רבנן. ואין לומר דבאמת לר"ת פל מיני תערוכות חמץ אינם רק קיוהא בעלמא.

דקא הטור לא כתב פן. דז"ל הטור ודווקא אלו כו' אבל אם יש בהם טעם חמץ חייב דטכע"ק דאורייתא.

ומיירי נמי שאין בו כזבא"פ. ועיין בב"י דפירש דתרתוי קאמר ע"ש והסכים לפירושו גם הפר"ח.

הרי דל הטור איכא תערוכות חמץ דאיתי בי' משום טכע"ק. וא"כ בהכרח הי' להם לחכמי' למנות אלו דווקא וגם איך תני בבברייתא עירובו סתמא: ועוד צריף להבין לפי זה דאינו רק קיוהא בעלמא.

א"כ אמאי בדאיכא כזבא"פ לקי גם לרבנן. והפר"ת ביקש לומר דאה"נ דלשיטת ר"ת במבשא"מ אף דליכא טעמא לקי בכזבא"פ.

ולע"ד לא מסתבר לומר פן כמו ש'הכריח הוא עצמו בתחילת דבריו. דהעיקר בטעמא תליא מלתא ואי לא הוי טעמא הוי פמין במינו דבטל ברוב.

ובנודאי האמת פן הוא דאטו מין במינו וש"מ פתוב בקרא הא סתמא פתיב אחרי רבים להטות רק באינו מינו בטעמו וממשו לא בעי קרא דמסברא ידעינו דהוי פהופר האיסור. וכדר"י במס' ע"ז לשיטת רש"י.

ולר"ת צ"ל בלא"ה מסברא פן בלא ר"י פדבעינו למימר לקמן וא"כ נודאי דהסברא אינו רק היכי דנרגש הטעם. אבל היכי דלא ניקר הטעם נודאי דבטל.

וכן בטעמו גרידא דילפינו ממשרת או מגע"כ נמי בטעמא תליא מלתא ובלא טעמא אין תפש פלל. וא"כ פינו דבד' מיני מדינה אין בהם טעם רק קיוהא בעלמא אמאי לא בטלו ברוב: וצריך לומר דגם ר"ת סבר דד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ.

וכמו שפכתנו לעיל לשיטת רש"י. ובע"כ צ"ל פן.

דהא אותו ההכרח עצמו. שהקבחנו לומר לשיטת רש"י, משום דאבני בה"א לא ידע מטכע"ק.

גם לר"ת נמי הוא מוכרח לומר פן. ובממשו וטעמו גם לר"ת נמי לא בעינו קרא דטכע"ק. ואף שלר"ת אין זה מפנרש בדברי ר"י דמס' ע"ז. דאיהו מוקי לדר"י פמין במינו.

מ"מ הסברא מצד עצמה צריך לומר גם לר"ת דא"כ איך הוי ניקח לאבני ממדוכות וקנפות. משום התמל"א.

הא אין פאן איסור פלל. לפום מאי דלא ידע מטכע"ק.

ונייהי דמקפה ל"ק לר"ת דר"ת מפרש להך דמקפה בניקר השום והשמן וכמ"ש התוס'. מ"מ במדוכות וקנפות ע"כ דצריכנו להך סברא.

וכן בד' מיני מדינה נמי ע"כ צריך לומר דמקרי ממשו כמו לרש"י. רק דלרש"י מקרי טעמו וממשו.

ולר"ת לא הוי אלא קיוהא בעלמא וא"כ הוי ממשו בלא טעמו. אף סברא דקיוהא לא מהני רק שאין הטעם שלקחם חשוב להפוך ההתיר לאיסור פינון שאינו טעם גמור רק קיוהא.

אבל מ"מ לענון שיהי' הוא גופי' בטל. לענון מקרי שפיר טעמו וממשו דלא בטל דהא סוף סוף נרגש האיסור.

והוי פניקר האיסור דלא בטל. ולכך אבני בה"א הוי ניקח לי' משום התמל"א גבי ד' מיני מדינה.

דמ"מ איסור אית בהו. דהא אינהו גופיה לא בטלו.

והגמ' משני דליכא כזבא"פ. הא אי הוי כזבא"פ גם רבנן מודו דחייבין עכ"פ על ממשו של החמץ פינון דלא בטלו.

וגם לפי האמת דמסקינן דכולהו אית להו לטכע"ק. מ"מ גבי פותח וד' מיני מדינה לא שייך בהו טכע"ק משום דאינו רק לקייהא.

ואינם מהפכים ההתר לאיסור. ונמצא דנשאר הדין גבייהו כמו דהוי ס"ד לאבני מעיקרא. משום טעמו וממשו. ואינם חייבין עליהן רק משום כזבא"פ על ממשו של חמץ גופו. ונמצא דדינא דר' מיני מדינה לר"ת. הוי כמו טעמו וממשו לרש"י כנלע"ד לומר בהכרח לדעת הטור אליבא דר"ת.

ולפ"ז לא נמלטנו לר"ת משום דוחק שהערנו לעיל בשיטת רש"י. כיון דגם לדידן צ"ל דבהא דאבני לא ידעינו מטכע"ק.

וד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ. וגם גושניית הש"ם ממאי דלמא מפת ומיין. וההוכחה מהברייתא הפל צריף לומר כמו לרש"י. וא"כ לא ארנוח לו בפירושא דשמעתא קלל.

רק קצת ארנוח לו הקושיות הגמ' ור"ע טכע"ק מנ"ל. ולעומת זה נוספו לנו תמיהות עצומות בטעמא דקייהא.

שהוכרח הטור לומר לר"ת וכמש"ל: ואם נרצה פרש לר"ת דשרה פיתו ביין לית בי משום טכע"ק. דטכע"ק אינו רק ע"י בישול וכמש"ל הך סברא דבזה הוי ארנוח לו באמת טובא בפירושא דשמעתא וכמש"ל.

אך כבר כתבתי לעיל דגם זה דוחק לחלק בין שרה ענבים רה פיתו. וגם דוחק מאוד לאוקמי ההיא דמקפה ומדוכות הפל בצונן דווקא.

דסתם קדירה משמע רותחת. ועוד דגם לפי זה נצטרף לומר דד' מיני מדינה בע"כ אית בהו ממשו של חמץ.

דכיון דהטעם שלהם אינו חשוב להפוך ההתר לאיסור משום דאינו רק קייהא בעלמא. א"כ אס"ד דלא הוי ממשו.

א"כ אין פאן איסור קלל דהא כבר כתבנו דלשיטה זו דההתר נהפך לאיסור בע"כ צ"ל לומר דבטעם גרידא בלא הופך ההתר לא שייך למיסר קלל דהוי פקול ומראה נריח כו' ע"ש בדברינו לעיל דא"כ מנ"ל הך סברא דמהפך ההתר לפי מאי דילפינו מגע"כ וכמש"ל.

וע"כ דצריכין למימר דבד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ. ונה דחוק מאוד וכמ"ש בשיטת רש"י.

וגם גוף הסברא דשרה פיתו לית בה משום טכע"ק כתבתי לעיל דיש לפקפק בה. וגם בשום דנכתא לא הזכירו התוס' דלר"ת נדינו מפירוש רש"י בפירושא דשמעתין רק פל משא ומתן שלהם אינו רק לענין פסק הלכה.

ואיך יתפרש מימרא דר"י במס' ע"ז. וקשה מאוד לחדש פזאת מלבינו.

וצ"ע: עכ"פ העולה לדינא לשיטת ר"ת דטעם כע"ק הוא דאורייתא שיהיה נהפך להיות איסור. ולקי על כל פזית מן התערובות פאילו היא פולו איסור.

ומ"מ זה אינו רק בטעם גמור. אבל ד' מיני מדינה דאינו רק לקייהא בעלמא.

אינו מהפך ההתר לאיסור. אבל מ"מ האיסור עצמו לא בטל היכי דנגרש וקוי האי דינא כטו"מ לשיטת רש"י.

וכן נמי בתערובות קמח בקמח. (או אם בא לאונקלו פה או פת ביין אם נפרש דלא קוי טכע"ק) קוי דינא הכי כטו"מ לשיטת רש"י.

דאף דונדאי אינו מהפך קמח של איסור לקמח של התר להיות פולו איסור. פינן דלא יקבי טעמא זב"ז.

מ"מ לקי עלה עכ"פ בכזבא"פ. דאיהו גופי' לא בטל.

וכן נצטרף ג"כ לומר לדעת ר"ת דנין בפת מקרי ממשו. כמו שכתבנו לשיטת רש"י.

דבין אם נאמר דר"ת מפר לשמעתין הפל פנש"י. ובין אם נאמר דשרה פיתו לא קוי טכע"ק.

מ"מ בין פה ובין פה נצטרף לומר דנין בפיתו מקרי ממשו. דאי לא קוי רק טעמו לא שייך למיסר פלל היכי דאינו מהיפך ההתר וכמש"ל.

וכן ד' מיני מדינה דלא קוי רק קייהא נמי לא לקי עלה בכזית בא"פ אלא משום דקוי ממשו אבל טעם גרידא בכה"ג דאינו מהפך היינו בקייהא ודכונת' אין בו איסור דאורייתא פלל [רק דבאמת לא ידענא מתי נקר קייהא.

ומתי נקרא טעמו. פי אין לי שום השפלה בסברא דקייהא.

לדמות לזה מילתא אחריתא] זהו העולה לדינא לשיטת ר"ת. אף פבר פתבנו דשיטתו דחוקה טפי משיטת רש"י.

פי מלבד שפל הקושיות שהערנו לפי רש"י. כמעט פולם הם גם לשיטת ר"ת עוד נוסף עליהם הך סבר דקייהא.

אשר לא יכולתי להולמה פלל. וכמ"ש וגם פירושו בדברי ר"מ דמס' ע"ז בטו"מ הוא זר ורחוק.

פאשר כתב זה גם הפר"ח. וצ"ע: ושיטת רבינו חיים הביאו הרא"ש במס' חולין ובה' חלה.

ג"כ דטכע"ק היא שיהיה נהפך להיות איסור. אבל בתנאי שיהי' בתערובות פזית בא"פ. ואז נהפך ההתר לאיסור ולקי על כל פזית מן התערובות פאילו פולו איסור. אבל בפחות מכזבא"פ לא מסתבר שהקמירה בו התודה כ"כ שיהי' ההתר נהפך לאיסור.

ומפרש פן בדברי ר"י דמס' ע"ז כל שטעמו וממשו אסור ולוקי עליו וזהו כזבא"פ דאין הפונה בממשו דאמר ר"י כמו דצריכין לפרש לשיטת רש"י דהיינו ממשו ממש. רק בטעם גרידא מירי ר"י וגם זה מקרי ממשו אי אית בי' טעם כ"כ שיהי' כזבא"פ מהטעם.

והיינו פגון בשורה ענבים במים. אי איכא במים כ"כ טעם כמו במים שעירב בהן זין גמור כזבא"פ גם זה טעמו וממשו מקרי ולקי עלה על כל כזית וכזית מן התערובות פאילו הוא פולו איסור [ונראה דהרא"ש הבין פן בדברי ר' אלי' שהביאו התוס' במס' ע"ז.

וכן יראה מבאיורי הגר"א (בסי' צח). דשיטת ר' אליהו ור' חיים הכל תדא.

דאין דרפנו של הרא"ש להביא דעה חדשה שלא נזכר בלל בתוס' [אבל לקמן אי"ה יתבאר פ"א אחר בדברי ר' אליהו והוא האמת לע"ד. והנה בפחות מכזבא"פ לא ביאר הרא"ש מה דינו לשיטת ר"ח.

והפר"ח הבין דגם בפחות מכזבא"פ נמי אית בי' איסור תורה. והוכרח לומר פן לפי הגהתו בדברי הטור י"ד (בסי' צח) רבינו חיים במקום ר"ת.

והגהתו באמת מוכרחת שם בדברי הטור וא"כ ע"כ צריך לומר דגם בפחות מכזבא"פ נמי איכא איסורא דאורייתא. דלהדיא כתב פן הטור בתחילת דבריו וגם בסוף דבריו דכתב דבנשפך ואינו ידוע אם הי' בו ששים במבשא"מ אולינן לחומרא.

משום דהוי ספיקא דאורייתא. הרי דאפי' בפחות מכזבא"פ איכא איסורא דאורייתא.

ולפ"ז לא ארנוח לן בפירושו. רק דלא נצטרף לסברת קיוהא שפכת הטור.

דבלא"ה יתה ניחא טעמייהו דרבנן דפליגי עלה דר"א בד' מיני מדינה פיון דלית בהו כזית בא"פ דאין ההיתר נהפך לאיסור א"כ לא לקי עלה. וית' פלוגתיהו לענין מלקות.

גם במימרא דר"י במס' ע"ז יהי' פירושו מרנוח טפי מפי' ר"ת. אבל ביתר הדברים שהקשינו לשיטת רש"י גם לשיטה זו תקשה.

דהא בהכרח צריך לומר דאפי' בה"א לא ידע מטכע"ק. דאל"ה האף ניחא לי' ממדוכות וקופות פיון דעכ"פ איכא איסורא דאורייתא לפי האמת אף בפחות מכזבא"פ.

א"כ ה"נ לאפי' בה"א דלא ידע מכזבא"פ עכ"פ איסורא דאורייתא איכא. וא"כ אפתי תקשה היאך הוי, ניחא לאב מאי דאמרינן שאני אומר במדוכות וקופות.

וע"כ צריך לומר דלא ידע בה"א מטכע"ק. ולפ"ז נצטרף ג"כ לומר דד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ.

וגם בפירושא דשמעתין דמקשה וממאי דמפת ומיין כו' ובמה שהביא מהברייתא נצטרף ג"כ לומר כמו. שביארנו לשיטת רש"י.

וכבר כתבנו שפ"ל זה דוחק: ואם באנו לומר בשיטת רבינו חיים הך סברא שפכתנו לעיל דשרה פיתו ביין לא הוי טכע"ק וכמו שבארנו לעיל פירושא דשמעתא אליבא דהך סברא.

הוי ארנוח לן טפי ממאי דרצינו לעיל לומר הך סברא אליבא דר"ת דלר"ת אפתי גם אליבא דהך סברא צריכין בהכרח לומר דד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ וכמו שהכרחנו לעיל משום דלר"ת ליכא בהו טעמא רק קיוהא בעלמא אבל לרבינו חיים לא נצטרף לכל זה דבאמת איכא בהו טעמא רק דרבנן פליגי לענין מלקות.

וא"כ ה"נ בה"א דאב"י אם נאמר דינדע מטכע"ק ונהו דמקפּה ומדוכות מוקי בצונן לא תקשי לי נמי מד' מיני מדינה. פּינן דטעמא אית בהו רק דהוי סבר כזבא"פ דרבנן ולקף דהוי נחא לי מאי דפליגי רבנן עלה דר"ע בכותח הבבלי אף דהוי סבר דאית בי' כזבא"פ.

מ"מ עתה בה"א שכזבא"פ דרבנן א"כ כזבא"פ הוי כמו פחות מכזבא"פ לפי האמת דלא מסתבר למימר לשיטת ר"ח דהחמירה בו תורה כ"כ כו': אף פּכר פּתבתי דלא פּריא בעיני הו סבא. וגם דוחק לאוקמי ההיא דמקפּה ומדוכות הכל בצונן.

וגם ההיא דקנפות דוחק לאוקמי במין במינו דווקא. כמו דצריכין בהכרח לומר אם נפּרש שמתעין אליבא דהו סבא פּמבואר בדברינו לעיל: אף באמת כל זה הוא לפי הבנת הפר"ח בשיטת רבינו חיים.

אמנם כד דייקנן שפיר. לא מסתבר כלל לומר פּן בשיטת הר"ח.

דממה נפשך אם קרא דגיעולי עפ"ם או משרת דילפינן מינ' לטכע"ק. אתי אף לפחות מכזבא"פ.

רק כל פּמה דאית ש טעמא לא ילפינן מקרא דאסור א"כ ממילא גם ההתר נהפך להיות איסור וא"כ אמאי לא לקי עלה פּינן דאתעביד פּולו איסור. ונהרי אוכל פּזית מן האיסור דהא להו שיטתא הוי ילפותא גמורה אף ללקות (דהו סבא דהאי קרא אינו רק איסור עשה זהו דהינדש רבינו יוסף והראב"ד ודעימי').

אבל בשיטת הר"ח לא הובא הו סבא כלל. ועוד דא"כ היינו שיטת הראב"ד ומאי בינייהו) משום דהדרי קרא לאיסורו.

וכמו שהקשה ר"ת על הר"י מאורליינ"ש ומה שפּכתב הרא"ש דלא מסתבר לומר שהחמירה כ"כ ללקות עליו כו'. גם זה אינו מוכן דאכתי האיך פּסקינן לקרא בספינא חריפא לומר דאתי לכזבא"פ ולפחות מכזבא"פ רק המלקות דקרא לא הוי רק לכזבא"פ.

ואנה הרמז לזה בפּתוב. הא קרא סתמא פּתיב.

וגם מאי סבא כלל לומר דלא לקי פּינן דאי עביד פּולו איסור. ואם נאמר דבאמת בפּחות מכזבא"פ אין ההתר נהפך לאיסור.

רק הטעם גרידא עכ"פ אסור כמו חצי שיעור דהוי דאורייתא. גם זה ליתא.

דהא פּכר הוכחנו דלהנהו שיטות דסברי דההתר נהפך לאיסור אין סבא כלל לומר דהטעם לחודי' יהי אסור בלתי היפוף ההתר. משום שאין בו ממש ולא שייך בי' איסור אכילה.

דאל"כ מנ"ל באמת לפרושי קרא להכי דההתר נהפך דהא מקרא דגע"כ ליפא למילף רק על הטעם שיהי' אסור. וגם הו קרא דגע"כ אינו מיותר דלמילתי' אתא כמש"ל.

אלא ע"כ צ"ל דלא הי' נראה להם סבא כלל לבעלי שיטה זו. לומר דיהי' איסור בטעם גרידא בלתי היפוף ההתר וכמש"ל.

וכינן שפּן מה איסור יש בפּחות מכזבא"פ מדאורייתא. אי מקרא נודאי דלקי נמי פּינן שההתר נהפך לאיסור.

ואי אין הַהֵתֶר נְהַפֵּךְ בְּפָחוֹת מְכֻזָּבֵי פ. גַּם אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא נְמִי לִית בֵּי: לְכֹף נִרְאָה לַע"ד דְּבִאָמַת דַּעַת הַר"ח דְּבְפָחוֹת מְכֻזָּבֵי פ לִית בֵּיהּ אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא כְּלָל.

וְהִכִּי קְאָמַר הָרָא"ש פִּינּוּן דְּחֻזְיָנוּ דְּהַקְפִּידָה תוֹרָה עַל הַטַּעַם. וְהִינּוּ ע"כ שְׂיִהְיֵי הַהֵתֶר נְהַפֵּךְ לְאִיסוּר דְּבִלֵּא"ה אִין סְבָרָא כְּלָל שְׂיִהְיֵי אִיסוּר בְּטַעַם.

לְכֹף מְסַתְבֵּר לִי לַר"י בַּמַּס' ע"ז לְמִימַר דְּזִהוּ דְּנוֹקָא בְּדַאיִפָּא כֻזָּבֵי פ. דְּאָז בְּטַעְמוֹ וּמְמָשׁוּ דְּעֵינּוּ זֶה מְסַבְרָא כְּלָל שׁוּם קָרָא דְּחִיב עַכ"פ עַל הָאִיסוּר עֲצָמוֹ.

דְּלֵא אָמְרָה תוֹרָה שְׂיִהְיֵי בְּטַל בְּרוּב רַק בְּמִין בְּמִינוֹ [וּכְמוֹ שְׂפַתְבְּנוּ לַעֲיִל בְּשִׂיטַת רַש"י רַק דְּלַרְש"י זִהוּ עֲצָמוֹ דְּבָרֵי ר"י טַעְמוֹ וּמְמָשׁוּ. וְלִשְׂיטַת הַר"ח צָרִיף לֹאמַר זֶה מְסַבְרָא כְּלָל דְּבָרֵי ר"י.

דַּר"י מִיָּרִי בְּטַעְמוֹ גְּרִידָא וְאַפ"ה קָרִי לִי מְמָשׁוּ פִּינּוּן דְּאִיִּפָּא כֻזָּבֵי פ] וְלְכֹף גַּם בְּטַעַם גְּרִידָא הַקְפִּידָה תוֹרָה שְׂיִהְיֵי אִיסוּר. וְכִינּוּן שְׁהוּא אִיסוּר ע"כ דְּגַם הַהֵתֶר נְהַפֵּךְ לְאִיסוּר.

אָבֵל בְּפָחוֹת מְכֻזָּבֵי פ פִּינּוּן דְּאַפ"י בְּמְמָשׁוּ בְּלֵא קָרָא נְמִי לֵא חִיב לֵא מְסַתְבֵּר לְאוֹקְמֵי קָרָא לְהִכִּי לְמִימַר שְׁגַם בְּזֶה הַקְפִּידָה הַתוֹרָה עַל הַטַּעַם לְהַפְּכֵי לְאִיסוּר דָּאֵם כֵּן הִי הַטַּעַם חֲמוּר מְמָשׁוּ וְטַעְמוֹ אִי לֵא הָוִי קָרָא לְטַכְע"ק אוֹ בְּהִיכִי דְּאִין נוֹתְנִים טַעַם זֶה בְּזֶה כְּגוֹן קַמַּת בְּקַמַּח וּבָא לְאַנְכְלוֹ כֹּף וְזִהוּ לֵא הָוִי מְסַתְבֵּר לִי לַר"י לְכֹף מוֹקִי לְקָרָא דְּטַכְע"ק בְּדַאיִפָּא כֻזָּבֵי פ דְּנוֹקָא וְאֵם כֵּן בְּפָחוֹת מְכֻזָּבֵי פ לִיכָּא אִיסוּרָא דְּאוֹרְיִיתָא כְּלָל לְשִׂיטַת הַר"ח פִּינּוּן דְּלִיכָּא קָרָא לְהִכִּי.

[וּמַכ"ש לְמֵאִי דְּבַעֲיָנוּ לְמִימַר לַעֲיִל דְּפִשְׁטָא דְּסוּגְנֵי מְשַׁמַּע דְּלִיכָּא אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא בְּחֻזְיָ שִׁיעוּר ע"י תַּעֲרוּבוֹת. וְיִתְבָּאֵר זֶה עוֹד אִי"ה בְּשִׂיטַת הַרְמַב"ם.

א"כ וְנִדְּאִי דְּלִיכָּא אִיסוּר בְּטַעַם גְּרִידָא בְּפָחוֹת מְכֻזָּבֵי פ]: וְהָא דְּמְשַׁמַּע מְדַבְרֵי הַטוּר לְפִי הַגְּהַת הַפְּר"ח דְּאִיִּפָּא אִיסוּרָא דְּאוֹרְיִיתָא אַף בְּפָחוֹת מְכֻזָּבֵי פ. אִילוּלֵי דְּמְסַתְבִּינָא הָוִי אִמִּינָא פִּינּוּן דְּבִלֵּא"ה צָרִיף לְהַגִּיָּה בְּדַבְרֵי הַטוּר כַּמ"ש הַפְּר"ח יוֹתֵר נִרְאָה לְהַגִּיָּה עוֹד קָצַת בְּדַבְרֵי וְלֹאמַר דְּבִאָמַת מְתַחֲלָה כְּתִב שִׂיטַת ר"ח וּבְאַמְצַע דְּבָרֵי חֲסַר אִיזָה תִּיבּוֹת וְגַם חֲסַר ור"ח אוֹמַר כו'.

וְהָא דְּמְסִיִּים וְאֵם נְתַעֲרַב בְּאִינוֹ מִינוֹ וְנִשְׁפָּךְ אֲזַלִּינּוּ לְחוּמְרָא מְשׁוּם דְּהָוִי סְפִיקָא דְּאוֹרְיִיתָא הִינּוּ אֲלִיבָא דְּשִׂיטַת ר"ח שְׁהַתְחִיל בָּהּ. וְכֵן בְּהָרָא"ש צ"ל כֵּן דְּאֲלִיבָא דַּר"ח אָמְרָה.

דְּבִלֵּא"ה רַחוּק הַדְּבָר שְׁלֵא יִבִּיא הַטוּר שִׂיטַת ר"ח כְּלָל. דְּהָא דְּרַכּוֹ שֶׁל הַטוּר לְהִיּוֹת נְמָשׁוּף אַחֲרֵי הָרָא"ש אָבִיו וְהָרָא"ש בְּחֻזְלִין וְבֵה' חֲלָה הִבִּיא תְּחִלָּה שִׂיטַת ר"ח וְאַחֲרָיו שִׂיטַת רַבִּינוּ.

וְא"כ מְדוּעַ יִשְׁמִיט הַטוּר לְשִׂיטַת ר"ח לְגַמְרֵי. לְכֹף יוֹתֵר נִרְאָה לְהַגִּיָּה בְּדַבְרֵי דְּהִבִּיא לְהַנְדֵּף ב' שִׂיטוֹת שֶׁל ר"ח וְשֶׁל ר"ח.

כְּמוֹ שְׁגַם הָרָא"ש לֵא הִבִּיא רַק הַנְדֵּף ב' שִׂיטוֹת. וְסִיּוּם דְּבָרֵי הוּא לְחוּשׁ לְדַעַת ר"ח.

ונמצא פי יהיו דבריו מתאימים עם דברי אביו הרא"ש ותדע לה דכן הוא דא"כ אמאי הוצרך באו"ח סי' תמ"ב לפרש דד' מיני מדינה לית בהו טעם חמץ רק קיוהא בעלמא דהא הו סברא לא צריכינו למדחק רק לשיטת ר"ת אבל לשיטת ר' חיים בלא"ה ניחא.

וכמו דמסיק הפר"ח דגם בכותח דאית ביה באמת כזבא"פ מ"מ פיון שאינו נאכל רק ע"י טיבול כו' שינה בי' נמי סברת ר"ח דלא מסתבר שהחמירה תורה כ"כ כו' שכתב הרא"ש. וא"כ לא צריכינו פלל לסברת קיוהא לשיטת הר"ח וא"כ איך נאמר דביו"ד לא הביא הטור רק דעת הר"ח.

ובאו"ח הזכיר סתמא סברא ת אלא ע"כ פדכתבנא דגם הטור פיו"ד הביא ב' השיטות דר"ת ודר"ח ובסוף דבריו קש לדעת ר"ת ולכך הוצרך באו"ח להו סברא דקיוהא כנלע"ד להגיה בדברי הטור. והוא נכון לדעת: ורפ"ז יהי מרנוח לן טובא בפירושו דשמעתין אליבא דר' חיים.

דנוכל לומר שפיר דאביי הוי ידע גם בה"א דטכע"ק אסור ואפ"ה הוי ס"ד גבי מקפה וכותח הפבלי דרק משום התמל"א הוא דאיכא לחיובי מלקות. אבל משום טכע"ק לית לן לחיוביהו.

פיון דכזבא"פ הוי סבר דלא הוי מדאורייתא א"כ הוי הסברא לאביי בכזבא"פ כמו דהשתא לדין בפחות מכזבא"פ דלית בהו משום טכע"ק. משום דלא מסתבר להחמיר טפי בטעם מבממשו כמ"ש הרא"ש.

וה"נ לאביי בכזבא"פ נמי פיון דהוי סבר דלא הוי מדאורייתא אף בממשו א"כ לית לן לחיובי בטעם טפי מממשו. והא דטכע"ק אסור משפחת לה לאביי כמ"ש התוס' בגזיר (דף לו:) ד"ה וכזבא"פ דאורייתא ומ"מ קשה לרשב"ם כו'.

וי"ל דמשפחת לה פגון שהבליע כזית יין בשני זתים פת כו' ואוכלו בבת אחת דלית פאן צירוף פלל עי"ש בדבריהם. וא"כ לא נצטרף לומר דד' מיני מדינה אית בהו ממשו של אסור גם בה"א.

והוי ניחא טובא אף מ"מ הא דמקשה הגמ' ממאי דמפת ומיין דלמא מיין לחודי' אפתי תיקשה גם לפר"ח כמו שהקשינו לשיטת רש"י ור"ת. דהא ע"כ גם עתה דקאמר מיין לחודי' בהכרח מיירי דאית בהו כזבא"פ בהיין דאל"ה לא הוי חייב על היין לחודיה אם הי' בפחות מכזבא"פ.

וא"כ למאי קאמר מיין לחודיה לימא מפת ומיין ומשום טכע"ק. וכן הא דמייתי מבבביתא דמפת ומיין נמי צריכינו לפרושי כמו לרש"י ור"ת וכבר פתבנו שזהו דוחק.

וגם מתניתין דהעושה עיסה מהאורז קשיא טפי לפירושו מלפי' רש"י ור"ת. דלפי' ר"ת ונדאי אתיא מתניתין כפשוטו דכל שיש בה טעם דגן יוצא בכזית מהתערובות דהוי פכולו דגן ולפירש"י נמי פיון דהו דיוצא בה יד"ח בפסח ואם חמץ היא ענוש פרת קאי על טעם הדגן ולא על התערובות ממילא לא צריכא מתניתין לפרושי דמיירי דווקא בכזבא"פ פיון דקאי על טעם הדגן ממילא ידעינו דבעינו כזבא"פ דווקא דאטו מי צדיפא הא מאילו הי' הדגן בעין.

אָבֵל לַרְבִּינוּ חַיִּים צָרִיף לֹאמַר דְּקָאֵי עַל כּוֹזֵב מִן הַתַּעֲרוּבוֹת וּמִיַּיְרֵי בְּדַאִיפָּא כּוּבָא"פ דְּוֹקָא א"כ כּוֹל כַּהֲ"ג ה"ל לְמַתְנִיתִין לְפָרוּשֵׁי וּכְמוֹ שֶׁהִקְשָׁה הַפְּר"ח לְשִׁיטַת רִש"י אָף לְשִׁיטַת רִש"י לִק"מ אָבֵל לר"ח וְנִדְאֵי קִשְׁיָא וּכְדַכְתִּיבָנָא.

וְגַם בְּעֵינֵי הַסְּבָרָא שְׁפַתְבּוּ הָרָא"ש לְדַעַת ר"ח דְּלֹא מְסַתְפֵּר שֶׁהִתְמַיְרָה תּוֹרָה כּוֹ' יֵשׁ לְפַקְפֵּק בָּהּ. דְּאִימָא דְחַמִּיר וְחַמִּיר כִּינּוּן דְּאַתְעֵבִיד כְּלוּלֵי אִיסוּר א"כ אָף בְּפָחוֹת מְכּוּבָא"פ נְמִי חֵיב.

וְחַמִּיר טְפִי מִמְּשׁוֹ כִּינּוּן דְּנוֹתָן טַעַם מְהַפְּכוֹ כְּלוּלֵי לְאִיסוּר וּמִנ"ל לר"י לְאִוְקָמֵי קָרָא בְּכּוּבָא"פ דְּוֹקָא כִּינּוּן דְּקָרָא סְתָמָא כְּתִיב דְּקַפְדִּינּוּ אֲטַעְמָא א"כ כּוֹל שְׁנוֹתָן טַעַם יֵהִי מְהַפֵּף הַהֵתֵר לְאִיסוּר וּמִלְקֵי נְמִי לְלֵקֵי עֲלֵהּ.

וְעֵינֵי בְּזָה: וְשִׁיטַת הַר"י מְאֹרְלֵינ"ש שֶׁשְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' בַּע"ז וּבְחֻלְיוֹ. וְכֵן הוּא שִׁיטַת הָרָאב"ד.

דְּטַכְע"ק דְּאִוְרֵינְתָא לַכ"ע. רַק שְׁאִין לֹאֲקִין עֲלֵיו מְשׁוּם דְּגַע"כ אִינוּ רַק עֲשֵׂה דְּתַעֲבִירוּ בְּאֵשׁ.

וְעֵינֵי בְּתוֹס' ע"ז דְּכְתָבוּ לְהַדְיָא דְּאִפִּי אִיפָּא כּוּבָא"פ לֹא לְקֵי אֲטַעְמָא. מְשׁוּם דְּאִינוּ אֵלָּא עֲשֵׂה: וְנִרְאֶה דְּהֵם מְפָרְשִׁים כְּלוּלֵי סוּגְיָא דִּינּוּן כְּמוֹ שְׁפִי רִש"י דְּטַכְע"ק הוּא שֶׁהִתְהַרְתּוּ נְהַפֵּף לְהִיּוֹת אִיסוּר.

רַק מֵאֵי דְּקִשְׁיָא לִי לְרִש"י מְרַבְּנֵי דְּפְלִיגֵי עֲלֵהּ דְּר"א בְּכּוֹתֵחַ הַבְּבֵלִי וּמִר"י דְּמַס' ע"ז דְּאָמַר טַעַמוֹ וְלֹא מְשׁוֹ אִיסוּר וְאִין לֹאֲקִין עֲלֵיו. עַד שֶׁמְחַמַּת זֶה הַנְּצָרָה רִש"י לֹאֲמַר דְּלִית לְהוּ לְרַבְּנֵי דְּר"א וְכֵן לר"י טַכְע"ק מְדְּאִוְרֵינְתָא.

קְמַתְרַצּוֹ אִיגְהוּ דְּאָף הֵם ס"ל דְּהוּי אִיסוּר דְּאִוְרֵינְתָא וּמ"מ לֹא לְקֵי עֲלֵהּ מְשׁוּם דְּהוּי אִיסוּר עֲשֵׂה. וּלְפ"ז אִיסוּר דְּאָמַר ר"י הֵינּוּ מְדְּאִוְרֵינְתָא מְקָרָא דְּגַע"כ רַק דְּאִין לֹאֲקִין עֲלֵיו וְכֵן רַבְּנֵי דְּפְלִיגֵי עֲלֵהּ דְּר"א בְּכּוֹתֵחַ הַבְּבֵלִי וְשָׂאָר מִינֵי מְדִינָה נְמִי לֹא פְלִיגֵי רַק לְעַנְנֵי מְלַקּוֹת אָבֵל מוֹדוֹ דְּהוּי אִיסוּר דְּאִוְרֵינְתָא מְשׁוּם טַכְע"ק.

דְּלִית מֵאֵן דְּפְלִיג עַל טַכְע"ק לְפִי הָאָמֶת. וּבְהַף דְּאָמַר ר"י טַעַמוֹ וּמְשׁוֹ אִיסוּר וְלֹאֲקִין עֲלֵיו וְזֵהוּ כּוּבָא"פ צָרִיף לֹאֲמַר דְּמְפָרְשֵׁי נְמִי כְּרִש"י.

דְּזֵהוּ יְדַעִינּוּ מְסַבְרָא בְּלֹא קָרָא דְּטַכְע"ק כִּינּוּן דְּאִיפָּא טו"מ לֹא בְּטַל וְלוֹקָה עַכ"פ עַל הָאִיסוּר עֲצָמוֹ אִם אָבֵל כּוֹזֵב מִן הָאִיסוּר עֲצָמוֹ הַמְעַנְרֵב. דְּאָף דְּגַם הַהֵתֵר נְהַפֵּף לְאִיסוּר מְקָרָא דְּגַע"כ מ"מ ע"ז לֹא לְקֵי דְּאִינוּ רַק עֲשֵׂה.

וּבְהַף דְּהַעוֹשֶׂה עִיסָה מִן הָאִוְרֵי וְנִגְוֹ צָרִיף נְמִי לְפָר שֵׁי דְּמִיַּיְרֵי דְּאִיפָּא כּוּבָא"פ דְּוֹקָא. וְאָבֵל כּוֹזֵב מִן הַדְּגָן עֲצָמוֹ.

דְּאָף דְּגַם הַהֵתֵר נְהַפֵּף לְאִיסוּר מ"מ כִּינּוּן דְּחֻזִּינּוּ דַּע"כ"פ לֹא הוּי כְּמְשׁוֹ מְשֵׁשׁ דְּהָא לֹא לְקֵי עֲלֵהּ לְכַף אִינוּ יוֹצֵא יוֹצֵא בְּפָסַח בְּהִיפּוּף הַהֵתֵר. דְּלַעֲנִין לְצִאֵת יוֹצֵא בְּפָסַח בְּעֵינֵי מְשֵׁשׁ דְּוֹקָא דְּהָא כּוֹזֵב מִן הַדְּגָן עֲצָמוֹ כְּרִת אָדָם יוֹצֵא יוֹצֵא בְּפָסַח.

כְּדֹאֲמֵרֵינוּ בְּכִמְהָ דְּנִכְתִּי'. וְכִרְתּוּ נִוְדָאֵי דְּאֵינוּ חֵיבֵי רַק עַל מְמִשּׁוֹ שְׁל דְּגֵן דְּהִתְרַתְר הִנְהַפְּדָה אֵינוּ רַק אִיסוּר עֲשֵׂה וְלִית בִּי פִּרְת וְלִכְדָּה לְעֵנִין לְצִאת יד"ח בְּפִסְח בְּעֵינֵן נְמִי שְׂיֵאֵכֵל כְּזִית מִן הַדְּגָן עֲצָמוּ וּא"כ הָא דְּתַנִּי בְּמִתְנִי עֲנוּש פִּרְת וְאָדָם יוֹצֵא יד"ח בְּפִסְח.

הַפְּלִקָאֵי עַל הַדְּגָן. וְלֹא עַל הַתְּעֻרֻּבוֹת.

וְלִכְדָּה לֹא צְרִיכָא מִתְנִיתִין לְפְרוּשֵׁי דְּמִיגְרִי בְּכִזְבָּא"פ דְּוִוְקָא. דְּמִמִּילָא גְּדַעֵינֵן וְכִמְש"ל.

וְכֵן פְּתַב הֶרְאָב"ד לְהִדְקָא בַּה' חו"מ דְּהָדָה דְּהַעוֹשֶׂה עֵיסָה מִיגְרִי בְּכִזְבָּא"פ דְּוִוְקָא. וְכַעֲנוּ שְׂיֵאֵכֵל כָּל הַכְּזִית עִי"ש וְכֵן הִבִּיאוּ כָּל הַפּוֹסְקִים עַל שְׁמוֹ.

וְלִפ"ז הִי הַדִּין דְּבִטְעָם גְּרִידָא לְעוֹלָם לֹא לְקִי אַף דְּאִיכָא כִזְבָּא"פ. וְאִיסוּרָא דְּאוֹרְיִיתָא אִיכָא אַף בְּפָחוֹת מְכִזְבָּא"פ.

וְבִטְעָמוּ וּמְמִשּׁוֹ הוּא דְּלְקִי דְּבִאִיכָא כִזְבָּא"פ וְאוֹכֵל כְּזִית מִן הָאִיסוּר עֲצָמוּ. כֵּן הִי גְּרָאָה לִי בְּשִׁיטְתָם.

וְכֵן הַתּוֹס' לְהִדְקָא בְּשִׁיטַת הַר"י מֵאוֹרֵלֵינ"ש. אֶלָּא שְׁהַרְשֵׁב"א בַּתּוּה"א (דָּף קא:).

כְּתַב בְּשִׁיטַת הֶרְאָב"ד וְז"ל אֶלָּא דְּבִמִין וְשִׂאֵינוּ מִינּוּ לְעֵנִין מְלָקוֹת פְּעָמִי לִוְקָה וּפְעָמִי אֵינוּ לִוְקָה. כִּי צִד כִזְבָּא"פ כָּל שְׂאוֹכֵל כְּזִית מִן הָאִיסוּר עֲצָמוּ לִוְקָה לְדַבְרֵי הַכָּל פָּחוֹת מִכֵּן אִיסוּר וְאֵינוּ לִוְקָה לְדַבְרֵי הַכָּל דִּילְפִינּוּ מִזְזִיר לְרַבָּנּוּ וּמַגַּע"כ לר"ע וְאֵין מְלָקִין לֹא עַל הַהִקִּישוֹת וְלֹא עַל ק"ו.

דְּנִרְאָה מְדַבְרֵיו לְפּוּם רְהִיטָא דְּאַף בְּטְעָם גְּרִידָא לְקִי בְּדִאִיכָא כִזְבָּא"פ. מְדַלָּא מְפָלִיג בֵּין טְעָם לְמִמִּשּׁוֹ רַק בֵּין אִיכָא כִזְבָּא"פ לְלִיכָא כִזְבָּא"פ.

וְלֹא הִבְנִיתִי זֶה. דְּלִפ"ז צְרִיף לֹא מֵר דְּגַם זֶה יְדַעֵינֵן מְסַבְרָא דְּבִטְעָם מְרוּבָה כ"כ עַד שֶׁהוּא כִזְבָּא"פ הוּא אִיסוּר מְסַבְרָא בְּלֹא קְרָא דְּטַכְע"ק דְּאִי מְקַרָא לֹא הוּי לְקִי עַלֵּה דְּאֵינוּ רַק אִיסוּר עֲשֵׂה.

וְע"כ צְרִיף לֹא מֵר דְּזֶה יְדַעֵינֵן מְסַבְרָא וְלֹא הִבְנִיתִי. דְּאִיף הַסְבְּרָא פְּשׁוּטָה כ"כ דִּילְקָה עַל הַטְּעָם בְּלֹא קְרָא דְּטְעָם פְּעִיקָר.

דְּאִדְרַבָּה הַסְבְּרָא נוֹתְנָת לְהִזְפּוּד דְּכִינּוּ דְּבִין כָּה וּבִין כָּה הִתְרַתְר גְּהַפְּדָה לְאִיסוּר. א"כ לִיכָא תּוֹ לְפָלוּגִי מְסַבְרָא בֵּין טְעָם מְרוּבָה לְטְעָם מוּעָט.

כִּינּוּ דְּבִטְעָם מוּעָט נְמִי הִתְרַתְר גְּהַפְּדָה לְאִיסוּר וְאִפ"ה לֹא לְקִי. וְעוֹד דְּהָא כְּבָר פְּתַבְנוּ דְּלִבְעֵלִי שִׁיטָה זֹו שְׁהִתְרַתְר גְּהַפְּדָה לְאִיסוּר.

ע"כ לֹא גְּרָאָה לְהֵם סְבָרָא כָּלֵל שְׂיִהְיֶה אִיסוּר בְּטְעָם גְּרִידָא. וְא"כ אִיף שְׂיִיף כְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס בְּטְעָם גְּרִידָא.

וְעוֹד דְּמִי הַכְּרִיחוּ לְהֶרְאָב"ד לְזֶה בֵּינּוּ דְּמִימְרָא דְּר"י מִתְפָּרָשָׁא כְּפִשׁוּטוֹ כְּמוֹ לִפְיָ רַש"י דְּטְעָמוּ וּמְמִשּׁוֹ הֵינּוּ מְמִשּׁוֹ מְמִשׁ. א"כ מִנ"ל לְהֶרְאָב"ד לְהַעֲמִיס גַּם זֶה בְּדַבְרֵי ר"י דְּגַם זֶה מְקַרִי מְמִשּׁוֹ.

וְאִיף גְּפָרֵש לְמְמִשּׁוֹ דְּאָמַר ר"י בְּתַרִי גְּוִוְנִי. וְעוֹד כְּמָה גִּימְגוּמִי וְלֹא חִפְצָתִי לְהֶאָרִיף בְּזֶה.

לְכֹה נִרְאָה דְגַם הָרֶאָב"ד לֹא כּוֹנֵן לָזֶה. רַק דְקָאֵי הַפֵּל אֲמַמְשׁוּ שְׁנֹתָעֲרַב.

וּבְזֶה אָמַר דְּאֵי אֵיכָא כְּזִית בְּכַדֵּי אֲכִילַת פְּרָס מִן מַמְשׁוּ שְׁל אֵיסוּר וְגַם אוֹכַל כֹּל הַפְּרָס דְּאוֹכַל הַכְּזִית מִן הָאֵיסוּר הוּא דְלָקִי אֲבַל פְּחוֹת מְכֻזָּבִית בְּכַדֵּי אֲכִילַת פְּרָס אַף דְּנִהַפֵּה הַהֵתֵר לְאֵיסוּר וְנִמְצָא אוֹכַל כְּזִית אֵיסוּר אַפ"ה לֹא לָקִי כִּינּוּן דְּמַמְשׁוּ שְׁל אֵיסוּר לֵיכָא כְּזִית וְהִיפּוּף הַהֵתֵר אֵינוֹ רַק מְשׁוּם טַעַם כְּעֵיקָר וְלֹא לָקִי עֲלֵה מְשׁוּם דְּאֵין מְלָקִין עַל הַהִיקְשׁוֹת וְלֹא עַל ק"ו.

אֲבַל בְּטַעַמו גְּרִידָא לְעוֹלָם לֹא לָקִי. אַף בְּדֵאִיכָא כּוּזַב־א"פ.

וְהָא דְלֹא מְפָרֵשׁ כֵּן מְשׁוּם דְּלִשְׁיטָה זֹו אֵין בְּטַעַם לְבַדּוֹ שׁוּם מַמְשׁ בְּלֹא צִירוּף הַהֵתֵר. שְׁיֵהָיָה לְזִינָה לְזִינָה דְּאֵין מִן הָאֵיסוּר עֲצָמוֹ וְלָקִי לֹא אֲצִטְרִיף לִי לְפָרוּשֵׁי הָא מְלַתָּא.

כּוּזַב־א"ד בְּרוּר בְּדֵבְרֵי הָרֶאָב"ד. וּמַעֲתָה יִהְיוּ דְּבְרֵי מְתַאֲיָמִים לְדֵבְרֵי הַר"י מֵאוּרֵלִינ"ש שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס'.

רַק שֶׁהַר"י מֵאוּרֵלִינ"ש לֹא כָּתַב הֵךְ סְבָרָא דְּאֵיסוּר עֲשֵׂה רַק לַר"ע דְּיִלְפִינּוּ מַגַּע"כ. וְהָרֶאָב"ד הוֹסִיף דְּאֵין לְרַבְּנָנוּ דְּיִלְפִי מְמַשְׁרַת נְמִי אֵין מְלָקִין עַל הַהִיקְשׁוֹת וְלֹא עַל ק"ו בְּשָׂאֵר אֵיסוּרֵי.

אֲבַל לְעֵנָן דִּינָא יִהְיוּ שְׁוִוִים דְּאֵיסוּר דְּאוֹרְזִינָא אֵיכָא אַף בְּפְחוֹת מְכּוּזַב־א"פ מְשׁוּם טַעַם"ק. וּמִיִּלְקָא לֹא לָקִי רַק בְּמַמְשׁוּ שְׁל אֵיסוּר שְׁנֹתָעֲרַב בְּכּוּזַב־א"פ וְאוֹכַל כֹּל הַפְּרָס דְּאוֹכַל כְּזִית מִן הָאֵיסוּר.

אֲבַל בְּטַעַמָא גְּרִידָא כְּגוֹן שְׁרָה עֲנָבִים כּו' אַף דְּאֵיכָא כּוּזַב־א"פ לֹא לָקִי בְּשָׂאֵר אֵיסוּרֵי: וּלפ"ז לֹא אַרְנוּחַ לָן בְּשִׁיטָתָם זֹאת. רַק קְוִשְׁיַת הַגַּמ' דְּמַקְשָׁה וּר"ע טַעַם"ק מִנ"ל.

דְּאֵתִי שְׁפִיר לְשִׁיטָה זֹו כְּמוֹ לְשִׁיטַת ר"ת וְגַם לֹא נִצְטְרָף לְסִבְרַת קִיּוּהָא שְׁפָתָבוּ הַטּוּר אֵלֵיכָא דר"ת. אֲבַל בְּיַתֵּר הַדְּבָרֵי שְׁהַעֲרָנוּ לְעֵיל בְּשִׁיטַת רש"י.

גַּם לְשִׁיטָה זֹו תַקְשָׁה. דַּע"כ צְרִיכִינּוּ לְמִימַר דְּאַבְיֵי בַה"א לֹא יָדַע מְטַעַם"ק.

דְּאֵין דְּמֵאֵי דְּמַקְשָׁה מְמַקְפָּה נוֹכַל לְזִמְרָא שְׁפִיר לְשִׁיטָה זֹו דְּיָדַע מְטַעַם"ק וְאַפ"ה הוּוּ ס"ד דְּאַבְיֵי דְלֹא לָקִי רַק מְשׁוּם הַתַּמְל"א. דְּמְשׁוּם טַעַם"ק לֹא הָוִי לָקִי.

מ"מ מֵאֵי דְּמַקְשָׁה מְמַדּוּכּוֹת וְנִדְּאֵי תַקְשָׁה דְּאֵי ס"ד דְּיָדַע מְטַעַם"ק אֵיךְ הָוִי נִיחָא לִי לְדִידִין מֵאֵי דְּאֵמְרִינּוּ שְׁאֵנִי אוֹמֵר כִּינּוּן דְּטַעַם"ק דְּאוֹרְזִינָא. וְאַף דְלֹא לָקִי עֲלֵה מ"מ אֵיסוּרָא דְּאוֹרְזִינָא אֵיכָא וְאֵיךְ אֵמְרִינּוּ שְׁאֵנִי אוֹמֵר.

וּע"כ דְּנִצְטְרָף לְזִמְרָא דְלֹא יָדַע בַּה"א מְטַעַם"ק וְכִמוֹ שְׁפָתָבוּ לְשִׁיטַת רש"י וּר"ת. וְגַם נִצְטְרָף לְזִמְרָא דְּכּוּזַב־א"פ אֵית בֵּי מַמְשׁוּ שְׁל חֲמִין.

דַּל"כ לֹא הִי מַקְשָׁה מִיַּדֵּי אֲמַאי פְּלִיגֵי עֲלֵה רַבְּנָן אֵלֵיכָא דר"א בְּכּוּזַב־א"פ הַבְּבִלִי. וְגַם לָקִי הַאֲמַת נִצְטְרָף לְזִמְרָא כֵּן דְּהָא מְשַׁמַּע וְנִדְּאֵי דְגַם לָקִי הַאֲמַת אֵי הָוִי כּוּזַב־א"פ בְּכּוּזַב־א"פ הָוִי מוֹדֵי רַבְּנָן דְּלָקִי עֲלֵה.

והיינו ע"כ משום ממשו דמשום טעמו גרידא לא הוי לקי אף בדאיכא כזבא"פ. וגם בשאר מיני מדינה נמי צריף לומר דאית בהו ממשו של חמץ.

דאל"כ מאי מקשה הגמ' על זעירי אי הכי לעגנון חמץ בפסח נמי משום התמל"א. דאף אם נאמר דקנשנית הגמ' הוא למאי דידע באמת מטכע"ק דהתם סתמא דגמ' קמקשי פן ולא אבני וסתמא דגמ' ונדאי ידע מטכע"ק פינון דלפי האמת פוליהו אית להו טכע"ק מ"מ לפי שיטה זו דבטעם גרידא בלא צירוף ההתר לא שייף שום איסור וא"כ מאי התמל"א שייף הכי פינון דאין פאן איסור ללקות עליו כלל.

וע"כ צריף לומר דאית בהו נמי ממשו של חמץ. וכל זה דוחק כמ"ש לעיל.

וגם במאי דאמר הגמ' ממאי דמפת ומיין דלמא מיין לחודי' נמי תקשה כמו שהקשינו לדעת רש"י דהא עכ"פ בנזיר גופי' ונדאי דאיכא איסורא בטכע"ק אף ללקות עליו לפום סברא דהשתא דילפינו ממשרת, וניהי דבשאר איסורין דילפינו מנזיר קאמר הרב"ד דאין מלקין על ההקישות וק"ו כו'.

מ"מ בנזיר גופי' הוי ילפותא גמורה אף ללקות עליו דמדר"ע נשמע לרבנו פי הכי דלר"ע דמוקי להתמל"א היינו ללקות עליו ה"נ לרבנו דמוקמי לטכע"ק היינו נמי ללקות עליו. וכיון שכן.

תקשה למאי קאמר מיין לחודי' כמו שהקשינו לשיטת רש"י. וגם מאי דמייתי מהברייתא דמפת ומיין נמי ע"כ צריכנון לפרושי כמו לרש"י וכל זה דחוק כמש"ל.

ועוד נוסף ע"ז קשה טובא לשיטה זו. דמאי קאמר הגמ' ור"ע טכע"ק מנ"ל בע"כ צריף לפרושי לשיטה זו דהכי קא מקשה.

דמנ"ל דהאי משרת להתמל"א דהא כל פמה דלא ידעינו לימוד לטכע"ק טפי מסתבר לאוקמי לטכע"ק מלהתמל"א. וכמ"ש התוס' בנזיר ובהבאתיו לעיל בשיטת ר"ת.

וא"כ קשה דמאי משני נפקא לי' מגע"כ. דהא אפתי בעי משרת בנזיר גופי' לטכע"ק ללקות עליו.

דמגע"כ לא הוי רק איסור עשה. ואין לומר דהכי קמדייק ר"ע דאי ס"ד דמשרת לטכע"ק הוא דאחא.

א"כ מאי בעי קרא דגע"כ דהא גע"כ לא מייתר דלמילת' אצטריף להורות דין הקשר פלים: ואף אם נרצה לומר דהראב"ד יפרש הך דמקשה ור"ע טכע"ק מנ"ל כמו דמפרשי לפירש"י. דלאו משום דמלתא דפסיקא ה"ל להגמ' דטפי איכא לאוקמי קרא לטכע"ק מלהתמל"א לכה מקשה ור"ע טכע"ק מנ"ל.

רק משום דחזינון בדר"ע דאית לי' טכע"ק דאל"כ לא הוי מחייב על צירוף הפת גרידא דלא פשט בו היינו פינון דהיינו הוי מיעוטא וכמש"ל בשיטת רש"י. ובאמת לא נרוויח בשיטתו טפי מבשיטת רש"י בהך קושיא דר"ע טכע"ק מנ"ל.

דאפתי גם זה אינו. דסוף סוף תקשה לפי האמת מדוע יצטרף הפת גרידא להינו פינון דהיינו הוי מיעוטא.

והפת שפֿשט בו היינ אינו אָלא באַיסור עֶשֶׂה וא"כ לענין מלקות אפתי הוי אַיסורא מיעוט
ואיך יהי התמל"א וע"כ צָרִיך לומר להַרְאָב"ד דְּלֹא הִי בְּגִירָסְתּוֹ הֵךְ דְּנִפְיֵשִי הַתֵּר.
והקוּשִׁי דְּמִקְשָׁה ור"ע מנ"ל טכע"ק.

הוא משום דְּמִסְתַּבֵּר טְפִי לאוקמי קרא לטכע"ק מלהתמל"א וכמו שפֿירָשְׁנוּ לְשִׁיטַת ר"ת
וא"כ הַדְרָא ק' לְדוֹקְטָא]. וא"כ בֵּין פֿךְ וּבֵין פֿךְ קוּשִׁיָּא טוּבָא לְשִׁיטַת הַרְאָב"ד וְהֵר"י
מאורליינ"ש.

וגם קוּשָׁה לְשִׁיטָה זוּ מֵה דִּהִקְשָׁה ר"ת דְּנִימָא דְּאֵהֲדָרְנִי קֵרָא לְאִיסוּרוֹ כַּמ"ש הַתּוֹס'. וְאֵם
כֵּן גַּם שִׁיטָה זוּ אֲשֶׁר בְּחֵר בָּהּ הַפֿר"ח צ"ע טוּבָא: וְלְכָל הַשִּׁיטוֹת הַלְלוּ תִקְשָׁה טוּבָא.

מֵהִירוּשָׁלַיִם דַּפ"ב מִמַּס' עֶרְלָה. וְז"ל ר' אַבוּהָא בְּשֵׁם ר"י כָּל נוֹתְנֵי טַעְמִין אֵין לוֹקִין עֲלֵיהֶן
חוּץ מִנוֹתְנֵי טַעַם שֶׁל גִּזְרֵי.

אָמַר ר' זְעִירָא כָּל נ"ט אֵין לוֹקִין עֲלֵיהֶן עַד שִׁיטְעוֹן טַעַם מִמְּשׁוֹ שֶׁל אִיסוּר וּבְגִזְרֵי אִפִּי
לֹא טַעַם טַעַם מִמְּשׁוֹ שֶׁל אִיסוּר. אָמַר ר' בָּא בַר מְמַל כָּל נוֹתְנֵי טַעְמִים אֵין אִיסוּר וְהֵתֵר
מִצְטַרְפִּין וּבְגִזְרֵי אִיסוּר וְהֵתֵר מִצְטַרְפִּין.

מִתְנִיתִין מְסִייעָא לְדִין וּמִתְנִיתִין מְסִייעָא לְדִין. מִתְנִיתִין מְסִייעָא לְר' זְעִירָא כְּזִית יֵין שְׁנַפֵּל
לְקִדְרָה אַכֵּל מִמֶּנּוּ כְּזִית פֿטוּר עַד שִׁיאַכֵּל אֶת פְּנִלָה עַל דַּעְתֵּי דר' בָּא בַר מְמַל כֵּינֵן שְׁאֵכֵל
מִמֶּנּוּ כְּזִית חִיב.

מִתְנִיתִין מְסִייעָא לְר' בָּא בַר מְמַל [וּמִיִּתִי הֵךְ בְּרִיָּתָא דְּמִשְׁרַת כְּמוֹ שֶׁהוּא בַּמַּס' דִּילֵן רַק
בְּשִׁינוּי לְשׁוֹן קֶצֶת כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּסַפְרֵי פ' נִשְׂא] מִכָּאן לְמַדּוֹ חֲכָמִי לְכָל נוֹתְנֵי טַעְמִי שִׁיְהִי
אִיסוּרִין וְקוּשִׁיָּא עַל דַּר"ז בְּכָל אֶתֵר אָמַר עַד שִׁיטְעוֹן וְכָאן אִפִּי לֹא טַעַם.

עכ"ל הִירוּשָׁלַיִם וְהִבִּיאוּ גַם הַרְז"ה בְּסַפֵּר הַמְּאֹר בְּשִׁמְעֵתִין. וְהִנֵּה הַתּוֹס' בְּחֻלִּין וְכֵן
הַרְשָׁב"א בַּתּוּה"א, מִיִּתִי מֵהָא דִּירוּשָׁלַיִם רֵאִי לְשִׁיטַת רַש"י דַּטְכַע"ק לֹא דְאִוְרִיָּתָא
מִדַּר' אַבוּהָא בְּשֵׁם ר"י דְּאָמַר כָּל נ"ט אֵין לוֹקִין עֲלֵיהֶן וְנוֹתְנֵי טַעַם הֵינּוּ טַעַם כְּעִיקָר.

וְדַחוּ לָהּ דְּלִמָּא הַתּוֹמל"א הוּא דְּאָמַר שֶׁם וְכַש"ס דִּילָן. וְזֵה וְנִדְאֵי אֵינוֹ.

דְּהָא אוֹתוֹ הַלְשׁוֹן עֲצָמוֹ דְּאָמַר ר' אַבוּהָא כָּל נ"ט אוֹתוֹ הַלְשׁוֹן עֲצָמוֹ אָמַר זְעִירִי וּבְזְעִירִי
ע"כ הַפֿירוּשׁ דַּטְכַע"ק דְּהָא מִקְשָׁה עֲלֵהּ מִבְּרִיָּתָא דְּמִשְׁרַת. וְכֵן לְעִיל מִיָּנָה קֵאָמַר שֶׁם
בִּירוּשָׁלַיִם גְּמִי ר' אַבוּהָא בְּשֵׁם ר"י כָּל נ"ט אֵין לוֹקִים עֲלֵיהֶם עַד שִׁיטְעוֹן טַעַם מִמְּשׁוֹ
שֶׁל אִיסוּר הַתִּיב ר' חֲמָא בַר יוֹסִי קוּמִי ר"י הָרִי בְּשֶׁר בְּחֻלֵּב לֹא טַעַם מִמְּשׁוֹ שֶׁל אִיסוּר
נֵאֵת אָמַר לוֹקָה וְקַבְּלָה מֵהוּ וְקַבְּלָה כְּהִדִּין אֵינְשׁ דְּשִׁמְעָ מִלְּגִי בַעַל דִּינִי וְקַבְּלָה.

[וְעֵינֵן בְּמִפְרָשׁ שֶׁם שְׁפִי כְּלוֹמַר מֵהֵן וְקַבְּלָה דְּהָא בְּאַמַּת אֵין רֵאִי מִבְּב"ח דְּחִידוּשׁ הוּא
וְכַדְדִּחֵי בַש"ם דִּילָן חֻלִּין (קח.) לְאַבְיֵי דְּבַעֲי לְמִילָף מִבְּב"ח דְּטַעַם וְלֹא מִמְּשׁוֹ אִיסוּר
וְדַחֵי לָהּ רְבָא מִשׁוּם דְּחִידוּשׁ הוּא.

לְזֵה מְשַׁנֵּי הִירוּשָׁלַיִם כְּאֵינְשׁ דְּשִׁמְעָ מִלְּגִי דְּבַעַל דִּינִי וְקַבְּלָה כְּלוֹמַר שְׁשׁוּמַעַ מֵה דַּבַּע"ד
מִקְשָׁה כְּנִגְדּוֹ וְשׁוֹמֵק וְאֵינוֹ חָשׁ לְהַשִּׁיבּוֹ. עִי"ש בְּמִפְרָשׁ וְהוּא נְכוּן.

וא"כ ע"כ בטכע"ק מייגרי ולא בהתמל"א מדמותיב עלה מבב"ח. ובאמת פבר הרגישו
בזה התוס' בנבחים (עט).

(ד"ה אר רבנן. וכתבו וז"ל ומיהו סוגיא דירושלמי מוכח דבבבבב טעם מייגרי: אמנם
לע"ד הקלושה נראה דלא די דלא הוי סייעתא מזה לפי רש"י רק קושיא עצומה על
רש"י ועל כל העומדים בשיטתו דפירושא דטכע"ק הוא שההתר נהפך להיות איסור.

דקא חזינו בר' זעירי דאמר נו"ט אין לוקין עליהן עד שיטענו טעם ממשו של איסור
ובבבבב אפי' לא טעם ממשו של איסור. והינו ע"כ הפירוש דבכל התורה לא אמרי'
טכע"ק רק בבבבב אמרינו טכע"ק גם לזעירי.

(רק דהתמל"א לא ס"ל לזעירי גם בבבבב) ולפ"ז קשה איך מייגרי ראה לזעירי מהך
בריייתא דכזית יין שפול לקדירה אכל ממנו פזית פטור עד שיאכל את כולה, והינו ע"כ
הפירוש דעל פזית מן התערובות הוא פטור עד שיאכל כל הקדירה ואז אוכל פזית מן
האיסור עצמו.

ולר' בא בר ממל קשה דכזית מן התערובות חייב משום התמל"א וכדמסיים בירושלמי
ע"ד דר' בא בר ממל פיון שאכל ממנו פזית חייב. ולשיטתם דטכע"ק הוא שההתר נהפך
להיות איסור ולקי על פזית מן התערובות א"כ גם לר' זעירי תקשה מהברייתא.

דקא עכ"פ בבבבב אית לי טכע"ק ואעפ"כ לא לקי רק עד שיאכל את כולה. והך ברייתא
בבבבב מייגרי מדתני פזית יין ומדמקשה מינה לר' בא בר ממל.

ולדברי הראב"ד דכתב דאר לרבנן דילפינו לטכע"ק בבבבב אפ"ה לא לקי בשאר איסורי'
משום דאין מלקין לא על ההקשות ולא על ק"ו. א"כ קשיא עוד טובא דא"כ מאי מקשה
מברייתא דמשרת לר' זעירי דקא ר' זעירי אין לוקין קאמר ובברייתא דמשרת לא אתי
רק לאיסורא.

ולהר"י מאורליינ"ש נמי אף דלדידן אי ילפינו ממשרת הוי דרשא גמורה גם ללקות.
וא"כ הוי אתי שפיר קא דמקשה לר' זעירי מברייתא דמשרת מ"מ תקשה מה שהקשינו
לעיל פיון בבבבב עכ"פ אית לי לר' זעירי דטכע"ק איסור אף ללקות עליו כדאמר ובבבבב
אפי' לא טעם ממשו של איסור.

א"כ יהי חייב על פזית מן התערובות וא"כ איך מייגרי ראי' לר' זעירי מברייתא דכזית
יין אדרבה מהך ברייתא תהוי תיובתה' גם לר' זעירי: והא דבעו התוס' והרשב"א לאתויי
ראי' לשיטת רש"י דטכע"ק לאו דאורייתא מר' אבוהא בשם ר"י דהירושלמי.

לע"ד דלאו ראי' היא. דהעיקר כמו שפירש המפרש שם דר' זעירי ור' בא בר ממל.

לאו אליבא דנפשיהו פליגי רק דפליגי בדר' אבוהא אר"י. דאי ס"ד דאליבא דנפשיהו
פליגי א"כ אמאי לא מקשה לר' אבוהא בשם ר"י מברייתא דמשרת כמו דמקשה לר'
זעירי.

אלא ע"כ דר' זעירי ור' בא בר ממל פליגי אליבא דר"י. משום דר"י סתמא קאמר כל
נותני טעם אין לוקין עליהם ולא פירש בבבבב עד שיטענו ממשו של איסור כמו דמפרש
ר' זעירי.

וילכה איפא לפרושי נמי בדבריו דהתמל"א קאמר כמו דמפרש ר' בא בר ממל וא"כ ש"ס דילן אתיא כר' בא בר ממל אליבא דר"י והירושלמי דלעיל מינה דמותיב לר' אבוהא בשם ר"י מבב"ח אתיא לר' זעירי בשם ר"י.

וא"כ אין פאן ראי' פלל לפסק רש"י. ובהכי ניתא פולה סוגיא דירושלמי בלי שום גמגום. ועכ"פ איך שיקני' הנה עכ"פ מוכח מהירושלמי דאין הפירוש בטכע"ק ששהתה נהפך להיות איסור. רק שהטעם לחודי' יהי' אסור ולקי על פזית מן הטעם אם הוא פזית בא"פ. והיינו כמו דמפרשינו לרבינו חיים דאית בי' טעם כ"כ כמו שעירב בו ממשו של איסור בפזית בא"פ. וכן פ"י ה"רז"ה בספר המאור והרמב"ן במלחמות והר"ש במס' טבול יום להך דטכע"ק כמו שכתבנו שהטעם לחודי' יהי' אסור.

אבל לעולם אין התה נהפך להיות איסור. ואין הטעם חמור מהעיקר עצמו.

ונמצא דדינו דטכע"ק הוא כמו טעמו וממשו לשיטת רש"י. ובהכי ניתא הא דילפינו מגע"כ היינו שהטעם עכ"פ אסור מדחזינון שהקפידה תורה על הטעם ומה שעשינו סמוכים לסברא זו דהתה נהפך להיות איסור מהא דקול ומראה וריח כו' פדמבואר בדברינו לעיל.

וכתבנו דהא דקול ומראה וריח אית בהו עכ"פ איסורא היינו משום שהם איסורי הנאה אבל באיסורי אכילה לא שיקני' פלל לאסור בטעם לחודי' פיון דלא הוי מידי דאית בי' ממשא.

גם זה אינו תדע דהא אב"י בעי למילף טעמו ולא ממשו מבב"ח. ואי ס"ד דאית לחלק בין איסורי אכילה להנאה.

א"כ מאי מייתי מבב"ח דהא בב"ח אסור בהנאה. וילכה גם טעמו אסור.

ואין לומר דראיתו דאב"י הוא מדכתיב תלתי קרא חז לאיסור אכילה כו'. וא"כ מוכיח אב"י דע"כ טעמו ולא ממשו בעלמא נמי אסור אפילו באיסורי אכילה דאם דוןקא באיסורי הנאה למה צריך קרא לאיסור הנאה הא ממילא ידעינן דטעמו אסור ש"מ דאסור בהנאה.

דזה אינו דאימא דבאמת אי לא הוי פתיב רק חז קרא לאיסור אכילה הוי ילפי' מיני' לטעמו ולא ממשו בכל התורה ולא הוי ידעינן לאיסור הנאה. אבל עתה דכתיב קרא לאיסור הנאה מנ"ל למילף לטעמו ולא ממשו לכל התורה אימא הא דקפיד קרא אטעמו הוא באיסורי הנאה דוןקא.

אלא ש"מ דאין לחלק פלל בין איסורי אכילה להנאה לענין איסור הטעם דגם בכל איסורי אכילה עיקר הקפידא הוא על הטעם ולא על ממשות הדבר. דהא נבילה מוסרחת דלית בה טעם שריא מן התורה.

וגידין דלית בהו טעם באמת אמרי' דלא הוי רק גזירת הפתוב. וא"כ שפיר מסתבר למימר דהא דטכע"ק היינו שהטעם לבדו יהי' אסור וכדמוכח מהירושלמי נעוד דאטו בסברא בעלמא ניקום ונפלוג על הירושלמי דמוכח מיני' להדיא דעל הטעם לחודי' קאי

וּכְדַתִּיבָנָא: וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב פִּירוּשָׁא דְכּוֹלָה סוּגְיִין בְּלִי שׁוּם גְּמָגוּם וַיִּתְיַשְׁבוּ כָּל הַקְּוִשׁוֹת
וְכָל הַדּוֹחֲקֵי שֶׁהֶעֱרָנוּ לְעֵיל בְּשִׁיטַת רַש"י וּר"ת וּר"ח וְהֶרָאָב"ד.

דְּשִׁפִיר נוּכַל לְמִימַר דְּאַבְיֵי בַּה"א יָדַע מִטַּכְע"ק וְאַפ"ה הָיוּ ס"ד דְּכֻזִּית בַּא"פ לֹא הָיוּ
מְדַאֲרֵינָתָא. וְא"כ לֹא מִשְׁפַּחַת לֵה שְׂיֵהָנָה תִּיבַב עַל הַטַּעַם רַק דְּהַבְּלִיעַ כְּזִית יִזְוּ בְּכֻזִּית אוֹ
בְּשִׁנֵי זֵיתִים פֶּת וְאַכְלוּ בְּבַת אַחַת.

וּכַמ"ש הַתּוֹס' בְּנִזְרֵי הַבְּאִתִּי לְעֵיל בְּשִׁיטַת ר' חַיִּים. וְאַפ"ה הָיוּ ס"ד דְּמַקְפָּה מְשׁוּם
הַתַּמְל"א הוּא דְּלָקִי עַל כְּזִית מִן הַתַּעֲרׁוּבוֹת אֲבָל מְשׁוּם טַכְע"ק לֹא הָיוּ לָקִי רַק עַל כְּזִית
מִן הַטַּעַם וְאוֹכְלוּ בְּבַת אַחַת וְזֶה לֹא הָיוּ בְּמַקְפָּה וְכֵן הָא דְּמִינֵי מְדוּכּוֹת וְקַנְפוֹת וְחֻמְזִין
נְמִי נִיחָא.

וַיִּתְיַשֵּׁב נְמִי הָא דְּכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּתַחֲלִילַת סוּגְיִין דֵּהַתַּמְל"א לֹא שְׂיֵהָנָה רַק בְּמַעֲוֵרְבֵי. אֲשֶׁר
נִתְקַשְׁיָנוּ בְּכּוֹנְנָתָם לְעֵיל דַּא"כ תִּיפּוֹק לִי מְשׁוּם טַכְע"ק וּבַמ"ש עֲתָה נִיחָא דְּאַרְף דְּאִית בְּהוּ
מְשׁוּם טַכְע"ק.

אֵעִפ"כ צָרִיכִין לְהַתַּמְל"א דַּא"כ לֹא הָיוּ לָקִי עַל כְּזִית מִן הַתַּעֲרׁוּבוֹת וְאַרְף שְׂפַתְכֵינוּ לְעֵיל
דְּמַסּוּף סוּגְיִין מוּכַח דֵּהַתַּמְל"א הָיוּ אַרְף בְּאִינוּ מְעוֹרְבֵי וְכַמוֹ שֶׁפִּירַשׁ"י. מ"מ הֶרָאָנָה שְׂמַבִּיא
הַתּוֹס' מַחֲטָאֵת דֵּהַתַּמְל"א הָיוּ נְמִי בְּמַעֲוֵרְבִים וְנִדְּאִי מְשַׁמַּע כְּדַבְּרֵיהֶם דַּמ"ש רַש"י דַּא"כ
לֹא אֵיבָלַע בְּכּוֹלָה וְנִדְּאִי דְּהָיוּ דוֹחֲקִים.

וְגַם הָא דְּמַקְשָׁה הַגַּמ' וּמַמְאִי דְּמַפַּת וּמִינִין דְּלָמָּא מִינִין לְחַוְדֵי נְמִי אֲתֵי שִׁפִיר. דְּמְשׁוּם
טַכְע"ק לִית לָן לְצִירוּפֵי הַפַּת רַק מְשׁוּם הַתַּמְל"א.

וְכֵן הָא דְּמִינֵי מְבַרְיָתָא דְּמַפַּת וּמִינִין נְמִי אֲתֵי שִׁפִיר דַּע"כ מְשׁוּם הַתַּמְל"א הוּא דְּאָמַר
ר"ע לְצָרְף הַפַּת. וְלֹא צָרִיכִין לַמ"ש רַש"י דֵּהַהוֹכְחָה הִיא מְדַפְּלִיגוּ רַבְּנָן עֲלָה דַר"ע
וּלפ"ז אֲזַדָּא לֵה הַהוֹכְחָה שֶׁהוֹכְחֵנוּ לְשִׁיטַת רַש"י וְכֵן לְכָל הַשִּׁיטוֹת דִּינִין בְּפַת מְקַרִי מְשׁוּ.
וּלְפִי מַה שְׂפַתְכֵינוּ נוּכַל לִזְמַר דְּהָיוּ טַעְמוֹ. דְּכָל עֵינָר הַהוֹכְחָה הָיוּ מְמַאי דְּאַבְיֵי הָיוּ סָבַר
בַּה"א דַּטַּכְע"ק לֹא דְּאִוְרֵינָתָא.

וּמְקוֹשְׁיַת הַגַּמ' מְמַאי דְּמַפַּת וּמִינִין וּמַמְאִי דֵּהַבִּיא מֵהַבְּרֵינָתָא דְּמַפַּת וּמִינִין לְפִי פִירוּשׁ
רַש"י. אֲבָל לְפִי מַה שְׂפִירְשָׁנוּ עֲתָה אִין כָּאן שׁוּם הֶוֹכְחָה וְדו"ק.

וְגַם לֹא נִצְטָרְף לִזְמַר דַּד' מִינֵי מְדִינָה אִית בְּהוּ מְשׁוּ שֶׁל חֻמְזִין. וְאַפ"ה הָיוּ קְאָמַר הַגַּמ'
אִי הָכִי לְעֵנִין חֻמְזִין בְּפִסְחָא נְמִי מְשׁוּם הַתַּמְל"א.

דְּמְשׁוּם טַכְע"ק לִית לָן לְחִיּוּבֵי בְּהוּ מְלַקוֹת כִּינִין דְּלִיכָּא כְּזִית בַּא"פ. וְלֹא מְחַזִּיב רַק עַל
הַטַּעַם לְבַדוֹ.

וְגַם רַבְּנָן דְּפְלִיגֵי עֲלָה דַר"א בְּכּוֹתֶחַ הַבְּבִלִי נְמִי סָבַרִי דַּטַּכְע"ק דְּאִוְרֵינָתָא דְּלִית מֵאן דְּפְלִיג
עַל טַכְע"ק כְּדִמְשַׁמַּע מְהָא דְּמַקְשָׁה וּר"ע מִטַּכְע"ק מְנ"ל. וְאַפ"ה שִׁפִיר פְּלִיגֵי עֲלָה דַר"א
בְּכּוֹתֶחַ הַבְּבִלִי וּבְכָל תַּעֲרׁוּבוֹת חֻמְזִין דְּלִיכָּא בְּהוּ כְּזִית בַּא"פ.

דְּמְשׁוּם טַכְע"ק לֹא לָקִי עֲלָה. וְאַפְּשֶׁר דְּאַפִּי אִיסוּר דְּאִוְרֵינָתָא נְמִי לֹא הָיוּ בְּפַחוֹת מְכֻזִּית
בַּא"פ.

וכמבואר בדברינו לעיל. וכמו שיתבאר עוד לקמן אי"ה: וזהו לדעתי פוננת הרמב"ם דמפרש לטעם פיעקר כמו שפיתבנו דהטעם לחודי' אסור.

וכוליהו ס"ל דטכע"ק דאורייתא. פדמשמע מכלה סנגיין כמ"ש ר"ת.

ויין פפת וכן חלב נימוח הפל מקרי טעמו ולא ממשו. כמ"ש דאין סברא לחלק ביניהם.

ומימרא דר"י במס' ע"ז מפרש דקאי ג"כ על טעם גרידא רק אי איפא מהטעם פזית בא"פ לזה קורא ר"י טעמו וממשו. כמו דפירשנו לשיטת ר' חיים פהן שהביא הרא"ש.

וגם ר"י אית לי' דטכע"ק דאורייתא. ולכך לקי על הטעם בפזית בא"פ אכל בפחות מכזבא"פ ונדאי דלא לקי פיון שההתר אין נהפך לאיסור בשום ענין.

ובפזית בא"פ נמי לא לקי רק באוכל כל הפרס דאוכל פזית מן הטעם עצמו. והא דכתב הרמב"ם דפחות מפזית בא"פ אינו אסור אלא מדבריהם.

אף דאיפא למימר להך שיטה דגם בפחות מפזית בא"פ נמי איפא איסורא דאורייתא מידי דהוי אחצי שיעור פיון דטכע"ק מדאורייתא דהטעם לא בטל. א"כ אף בפחות מכזבא"פ נמי יהי' איסור דאורייתא עכ"פ בהטעם כמו חצי שיעור מ"מ מסתבר לי' להרמב"ם דהא דאמרינן חצי שיעור אסור מן התורה היינו דווקא פשהוא בעיני' אכל חצי שיעור ע"י תערובות לא הוי איסור דאורייתא כלל פיון דלא חזי לאיצטרופי והוכיח פן מסנגיין וכמו שפיתבנו לעיל דאף לפי פירוש זה שפירשנו עתה להרמב"ם נמי מוכח פן דכיון דאבני בה"א ידע מטכע"ק.

ועוד דבמדוכות וקנפות ונדאי דמשו נמי אית בהו. וא"כ האיה הוי ס"ד דאבני לומר דמשו"ה אמרינן בהו שאני אומר משום דכזית בא"פ לאו דאורייתא.

דסוף סוף מי ניקח דעכ"פ ליתסר מדאורייתא משום חצי שיעור. אלא ע"כ דחצי שיעור ע"י תערובות לית בי' איסור כלל.

ומכ"ש אם נאמר דהרמב"ם לא גרס להך דאלא מאי התמל"א גבי מדוכות וכותח וקנפות. וכמ"ש התוס' ונדאי דמוכח פן וגם לגי' רש"י נמי מוכח עכ"פ מקנפות וכמש"ל.

ומה שפיתבנו לעיל לדחות הך סברא דאפשר דאבני סבר בה"א כר"ל דחצי שיעור מותר מן התורה. באמת לאו דחי' היא.

דוודאי דחוק לאוקמי לאבני דלא פהלקתא דוודאי הלכה התם כר"י וכמו שפסקו כל הפוסקי'. ואם אבני הוי סבר בה"א כר"ל ונדאי דהוי צריכינן למפסק פאבני דהוא בתרא.

אלא ש"מ דאין נראה לשום אחד מהפוסקי' לאוקמי לאבני כר"ל [משום דר"ל איתותב התם מברייתא דכוי וח"ש ואף דדחי לה התם מדברבנו וקרא אסמכתא בעלמא אינו אלא דחי' בעלמא. למאי דבעי למימר התם תדע.

אבל לפי מאי דדחי לה התם להתדע מסתמא אמרינן דילפותא גמורה היא ולא אסמכתא]. ולכך שפיר הוכיח הרמב"ם דחצי שיעור ע"י תערובות לית בי' איסור כלל אפי' בממשו וכ"ש בטעמו ולפ"ז טעמו וממשו וטעמו גרידא להרמב"ם חד דינא אית להו.

דבאיפא כזבא"פ לקי בשתיקה ובדליפא כזבא"פ אין פאן איסור דאורייתא פלל. ואפשר
דרש"י נמי מודה ביה דחצי שיעור על ידי תערוכות וכמש"ל.

זהו מה שנלע"ד בבבאור פנונת הרמב"ם והיא השיטה הנכונה ומחננת בפירושא
דשמעתין בלי שום גמגום. ולדעתי זהו פנונת ר' אלי' בתוס' דע"ז וזהו שיטת התוס'
בגזיר.

אף דאיפא לפרשינהו כשיטת ר' חיים מ"מ לענ"ד נראה דכוננו למש"כ זהו מה שהעלתה
מצודתי בע"ה בבבאור סוגיא זו וה' יראנו נפלאות מתורתו אמן: והא דאמרנו בחולין
(דף צח) ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל לדקולא דבשרא.

סבר מר בר רב אשי לשיעורי בתלתין. אמר לי אבוקא לא אמינא לה לא תולול בשיעורי
דרבנן.

ועוד הא אמר ר"י חצי שיעור אסור מן התורה. לא תיקשה למ"ש לשיטת הרמב"ם דחצי
שיעור ע"י תערוכות לית בי' איסור דאורייתא פלל.

דה"ק התם ועוד הא חצי שיעור בעיני' אית בי' איסור דאורייתא. וכינן דבעיני' אית בי'
איסור דאורייתא לית לן לאקולי בבביתולי במה שנעשה דרבנן ע"י תערוכות.

דהא במין במינו ונדאי דלא ס"ד דמר בר ר"א לאקולי בפחות מששים דהא לא יפלוג
מסתמא על רבא דאמר אמור רבנן בששים במין במינו והיננו ע"כ משום דבעיני' אית
בי' איסור דאורייתא לית לן לאקולי בי' במה שנעשה דרבנן ע"י תערוכות וה"נ קאמר
לי' רב אשי האמר ר"י חצי שיעור אסור מה"ת.

וא"כ לית לן לאקולי במה שנעשה דרבנן ע"י תערוכות. תדע לה דע"כ צריף לומר פן.
לפי מה שהסכים הגר"א (בסי' צח) דחלב בבשר הני מין במינו. וא"כ בלא"ה נמי ונדאי
דנעשה מדרבנן ע"י תערוכות.

דהא מין במינו מדאורייתא ברובא בטל. וא"כ ע"כ צריף לומר דה"ק פיון נשהוא בעיני'
מדאורייתא לית לן לאקולי ע"י תערוכות.

וא"כ גם מסוגיא זו לא קשיא לן לדברי הרמב"ם. דאית לי' בח"ש ע"י תערוכות לית בי'
איסורא דאורייתא פיון דלא חזי לאצטרופי.

וכפשטא דסוגיא דידן ואדרבה המדקדק שם בסוגיא דחולין יראה כמעט קצת ראי' לדברי
הרמב"ם. דאמר התם ההוא דאמת לקמ' דר"ג בר רבי כו' אמר אבא כו' ע"ש היטב
ללשון ראשון דרש"י דמירי הפל בפלגא דזיתא ולכך הני ס"ד דהני תנאי ואמוראי
לאקולי בהו.

דונדאי דחוק לומר דכולהו ס"ל כר"ל דחצי שיעור מותר מן התורה ולכך הני ס"ד
לאקולי בהו. אבל אם נאמר דחצי שיעור ע"י תערוכות לית בי' איסור דאורייתא אף
בשאינו מינו פיון דלא חזי לאצטרופי.

א"כ אתי שפיר מה דהוי ס"ד דהני תנאי ואמוראי לאקולי בהו. והיינו דהא דבעינן ששים
במין במינו היינו משום דקנגדו בשא"מ אסור וכינן דחצי שיעור ע"י תערובות גם
בשא"מ לית בי' איסור דאורייתא פלל.

ולכך הוי בעי לאקולי במינו. ואפשר דאפי' בשא"מ.

ומ"מ לרב אשי לא ניחא להו הך סברא לאפלוגי בינייהו אלא פיון דח"ש אסור מה"ת
בעינן' תו לית לן לאקולי בתערובתו פלל. ועדיין צ"ע.

אבל הא נודאי דאין סתירה מסוגיא זו לדברי הרמב"ם: ולשיטת הראב"ד שהבאתי לעיל
שכתב דאפי' אי ילפינן טכע"ק ממשרת נמי לא לקי בשאר איסורים דאין מלקין על
הק"ו. קשה עוד טובא מסוגיא דידן.

דא"כ מאי מקשה הגמ' מדרבנן נשמע לר"ע. ונייליף להתמל"א לכל האיסורין מנזיר פמו
דילפינן לרבנן טכע"ק לכל התורה מנזיר ולדבריו אין פאן גושאי פלל.

דהא דילפינן לרבנן לטכע"ק היינו לאיסורא בעלמא אבל לא למלקות. והתמל"א נודאי
לא שייך רק לענן מלקות דלאיסור בעלמא מאי בעי צירוף הא אליבא דר"י קיימינן
דחצי שיעור אסור מה"ת, וע"כ דלא בעי צירוף רק לענן מלקות.

וא"כ מאי קשי' לי' להש"ס דניילף לשאר איסורים להתמל"א דהא לענן מלקות ליכא
לפוטא דאין מלקין על הק"ו. מיהו לזה י"ל קצת לפמש"כ לעיל בדעת הרמב"ם דחצי
שיעור ע"י תערובות לית בי' איסור דאורייתא פלל פיון דלא חזי לאצטרופי.

וא"כ מקשה שפיר דניילף לשאר איסורי' התמל"א מנזיר עכ"פ לאיסור בעלמא. ויהי'
נ"מ לחצי שיעור או להיכי דנתערב ביותר מפדי אכילת פנס דיהי' עכ"פ אסור
מדאורייתא'.

ואי לא אמרי' התמל"א לית בי' איסור דאורייתא פלל. (אף שזה רחוק בעיני שייסבור
הראב"ד פהרמב"ם בהא).

אבל אפתי קשה דא"כ מאי משני משום דהוי נזיר וחסטאת ב' פתובי' והינו פדמסקי'
דלכתוב רחמנא נזיר ותייתי חטאת מינן' דהא כל איסורי' שבתורה מנזיר ילפינן. ואי ס"ד
דמנזיר לא מציינן למילף רק לאיסורא אבל לא למלקות.

א"כ ע"כ צריף לכתוב קרא גבי חטאת פי היכי דיהי' חייב מלקות דאי ילפינן מנזיר לא
הוי בי' מלקות. וא"כ ליתא פאן ב' פתובי' פיון דחטאת למלת' אצטרף וצע"ג ליישב
זה.

ולדברי הר"י מאורליינ"ש ניחא ונראה דזהו מה שהכריחו להר"י מאורליינ"ש לומר פן.
ועיין: חלק שני חדושים על מסכת ברכות דף ב בתוס' ד"ה מאימתי כו'.

מה שהקשו התוס' על רש"י נלפע"ד ליישב דודאי אין פנונת רש"י דמעיקר דינא דגמ'
פך הוא להתפלל מבעוד יום אלא דעיקר הדין הוא לקרות ק"ש וגם להתפלל בצה"כ רק
דכוננת רש"י ליישב מנהג העולם שנהגו פך אי יוצאין בזה עכ"פ בדיעבד וא"כ הניח להם
לישראל על מנהגם או דצריכינן לבטל מנהגא וע"ז פתב רש"י דיוצאין בק"ש ששל

המטה בדיעבד ולפי"ז לק"מ פל מה שהקשו התוס' דמה שהקשו מה שאין קורין רק פְּרָשָׁה ראשונה ס"ל לרש"י פשיטת הרבה מהפוסקים דאינו מדאורייתא רק פ' ראשונה ועיין בתר"י דהוכיח דכן הוא דעת הרי"ף מדאסר דרף עראי אף היכא דלא בעי פנונה דכוננה אין צריף רק בפסוק ראשון פרב וכרבא שם בפ' הי' קורא (יג:) והלכתא פנותי' ואפ"ה פתב לענין דלא לשונו' עראי אסור בכל הפ' ראשונה וכינן דלא תליא הך דלא לשונו' עראי בכוננה א"כ אמאי לא אסר בכולה אלא ש"מ דאינה מדאורייתא רק פְּרָשָׁה ראשונה ע"ש באריכות בתר"י בפ' הי' קורא וכינן דמדאורייתא סגי בפְּרָשָׁה ראשונה א"כ לא צריכינן תו לבטל מנהגא והנח להם לישראל: ומה שהקשו עוד דהא צריף לברף לפני' ולאחריה ג"כ לק"מ דס"ל לרש"י דק"ש לאו בברכות תליא מלתא כמו ששנינו הקורא מפאן ואילף לא הפסיד ואמרינן מאי לא הפסיד ברכות וכתב עלה הרשב"א הובא בב"י סי' מ"ו דברכות דק"ש לא הוי פשאר ברכות דנתקנו על הדבר רק הוי מלתא באפי נפש' ע"ש באריכות וכן בר"פ הי' קורא אמרינן אם כינון לבו יצא ואמרי' עלה בירושלמי זאת אומרת ברכות אינן מעכבות ע"ש בתוס' וכינן שפן יצא י"ח ק"ש אף בלא ברכות וידי חובת ברכות יצא במה שאומרים מבע"י דברכות ותפלת הערב זמן אחד להם ובתפלה גם רש"י מודה דיצא במה שמתפלל מבע"י פדמוכח להדיא מהא דרב צלי כו' רק שרש"י סובר דאפ"ה בק"ש לא יצא דבשכיבה תליא מלתא ועדיין לאו זמן שכיבה הוא: ומה שהקשו עוד דהא ההיא ק"ש אינה רק בשביל המזיקין פבר פתב הרא"ש דיש לדחות דמירי שקרא בזמנה בבהכ"נ ועיין במע"י דמוכרחים אנו לומר פן מדקאמר מצוה כו' ע"ש וביותר יתיישב טפי לכמ"ש דכוננת רש"י אינו דעיקר דינא דגמ' פה הוא רק לתיישב מנהגינו וא"כ ודאי דהגמ' מירי שקרא פדינה: ומה שהקשו דא"כ פסקינן פריפ"ל נאנן קי"ל כר"י דאמר איזהו פן עוה"ב זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית גם זה לק"מ דעיקר טעמא דר"י הוא משום סמיכת גאולה לתפלה וזה פבר יצא בברכות וא"כ הוא סמך גאולה לתפלה ובאמת הרא"ש סובר לתמן הך קושיא קצת בלשונו דכתב ונ"ל נאנן קי"ל כר"י דסבר ק"ש נאח"כ תפלה כו' וכוננתו דהא אמרינן לקמן דקמפלגי בקרא דר"י מקיש שכיבה לקימה כו' וא"כ אף דסמך גאולה לתפלה מ"מ הא חזינן דקרא קפיד שיהא ק"ש קודם ובקרא הא אינו מפורש הטעם וא"כ האף עבדינן איפכא אף באמת גם זה אינו קשה דנדאי הך דקאמר קרא לקמן אינו דרשא גמורה רק אסמכתא בעלמא דהא פל עצמה של תפלה אינו אלא מדרבנן וא"כ אף אתי קרא להכי אלא נדאי דאינו רק אסמכתא בעלמא ועיקר טעמא דר"י משום סמיכת גאולה לתפלה וא"כ פבר יצאו י"ח במה שאמרו הברכות והסמיכו גאולה לתפלה ומעתה נסתלקו פל קושיות התוס' והרא"ש מעל רש"י ועיין בזה: ועיין בתר"י שדרף ג"כ בדרף זה קצת אלא שהוסיף דבעי למימר עכ"פ אהבת עולם וגם צריף שיקראנה קודם אכילה ואין בדריו הכרח כ"כ דכינן דגם איהו מודה דהברכות הם ענין בפ"ע וא"כ מנ"ל דבעי לומר אהבת עולם.

שנית כינון דכבר יצא במה שאמר בבהכ"נ אדרבא נראה קצת דהוי כמו ברכה לבטלה ועובר משום לא תשא דדוקא לענין תפלה אמרו הלנאי שיתפלל פל היום פנולו דצלותא רחמי וגם נתמן פנגד הקרבנות ושייף בהם נדבה גם פן דהא הוי עולת נדבה אבל לענין ברכות ק"ש לא שייף בהן פלל נדבה ואיף יאמרם פעם אחרת ואי משום דאהבת עולם

הווי פֿמו בֿרכות התורה א"כ בְּכָל פֿעם שְׁלוֹמֵד יִצְטָרֵף לְבָרֵךְ בִּרְכַת הַתּוֹרָה שְׁנִית אֱלֹא דְסִמְכִינוּ אַבְרַכַת הַתּוֹרָה שְׁאָמַר בְּשַׁחֲרִית לְכָל הַיּוֹם וּכְמוֹ שְׁיִתְבָּאָר לְקַמְן אִי"ה א"כ גַּם פֿאַן לְפִי יִצְטָרֵף לְבָרֵךְ בִּרְכַת אֶהֱבַת עוֹלָם.

וְצָרִיף לֹאמַר דְּסִבְרַת תּר"י הוּא דְאַהֲבַת עוֹלָם נִתְקַנָּה לְק"ש פֿמו בֿרכות התורה בְּצַבּוּר דְאַף שְׁבָרֵף בִּרְכַת הַתּוֹרָה בְּשַׁחֲרִית עַכ"ז הָעוֹלָה לַתּוֹרָה מְבָרֵךְ פֿעַם שְׁנִית מִשׁוּם כְּבוֹד הַצַּבּוּר וְכַמ"ש הָרֵא"ש לְקַמְן אֲבָל זֶה אֵינוֹ מוֹכֵר וְגַם רֵא"י מְהֵא דְאָמַר לְקַמְן מֵאֵי בִּרְכָה אַחַת כּו' הֵכִי אָמַר שְׁמוּאֵל יוֹצֵר אוֹר וּא"כ הָיוּ קוֹרִין ק"ש בְּלֹא אֶהֱבַת עוֹלָם וְעֵינֵין בְּזָה.

גַּם מֵה שְׁהִקְפִיד שְׁיִקְרֵא ק"ש דְּנוֹקָא קוֹדֵם אֲכִילָה אֵינוֹ קוֹשֵׁיא כ"כ לְפִירֵש"י וּכְמוֹ שְׁיִתְבָּאָר אִי"ה לְקַמְן בְּפִירוּשׁ הַבְּרִייתָא דְחֻכְמִים עָשׂוּ סִיג לְדַבְרֵיהֶם עִי"ש: וְעַל שֵׁיטַת ר"ת כְּבָר הִקְשׁוּ הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש עִי"ש בְּרֵא"ש וְעַל שֵׁיטַת ר"י שְׁהִסְכִּימוּ הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש דְאַנְן סִמְכִינוּ אֲדַר"א דְאָמַר מִשְׁעָה שְׁקֻדֵשׁ הַיּוֹם וְגַם אֶהֱיֵי תִנָּא דְמִשְׁעָה שְׁנִכְנֹסִים לְהִסָּב אֲנִי בְּעֵנֵי לֹא זְכִיתִי לְהִבִּין דְּבִרְיָהֶם דְּמִלְבַּד מֵה שְׁהִקְשָׁה הָרֵא"ש ע"ז וְאֵע"ג דְּלִית הִלְכָתָא לֹא כּו"א לְגַבֵּי ר"י כּו' עוֹד קָשָׁה אִיף גִּיחַ סְתָמָא דְמִתְנִיתִין וְנִיזֵל בְּתַר פְּלוּגָתָא דְּבִרְיָיתָא אֲפִי אֵי לֹא הָיוּ הֵךְ פְּלִלְא דר"א ור"י הִלְכָה כּו"א מ"מ וְדֵאֵי אֵית לָן לְמַפְסֵק פְּסָתָם מִתְנִיתִין וְלֹא פְּתִנָּאֵי דְפְּלִיגֵי בְּבִרְיָיתָא וְעוֹד קָשָׁה טוֹבָא דְמִנ"ל דְּהֵי תִנָּאֵי ס"ל דְּמַקְדִּימִין כ"כ מִבְּע"י הָא ר"א אָמַר מִשְׁעָה שְׁבִנֵי אָדָם נִכְנֹסִים לְהִסָּב וְלִדְעִתִּי יִרְאֶה דְהוּא מְאֻחָר אִף מִשְׁל עֵנֵי דְהָא גַּם בְּעֵנֵי אֵינוֹ מְפֻנָרֵשׁ הַשְּׁיַעוּר וְעַכ"ז מוֹכִיחַ הַגְּמָרָא דְהוּא מְאֻחָר מִשְׁל פֿהֵן דֵּאֵי אֲמַרְתּוּ מְנוֹקְדָם ר"ח הֵינֵנו ר"א וְא"כ אוֹתָהּ הוֹכַחָה עֲצָמָה נוֹכַח לֹאמַר גַּם אֲר' אַחֲאֵי דְהוּא מְאֻחָר לְכַהֵן דְּאֵימְנוֹקְדָם הֵינֵנו ר"א דְהָא חֲזִינוּ דֵּאֵין סְבָרָא לְהַגְמָרָא לְהַכְנִיס עוֹד שְׁיַעוּר בֵּין ר' אֱלִיעֶזֶר וּבֵין ר"י וְגַם אֵין סְבָרָא לְהַקְדִּים שְׁיַעוּרָא דְעֵנֵי לְדַר"א דְלֹא מְסַתְפֵר לְהוּ לְחַלֵּק שְׁיַהֲל' כ"כ שְׁיַעוּרִים קוֹדֵם צַה"כ וְעֵינֵין בְּתוֹס' וּמְהִרְשָׁא שָׁם וּא"כ בַּע"כ דְּשְׁיַעוּרָא דַר' אַחֲאֵי מְאֻחָר לְשָׁל פֿהֵן וְעֵינֵין עוֹד בְּזָה מ"ש לְקַמְן בַּעז"ה סוֹף דְּבָר שֵׁיטַת רִש"י מִיְּנוֹשְׁבַת שְׁפִיר טְפִי בְּהִלְכָה מִכּוֹלָם אֱלֹא דְגַם אֵיהוּ לֹא בָּא רַק לְיִישָׁב הַמְנַהֵג אֲבָל לְדִינָא מְעִיקַר הַתְּקַנָּה וְדֵאֵי הוּא לְהַתְּפַלֵּל בַּצַּה"כ דְּנוֹקָא וְכַדְכַתְּיבָנָא כְּנִלְעַנ"ד פֿשוּט: גַּמ' הַקְטַר חֲלָבִים כּו'.

רִש"י פִי דְהַקְטַר חֲלָבִים לֹא אָמַרוּ בּוֹ חֻכְמִים פְּלֵל עַד חֲצוֹת וְלֹא נִקְיֵט לָהּ הֵכָא אֱלֹא לְאוּרוּיֵי דְמֵה שְׁמִצּוֹתֵן בְּלִילָה הָיוּ זְמַנֵּן פֿל הַלִּילָה וּבְהַדְיָא תִנּוּן בְּמַגִּילָה פֿל הַלִּילָה פֿשָׁר לְקַצִּירַת הָעוֹנֵם וְלְהַקְטַר חֲלָבִים וְהִנֵּה מֵה דְהִבִּיא רֵא"י מִמִּתְנִיתִין דְּמַגִּילָה קָשָׁה טוֹבָא דְהָא אָמַרְיֵנוּ הֵתָם בְּגָמָרָא זֶה הַפְּלֵל לְאַתּוּיֵי מֵאֵי וּמְסִיק לְאַתּוּיֵי אֲכִילַת פְּסָחִי וְדִלֹא כּוֹרַב"ע וּבְאַכִילַת פְּסָחִי וְדֵאֵי דְאֵיפָא הַרְחַקָה דְלָמָּה יִגְרַע מִפֿל הַקְדָּשִׁים הַנֶּאֱכָלִים לַיּוֹם וְלִילָה אַחַד דְּעָשׂוּ בְּהֵן רַבְּנֵן הַרְחַקָה וְאִף אִם נִרְצָה לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם בְּאִיזָה סְבָרָא עֵינֵין בַּפ"י מ"מ פֿשָׁטָא דְגַמ' בְּמַס' זְבָחִים (דָּף נו:) מִשְׁמַע וְדֵאֵי דַר"ע אֵית לִיהַּ הַרְחַקָה בְּאַכִילַת פְּסָחִי דְהָא אֵיבְעִי' הֵתָם וּמֵמֵאֵי דְרַב"ע וְדֵאֲוֹרֵייתָא דְלָמָּה דְרַבְּנֵן הָרִי לְהַדְיָא דְאַבְיֵי הָיוּ סָבַר דַר"ע אֵית לִי הַרְחַקָה בְּאַכִילַת פְּסָחִים וּא"כ תִּקְשָׁה לְאַבְיֵי זֶה הַפְּלֵל דְּמִתְנִיתִין דְּמַגִּילָה לְאַתּוּיֵי מֵאֵי אֱלֹא ע"כ דְּמִתְנִיתִין דְּמַגִּילָה לֹא אֲשַׁמְעִינוּ רַק עֵיקַר דִּינָא דְּמִדְּאוּרֵייתָא הָיוּ זְמַנּוּ פֿל הַלִּילָה וְלֹא אֵיפְכַת לָן פְּלֵל לְמִתְנִיתִין אֵי עֲבִיד בְּחַד מִנְיֵיהוּ הַרְחַקָה מְדַרְבָּנֵן דְּמ"מ פְּלִילִיגְהוּ יַחַד בְּהַדִּי הֵנָּה דְּזַמְנָם פֿל הַלִּילָה פִּינוּ דְּמִדְּאוּרֵייתָא הָיוּ זְמַנָּם פֿל הַלִּילָה וּא"כ

ליכא שום ראי' ממתניתין דמגילה דהקטר חלבים לא עשו הרחקה וא"כ למה לו להוציא משנתנו מפשטי' ותו קשה דאם איתא דמתני' דידן חשיב אף הנה דלא עשו בהן הרחקה א"כ גם קצירת העומר ה"ל למתני' במתניתין דידן וכ"ת דלא אכפת לי' לתנא דידן למחשב פוליהו רק נקיט קצת מהו לדוגמא ואטו כי רוכלא לחשב וליזל א"כ מאי פריף בגמרא ואילו אכילת פסחים לא קתני ורמינהו כו' ומסיק דמתני' ראב"ע ודלא כר"ע אימא דתני ושייר אלא ע"כ דסברת הגמ' הוי דהוי לי' לתנא דידן למחשב פוליהו וא"כ הדרא קושיא לדוכתא אמאי לא חשיב קצירת העומר אלא ע"כ דבמתני' דידן לא חשיב רק הנה דעביד בהו הרחקה ובקצירת העומר לא עביד הרחקה ולכך לא תני לי' במתניתין וא"כ מוכח דהקטר חלבים נמי עביד בהו רבנן הרחקה ולכך הנכון פשיטת הרמב"ם דסובר באמת דגם בהקטר חלבים איכא הרחקה עיין בפ"י המשניות להרמב"ם וכן בחבורו בפ"ד ממעה"ק וכן הוא דעת התוס' בפסחים ע"ש וצ"ע לישב דעת רש"י: שם וה"ק זמן ק"ש דשכיבה אימת כו'.

צריף להבין למאי קאמר הגמ' הך והכי קתני ומאי תיקון בזה ויראה דמעיקרא הוי סבר המקשה דמתניתין קאי על איזה מקום שנשנה שם חיוב דק"ש בלילה וא"כ עיקר זמנה ידעינן מהתם ומתניתין דידן לא אתא לאשמעינן רק אימת מתחיל הזמן משעה שהכהנים כו' וא"כ אתי שפיר לישנא דמאימתי ולכך לא הקשה רק תנא היכא קאי כו' אבל לבתר דמשני תנא אקרא קאי א"כ צריף לאשמעינן כל הזמן של ק"ש אימת הוא דהא בקרא לא אתפרש זה וא"כ למאי תני מאימתי דמשמע דלא בא לאשמעי' רק ההתחלה ולזה קאמר והכי קתני זמן ק"ש דשכיבה אימת ורצה לומר דמאימתי קאי אמאי דקאמר בטר הכא עד סוף כו' וא"כ אשמעינן כל הזמן של ק"ש ואף דבגמ' אמר לקמן ואב"א רישא לאו ר"א היא מ"מ משום הא לאו תברא דכוננת הגמ' דדברי ר"א לא נאמר רק על הסיפא אבל פשט המשנה הוא לאשמעינן כל זמן ק"ש מאימתי עד סוף קאמר עלה דברי ר"א ולזה במתניתין ובברייתא קמיינתא דלקמן ע"ב תני מאימתי קורין ובהנה תרי ברייתות אחריתי תני מאימתי מתחילין לקרות ותיינו פדכתבנא ודו"ק: שם אי הכי סיפא דקתני בשחר כו' לתני דערבית ברישא וכתבו התוס' דבשלמא לשינויא קמא דקאי אקרא דבשכבה א"כ לא קפיד קרא רק אק"ש אבל אי סמך אקרא דבריאת עולם א"כ בכל מקלי הוי לי' לשינויי הכי ועי' במהרש"א דנתקשה דהא ע"כ קרא לא קפיד דהא חזינו בתמיד פתיב של בוקר תחלה ע"ש דתיגרץ דאין פנונת התוס' דבקרא איכא קפידה דקרא לא קפיד וכתב פעם הכי ופעם הכי רק פנונת התוס' אמתא דמתניתין ע"ש בדבריו ובאמת אין צורך לכל דבריו דגם בקרא ליכא שום שינוי דהא בתמיד פיון דשניהם פיום ודאי דבוקר קדים לערב ודו"ק: [ובזה יתיישבו פמה דברים בגמ' לישנא דהכי קתני ותו דלכאורה איכא למידק מאי קאמר ואב"א פיון דאינו משני רק לקושיא השני' וקושיא ראשונה במקומה עומדת וע"כ צריכינן לשינויא קמא דקאי אקרא דבשכבה וא"כ גם קושיא השני' מתרצא בהכי וא"כ מאי אהני פלל הך ואב"א.

אף במה שפתיבתי יתורץ הפל דהמקשה הקשה על מתניתין דתני לישנא בערבין וא"כ הוי למתני של בוקר תחלה כדאשפחן בתמיד דלשנא דבוקר קדים לערב וע"ז השיב לי' דקאי אקרא דבשכבה ובשכיבה ודאי דקדים לקימה דאיף קיום טרם ישכב וערבין דתני לאו דוקא רק דהפנונה הוא על זמן שכיבה וע"ז קאמר והכי קתני זמן ק"ש דשכיבה

אימת ועלה קאמר ואב"א דאף בלישנא דערב ובוקר שינה למתני ערב תחלה כדאשכחן בב"ע ולא תצטרך לדחוק והכי קתני וע"ז מקשה שפיר אי הכי כו' ועיין בזה היטב כי הוא נכון דרך פלפול כל זה שמעתי]: שם וממאי דהאי ובא השמש כו' וטהר יומא דלמא ביאת אורו הוא כו' ומאי וטהר טהר גברא.

עיין רש"י ותוס' וצריך להבין לכל הפירושים הא דקאמר הגמ' דאי קאי על ביאת שמשו א"כ מאי וטהר טהר יומא ואי קאי על ביאת אורו א"כ וטהר הוא על גברא מאי תלי זה בזה. והנה לפי פירוש"י צריך לפרש הכי דאי קאי על ביאת שמשו וליכא לפרושי וטהר אנגרא פיו דעדיין לא גמר טהרתו ואסור לאכול בקדשים ולכך מפרשין לה איומא ואשמעינן דבעינן שיטהר היום לגמרי היינו בזה"כ דאי מבא השמש לחוד הו"א תחלת שקיעה קמ"ל וטהר דבעינן זה"כ (ועיין בתר"י שרמז בזה בקיצור לשונו) אבל אי קאי אביאת אורו ע"כ צריך לפרשו אנגרא דליכא לפרשו אלילה ודא דלמאי פתיב קרא לוטהר לילה ומאי אשמעינן בזה דכיון דבא השמש אין לה יום גדול מזה וגם הא עיקר טהרתו אינו תלוי בטהר לילה לחוד רק בהבאת קרבנותיו וקרבנות ידעין מביום צותו דהוי ביום וא"כ למאי פתיב קרא הו' וטהר כלל ע"כ צריך לפרשו אנגרא.

ולפי פי' התוס' א"ש דבאמת קפריה הש"ס דמנ"ל לומר דזה"כ הוא ע"כ דילפי מן טהר איומא אימא דוטהר קאי אנגרא ולא בעינן זה"כ רק בתחלת שקיעה נמי מותר ואתי שפיר כפשוטו. ומאי דמשני רבה בר שילא א"כ לימא קרא ויטהר לפי פירוש"י א"ש טפי דכיון דקאי ביום השמיני א"כ אינו טהור ממילא רק תלוי בקרבן א"כ לימא ויטהר לשון ציווי אבל לפי פי' התוס' ע"כ צריך לומר דאנגרא שינה טפי לשנא דוטהר לשון נוכח אף היכא דהוא טהור ממילא ולזה הקשו דכמה פעמים מצינו לשון וטהר אנגרא ותרוצו דשאני היכא דאיכא למטעי והוא דחוק קצת ולרש"י ניחא טפי.

ובעל המאור פי' ג"כ כפי' התוס' רק דמהפך הגירסא דביאת שמשו הוא תחלת שקיעה שגוף השמש שקע אבל עדיין איכא אור הנוצץ בפאת מערב וביאת אורו הוא סוף שקיעה לגמרי שפיר שקע גם המאיר ובאמת לפי פי' התוס' ניחא גרסתו בגמ' טפי מגירסא דיל ולענן מה שהקשו התוס' על פירוש"י הנה קושיותם הראשונה דלפרך אהיא דהערל אינו קושיא כ"כ פיון דשם אינו מפרש מהיכן למד זה ולכך קבע קושיותו אברייתא דמפרש דילפינו מקרא ונבא השמש וממאי כו' ומה שהקשו עוד דא"כ הוי למכתב ו רח או ניצא דלשון ובא לא מצינו דיהי' על זריחת השמש כפר תירץ בבעה"מ דמצינו זה בקרא קומי אורי פי בא אורף.

אף מה שהקשה אמאי דבעי במערבא ופשיט לה מברייתא תפשוט ממתניתין דהערל הוא קושיא אלימתא ותו דגם ממתניתין דידן הו"מ למפשט (ממתני') ועוד דלא שינה כלל לשון אבעי' בדבר המפורש במשנה דהא במשניות היו הכל בקיאים ואין לומר דהוי מוקמי למתניתין בלאו מחוסרי פפיה דא"כ גם מברייתא לא מצי למפשט כמ"ש הבעה"מ: אף אחר העיון בסוגיא דיבמות נלפענ"ד דלא קשה מידי.

דהתם אמרינן תלתא קראי פתיבי ורחץ במים וטהר ובא השמש וטהר וכפר עלי' הכהן וטהרה הא פיצד פאן למעשר פאן לתרומה פאן לקדשים ופריה ואיפוף כו' ואח"ז פריה ואפתי אימא ה"מ דלאו מחוסרי פפיה אבל היכי דבר פפיה עד דמזיתי פפיה ומשני תרי

קראי פתיבי ביולדות עד מלאת ימי טהרה פינו שפלאו ימי טהרה וכתוב כו' ע"ש ואח"ז קאמר ויתלתא קראי בתרומה למה לי ועביד צריכותא ע"ש.

ובתוס' ד"ה דאי מעד אשר יטהר כו' הקשו דלכתוב עד אשר יטהר ועד מלאת ובא השמש ל"ל ע"ש מה שתמצאו א"נ י"ל ובא השמש אצטריף לוטהר יומא ותירוץ הראשון דחוק דמאי שניף לאיפלוגי בין מתוסרי פפרה ללאו מחו"כ בהערב שמש דהא לענין הערב שמש תרנוניהו שוין והעיקר פתירוץ השני ואח"ז פריף עוד להאי תנא דבי ר"י דמוקי להאי אשר יטהר בקדשים א"כ ליכא בתרומה רק תרי קראי ובקדשים איכא ג"כ תרי קראי ותרי קראי בקדשים ל"ל ועביד ג"כ צריכותא ע"ש היטב כל הסוגיא ולפ"ז צריף להבין מאי מקשה הגמ' הלא וימאי בעי במערבא הא באמת הו דינא מוכח מקראי דיולדות כמ"ש התם.

וע"כ צ"ל דהכי קא קשיא לי ממאי דהאי ובא השמש פירושו הוא על ביאת השמש וא"כ מוקמינן לי בתרומה דהא בקרא אינו מפנרש דקאי על תרומה דהא גם בקדשים הוי בעינו התם לאוקמי מדפריף ואיפוף אנא רק אחרי דמסקינן דקרא אייר בהערב שמש מוקמינן לי בתרומה פנדאמרינן התם מסתברא כו' וא"כ סוגיא דהתם איירי אליכא דמסקנא דהכא דקרא איירי בהערב שמש אבל הכא פריף מעיקרא דדינא ממאי דהאי קרא איירי כלל בהערב שמש וקאי אתרומה אימא דאיירי בזריחת השמש וקאי אקדשים ואף דיהי' בקדשים תרי קראי הא באמת מצריכינן התם לתנא דבי ר"י ב' קראי בקדשים וא"כ גם לדידן יהי' ניחא.

(ובלא"ה י"ל דלא נחית המקשה להכי והי' סובר דמסתמא איכא שום סברא דיצרכו ב' קראי בקדשים) ואין פוננת המקשה דיהי' הדין דאסור לאכול תרומה עד דמייתי פפרה דגוף הדין נדאי ידעינן מקרא דעד מלאת רק מקשה מנ"ל דהאי ובא השמש אחי להכי ואין לומר מאי נ"מ ליה למקשה בהא שפיר איכא נ"מ טובא דאי מקרא דעד מלאת לא הוי ידעינן דבעינו צה"כ דנקא רק בתחלת שקיעה נמי שרי ומובא השמש וטהר ע"כ צריף לפרושי דקאי אטהר יומא דהיינו צה"כ וע"ז מקשה מנ"ל הא דבעינו צה"כ ומעתה מינשבים כל קושיות התוס' דלא מצוי למפרף רק אבריינתא דובא השמש דפריש לה על הערב שמש וא"כ הו וטהר ע"כ טהר יומא ע"ז פריף וממאי כו' אבל ממתניתין דידן ודדערל לא מצוי למפרף כלל פינו דאינו מפנרש צה"כ וגוף הדין ידע שפיר מקרא דעד מלאת ימי וא"כ הוי ניחא לי המשניות.

גם במערבא נמי לא קבעי להו רק הו מלתא אי אתא א רא דובא השמש לתרומה לאסור אש או דתרומה ידעינן מקרא דעד מלאת והאי קרא קדשים וא"כ שרי מייד בתחלת שקיעה ולכף לא מצוי למפשט א מבריינתא דסימן לדבר צה"כ והו בריינתא דובא השמש לא שמייעא להו דבריינתות אין הכרח לאמורא למידע (וגם משום דהאי בריינתא מפנרש טפי שיעור דצה"כ ולכף ניחא להו למפשט מבריינתא דסימן לדבר) כנלפע"ד לינשב דברי רש"י ודו"ק ולפי"ז שיטת רש"י ניחא טפי חדא דא"כ לימא קרא ויטהר ניחא טפי לרש"י דהתוס' דחקו עצמם בזה ועוד דלרש"י קושית וממאי קאי על הבריינתא ולהתוס' ס' לא קאי רק אלישנא דגמ' ופשטי' דסוגיין ודאי משמע דקאי אהבריינתא ועיין בזה: ע"ב רש"י ד"ה נכנסין להסב מ"מ מאןחר הוא לכולם.

רש"א מִחֵק הָךְ לְכוּלָם מִפִּירֵשׁ"י מִקְמִי אֵיךְ לְכוּלָם שְׁפָתוֹב בִּפִּירֵשׁ"י גִבִּי הִי מִינִיָּהוּ מְאֹחֵר דְּעֵנִי אוֹ דְכֹהֵן וְכַתֵּב רִשׁ"י הִי מִינִיָּהוּ מְאֹחֵר לְכוּלָם וּא"כ פִּינֹן דְּעֵנִי מְאֹחֵר לְכוּלָם ע"כ נִכְנָסִין לְהֵסֵב לְאוֹ מְאֹחֵר לְכוּלָם וְהִבִּיא עוֹד רֵאִי מִהֶתוֹס' ד"ה קִשְׁיָא דר"מ אדר"מ ע"ש בְּדַבְרֵיו.

וְכִבֵּר פְּתֻבְתִּי דע"כ צ"ל דְּנִכְנָסִין לְהֵסֵב הוּא מְאֹחֵר מִשְׁל פֶּהֵן דא"כ יְהִי ר' אַחֵאי הִינֵנו ר' אֲלִיעֶזֶר כְּמוֹ שְׁמֵדִיָּיק הַש"ס גִּבִּי עֵנִי כֹן נוֹכַל לְדִיָּיק עַל נִכְנָסִין לְהֵסֵב וְכִינֹן שֶׁכ מִסְתַּבְּרָא מִלְתָּא דְהוּא מְאֹחֵר אַף לְשֵׁל עֵנִי דְדַחִיק הוּא לוֹמֵר דְּהוּי בֵּין עֵנִי לִפְהֵן וּא"כ אֲדַרְבָּא צְרִיךְ לְמַחִיק הָךְ לְכוּלָם בְּתָרָא מִקְמִי קִמָּא וְהָרָאִי שְׁהִבִּיא מִתוֹס' הוּא תְּמוּהָ אֲדַרְבָּא גַם מִדְּבָרֵי הֶתוֹס' ד"ה קִשְׁיָא דר"מ נוֹכַל לְדִיָּיק כְּדַבְרֵינוּ מִדְּכַתְּבוּ הֶתוֹס' שְׁאִין סְבָרָא שְׁנִכְנָסִין לְהֵסֵב יְהִי בְּזִמְנֵן שְׁהִפְהֵנִים טוֹבְלִין שְׁאִין סְבָרָא שְׁיִמְהֵרוּ כ"כ בע"ש וּא"כ הוּא מְאֹחֵר לִפְהֵנִים טוֹבְלִין וְהִפְהֵנִים טוֹבְלִין הָא הוּי סְמוּךְ מִזְד לְצַה"כ כְּדַאֲמַרִּינוּ לְעִיל מִי סְבָרָת כּו' אֲנָא אֲבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת דר"י קָא אֲמִינָא וְכִינֹן שְׁהוּא מְאֹחֵר לִפְהֵנִים טוֹבְלִין וְדָאי דְהוּא מְאֹחֵר אַף לְצַה"כ דְּבִין צַה"כ וְבִין טוֹבְלִין לִיכָא לְהַכְנִיס שְׁעִיּוֹרָא אַחֲרֵינָא בִּינִיָּהוּ פִּינֹן דְּקָאִי אֲבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת דר"י דְהוּא פְּהֵרָף עֵין קוֹדֵם צַה"כ וּא"כ פִּינֹן דְהוּא מְאֹחֵר לִפְהֵן מִסְתַּבְּרָא דְמְאֹחֵר נְמִי לְעֵנִי וְכַדְכְּתִיבָנָא פִּנ"ל וְדִלָּא כרש"א וְעֵינֵין: דָּף ג ע"ב גְּמָרָא שִׁית דְּלִילָא וְתִרְתִּי דִימָמָא ע' בש"ג שְׁהִבִּיא דַעַת הָרָאִי דְהָא דְאָמַר ר"י עַד שְׁלֵשׁ שְׁעוֹת הוּא וְלֹא עַד בְּפִלְל וְרָאִיָּתוּ מִסּוּגִיָּא דְהָכִי דְאָמַר וְתִרְתִּי דִימָמָא וְלֹא רֵאִי הִיא פְּלִל חֲדָא פִּינֹן דְּלֹא הוּי מְשֻׁמְרָה לֹא קִחְשִׁיב לָהּ לְהָךְ שְׁעָה הַנּוֹתֵרֶת עַל ב' הַמְשֻׁמְרוֹת וְעוֹד רֵאִיָּתִי בִשְׁנֵי אֲלֵהָרָא דְפִירֵשׁ דְּבִשְׁעָה ג' הֵם עוֹמְדִים זֶה קוֹדֵם זֶה אַח"כ וְנִמְשָׁף הַזִּמְנֵן כֹּל שְׁעָה ג' וּא"כ דוֹד הִי מִתְפָּאֵר שְׁעֵמֵד לִפְנֵי הַמְלָךְ הָרֵאשׁוֹן שְׁתִּי מְשֻׁמְרוֹת וְזִמְנֵן ק"ש נִמְשָׁף עַד שְׁכוּלָם עוֹמְדִים וְזֶה הוּא בְּסוּף שְׁעָה ג' וְעֵינֵין בְּסִמ"ג דְּדַחִיָּה ג"כ לְהָךְ שִׁטָּה: שָׁם רַב אֲשִׁי אָמַר עַד חֲצוֹת לִילָה הִי עוֹסֵק בְּתוֹרָה כו'.

יֵשׁ לְהִבִּין אֵיךְ מוֹרָה הַקְּרָא דְקוֹדְמִתִּי בְּנִשְׁפָּף וְאֲשׁוּעָה עַל ד"ת דְּהָא אֲשׁוּעָה הוּא לְשׁוֹן תְּפִלָּה וְאֲפֻשֶׁר לְפָרֵשׁ דְּרָף צַחוֹת ע"פ מֵאִי דְאֲמַרִּינוּ לְקַמֵּן (דָּף פֶּח:): ר' נַחוּנְיָא בֶן הַקָּנָה הִנֵּה מִתְפַּלֵּל בְּכִנְיֻסָתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ וְהִינֵנו קוֹדֵם הַלְיָמוּד הִי מִתְפַּלֵּל שְׁלֹא יֵאָרַע דְּבַר תְּפִלָּה עַל יְדוֹ וְאַחֲרֵי הַלְיָמוּד הִי נוֹתֵן הוֹדָאָה עַל חֲלָקוֹ וּא"כ דוֹד דְּעַד חֲצוֹת הִי עוֹסֵק בְּתוֹרָה לְכָף קוֹדֵם הַלְיָמוּד הִי מִתְפַּלֵּל וְלז"א קוֹדְמִתִּי בְּנִשְׁפָּף וְאֲשׁוּעָה וְאַחֲרֵי חֲצוֹת שְׁגָמַר מְלַעֲסוֹן בְּתוֹרָה הִי צְרִיךְ לִתֵּן הוֹדָאָה עַל חֲלָקוֹ וְלז"א חֲצוֹת לִילָה אֲקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ וְהוּא נִכּוֹן: שָׁם אֵין הַבּוֹר מִתְמַלָּא מִחֻלְיָתוֹ.

ע' פִּירֵשׁ"י שְׁלִפְנֵינוּ וְנִרְאָה כְּנֻנְתּוֹ שְׁהוּא הָרוּצָה לְמִלְאוֹת בּוֹר שֶׁהִי פְּרוּי מִכְּבָר וְחוּפֵר וּמְעַמִּיק עוֹד בְּתוֹכּוֹ וּמְשַׁלֵּיף הַעֶפֶר לְבוֹר דְּנֻדָּאי לֹא יִתְמַלָּא בְּזָה כָּף גַם כֹּל יִשְׂרָאֵל הַמְשִׁיל לְאַחַד וְהַחֲסָרוֹן הַנִּמְצָא בְּקִצְתָם כְּאִילוֹ הוּא חֲסָרוֹן בְּכֻלָּם וְהוּי כְּמוֹ בּוֹר פְּרוּי וְכִשְׁאֵתָה אֹמֵר לְכוּ וְהַתְּפָרְנְסוּ כו' נִמְצָא מִמֶּשׁ דוּמָה לְמִשְׁלֵל וְלֹא קִשְׁיָא שׁוֹב קוֹשְׁיֵית הֶתוֹס' וְדִלָּא כְּמֵהֲרִשׁ"ל שְׁפָתֵב דְּקוֹשְׁיֵית הֶתוֹס' שְׁיָיָה גַם עַל פִּירֵשׁ"י שְׁלִפְנֵינוּ וּפְשׁוּט: דָּף ד גמ' חֲכָמִים כְּמֵאן ס"ל אֵי כר"א כו'.

הָכָא מְשַׁמַּע דָּאי דְרִשִׁי לְוַבְשָׁכְבָךְ כר"א אֵין סְבָרָא שְׁיִסְבְּרוּ דְעַסֵק שְׁכִיבָה הוּא עַד חֲצוֹת וּלְקַמֵּן (ט.) גִּבִּי בְּנִי שֶׁל ר"ג דא"ל רַבָּנָן פְּלִיגֵי עֲלֵךְ כו' מְשַׁמַּע דָּאֵף דס"ל כר"א עכ"ז

ס"ל דעסק שכיבה הוא עד תצות וצ"ל דאף דבניו של ר"ג הוי מספקא להו בהכי מ"מ סתמא דגמרא ס"ל דאין סברא פלל דעסק שכיבה יהי נמשך עד תצות ופשוט: ע"כ גמ' חכמים עשו סיניג לדבריהם.

מדברי הרא"ש לקמן סי' ו' וכן מבואר בב"י סי' רל"ה דעת הרא"ש וכן הוא בתר"י דהך סיניג דהקא היינו שאינו רשאי לאכול קודם תפלת ערבית והא דמיייתי ראיה לענין ק"ש דעד תצות אף דאינו ענין פלל לסיניג דהקא מ"מ מיייתי ראיה פי הכי דמצינו דעשו סיניג לענין אכילה ה"נ הך דאמרי עד תצות הוא ג"כ משום סיניג ולפ"ז הך ברייתא איתא ככ"ע אפי' כר"ג וילכך פסקו לדינא פהך ברייתא אף דפסקינן לקמן הלכתא כר"ג וכן גם הרמב"ם פסק פהך ברייתא אלא דבהא פליגי הרא"ש ותר"י דתר"י סברי דהסיניג הוא שלא לאכול קודם רק לקרות ק"ש מיד בצה"כ דלכתחלה אף ר"ג מודה דמצינן לקרותה בצה"כ מיד והרא"ש סבר דאף אם ירצה שלא לאכול כל הלילה רשאי לכתחלה להמתין עם ק"ש עד עמוד השחר וליפא שום מצנה לכתחלה לקרותה מיד בצה"כ לר"ג (ואי"ה לקמן יתבאר בארובה פלוגתייהו דהרא"ש ותר"י) אף רש"י דכתב במתניתין דעיקר ק"ש הוא שעל מטתו וא"כ קשה איה מותר לאכול קודם ובאמת בתר"י הקשה פן על שיטת רש"י וראיתי בסמ"ג שהתיר ג"כ לאכול קודם וכתב ואף דתניא חכמים עשו סיניג שלא לאכול כו' היינו משום דהברייתא ס"ל כמ"ד תפלת ערבית חובה פדאמרינן התם לאפוקי ממ"ד ת"ע רשות קמ"ל דחובה אבל אגן קי"ל ת"ע רשות וילכך לא קי"ל פהך ברייתא ומותר לאכול ודבריו תמוהים לכאורה דאף דת"ע רשות מ"מ ק"ש ודאי דהיא חובה וא"כ עכ"פ בעינן למיעבד סיניג משום ק"ש.

וצריך לומר דס"ל לסמ"ג דהסיניג שעשו אינו רק משום תפלה דהוא דרבנן אבל משום ק"ש דהיא דאורייתא לא עשו סיניג דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ודייק לה הכי מלישנא דברייתא דחכמים עשו סיניג לדבריהם ר"ל לדבר שעיקרו אינו אלא מדבריהם והוא תפלה אבל לדבר שעיקרו מה"ת א"צ לסיניג.

ואין להקשות לפ"ז מאי דייק ממאי דתני וכל העובר על ד"ח חייב מיתה דת"ע חובה תיפוק לי' כיון דעיקר הסיניג אינו אלא משום תפלה ע"כ דחובה. זה אינו דה"א דהסיניג הוא משום ק"ש וק"ש גופי' אינו רק מדרבנן דלא דריש לנפשכבך דהוא בדברי תורה הוא דכתיב כמו שסבר רב יוסף בפ"ב וילכך דייק לה ממשנה יתירה דהעובר על ד"ח כו' אבל לפי האמת דפסקינן ק"ש דאורייתא א"צ לסיניג ומותר לאכול כנלפע"ד ליישב דברי הסמ"ג וא"כ לק"מ על רש"י דגם הוא מצי סבר פשיטת הסמ"ג אף לולי דבריהם הנה נראה לפרש דברי הברייתא דהברייתא לא איירי פלל בסיניג דאיסור אכילה רק דהסיניג דברייתא מייירי דלא לקרי ק"ש אחר תצות וכתחלים דמתניתין והא דאמר שלא יהא אדם כו' היינו דאם יהי לו שהות עד עמוד השחר ממילא יבוא לאכול ולשתות ולישן ויאמר עדיין יש לי שהות אבל במה שעשו עד תצות ממילא יפרוש מעצמו ולא יאכל כו' דיתירא פן יעבור הזמן ויבזה אתיו דברי הגמרא פשוטו דמיייתי ראי' על סיניג דעד תצות וא"כ לק"מ על רש"י וכן יראה מדברי התוס' דהוי מפרשי הכי להברייתא ולזה לא פתבו רק דמכאן משמע שאסור לאכול קודם ת"ע ואם היו מפרשים כפי הרא"ש ותר"י א"כ הוי הוכחה גמורה דהא כל עיקר הסיניג דתני הוא לאסור באכילה ועיין בזה: שם תוס'

ד"ה א"ר יוחנן ומיהו בסדר רב עמרם כו' לשונם מגומגם קצת וע' פרא"ש מתקן קצת הלשון אבל עיקר ראיתם אינו מוכרח כ"כ כמבואר למענין אף בגוף הדין נ"ל להביא ראיה לדבריהם ונדאי לא תליא בזה כלל דאי ס"ד דלמ"ד ת"ע רשות א"צ למסמך גאולה לתפלה א"כ פיון דתני קור ק"ש ומתפלל ודניק מינה בגמ' מסייע לי' לר"י דאמר אינהו בעה"ב זה הסומך כו' א"כ מינה ידעינן דע"כ ס"ל להברייתא דת"ע חובה וא"כ איך קאמר בגמרא ואב"א לאפוקי ממ"ד ת"ע רשות קמ"ל דחובה הא זה כבר ידעינן מרישא דקורא ק"ש ומתפלל אלא ע"כ דלא תליא הא ביהא כלל ועוד איך קאמר מסייע לי' לר"י דלמא הברייתא ס"ל כמ"ד ת"ע חובה דהא זה הוי פלוגתא דתנאי לקמן בפ' תפלת השחר ואיך שנייה להביאסיוע ע"ז מברייתא אלא ע"כ דלא תליא בזה כלל והסברא נראה דהא חזינן דאדרבא בתפלת רשות בעינן טפי שיהי' עצהיו"ט כמ"ש הרא"ש והטור לענין תפלת נדבה דבעינן שיהיה זריז וזהיר לכונן היטב בתפלתו דאל"כ למה לי רוב זבוחים כו' עיין בטור סי' ק"ז וכינן דחשבינן לגאולה מאורתא נמי לגאולה א"כ אדרבא טפי אית לן לאהדורי שתהיה עצהיו"ט ולמסמך לגאולה ועיין: דהה"ע"ב גמ' אלא אימא סמוך למטתי רש"י פי' שגם ללמוד לא ילמוד מקודם שיתפלל והתוס' פתבו עליו לא ידעתי מנ"ל הא אבל ראי' דשרי ללמוד דלקמן (דף יד:) אמרינן דרב משי ידי' ומברך ומתני פרקין וקרי ק"ש פי' מטא זמן ק"ש.

פוננת התוס' מבוארת דהו' דמסיימי פי' מטא זמן ק"ש קאי על מאי דמתני פרקין דאפי' דמטא זק"ש אפ"ה הוי מתני פרקין וא"כ שרי ללמוד אף בהגיע זמן ואיך כ' רש"י דאסור ללמוד ולפ"ז לק"מ קושניית מהרש"ל ומהרש"ל הביין דהו' פי' מטא זק"ש דמסיימי התוס' קאי אק"ש והוא תמוה דא"כ למאי פתבו התוס' זה כלל דפשיטא דקרי בהגיע זמן אלא ע"כ כמו שפירשנו.

ונראה דזה התירוץ חסר בדברי מהרש"א (דהתירוץ שכ' מהרש"א הוא עצמו תירוץו של מהרש"ל כמבואר במהרש"ל ע"ש וא"כ מאי חידוש מהרש"א אלא דהי' פתוב עכ"ל אח"ז התירוץ וע"ז פתב דמעיקרא ל"ק קושנייתו של מהרש"ל כמו שכתבנו ונשמט זה התירוץ מספרו) וע"ז הקשה אבל קשה במה שהביאו ראי' מפ"ב דהא תלמודא התם מספקא לי' התם בעובדא דרב אי איירי בהגיע זמן ק"ש או לאו עכ"ל מהרש"א ולכאורה הי' נראה ליישב קושנייתו דמ"מ שפיר מיייתי התוס' ראי' דמדחזינן דבעי הגמ' לאוקמי הא דרב אף בהגיע זמן מזה מוכח דשרי ללמוד ואף דבגמ' דחי להו' אוקימתא מ"מ הא לאו משום הכי אדחיא אלא משום דקשיא לרב אבל משום הא דלמד מקודם לא הוי אכפת לי' להגמ' כן הי' נראה ליישב קושניית מהרש"א א"כ קיימא קושניית התוס' אף אם נפרש בסוגיא דלקמן דקושניית הגמ' הוא מהא דמנח תפליו ונהדר קרי ק"ש וכדמשמע התם פשטא דסוגיא וביותר יש להקשות לרש"י עצמו דמפרש לקמן דהקושניא הוא ממאי דמתני פרקין דגם זה חשיב עשי' א"כ לפי האמת ונדאי דעשי' קודים לקריאה וא"כ נדאי דשרי ללמוד מקודם כמו דמניחין תפליו קודם ק"ש וא"כ לרש"י עצמו הקושניא במקומה עומדת אף באמת פירש"י שם אינו מוכן דמי הכריחו לפרש דהקושניא הוא ממתני פרקין ולהוציא דברי הגמ' מפשטן כבר נתקשה בזה בס' פ"י לכה הנכון כמו שהגיה הגר"א שם בדברי רש"י קריאה במקום עשי' (ואי"ה לקמן יתבארו דבריו בזה בארובה) וכינן שפן דלמוד התורה חשיב לקריאה ונדאי דלפי האמת לית לן למימר דרב פליג על ריב"ק

דאָסר להקדים קריאה לקריאה מדע דהא בגמ' אַמרי' הָתָם אַדְרָשְׁבִּי וְתִפּוֹק לִי מדריב"ק ומְשַׁנֵּי חֲדָא וְעוֹד קְאָמַר וְלֹא בְּעֵי לְמִימַר דְּפְלִיג אַדְרִיב"ק אַף דְּתָנָא הוּא וְא"כ לְמֵאִי נֹאמַר דְּרַב פְּלִיג אַדְרִיב"ק וְא"כ צְדָקוֹ דְּבָרֵי רִשְׁ"י לְשִׁיטְתֵּי דְאָסוּר לְלַמּוֹד וְעֵינֵי בְּזָה הֵיטֵב: דָּף ו ע"ב גמ' אר"ה פל המתפלל אַחוּרֵי בַה"כ.

כפירש"י שְׁלֹפְנֵינוּ הוּא מְמַשׁ כְּפִי הַתּוֹסֵ' דְאַחוּרֵי בַה"כ קָרִי לְהִצִּד שְׁשָׁם הַפְּתָחִים דְהֵינּוּ בְּמִזְרַח וּלְכַף בְּדָלָא מְהֵדֵר אִפִּי לְבֵי פְּנֵי שְׁתָּא נִקְרָא רִשְׁעָ מְפָנֵי שְׁהָעָם מִתְּפַלְלִים לְמַעַרְב וְהוּא לְמִזְרַח וּבְפִירש"י שֶׁהִי לְפָנֵי הַתּוֹסֵ' הִי פְּתוּב אִיפְכָא דְאַחוּרֵי בַה"כ נִקְרָא אוֹתוֹ צִד שְׁלֹשָׁם מִתְּפַלְלִים הָעָם דְהֵינּוּ צִד מְעַרְב שְׁשָׁם הַהִיכָל וּלְכַף הַקָּשׁוֹ וְלֹא נְהִירָא דְאַדְרָבָא כו' וּבִתְרֵי הֵבִיא ג"כ לְהִנָּף תְּרֵי שִׁיטְתָא רַק דְּבִתְרֵי צִינֵי עַל בְּתֵי פְּנִסִּיּוֹת שְׁלָנוּ שְׁהַפְּתַח הוּא בְּכּוֹתֵל מְעַרְבֵי וְאוֹתוֹ פִּי שְׁהֵבִיא הַתּוֹסֵ' בְּשָׁם רִשְׁ"י הֵבִיא בִּתְרֵי בְּשָׁם רַבֵּינוּ יִצְחָק הִזְקֵן וְיֵמָּה שְׁהַקָּשׁוֹ הַתּוֹסֵ' ע"ז דְאַדְרָבָא כו' תִּנְרֵץ בִּתְרֵי פִינּוֹן שְׁגָם הוּא פּוֹנָה אֶל הַהִיכָל לִית לֵן בַּה וְכִדְאָמְרֵינוּ לְקָמֵן הִי עוֹמֵד אַחוּרֵי בֵּית הַפְּפוֹרֵת כו' נִמְצָא דְלִדְנָא אִיפְכָא תְּרֵי שִׁיטוֹת.

וְיֵמָּה דְאִין הַטָּבֵל מִתְּחִיב בְּמַעֲשֵׁר עַד שְׁיִרְאָה פְּנֵי הַבַּיִת מְשַׁמֵּע קֶצֶת כְּפִי ר"י הִזְקֵן דְהִצִּד שְׁשָׁם הַפְּתָחִים מְקָרֵי פְּנֵי אַף לְקָמֵן (ח:) גְּבֵי הָעוֹבֵר אַחוּרֵי בַה"כ בְּשַׁעָה שְׁהַצִּיבּוֹר מִתְּפַלְלִין מְשַׁמֵּע וְדֵאִי כְּפִי רִשְׁ"י שְׁלֹפְנֵינוּ וְתוֹסֵ' דְהִצִּד שְׁשָׁם הַפְּתָח מְקָרֵי אַחוּרֵי דְהֵא הָתָם לִיפְכָא לְפָרוּשֵׁי בְּעֵנֵן אַחַר מְדַקְאָמַר עֲלֵה נְאִי אִיפְכָא פְּתַחַא אַחְרֵינָא לִית לֵן בַּה וְצָרִיף ע"כ לְחַלֵּק בֵּין בֵּית לְבַה"כ דְאָף דְּבִבֵּית מְקָרֵי פְּנֵי הִצִּד שְׁשָׁם הַפְּתָח בְּבַה"כ שְׁאֵנִי דְעִיקַר הַפְּנִים הוּא הַכּוֹתֵל שְׁשָׁם הַהִיכָל.

עֵינֵן בִּתְרֵי שָׁם שְׁהַרְגִישׁ בְּזָה וְתִנְרֵץ בְּדוֹחַק עֵי"ש אִיבְרָא דְמִלְשׁוֹן רִשְׁ"י שָׁם (ח:) שְׁפַתָּב דְנִרְאָה פְּמַבְרִיחַ עֲצָמוֹ מִפְּתַח בַּה"כ שְׁבַמְזַרְחַ) מְשַׁמֵּע דְמִפְּרָשׁ' כְּפִי ר"י הִזְקֵן אַף לְפִי"ז צָרִיף לְדוֹחַק מְאֹד בְּמֵאִי דְאָמַר נְאִי אִיפְכָא פְּתַחַא אַחְרֵינָא דְהֵינּוּ שְׁיֵשׁ עוֹד פְּתַח בְּכּוֹתֵל צָפוֹן אוֹ דְרוֹם פִּינּוֹן דְלֹא אֲזִיל מְמַשׁ הַיְפוּף מִצִּד הַפְּתַח אֲזֵינּוּ נִרְאָה פְּמַבְרִיחַ עֲצָמוֹ וְצ"ע נְאֻפְשֵׁר דְגַם רִשְׁ"י לֹא נִתְפַּוּוֹן לְזָה.

וְעֵינֵן: דָּף ח ע"א גמ' רב שִׁשֶׁת מְהֵדֵר אִפִּי נְגָרִיס. הַקָּשׁוֹ בְּתוֹסֵ' הָא אַמְרֵינוּ בְּסוּטָה פִּינּוֹן שְׁנַפְתַּח ס"ת אָסוּר לְסַפֵּר וְאִפִּי בְּדָבָר הַלְכָה וְהִרְבָּה תִּירוּצִים נְאָמַר בְּיָשׁוּב קוֹשְׁיָא זֹו וּלְכָל אַחַד מֵהַתִּירוּצִים מִתְּחַלֵּף הַדִּין.

א) בַּה"ג תִּנְרֵץ דְהֵכָא מִיְיָרֵי בְּדֵאִיפְכָא י' אַחְרֵינֵי לְכַף מוֹתֵר לְלַמּוֹד וּלְדַבְּרֵי קוֹשָׁה הָא הָתָם יִלְפִינּוּ מְהָא דוּבְפְתָחוֹ עֲמָדוֹ כָּל הָעָם וְהָתָם וְדֵאִי מִיְיָרֵי דְהֵנוּי טְפִי מִי' דְהָא מִיְיָרֵי בְּקִרְיָאֵת הַתּוֹרָה שְׁקָרָא עֲזָרָא לְפָנֵי כָּל הָעָם וְכָל הַקְּהֵל פְּאָחַד הוּוּ אַרְבַּע רַבּוּא כְּדִמְפִּנְרֵשׁ בְּקָרָא.

ב) הֵרִי"ף תִּנְרֵץ דְשְׁאֵנִי רַב שִׁשֶׁת דְהֵנוּי תוֹרָתוֹ אוּמְנָתוֹ וְגַם ע"ז הַקָּשׁוֹ דֵאִי אֲפֻשֵׁר שְׁלֵא יְהִי בְּכָל הַקְּהֵל פְּאָחַד מִי שְׁיֵהֵי תוֹרָתוֹ אוּמְנָתוֹ פְּרַב שִׁשֶׁת. וּבִתְרֵי הֵבִיא עוֹד ב' תִּירוּצִים.

ג) דְשְׁאֵנִי ר"ש דְהִי סְגִי נְהוֹר וּדְבָרִים שְׁבַכְתָּב כו' וְגַם זֶה אֵינּוּ מְחַוּוֹר דְלַעֲנֵן שְׁמִיעָה אֵין חִילּוּק בֵּין סְגִי נְהוֹר לְלֵא ס"ג דְלֹא חִילּוּקוֹ רַק לַעֲנֵן קִרְיָאֵה. ד) עוֹד תִּנְרֵץ בִּתְרֵי שְׁקוֹדֵם שְׁנַפְתַּח הִי חוּזֵר פְּנֵיו וּמִרְאָה שְׁאֵין רוּצָה לְשַׁמְעָה וּלְכַף מוֹתֵר וְגַם זֶה דְחוּק וְהַתּוֹסֵ' וְהָרָא"ש תִּרְצוֹ דְבָקוּל רַם אָסוּר אֲבָל בְּלַחֲשׁ שְׁרִי וּלְכּוֹלְהוֹ אֵית לְהוּ פְּרָכָא.

לבד זה ראה מצאתי בס' חמדת הימים דרב שישת קאי אבין פסוקא לפסוקא ועיין בתר"י שפ"י דהא דמבעי לי' בין פסוקא לפסוקא מאי היינו משום שהי' דרפם לתרגם בפל"פ. וע"ז קאמר ר"ש מהדר אפי' כו' אמר אינהו בדידהו היינו התרגום שנתקן בשביל עמי הארץ ואנו דלא צריכינן להא בדידון.

ושמעתי מפי אדמו"ר דקלסני' מאד להך שיטתא ולפ"ז כ"ש דמותר ללמוד בין גברא לגברא דהא לענין למיפק בין גברא לגברא שרי ובין פל"פ קמבעי לי' ולא אפשטיא וא"כ ללמוד דשרי בפל"פ כ"ש דשרי בגל"ג ודלא כתר"י וגם בלא"ה דיוקו של תר"י אפי' לפי שיטתו אינו מוכרח כ"כ ועיין: שם ע"ב גמ' תניא רשב"י אומר עיין בתוס' ד"ה לא לעולם ליליא הוא דמפרשי דהנה תרי ברייתות דרשב"י פליגי אהדדי והכריחו זה מפח קושיותם שהקשו דא"כ לימא רבותא טפי שפעמים שאדם קורא ב' פעמים אחר שיעלה עמוד השחר ולכך הוכרחו לפרש דהא דאמרי' לעולם ליליא הוא לשאר מצות (והא דנקטו התוס' בדבריהם כגון תפלין וציצית הוא נדאי שלא בדיוק דתפלין וציצית נדאי זמנם כמו זמן ק"ש דהא אסור לקרות ק"ש בלא תפלין וגם ציצית הא עיקר זמן ק"ש ילפי' בירושלמי מןראיתם אותו ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת ע' ברא"ש לקמן וא"כ ע"כ דזמנה שנה לק"ש אלא ע"כ דשלא בדיוק כ' התוס' וברא"ש כתב סתמא לכל הנה דמצותן ביום השנויים במס' מגילה) אבל לגבי ק"ש פיון דאיכא אינשי דקיימי יממא הוא.

וכן באידך דרשב"י משום ר"ע הקשו ג"כ כזה ותרצו ג"כ דיממא הוא לענין שאר מצות אבל לגבי ק"ש ליליא הוא ונמצא דפליגי הנה תרי ברייתות בתרתי בק"ש של שחרית ושל ערבית ולתירוץ השני שפכתבו התוס' לא פליגי רק בשל ערבית אבל עכ"פ בש"ע נדאי פליגי לדברי התוס'.

והר"ן בספר המאור הסכים כתי' התוס' קמא דבתרי פליגי ושיטה זו נדאי דחוקה דלת' התוס' קמא נצטרף לומר דתרי תנאי אליבא דר"ע וזה נדאי דחוק דא"כ הו"ל להגמ' למרמינה אהדדי ולשנויי תנאי היא וכיון דהגמ' הביא לשתי הברייתות בסתמא משמע נדאי דלא פליגי אליבא דר"ע ונתירוץ השני שפכתבו א"נ י"ל יממא הוא אפילו לק"ש והא דלא תני שניהם קודם הוצא לשמענין דאינו יוצא בשל ערבית לאחר הוצא ויש לדקדק דממאי מוכח השתא טפי דאינו יוצא בש"ע לאחר הוצא מאילו הוי תני שניהם קודם הוצא דכי היכי דדייקינן השתא מדלא תני שניהם לאחר הוצא ש"מ דש"ע לאחר הוצא לא ה"נ אי הוי תני שניהם קודם הוצא הוי נמי דייקינו הכי מדלא תני שניהם לאחה"נ ש"מ דש"ע לאחה"נ לא ויש ליישב דאי הוי תני שניהם קוה"נ ה"א לעולם ש"ע לאחה"נ נמי והא דלא תני שניהם לאחה"נ לאשמעינן דשחרית קוה"נ נמי שרי: והרי"ף פסק פשני הברייתות דרשב"י ש"מ דסבירא לי' דלא פליגי אהדדי ופי' בתר"י דה"ק דהברייתא ראשונה מיירי בלא אונס ואז אינו יכול לקרות רק עד ע"ה וברייתא שני מיירי באונס ונקא דאף רשב"י לא התיר לאחר ע"ה רק לאנוס ונוקא.

וגם זה לא הונח לי דא"כ דרשב"י גופי' לא התיר רק לאנוס א"כ למאי קאמר בגמ' פי אתא ר"י בר"י אמר הא דר' אחא לאו בפירוש אתמר אלא מפלגא אתמר דההוא וזגא דרבנן כו' אמר פדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ולדבריו קשה דלאיזה צורך

אמר הא דמפלל אתמר ומאי נ"מ בנה אי בפירוש או מפלל או נדרכו של התלמוד להקשות בכל דוכתא ואי מפלל מאי והכא לא פריה מידי והיגו משום דע"כ רשב"י גופי' אית לי אפי' בלא אונס ולכה אי בפירוש אתמר ה"א דגם בלא אונס נמי קמ"ל דמפלל ולא פסק פנותי' להדיא רק באונס סמיה עליו בשעת הדחק אבל אי רשב"י גופי' לא התיר רק באונס א"כ ליפא שום נ"מ אי בפירוש או מפלל וגם לישנא דכדי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק משמע ודאי דר"ש גופי' שרי אפי' בלא דחק (ובכל דוכתא דאמרי' פדי הוא כו' נמי איגרי בכה"ג) דאל"כ בקצרה ה"ל למימר כר"ש: לכה נראה דהתירוץ המחוור הוא מה שתיירץ הרמב"ן במלחמות וכן תירץ הרא"ש (אלא דהרא"ש לא פריא לי' הך תירוץא כ"כ וכמו שיתבאר לקמן) דאף דיכול לקרות ש"ע אחר ע"ה וגם של שחרית נמי יכול לקרות בזמן ההוא מ"מ אי אתרמי מלתא דלא קרא ש"ע עד אחר ע"ה וצריה לצאת לדרכה אפ"ה לא יקרא של שחרית בזמן ההוא דכיון דעושה אותו לזמן שכיבה לא מצי לעשותו גם לזמן קימה בפעם אחת ובעינן שיפסוק מידי בין שני הק"ש או ע"ה או הנץ ובהכי ניחא דלא פליגי הנה תרי ברייתות אהדדי כלל ולק"מ מה שהקשו התוס' וגם בשו"ע פסק לדינא פהך תירוץא: וצ"ע בדברי הרא"ש דמתחלה תירץ דברי הרא"ש כמו שתיירץ במלחמות ואח"כ כתב כמו שכתבו תר"י דרשב"י מיגרי באונס דווקא ואח"כ העתיק דברי התוס' דתרי תנאי אליבא דר"ע א"נ כו'.

ולא פלגינהו לתלתא שינויי רק נראה מדבריו פאילו פוליהו צריכי אהדדי והא ליתא כמו שביארנו. הן אמת דלדברי התר"י אפשר דצריה לתי' התוס' דאל"כ אכתי תקשי לאשמעינן היכי דאנוס בשתייהו דיכול לקרות שתייהו בזמן אחד [ואף דבתר"י נראה דלא הוי קשה להם זה והיגו משום דמ"מ אינו קושיא כ"כ דבשלמא אי רשב"י מיגרי בלא שום אונס שפיר קשה אמאי לא תני שניהם בזמן אחד אבל אי מיגרי באונס דווקא א"כ אינו קשה כ"כ דיתני היכי דאנוס בתרונניהו) אבל לתירוץ המלחמות ודאי דלא צריכינן לסברת התוס' וע"כ צ"ל בהרא"ש דהרא"ש לא פסיקא לי' הנה שינויי כ"כ ולכה חשש לדינא פכילהו לא משום דכולהו צריכי ועי' בדבריו לקמן אמתניתין דמאמתי קורין בשחרית.

וצ"ע: ולענין הלכה איכא ג' שיטות דעת הרא"ש לפי מה שפי' בתר"י דבריו וכן נראה באמת מלשון הרא"ש למעיין בדבריו דלכתחלה כ"ע מודו אפי' ר"ג דזמנה מיד בצה"כ והיגו משום דאיהו מפרש הברייתא דלעיל דחכמים עשו סניג דאסרו האכילה מקודם פדי שיתפלל מיד בצה"כ וא"כ הא דפליגי ר"ג וחכמים בעד חצות היגו לענין דייעבד דלרבנן אפי' בדיעבד לא יקרא אחר חצות היכי דלא הוי אנוס אבל באנוס מודו רבנן דיקרא אפי' אחר חצות פדמוכח מבניו של ר"ג ולפ"ז צריה לומר דבניו של ר"ג אנוסים הוי וכמו שפרש"י ומיהו היכא דאתניסו כו' נאפ"ה אמר ר"ג אם לא עלה ע"ה דוקא אבל לאחר ע"ה לא וא"כ פליג על רשב"י ולהלכה פסקינן כר"ג כדאמר ר"י א"ש הלכה כר"ג וא"כ הדין דלכתחלה זמנה מיד בצה"כ ואם לא קרא בצה"כ אזי זמנה פל הלילה בדיעבד אפי' היכי דלא אגיס והיכי דאתניס פסקינן פרב"ש"י כדאמר ריב"ל פדי הוא ר"ש כו' וא"כ איכא ג' זמנים לק"ש לכתחלה ודיעבד ואתניס.

ושיטת הרא"ש דהברייתא דתקמים עשו סניג נמי אתי ככ"ע אפי' לר"ג רק דהוא מפרש דהברייתא לא בא רק לאסור האכילה קודם ק"ש אבל אם רצה שלא לאכול כל הלילה רשאי אף לכתחלה לאחר זמנה עד עמוד השחר לר"ג ולתקמים עד חצות ולפ"ז איכא למימר דר"ג ורשב"י לא פליגי דאף ר"ג מודה באנוס והא דאמר אם לא עלה ע"ה היינו משום דבניו של ר"ג לא היו אנוסים ואפ"ה קאמר להו ר"ג חייבים אתם אפי' לרבנן והיינו דתקמים דאמרי עד חצות אינו רק לכתחלה ולדינא פסקינן כר"ג וא"כ אפי' לכתחלה זמנה עד ע"ה רק שלא יאכל מקודם והיכי דאתניס פסקינן פרשב"י דלאחר ע"ה הנמי ואף ר"ג לא פליג עלה בהא (ובכר פתבתי לעיל שדוחק לפרש פן פרשב"י דמירי באנוס דווקא) ולפ"ז ליכא רק ב' זמנים לק"ש לכתחלה עד ע"ה ואתניס עד הנץ והרמב"ם בפ"א מהלכות ק"ש הלכה ט' פסק פתקמים ועיין בב"י סי' רל"ה דס"ל דהא דאמרינן הלכה כר"ג היינו לאפוקי מדר"א אבל לא לאפוקי מתקמים דהא חזינן דגם בניו לא רצו למיעבד עובדא פנותי' ובפירושי הברייתא ס"ל פהרא"ש ולכך פסק דלכתחלה עד חצות ובדיעבד עד ע"ה דגם רבנן מודו בדיעבד וכמו"ש הרא"ש והיכי דאתניס עד הנץ עי' בדבריו.

וגם הך דאסור לאכול פסקינן ככ"ע בפ"ו מהל' תפלה הלכה ז' ובשו"ע חשב לכול הדעות ולכך פתב לכתחלה זמנה מיד בצה"כ והיינו לחוש לדעת הרי"ף אליבא דתר"י ואם לא קרא מיד בצה"כ אזי נמשך זמנה לכתחלה עד חצות לחוש לדעת הרמב"ם שפסק פתקמים אבל בדיעבד אפי' היכי דלא אנוס רשאי לקרות עד ע"ה דלכל השיטות הני הדין פן ובאנוס עד הנץ וזה ג"כ לכל השיטות כולע"ד פשוט בביתאור השיטות והבין: דף ט ע"א תוס' ד"ה לעולם ומא.

מה שהקשה רש"א שפיהאי תירוץא ה"מ למימר נמי בקושיא דלעיל ונכנס ליישב בדוחק ולי נראה דמעיקרא אין פאן אפי' התחלת קושיא פלל דבשלמא הא צריף לאשמעינן דאינו יוצא בש"ע לאחר הנץ דסד"א עד ג' שעות דהוי מקצת זמן שכיבה למקצת בני אדם דהא קצת בני אדם שוכבין בג' שעות אלו בשכבה קרינן בי' לכך צריף לאשמעינן דאפ"ה אינו יוצא בש"ע אחר הנץ ובאמת הקשה במג"א אמאי לא הוי זמן שכיבה ותירץ דבני מלכים נמי אינם ישנים רק געורים במטתם ואינם רוצים לעמוד ע"ש שכ' פן בשם המלחמות אבל מה סבר הוא פלל דיצטרף לאשמעינן דאינו יוצא בש"ע שחרית קודם ע"ה פנין דאינו זמן קימה ואינו יום פלל ואיף ס"ד דיהיו יוצא וזה פשוט: שם גמרא הקטר חלבים ואילו אכילת פסחים כו'.

ע' מה שפתבתי במתניתין דמהכא מוכח דהגמ' הוי ס"ל דבעי למתני פל הנך דמצוותו בלילה וא"כ אמאי לא תני קה"ע אלא ע"כ דבהנך דתני הכי בכולהו עשו הרחקה ובקה"ע לא עשו הרחקה אף קשה ע"ז דאמאי לא תני במשנה דמגילה ק"ש ערבית וכל הנאכלים ליום א' דתני הקא ויותר קשה על הגמ' שם במגילה דאמר זה הפלל לאתויי פסחים ודלא כראב"ע מנ"ל דאתי דלא כראב"ע אימא דאתו לרבוויי הנך ואתיא ככ"ע.

מיהו מק"ש לא קשה כ"כ די"ל דק"ש לאו בלילה תליא מלתא אלא בזמן שכיבה ולכך איכא תנאי דמקדמי לה מקמי ליליא ואיכא דמאחרי לה לאחר ע"ה וא"כ אף לפי מה שפירשתי לעיל דר"ג סבירא לי' עד ע"ה דוקא ופליג אדרשב"י וגם אית לי' שיעורא

דכהן דהא לא פליג ארישא דמתניתין וא"כ לדידי' זמנה אינה רק בלילה מ"מ לאו בלילה תליא מלתא רק משום דסבר דזמן שכיבה הכי הוא ולכך לא שייך לאתויי בזה הפלל דמצונתן בלילה ומכ"ש לשיטת הרא"ש דהך דרשב"י מצי אתיא ככ"ע ונדאי דניחא טובא דהא אין זמנה בלילה רק גם ביום נמי אכל נאכלים ליום א' קשה ועיין בספר טו"א: שם ע"ב מאימתי קורין שמע בשחרית אמר אב"י לק"ש פנותיקין.

ב' שיטות שיטות הרי"ף והתוס' והרא"ש דעיקר זמן ק"ש מתחיל משיראה חבירו פאחרים והא דנותיקין נמי היו קורין אותה קודם הגז ש"מ דעיקר זמנה קודם הגז רק שהיו מסמיכין אותה להגז כדי שיהי' התפלה תיכף אחר הגז וקרא דיראוה עם שמש מיירי בתפלה פדאמר בהדיא לקמן בכ' תפלת השחר (כט).

(ר"ז גופי' דמיירי בתפילה ולפ"ז הך דעם שמש לא הוי פירושו פהך דעם הגז דהך דעם הגז הוי פירוש קודם לו והך דעם שמש פירושו אח"כ וזה דחוק קצת ועיין ברא"ש ש"כ דעם משמע בסמוך בין מלפניו בין מלאחריו ואכתי קשה דמנ"ל לנותיקין גופייהו לפרושי קרא דעם שמש לאה"נ דוקא פינו דאיכא למימר הכי והכי ואפשר דנפקא להו מדשני קרא בלישני' דאצל הירח כ' ולפני ואצל השמש פתב עם שמש מפלל דהך עם שמש דקרא פירושו לאחה"נ דאל"ה בתרנוניהו ה"ל למכתב לפני.

ולדינא גם נותיקין מודו דזמנה מתחיל משפיר או פאחרים ונמשך עד ג' שעות וכו' יהושע פדאמר להדיא לקמן דלמא כר"י וכוונותיקין ש"מ דנותיקין אינו רק למצנה מן המבחר כדי שיהי' התפלה סמוך אחר הגז.

והא דמתניתין דיומא דאמר אב"י גופי' לשאר עמא היינו משום שכל העם אינם יכולים לכונן פנותיקין והא דתנא הקורא עם אנשי משמר לא יצא צריף לומר דלאו אליבא דהלכתא אתמר הך ברייתא.

או אפשר דהוי מקדמין טפי קודם שיעורא דמשפיר או דאחרים והר"ז"ה פסק דזמן ק"ש אינו מתחיל רק לאחר הגז דוקא וכפשטא דהברייתא דהקורא עם אנשי משמר דנדאי לא הוי מקדימין כ"כ קודם שפיר דהא לא הוי קורין אלא אחרי הולכת אברים לכבש ותחלת זמן שחיטת התמיד הוא משיעלה ע"ה וא"כ בין פה ובין פה נדאי הגיע זמן דמשפיר ואפ"ה תני דלא יצא וגם מתניתין דיומא אתי כפשוטו והנה ברייתות דלעיל דרשב"י ודרשב"י אליבא דר"ע פליגי אהדדי ופסקינן פלישנא בתרא דהלכה אבתרייתא אתמר ולא אשמייתא דבקמיייתא לית הלכת' פנותי' (וכבר פתבתי לעיל שהיא דוחק לומר דתרי תנאי אליבא דר"ע) וכן פסק הסמ"ג וכן פסק הר"ח הביאו הרא"ש בשמעתיין אלא דבהא דפסק אב"י לק"ש פנותיקין נחלקו הר"ז"ה והסמ"ג והר"ח לג' שיטות דהסמ"ג מפרש הכי לק"ש פנותיקין לתפלה.

לא פנותיקין לק"ש. ופירוש זה הביאו הר"ז"ה בשם י"מ ודחה אותו דנדאי לישנא דתלמודא לא משמע הכי ועוד אני מוסיף דהרא"י שהביאו להך פירושא מדאמר לתפלין פאחרים אף דאחרי' לא מיירי לענין תפלין כלל ה"נ לק"ש פנותיקין הוי פירושא פנותיקין לתפלה אינו דומה כלל חדא דאף דאחרים לא מפרשי זמן תפלין בהדיא בדבריהם מ"מ זמן תפלין וק"ש אהד הוא דהא הקורא ק"ש בלא תפלין כאילו מעיד

עדות שקר בעצמו וא"כ ממילא נשמע דלאחרים זמן תפלין נמי הכי הוי לכה שנייה שפיר למימר לתפלין פאחרים.

ועוד אף אם נדחוק ונימא דלא תלי זמן תפלין בק"ש פלל רק אי קרי ק"ש בזמן תפלין מחוייב להניח תפלין דאל"כ הוי פמעיד עדות שקר אבל אי לא הוי זמן תפלין לא אכפת לן בתפלין תדע דהא הקורא בליילה קורא בלא תפלין ולא הוי פמעיד עדות שקר.

מ"מ אפתי לא דמי דהא עכ"פ אחרים לא נתנו זמן אחר לתפלין אבל נותיקין דנתנו זמן אחר לק"ש איך שנייה למימר סתמא לק"ש פנותיקין ויהי קאי אתפלה דנותיקין ולא יפרש דבריו דהא איפא למטעי ולמימר דקאי אק"ש דנותיקין וכפשטא דלישנא דמורה ע"ז וצ"ע.

והר"ן עצמו מפרש דג' זמנים יש קודם הנץ ולאחר הנץ ועם הנץ וקודם הנץ לא יצא פלל והנותיקין היו קורין אותה עם הנץ והתפלה היתה לאחר הנץ והא דתניא לקמן (כב:) אם יכול כו' עד שלא תנץ החמה ומוקמינן לה פנותיקין פירושו עד שלא תגמור הנץ החמה: ושיטת הר"ח הביאו הרא"ש דגומרין פירושו קורין ועם הנץ פירושו אחה"נ כמו עם שמש דפירוש שפבר בא השמש וקרא דיראוף עם שמש מיירי בק"ש וקרא"ש הקשה עליו דמדקאמר כדי שיסמוך גאולה לתפלה ואהא מייתי קרא דיראוף עם שמש משמע דקרא בתפילה מיירי ועוד דלקמן מייתי לה קרא לענין תפלה.

והנה מה דמייתי לקמן לא הוי קשה כ"כ דאף דר"ז מפרש לקמן אליבא דר"י הוה קר לענין תפלה מ"מ אליבא דנותיקין מפרשי לענין ק"ש ולישנא דעם דחקו להר"ח לפרש פה פי היכי דלהוי שנה האי עם השמש עם האי עם הנץ דנותיקין ונראה דנה הכריחו ג"כ לרש"י לפרושי הכי האי קרא לענין ק"ש אף דלקמן ע"כ מתפרש לענין תפלה וסיפא דקרא דלפני ירח נמי מצינו לפרושי לענין ק"ש של ערבית.

ואפשר דסברי נותיקין כהנה תנאי דלעיל דמקדמי זמן ק"ש משקדש היום או כהנים טובלין דהוי קצת לפני ירח וא"כ לק"מ מלקמן תדע דהא במערבא לייטי עלה דר"י וא"כ ע"כ דלא מפרשי הוה קרא לענין תפלה רק לענין ק"ש כמו דמפרשינו הכי אליבא דנותיקין גם לישנא דגומרין דהקשה הרא"ש נמי אינה קושיא כ"כ דהא לקמן פתב הרא"ש עצמו דגומרין פירושו קורין ע' לקמן בפ' שני גבי ברכה דהלל ומייתי ראי' מפיר"ח עצמו ש"מ דהרא"ש עצמו לא חשב זה לדחזי גמורה אף אי קשיא הא קשיא הא דאמרי' לקמן לימא תנו סתמא כר"א ונהתם קתני עד שלא תנץ החמה ומשני לעולם כר"י וכןותיקין הרי להדיא דזמן נותיקין הוא קודם הנץ וצריף לומר דלא הי' פתוב בגרסתו ולקרות רק לעלות ולהתפסות ותו לא רק מעיקרא דהוי בעי לאוקמי כר"א הוי ס"ד דלקרות נמי קאמר אבל לבסוף דמסיק כר"י וכןותיקין א"כ ע"כ דוקא לעלות ולהתפסות קאמר ולקרות אס"פ בהנץ מיד.

אף מ"מ לישנא דכדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום ודאי לא משמע כפי' הר"ח ולפני הר"ן הניחא קצת אף גם שיטתו דחוקה דהנה תלתא זמני מאן דכר שמיהו והשיטה הנכונה והמחונרת היא שיטת התוס' וקרא"ש וכן כ' גם הר"י ויעיין: דף יא ע"א גמ' וב"ש א"כ נימא קרא בפוקר ובערב לא הבנתי דהא ע"כ צריף למכתב בשכפף

ובקומוּה לזמן שְׂכִיבָה וְקִימָה דְאֵי מְבֻקֵר ה"א עד ד' שְׁעוֹת לר"י ולרַבְנָן עד חצוֹת מְקַרֵי בּוֹקֵר וזמן ק"ש אִינוּ אֶלָּא עד ג' שְׁעוֹת וּנְהִי דק"ש שֶׁל עֲרֵבִית אֶפְשָׁר דְאִית לָהּ לכוּ"ש מִצָּאת הַכּוֹכָבִים עד ע"ה כר"ג דְּמִתְנִיתִין וא"כ זֶה נוֹכַל לִידַע גַּם אֵי פְתִיב בְּעֶרֶב אוּ אֶפְשָׁר דְּסַבְרֵי פְּהֵאֵי תַנָּא דְּמִשְׁהֶעֱנִי נִכְנָס עד שְׁעָה שְׁעוֹמֵד לִפְטֹר וּבְעֶרֶב נְמִי מִשְׁמַע לָהּ הַתְּחִלַּת עֶרֶב מ"מ ק"ש שֶׁל שְׁחֵרִית וְדֵאֵי דְלֵא גִדַּע מְבֻקֵר וְדוֹחֵק לֹאמַר דב"ש פְּלִיג עַל זְמַנֵּי ק"ש וְאִית לֵי בְּאַמַּת דְּזַמְנָה הָוִי כְּמוֹ זְמַן תְּפִלָּה תְּנָא דְלִישְׁנָא דְתַלְמוּדָא דְקָאֵמַר א"כ כּו' מִשְׁמַע דְלֵא פְּלִיגֵי אֲדַרְשָׁא דב"ה רַק דְזֶה יְדַעִינָן מְבֻקֵר וְעֶרֶב וְעוֹד דְלֵא לְשִׁתְּמִיט שׁוּם תַּנָּא לְמַפְלַג עַל זְמַן ק"ש דְנִימָא הָא מְנִי ב"ש הִיא וְאֲדַרְבָּא ר"א דְהוּא מִתְלַמֵּידֵי ב"ש אִית לֵי עַד הַנֶּזֶק דְהִינּוּ זְמַן קִימָה לְרוּב הָעוֹלָם.

וּמִתְחִלָּה עָלָה בְּדַעְתֵּי לֹאמַר דב"ש סְבָרֵי כמ"ד לְקַמֵּן פ"ב דְבִשְׁכָּבָה דְפָרְשָׁה שְׁנִי נְמִי בּק"ש מִיְיָרֵי וא"כ מְצִי לְמִילַף זְמַן ק"ש מִחֵד בְּשְׁכָּבָה וְהָא דְקָאֵמַר א"כ לִימָא קָרָא בְּבוֹקֵר כּו' כְּפוֹנְתוֹ דְבַחֵד פְּרָשָׁה לְכַתּוּב הֵכִי אָף גַּם זֶה דְחוּק בְּלִישְׁנָא דְגְמָרָא וְהָעִיקָר חֹסֵר מִן הַסֵּפֶר וצ"ע: שֵׁם וּב"ש הֵהוּא מִבְּעֵלִי לֵי פֶרֶט לְשִׁלּוּחֵי מִצְוָה.

ע' רש"א שְׁמַבִּיא הַגִּיְרָסָא בְּשֵׁם הַיְלָקוּט וּב"ה כּו' בְּדַרְךָ ל"ל וּב"ש הֵהוּא מִבְּעֵי לֵי פֶרֶט לְשִׁלּוּחֵי מִצְוָה יִרְאֵה מְדַבְּרֵי דְמִתְקַלְקִינָן בְּלִכְתָּהּ וּבְדַרְךָ לְשִׁתִּי דְרִשׁוֹת דְּמַבְּלִכְתָּהּ דְרִישׁ ב"ה פֶּרֶט לְחַתָּן וּמְבַדְּרֵי דְרִישׁ שְׁיֵהָא כָּל אֲדָם קוֹרָא כְּדַרְכּוֹ וא"כ צָרִיף לֹאמַר לב"ש נְמִי דְאָמַר פֶּרֶט לְשִׁלּוּחֵי מִצְוָה הוּא עֲנִין אַחַר נוֹסָף עַל חַתָּן וְעוֹסֵק בְּמִצְוָה דְדַרְשֵׁי לְעֵיל וְלֵא הַבְּנֵי דא"כ מֵאֵי דְרִשִׁינָן מְבַבִּיתָהּ דְכִינוּ דְבַדְרָף לְדַרְשָׁא קָא אֲתִי בְּבֵיתָהּ נְמִי לְדַרְשָׁא וְאַמַּאי לֵא דְרִשִׁינָן כָּל מְבַבִּיתָהּ גַּם קָשָׁה מֵאֵי צָרִיף קָרָא אַחֲרֵינָא לְשִׁלּוּחֵי מִצְוָה וְדוֹחֵק לְחַלֵּק בֵּין עוֹסֵק בְּמִצְוָה וּבֵין שְׁלּוּחֵי מִצְוָה לְכָף נִרְאֵה אוּ דְלֵא גְרָסִינָן כָּל לָהּ וּב"ש אוּ דְהוּא סִיּוּמָא דְתִירוּצָא דְלְעֵיל וּבְשִׁבִיל שְׁהָאֲרִיף לְהַבִּיא הַבְּרִיָּיתָא וּלְפָרְשָׁה לְכָף חוֹזֵר עַל תִּירוּצוֹ הָרֵאשׁוֹן כְּדִי שְׁיִכּוֹל לְהַקְשׁוֹת עַל ב"ה וְעֵינָן בְּזֶה: שֵׁם א"כ לִימָא קָרָא בְּשַׁבַּת וּבְלִכְתָּ כּו'.

מְלִשׁוֹן הַגַּמ' נִרְאֵה דְקָאֵי גַם הַשְׁתָּא אֲדַרְשָׁא דְבַדְרָף מְדַלָּא קָאֵמַר אֶלָּא דְהָא הֵיכִי דְנִזְכָּר אֲמוּרָא מְקוּדָם וְהַדְרִינָן מְדַבְּרֵי אוֹרְחֵי דְגְמָרָא לֹאמַר אֶלָּא (וְעֵי תוּס' וְרָא"ש בְּכַמְּה דְּוֹכְתִי שְׁהַבִּיאוּ כָּל זֶה) וּלפ"ז צָרִיף לְהַבִּין מֵאֵי אֲצִטְרִיכִינָן הַשְׁתָּא כָּל לְבַדְרָף וצ"ע: שֵׁם עֲשָׂה כְּדַבְּרֵי ב"ש לֵא עֲשָׂה וְלֵא כְּלוּם.

כְּבָר קְדַמְנִי בְּזֶה בְּסִפְרֵי אֶלְפִי מְנַשֶּׁה בְּפִי דבכ"מ דְפְּלִיגֵי תְרֵי תַנָּאֵי אוּ אֲמוּרָאֵי אַחַד מִחֲמִיר וְאַחַד מִיְקַל שְׁאָף שְׁהַהֲלָכָה כְּדַבְּרֵי הַמֵּיְקַל עכ"ז מִצְוָה מִן הַמְּנוּבָחָר לְעֲשׂוֹת כְּדַבְּרֵי הַמְּחֲמִיר אֲבָל גַּבֵּי פְּלוּגְמַת ב"ש וּב"ה שְׁב"ש בְּמָקוֹם ב"ה אֵינָה מְשַׁנָּה א"צ לְהַחֲמִיר כָּל לְאֵם הַחֲמִיר לֵא עֲשָׂה כְּלוּם מִצְוָה מִן הַמְּנוּבָחָר בְּמָה שְׁהַחֲמִיר וּמִיְיָתִי רֵאִי מר"י כֵּן הַחֲזוֹרְגִית שְׁמִסְתְּמָא הִי מְדַקְדַּק בְּמִצְוֹת וְיִשָּׁב בְּסוֹפָה שְׁלֵא יֵצֵא י"ח לְדַבְּרֵי ב"ש וְע' רָא"ש כְּרִישׁ סוֹפָה וּבְכֻלָּל דְבָרֵי דְבָרֵי עכ"ד וְהָעִיקָר כְּדַבְּרֵי עֵינָן עֲלֵיהֶם.

וְהִנֵּה רֵאשִׁיתוֹ רֵאִיתִי בְּשַׁנ"א לְהַגְרָא וְהָרָאֵן מר"י כֵּן הַחֲזוֹרְגִית הוּא בְּפִי וְהוּא הַרְפִּיב אוֹתָם יַחַד וְהוּא נִכוּן. אָף לַפ"ז עֲשָׂה כְּדַבְּרֵי ב"ה עֲשָׂה אִינוּ מְדוּנִיק כ"כ וּמ"מ אֵין לְזוּז מְפִירוּשׁוֹ וְהָא דְעֲשָׂה כְּדַבְּרֵי ב"ה יֵשׁ לִישְׁבּוֹ: שֵׁם אַחַת אֲרוּכָה וְאַחַת קְצָרָה.

התוס' מפרשים דהכל קאי אאמת ואמונה ולישנא דאסת הוא כמו בין יאריף בה בין יקצר והביאו ראי' מאסת ארוסות ואסת נשואות אסת בתולות ואסת בעולות ולישנא דאסת ארנפה כו' לא משמע בפירושם ומה שהביאו מאסת בתולות כו' אינו דומה כלל לינדע בטיב הלשון דהתם קאי על גופים מחולקים ולכך שיניף שפיר למתני לשון אסת בין שיהי' גוף אחד זה ובין שיהי' גוף אחד זה אבל הכא קאי הכל על ברכה אסת והפוננה דרשאי להאריף ויקצר בה לא שיניף כלל לא לישנא דאסת ולא לישנא דארנפה והבן.

גם לפירושם ע"כ צ"ל דהא דתני אסת"כ מקום שאמרו להאריף כו' קאי אשאר ברכות וגם זה אינו במשמע כלל: עוד יש להבין בדברי התוס' מאי פוננתם אי קאי אאמת ואמונה דווקא דבה לחוד יכול להאריף ויקצר אבל ביתר ברכות דק"ש אינו רשאי לקצר בהן קשה טובא דהיכן רמיזא אמת ואמונה במתניתין ואם פדבריהם פן הוא דאמת ואמונה יש לה דין אחר משאר ברכות הוי לי' למתניתין לפרושי דקאי אאמת ואמונה ולא למסתם סתומי ואם פוננתם באמת על כל ברכות ק"ש דרשאי להאריף ויקצר בכלן ואמת ואמונה דנקטו בדבריהם אינו אלא לרא' משום דמצינו בגמרא להדיא דלפעמים מקצר בה אבל באמת הדין פן בכל ברכות ק"ש וא"כ אתי שפיר דאסת ארנפה קאי על כל ברכות ק"ש ומקום שאמרו להאריף קאי על שאר ברכות חוץ מברכות ק"ש כמו שהוא בתר"י דדעתו באמת לפרש פן ג"כ קשה דא"כ אסת ארנפות ואסת קצרות בלשון רבים מפעי לי' למתני פנין דקאי על כל ברכות ק"ש ומלשון ארנפה משמע דקאי רק על ברכה אסת מהן ולזאת דבריהם צריף עיון.

ודע דלדברי התוס' צ"ל דווקא בקצרות אינו יכול להוסיף מידי דבמקום שאמרו לקצר אינו רשאי להאריף אבל בברכות ארנפות יכול להאריף ולהוסיף כמו שירצה דהא לא תני אין פוננתין מהן ואין מוסיפין עליהן ולזאת יכול להוסיף אור יום הגוף בהשפיכנו דגם השפיכנו מייחשב לברכה ארנפה לדעת התוס' וזה נכון.

ויוכל להיות אף לשיטת רש"י פן וכמו שיתבאר א"ה לקמן רק דלרש"י השפיכנו היא קצרה ועיין: והרמב"ם פ"א מהלכות ק"ש הלכה ז' מפרש דארנפה היא הפונתת וחומתת בברויה וקצרה היא החומתת ואינה פונתת בברויה או פונתת ואינה חומתת וקאי אשפיתם דלפניה בין דערבית בין דשחרית וזה הי' נראה נכון טפי בלישנא דמתניתין דלהוי קאי אכל מאי דתני לעיל אערבית ושחרית אלא דלפ"ז ע"כ הא דתני מקום שאמרו להאריף כו' היינו דלא ידלג הפתיחה או הסתימה דבזה תהי' קצרה וא"כ מאי האי דתני תו לחתום אינו רשאי שלא לחתום הא כבר תני לה דלא יקצר.

ואין לפרש דמקום שאמרו להאריף אינו רשאי לקצר קאי על הפתיחה לחוד ולחתום קאי על הסתימה. חזא פנין דתני לא יקצר ונדאי כי היכי דקאי אפתיחה קאי נמי אסתמה פנין דבחדא מינייהו נעשית קצרה.

ועוד דבתוספתא תני גם לפתוח אינו רשאי שלא לפתוח וא"כ ונדאי קשה. ואם נאמר דמקום שאמרו להאריף כו' קאי אברכות ארנפות שלא ידלג בהן הפתיחה או הסתימה ולחתום כו' קאי אברכות קצרות שאין בהם אלא סתימה וקמ"ל שלא ידלג מהן הסתימה גם זה לא מסתבר דמלתא דפשיטא היא דא"כ מאי ברכה תהי' כלל בלא שום ברויה לא

בתחלתה ולא בסופה וצריך לומר דלחתום כו' פירוש על מקום שאמרו להאריך וכן מפרש בתר"י גם לשיטת התוס' ע"ד זה ע"ש בדבריו.

(והא דהוכרח בתר"י לפרש פן בדעת התוס' אף דלדעת מתפרש שפיר כפשוטו היינו משום דלא משמע לי' שאם דלג באמצע הברכה והפתיחה והחתימה אמר פתיקונה שיהי' בזה משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות וראי' שהרי בבע"ק אמרו לא יהא מפסיק אלא יקצר וכן בסוגיא דלקמן בכסא דחמרא משמע דהעיקר תלוי בחתימה אבל שינוי באמצע הברכה לית לן בה לכך פי' דלחתום כו' הוא נתינת טעם על מה שאמרו מקום שאמרו להאריך כו' דמחמת זה יהיה מוכרח לשנות גם החתימה עי"ש בדבריו ומ"מ אין דבריו מוכרחים דשאני בבע"ק ובכסא דחמרא דכדיעבד דמי אבל לכתחלה אינו רשאי לקצר וכפשוטי' דמתניתין ועיין בזה).

ומ"מ זה דחוק ותו דבתוספתא וכן בירושלמי מיייתי לה אלו הן ברכות ארנפות ברכות של ר"ה ושל תענית והם אינם פותחות בברוך: לכך נראה יותר נכון כפי' רש"י דמפרש כפשוטו ומה שהקשו בתוס' דלא חשיב לה בתוספתא בהדי ברכות הקצרות אינו קושיא כ"כ חדא דאטו כי רובלא ליחשב וליזיל ועוד דבתוספתא לא אצטריך למתני רק מאי דלא מפרש בהדיא במתניתין אבל השכיבנו פיון דמפרש בהדיא במתניתין למאי הוצרך התוספתא למחשבי' ומה שהקשו עוד דהא פעמים מקצרים באמת ואמונה כדאמר לקמן מודים אנחנו לך כו' לדעתה לא על רש"י לבד תלונתם דהא בלא"ה קשה האיה יוצא במודים כו' הא אמרינן לקמן כל שלא אמר אמת ואמונה ערבית לא יצא יד"ח ועי' בפירוש"י שאמונה היא על להבא וא"כ קשה דבנוסח מודים אנחנו לך דאמר לקמן לית בה פלל מענין דלהבא וא"כ האיה יוצא בה יד"ח וע"כ צ"ל אחת משתים או דהגמ' לקמן מקצרת בנוסח מודים כו' ולא אמרה רק היכי יתחיל אבל אה"נ שצריך להוסיף בה עוד דברים מענין אמונה דלהבא וא"כ גם היא ארנפה מקריא או שונאמר דווקא היכא דאומר אמת ולא אמר אמונה לא יצא יד"ח אבל בלא אמת א"צ לומר אמונה דלהבא ויוצא יד"ח בהזכרת יצ"מ דלשעבר לחוד וא"כ ממ"נ לק"מ על רש"י דעכ"פ באמת ואמונה דמתניתין אינו רשאי לקצר ומודים הוא ענין בפ"ע ולא מייירי מינה פלל מתניתין ועדיין צריך להתנישב בזה: שם ע"ב גי' רש"י דאף לתלמוד צריך לברך היא באחרונה ולפ"ז ליכא למגרס לקמן ומתני פרוקין בספרי דבי רב דהא זה הוא מדריש כמו שפירש"י וא"כ מאי מיייתי ראי' לתלמוד וכן מוכח לקמן בפ' הי' קורא (דף יד:): גבי רב משי ידי' כו' דאמרינן התם קמ"ל דאף למשנה צריך לברך וא"כ ע"כ לא איירי במדרש אלא דגם גרסא דשם אינה עולה לפירוש"י דאף אם למד במשנה לא הוי ראי' לתלמוד לגי' רש"י וצריך למגרס התם קמ"ל דאף לתלמוד כו' והרי"ף מהפך הגי' ומדרש גשנה באחרונה וא"כ שפיר גרסי' בספרי כו' וילקמן צריך למגרס קמ"ל דאף למדרש כו' סליק פירקא פרוק הנה קורא דף יג תוס' ד"ה הי' קורא.

בירושלמי מוכח מפאן דברכות אינם מעכבות ירצה לומר דיצא ידי חובת הק"ש אף שלא קרא הברכות אבל אפ"ה צריך לקרות אח"כ הברכות דידי ברכות לא יצא ויוצא בברכות אף שאומרם בלא ק"ש כדאמרינן לעיל לא הפסיד ברכות אף שפבר עבר זמן ק"ש ואינו ענין פלל להא דאמרינן לעיל (יב).

(סדר ברכות אינם מעכבות הא ברכות גופייהו מעכב דהתם לענין לצאת ידי חובת הברכות עצמן והקא מיירי לענין לצאת ידי חובת ק"ש דבונדאי יוצא אף בלא ברכות פלל דברכות אינם מעכבות בשום דוקתא וכ"ש לגבי ק"ש דהברכות הוא ענין בפ"ע ולא שייכי פלל לק"ש כמ"ש בזה בסוגיא קמיינתא דמכלתין ומעתה לק"מ מה שיקשו בתד"ה הי קורא ע"ש וכבר קדמני בזה בס' שנ"א להגר"א ע"ש:גמ' ש"מ מצות צריכות פונוה כו' בקורא להגיה.

רש"י פי' דאינו מתפונן אף לקרות והקשו בתוס' דמ"מ הא קא קרי ע"ש מה שפירשו דאם פנון לבו לאו דוקא אלא פלומר לקרות פדינו פנקודתו וכהלקתו והוא דחוק מאוד לומר דאם פנון לאו דוקא.

לכך נראה דאם פנון דוקא קתני דאמרינו במס' ר"ה (לב:) דהמתעסק ודאי לא יצא ומשנה שלימה שנינו שם (דף לג.) (דמתעסק לא יצא ובתוקע לשיר אמר רבא דיצא (שם דף כח.)

(ואמרינו עלה אלמא קסבר רבא מצות אצ"כ ויהפירש בין מתעסק לתוקע לשיר הוא כף דמתעסק אף לתקיעה בעלמא לא קמכונן רק שהי נופת בשופר ועלתה בידו תקיעה או שהי מתפונן לתקוע פחות משיעור תקיעה ועלתה בידו תקיעה שלימה אבל התוקע לשיר נתפונן לתקוע שיעור תקיעה רק לא לצאת ידי חובתו משום מצוה רק לשיר בעלמא ע"ש היטב בתוס' ד"ה דקא מנבח נבוחי (דף פח:) וברש"י (שם דף לג:) ומעתה בקורא להגיה שאינו מכונן לקרות התיבות פהלקתו כמ"ש התוס' אם אירע דשלא במתפונן אמר התיבות פהלקתו ודאי דלא יצא דדמי ממש למתעסק וא"כ מתניתין דידן מיירי בהכי בקורא להגיה ואמר התיבות פהלקתו ואפ"ה קתני דוקא אם פנון לבו לכך היינו לקרות התיבות פהלקתו דאז יצא מפלל מתעסק.

אז יצא. אבל אם לא פנון לבו רק שגזדמן לו שאמר התיבות פהלקתו באקראי בעלמא ודאי דלא יצא אף אם מצות א"צ פונוה דזה גרע טפי דהוי כמתעסק וזהו לדעתי פונוה רש"י ולק"מ מה שיקשו בתוס' ודו"ק: וצריך לומר דקורא להגיה גרע טפי מלא דקדק באותיותיה דהא לקמן מסקינן דיצא אף אם לא דקדק באותיותיה ודחוק לומר דהגמ' מוקי מתניתין שלא אליבא דהלקתא אלא ע"כ צ"ל דגרע דלא דקדק באותיותיה היינו שלא הפריד בין הדבקים וכדומה בדקדק התיבות כמ"ש הרמב"ם שלא יניד הנח כו' עי' בשו"ע אבל הקורא פכתיבתו כמו שקורא בעל מגיה אינה קריאה פלל: אבל הא קשיא לכאורה מאי קאמר ש"מ מצ"כ דלמא עלמא אצ"כ ושאיני הכא דכתיב על לבבך דלכל תנאי דלקמן עכ"פ צריכה פונוה בפסוק ראשון.

והי נראה לחלק בין פונוה לכונוה דכונוה דלקמן היינו שיכונן לקבל עליו עול מלכות סמים והיינו לכונן פירוש המלות. אבל הקא מיירי בכונוה שיכונן לצאת ידי חובתו ומהו לא איירי קרא דעל לבבך.

אלא דלפ"ז ה"ל לשנויי הכי דמאי אם פנון לבו היינו לקבל עליו עמ"ש ומאי הוצרך לשנויי בקורא להגיה וצריך לומר דלכך לא קמשני הכי דא"כ הו"ל למתניתין לפרש דאם פנון לבו בפסוק אחד או בפסוק אחד דלא רצה הגמ' לאוקמי מתניתין דלא פהלקתא

כִּהְיֵה תִּנְא דְבַעֵי פְּוֹנָה בְּכֹלָהּ וּלפ"ז מְעִיקְרָא לַק"מ וְאִין אָנוּ צְרִיכִין תּוּ לְחֵלֵק בֵּין פְּוֹנָה לְכּוֹנָנָה כְּמוֹ שְׁחֵלְקֵנוּ.

אַלְא דַּמ"מ מַצַּד עֲצָמָם הַדְּבָרִים נְכוּנִים לְחֵלֵק בֵּינֵיהֶם וּכַמ"ש. וּלפ"ז הִי הַדִּין דְּבִקּוּרָא לְהַגִּיחַ צְרִיף לְכּוֹנֵן לְקֵרוֹת בְּכָל הַק"ש וְכּוֹנָנָה לְצֵאת א"צ כָּלֵל אִי פְּסֻקִין דַּמַּצ"כ וְכּוֹנָנָה בְּפִירוּשׁ הַמְּלוֹת לְהִבִּין מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר אִינוּ רַק בְּפֻסּוּק רֵאשׁוֹן וּכְרַבָּא דְּפֻסּוּק לְקַמֵּן הַלְּכָתָא כַּר"מ וְנִמְצָא כִּי ג' מִיָּנִי פְּוֹנוֹת הֵן לְקֵרוֹת וְלְצֵאת וּלְהִבִּין.

וּכ"כ בַּתְרֵי בְּקִצְרָה: וְהַרְמַב"ם בַּפ"ב מֵהַל' ק"ש ה"א פְּתַב וְנ"ל הִי קוּרָא בְּתוֹרָה אוּ מַגִּיחַ הַפְּרָשִׁיּוֹת הָאֵלוּ בְּעוֹנַת קְרִיאָה יֵצֵא וְהוּא שְׁפֹנוֹן לְבוּ בְּפֻסּוּק רֵאשׁוֹן מִשְׁמַע דְּמַפְסוּק רֵאשׁוֹן וְאֵילָף אַף בְּקוּרָא לְהַגִּיחַ יֵצֵא וְא"כ אִינוּ מְפָרֵשׁ כְּמוֹ שְׁפֹתְבָנוּ.

לְכַף נִרְאָה דְּלִית לִי כָּלֵל הַף סְבָרָא דְּכְתָבוּ הַתּוֹס' דְּקוּרָא לְהַגִּיחַ אִינוּ קוּרָא הַתִּיבּוֹת כְּהַלְכָתָן אוּ דְלָא ס"ל לְחֵלֵק בֵּין הָא דְּקָרָא וְלֹא דְקָדַק בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ דְּיֵצֵא וְסוּגְיָין מְפָרֵשׁ הַכִּי כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ בַּטו"א וְכֵן הוּא בַּס' אֶלְפִי מְנַשֵּׁה דְּהַקּוּרָא בְּתוֹרָה מְסַתְמָא מְגַמְתוּ לְהִבִּין מַה שֶּׁהוּא קוּרָא דְּבִלֵּא"ה לְמַה קוּרָא דְּקוּרָא הֵינּוּ לּוֹמֵד וְכָל לּוֹמֵד מְבִין מַה שֶּׁהוּא לּוֹמֵד וְא"כ מֵאִי אִם כְּוֹנֵן לְבוּ דְּקִתְנֵי ע"כ לְצֵאת לְכַף קְאָמֵר ש"מ מַצ"כ וְע"ז מְשַׁנֵּי מֵאִי אִם כְּוֹנֵן לְקֵרוֹת וְהֵינּוּ לְהִבִּין בְּפִירוּשׁ הַמְּלוֹת דְּזָה בְּעֵינֵן בַּק"ש כְּמוֹ דְּדַרְשִׁינוּ לְקַמֵּן אֲבָל כְּוֹנָנָה לְצֵאת לֹא בְּעֵי וְע"ז מְקַשֵּׁה לְקֵרוֹת הָא קָא קְרִי וּמְשַׁנֵּי בְּקוּרָא לְהַגִּיחַ שְׁאִינוּ לּוֹמֵד כָּלֵל וְאִין מְגַמְתוּ לְהִבִּין מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר רַק לְדְקָדַק בְּחֵסְרוֹת וַיִּתְּרוֹת וּלְכַף בְּעֵינֵן שְׁיִתְפּוֹנוּ לְקֵרוֹת הֵינּוּ לְהִבִּין בְּפִירוּשׁ הַמְּלוֹת וּלְכַף לְמַסְקָנָא דְּמַפְסֻקִין דַּמַּצ"כ רַק בְּפֻסּוּק רֵאשׁוֹן א"כ גַּם מִתְּנִיתִין דָּאִם כְּוֹנֵן לְבוּ יִתְפָּרֵשׁ בְּפֻסּוּק רֵאשׁוֹן דְּוִקָא וְא"ש פְּסֻקוּ שְׁל הַרְמַב"ם וְדו"ק.

אַלְא שְׁבַסְפֵּר א"מ הוֹסִיף עוֹד דְּבְכָל הַק"ש בְּעֵי כְּוֹנָנָה זֹו לְהִבִּין מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר רַק שְׁבַפְסוּק רֵאשׁוֹן בְּעֵי כְּוֹנָנָה יִתְּרָה ע"ש בְּדַבְרֵיו שְׁנֵדְחַק לְחֵלֵק וְאִין דְּבָרֵיו מְוַכְרְחִים כָּלֵל וּמִתְנַמְנֵם לְקַמֵּן ע"ב הוּי תִּיּוּבְתֵי' וְהֵבֵן וְא"כ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם נְכוּנִים: הַר"י פְּתַב לְעֵיל בְּסוּגְיָין דְּכֶסֶס דְּחִמְרָא בְּשֵׁם רַב הָאִי גָאוֹן דָּאִף דְּפֻסְקִין דְּמַצּוֹת אַצ"כ מ"מ זֶה דְּוִקָא בְּמַצּוֹת הַנְּעֻשִׂים בְּמַעֲשֵׂה דְּהַמַּעֲשֵׂה הוּא בְּמִקּוּם כְּוֹנָנָה אֲבָל מַצּוֹת שְׁבַאֲמִירָה וְדֵאִי דְּבַעֵי כְּוֹנָנָה דְּאֲמִירָה הוּא בְּלַב וְאִם אִינוּ מְכּוֹנֵן הַ שֶּׁהוּא אוֹמֵר אִינוּ אוֹמֵר וְאִינוּ עוֹשֵׂה וְנִמְצָא שְׁלֹא עוֹשֵׂה כְּלוּם וְלְכַאוּרָה סוּגְיָא דִּידֵן הוּי תִּיּוּבְתֵי' דַּא"כ מֵאִי קְאָמֵר ש"מ מַצּוֹת צ"כ וּמְקַשׁוּ מִנִּי לְרַבָּא בַּמַּס' ר"ה דְּהַתּוֹקַע לְשִׁיר דְּלָמָּא שֵׁא"ה מְשׁוּם דְּהוּי אֲמִירָה וּלְפִי מַה שְׁפִירֵשׁנוּ לְדַעַת הַרְמַב"ם נִיחָא דְּלְפִי מֵאִי דְּסִבֵּר הַמְּקַשֵּׁה דְּבַעֵינֵן כְּוֹנָנָה לְצֵאת דְּוִקָא וְלֹא סְגִי בְּמַה שֶּׁהוּא מְבִין מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר שְׁפִיר הוֹכִיחַ דְּכָל הַמַּצּוֹת צְרִיכוֹת כְּוֹנָנָה לְצֵאת דְּבְכּוֹנָנָה לְצֵאת אִין לְחֵלֵק בֵּין מַצּוֹת הַתְּלוּיּוֹת בְּאֲמִירָה לְתְלוּיּוֹת בְּמַעֲשֵׂה פִּינֵן דְּגַם הֵכָא מִתְּפּוֹנוּ מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר וְשְׁפִיר מְקַרְיָא אֲמִירָה וְאִפ"ה בְּעֵינֵן כְּוֹנָנָה לְצֵאת א"כ גַּם בְּמַצּוֹת הַתְּלוּיּוֹת בְּמַעֲשֵׂה בְּעֵינֵן כְּוֹנָנָה לְצֵאת אֲלֵא דַּמ"מ מְמַתְנַמְנֵם קִשָּׁה לְדַבְרֵי רַב הָאִי דְּהָא מְמַתְנַמְנֵם אִינוּ מְבִין כָּלֵל מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר וְאִפ"ה יֵצֵא בְּכָל הַק"ש חוּץ מְפֻסּוּק רֵאשׁוֹן וְצְרִיף לּוֹמֵר דַּס"ל לַר"ה דְּהִנֵּף תִּנְאִי וְאִמּוֹרָאִי דַּס"ל מְמַתְנַמְנֵם יֵצֵא ס"ל מְדַאוּרִיָּתָא אִינוּ רַק פְּסוּק רֵאשׁוֹן בְּלִבְד וְכְמוֹ דְּאִיכָּא לְהַפּוֹסְקִים דַּס"ל הַכִּי וְצ"ע.

עוד הי' נראָה לחלק לדעת ר"ה דשאני ברכות דהן בעצמם בזולת הדברים אשר עליהן נעשית הברכה אינה מצוה כלל ואדרבא ברכה לבטלה עובר משום לא תפא וילקה בעינו בהו פנונה לדבר הנעשה משא"כ ק"ש דהאמירה בעצמה היא עצם המצוה וא"כ אמירה דק"ש הוא כמו מעשה דשאן מצות התלוים במעשה וא"כ אי לא בעינו פנונה לשאר מצות גם לק"ש לא בעי פנונה וזה הי' נראָה נכון בסברא אלא שאין זה במשמע בלשונו של ר"ה כמו שהביאו בתר"י ועיין בזה: שם ורפנו סברי כמ"ד לא השמיע לאזנו יצא. הקשו בתוס' במס' סוטה אמאי לא משני דתתתי שמעת מני' כמו דאמרין לקמן (טו.) והניחו בתימה.

ולדידי אין זה קושיא כ"כ בעי לאוקמינהו לרבנו אליבא דהלכתא דלקמן פסקינו כמ"ד יצא והוא פשוט וזה למדתי מדברי הרא"ש בשמעתין עיין עליו: תוס' ד"ה עד כאן שני פסוקים הראשונים ע"ש בדבריהם.

הגם דבפירושא דקרא דבריהם נראים טפי מפירוש רש"י מ"מ פבר פתב רש"א דלקמן גבי עד על לבקה בעמידה משמע להדיא כפי' רש"י דהא עמידה בכנונה תליא מלתא כדאמר ואזדא ר"י לטעמי' והוא פשוט: ע"ב גמ' עד על לבקה בעמידה.

עיין רש"י ומדבריו נראָה דגם בעוסק במלאכה נמי רק עד לבקה צריף להפסיק ולדידן בפסוק ראשון וכ"ה דעת התוס' לקמן (טז.) ד"ה האי ע"ש אבל דעת הרי"ף דמלאכה אסור בכל פרק ראשון ויתבאר א"י"ה לקמן בארובה: שם ע"כ צריכה פנונת הלב דברי ר"מ.

טעמא דר"מ עי' בתר"י הוא דיליף משמע וכתוב הספח ושמע פדדריש לקמן (טז.) ולילא דבריהם הי' נראָה דסבר דמדאורייתא אינו רק פרק ראשון כדסבר ר' יהודה הנשיא שלא הי' קור רק פסוק ראשון.

ומשמע דס"ל דמדאורייתא אינו אלא פסוק ראשון. אף מ"מ צריכין אנו לדברי תר"י דעכ"פ דבעי פנונה מנ"ל דהא איהו לא מצוי למדרש מעל לבקה וע"כ צריכין אנו לומר דדריש משמע וכמו שכתבו תר"י ופשוט.

אף מ"מ קשה טובא דהא לקמן (טו.) אמרינו א"ל ר"מ הרי הוא אומר על לבקה אתר פנונת הלב הן הן הדברים ואם איתא דמאי דדרשינו משמע לא קאי רק על הפסוק ראשון בלבד א"כ אמאי פליג על ראב"ע דהא איכא למימר דאה"נ דפסוק ראשון בעי פנונה משמע ועל לבקה קאי לשאר הפרשה ולקמן א"י"ה נאריף בזה: שם בפרקים מפני היראה.

רש"י מפרש דמפני היראה היינו מפני הספנה וכן יראה מדברי התוס' ד"ה באמצע דכתבו הא דאמרין ביומא ודברת בם ולא בתפלה פי' שאין משיבין בה מפני הפסוק והיינו דמפני הספנה נדאי דפוסק גם בתפלה שאין לה דבר עומד בפני פ"נ כו' וכן התוס' ד"ה שואל דכתבו מעיקרא דר"מ ור"י הלכה כר"י דמותר לענות מפני הפסוק אפילו באמצע וא"כ מותר לענות קדיש וקדושה כו' משמע דלר"מ דאינו רשאי רק מפני היראה אין לענות קדיש וקדושה וכן הרמב"ם מפרש פן אבל הרא"ש פירש דמפני היראה אביו או רבו דכתוב בהו מורא והספים ע"י הגר"א בשנ"א מדקדוק לשון הברייתא דמיתתי לקמן ופגע בו רבו או גדול ממנו דרבו היינו יראה וגדול ממנו היינו פסוק [ולפ"ז צריף לומר

דגדול ממנו לאו היינו בתורה או דגדול ממנו בתורה אפי"ה אין לו דין רבו פיון שלא למד ממנו] והוא נכון ולפ"ז אפי' לר"מ מותר לענות קדושה דלא גרע מפני היראה ועיין: תוס' ד"ה שואל וא"כ מותר לענות כו' אבל באמצע י"ח אסור דמשמע לקמן כו'.

פוננתם מבוארת דבברכות ק"ש ודאי דיכול לענות אמן דאין לה מפני הכבוד גדול מזה ומ"מ הוצרכו לרא' גבי תפלה אף דזה פשוט דאין מפסיקין בה מפני הכבוד כמ"ש התוס' לעיל ודברת בם ולא בתפלה ומשנה שלימה שנינו לקמן בפ' אין עומדין אפי' המלה כו' לא יפסיק מ"מ הוצרכו לרא' דלא נימא דזה עדיף מפני הכבוד דזה הוא כבוד שמים ועדיף מכבוד ב"ו ולענין ברכות וק"ש הביאו במכ"ש דאם מפני כבוד ב"ו פוסק מפני כבוד שמים לכ"ש אבל לגבי תפלה ה"א דמ"מ מפני כבוד שמים פוסק לכה הביאו רא' דמשמע לקמן דבין גאולה לתפלה אינו פוסק וכ"ש בתפלה עצמה.

והנה מאי דכתבו דמשמע לקמן כו' לא ידענא היכא רמיזא ועי' בהגהות שעל הגליון שנדחקו בזה ואף אם נמצא איזה משמעות באיזה מקום דאסור לענות בין גאולה לתפלה מ"מ הך כ"ש שכתבו לאו ק"ו מעליא הוא דאפשר דבין גלת"פ חמיר טפי פדאשפחון בין ויאמר לאמת ויציב דחמיר מאמצע הפרק לדעת פמה מהפוסקים ועיקר דבריהם תמוהים דמאי הוצרכו לרא' הלא בהדיא אמרינו לקמן (כא:) ודכ"ע מיהת מפסק לא פסיק והוא תימה גדול ועיין וא"כ לענין תפלה ודאי דאינו פוסק ובברכות ק"ש דהספימו התוס' דפוסק עיין ברא"ש ובתר"י שהביאו עוד דעת מקצת מהפוסקים דאינו פוסק ומ"מ לדינא הספימו כהתוס' דפוסק: לעיל עד על לבכה בעמידה.

הרי"ף והרמב"ם וכן התוס' פסקו דלא כר' נתן דמצריף עמידה עד על לבכה רק דסגי בפסוק ראשון משום דר"נ ס"ל כהך תנאי דבעי פנונה עד ע"ל אבל לדין דפסקינו פרבא דא"צ פנונה רק בפסוק ראשון ה"נ לא בעי עמידה רק בפסוק ראשון והרא"ש הביא עוד שיטה אחרת להראב"ד וכן הוא דעת בה"ג דאף לדין בעי עמידה עד על לבכה משום דעמידה לאו בכנונה תליא מלתא אלא בלא לשונו' ארעי תליא מלתא ודמאי לעוסק במלאכה דאסור לדעת הרי"ף בכל הפרק ראשון ומן הדין הי' לאסור בהילוף ג"כ בכל הפרשה רק משום דכתיב בתר ע"ל ובלקחה בדרף דקורא פזרפו בהילוכו משו"ה לא בעי עמידה רק עד ע"ל.

ולא זכיתי להבין דבריהם דא"כ מאי קאמר בגמ' ואזדא ר"י לטעמי' פיון דעמידה לא תליא פלל בכנונה אלא ש"מ דבכנונה דוקא תליא מלתא. תו קשה דאי איתא דהילוף אית בי' משום דלא לשונו' ארעי א"כ לתסר בכל הפרשה ומה שכ' משום דכתיב ובלקחה בדרף א"כ פיון דהתורה קשרי בהילוף א"כ גם עוסק במלאכה גמי לשתרי.

לכה נראה דהעיקר כמ"ש התוס' דהך דבעי עמידה למר עד ע"ל ולמר בכל הפרק פל היכא דבעי פנונה אינו מדאורייתא דלא יוכל לכנון במהלך רק דמדאורייתא גם מהלך יוכל לכנון אלא דמדרבנן הוא לעמוד במקום דבעי פנונה ולכה לא קפריף הכי אדר"י דבעי עמידה בכל הפרק מדב"ה דאמרו מהלכין וקורין דב"ה דינא דאורייתא קאמרו: שם עד על לבכה בעמידה.

פִּירְשׁ רַשׁ"י אפ"י לב"ה דְּאָמְרֵי עוֹסְקִין בְּמִלְאָכְתָּן וְקוֹרִין מוֹדִים הֵם שְׂצָרִיף לַעֲמוּד בַּמֶּקֶל
עַד הַמִּקְרָא הַזֶּה לְפִי שְׁעַד פֶּאן מַצּוֹת פּוֹנָה. מִדְּבָרָיו נִרְאָה דְּהַךְ מ"ד דְּסִבְרָה עַד עַל לְבָבָה
הוּא דְּמַצֵּי לְאוּקְמֵי דְּבָרָיו אֲלִיבָא דַּב"ה אָבֵל ר"י דְּסִבְרָה פֶּל הַפְּרָשָׁה לֹא מַצֵּי לְאוּקְמֵי דְּבָרָיו
כַּב"ה דְּהָא אִיהוּ בְּעֵי פּוֹנָה בְּכָל הַפְּרָשָׁה וּמְהֵלָּה אֵינוֹ יָכוֹל לְכוּנֵן וּב"ה הָא קְדָרְשֵׁי
מִבְּלָפְתָּהּ בְּדָרָה דְּשָׂרֵי לְקִרוֹת מְהֵלָּה וְא"כ ע"כ דְּגַם פְּרָשָׁה רֵאשׁוּנָה שְׂרֵי מְהֵלָּה דְּהָא גַם
בְּפְרָשָׁה רֵאשׁוּנָה פְּתִיב בְּלִכְתָּהּ בְּדָרָה וְא"כ ע"כ דְּלֹא בְּעֵי פּוֹנָה בְּכָל הַפְּרָשָׁה וְקִשְׁשָׁה טוֹבָא
דַּא"כ יְהִי הֵנִי תַנְאֵי דְּבְעֵי פּוֹנָה בְּכָל הַפְּרָשָׁה דְּלֹא כַּב"ה וְתוֹ דַּא"כ אִיף פֶּסֶק ר"י הִלְכְּתָא
פּוֹנְתִינָה הָא בְּנֻדְאֵי אֲצִטְרִיף לָן לְמַפְסֵק כַּב"ה וְאֵין לוֹמַר דְּאִינְהוּ מוֹקְמֵי לַב"ה דְּאָמַר
מְהֵלְכִין וְקוֹרִין בַּפ' ב' כְּדָאֻמַר לְקַמֵּן (טז).

(ל"ק הָא בַּפ"א הָא בַּפ"ב זֶה אֵינוֹ דַּע"כ צָרִיף לְהִבִּין דַּא"כ אֲמַאי לֹא מְקַשֵּׁי הַגַּמ' גַּם הִכָּא
אֲדַר"י מַדְב"ה וְלִשְׁנוּנֵי פֶּמּוֹ דְּמַשְׁנֵי לְקַמֵּן וְעוֹד צָרִיף לְהִבִּין הֵךְ דְּמַשְׁנֵי לְקַמֵּן דְּמוֹקֵי לַדְּב"ה
בַּפ' ב' (לְפִרְשׁ"י שֵׁם וְכֵן לְפִי הָרִי"ף וְכַמוֹ שְׂיִתְבָּאֵר אַי"ה) דְּהָא ב"ה מִבְּלָפְתָּהּ בְּדָרָה
קְדָרְשֵׁי וּבְלִכְתָּהּ בְּדָרָה פְּתִיב גַּם בְּפְרָשָׁה רֵאשׁוּנָה וְא"כ אִיף מַצֵּי הַגַּמ' לְאוּקְמֵי לַב"ה עַל
פְּרָשָׁה שְׁנִיָּה וְע"כ צָרִיף לוֹמַר דְּהִכִּי פִּירוּשָׁא דְּשִׁמְעָתָא הֵתֵם דְּבִאֲמַת בִּקְרָא דְּבְלִכְתָּהּ
בְּדָרָה לֹא פְּתִיב בְּהִדְאֵי דְּעוֹסֵק בְּמִלְאָכָה נְמִי שְׂרֵי דְּהָא עֵיקַר קְרָא דְּבְלִכְתָּהּ בְּדָרָה אִיֶּצְטְרִיף
פֶּרֶט לְעוֹסֵק בְּמַצּוֹה כו' אֲלֵא דַּב"ה קְאָמְרֵי דְּמַמִּילָא שְׁמַעְתָּ מִינָה דְּמַצֵּי לְקִרוֹת דְּרָה הִילּוּכוֹ
וְא"כ לֹא יִדְעִינָן מַהֵךְ קְרָא רַק הִילּוּף דְּשָׂרֵי וְא"כ מַנ"ל לַב"ה לְרַבּוֹת גַּם עוֹסֵק בְּמִלְאָכָה
אֲלֵא צָרִיף לוֹמַר דְּעֵיקַר מַאי דְּבְעֵי ב"ה לְאֲשַׁמְעִינָן הוּא דְּלֹא בְּעִינָן לְמַעַבְדַּ כַּב"ש בַּבְּנוֹקָר
בְּעַמִּידָה דְּוִקָא וּבְעָרְבָה בְּהִטָּיָה דְּדָרְשֵׁי לָהּ הִכִּי מְבַשְׁכְּבָה כו' וְע"ז בָּאוּ ב"ה לְאֲשַׁמְעִינָן
דְּמִבְּלָפְתָּהּ בְּדָרָה יִדְעִינָן דְּמִדְּשָׂרֵי דְּרָה הִילּוּכוֹ ש"מ דְּאֵין הַפִּירוּשׁ בְּשִׁכְבָּה פֶּמּוֹ דְּמִפְּרָשֵׁי
ב"ש רַק לְזַמֵּן שְׂכִיבָה כו' אָבֵל לְעִנְיָן הִיאֵךְ יִקְרָא שְׂרֵי הַפֶּל עוֹמְדִים וְיוֹשְׁבִים וּמְהֵלְכִים
וְעוֹסְקִים בְּמִלְאָכָה וְלִיכָּא בִּי פֶּלֶל שׁוּם אִיסוּר מַחְמַת הָאֵי קְרָא דְּבַשְׁכְּבָה אָבֵל מַעֲנִין פּוֹנָה
לֹא מִיָּרִי ב"ה פֶּלֶל וּלְכָה קְמַשְׁנֵי הַגַּמ' הֵתֵם דְּהָא דְּשָׂרֵי ב"ה הֵתֵם עוֹסֵק בְּמִלְאָכָה הוּא
בְּפְרָשָׁה שְׁנִיָּה ר"ל דְּדָרְשֵׁי מִבְּלָפְתָּהּ דְּמַחְמַת בְּשִׁכְבָּה אֵין אִיסוּר אָבֵל אֲפֻשֵׁר מַחְמַת פּוֹנָה
מוֹדוֹ ב"ה דְּאִיסוּר בַּפ' רֵאשׁוּנָה וְהָא דְּנִקְטוּ בְּדְבָרֵיהֶם עוֹסְקֵי בְּמִלְאָכָה ז אִיכָּא נ"מ בְּפְרָשָׁה
שְׁנִיָּה דְּאִילוֹ לַב"ש אַף בְּפְרָשָׁה שְׁנִיָּה נְמִי לֹא דְּבְעִינָן אוּ בְּעַמִּידָה אוּ בְּהִטָּיָה וְלִדְיָדָהוּ עַכ"פ
הִכִּי דְּלֹא בְּעִינָן פּוֹנָה שְׂרֵי בְּכָל גּוֹוֹנָא וּמַעֲנִין פּוֹנָה לֹא מִיָּרוֹ ב"ה פֶּלֶל וּיְכוֹלִים לְסַבְּרוּ
דְּבְעֵי פּוֹנָה אַף בְּכָל הַפְּרָשָׁה וְהִבּוּ זֶה.

וּלְפ"ז לִיכָּא לְשְׁנוּנֵי הִכִּי רַק עַל עוֹסֵק בְּמִלְאָכָה דְּלֹא נִכְתַּב שְׂרִיטָא דִּידָן בִּקְרָא לְהִדְאֵי
אָבֵל לְעִנְיָן הִילּוּף אִם נֹאמַר דְּבְדָרָה הִילּוּכוֹ לֹא מַצֵּי קְמַכוּן וּמִדְּאוּרִייתָא אִיסוּר בְּמִקּוּם
דְּבְעֵי פּוֹנָה א"כ ע"כ ב"ה לִית לְהוּ פּוֹנָה בְּכָל הַפְּרָשָׁה דְּהָא אֲמַרִּינָן לְעִיל דַּלְב"ה מִמִּילָא
מִשְׁמַע פֶּשְׁטֵי דְּקְרָא דְּבְדָרָה הִילּוּכוֹ נְמִי קְרִי וְכִיּוֹן דְּבְפְרָשָׁה רֵאשׁוּנָה נְמִי פְּתִיב בְּלִכְתָּהּ
א"כ לְדִידָהוּ הֵנִי פְּאִילוֹ נִכְתַּב בְּפִירוּשׁ בִּקְרָא דְּמִתְרַ לְקִרוֹת דְּרָה הִילּוּכוֹ גַּם פְּרָשָׁה
רֵאשׁוּנָה וְא"כ ע"כ דְּלֹא בְּעֵי פּוֹנָה בְּכָל הַפְּרָשָׁה וְא"כ הִדְרָא קוּשְׁיָא לְדוֹכְתֵי דַּא"כ יְהִי
דְּלֹא כַּב"ה וְאֲמַאי לֹא מְקַשֵּׁי הַגַּמ' הִכִּי עַל ר"י מַדְב"ה פֶּמּוֹ דְּמִקְשָׁה לְקַמֵּן וְהִכָּא לֹא יִתּוּרִין
בְּשִׁינּוּיָא דְּלְקַמֵּן וְכְדִכְתִּיבָנָא: לְכָה נִרְאָה פְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּמִדְּאוּרִייתָא וְדַאי הִלִּיכָה לֹא
מִבְּטַל הַפּוֹנָה וְשְׂרֵי מִדְּאוּרִייתָא לְקִרוֹת בְּהִלִּיכָה אַף בְּפִסּוּק רֵאשׁוֹן דְּנֻדְאֵי בְּעֵי פּוֹנָה דְּמַצֵּי
לְכוּנֵן גַּם בְּדָרָה הִלִּיכְתּוּ רַק דְּרַבְּנָן אִסְרוּ הִלִּיכָה הִכִּי דְּבְעֵי פּוֹנָה וּלְכָה לֹא מְקַשָּׁה הִכִּי

אדר"י מדב"ה דב"ה דינא דאורינ' אתי לאשמועינן ואינהו מיירי מדרבנן תדע דהא לרוב הפוסקים גם תפלה שרי בדרה הליכתו ותפלה ודאי דבעי פנונה אלא ע"כ דמדאורינ' מצי לכנון גם בדרה הילוכו ובהולך בדרה אוקמה אדאורינ' בתפלת י"ח שהיא ארופה ויקשה עליו ביטול הדרה ויתבלבל טפי אבל לעגן ק"ש ותפלת הבינו שהיא קצרה ולא יתבטל כ"כ בעמידתו אסרו רבנן לקרות בדרה הילוכו היכי דבעי פנונה אבל לקמן בעוסק במלאכה פשיטא לי' להגמ' דלא מצי מכונן בעוסק במלאכתו ולכה מקשה הגמ' התם בפשיטות תנו האומנין קורין כו' אלמא לא בעי פנונה והוצרה לשנויי והוא שבתלין ממלאכתו ולכה מקשה עלה מדב"ה ומשני דב"ה אתאן לפרק ב' ולע"ד לא מצאתי לפרש סוגיא דשמעתין באופן אחר כ"א כמו שכתבו התוס' והבן: אלא דהתוס' והרי"ף נחלקו בפירושא דסוגיא דלקמן דלהתוס' הא דמשני פאן בפ"א פאן בפ"ב הוא לאו דוקא דהא לרבא לא בעי פנונה רק בפסוק א' בלבד.

וידעתי אין פנונתם לפרש בגמ' דלאו דוקא בפרק ב' אלא מפסוק ראשון ואילך קרי פרק ב' דזה אין במשמעות לשון הגמ' פלל רק פנונתם כמו שכתב הר"ן"ה בס' המאור דלרונחא דמלתא קאמר הא בפרק ב' לשנויי אף אליבא דהך מ"ד דס"ל דבעי פנונה בכל הפרשה וא"כ אסור לעסוק במלאכה בכל הפרשה לכה קמשני דגם לדידנ' לא תקשי מדב"ה דמצינו לשנויי דהא דנקטו ב"ה בדבריהם עוסק' במלאכתו לאפוקי מדב"ש ונ"מ לעגן פרק ב' וכמש"כ לעיל אבל אה"נ לרבא הני מצי לשנויי בקצרה דב"ה קאי מפסוק ראשון ואילך ולכה לדידן דפסקינו פרבא גם מלאכה שרי מפסוק ראשון ואילך: והרי"ף גרס לקמן א"ר יוחנן והוא שבטלים ממלאכתו כו' וא"כ הי' ניחא טפי דלכה הוצרה לשנויי הא בפרק ב' כי היכי דלא תקשה לר"י דהא ר"י סבר דכל הפרשה בעי פנונה ולפ"ז ודאי דהיינו יכולין למימר דלדידן דפסקינו פרבא אה"נ דמפסוק ראשון ואילך שרי בעוסק במלאכה אלא דאפ"ה לא ניחא לי' להרי"ף לומר הכי דכיון דרבא הוא דמשני התם פן לא ניחא למימר דאליבא דר"י קמשני הכי ולי' לא סבירא לי' אלא דאיהו נמי סבר הכי ולא משום פנונה רק כי היכי דלא לשנוי' ארעי דאסור בכל הפרשה גם אליבא דרבא והא דלא מפרש הרי"ף פולה סוגיא דהתם משום דלא לשנוי' ארעי היינו משום דסוגיא דהתם מוכח דמשום פנונה איירינו כדאמר התם למימרא דלא בעי פנונה כו' וע"ז קאזלא התם פולה שקלא וטרנ' דשמעתא משום פנונה ולכה קמפרש הרי"ף דאה"נ דסוגיין איירי התם משום פנונה והא דמשני התם פאן בפ"ב אליבא דר"י משנינו התם.

ומ"מ גם רבא מודה בה ולא מטעם פנונה רק משום דלא לשנוי' ארעי כי היכי דלא נצטרך לומר דמשני אליבא דר"י ולי' לא סבירא לי' ולכה פסק גם לדידן אסור במלאכה בכל הפרק זהו תוכן פנונת הרי"ף דוק בלשוננו התם ותשכח: נמצא כי בפירושא דשמעתא נוכל להשוות דעת הרי"ף להתוס' ואדרבא לגירסת הרי"ף הי' ניחא טפי לומר הך דמשני פאן בפ"ב הוא שלא אליבא דהלכתא פשיטת התוס' ולא היינו מצטרכים לדחוקי דלאו דוקא כמ"ש התוס' אלא דמ"מ לעגן דינא לא ניחא לי' להרי"ף לומר דרבא אליבא דר"י קמשני ולי' לא ס"ל לכה פירש דגם רבא אית לי' הכי מטעמא אחרנא ומעתה אשוב לתמונה על דברי הראב"ד שהביא הרא"ש דכיון שהוכחנו דאיסור הליכה אינו אלא מדרבנן א"כ הוא שנה ממש להך דלא לשנוי' ארעי וא"כ כי היכי דבלכתה בדרה מפיק מלא לשנוי' ארעי והפנונה ע"כ דאי אפשר למגזר בדבר המפורש בתורה להתר ה"נ

לענן פוננה נימא הכי וא"כ מאי קאמר ואזדא ר"י לטעמי' הא לטעמו דר"י נמי לא בעי
עמידה פוננה בכל הפרשה משום דבלכתה בדרך קשרי הא להדיא ואם נאמר דר"י
מחולק בהה מלתא עם ר' נתן הא זה לא נזכר בגמר כלל דפליגי בהכי וע' בזה וצ"ע:שם
פרקין לא יקרא כו'.

ומסיק דמיירי פי מצלי ולישנא דכי מצלי משמע מעט על צידו פי הא דאמרינו לקמן
(לד:) אביי ורבא מצלי אצלו וילכה ניקח דנקיט רב יוסף בלשון פרקין משום דבאמת
הוא פרקין רק שהוא מעט על צדו ולפ"ז דוקא פרקין ומעט על צדו הוא דאסור לקרות
אבל שוכב על צדו ממש שרי לקרות ק"ש דאלת"ה למה נקיט כלל לישנא דפרקין טפי
הוי לי למנקט רבותא למימר שוכב לא יקרא אלא ודאי דשוכב על צדו ממש שרי ועיין
בתר"י שנסתפק בזה ומפשטי' דגמ' ודאי משמע דשרי וכדכתבנא: דף יד גמ' ימים
שהיחיד גומר בהו את ההלל.

מפשטי' דגמ' הכי נראה דהכל מיירי במפני הכבוד והא דקאמר פוסק ואין בכה פלוג
היינו שאין אנו חוששין משום פרסומי ניסא שלא להפסיק בהו כלל וכסברת האיבעיין
ע"ז קאמר ואין בכה פלוג אבל ודאי דאינו מפסיק בהם רק מפני הכבוד תדע דהא אפילו
בימים שאין היחיד גומר בהם את ההלל אמרינו דרבינא לא אפסיק לרב בר שבא משום
דלא חשיב עליה ומשמע דלא חשיב לי מפני הכבוד וכ"כ בתר"י: ומדברי הרמב"ם נראה
דמפרש ואין בכה פלוג פלוגר שרשאי להפסיק בהו טפי מק"ש ע"ש בדבריו בפ"ג מה'
חנוכה ובמ"ש שם הכ"מ ולפ"ז צריך לומר דרב בר שבא לא חשיב עליה דרבינא כלל
ואפילו בלא הלל לא הוי חש לשאול בשלומו ונה דחוק מאוד דהא לקמן (יט:) קאמר
עליו דרב בר שבא גברא רבה אמר מלתא לא תחוכו עלי' ואיך נאמר דרבינא לא יחוש
כלל לשאול בשלומו ולא יהא אלא אינש בעלמא הא מצנה להקדים שלום לכל אדם:
ולענן ברכה דהלל דר"ח וימים דפסח חוץ מב' ימים הראשונים רבו הדעות דעת הר"י
דיחיד הקורא בר"ח אינו מברך אבל צבור משמע מדבריו דמברכין אף בר"ח.

וצ"ל דנפקא לי' הא מדתניא יחיד לא יתחיל כו' וקמפרש לה דהכי קאמר לא יתחיל
בברכה דבלא ברכה מאי איכפת לן באמירתו כמ"ש תר"י ולפ"ז מצינו לפרושי ימים
שהיחיד גומר בהו את ההלל כפשוטי' דהיינו הכ"א יום גם היחיד גומר ההלל בברכה
קדינו.

וימי ר"ח קרי שאין היחיד גומר בהו את ההלל וגומר הוי פירושו קורא. ושיטת הרמב"ם
דגם צבור אין מברכין בר"ח ושיטת ר"ת הביאו התוס' והרא"ש דמברכין על הלל של
ר"ח אפי' יחיד ודעת הרמב"ן לחלק בין ר"ח ובין ימי הפסח דבר"ח אין מברכין
וראיותיהם כתובות באנרף בך"ן במס' שבת ובתר"י דכאן ולא הספיק בידי העת לעיין
בהם פראוי ואי"ה לעת אחר נאריף בזה: דף יד ע"ב גמ' רב משי ידיה.

עיין תד"ה ומנח תפילין שכתבו מהכא משמע שמוטר להניח תפילין בין גאולה לתפלה
וכן מצינו בר"י ב"י כו' מדברי התוס' דהכא משמע שבין גאולה לתפלה קיל אפי' מאמצע
הפרק דאל"כ ל"ל לרב להניח תפילין בין גאולה לתפלה הנה לו להניח באמת ויציב קודם
שירה חדשה כמו שעשה ר"ת שהיה ממתין בעושה פלא פדי לענות קדיש וקדושה כמ"ש
התוס' (יג:) ד"ה שואל ועוד דאפילו מבין פרק לפרק קיל דהא בה"א דאמרינו רב

דעביד כריב"ק דקבלת עמ"ש קדים א"כ אמאי לא הניח בין פְּרָשָׁה א' לְפְרָשָׁה ב' דְּהוּי בין הפְּרָקִים ואחר קבלת עמ"ש אלא ודאי דבין גְּאֹלָה לתְּפִלָּה קיל טְפִי אפִי מְבִין הפְּרָקִים וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּבִין הפְּרָקִים שְׁנֵינּוּ בְּמַתְנֵי דְאָסוּר לְהַפְסִיק רַק מְפִנֵי הַכְּבוֹד הוּא דְהִתִּירוּ וּבְגִלַּת"פ לֹא תִנִּי בְּמַתְנֵי רַק ר"י הוּא דְאָמַר לֵה וְלֹא בְּלִשׁוֹן אִיסוּר רַק אִיזְהוּ בֶן עוּה"ב וְכֵן קִהְלָא קַדִּישָׁא אָמְרוּ רַק כָּל הַסּוּמָה גִלַּת"פ אִינוּ נִיזוּק וְלֹא קְאָמְרִי בְּלִשׁוֹן אִיסוּר כָּלָל וְהוּא סוּמָר לְדַבְרֵי הַתּוֹס' דְלַעִיל שְׁפַתְבוּ דְבִין גִּלַּת"פ חֲמוּר טְפִי אפִי מְאָמְצַע הַפְּרָק וּבְאֵמַת דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּהִתָּם בִּלְא"ה תְּמוּהִים כִּמ"ש לַעִיל דְאִין שׁוּם רֵאִי עַל בְּגִלַּת"פ וְגַם אִין צְרִיף לְרֵאִי עַל תְּפִלָּה עֲצָמָה אִף לַעֲנִין עֵיקַר הַדִּין דְּבִגִּלַּת"פ נִרְאָה מְסוּגֵיָא דִּידֵן דְּקִיל טְפִי אפִי מְבִין הפְּרָקִים וְדוּדַי מְשַׁמְעוֹת הַלִּשׁוֹן דְּרַב קָרָא ק"ש שְׁקָרָא כָּל הַק"ש וְלֹא הֵנִיחַ בֵּין פְּרָק לְפְרָק וְאִם כֵּן בְּה"א דְּסִבְרָא כְּרִיב"ק אֲמַאי לֹא הֵנִיחַ תִּיכְרָף אַחַר פְּרָק רֵאשׁוֹן אֲלֵא וְדַאי מְשׁוּם הַפְּסָקָה וְא"כ אִי הִיָּה חוֹשֵׁשׁ מְשׁוּם הַפְּסָקָה בֵּין פְּרָק לְפְרָק כ"ש דְּבְאֵמְצַע הַפְּרָק שֶׁל אֵמַת וְיִצְיִב לֹא הֵנִיחַ וְע"כ דְּהֵנִיחַ בְּגִלַּת"פ וְא"כ פִּינּוּ דְהִסְפִּימוּ הַתּוֹס' שְׁמִינְתָּר לַעֲנוֹת קַדִּישׁ וּקְדוּשָׁה אֲפִילוּ בְּאֵמְצַע הַפְּרָק כ"ש שְׁמִינְתָּר לַעֲנוֹת בֵּין גִּלַּת"פ וְאֲפִשְׁרַר דְּאֲפִילוּ עֲנִיית אֲמֵן בְּעֵלְמָא מוֹתֵר דְּהָא הִנְחַת תְּפִילִין לֹא הוּי מְפִנֵי הַכְּבוֹד דֹּא"כ ה"ל לְהֵנִיחַ בֵּין פְּרָק לְפְרָק דְּמוֹתֵר אפִי לְשִׁאוּל וְאִפִּי ה"א דְשָׁרִי בְּגִלַּת"פ וְעֵי בְּזָה בְּאָבֹן הַעוֹזֵר בְּאַרְיִכוֹת וּמ"ש נִרְאָה נְכוּן: שָׁם רַש"י ד"ה וּמַתְנֵי פְּרָקִין אֲלֵמָא מְקַדִּים הוּא לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה דְּהֵינּוּ עֲשִׂי.

עֵינֵן בְּרַש"א וּבְיִתֵּר הַמְּפָרְשִׁים שְׁנִדְחָקוּ מְאֹד בְּדַבְרֵי רַש"י לְמָה לֹא פִי כְּפִשׁוּטוֹ דְּהַקְּוִשָׁא הוּא מְמַנַּח תְּפִילִין וּמָה שְׁכ' רַש"א דְּרַש"י הַנּוֹכַח לְזָה דֹּא"כ מֵאִי קְאָמַר וּכ"ת בְּדִלָּא מְטִי זְמַן ק"ש דְּאִי לֹא מְטִי זַק"ש לֹא מְטִי גַם זְמַן תְּפִילִין בְּאֵמַת בְּכּוֹנוֹת רַש"י הִי נִרְאָה נְכוּן דְּאִף דְּאָמְרִי לַעִיל לַק"ש פְּנוֹתִיקִין וְלַתְּפִילִין כְּאַחֲרִים מ"מ הָא כְּבָר כְּתִבוּ הַתּוֹס' וְהֵרָא"ש לַעִיל דְּהָא דְאָמַר לַק"ש פְּנוֹתִיקִין אִינוּ אֲלֵא לְמַצְוָה מִן הַנּוֹבְחָר אֲבָל גַּם הֵם מוֹדוּ דְעֵיקַר זְמַנָּה מִן הַדִּין כְּאַחֲרִים וְא"כ בְּה"א דְּס"ד לְמִימַר דְּאָסוּר לְהַקְּדִים אפִי עֲשִׂי לְקַרְיָאָה וְדַאי דְּמִשְׁעָה שְׁמַתְחִיל עֵיקַר זְמַנָּה אָסוּר לְהַקְּדִים לֵה שׁוּם דְּבָר וְאִף אִם רוֹצֵה לְהִיּוֹת מִן הַמְּהַדְרִין פְּנוֹתִיקִין מ"מ בְּשִׁבִיל זָה אִין לוֹ לְהַקְּדִים לֵה תְּפִילִין פִּינּוּ דְּמִן הַדִּין כְּבָר הִגִּיעַ זְמַנָּה וְאָסוּר לְהַקְּדִים שׁוּם מַצְוָה אַחֲרַת קוֹדֵם עִמ"ש וְא"כ דְּבָרֵינוּ נְכוּנִים בְּכּוֹנוֹת רַש"י אִף מ"מ דְּבָרֵי הַגַּמ' גּוּפִי יְהִי דוֹחַק לִפ"ז מְאֹד דְּסוּף סוּף מֵאִי סְלָקָא אֲדַעְתָּא דְּהַגַּמ' לְמִימַר וּכ"ת כו' פִּינּוּ דְּקוֹשְׁיַת וְתוּ מִי סְבַר לֵה כְּרִיב"ק מְצִי קְאִי גַם מְתַפְּלִין א"כ מֵאִי קְאָמַר וּכ"ת כו' פִּינּוּ דְעַל תְּפִילִין לֹא נִוּכַל לְשַׁנּוּי פִּן וּמֵאִי דְּמַסִּיִּים רַש"א דְּזָהוּ בְּאֵמַת פְּנוֹתִיקִין הַגַּמ' לְהַקְּשׁוֹת מ"מ קְשָׁא כו' הֵינּוּ מְתַפְּלִין זָה אִין בְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַגַּמ' כָּלָל רַק מְשַׁמַּע דְּחוֹזֵר לְקוֹשְׁיַתוֹ רֵאשׁוֹנָה אִימַר דְּאָמַר רִיב"ק כו' נְעוּד לִישְׁנָא דְּחוּ מִי סְבַר לֵה כְּרִיב"ק הוּא דְּחוּק מְאֹד לְכַף נִרְאָה נְכוּן כְּמוֹ שְׁרֵאִיתִי בְּהַגְהוֹת הַגַּר"א שְׁמַגִּיהַ בְּרַש"י קְרִיָּאָה בְּמַקּוֹם עֲשִׂי וְא"כ פְּנוֹתִיקִין הַגַּמ' לְהַקְּשׁוֹת דְּאֲפִי בְּקַרְיָאָה גּוּפִי נְמִי הָא לֹא סְבַר כְּרִיב"ק דְּמַתְנֵי פְּרָקִין הֵינּוּ קְרִיָּאָה וּבְזָה נִיחָא טוּבָא לִישְׁנָא דְּחוּ מִי סְבַר כְּרִיב"ק וּלִפ"ז פִּינּוּ דְּמַדְמָה בְּגַמ' לִימוּד לְקַרְיָאָה א"כ בְּאֵמַת הִי נִרְאָה דְּאָסוּר לְלַמּוֹד קוֹדֵם ק"ש דְּמַהכ"ת לוֹמַר דְּרַב פְּלוֹג בְּזָה אִרִיב"ק פִּינּוּ דְּמַצִּינּוּ לְאוּקְמִי כְּרִיב"ק וּבְדִלָּא מְטִי זְמַנִּי וְזָהוּ פְּנוֹתִיקִין רַש"י לַעִיל דְּהִי תִנִּיא אֲבָא בְּנִימָן שְׁכ' שָׁם רַש"י שְׁגַם לְלַמּוֹד אָסוּר וְעֵינֵן בִּמ"ש לַעִיל: דָּף טו גַּמ' וְה"מ לַק"ש אֲבָל לְתַפְּלָה מְהַדְר.

כֵּן הוּא גִירְסַת רַש"י וּמְפָרֵשׁ טַעְמָא מְשׁוּם דְתַפְלָה זְמַנָּה כֹּל הַיּוֹם וְכוּנְוֵתוּ הוּא דְאָף לְאַחַר
ד' שְׁעוֹת לר"י אוֹ אַחַר חֲצוֹת לרַבֵּנּוּ מ"מ שְׁכַר תַּפְלָה יִהְיֶי לִי רַק שְׁכַר תַּפְלָה בְּזַמְנָה לָא
יִהְיֶי לִי אֲבָל שְׁכַר תַּפְלָה אֵית לִי עַכ"פּ וּבַק"ש אֲמַרְיֵנּוּ הַקּוֹרָא מִפְּאֵן וְאֵילָף לָא הַפְּסִיד
כְּאֵדָם שְׁקוֹרָא דְתוֹרָה מִשְׁמַע דְּאֵין לוֹ שְׁכַר ק"ש כֹּלֵל וְהַב"י בְּסִי' צ"ב) בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א כ'
עוֹד טַעַם.

וְנִרְאֶה לְהַסְבִּיר פְּנוּנְתוֹ דְהַךְ גְּטִילַת יְדִים וְדַאי דְאֵינוּ מְדַאֲרִינְיָתָא רַק תַּקְנַת חֲכָמִים בְּעֵלְמָא
וּבַק"ש פִּינּוּ דְזַמְנָה הוּא ג"כ מְדַאֲרִינְיָתָא כְּדִדְרָשִׁינוּ לָהּ מִבְּשֻׁבְכָּהּ וּבְקוּמָהּ א"כ לֵית לָן
לְעַבְרָן עַל זְמַנָּה דְמְדַאֲרִינְיָתָא בְּשֻׁבִיל הַגְּטִילָה וְאָף דִּישׁ פַּח בְּיַד חֲכָמִים לְעַקוֹר דְּבַר מִן
הַתּוֹרָה בְּשֻׁב וְא"ת כְּמוֹ שְׁהֶאֱרִיךְ בְּזַה בַּתְר"י בְּסוּגִיָּא קַמְיָתָא דְמַכְלֵתִין מ"מ הַנ"מ בְּדַבְרָה
שְׁיֵישׁ בּוֹ גָּדַר וְסִיגֵי לַתּוֹרָה אֲבָל הֵכָא נַט"י מְלֵתָא אַחְרִיתָא הִיא וְאֵין בָּהּ סִיגֵי כֹּלֵל רַק הִיא
תַּקְנָה בַּפ"ע וְתוֹ דְגַם הַתַּקְנָה לָא הֵיִתָּה לְגְטִילָה דְנוֹקָא אִי לָא מִשְׁכַּח מִיָּא בְּכָל מִיָּלִי דְמַנְקִי
סְגִי וּלְכַף וְדַאי לֵית לָן לְמִיְהִדַר אַמְיָא דְלֵמָא בֵּין כֹּף וּבֵין כֹּף יַעֲבֹר זְמַן ק"ש אֲבָל תַּפְלָה
דְאֵינָה רַק מְדַרְבְּנּוּ הֵם אֲמַרוּ וְהֵם אֲמַרוּ וְכַעֲיֵן סְבָרָא זֹו אֵיתָא לְקַמֵּן בְּתוֹס' ד"ה א"ר יוֹסִי
ע"ש וְכַמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר לְקַמֵּן.

וּלְפִי"ז הַךְ עַד כְּמָה דְאָמַר לְקַמֵּן קָאִי אַתְּפֵלָה אֲבָל לַק"ש לָא בְּעֵי כֹּלֵל לְמַהֲדַר וְכֵן הוּא
גִירְסַת הַרְי"ף וְהַרְמַב"ם וּלְכַף בַּה' ק"ש פֶּסֶק הַרְמַב"ם דְלָא בְּעֵי לְמַהֲדַר כֹּלֵל אַמְיָא אֲבָל
בַּה' תַּפְלָה פֶּסֶק דְבְּעֵי לְמַהֲדַר ד' מִילִין וּלְפ"ז הָא דְרַב חַסְדָּא לִינִיט כּו' בְּעֵינָן צְלוּתָא
פִּירוּשׁוֹ לַק"ש וְהוּא דְחוּק קֶצֶת דְלִישְׁנָא דְצְלוּתָא מִשְׁמַע טְפִי דְקָאִי אַתְּפֵלָה וְאֲפֹשֶׁר לוֹמַר
דְבִשְׁחֲרִית פִּינוּ דְקוֹרָא ק"ש בְּלֵא גְטִילָה וְאַח"כּ בְּעֵי לְמַסְמָה גְאֻלָּה לְתַפְלָה מִמִּילָא דְגַם
מִתְפַּלֵּל בְּלֵא גְטִילָה וְהָא דְאֲמַרְיֵנּוּ דְעַד כְּמָה בְּעֵי לְמַהֲדַר לְתַפְלָה עַד פְּרָסָה כּו' הֵינּוּ
בְתַפְלַת הַמַּנְחָה אוֹ מוּסְפִין דְאֵין שָׁם ק"ש קוֹדֶמַת לָהֶם וּלְפ"ז הִי גִיחָא קֶצֶת לִישְׁנָא
דְצְלוּתָא דְנִקִּיט ר"ח מְשׁוּם דְבִשְׁחֲרִית גַּם תַּפְלָה יִתְפַּלֵּל בְּלֵא נַט"י אֲבָל הַרְמַב"ם לָא כְּתַב
שׁוּם חִילוּק בְּזַה וּמְדַבְּרִיו נִרְאֶה דְגַם בְּשְׁחֲרִית אָף שְׁקוֹרָא בְּלֵא נַט"י מ"מ אֵינוּ מִתְפַּלֵּל
תִּיכָף אִם אֲפֹשֶׁר לִי לְהַשִּׁיג מִים בְּכַדִּי הִילּוּף פְּרָסָה וְלֵא אֵיכְפַת לָן כ"כ בְּסַמִּיכַת גַּלְת"פ
וּכְמ"ש לְעֵיל דְסַמִּיכַת גַּלְת"פ לָא נֶאֱמַר בּוֹ אִיסוּר הַפְּסָקָה כֹּלֵל רַק כֹּל הַסּוּמָה אֵינוּ נִיזוּק
אוֹ אֵיזוּהוּ בֵּן עוּה"ב וּמִשְׁמַע דְאֵינוּ רַק מַצְנָה בְּעֵלְמָא לְכַתְחֵלָה וּמְשׁוּם צוּרָה כֹּל דְהוּא
מַצְיֵנּוּ לְבַטְלָה אוֹ י"ל דְבִאֲמַת לָא יִקְרָא בְּלֵא גְטִילָה רַק ק"ש לְחוּד בְּלֵא בְּרַכּוֹת דְהָא
בְּרַכּוֹת ק"ש זְמַן תַּפְלָה לָהֶם כְּדַאֲמַרְיֵנּוּ לְעֵיל הַקּוֹרָא מִפְּאֵן וְאֵילָף לָא הַפְּסִיד בְּרַכּוֹת וְדַעַת
הַרְמַב"ם שָׁם דְזַמְנָם כֹּל הַיּוֹם.

(וְדִלָּא פְהֵרָא"ש שְׁכ' עַד ד' שְׁעוֹת דְנוֹקָא ע"ש בְּרַמְב"ם וּבְרָא"ש) וְא"כ בְּבְרַכּוֹת יְכוּל
לְהַמְתִּין כְּמוֹ בְתַפְלָה וְא"כ יִקְרָא אַח"כּ הַק"ש פְּקוֹרָא בְתוֹרָה עִם הַבְּרַכּוֹת וְיִסְמוּךְ גַּלְת"פ.
וּלְפ"ז צָרִיךְ לוֹמַר דְבְּעֵינָן צְלוּתָא דְאָמַר ר"ח קָאִי רַק אַק"ש דְלַק"ש קָרִי צְלוּתָא וְהוּא
דְחוּק קֶצֶת כְּמ"ש לְעֵיל: אֲבָל הַתּוֹס' וְהֵרָא"ש וְכֵן בַּתְר"י לָא גִיחָא לְהוּ בְּהַךְ גִּי' דַּכְנ"מ
לַק"ש וְלֵא גְרַסִי לָהּ כֹּלֵל וּבֵין לַק"ש וּבֵין לְתַפְלָה לָא בְּעֵי לְמַהֲדַר אַמְיָא כְּפִשְׁטִי דְלִישְׁנָא
דַּר"ת דְצְלוּתָא תַּפְלָה מִשְׁמַע וְהֵנָּה אָף פִּי מַה שְׁהַקְשׁוּ עַל גִירְסַת רַש"י וְהַרְי"ף כְּבַר
נְתִיבֵי שְׁב לְעֵיל בְּדַבְּרֵינוּ דְוַדַּאי אֵיכָּא לְפִלוּגֵי טוֹבָא בֵּין ק"ש לְתַפְלָה כְּמ"ש מ"מ לִישְׁנָא
דְצְלוּתָא וְדַאי מִשְׁמַע כְּנוֹתִיָּהוּ דְהַתּוֹס' וְהֵרָא"ש וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הֵרָא"ש דְלָא גְרַיס כֹּלֵל

להפך עד כמה שדברי לא הביא כלל הך דעך פמה וזה קשה מאד למחוק הגירסא כ"כ ומדברי תר"י נראה דהכי גרסונו לה וזה"מ בעיניו ק"ש אבל שלא בעיניו ק"ש חוזר ועד כמה כו' נמצא דעך פמה קאי בלא הגיע זמן ק"ש צריף לחזור עד פרסה וכן בתפלה ובהגיע א"צ לחזור כלל לא לק"ש ולא לתפלה.

והיא נראה לומר דאף הרי"ף והרמב"ם נמי לא קאמרי שצריף לחזור לתפלה אלא היכא דלא יעבור הזמן אבל אם בין כה יעבור הזמן ודאי דא"צ אלא מנקה ידיו בעפר ומתפלל דאטו מי גרע זמן תפלה מהיכי דהמים הוא ביותר מפרסה דפסק הרמב"ם להדיא דמתפלל בלא נטילה וא"כ מאי סברא הוא כלל דהיכי דהמים הוא בפחות מפרסה שילך אל המים אף שיעבור זמן התפלה דמאי תועלת בזה דהמים הוא בקרוב פינו דיעבור זמן התפלה ולמה יגרע זה מאם היו המים ברחוק מפרסה אלא דמדברי הטור בסי' רל"ג משמע דלהרי"ף והרמב"ם אף אם יעבור זמן תפלה נמי לא יתפלל פינו דמצוי לאשלומי אח"כ ולהתפלל שמים בתפלה הסמוכה או מיד וכמו שיתבאר א"ה לקמן אבל לע"ד הי' נראה דאין זה במשמעות דבריהם כלל רק דהם מייירי היכי דלא יעבור הזמן ואפ"ה בק"ש אין צריף לחזור דלמא בין כה ובין כה יעבור הזמן אף דלעת עתה משער פלא יעבור הזמן מ"מ חיישינו טפי דלמא יעבור הזמן שיתעכב בדרך או איזה סבה אחרת ובק"ש דהיא דאורייתא חיישינו לזה אבל בתפלה לא חיישי' כ"כ אבל אם ודאי יעבור הזמן אף בתפלה לא בעי לאהדורי: ולפ"ז הי' נראה לומר דאין פאן פלוגתא כ"כ בין התוס' והרא"ש ובין הרי"ף ורמב"ם דהרא"ש הבין בדברי הרי"ף דאף דיעבור הזמן אפ"ה בעי לאהדורי אמאי ולכך השיג עליו דחכמים עשו חיזוק כו' אבל בלא יעבור הזמן גם איהו מודה דבעי לאהדורי ולפ"ז הי' ניקא גירסת עד כמה גם להרא"ש (אלא שקשה למה לא הביאה בפסקיו) ולפי ה שפירשתי גם הרי"ף נמי לא קאמר רק בדאיכא שהות ונמצא דבתפלה ליכא פלוגתא כלל רק בק"ש יהי' פלוגתא להיפך דלהרי"ף לא בעי אהדורי לק"ש גם בדאיכא שהות ולהתוס' והרא"ש בדאיכא שהות גם בק"ש בעי אהדורי ויתיישבו בזה קצת דברי הטור ומ"מ דבריו אינם מבוררין כל הצורך ופסקי הש"ע סותרים זה את זה מסי' צ"ב לסי' רל"ג עי"ש ולענן הלכה העיקר פשיטת הרי"ף והרמב"ם ורש"י וכן כ' בב"י ולא ידעתי מדוע ערבב הדברים בש"ע וצ"ע ובב"י הבין דעת הרי"ף כמו שהבינו הטור והרא"ש ועדיין צ"ע בזה: שם אבל ברכה דרבנן ולא בברכה תליא מלתא.

עי' תוס' ד"ה אי ר"י דנראה מדבריהם דלא משמע לי' להגמרא לחלק כלל בין דאורייתא לדרבנן דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וילכך מדמה ברכה דתרומה ומגילה לק"ש והא דמשני אבל ברכה דרבנן אין פנונתו לחלק בין דאורייתא לדרבנן רק משום דלאו בברכה תליא מלתא ולא יחא אלא לא בירך כלל מ"מ תרומתו תרומה דברכות אינם מעפבות אבל ידי ברכה ודאי לא יצא בלא השמיע משום דכל דתיקון רבנן כו' ולפ"ז מקשה הגמ' שפיר מבהמ"ז אף דבבהמ"ז לא כתיב בי' השמיעות אונים באורייתא וא"כ הא דבעי להשמיע לאזניו בבהמ"ז אינו רק מדרבנן מ"מ פריף שפיר פינו דהקא ליכא למימר לאו בברכה תליא מלתא דהא עיקר המצוה היא הברכה וא"כ דמיא ממש לק"ש ובין דאורייתא לדרבנן לא מפלגינו כלל וכן לקמן מדמי מגילה ג"כ לק"ש רק דהתוס' הקשו דהתינח במצות שעיקרון אינו אלא מדרבנן כמו מגילה וברכות שפיר איכא למימר דעיקר תקנת חכמים היתה שלא יהי' יוצא במגילה ובברכה בלא השמיע לאזנו

כמו בק"ש אבל בהמ"ז דעיקרו דאורייתא ומדאורייתא לא בעינו בי' שישמיע לאזניו למה תקנו בי' רבנו שלא יצא פינו דמדאורייתא יצא ויש עוד לחזק קושיותם דהוי פצין ברכה לבטלה במה שיצריכוהו לברך פעם שני פינו דכבר יצא מדאורייתא אבל תירוץם דחוק מאד ועוד קשה דגם במגילה ותרומה נמי מנ"ל להגמ' הא דכל דתיקון פצין דאורייתא תיקון ולא יצא בלא השמיע לאזניו דבשלמא אי פל מה דמדאורייתא בעינו שישמיע לאזניו ונקא שפיר איכא למימר הו סברא דכל דתיקון כו' פינו דבכל מצות דאורייתא לא יצא בלא השמיע לאזניו לזאת גם רבנו ודאי דתקנו פצין דאורייתא אבל פינו דחזינו בבהמ"ז דמדאורייתא לא בעינו השמיע לאזניו א"כ מנ"ל דרבנו תקנו במגילה וברכות פצין ק"ש דלא יצא בלא השמיע לאזניו אימא דתיקנו פצין בהמ"ז דיצא אף בלא השמיע לאזניו וצריף לומר דאה"נ אי לא הוי ידענו שום תקנת חכמים בבהמ"ז ובברכה מסברא לא הוי ידענו דתקנו בו רבנו שום תקנה אבל פינו דחזינו דלכתחלה מיהת לא פדקתני לא יתרום וכן בבהמ"ז לא יברך בלבד וא"כ ע"כ דתקנו בו רבנו השמעות אונים כמו בק"ש א"כ מסתבר לי' להגמ' דבכולה מלתא תקנו פצין ק"ש ואף בדיעבד נמי לא יצא לר"י דבק"ש דיעבד לא יצא: ורש"י פירש גבי הא דאמרנו אי ר"י דיעבד נמי לא דהא בהמ"ז דאורייתא מואכלת ושבעת כו' נראה מדבריו דאי הוי דרבנו לא הוי מקשה מידי וצריף להבין דנהי דבהמ"ז דעצמו מדאורייתא מ"מ הו דבעי ביה שישמיע לאזניו אינו מדאורייתא וא"כ ע"כ צ"ל דהגמ' לא ניחא ליה לפלוגי בין דאוריית' לדרבנו וא"כ לאיזה צורך פתב רש"י דבהמ"ז דאוריית' פינו דסוף סוף אצטרכינן להו סברא דאין חילוק בין דאוריית' לדרבנו.

ועוד דהא הו סברא דאין חילוק מוכרחים אנו לומר גם לקמן גבי מגילה דמדמי הש"ס לק"ש וע"כ צריף לומר דאין חילוק והא דמשנינו לעיל אבל ברכה דרבנו ע"כ צריף לומר כמ"ש לעיל דעיקר פוננתו דלא בברכה תליא מלתא ומעשה התרומה הוי תרומה גם בלא ברכה פלל וא"כ דברי רש"י אינם מובנים לכאורה אף באמת נראה דברי רש"י נכונים דלרש"י לא ניחא למימר הו סברא דפשיטא לי' להגמ' דאין חילוק כ"כ עד דיהנה מקשה מחמת זה ונהי דלקמן מדמה מגילה לק"ש היינו דבעי לשנויי מתניתין דמגילה דתיקום עכ"פ כר"י ולכך מדמה דאל"כ תהנה דלא פמאן ובשנינויא שפיר איכא למימר הו סברא דכל דתיקון פי היכי דלא תקשי אבל להקשות מפח זה אין סברא פלל וגם הוי קשה לי' קושיות התוס' ומה שהקשינו כמ"ש לעיל לכך הנה נראה לרש"י דסוגיא רשמעתין סברה דפלוגתיהו דר' יוסי ור"י לאו בק"ש לחוד אלא בכל מצות דאורייתא דמאן דדריש שמע דק"ש להשמע לאזניו דריש נמי להסכת ושמע דמיירי לענן כל מצות דאורייתא להשמע לאזניו וא"כ לדידנ' בכל מצות דאורייתא בעי נמי להשמיע לאזניו ג"כ.

דאורייתא ומאן דלא דריש בק"ש לית ליה נמי בכל התורה ואף דלא יהנה פחד מהנהו לישני דא"ר יוסף לקמן בסוף שמעתין הא בלא"ה פבר פתבו התוס' דסוגיא דידן הוא דלא כר' יוסף וא"כ שפיר מצינו למימר בלי שום דוחק דסוגיא דידן סברה דהסכת ושמע לענן כל מצות דאורייתא וכמו דבעי למימר לישנא קמא דר"י רק דבזה פליגי דסוגיא דידן סברה דלאו כ"ע סברי הכי כמו דאמר לישנא קמא דזה אי אפשר דהא אתותב לישנא קמא מהו דלא יברך ולכך סברה סוגיא דידן דפליגי באמת בכל התורה.

ואין להקשות ע"ז פיון דכתיב הסכת ושמע דבכל התורה פעי להשמיע לאזניו א"כ למאי פעי בק"ש קרא אחריןא אטו מי גרע ק"ש מפל מצות דאורייתא זה אינו דשפיר אצטריך קרא בק"ש פי היכי דלא נדרוש מעל לבבך איפכא וכה"ג אמרינו לעיל פריש פרקין למימרא דסבר ר"י כו' אצטריך משום דכתיב שמע ע"ש ולפ"ז איפא למימר דהא דמשני אבל תרומה משום ברכה וברכה דרבנו ולא בברכה תליא מלתא היינו דפעי לפלוגי בין דאורייתא לדרבנו והא דמסיים ולא בברכה תליא מלתא או דהוי פעינן שינויא אחריןא או דהוי סיומא דתירוץא דלעיל מ"מ עיקר שינויא דגמ' הוא לחלק בין דאורייתא לדרבנו ולכך הוצרך רש"י לפרש הא דמקשה מבהמ"ז משום דהוא מדאורייתא וכיון דהוא מדאורייתא גם השמעת אונים הוא מדאורייתא מהסכת ושמע ולפ"ז אנדא לה קושטית התוס' וגם מה שהקשינו לעיל כנלע"ד נכון בדברי רש"י ופשוט: שם אלא מאי ר"י ודיעבד אין כו' אלא הא דתני ר"י ברי' דרשב"ז מני כו'.

ואין להקשות דלמא הא דקאמר ר"י לכתחלה לא היינו במידי דאורייתא אבל בברכה דרבנו אפילו לכתחלה נמי זה אינו דלשיטת התוס' שפכתנו לעיל נדאי דלק"מ דהא לדידהו אין סברא פלל להגמ' לחלק בין דאורייתא לדרבנו נאפי' לשיטת רש"י שפכתנו לעיל נמי לק"מ דהא דאיפא לפלוגי בין דאורייתא לדרבנו היינו לענין דיעבד דאיפא למימר דלא הוקמירו כ"כ רבנו בתקנתו דיעבד נמי לא יצא אבל לענין לכתחלה נדאי דאין סברא פלל לומר דלא יצריכו אפילו לכתחלה בדרבנו דמהכ"ת לא יתקנו לכתחלה שיהי' עצהיו"ט ומכ"ש אם נאמר דהא דמצריך ר"י לכתחלה אפי' בק"ש אינו רק מדרבנו וכמו שיתבאר לקמן א"ה א"כ נדאי הנה להם לתמן זה אפי' במידי דהוא מדרבנו ופשוט: שם ר"י אומר משום ראב"ע כו' צריך שישמיע כו' יש להבין דעת ראב"ע אמאי לא מצריך רק לכתחלה הא פיון דמקרא דריש א"כ אפי' דיעבד נמי לא פמו פל מה דדרשינו מקרא שלא יקרא למפרע או בלה"ק דנדאי אפי' דיעבד נמי לא דהא לא פעינו שנה עליו הפתוב לעפב רק בקדשים פדאמרי' בכמה דוכתי אבל בכל התורה אין שייק' פלל לומר במלתא דאורייתא דאינו רץ לכתחלה.

והנה נראה לומר דבאמת ראב"ע מדרבנו קאמר וקרא אסמכתא בעלמא דעיקר קרא אתי לבכל לשון כו' אבל מאי דאמר ליה ר"מ הרי הוא אומר על לבבך כו' משמע דפליגי במדאורייתא ואפשר לומר דראב"ע נמי דריש על לבבך פמו ר"מ ולכך הוקרח לאוקמי שמע לכתחלה ועל לבבך לענין דיעבד וא"כ מדאורייתא פעי לכתחלה להשמיע לאזניו ולר"מ לא ניחא ליה זה וגם זה אינו מחונן כ"כ וצריך להתישב בזה ועיין במה שאכתוב א"ה בסמוך בדברי התוס'.

ולשיטת רש"י שפכתנו לעיל שסוגיא דידן סברה פי היכי דפליגי בק"ש ה"נ פליגי בשאר מצות ע"כ צ"ל דראב"ע מדרבנו דאי ס"ד מדאורייתא ומשום על לבבך הוא דאמר א לכתחלה א"כ בשאר מצות דלא פתיב על לבבך נצטרך לומר דמודה ראב"ע דיעבד לא יצא א"כ למסקנא דאמרי' ר' יהודה פרי' ס"ל תקשי ברייתא דבהמ"ז מני פמו דמקשה לקמן ללישנא קמא דרב יוסף אלא ע"כ דרק מדרבנו קאמר ודו"ק: שם תוס' ד"ה להודיעה פחו דר"י דבריהם צריכין באור דלכאורה תירוץ אינו מוכן דמאי הוי טעינא

טפי בר' יוסי מבר' יהודה דהא פיון דבדר' יהודה ליפא למטעי משום דכיון דלא דריש לקרא דהשמע לאזנייה אפי' לכתחלה נמי אין סברא להצריכו.

כמו כן אי הוי פלוגתיהו בלכתחלה נמי לא הוי טעינא בדר' יוסי ויהי ידענא דמסתמא בדיעבד נמי לא יצא דאי בדיעבד יצא א"כ ע"כ דלא דריש לקרא וא"כ לכתחלה נמי לא הנה צרייה וא"כ הדרא קושטיא לדוקתין דמ"מ לפלוגי בלכתחלה ומ"מ לא נטעי בדר' יוסי כמו דהשתא ליפא למטעי בדר' יהודה.

ועוד קשה בעיקר תירוץם שכתבו דאי דיעבד יצא לכתחלה נמי לא בעי ואין פאן רבותא פלל דהא חזינון דלאו הכי הוא דהא ראב"ע אית ליה לכתחלה בעי ודיעבד יצא. אף אם נאמר דהא דבעי ראב"ע לכתחלה אינו רק מדרבנן וקרא אסמכת' בעלמא כמ"ש לעיל יתיישב שפיר דברי התוס' בפשיטות דנדאי אין לנו לחדש גזירות חכמים מלבינו וכיון דפליגי בדאורייתא בקרא דר' יהודה לא דריש לקרא דהשמע לאזנייה דאי הוי דריש נדאי דהוי לא יצא אף בדיעבד דאין לחלק בקרא בין לכתחלה ודיעבד אלא ע"כ דלא דריש לקרא וכיון שפן מהכ"ת נאמר בר' יהודה דמ"מ לכתחלה בעי מדרבנן דמנ"ל לבדות גזירה דרבנן מדעתנו אבל אי הוי פליגי בלכתחלה שפיר איפא למטעי בדר' יוסי דאימא מדרבנן בעלמא בעי לכתחלה ולא קדריש לקרא פלל אבל אם נאמר דראב"ע מדאורייתא בעי לכתחלה ומוקי לקרא דהשמע לאזנייה בלכתחלה נדאי דאיפא למטעי השתא בדר"י מימר דלכתחלה מודה לר' יוסי דבעי מהו דרשא עצמה דהשמע כו' רק דפליגי לענון דיעבד דר"י מוקי לה גם לענון דיעבד ור' יהודה מוקי ליה לכתחלה וכראב"ע וא"כ הדרא קושטיא התוס' לדוקתיה ואין פאן אפי' התחלת תירוץ.

לכך נראה דהתוס' סברי באמת דראב"ע רק מדרבנן קאמר ואתי שפיר. ולפמ"ש לעיל דאפשר לאוקמי לדראב"ע מדאורייתא יש ליישב קושטיא התוס' באנפי אחרוני דבדר' יוסי נמי איפא פח דהתיירא דחרש פטור מדאורייתא מק"ש (ומפל מצות התלויות בדבור לפמ"ש לעיל בפשיטת רש"י דפליגי גם בכל המצות) ועיין: שם אומר לו ר"מ הרי הוא אומר על לבכה אחר פנונת הלב הן הן הדברים.

ואף דר"מ לעיל לא בעי פנונה רק לפסוק ראשון וא"כ לא דריש מעל לבכה לכנונה צרייה לומר דלא דריש לחומרא דיהנה בעי פנונה דוקא רק אדרבא דריש לקולא דבכנונת הלב לחוד'י סגי ולא בעי שישמיע לאזניו אבל אה"נ אם לא פנון לבו להשמיע לאזניו נמי יצא ובפסוק ראשון בעי דוקא פנונה אף צ"ע דמפאן משמע דדרשא דדרשינון מחדא תיבה הפתובה בפרשה קאי לכל הפרשה ולית לן לפלוגי בהו פרשה גופיה לומר דהו דרשא לא הוי אלא עד מקום התיבה שנקתבה לדרשא דהא חזינון דראב"ע דדריש משמע שצרייה השמעת אזנים בכל הפרשה וכן ר' יוסי נדאי דבכולה פרשה לא יצא בלא השמיע לאזניו ור"מ נמי א דאמר לו הרי הוא אומר על לבכה כו' בכולה פרשה לא בעי להשמיע לאזניו ולא ניחא לי' למימר דדרשא דשמע הוא על פסוק ראשון או עד על לבכה ומעל לבכה ואילף לא בעי להשמיע כו' ש"מ דאין זה סברא פלל לומר דלא יהנה קאי על כל הפרשה והנה תנאי דלעיל דסברי להו עד על לבכה בעי פנונה היינו משום דכתיב האלה למעוטי דהאלה משמע טפי לא אבל בלא מיעוטה נדאי דכל מאי דדרשינון מחדא תיבה קאי לכל הפרשה וכן ב"ה דדרשי מפלכתה בדרה דכל אדם קורא פדרפו כו' נמי נדאי בכל הפרשה

קורא פֿדֿרפּוּ ולפ"ז יש לראות מאי טעמא דר"מ דאמר לעיל דלא בעי פֿוּנָה רק בפסוק ראשון ובתר"י פתב דדריש משמע וכתב הסכת ושמע כו' פֿדֿאָמְרִינן לקמן ולפמ"ש זה אינו דאף אי דריש משמע ע"כ קאי לכל הפֿרָשָה פֿמו ר' יוסי דדריש להשמע לאַזְנֵי דקאי לכל הפֿרָשָה ור"מ גופי' אי הוי ס"ל דמאי דדרשינן משמע לא קאי רק לפסוק ראשון בלבד א"כ לא הנה מקשה מידי לרב"ע אלא ע"כ דקאי לכל הפֿרָשָה ובהכי הוי ניקח לי הא דמשני לקמן (טו).

(ל"ק הא בפ' ראשון כו' דכתבו שם התוס' דלאו דוקא וכו' הרי"ף פתב דאליבא דר"י קמשני פן לפי גרסתו שם אר"י כו' ולפמ"ש ניקח טפי דהא התם אברייטא דדריש משמע קיימינן ובברייטא לא דריש למיעוטא דהאלה ממילא משמע דהוּ ברייטא ס"ל כמ"ד דבכולה פֿרָשָה בעי פֿוּנָה ואדרבה לדברי תר"י תקשה דלא שינוי פֿלל לשנויי התם אברייטא הא בפֿרָק ראשון פֿינן דלימוד הברייטא א א רק על פסוק ראשון אלא ודאי דקאי לכל הפֿרָשָה וכדכתיבנא וא"כ הדרא קושיא לדוכתי' מאי טעמא דר"מ גם אין לומר דר"מ ס"ל דאינו מדאורייתא רק פסוק ראשון דהא הכי משמע דס"ל דכולה פֿרָשָה הוי מדאורייתא פֿינן דיליף מעל לבבָה דלא בעי להשמיע לאַזְנֵי משמע דקרי מיהא בעי מדאורייתא ודוחק לומר דס"ל דמיעוטא דהאלה ק דדריש רק לפסוק ראשון דאין זה במשמעות לשון הדברים האלה פֿלל גם פֿל פי האי גוּנָה ה"ל להגמ' לפרושי.

גם יש להבין דמנ"ל לר"מ הא מלתא דהוּ על לבבָה לקולא אתי לאורוויי דלא בעי להשמיע לאַזְנֵי אימא דלחומרא אתי דבעי אף פֿוּנָה דוקא בכל הפֿרָשָה ובשלמא בתנאי דלעיל ר' זוטרא ור' יאשי' דדרש נמי מעל לבבָה לקולא דלא בעי קריאה לא קשה לי דאפשר דלחומרא נמי אית להו דבעי פֿוּנָה ובלא פֿוּנָה לא יצא וא"כ שפיר אית לן למימר דמשמע להו דהפל תליא בעל לבבָה ובעינן פֿוּנָה דווקא ובכּוּנָה לחוד נמי יצא אכל לר"מ דלא בעי פֿוּנָה רק בפסוק ראשון ודריש לעל לבבָה רק לקולא קשה דמנ"ל הא דאימא דבעי פֿוּנָה דווקא וע"כ צריף לומר דאית לי' שום מיעוט דלא בעי פֿוּנָה רק בפסוק ראשון ולא ידענא מאי הוא וצ"ע: ולענין הלקה פֿסקינן בגמ' כר' יהודה משום ראב"ע דלכתחלה צריף להשמיע לאַזְנֵי ובדיעבד יצא אפי' בק"ש ולפ"ז כ"ש במצות דרבנן דדיעבד יצא ותימה על הרא"ש ונהרי"ף שְהַעֲתִיקוּ במס' מגילה הוּ מתניתין דמגילה בסתם ולא הוציאו מפללם חרש דדיעבד יצא וצריף לומר כמ"ש הפר"ח בהלכות מגילה שפסכו עצמם על הוּ דכתבו גבי ק"ש וממילא נשמע למגילה ובמב"ם צריף למחוק חרש ואף שהוּ דחוקמ"מ שְבָקִי להם דאינהו דחקי ומוקי אנפשי' בכדי שלא לסתור הדברים הברורים בפּוּגְיָא דשמעתין ומ"ש הב"י לחלק דבמגיל' איכא פֿרְסוּמֵי נִסָּא וְחִמּוּר טְפִי וְדַאי לִיתָא כמ"ש הפר"ח דא"כ אמאי דחיק בשמעתין לאוקמי מתניתין דמגילה לר"י בבסורא מחסרא ונהינן משום דבעי לאוקמי כר"י דהלכתא פֿוּנָה? כמ"ש התוס' ולמה לא מוקים פֿפְּשׁוּטֵי אליבא דר"י ובמגילה מודה משום פֿרְסוּמָא נִסָּא אלא ודאי דליתא להו סבָרָא ועיין: דף טז גמ' קרא וטעה ואינו יודע להיכן טעה באמצע הפֿרָק יחזור לראש עיין בתר"י דכתב דאפילו לר"י א"ש דאמר ק"ש דרבנן וספק קרא כו' אינו חוזר וקורא אפ"ה מודה בהו דהכא פֿינן דכָּבֵר הַתְּחִיל ע"ש בדבריו ומדבריו נראה דרוצה לאוקמי הוּ דשמואל אליבא דכ"ע ולא הבנתי דלע"ד נראה מפולה סוגיא דר"פ הנה קורא דכולהו תנאי ס"ל דק"ש דאורייתא דדוחק לומר דכל הני קריאה דדרשי מעל

לְבָבָהּ אוּ מִשְׁמַע דִּיהִיו כּוֹלְהוּ אֶסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא דְמִשְׁמַע דְּבַעֲיָקָר דְּרִשָּׁא דְנֻקָּא פְּלִיגִי גַם
מִשׁ"כ רִש"י בְּרִישׁ מַכְלֵתִין דְּפִרְשָׁה רֵאשׁוּנָה לְחוּד מְדֹאֹרֵיִתָּא תָּא נְמִי אִין נִרְאָה מְסוּגִינָן
דְּהִיָּה קוֹרָא דְּמַפְּלָה סוּגִיָּא דְּהִתָּם מִשְׁמַע דְּשִׁנֵּי הַפְּרָשִׁיּוֹת מְדֹאֹרֵיִתָּא דְּהָא לִכ"ע נְמִי
אַצְטְרִיף מִזְעוּטָא דְּהָאֵלָה לְמַעוּטֵי פְּרָשָׁה שְׁנֵיָה מִפְּנוּנָה וְכ' לר' זוטְרָא וְרַב יֵאשִׁי' נְמִי צְרִיכֵי
קִרְאֵי לְמַעוּטֵי פְּרָשָׁה שְׁנֵיָה מִפְּנוּנָה אוּ מְקִרְיָאָה מִשְׁמַע עכ"פ דְּהוּ מְדֹאֹרֵיִתָּא וְאַי"ה לְקַמָּן
בְּדַבְּרֵי שְׁמוּאֵל נְאֻרִיף בְּזָה וְכֵן תַּנְיָא דר' עוּבְדִל' דִּילִיף מוּלְמַדְתָּם לְקִרְיָאָה תַּמָּה מִשְׁמַע
נְמִי דס"ל דְּפִרְשָׁה שְׁנֵיָה הָוֵי מְדֹאֹרֵיִתָּא וְצ"ע בְּזָה: שָׁם סְרַכִּי' נֶקֶט וְאַתִּי.

פִּירִש"י דְּחוּק וְע' פִּי הֶרְשֵׁב"א בִּשְׁו"ע וְכֵן פִּי הֶרְמֵב"ם וּלְפִי' רִש"י צְרִיף לֹאֲמַר דְּקֵאֵי עַל
הִיָּה עוֹמֵד בּוֹכְתָתָם כּו' דְּהָוֵי סְפָק טְעוֹת וְע"ז דְּבִפְרָשָׁה וַיֹּאמֶר בְּסִפְק טְעוֹת א"צ לְחַזְרָא
לְרֵאשׁ וְהוּא דְּחוּק שָׁם לֹא קִשְׁיָא הָא בְּפִרְק רֵאשׁוֹן כּו'.

ע' תּוֹס' וְעִינָן בְּרִי"ף שִׁיטָה אַחֲרֵת וְעִינָן בְּמָה שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל לְבָאָר דְּבִרְיָהֶם בְּאַרְנָפָה עִינָן
עָלֵיו: חֲתָן פְּטוֹר מִק"ש לִילָה הֶרֵאשׁוּנָה כּו'. עִינָן סוּפָה (דָּף כ).

(דְּפִלִּיגִי תַנְיָא בְּהָא מְלֵתָא דְּתַנְיָנָן הִתָּם בְּבִרְיָיָתָא ת"ר חֲתָן וְכָל הַשּׁוֹשְׁבֵינָן כּו' פְּטוֹרִין
מִהִתְפַּלְגָה וּמִהִתְפַּלִּין וְחִיבִין בִּק"ש מִשּׁוּם ר' שִׁילָא אָמְרוּ חֲתָן פְּטוֹר וְהַשּׁוֹשְׁבֵינָן וְכָל בְּנֵי
הַחֲנוּפָה חִיבִין וּפִירִש"י דְּלִית לֵהוּ לְהִנֵּי תַנְיָא עוֹסֵק בְּמַצְנָה פְּטוֹר מִן הַמַּצְנָה תּוּ מִבֵּיא שָׁם
בְּרִיָּתָא תַנְיָא א"ר חֲנִינָא בְּן עֶקְבָּיָא כּוֹתְבֵי סְפָרִים כּו' פְּטוֹרִין מִק"ש וּמִהִתְפַּלִּין וּמִתְפַּלְגָה
וּמִפְּל מַצּוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה לְקִיָּים דְּבִרֵי ר"י הַגְּלִילִי שְׁהִיָּה אֹמֵר הָעוֹסֵק בְּמַצְנָה כּו'.

וְהִנֵּה פִשְׁט פְּנוּנָת רִש"י הוּא וְדֹאֵי כִמ"ש בְּעַל הַמְּאֹר דַּת"ק דְּבִרְיָיָתָא קַמְיָיָתָא וְר' שִׁילָא
תַרְוַנְיָהוּ לֹא ס"ל הָא דְּעוֹסֵק בְּמַצְנָה וְאַפ"ה פְּטוֹר מִהִתְפַּלְגָה וּמִהִתְפַּלִּין לִכ"ע וְהִינְנוּ מִשּׁוּם
דְּשְׁכִיחָא שְׁכָרוֹת וְקִלוֹת רֵאשׁ וּבִק"ש פְּלִיגִי דַּת"ק מְחִיב בִּק"ש אַף לְחֲתָן עֲצָמוּ מִשּׁוּם
פִּינָן דֹּאִין מַצּוֹת נ"כ רַק בְּפִסּוּק רֵאשׁוֹן וּיְכוּלִים לִיִּשְׁב דְּעַתָּם שְׁעָה קִטְנָה מִשּׁו"ה חִיב
לְקָרוֹת וְר' שִׁילָא קִפְטָר לְחֲתָן עֲצָמוּ מִשּׁוּם דְּטְרִיד טוּבָא וְאַפ"י בְּפִסּוּק רֵאשׁוֹן נְמִי לֹא מְצִי
מִפִּינָן וּלְכַף פְּטוֹר הַחֲתָן מִק"ש ג"כ אֲבָל הַשּׁוֹשְׁבֵינָן דְּלֹא טְרִידֵי כ"כ וּיְכוּלִים לְכַוֵּן
חִיבִים בִּק"ש אֲבָל בְּשָׂאָר מַצּוֹת דְּלֹא בְּעֵי פְּנוּנָה גַם הַחֲתָן מְחִיב לִכ"ע פִּינָן דְּלִית לֵהוּ
עוֹסֵק בְּמַצְנָה כּו' אֲבָל אִי הָוֵה ס"ל עוֹסֵק בְּמַצְנָה הָוֵי פְּטוֹר הַחֲתָן לִכ"ע אַף לַת"ק אַף דְּמְצִי
לְכַוֵּן אַפ"ה פְּטוֹר מִשּׁוּם עוֹסֵק בְּמַצְנָה דְּהָא מַה"ט פְּטוֹר אַף מִמַּצּוֹת דְּלֹא בְּעוּ פְּנוּנָה.

וּא"כ מָה בְּכַף דְּמְצִי לְכַוֵּן בְּפִסּוּק רֵאשׁוֹן מ"מ הָא לֹא גֵרַע מִשְׂאָר מַצּוֹת דְּלֹא בְּעֵי פְּנוּנָה
פְּלָל וְאַפ"ה פְּטוֹר מִשּׁוּם עוֹסֵק בְּמַצְנָה אֵלָא ע"כ דְּלֹא ס"ל פְּלָל הָא דְּעוֹסֵק בְּמַצְנָה וּלְפ"ז
בְּרִיָּתָא דְּחֲנִינָא בְּן עֶקְבָּיָא פְּלִיג עַל הַף בְּרִיָּתָא דַּת"ק וְשִׁילָא וְאַנָּן בְּאַמַּת אִית לָן לְמַפְסֵק
בְּבִרְיָיָתָא דְּחֲנִינָא בְּן עֶקְבָּיָא מִשּׁוּם דְּסַתְמָא דְּמַתְנִיתִין דְּשְׁלוּחֵי מַצְנָה פְּטוֹרִין מִהִסְוֵפָה ס"ל
הִכִּי דְּהָעוֹסֵק בְּמַצְנָה פְּטוֹר מִן הַמַּצְנָה וְא"כ וְדֹאֵי דְּחֲתָן וְכָל הַשּׁוֹשְׁבֵינָן פְּטוֹרִין אַף דְּמְצִי
לְכַוֵּן אַפ"ה פְּטִירֵי מִשּׁוּם עוֹסֵק בְּמַצְנָה וְלֹא מִמַּצּוֹת אֵלּוּ לְחוּד הוּא דְּפִטְרֵי רַק מִפְּל
הַמַּצּוֹת אַף דְּלֹא בְּעוּ פְּנוּנָה הוּא פְּטוֹר וּמִתְחַמַּת זֶה הַשִּׁיג הַבְּעַל הַמְּאֹר עַל הָרִי"ף שָׁם
שְׁהִבִיא לְשִׁתֵּי הַבְּרִיָּיתוֹת פִּינָן דְּפִלִּיגִי אַהֲדָדִי.

עוֹד כָּתַב בְּעַל הַמְּאֹר דְּאֵף דְּלֹא קִי"ל בְּבִרְיָיָתָא קַמְיָיָתָא מ"מ הָא שְׁפִיר נוֹכַל לְמִילָף מִינָה
דְּכָל שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּשִׁתָּה אַף אַחַר שְׁבַעַל דְּלֹא מְקִרֵי תּוּ עוֹסֵק בְּמַצְנָה אַפ"ה פְּטִירֵי מִתְפַּלְגָה

ותפלין לכ"ע דהא חזינו להגי תנאי דלית להו עוסק במצנה ואפ"ה קפטרי ליה מתפלה ותפלין משום שְכָרוֹת וקלות ראש א"כ ה"נ לדידן בכל ז' ימי המשטה נמי דינא הכי והרמב"ן במלחמות השיב להליץ בעד הרי"ף דאיהו קמפרש דתנאי דברייטא קמייטא נמי ס"ל הא דעוסק במצנה רק דהו ברייטא עצמה מיירי בהכי שפבר בעל ולכך קמחייב ל ת"ק בק"ש משום דמעטה לאו עוסק במצנה הוא אבל קודם שבעל הוא פטור ודאי מק"ש ומכל המצות הא לא אצטריף להברייטא להשמיענו משום דמשנה שלימה שנינו חתן פטור מק"ש כו' ע"ש בדבריו ולא הבנתי דבריו דא"כ מאי טעמא דר' שילא דמפלג בין חתן לשושבינים דלאחר שבעל אין סברא פלל לפלוגי בינייהו דבכולהו אינו רק משום שְכָרוֹת וקלות ראש וא"כ אמאי קפטר ליה לחתן טפי משושבינים דאי אינהו מצי מכונני גם החתן מצי לכונן פיון שפבר בעל א"כ אינו טרוד יותר מהם וצריף לומר דסברת הרמב"ן הוא דאפ"ה איפא טרדא טפי בחתן מבשושבינים אף לאחר שבעל והוא דוחק ואדרבה מצד הסברא הנה אפשר לומר בהיפוף וצ"ע: והר"ן פתב על שיטת רש"י וכי תימא אבל נמי לאו בר פנונה הוא ואפ"ה חייב כו' י"ל דאפשר דאבל נמי פטור מתפלה ומתפלין ואין זה מחנור לי מדאמרין חוץ מן התפלין שגאמר בהן פאר אלמא הא לאו הכי מחייב ובתפלה נמי אית לחיובי אבל אפשר לי לדחוק על דעת רש"י ולומר דנהי דלא ס"ל להאי תנא עוסק במלנה כו' אפ"ה פיון דטריד בטרדת מצנה לא מחמרין עליה ליתובי דעתה אבל באבל דרשות גרידא מחמרין ולא נהירא עכ"ל הר"ן והנה קושיותו על רש"י ודאי אלימתא ותירוצו אינו מתקבל לי פלל אפי' לדוחק דהא חזינו בכונס את הבתולה דבעינו למילף מקרא דבלכתה בדרך למפטרי מק"ש משמע דאי לא קרא מסברא לחוד לא הוי קמפטר משום טרדא דמצנה וא"כ הני תנאי דלית להו עוסק במצנה וא"כ מסתמא לא דרשי לקרא דבלכתה בדרך א"כ מנ"ל להו למפטרי' מק"ש מסברא לחוד משום דלא מחמרין עליה ליתובי דעתיה פיון דטריד במצנה.

והר"ן עצמו פתב דנראה לו לפרש דשפיר אית ליה לת"ק עוסק במצנה פטור מהמצנה אלא דאפ"ה ס"ל דחייב בק"ש אחר שבעל פיון דלא מחסרמידי משמחה דידיה וליפא טרחא משו"ה נהי דקודם בעילה פטור אף מק"ש משום דטריד אפ"ה לאחר בעילה חייב.

א"נ דחתן ובגי חופה בתר גשואין ובעילה לא מקרי עוסק במצנה והאי דפטרי מסופה משום דהוי כמצטער ע"ש בדבריו. והנה בתירוצו הראשון כ"ל להר"ן דאף לאחר בעילה מקרי עוסק במצנה ואפ"ה חייב בק"ש לת"ק פיון דמצי לקיים שתיקה ולפי"ז הוי מצי לאוקמי גם קודם בעילה אלא דלא ניחא לי' למימר דפליגי אסתמא דמתניתין דחתן פטור מק"ש ולכך מוקי להו ברייטא באחר בעילה פי היכי דתוקים מתניתין ככ"ע ובתירוצו השני סבר דלאחר בעילה לא מקרי עוסק במצנה פלל ולא הבנתי דא"כ מאי תיקון בזה טפי מלפי' רש"י דהא אותה הקושיא עצמה שהקשה על רש"י תקשי גם לדידך ולא הועיל פלוג בדבריו ועל תירוצו הראשון ג"כ קשה כמו שהקשינו לדברי הרמב"ן דמ"ט דר' שילא דפטר לחתן טפי משאר השושבינים וכמש"ל ועכ"פ גם להר"ן דברי הרי"ף מיושבים כמו דמיישב הרמב"ן: והתוס' הבינו בפירש"י דהא דכתב רש"י דלית להו להגי תנאי הא דעוסק במצנה כו' קאי על הני תנאי דאמרו משום ר' שילא אבל ת"ק דר' שילא שפיר אית ליה דעוסק במצנה פטור מהמצנה ולכך הקשו על רש"י ע"ש בדבריהם ובאמת ברכ"י שלפנינו אי אפשר לפרש פן כמו שכ' רש"א שדברי רש"י שלפנינו ליפא לפרושי

רק כמו שכתב הבעל המאור רק דהתוס' הנה להם נוסחא אחרת בדברי רש"י וגם אפשר דהו גרסי בת"ק ומכל המצות כמו שביאר דבריהם ברש"א ולכך כתבו התוס' דר' שילא לא פליג רק אק"ש דחתן ע"ש בדבריהם ועכ"פ העולה מדבריהם דשפיר מ להני תנאי דחתן הוי עוסק במצנה ופטור מהמצנה וא"כ בכל המצות שבתורה ליפא פלוגתא פלל דנדאי חתן פטור רק דפליגי בק"ש דלת"ק אף דפטור מכל המצות אפ"ה חייב בק"ש משום דמצי לכונן ור' שילא סבר דלא מצי לכונן.

וגם לפי זה יתיישבו דברי הרי"ף אבל גם דבריהם לא זכיתי להבין דסברא הפוכה אני רואה דבכל המצות דלא שנייה בהו פנונה פלל יהיה פטור לכו"ע ובק"ש יתחייב לת"ק משום דמצי מכונן דמה בק"ש דמצי מכונן אטו מי גרע משאר המנות דלא בעי פנונה ואפ"ה פטור משום עוסק במצנה ואם פן בק"ש נמי נהי דמצי מכונן מ"מ לפטר משום עוסק במצנה: והרא"ש פי' ג"כ כהתוס' דתרנוניהו ס"ל דעוסק במצנה כו' ופליגי בק"ש.

וגם לדבריו יקשה כמו שהקשינו לשיטת התוס' גם מאי דמסיים הראש דר' ביילא לא קאמר דשושבינין ובני חופה חייבין אלא בק"ש אבל בתפלה ותפלין מודי דפטירי ולא משום עוסק במצנה דא"כ אפי' מק"ש נמי פטרי' אלא נדאי לא מקרי עוסקים במצנה והא דפטירי מתפלין משום קלות ראש כו' ע"ש בדבריו.

גם זה לא זכיתי להבין דדבריו סותרים זא"ז דמהכא משמע דאי הוי עוסקים במצנה הו' פטירי מק"ש אף דמצי לכונן דאל"כ מנ"ל להוכיח דלאו משום עוסק במצנה פטר להו ר' שילא דא"כ מק"ש נמי יפטרו דלמא אף אי מקרי עוסק במצנה אפ"ה חייבין בק"ש משום דמצי לכונן אלא ע"כ אף דמל לכונן אפ"ה ה"ל למפטר משום עוסק במצנה והוא עצמו כתב דת"ק ס"ל עוסק במצנה פטור מהמצנה ואפ"ה חייב בק"ש משום דמצי לכונן וא"כ נימא דשושבינין לר' שילא הוי כמו חתן לת"ק דאף דחתן לר' שילא לא מצי לכונן פלל מ"מ אימא בשושבינין מודה לת"ק דמצי מכונן דהכי משמע טפי לישנא דברייתא דלא פליג רק בחתן אבל בשושבינין מודה לת"ק סוף דבר פי פל דברי הראשונים לא זכיתי להבין בסוגיא זו וקצרה דעתי מהבין דבריהם הקדושים בזה: ובאמת לולא דבריהם הי' נלע"ד הקלושה לפרש סוגיא דידן בפשיטות דנדאי הא דעוסק במצנה פטור המצנה אינו רק בשאינו יכול לקיים שתייהן ואם יעסוק במצנה שני' יצטרף לבטל ממצנה ראשונה דאז שפיר אמרינן דפטור ממצנה שני' בכדי שלא יצטרף לבטל ממצנה ראשונה שהוא עוסק בה אבל אם עסק מצנה שני' אינו גורם לו שום ביטול למצנה ראשונה נדאי דחייב וכמ"ש התוס' בב"ק (נו:): ד"ה הדין הנאה ובב"מ (כט).

(ד"ה והוי שואל ע"ש דכתבו דאטו מי שיש לו ציצית בבגדו ותפלין בראשו ומזונה בפתחו יפטר מכל המצות דהא נדאי ליתא ולכך עוסק במצנה במעשה גמור פגון כותבי ספרים כו' וכן פל העוסקים במעשה המצנה דאם יצטרף לעשות מצנה אחרת א בהפרת יתבטל בעת ההיא ממעשה המצנה שהוא עושה עתה כך הוא פטור מכל המצות האמורות בתורה אבל חתן דאינו עושה שום מעשה רק הוא טריד בטרדא דמצנה במחשבה בעלמא ולכך בעי לחתן קרא דב לכתרה בדרה דמבשבתה בביתיה דנפקא לו שאר עוסק במצנה לא הוי ילפינו לחתן כמ"ש רש"י בפ"ק (יא).

(וא"כ אף למאי דילפינו מפלכתה בדרהו פטור מ"מ לא מסתבר למפטרי' רק ממצות דבעי פנונת דהיינו ק"ש ותפלה ותפלין משום שלא מצי מכונן אגב טרדתו ואם נצריכונו לזיתובי דעת' א"כ בהכרח יתבטל ממחשבת מצוה שלו ולכהו הוא פטור משום עוסק במצוה אבל בשאר מצות דלא בעי פנונה אין סברא פלל למפטרי' לחתן אף למאי דדרשינו מפלכתה בדרהו לחתן מ"מ פיון דיוכל לעשות המצוה ולא יתבטל פלל ממחשבתו מהיכי תיתי למפטרי פיון דיוכל לקיים שתיהן ומעתה מיושבים דברי הרי"ף דשתי הברייתות לא פליגי אהדדי כצל דתרנוניהו ס"ל דעוסק במצוה פטור ממצוה וגם ס"ל דחתן מקרי עוסק במצוה פיון שהוא טרוד במחשבת בעילה ופטור ממצות דבעי פנונה בכדי שלא יתבטל ממחשבתו רק דפליגי לענון ק"ש דת"ק סבר דחייב בק"ש פיון דאין מצות פנונתה רק בפסוק ראשון ולא יתבטל כ"כ ממחשבתו וא"כ מקרי יכול לקיים שתיהן ור' שילא סבר דפטור אף מק"ש משום דלא מצי מכונן פלל אבל שושביניו דבקל מצו לכנון טפי מחתן לכהו חייבים אבל בשאר מצות התלוים במעשה ודאי דכולם חייבין לפי שאינם מתבטלים בזה פלל ממחשבתם וברייתא שני' מייירי בעוסק במצוה במעשה גמור פגון כותבי ספרים לכהו הוא פטור מפל המצות ולכהו הביא הרי"ף שני הברייתות להלכה ומייירי הפל קודם שבעל ומתניתין דחתן פטור אתי כר' שילא.

וצריה לומר דת"ק דמחייב לחתן בדרהו לשאר טרודים במצוה דלא מצו לכנון גם בק"ש דהא קרא בק"ש פתיב אבל חתן שפיר מצי לכנון בק"ש או דלא דריש פלל לבלכתה בדרהו לחתן ואפ"ה קפטר לי' מתפלה כו' והיינו דלא משמע לי' לחלק בין עוסק במצוה ובין טרוד במצוה לענון מצות דבעי פיונה ובתרנוניהו נפקא ל לי' מבשבתה בביתה והבן זה כנלע"ד נכון בבאיור סוגיא זו ובכנונת הרי"ף בלא שום גמגום ופשוט: פרק מי שמתו דף יז ע"ב גמ' מי שמתו כו' פטור מק"ש ומתפלה ומתפלין ומפל מצות האמורות בתורה הוא הגירסא בש"ם דילן ובתר"י לא גרס ומפל מצות האמורות בתורה וכ"ה הגי' ברי"ף ועפ"ז רצה לפרש דונקא מהנהו הוא דפטור משום דבעי פנונה ואגב טרדתו לא יוכל לכנון אב בשאר פל המצות דלא בעי פנונה הוא חייב ע"ש בדבריו ולבסוף מסיק דאינו פן רק דפטור מפל המצות והנהו תלתא דנקט לרבותא דפטור אף מהנהו דחמירי ומכ"ש דפטור משאר פל המצות.

והנה מאי דכתב דהני נקט לרבותא אף דחמירי יש לגמגם בו דמאי רבותא איכא בהנהו פיון דאיכא למטעי ולומר דונקא מהנהו הוא דפטור משום דלא מצי לכנון. אבל הדין מצד עצמו ודאי אמת דפטור מפל המצות דהא להדיא תני פן בברייתא ואינו מברך ואינו מזמן כו' ופטור מפל המצות כו' והש"ס לא פריה מברייתא אמתניתין רק מוטל לפניו אין כו' משמע דבשאר מקלי ליכא למפרך מידי מברייתא אמתניתין א"כ ש"מ דגם מתניתין פטר לי' מפל המצות ואין לומר דלהכי לא פריה מהא דברייתא אמתני' דידע דאיכא לשנויי תנאי היא דברייתא סבר פחכמים דעוסק במצוה פטור מהמצוה ולכהו לא פטר רק מהנהו תלת דבעי פנונה ולכהו לא פריה רק ממוטל לפניו כו' דזה אינו דא"כ גם ממוטל לפניו לק"מ דאימא דלכהו פטר לי' הברייתא אף באינו מוטל לפניו משום דס"ל עוסק במצוה פטור מהמצוה ולכהו גם באינו מוטל לפניו עכ"פ עוסק במצוה מקרי אבל תנא דמתניתין דלית לי' עוסק במצוה ולא קפטר לי' רק מהנהו תלת משום פנונה אימא דלהכי בעינו דוקא מוטל ל ניו דאז צערו מרובה ולא מצי לכנון אבל באינו מוטל לפניו שאינו צערו

מְרַנְנָה כ"כ אִימָא דְשִׁפּוּר מְצִי לְכוּנוּ וּלְכַד חֲזִיב אֱלָא וְנִדְאִי דְטַעְמָא דְמַתְנִיתִין וּבְרִינְתָא הִפְלֵ חֲדָא וְא"כ ע"כ גַּם בְּמַתְנִיתִין ע"כ דְּפִטוּר מְכַל הַמְצוֹת וְעוֹד דְא"כ ה"ל לְמַפְרָד מַתְנִיתִין אֲבָרִינְתָא וְלִשְׁנוּנֵי כְתָנָאִי דְזָהוּ דְרָפוּ שֶׁל הַש"ס בְּכָל מְקוֹם וּמִדְלָא פְרִיף הִכִּי ש"מ דְּגַם מַתְנִי פִטְר לִי מְכַל הַמְצוֹת לְכַד נִרְאָה עֵיקַר פְּגִירָסָא דִידֵן דְּגֵרַס גַּם בְּמַתְנִיתִין וּפִטוּר מְכַל הַמְצוֹת וְעֵינִן: שָׁם נוֹשְׂאֵי הַמְטָה וְחִילוּפִיהֶן כו' אֵת שְׁלִפְנֵי הַמְטָה צִוְרָד בְּהוּ פִטוּרִין כו'.

כֵּן הוּא גִי' רַש"י וְהַתּוֹס' הַקְשׁוּ עַל גִּי' זֹו עִי"ש וְהִנֵּה אִם פִּי קוֹשְׁיֵית הַתּוֹס' יֵשׁ לִינְשָׁבָה עֵינִן בְּמִןפְּרָשִׁים מ"מ הָעֵיקַר כְּגִי' הַתּוֹס' וְהִרִי"ף וְהִרְמַב"ם דְּגֵרְסִי אֵת שְׁלִפְנֵי הַמְטָה וְאֵת שְׁלֵאֲחַר הַמְטָה אֵת שְׁהַמְטָה הַ צִוְרָד בְּהוּ פִטוּרִין וְאֵת שְׁאִין לְמַטָּה צִוְרָד בְּהוּ חֲזִיבִין וְלֹא מְחַלְקֵי כָּלל בֵּין לְפָנֵי א א וּבֵין לְאַחַר הַמְטָה רַק בֵּין צִוְרָד בְּהוּ לְאִין צִוְרָד בְּהוּ דֵּהִיא נְכוּנָה יוֹתֵר בְּלִישְׁנָא דְמַתְנִיתִין וּבִסְבָּרָא וְהוּא פְּשוּט: שָׁם פִטוּר מַק"ש כו'.

שִׁיטַת רַש"י לְקַמֵּן בְּגַמ' דְּהָא דְתַנִּי הֵכָא פִטוּר הַוֵּי דְוּמִיָּא דְפִטוּר דְתַנִּי גַבִּי חֲתוּן שְׁאִם בָּא לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוּ רַשְׁאִי וְאִף רַשְׁבָּ"ג לֹא קָאָסֵר רַק מְשׁוּם יוֹהֲרָא אֲבָל בְּלֹא יוֹהֲרָא לִיכָּא אִיסוּרָא בְּמַלְתָּא וְא"כ לְפִי מֵאִי דְהִסְפִּימוּ הַתּוֹס' וְהָרָא"ש לְעֵיל גַבִּי חֲתוּן דְהֵאִידְנָא דְאִין אֲנוּ מְכוּוֹנִים בְּלֹא"ה כָּל אֲדָם רַשְׁאִי לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוּ וְלִיכָּא יוֹהֲרָא כָּלל בְּמַלְתָּא וְאֲדִרְבָּא לְהִפּוּף אִיכָּא יוֹהֲרָא אִם אִינוּ קוּרָא דְנִרְאָה דְבְּכָל שְׁאֵר זִמְנֵי הוּא מְכוּוֹן א"כ הוּא הַדִּין גַבִּי אוּגוּן נְמִי דִינָא הִכִּי מִיְהוּ אִיכָּא לְעֵיוֵנֵי בְּמֵאִי דְכְּתָבוּ הַתּוֹס' וְהָרָא"ש גַבִּי חֲתוּן בְּזִמְנֵי הַזֶּה שְׁאִם אִינוּ קוּרָא אִיכָּא יוֹהֲרָא דְהָא לְפִי דְנִרְאָה מְדַבְּרֵי רַש"י בְּסוּפָה (כו).

(דְלִמָּאן דִּס"ל הָעוֹסֵק בְּמַצְנָה פִטוּר מִהַמְצָנָה חֲתוּן פִטוּר מְכַל הַמְצוֹת אִף מֵאוֹתוֹן דְלֹא בְּעִי כְּוֹנָה וְא"כ אִף אִי מְצִי מְכוּוֹן נְמִי וְא"כ מֵאִי יוֹהֲרָא אִיכָּא אִף הַתּוֹס' אֲזִילֵי שָׁם לְפִי שִׁיטְתָם וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵרוּ דְבִרְיָהֶם בְּאַרְנֶכָה בְּסוּפָה פ' הִי קוּרָא וְא"כ אֲתִי שִׁפּוּר] וְאַפְּלִי לְפִי שִׁיטַת רַש"י שְׁכַתְּבֵנוּ בְּפ' הִי קוּרָא דְמְשׁוּם עוֹסֵק בְּמַצְנָה הוּא פִטוּר אִף דְמְצִי מְכוּוֹן וְא"כ לִיכָּא יוֹהֲרָא מ"מ אִם בָּא לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוּ וְנִדְאִי רַשְׁאִי אִף בְּכָל עוֹסֵק בְּמַצְנָה וְה"נ גַבִּי אוּגוּן דְכוּוֹתֵי שְׁאִם בָּא לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוּ רַשְׁאִי וּלְכַד פִּי' וְאִינוּ מְבָרַד אִינוּ זְקוּק לְבָרַד.

אֲבָל הַתּוֹס' וְכֵן הָרָא"ש וְכָל הַפּוֹסְקִים הַבִּיאוּ בְּשֵׁם הִירוּשְׁלִמִי שְׁאִם בָּא לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוּ אִינוּ רַשְׁאִי וְעוֹד הוֹסִיף הָרָא"ש לְהַקְשׁוֹת מְסוּגֵיָא דִידֵן דְאָמַר הֵכָא חוּץ לַד"א נְמִי אָסוּר. וְהִנֵּה מְסוּגֵיָא דִילֵן ל"ק לְרַש"י דְאִיהוּ גְרִיס לְקַמֵּן חוּץ לַד"א נְמִי פִטוּר וּכְמוֹ שֶׁהוּא הִגִּי' בְּש"ס דִילֵן וּמִהָא דְמַקְשָׁה הַגַּמ' מִהָא דְלֹא יְהִלָּד בְּבִיה"ק נְמִי לֹא קָשָׁה כ רַש"י כְּמוֹ שִׁיטְבָּאָר לְקַמֵּן אִי"ה דְאֲדִרְבָּא לְשִׁיטַת רַש"י כְּמַעַט נִיחָא טְפִי.

אִף מִהִירוּשְׁלִמִי וְנִדְאִי מוּכַח דְלֹא כְּרַש"י וְכֵן תָּנָא לְהַדְיָא בְּמַס' שְׁמַחוֹת (פְּרָק הָעֶשְׂרִי) שְׁאִם בָּא לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוּ אִינוּ רַשְׁאִי מְפָנֵי כְבוֹדוֹ שֶׁל מֵת וּבִירוּשְׁלִמִי קָאָמַר עוֹד טַעְמָא אַחֲרֵינָא מְפָנֵי שְׁאִין לוֹ מִי שִׁישְׂאָ מְשָׂאוֹ וְעֵינִן בְּתוֹס' שֶׁהִקְשׁוּ רִישָׁא וְסִיפָא דְהִירוּשְׁלִמִי אֲהֲדָדִי וְהָעֵיקַר כְּתִי' ה"ר נִתְנָאֵל שֶׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' דְלַעַת עָרַב בְּשַׁעָה שְׁבָא לְהַחְשִׁיף עַל הַתְּחוּם הוּא דְשִׁיף אֲנִינּוֹת אֲבָל בְּכוּלָּהּ יוֹמָא לֹא וְמָה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' דְאֲכַתִּי לְטַעְמָא דְמְפָנֵי כְבוֹדוֹ תִקְשָׁה כְּבָר כְּתִב הָרָא"ש בְּמַס' מ"ק דְטַעְמָא דְמְפָנֵי כְבוֹדוֹ נְמִי לֹא שִׁיף רַק הִיכָּא שִׁיכוּל לְהַתְעַסֵּק כְּגוֹן בְּחוּל אֲבָל בְּשַׁבַּת וּי"ט דְאָסוּר לְהַתְעַסֵּק בְּצוּרְכֵי שֶׁל מֵת אִין כָּאן כְבוֹדוֹ שֶׁל מֵת כָּלל.

גם מה שכתב הרא"ש בשמעתין דביו"ט ראשון לא הוי אוגו רק משום דרשאי לקובר ע"י עממין וגם רשאי להקשיף על התחום ובצירוף הנה תרתי טעמי הוא דהוי אוגו אבל בחדא מנייהו לא הוי אוגו ג"כ העיקר כמ"ש הרא"ש במס' מ"ק דבחדא מנייהו לחד הוי אוגו והיינו פתרון ה"ר גתנאל דבמחשיף על התחום לחד הוי אוגו לעת ערב וה"נ ביו"ט ראשון בבא לקוברו ע"י עממין הוי אוגו וכן פסק בשו"ע ועיין ולפ"ז הא דמקשה בירושלמי מלולב ותקיעת שופר פריף על שני הטעמים גם אטעמא דמפ"כ.

ובענין שני הטעמים דהירושלמי פסקינן ג"כ פטעמא דמפ"כ וכן הוא בא"ר ונאף שראיתי מי שכתב בהיפוף זה העיקר פדכתיבנא: ודע דלפי מה שכתבנו לעיל דאוגו פטור מכל המצות כדקתני בהדיא בפרייתא א"כ ע"כ טעמא דאוגו פטור אינו מפני שהוא טרוד כמו חתן דא"כ לא הוי פטור רק מק"ש וממצות דבעי פנונה וכמו שכתבנו לעיל פ' הי' קורא בכוננת הברייתות במס' סנפה דחתן אינו פטור רק ממצות דבעי פנונה ולכה לא תני התם במתניתין דהי' קורא רק פטור מק"ש אבל בכל שאר מצות דלא בעו פנונה גם חתן חייב מפני שאינו מתבטל מטרתו ויכול לקיים שתיקה וא"כ מדחזינן דאינו פטור מכל המצות ע"כ דאוגו לא מקרי טריד לחד רק דחשיב עוסק במצוה במעשה דהא באמת איפא עסק במעשה ממש לעסוק בצרכי המת ונאף היכי דיש לו מי שישא משאו מ"מ מפני כבודו של מת דנראה דאינו חשוב עליו המת לעסוק הוא בעצמולכה חשבינן לי' כעוסק ממש ולכה הוא פטור מכל המצות אף דלא תליא בכוננה.

ורש"י דפירש במתניתין טעמא דאוגו פטור מפני שהוא טרוד והוי כמו חתן היינו משום דרש"י אזיל לשיטתו בסנפה בחתן דמשום טרדא דמצוה לחד נמי הוא פטור מכל המצות למאן דאית לי' עוסק במפ"מ וגם הנה טעמי דאמר בירושלמי מפ"כ של מת או משום שאין לו מי שישא משאו נמי לא הוי שמיע לרש"י וא"כ משום עסק לחד לא הוי פטור אלא בשעת עסק אבל בשעה שאינו עוסק או שיש לו מי שישא משאו הי' הדין נותן לכאורה שהוא חייב כדחזינן גבי המשמר את המת וגבי החופר כוף שאם היו שנים זה משמר וזה קורא ומדחזינן דמתניתין סתמא קתני דאוגו פטור ולא קמפליג בין אם הוא אחד או שנים כדמפליג גבי המשמר וגם לא קמפליג בין בשעה שהוא עוסק לשעה שאינו עוסק ש"מ דבאוגו בכל ענין פטור לכה הוכרח רש"י לפרש דמשום טרדתו הוא פטור ולכה פטור אפ"ל בשעה שאינו עוסק או שיש לו מי שיעסוק דמ"מ הוא טרוד וכוננת רש"י נמי למפטרין מכל המצות דמשום דהוא טריד מקרי עוסק במצוה ופטור מכל המצות כמו גבי חתן דלרש"י נמי דינא הכי וכמו שנתבאר לעיל בדברינו סוף פ' הי' קורא באריכות ועיין היטב בכל זה: ודע דמדברי תר"י שהבאתי לעיל מוכח דס"ל כפי רש"י בסנפה דת"ק ושילא לית להו העוסק במפ"מ ואפ"ה פטור מק"ש ותפלה ותפלין ולכה רצה לפרש גם במשנתנו כן עד דמסיק לבסוף דאי אפשר לפרש פן משום דלא קי"ל פן רק בפרייתא דחנניא דאית לי' עוסק במצוה וא"כ באמת חתן פטור מכל המצות וה"נ אוגו אבל לפי יתר הפירושים שכתבנו שם ודאי דאין סברא דלא לפטר רק מהנהך תלתא דהא כולה אית להו העוסק במפ"מ וא"כ ודאי דפטור מכלן ועיין בזה: שם מוטל לפניו אין שאין מוטל לפניו לא ורמינהו כו' תרגמא רב פפא אמחזיר פניו הא ודאי דליפא לפרושי בכוננת המקשה דהוי ס"ד במתני' במוטל לפניו דוקא דטעמא דמתניתין הוא משום לועג לרש ולכה דוקא במוטל לפניו הוא דאסור משום לועג לרש אבל משום עוסק

במצנה לית ליי לתנא דמתניתין דלפטור דנה ודאי אי אפשר להעלות על הדעת פלל דא"כ מט תני מתו דוקא הא משום לועג לרש אף במת דעלמא שאינו מתאבל עליו נמי אסור.

ועוד דא"כ אמאי תני פטור אסור ה"ל למתני דבלועג לרש איסורא איכא ובשלמא אי משום עוסק במצנה שפיר שייך למתני פטור ואף למאי דמסקו התוס' בשם הירושלמי דאינו רשאי להחמיר על עצמו מ"מ שייך שפיר למתני לשון פטור לאשמעין הך דינא דעוסק במפ"מ ואינו צריך לילך לבית אחר לקרות ק"ש ולהתפלל משום דעבמפ"מ.

ועוד דעיקר הדין הוא דפטור והאיסור נמשך מהפטור דמשום דהוא פטור אינו רשאי להחמיר מפ"כ ש"מ ולכך שייך שפיר למתני לשון פטור פיון דנה הוא עיקר הדין. אבל אי טעמא דמתני משום לועג לרש לחוד א"כ ודאי דצריך לילך לבית אחר ולקרות ק"ש כו' וא"כ אין פאן פטור פלל רק דאסור לקרות בבית שהמת בו וא"כ לא שייך פלל למתני פטור רק אסור ועוד מאי דתני בתר הכי נושאי המטה כו' ומחלק בין לפני המטה בין לאחור המטה לפי פירש"י ודוקא בגיש למטה צורה בהן ולפי פי' התוס' מחלק בין צורה בהן לאינו צורה בהן וא"כ ע"כ דטעמא הוא משום עוסק במצנה דאי משום לועג לרש לא שייך לפלוגי פלל בין לפני המטה ובין לאחור"מ ובין צורה בהן לאין צורה בהן רק בין תוך ד"א לחוץ לד"א דבתוך ד"א הפל אסורין וחוץ לד"א הפל שרי.

ועוד דרב פפא דמשני דגם הברייתא מיירי במנטל לפניו דווקא ובמחזיר פניו א"כ נצטרך לומר דגם הברייתא לא ס"ל עוסק במצנה רק משום לועג לרש ונחא ודאי ליתא דא"כ בשבת אמאי מברך וחיוב בכל המצות הא בטעמא דלועג לרש לא שייך פלל לחלק בין שבת לחול.

לכך נראה דגם המקשה ידע דטעמא הוי משום עוסק במצנה רק דהוי ס"ד דסברת תנא דמתני' הוא דלא מקרי עוסק במצנה רק במנטל לפניו והנה לפי פירש"י ודאי דאיכא סברא למימר הכי דהא לרש"י משו"ה הוי עוסק במצנה משום דטריד דטרדתו משוי ליי לעוסק במצנה וכמש"ל בכוננת דבריו א"כ ודאי מסתבר לומר דעיקר טרדתו אינו רק במנטל לפניו אבל באין מוטל לפניו אינו טרוד עוד וא"כ לא מקרי עוסק במצנה ואפילו לפי מה שהעלתי לעיל דאונן לאו משום טרוד לחוד הוא דפטור דא"כ לא הוי פטור רק ממצות דבעי פנונה דהינו ק"ש כו' ומדחזינן דהברייתא פטרה ליי מפל המצות ש"מ דהוי עוסק במצנה במעשה וגם פתבנו דגם במתניתין נמי גרסינן פן וא"כ לכאורה ליכא תו לפלוגי בין מוטל לפניו לאי"מ לפניו פיון דלאו משום טרדא פטרינן ליי.

מ"מ ניחא דהא כבר פתבנו דהעיקר פשיטת התוס' בשם הירושלמי דאפי' באינו עוסק בצרכי המת נמי פטור מפני כבודו ש"מ וא"כ שפיר הווי ס"ד דהמקשה ודרב פפא דטעמא דמפ"כ של מת לא שייך רק במנטל לפניו אבל באי"מ לפניו אין פאן מפ"כ של מת פנ"ל פשוט בכוננת המקשה ובר"פ דתרגמא אמחזיר פניו ועיין: שם מתו ומשמרו אין אבל מהלך בביה"ק לא ורמינהו לא יהלך אדם בביה"ק כו'.

לכאורה אינו מוכן דמה ענין מתו ומשמרו למהלך בביה"ק דמהלך בביה"ק טעמא משום לועג לרש ואינו אסור רק בביה"ק אבל אינו פטור מק"ש ובדאי מחוייב ללכת למקום אחר ולקרות ק"ש אבל מתו ומשמרו פטור לגמרי.

ולא מבְּעֵי לְרַב אֲשֵׁי פֶטוּר אֶפְיֵלוּ בְּבֵית אַחַר דַּכּ"ז שְׁמֹנְטֵל עָלָיו לְקַנְבְּרוּ כְּמוֹטֵל לְפָנָיו דְּמִי וְאַפְּי לְרַב פֶּפֶּא נְמִי ע"כ צָרִיף לֹמֵר דְּאִינוּ צָרִיף לִילָף לְבֵית אַחַר וְלִקְרוֹת ק"ש דְּנָהִי דְאֵם הוּא בְּבֵית אַחַר חֲזִיב בַּק"ש מ"מ אֵם הוּא בְּבֵית שְׁהֵמַת שָׁם א"צ לִילָף לַמ"א וְלִקְרוֹת מַפ"כ שֶׁל מַת דְּבִזָּה נְמִי אִיפֵא כְּבוֹדוֹ שְׁלֵא יַעֲזֹבְנוּ וְיִלָּף לַמ"א דַּאֲל"ה לֹא הָוִי שְׁיִנְיָה פְּלֵל לְמַתְנֵי לִישְׁנָא דְפֶטוּר פִּינּוֹן דְּהוּא מְחַנְזִיר לִילָף לְבֵית אַחַר וְלִקְרוֹת אֲלֵא ע"כ דַּא"צ וְכַדְכְּתִיבְנָא וַא"כ לְכַאוּרָה אִין פֶּאן קֹנְשֵׁיא פְּלֵל מְבִיחָה"ק דְּמַהֲלָף בְּבִיחָה"ק וְדַאי דְּמְחַנְזִיר לְלֶכֶת מִשָּׁם וְלִקְרוֹת.

וְנִרְאָה דְּעֵיקָר קֹנְשֵׁייתָהּ גַּמְ' הוּא עַל סִפֵּא דְּבְרִייתָא דְּבִשְׁבַת מְחַנְזִיר לְבִרְהוּ וְחֲזִיב בְּכָל הַמְצוֹת וְלֹא מְבַעְי לַר"פ דְּקֵאִי אֲמַחְזִיר פְּנִי וּמִיָּרִי הַכֹּל בְּבֵית אֶחָד וְדַאי דְּשִׁפִּיר קֵא קֹשֵׁיא לִי לְהַגְמִי וְהִכִּי קִפְרִיף מֵתוּ וּמִשְׁמָרוּ אִין ר"ל דְּדוֹנְקָא בְּמַתוּ וּמִשְׁמָרוּ מִשּׁוּם עוֹסֵק בְּמַצָּנָה קִפְטֵרְתָּ לִי אֲבָל מִשּׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ לֹא אֲכַפֵּת לָךְ פְּלֵל דְּהָא בְּשַׁבַּת מְבַרְהוּ כו' אִף דַּאֲפִתִי אִיפֵא מִשּׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ אַפ"ה קֹשֵׁרִית לִי וְהַתְנִיָּא לֹא יִהְיֶה אָדָם בְּבִיחָה"ק כו' ש"מ דְּמִשּׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ נְמִי אִיסוּרָא אִיפֵא וְאַפְּי לְרַב אֲשֵׁי נְמִי יְהִי שִׁפִּיר קֹנְשֵׁייתָהּ גַּמְ' דְּהָא רַב אֲשֵׁי לֹא פְּלִיג עַל רַב פֶּפֶּא בְּפִירוּשָׁא דְּבְרִייתָא רַב בְּהָא דְּרַב פֶּפֶּא מוֹקִי לָהּ לְהַדְּדַאינוּ מְפָרְהוּ כו' וּבְשַׁבַּת מְבַרְהוּ כו' אֲמַחְזִיר פְּנִי דוֹנְקָא וְרַב אֲשֵׁי אָמַר דְּקֵאִי אֲפֹלְהָ מַתְנִיתִין וְאַפְּי עַל בֵּית אַחַר אֲבָל עַכ"פ אֲמַחְזִיר פְּנִי נְמִי קֵאִי וְכַדְמִשְׁמַע פֶּשְׁטָא דְּבְרִייתָא דְּקֵאִי אֲפֹלְהָ וְעִי' רַש"י ד"ה רַב אֲשֵׁי כו' ע"ש וַא"כ פִּינּוֹן דְּקֵאִי עַכ"פ אֲמַחְזִיר פְּנִי נְמִי א"כ שִׁפִּיר קֵא קֹשֵׁיא לִי גַם לְרַב אֲשֵׁי דְּתִיפּוֹק לִי דַּעַכ"פ גַּם בְּשַׁבַּת לְתַסֵּר מִשּׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ כְּנֹלַע"ד פ' שׁוֹט בְּכַוֵּנַת הַמְקַשָּׁה וְעֵינָן: וּמִשְׁנֵי ל"ק פֶּאן תוֹף ד"א מַתְנִיתִין חוּץ לַד"א כו'.

מִפֶּאן מוֹכַח דְּאַפְּי בְּבֵית שְׁהֵמַת בְּתוֹכוֹ חוּץ לַד"א לִית בִּי מִשּׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ דְּהָא לְרַב פֶּפֶּא מִיָּרִי הַבְּרִייתָא הַכֹּל בְּבֵית אֶחָד וְאַפ"ה בְּשַׁבַּת מְבַרְהוּ וְחֲזִיב בְּכָל הַמְצוֹת ש"מ דְּלִית בִּי מִשּׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ אַפְּי בְּבֵית שְׁהֵמַת בְּתוֹכוֹ פֶּל שְׁהוּא חוּץ לַד"א וְלְרַב אֲשֵׁי נְמִי קֵאִי עַכ"פ אֲמַחְזִיר פְּנִי נְמִי וְכַדְכְּתִיבְנָא לְעִיל וַא"כ ג"כ מוֹכַח פֶּן וְהִנֵּה לֹא מְבַעֵי לְפִי מַה שְׁפִרְשָׁנוּ לְעִיל בְּכַוֵּנַת הַמְקַשָּׁה דְּעֵיקָר קֹנְשֵׁייתוּ הוּא מַהָּא דְּבִשְׁבַת מְבַרְהוּ כו' וְדַאי דְּמוֹכַח פֶּן וְאַפְּי אֵם נְפָרֵשׁ אִיזָה פִי אַחַר בְּכַוֵּנַת הַמְקַשָּׁה דְּלֵא מְשַׁבַּת קֵא פְּרִיף (הַגַּם פִּי פְּעַת לֹא יִדְעָתִי לְפָרֵשׁ בְּאוֹפֵן אַחַר) מ"מ מוֹכַח פֶּן דְּהָא עַכ"פ צָרִיף לֹמֵר דְּהָא דְּבִשְׁבַת מְבַרְהוּ כו' דְּמִיָּרִי חוּץ לַד"א פִּי הִיכִי דְּלֵא לְתַסֵּר מִשּׁוּם לוֹעֵג רֵשׁ דְּהָא וְדַאי לֹא מְסַתְפֵּר לְמִימֵר דְּמִשּׁוּם דְּהוּא מְחַזִּיר פְּנִי לִית בִּי מִשּׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ דְּהָא בְּתַלְמוּדָא לֹא מְפַלֵּיג רַב בֵּין ק ד"א לְחוּץ לַד"א וְלֹא קְמַפְלִיג בֵּין מְחַזִּיר פְּנִי לְלֵא מְחַזִּיר פְּנִי ש"מ דְּבְּמְחַזִּיר נְמִי אִיפֵא מִשּׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ פֶּל שְׁהוּא תוֹף ד"א וְלֹא שְׁרִינְוּ לִי לְאַכְוֹל בְּהַחְזָרַת פְּנִים אֵם אִין לוֹ בֵּית אַחַר רַב מִשּׁוּם חֲזִי נְפֶשׁ הַתִּירוּ וְהָא דְּהַצְרִיכוּהוּ לְהַחְזִיר פְּנִי הִינְנוּ דְּלֵא יְהִי גִנְאִי כ"כ אֲבָל עַכ"פ אִיסוּרָא דְּלוֹעֵג לְרֵשׁ לֹא נִיתְקַן בְּזָה פֶּל שְׁהוּא תוֹף ד"א א"כ מוֹכַח שִׁפִּיר בְּחוּץ לַד"א אַפְּי בְּתוֹף אוֹתוֹ הַבֵּית שְׁהֵמַת בְּתוֹכוֹ לִית בִּי מִשּׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ וְלֹא חֲשַׁבִּינוּ לְכָל הַבֵּית כַּד אֲמוֹת לְעַנְיָן זֶה וּבְאַמַּת בַּלֵּא"ה פֶּסְקוּ פֶּן פֶּל הַפּוֹסְקִים בְּסוֹף פִּירְקִין דְּלֵא קו"ל פְּרִשְׁבָּ"א דְּכָל הַבֵּית חֲשִׁיב כַּד"א חוּץ מְהֵרִי"ץ גִּיאַת דְּפֶסֶק פְּרִשְׁבָּ"א וּכְבָר הַשִּׁיגוּ עָלָיו פֶּל הַפּוֹסְקִים עֵינָן בְּרֵא"ש בְּסוֹף פִּירְקִין: וְעוֹד מוֹכַח מְזָה דְּלְרַב פֶּפֶּא דְּמוֹקִי הַבְּרִייתָא בְּמְחַזִּיר פְּנִי דוֹנְקָא וּכְבָר פְּתַבְנוּ לְעִיל בְּכַוֵּנַת דַּס"ל דְּטַעְמָא דְּמַפְנִי כְּבוֹדוֹ שֶׁל מַת לֹא שְׁיִיף רַב בְּמֹטֵל לְפָנָיו דוֹנְקָא א"כ מוֹנֶפֶת מְזָה דְּלְעַנְיָן מַפ"כ שֶׁל מַת לַר"פ בְּכָל הַבֵּית פְּלוּ

ונאפני חוץ לד"א נמי איכא משום מפ"כ של מת מדלא שרינו רק בשבת חוץ לד"א דאז לא שנייה מפ"כ פיון שאינו יכול להתעסק וכדכתבנו בשם הרא"ש במס' מ"ק אבל בחול דשנייה מפ"כ אסור אפי' חוץ לד"א נמי ש"מ דמפ"כ לרב פפא שנייה בקל הבית פולו וכל אלה דברים ברורים לע"ד: ומזה ישתתף דברי המרדכי במס' מ"ק ונ"ל שם גרסינו במס' ברכות א"ר זריקא א"ר אמי אמר ריב"ל אין אומרין בפני המת אלא דברים של מת א"ר אבא ב"כ לא נצרכה אלא לד"ת וכ"ש מילי דעלמא א"ד ל"נ אלא לד"ת אבל מילי דעלמא לית לן בה והא דאסרי' דברי תורה היינו דוקא תוך ד"א פדאמרינו פ' מי שמתו לא יהלך בביה"ק כו' ומוקי לה תוך ד"א פדאמרי' מת תופס ד"א לק"ש אבל חוץ לד"א מותר אבל מילי דעלמא אפי' תוך ד"א וילישינא קמא אסור בקל הסדר שהמת מונח בו עכ"ל המרדכי והב"י סי' שמ"ד נתקשה בהבנתו דמאי תלי זה בלישינא קמא ואי בעי למימר דכל הסדר חשיב כד"א א"כ ללישינא בתרא נמי ע"ש שהניח בצ"ע והלח"מ בפ' י"ג מה' אבל ה"ט פתב ונ"ל עוד ראיתי במרדכי שהביא השני לשונות הפוכי' מגירסא דידן דמאי דגרסי' בלישינא בתרא גריס לה המרדכי בל"ק ולפי גרסתו פתב בסוף לשונו אבל מילי דעלמא אפי' תוך ד"א ולל"ק אסור בקל אותו הסדר שהמת מונח בתוכו ולא פתב לל"ק רק בעי מילי דעלמא דל"ב מותר לפי גרסתו לכהן פתב דלל"ק אסור ואח"כ פתב מסבירתו דכל הסדר חשוב כד"א ולא שיהי' זה תלוי בל"ק עד שיפול ע"ז תמיתה הב"י דכוננתו היא כמ"ש ברורה היא בעיני.

ומ"מ קשה מה שפסק דכל הסדר חשוב כד"א דהא כל הפוסקים זולתי רי"ץ גיאות פסקו דלא פריש"א דאמר כל הבית כד"א וכמבואר בב"י א"ח סי' פ"ז עכ"ל הלח"מ. הנה מ"ש דגירסת המרדכי הפוכה מדין האמת פן הוא פנראה בעליל אבל פירושו בדברי המרדכי דזה פתב מסבירתו ולא תליא בל"ק כלל אף דמסיים ע"ז דכוננתו ברורה כמ"ש לענ"ד לא נהיר ולא צהיר ולא בהיר הך פירושא ואי אפשר לאומרו פלל דהא להדיא פתב המרדכי היפה זה דל"ב אינו אסור בד"ת רק תוך ד"א ומייתי ראי' מסוגגין ורק לל"ק כל הסדר שהמת מונח בו אסור פמבואר לכל מעיין בדברי המרדכי אף במה שכתבנו לעיל בפירושא דשמעתין הנה דבריו ברורין ומבוארים ומוכרחים דהא פבר הוכחנו דמשום אסור לועג לרש לא חשיב כל הבית כד"א וזה מוכח משנינויא דגמרא דמשני חוץ לד"א כו' כמש"ל וגם הוכחנו דל"פ דמפ"כ של מת אינו שנייה רק במנטל לפניו לעגנו זה כל הבית פולו מקרי מוטל לפניו אף חוץ לד"א וא"כ שפיר פתב המרדכי דל"ב דרק בד"ת הוא דאסור ש"מ דטעמא הוא משום לועג לרש א"כ אינו אסור רק תוך ד"א אבל לל"ק דאפי' מילי דעלמא נמי אסור ובמילי דעלמא נדאי דלא שנייה לועג לרש וא"כ ע"כ הטעם הוא מפני פבודו של מת לא התירו אפי' לאחרים לדבר בדברים בעלמא שלא מדבריו של מת בפני המת עכ"פ וא"כ דין האחרים הוא בפני המת דוקא לדין כמו קרובים לרב פפא דמנטל לפניו דוקא שנייה מפ"כ ש"מ וילעגנו מפ"כ לר"פ כל הבית פולו כד"א חשיב כמו שהוכחנו לכהן שפיר כ' המרדכי דלל"ק אסור בקל הסדר כו' פיון דע"כ טעמא הוא מפ"כ ועיין בזה פי לע"ד הוא נראה ברור ואמת בכוננת המרדכי: ודע דגם לשיטת רש"י שכתבנו לעיל דפי' טעמא דאונן משום טרדא וא"כ בלא טעמו דמפ"כ ש"מ שפיר איכא סברא למימר דוקא במנטל לפניו הוא דאיכא טרדא

וכמש"ל וא"כ לא מוכח מדלעיל רק דבכל הבית שייך טרדא אבל משום פבודו אין ראוי וא"כ לא יתיישבו דברי המרדכי לפי רש"י לכאורה.

הנה מלבד שאין זה קושיא כלל דהמרדכי יפרש כמו שפכתבנו עוד אני אומר דגם לרש"י ע"כ צריכין לטעמא דמפ"כ של מת ברב פפא דאל"כ אמאי תני פטור ולמה לא יצטרף ללכת לבית אחר ולקרות אלא ע"כ דגם לרש"י מוכרחים אנו לטעמא דמפ"כ רק דרש"י אית לי דאפי' מפ"כ ש"מ אינו רק לפטור אבל אם רצה להחמיר על עצמו רשאי וא"כ גם לשיטת רש"י יהי מוכח נמי דמפ"כ ש"מ שייך בכל הבית לר"פ ואתייןשפיר דברי המרדכי גם לרש"י מיהו בלא"ה המרדכי ס"ל פהתוס' וא"כ אין אנו צריכין לכל זה ועיין בזה היטב: ומעתה נבאר בקצרה שיטת הרי"ף והרא"ש והתוס' הרי"ף הביא פאן הא דר' זריקא דגרסינן בפ"ק נכתב משום רב האי גאון דכלישנא קמא פסקינן דאינו אסור רק בד"ת אבל מילי דעלמא לית לן בה והנה פשט דברי הרי"ף משמע דתוף ד"א הוא דאסור אבל חוץ לד"א שרי וכן מוכח מפשטא דסוגיין וכמו שפכתבתי לעיל בבאור דברי המרדכי להך לישנא דאינו אסור רק בד"ת א"כ ע"כ הטעם משום לועג רש' ולועג לרש ליתא רק בתוף ד"א וקא פדאמר בשמעתיין וכן הבינו התוס' בפ"ק דברי הרי"ף דבתוף ד"א מייירי וכן הוא דעת הרמב"ם בפ"ג מהל' אבל וכמו שכתב הלח"מ שם הוא להדיא בירושלמי הביא הגר"א פביאורי לשו"ע והרא"ש הביא דברי הרי"ף נכתב עלה וחוץ לד"א איירי ובביאורי הגר"א פתב ע"ז דהוא ט"ס וצ"ל ותוף ד"א איירי ודלא פהטור ורי"ו שהבינו דבריו בפשוטו דחוץ לד"א איירי ובאמת ה"ל מתקבל על הדעת מאד לומר פן בהרא"ש אלא שמ"מ קשה הדבר לומר דהטור ורי"ו תלמידי הרא"ש יטעו בכוננתו ודברי הטור מגומגמים מאד דנראה מדבריו דהך וחוץ לד"א דכתב הרא"ש הוא מדברי רב האי עצמו ולכך פתב דאי פסקינן דאינו אסור רק בד"ת וכו' אסור אפי' חוץ לד"א ואי פסקינן דאסור גם במיל דעלמא אזי אינו אסור רק תוף ד"א והוא ממש היפוך מדברי המרדכי מהקצה אל הקצה ובאמת דבריו תמוהים מאד דהעיקר נראה פמו שכ' המרדכי וכאשר בארנו דבריו לעיל ועכ"פ איך שיהי' פנונת הרא"ש.

לדינא נקטינן פהתוס' והרמב"ם דאינו אסור רק בד"ת ורק תוף ד"א: ודע ש עוד שיטה דפסק כל"ב דאפילו מילי דעלמא נמי אסור. ורוב הפוסקים פסקו כל"ק וכן עיקר: שם ת"ר המוליד עצמות כו' וכדכרף שאמרו בעצמות כף אמרו בס"ת אהי' אלימא ארישא פשיטא מי גרע עצמות מס"ת אלא אסיפא.

ג' שיטות בזה דעת התוס' דס"ת שנה לגמרי לעצמות דבלא ספנה אסור לרפוב עליהן אבל אם מפשילן לאחוריו פפיר דמי ובספנה מותר לרפוב גם עליהן וכן בס"ת נמי דינא ה"כ וכוונת התוס' עיין ברא"ש דהרפיב ב' דבורי התוס' יחד והוסיף תיבת ודקאמר והעולה מפנונתם דבהא דבספנה מותר לרפוב גם אס"ת הא מלתא דפשיטא היא ולא הוצרך להשמיענו כלל אלא דעיקר הרבותא דברייתא דתני פדרף שאמרו בעצמות כף אמרו בס"ת דלגוי שרי בלא ספנה להפשילה לאחוריו והגמ' ה"ק אלימא ארישא דקאי אאיסורא לחוד פשיטא דבאיסורא ליכא שום רבותא דמי גרע ס"ת מעצמות אלא אסיפא ר"ל דקאי אהתיירא נמי וכיון דקאי אהתיירא ממילא קאי נמי אדיוקא דרישא דלהפשיל לאחוריו בלא ספנה שרי ובהא איכא שפיר רבותא פן הוא פנונת התוס' עיין ברא"ש

וברש"א ונהנה הגם דפירושם בגמ' הוא דחוק מאד ואינו מוכרח פלל דמי הגיד להם דבקהא דבספנה מותר לרפוב גם עלי' ליפא רבותא פלל ופשטי' דהגמ' משמע ודאי דזה הוא עיקר הרבותא וגם מש"כ דכוננת הגמ' הוא דלקהוי קאי גם אדיוקא דרישא עיקר חסר מן הספר דדיוקא דרישא מאן דכר שמי' מ"מ לענגן דינא הי' דבריהם נראין אף אם נפרש כוננת הגמ' כפשוטו דקאי אסיפא ממש וגם בסיפא ממש איפא רבותא מ"מ מדחזינן דהברייתא מדמי' ס"ת לעצמות מסתמא לגמרי מדמינן לה ומנ"ל לפלוגי ביניהו וא"כ ממילא שרי גם ב"ס"ת להפשילה לאחוריו גם בלא ספנה כמו עצמות וכן א התוס' במנחות (לב:) כר"י דמותר לישוב על מטה שס"ת עמו ודלא הונא דאסר ע"ש בתוס' ולרב הונא לא תקשה מברייתא דידן דאיהו דאמר כר"א דאסור וס"ל דר"א בלא מונח אארעא נמי אסר ודלא כמו דדחי שם בגמרא וכן בפירושלמי שהביאו שם התוס' משמע דמפרש הך דר"א כפשוטו דאסור לישוב על מטה שס"ת מונח עלי' וכר"ה אבל אגן פסקי' כר' יוחנן וכברייתא דידן דמשמע דמותר גם בלא ספנה ליתנה על התמור שהוא רכוב עליו וגם הך דר"א דחו התם בגמ' אליבא דר"י דגם ר"א אינו אוסר והא דפסק הרמב"ם בפ"ט מהל' ס"ת דלא יחזיר אחוריו ס"ת ונפקא לי' הא מדתנן ביומא פרק ה' יצא וביא לו דרף פניסתו ואמרינן עלה בגמ' שם דגם לרבו אסור להחזיר אחוריו ע"ש ואגן הא ילפינן פבוד ס"ת מכבוד רבו בק"ו מפני לומדי' עומדין מפני' לא כ"ש עיין בפ"ק דקדושין (לג:) לא נחתי התוס' הכי או דס"ל לחלק דדרף שאני ועוד יש לחלק בכמה אנפי ועיין: והרי"ף פתב וכדרף שאמרו בעצמות כף אמרו בס"ת שאם הי' מתירא מפני הגנבים או לסטים מותר להניח ע"ג התמור שהוא רוכב עליו וכתב ע"ז הרא"ש משמע דקאי דוקא אסיפא עכ"ל הנה הבין הרא"ש דזה שהוסיף הרי"ף בדבריו שאם הי' מתירא כו' כוננתו למעוטי דלא קאי אדיוקא דרישא רק אסיפא לחוד הוא דקאי ונמצא דלא פליג הרי"ף על התוס' רק בחדא היינו בלא ספנה אסור להפשילו לאחוריו אבל באם הי' מתירא כו' ס"ל פהתוס' דמותר לרפוב גם על הס"ת עצמה והא דפשיטא לי' להרי"ף דלא קאי א דיוקא דרישא אף דפשטא דברייתא משמע דקאי אפולה י"ל דאיהו קאי פשיטת הרמב"ם דפסק כר"ה דאסור לישוב על מטה שס"ת מונח עלי' וגם אסור להחזיר אחוריו לס"ת ולכך בלא ספנה ודאי דאסור להפשילו לאחוריו משום דאית בי' תרתי איסורי חדא דהוא יושב על מקום שהס"ת מונח ועוד שהוא מחזיר אחוריו לגבי ס"ת ולכך פי' הרי"ף דזה דכדרף לא קאי רק אסיפא ולא אדיוקא דרישא וכן א לפרש גם דברי הרמב"ם וכמו שהבין בדבריו הלח"מ בפ"ד מה' אבל ע"ש בדבריו: אמנם תר"י קמדייק בדברי הרי"ף עוד כוננה אחרת דאי בדברי הרא"ש ה"ל הרי"ף לסיים שאם הי' מתירא כו' מותר ותו לא ומאי האי דכתב הרי"ף מותר להניחו ע"ג התמור שהוא רוכב עליו לכך פי' בתר"י דה"ק הרי"ף דאפי' בשעת הספנה אסור לו לרפוב על הס"ת עצמה שיותר טוב שיאבד אותם משינהג בהם מנהג בזיון גדול כזה וברייתא דהי' ביזו דוסקיא מלאה ספרים כו' מייירי דוקא בשאר ספרים לא בס"ת ולפ"ז צריך לפרש הך פדרף שאמרו כו' דלא להשוותן לגמרי אמרו רק פדרף שמקילין בעצמות בשעת הספנה ה"נ מקילין בס"ת אבל אינם שוים דהא כדאיתא והא כדאיתא דס"ת דבלא"ה אסור להניחה ע"ג התמור שהוא רוכב והיינו כר"ה וכמש"ל ובשעת הספנה לא שרינן רק להניח ע"ג התמור אבל עצמות דגם בלא ספנה שרי להפשילן אף לאחוריו לכך בשעת הספנה מותר גם לרפוב עליהן ממש

וּנְצֵא לוֹ לְהַרְיִיף זְהֵדְקָא ע"כ הָד פְּדָרָה לֹא לְגַמְרֵי אָמְרוּ דְהָא בְּרִישָׁא אֵינָם שְׁוִים לְפִי שְׁיֻטְתוֹ שְׁפּוֹסֶק כּר"ה וכו' וכמ"ל.

וְכִינּוּן דְלֹא לְגַמְרֵי אָמְרוּ מְסַתְבֵּר לִי לְהַרְיִיף דְגַם בְּסִיפָא לֹא לְגַמְרֵי שְׁוִים מְשׁוּם דְהוּא בְּזִיוֹן גְּדוֹל לִס"ת לְרַפּוּב עֲלֵי מַמְשׁ כְּנֹלַע"ד בְּכִנּוּנַת תּר"י וְלִישְׁנָא דְהַרְיִיף וְדַאי דְהוּא מוֹרָה ע"ז וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ גַּם דְבָרֵי הַרְמַב"ם ה'ל' ס"ת פ"י ה'ל' י"א עֵינָן בְּהַגְרָא שְׁמַדְזִינִיק מְדַבְּרִי פִּן מְדַכְתָּב וְיִרְפָּב עֲלֵיו ש"מ דְעַל הַחֲמוֹר קְאָמַר דְדַאי עַל הַס"ת קְאֵי ה"ל לְמַנְקֻט עֲלֵיהָ בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה דִס"ת הִיא לִשׁוֹן נִקְבָּה פְּמִבְּוֹרָא בְּקִדּוּשִׁין פ"ק וְכֵן עֵיקָר: דָּף יט גמ' ת"ר הָעַם הָעוֹסְקִים בְּהֶסְפֵּד בְּזִמְנֵי שְׁהֵמַת מוּטָל לְפָנֵיהֶם נְשַׁמְטִין אֶחָד אֶחָד וְקוֹרִין אֵין הַמַּת מוּטָל לְפָנֵיהֶם הֵם יוֹשְׁבִים וְקוֹרִין וְהוּא יוֹשֵׁב וְדוֹמָם הֵם עוֹמְדִים וּמְתַפְלְלִים וְהוּא עוֹמֵד וּמְצַדִּיק עֲלֵיו אֵת הַדִּין כּו' הִנֵּה פְּשֻׁטֵי דְלִישְׁנָא דְבְּרִייתָא וְדַאי מְשַׁמַּע דְבְּזִמְנֵי שְׁהֵמַת מוּטָל לְפָנֵיהֶם אִזְ הֶסְפֵּד חֲמוֹר כ"כ דְדַאיִן מְפָסְקִין אוֹתוֹ פְּלַל דְהֵינּוּ שְׁיִקְרָאוּ פְּלַ הָעַם ק"ש בְּמִקּוּמָם וְיִפְסִיקוּ הֶסְפֵּד לְגַמְרֵי הָא לֹא עֲבָדִינוּ רַק שְׁהֵם נְשַׁמְטִים אֶחָד אֶחָד וְקוֹרִין בְּאִנְפּוֹן שְׁלֵא יְהִי הֶסְפֵּד מְנוֹפֶסֶק.

וּכ"ז בּק"ש דְאוֹרְיִיתָא אֶבְל תְּפִלָּה דְרַבְּנָן פְּלַל פְּלַל לֹא וְכִדְאִשְׁפַּחַן בְּנוֹשְׂאֵי הַמְטָה דְמַתְנִיתִין דְמִקְיִלִּינוּ בְּתַפְלָה טְפִי מִק"ש פְּדַתְנָן אֵלוּ וְאֵלוּ פְּטוּרִין מִן הַתְּפִלָּה. אֵין הַמַּת מוּטָל לְפָנֵיהֶם אִזְ אֵין הֶסְפֵּד חֲמִיר כ"כ וְרִשְׁאִים לְהַפְסִיק לְגַמְרֵי גַם לְתַפְלָה וְלִזְה תְּנִי הֵם יוֹשְׁבִים וְקוֹרִין הֵינּוּ בְּמִקּוּמָם מְפָסְקִין הֶסְפֵּד וְקוֹרִין וְהוּא יוֹשֵׁב וְדוֹמָם מְפָנִי שְׁהוּא אוֹנָן פְּלַ זְמַן שְׁלֵא נִקְבֵּר הַמַּת עֲדִינּוּ דְהַפְּל מִיִּירֵי קוֹדָם קְבוּרָה רַק שְׁהֵמַת בְּבֵית אַחַר כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רִש"י ע"ש.

הֵם עוֹמְדִים וּמְתַפְלְלִים כּו' אֶבְל בְּרִישָׁא לֹא תְּנִי מְתַפְלְלִים מְשׁוּם דְהֵתָם פְּטוּרִים לְגַמְרֵי מִהַתְּפִלָּה וְכֵן הוּא בְּרַמְב"ם הַטַּעַם דְהוּא יוֹשֵׁב וְדוֹמָם מְפָנִי שְׁהוּא אוֹנָן כּו' אֶבְל הֶסְפֵּד דְלֹא אַחַר קְבוּרָה וְדַאי דְמְפָסְקִין בֵּין לִק"ש בֵּין לְתַפְלָה דְלֹא יְהִי חֲמִיר מְקוּדָם קְבוּרָה וְאִפ"ה פְּלַ שְׁאֵין הַמַּת מוּטָל לְפָנֵיהֶם מְפָסְקִין בֵּין לִק"ש בֵּין לְתַפְלָה וְהִיא דְתַנּוּ קְבָרוֹ אֵת הַמַּת וְחִזְרוּ כּו' דְמְשַׁמַּע דְגַם לְאַחַר קְבוּרָה דוֹחָה ק"ש תְּנַחוּמֵי אֶבְלִים שְׁאֵנִי דְחֲמִיר טְפִי מְהֶסְפֵּד דְלֹא ח"ק אֶבְל הֶסְפֵּד דְלֹא ח"ק מְפָסְקִין פִּן הוּא נִרְאָה מְסוּגֵיָא דִידָן.

אֵלֹא שְׁצָרִיף עֵיוֹן דְרַב פְּפָא בְּרִישׁ פְּרָקִין דְתַרְגָּמָא אִמְחַזִּיר פְּנִי וְלִדְיָדִל גַּם הָאוֹנָן לֹא פְּטוּר רַק אִם הוּא בְּבֵית שְׁהֵמַת בּוֹ א"כ אִמְאֵי בְּאֵין הַמַּת מוּטָל לְפָנֵיהֶם כּו' הוּא יוֹשֵׁב וְדוֹמָם הָא פִּינּוּ דְאֵין הַמַּת מוּטָל לְפָנֵיהֶם דְהֵינּוּ בְּבֵית אַחַר כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ"י א"כ גַּם הָאוֹנָן יְתַחֲיִיב וְאִמְאֵי הוּא יוֹשֵׁב וְדוֹמָם וְדוֹחָק לְזִמְרָה דְרַב פְּפָא לֹא יָדַע מַהֵד בְּרִייתָא דַעכ"פ אִמְאֵי לֹא מְקַשָּׁה הַגְמ' לר"פ מְבַרְיִיתָא זֹו פִּינּוּ דְהַגְמ' הִבִּיא הָד בְּרִייתָא הַכָּא: לְכָף הִי נִרְאָה יוֹתֵר לְפָרֵשׁ כְּפִי הַשְּׁנֵי שְׁפַתְב רִש"י דְמִיִּירֵי שְׁנַתוֹן לְצַד אַחַר ור"ל דְמִנְחָה בְּאוֹתוֹ בֵּית עֲצָמוֹ רַק לְצַד אַחַר דְהֵינּוּ חוּץ לַד"א וְכָבֵר פְּתַבְתִּי לְעֵיל בְּרִישׁ פְּרָקִין דְלר"פ לְעַנְיָן כְּבוֹדוֹ שְׁלַ מַת פְּלַ הַבֵּית כְּנֹלוֹ מְקַרִי מוּטָל לְפָנֵי וְלְעַנְיָן לְזַעַג לְרִשׁ כְּלַ שְׁהוּא חוּץ לַד"א אִפִּי בְּאוֹתוֹ בֵּית עֲצָמוֹ לֹא הֵנִי לְזַעַג לְרִשׁ וְא"כ יְתַפְּרֵשׁ הַבְּרִייתָא שְׁפִיר גַּם לר"פ דְבְּזִמְנֵי שְׁהֵמַת מוּטָל לְפָנֵיהֶם הֵינּוּ שְׁהֵם תוֹף ד"א שְׁלַ מַת אִזְ נְשַׁמְטִין אֶחָד אֶחָד וְקוֹרִין דְלֹא מְצוֹ לְקִרוֹת בְּמִקּוּמָן מְשׁוּם לְזַעַג לְרִשׁ וְאֵין הַמַּת מוּטָל לְפָנֵיהֶם קוֹרִין בְּמִקּוּמָן דְלִגְבֵי דִידָהוּ דְלִיכָּא אִיסוּרָא רַק מְשׁוּם לְזַעַג לְרִשׁ שְׁפִיר מְצוֹ קָרִי בְּמִקּוּמָן כְּלַ שְׁהוּא חוּץ לַד"א אֶבְל לְגַבֵּי

האונן בכל הבית מקרי מוטל לפניו ומ"מ גם פירוש ראשון של רש"י לא מפרך דלרב
אשי דפסקינו פנותי' נוכל לפרש פפירוש הראשון והא דלא מקשה מינה לרב פפא משום
דאיפא לדחויי כפי השני ועיין בזה.

והרא"ש הביא ירושלמי דתניא התם העם העוסקים בהספד מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין
לתפלה מעשה הי' והפסיקו רבותינו בין לק"ש ובין לתפלה והד בריתא מתניא בתוספתא
דידן ובירושלמי מקשה עלה ממתניתין קברו את המת וחרו כו' ומשני ל"ק פאן ביום
ראשון פאן ביום שני (כ"ה עיקר הגי' בירושלמי ובתוספתא כמו שכתוב המע"מ) ודברי
הרא"ש סתומים דנראה מדבריו דהירושלמי אינו חולק עם תלמודא דידן מדהביא
להירושלמי בפסקיו ולכאורה נראה דפליגי אהדדי דלהירושלמי ביום ראשון אין
מפסיקין ההספד כלל אפי' לאחר קבורה דהא מדמקשה מקברו את המת כו' ומשני ל"ק
פאן ביום ראשון כו' הרי דביום ראשון אפי' לאח"ק אין מפסיקין ההספד והירושלמי לא
ס"ל לחלק בין תנחומי אבלים להספד וכשם שתנחומי אבלים דוחה ק"ש אפי' לאח"ק
ה"נ הספד דלאח"ק אין מפסיקין ביום א' לק"ש ומתלמודא דידן משמע אפי' קודם קבורה
רק שאין המת מוטל לפנייהם מפסיקין ההספד אפי' לתפלה וא"כ כ"ש לאח"ק דמפסיקין.

והי' אפשר לומר דקודם קבורה אין המת מוטל לפנייהם קיל טפי מלאח"ק דלאח"ק
שנתעלם המת מן העין חמיר הספדו ביום ראשון עד שאין מפסיקין ההספד כלל אבל
קודם קבורה דעיקר מצנת ההספד הוא בפני המת דנוקא א"כ אותן המספידים שלא בפני
המת לא חשיבא הספדם כ"כ דלא יפסיקו עליו ובזה היינו יכולים להשוות הירושלמי
ותלמודא דידן ונמצא כי יהי' הדין כה דקודם קבורה איפא חילוק בין המת מוטל לפנייהם
לאין המת מוטל לפנייהם דבמוטל לפנייהם אין מפסיקין כלל רק נשמטין א"א לק"ש
ומתפלה פטורין לגמרי ובאין המת מוטל לפנייהם מפסיקין בין לק"ש בין לתפלה.

ואחר הקבורה ביום הראשון אין מפסיקין כלל גם לק"ש רק נשמטין כו' וביום השני
מפסיקין גם לתפלה דמסתמא הלכה כרבותינו שהפסיקו דמעשה רב: אבל הרמב"ן
מפרש דהא דקאמר בירושלמי ל"ק הא ביום ראשון דקאי אשורה דהיינו תנחומי אבלים
ונראה לומר דמסתמא ביום הראשון אין עושין הספד רק קודם קבורה ואחה"ק עושין
השורה דהיינו תנחומי אבלים ואה"נ דאם עושין הספד אחה"ק דמפסיקין רק משום דאין
דרך לעשות הספד ביום הראשון לאחה"ק כנ"ל בכוננת הרמב"ן ועיין באורי הגר"א
ולפ"ז לא נתחדש לנו שום דין מהא דהירושלמי דהא דתנחומי אבלים דהיינו השורה
דוחה ק"ש ידעינן ממתניתין ודברי הרא"ש אי אפשר לפרש פן דאל"כ למאי הביא כלל
הד דהירושלמי פינן דלא ילפינן מינן' מידי לכה אי אפשר לפרש בדברי הרא"ש אם לא
כמ"ש לעיל לחלק בין קודם קבורה לאח"ק ועיין: ותר"י כתבו וז"ל אית דאמרי דדוקא
קורין משום דק"ש דאורייתא אבל תפלה דרבנן פטורין לגמרי ואומר מורי הרב נר"ו
דהוא הדין לתפלה והביא ראי' מהתוספתא הנ"ל דמסתמא הלכה כרבותינו ומסתמא הגמ'
שלנו גמי סובר כרבותינו דמפסיקין אף לתפלה ואע"פ שלא הזכירו ברישא רק קורי'
ובסיפא תני מתפללין הפל דין אחד יש לו אלא דבסיפא בא להשמיענו הענין האיך הוא
שהוא יושב ודומם ובשעת תפלה עומד ומצדיק את הדין ע"כ תוכן פנונתו בקצרה אף
שאין זה לשונו.

ומאד נדחק להוציא פנונת הברייתא מפשטה גם לא דייק בחילוק שבין נשמטין למפסיקין והוא תמוה והראני' שהביא מהתוספתא לא ראה דברי הירושלמי דמוקי לה ביום שני דוקא וא"כ אין פאן ראי' פלל מהתוספתא ואדרבה הירושלמי מחמיר טפי דכל יום ראשון לא יפסיק גם לק"ש.

וגם לא הבנתי דאף לפי מה דלא ראה את הירושלמי אמאי לא מוקי להא דהתוספתא בלאחר קבורה או באין המת מוטל לפנייהם דבהכי הוי מתיישב לישנא דמפסיקין והוי שונה ממש לתלמודא דידן סוף דבר פאן בראיית תר"י מהתוספתא הדרת כ"כ וכיון שנדחת ראייתו ודאי דאין לנו להוציא הברייתא מפשטה וכדכתיבנא לעיל ועיין: והטור בסימן ע"ב כתב העם העוסקין בהספד בזמן שהמת מוטל לפנייהם נשמטין א"א וקורין אין המת מוטל לפנייהם הם יושבים וקורין והאונן יושב ודומם ודוקא העם הבאים לשמוע ההספד אבל החזנים המספידים פטורין ודוקא ביום ראשון אבל משם ואילך גם החזנים חייבים עכ"ל פנונתו מבוארת דהבין פן בדברי הרא"ש דהביא לברייתא דידן והוא מפרש בברייתא דידן כפשוטו כמו שפירשנו דלאח"כ אף ביום ראשון מפסיקין גם לתפלה ואת"כ הביא הרא"ש דברי הירושלמי דבכל יום ראשון אין מפסיקין לקה פירש הטור דהירושלמי מייירי בחזנים המספידים וברייתא דידן מייירי בהעם הבאים לשמוע ההספד פי היכי דלא לסתרי אהדדי ברייתא דידן והירושלמי.

אבל באמת דבריו רחוקים מאד בפנונת הירושלמי דחזנים מאן דכר שמייהו הקא הא חזא לישנא נקיט בברייתא דידן וגם בירושלמי העוסקים בהספד וכי היכי דברייתא דידן מתפרשא אבל העם ה"נ הירושלמי מתפרש הכי.

ותו הא מדמקשה עלה בירושלמי מקברו את המת כו' והתם אהעם קאי לא אחזנים א"כ ש"מ דגם ברייתא דהירושלמי מייירי גמי בהעם מיהו לזה י"ל דבמכ"ש פריה. ותו דבלשון התוספתא שמביא התר"י קתני דבהדיא העם העוסקין בהספד וגירסת התוספתא שפלפנינו הוא הסופד וכל העוסקין בהספד כו' הרי להדיא דלא מחלק בין הסופד להעוסקים בהספד היינו הבאים לשמוע ההספד ובוכים עליו ועוד הרבה בב"י לתמוה עליו והגם פי על מקצת קושיותיו של הב"י יש להשיב מ"מ לא ינצל מכולם וגם מה שהקשו עליו קשה טובא ונלאיתי להאריה בזה פי לדעתי ברור שלא פנון הרא"ש לזה דכל כה"ג ה"ל לפרש ולא לכתוב בסתמא וכפנונת הרא"ש יש לפרש כמו שכתבנו לעיל: ולדינא העיקר פשיטת הרמב"ן דאף דפירושו בהירושלמי קצת דחשק לפרש דביום הראשון דקאמר הירושלמי קאי אשורה דהיינו תנחומי אבלים מ"מ לו יהא דהירושלמי פליג על גמרא דידן אנו פתלמודא דידן בעינו למפסק דזה שכתבתי בפנונת הרא"ש לחלק בין קודם קבורה לאח"כ גם זה דחשק ויותר נראה לומר דהירושלמי פליג אפתלמודא דידן ונהלכה פתלמודא דידן והה' דהתוספתא נוכל לאוקמי אליבא דתלמודא דידן באין המת מוטל לפנייהם או בלאח"כ וכמש"ל וכן הרמב"ם לא הביא פלל להא דהתוספתא והירושלמי והיינו או דמפרש פהרמב"ן ואין פאן שום חידוש דין בהא דהירושלמי או דמפרש דפליגי ופוסק פתלמודא דידן ועכ"פ לדינא הוא הפל אחד ובש"ע הפסקים מעוררבים וע' מע"מ וביאורי הגר"א ועיין היטב בכל זה: ע"ב גמ' רוב ארונות יש בהם חלל טפח.

פְּתוּבוּ הַתּוֹס' וצ"ל שְׂרָאשׁ הָאָרוֹן פְּתוּחַ שְׂאֵם הִי סְתוּם אֲדָרְבָּא כִּי יֵשׁ בּוֹ פ"ט מְטַמָּא וְאִפִּי בְּצַד הַרִיקָן כְּדָאֲמַרִי בְּמַס' אֵהְלוֹת נִפְשׁ אֲטוּמָה כּו' ע"ש בְּדִבְרֵיהֶם וּמְדַבְּרֵי רִש"י בְּכַל הַמְקוּמוֹת שֶׁהוּבָא סוּגְיָא זֶה בִּיש"ס לֹא מִשְׁמַע כֵּן רַק דְּמִפְרָשׁ כְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁהוּא סְתוּם לְגַמְרֵי וּמָה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' מִנְפָּשׁ אֲטוּמָה עֵינֵינִי בְּרַמְב"ם בְּפִי"ב מֵהִלְכוֹת טְוִמָּאָת מֵת וְהֶרָאָב"ד שֵׁם דְּשִׁנְיָהֶם מְתַרְצִים קוֹשְׁיֵית הַתּוֹס' אֲלֵא שְׁנַחְלֵקוּ בְּתִירוּצָם דְּהֶרַמְב"ם מְתַרְץ דְּאֲרוֹנוֹת שֶׁל עֵץ אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם טְוִמָּאָת קָבֵר דְּדוֹנְקָא אֲרוֹנוֹת שֶׁל אָבֵן הוּא דְּאִית בְּהוּ דִּין קָבֵר וְהֶרָאָב"ד לֹא נִיחָא לִי בְּהֵךְ חִילּוּק בֵּין אֲרוֹנוֹת שֶׁל עֵץ וְשֶׁל אָבֵן וּמְתַרְץ לֵה בְּגוֹנוֹי אַחֲרֵינָא דְּכָל טְוִמָּאָה שְׂאֵין הַנְּזִיר מְגַלַּח עָלָיו אֵין הַפֶּהוּ מוֹזְהָר עָלָיו מְדַאֲרֵינִי וְעַכ"פ גַּם שְׁנֵינֵיהֶם לֹא ס"ל הָא דְּכְתָבוּ הַתּוֹס' בְּכָאן.

והכ"מ שְׁגָה בְּכָאן בְּתַרְתֵּי חֲדָא שְׁבַפ"ג מֵהִל' אֲבָל הִבִּיא הֵךְ דְּכְתָבוּ הַתּוֹס' עַל דְּבַרֵי הֶרַמְב"ם וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ לְפִי שְׁעָה דְּבַרֵי הֶרַמְב"ם בְּהִל' טְוִמָּאָת מֵת דְּלֹא ס"ל כְּהַתּוֹס' וּבְפִי"ב מֵהִל' טו"מ פְּתַב דְּהֶרָאָב"ד ס"ל כְּהַתּוֹס' וְלֹא דַק פְּלִל דְּגַם הוּא לֹא סָבַר כְּהַתּוֹס' וּכְדַכְתִּיבָנָא וְכָל זֶה פְּשׁוּט: שֵׁם וְכָל מִילֵי דְרַבְּנָן אֲסַמְכִינְהוּ עַל לָאו דְּלֹא תְּסוּר מִדְּבַרֵי רִש"י נִרְאָה דְּלָאו גָּמוּר אִיכָּא בְּמִילֵי דְרַבְּנָן מְלֹא תְּסוּר רַק דְּרַבְּנָן אַחֲלוּ לִיקְרִינְהוּ הִיכָּא דְּאִיכָּא כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת וְלֹא גְזָרוּ בְּזֵה כְּלָל אֲבָל הִיכִי דְּלִיכָּא כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת דְּגָזְרוּ בְּהֵן רַבְּנָן הָעוֹבֵר עַל דְּבַרֵיהֶם עוֹבֵר עַל לָאו דְּלֹא תְּסוּר וְעַבִּיד אִיסוּרָא דְּאֲוִרֵינִי וְלִישְׁנָא דְּאֲסַמְכִינְהוּ עַל לָאו דְּל"ת מִשְׁמַע כֵּן דְּאֲסַמְכִינְהוּ מִשְׁמַע אֲסַמְכָתָא בְּעֵלְמָא וְעֵיקָר קָרָא לָאו לְהִכִּי אֲתָא רַק אִם יִסְתַּפְּקוּ בְּדִין מְדִינֵי הַתּוֹרָה שִׁישְׁמְעוּ לְדְבַרֵי הַשֵּׁנִיכְפֵּט אֲשֶׁר יֵהִי בְּיָמִים הָהֵם וְלֹא יִסּוּרוּ מִדְּבַרֵי בְּמָה שִׁיפְסוּק לְהֵם בְּדִינָא דְּאֲוִרֵינִי וְרַבְּנָן אֲסַמְיְכוּהוּ בְּאֲסַמְכָתָא בְּעֵלְמָא עַל לָאו דְּל"ת וְכֵן הוּא בְּסִפְרָא מ"מ וּפְשׁוּט: דָּף כ ע"א תוֹס' ד"ה וְקִטְנִים.

רש"י פִּי דְּמִיָּרֵי בְּקִטְוִן שֶׁהִגִּיעַ לְחִינּוּף וְאִפ"ה מִק"ש פְּטוּר מִשּׁוּם שְׂאִינוֹ מְצוּי אֲצֵל אָבִיו בְּשַׁעַת זְמַן ק"ש וּמָה שֶׁהִקְשׁוּ בַּתּוֹס' מְקַטְוִן הַיּוֹדֵעַ לְשִׁמּוֹר תְּפִלּוֹ אֵינוֹ קוֹשְׁיָא כ"כ דְּקִטְוִן שֶׁהִגִּיעַ לְחִינּוּף שְׂאָר מְצוֹת אִפ"ה עֲדִיין לֹא הִגִּיעַ לְחִינּוּף דְּתַפְלִין דְּתַפְלִין בְּעֵינָן שִׁישְׁמְרוּר עֲצָמוֹ שִׁיחָא גּוֹפּוֹ נָקִי וּבּוֹדָאֵי לְהָא מְלִתָּא בְּעֵינָן שִׁיגְדִיל טְפִי שִׁיחָל' בּוֹ דַּעַת לְשִׁמּוֹר עֲצָמוֹ מְלַהֲפִיחַ דְּכִמָּה גְּדוֹלִים אֵינָם יְכוֹלִים לְזַהַר עֲצָמָם בְּזֵה וְא"כ מִיָּרֵי מִתְּנִיתִין בְּסִתְּמָם קִטְנִים שֶׁהִגִּיעוּ לְחִינּוּף שְׂאָר כָּל הַמְצוֹת וְאִפ"ה פְּטוּרִין מִן הַתְּפִלִּין דְּמִסְתַּמָּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַזְהֵר עֲצָמוֹ וְרַב הוּנָא בְּלוּלָב הַגְּזוּל(מב).

(מִיָּרֵי בְּיוֹדֵעִין כּוֹ בּוֹדָאֵי שִׁיּוֹדֵעַ לְשִׁמּוֹר תְּפִלִּין וּמִתְּנִיתִין מִיָּרֵי בְּסִתְּמָם קִטְנִים וְקָרוֹב לְזוֹמֵר דְּקִטְוִן הַיּוֹדֵעַ לְשִׁמּוֹר תְּפִלִּין הוּי כְּמַעֲט מְלִתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא וְלֹא אִיָּרֵי בִי מִתְּנִיתִין. וּמָה שֶׁהִקְשׁוּ עוֹד מְקַטְוִן הַיּוֹדֵעַ לְדַבֵּר אָבִיו מְלַמְדוֹ תּוֹרָה וּפְסוּק רֵאשׁוֹן שֶׁל ק"ש וְדָאֵי דְּלִק"מ דְּהֵתָם לָאו בְּחִינּוּף דִּק"ש אִיָּרֵינָן רַק שְׁמַלְמְדוֹ פְּסוּק רֵאשׁוֹן שֶׁל ק"ש לְחִינּוּף דְּתַלְמוּד תּוֹרָה וְלֹא אִיָּרֵי כְּלָל בְּזִמְנָן חַיִּיב ק"ש אֲלֵא בְּכָל הַיּוֹם מִשּׁוּם ת"ת אֲבָל בְּק"ש אֵינוֹ חַיִּיב לְחַנְכוֹ מִשּׁוּם שְׂאִינוֹ מְצוּי אֲצֵלוֹ בְּזִמְנָן ק"ש כְּמ"ש רִש"י וְכֵן הוּא לְהִדְיָא בְּיְרוּשְׁלַמֵי הֵךְ טַעְמָא אֲבָל בְּתַפְלָה חַיִּיב חֲדָא דְּזִמְנָן תְּפִלָּה נִמְשָׁף טְפִי מִק"ש דְּאָז גַּם הַקִּטְנִים גְּעוּרִים מִשְׁנָתָם וּמְצוּיָיוֹן אֲצֵל אֲבִיהֶם וְעוֹד דְּתַפְלָה אִפִּי עֵבֵר זְמַנָּה מ"מ שְׁכַר תְּפִלָּה יְהִי לִי.

ונמצא דלענגן זה זמנה פל היום אבל ק"ש מכי עבר זמנה לא יחבי לי ש"כר ק"ש פלל רק פקורא בתורה ומשום תורה הוא באמת מלמדו פסוק ראשון של ק"ש רק דלא מקרי חינוך דק"ש פיון דלא יחבי לי ש"כר ק"ש פלל נמצא דאין פאן קושיא פלל על רש"י וסוגיות הירושלמי מסייע לי.

ושיטת ר"י אינו מוכן פלל דאיה שייך לומר דקטן דרישא ודסיפא לאו בתדא גוונא מייירי דא"כ מאי מחלק מתניתין בין ק"ש לתפלה הא באמת שנים הם ובין קטן לקטן ה"ל לפלוגי וכבר תמה ברא"ש על התוס' שלא הקשו קושיא זו לשיטת ר"י והקשו קושיא קלישתא דא"כ לא הוי קטנים דומיא דנשים כו' שנה באמת אינו קושיא כ"כ דמה בכך דלא הוי דומיא מ"מ בקטן דאייירי בי' מתניתין הוא פטור כמו נשים ושיטת ר"ת דמייירי הפל בקטן שלא הגיע לחינוך רק דחייבים דסיפא לא קאי אקטנים וכן נראה מדברי הרמב"ם ע"ש בדבריו וגם זה דוחק והעיקר פשיטת רש"י ובפרט דבירושלמי מפורש פן ועיין: ע"ב גמ' נשים בבהמ"ז דאורייתא או דרבנן.

רש"י מפרש טעם האי בעי' דס"ד דלא מחייבי מדאורייתא משום שלא נטלו חלק בארץ והקשו בתוס' דא"כ פהגים ולוים נמי ולא ידענא מאי קשיא להו דבהדיא תנו במס' מעשר שני בפ"ה משנה י"ג לענגן ונידוי מעשר פלוגתא דר"מ ור"י דר"מ סבר פהגים ולוים פטורים מנידוי מעשר משום שלא נטלו חלק בארץ ור' יוסי סבר דחייבין דיש להם ערי מגרש ור"מ ור"י הלכה כר"י וכן פסק שם הרמב"ם וא"כ שפיר פשיטא ליה לרבינא דכהנים ולוים חייבים מדאורייתא אליבא דר"י דהלכתא פנותי' ולא קמבעי לי' רק בנשים.

וראיתי בהג"א שכ' וכן קשה לר"מ כו' א"כ פהגים האיה מוציאין אחרים ידי חובתן ולא ידענא מאי קשיא לי ומנ"ל הא מלתא בפשיטות דלר"מ פהגים מוציאין אחרים ידי חובתן ואי משום דרבינא לא מבעי לי' בכהנים וקקושית התוס' גם זה אינו פלום כמ"ש דרבינא אליבא דהלכתא קמבעי לי' דהלכה כר"י ולכך לא קמבעי רק בנשים דמה לו למבעי בכהנים אליבא דר"מ פיון דלית הלכתא פנותי' ועכ"פ דברי רש"י נכונים ולק"מ עליו מפהגים וזה ברור: והתוס' מפרשים דלכך קמבעי לי' בנשים משום דנשים ליתנהו לא בבית ולא בתורה ואמרין לקמן פל מי שלא אמר ברית ותורה לא יצא יד"ח כו' ע"ש ואף דגם לגבי ארץ אמרי' לקמן פל שלא אמר ארץ טובה ורחבה בברכת הארץ לא יצא יד"ח וא"כ סוף סוף תקשה דאמאי לא קמבעי לי' מחמת סברא זו דלא נטלו חלק בארץ וצריך לומר דסברת התוס' היא דעל הארץ שפיר מצי אמרי אף שלא נטלו חלק דהא לא אמרי' בברכת המזון על הארץ אשר נתת לנו כמו שהוא אומר בן נדוי מעשר רק על ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחת לאבותינו וזה שפיר מצי אמרי נשים דהא אבותיהן נטלו חלק בארץ וגם פהגים מצי אמרי פן על אבותיהן שקודם לוי היינו פל בני יעקב אבל ברית ותורה דאמרין בבהמ"ז כמדבר בעדו ועל בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדנו זה לא מצי אמרי דהא הם פטורים פנ"ל פשוט בכוננת התוס' והא דלא מקשה מהו סברא לרש"י היינו משום דלא פסיקא להו כ"כ הו סברא להקשות מינה.

אבל עכ"פ לפי פירושים צ"ל דהגמ' לא אכפת לי' משום שלא נטלו חלק בארץ משום הו סברא שכתבתי וזה פשוט. שם בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפני' ולא לאחרי'

התוס' פתבו פ"י ואינו מברך לא לפני ולא לאחריה אפי' בהרהור כדמשמע בגמ' וכוונתם לשלול פ"י הירושלמי דמפרש למתניתין דהה' מהרהר בלבו קאי נמי אברכות וה"ק בע"ק מהרהר הברכות ואינו מברך בפה לא לפניו ולא לאחריו אבל בק"ש עצמה לא מיירי מתניתין וממילא משתמע דק"ש עצמה קורא נאפי' בפה מדלא קאמר מהרהר רק על הברכות מפלל דק"ש עצמה אפי' בפה ועל הפזון מברך לאחריו ר"ל בפה ואינו מברך לפניו בפה אבל בהרהור אה"נ דמברך כמו ברכות ק"ש ר"י אומר מברך לפניו ולאחריהם ר"ל בפה ובאמת זה הפירוש הי' נאות מאד במתניתין משום דלפני רש"י ותוס' קשה מאד לפרש דלברך דקאמר ת"ק איירי בהרהור ולברך דקאמר ר"י איירי בדבור כדקתני בהדיא בברייתא (דף כב).

.)

ועוד דוחק לאוקמי ת"ק דמתניתין דלא כר"מ דברייתא ולפני הירושלמי ת"ק דמתניתין היינו ר"מ דברייתא אלא שמ"מ דחו התוס' זה הפירוש משום דסוגיא דידן לא משמע פן ובתר"י הדבר מבואר משום דמקשינן ונהרי בהמ"ז דלית בה מלכות שמים כו' ומשני אלא ק"ש ובהמ"ז דאורייתא ותפלה דרבנן ופירוש מלכות שמים מפרשי דהיינו קבלת עול מ"ש דליתא רק בק"ש ש"מ דבק"ש עצמה איירינן ע"ש בתר"י.

והנה בשנ"א רוצה לקיים פ"י הירושלמי ומפרש הא דאמר שאני תפלה דלית בה מ"ש הפנונה מלך העולם כמ"ש רש"י לחד פירושא ובגמ' גרסי' ונהרי בהמ"ז דאית בה מ"ש ולא גרסינן לא לפניו ולא לאחריו רק סתם ונהרי בהמ"ז דאית ביה מ"ש והפנונה להקשות מבהמ"ז גופי' לפניו אלאחריו דאי במ"ש תליא מלתא מה טיבותא איכא בלאחריו מלפניו דהא בשניהם יש מלך העולם והחילוק בין דאורייתא לדרבנן לא הוי ידע והא דלא מקשה מק"ש עצמה היינו משום דק"ש לא תני פלל במתניתין בהדיא או אפשר דהוי ס"ל דק"ש שאני שיש בה קבלת עמ"ש אבל מבהמ"ז הוי קשה לי' ומשני ק"ש ובהמ"ז דאורייתא כו' ולא גרסינן אלא ע"ש בדבריו וגם זה הפירוש אינו מחנור כ"כ דאפתי מאי תליא קושיא דנהרי בהמ"ז במאי דמשני שאני תפלה דלית בה מ"ש ובלא"ה מי ניחא ליה לפום מאי דלא ידע לחלק בין דאורייתא לדרבנן גם מאי משני ק"ש ובהמ"ז דאורייתא ותפלה דרבנן הא מתפלה לא הנה קשאי פלל והכי ה"ל לשנויי אלא כו' ולפניו דרבנן דנהי עיקר קושיותו ועוד מאי דמשני שאני תפלה כו' אי הפנונה על מלך העולם א"כ גם בברכות ק"ש ליכא מלך העולם רקבראשונה ואמאי מהרהר בכולם ואי משום דהוי ברכה הסמוכה לחברתה הוי כאילו אומר מלך העולם בכולם חזא דנה נדאי דוחק ועוד דע"כ בתפלה נמי יש בה מלכות דהא פל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה וע"כ צ"ל דאלהי אברהם חשיב מלכות או האל הגדול חשיב מלכות כמ"ש התוס' פרק שלשה שאכלו (דף מט:) ד"ה ברוך וכמ"ש הרא"ש בפ' פיצד מברכין סוף סימן כג ע"ש וא"כ הוי פולהו ברכות דתפלה ג"כ סמוכות ותו דלישנא דמלכות שמים ודאי משמע דהיינו קבלת עול מ"ש לא מלך העולם תדע דהא ר"י לא קאמר רק ברכה שאין בה מלכות ולא קאמר מלכות שמים ובשום דוקתא לא קרי למלך העולם מ"ש רק מלכות סתמא (ותו דלישנא דנגרוס בפרקא אחרניא משמע דקאי אק"ש דשייך בה גירסא דהיינו עסק בד"ת

אָבֵל עַל בְּרָכוֹת לֹא שִׁינָה לֹא לִישָׁנָה דְּגִירָסָא וְלֹא לִישָׁנָה דְּפִרְקָא אַחֲרֵינָא וְעֵינֵי בְּזַה מִיָּהוּ זֶה יֵשׁ לְדַחֲוֹת).

ועכ"פ סוגיא דידן פּעַת לֹא מְצֵאתִי לְפִרְשָׁהּ רַק כְּמוֹ שְׁפִי רַש"י וְתוֹס' וְתַר"י וְאַמֶּת דְּבַבְרֵיִתָּא דִּידָן בְּדַבְרֵי ר"מ נוֹכַל לְפָרוֹשׁי כְּמוֹ ת"ק דְּמַתְנִיתִין לְפִירַש"י וְתוֹס' וְה"ק אָבֵל מְהַרְהֵר בְּלָבוֹ וְאֵינוֹ מוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו וְרָצָה לוֹמַר דְּהָא דְאַמְרֵתִי לֵה קוֹרָא וּמְבַרַךְ הַפְּנוּנָה הוּא דְמְהַרְהֵר בְּלָבוֹ וְאֵינוֹ מוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו וּלפ"ז יְהִי מְמַשׁ כְּמוֹ ת"ק דְּמַתְנִיתִין אָבֵל אֶפְתִּי הָא תְּקַשָּׁה דְּמְבַרַךְ דַּת"ק וְדַר"י לֹא יְהִי בַחֲדָא גְּוֹנְנִי וְכַמְש"ל גַּם תְּקַשָּׁה קוֹשְׁיֵית הַתּוֹס' דְּמֵאֵי מְקַשָּׁה מִתְּפִלָּה וְלֹא מְקַשָּׁה מִבְּרָכוֹת ק"ש דְּקָאֵי בִי וְלַדְּבָרֵי הַשְּׁנ"א הֵיזָה נִיחָא סוּף דְּבַר סוּגְיָא זֶה לֹא זְכִיתִי לְהַבִּינָה עַל בְּוֵרִי וְעֵדִינֵי צ"ע: דָּף כֹּא גַמ' סָפֵק קָרָא ק"ש כּו' ק"ש דְּרַבְּנָן מְתִיב רַב יוֹסֵף בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ הֵהוּא בְּדַבְרֵי תוֹרָה פְּתִיב.

ע' תוֹס' סוּטָה דְּהֶרְבּוּ לְהַקְשׁוֹת ע"ז תְּמִיּהוּת עֲצוּמוֹת דְּמִפְּנֵי סוּגְיָא דְּרִישׁ הֵיזָה קוֹרָא וְגַם מְפִלּוּגְתָּא דַּב"ש וּב"ה דַּפ"ק מְשַׁמַּע דַּק"ש דְּאוֹרֵיִתָּא דְּדוּחַק לוֹמַר דְּהַגְמ' יִפְלָפֵל כ"כ בְּאַסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא וְגַם בְּפִלּוּגְתָּא דְּתַנְיָא גּוֹפִיָּיהוּ דְּדוּחַק לוֹמַר דְּיִפְלָגוּ כ"כ בְּאַסְמַכְתָּא ע"ש בְּתוֹס' (דָּף לֵב:) ד"ה וְרַבִּי וְהַנִּיחוּ בַצ"ע וְתַר"י פְּתִיב וְנ"ל דְּסִבְיָא לֵיָּה לְשִׁמוּאֵל דַּק"ש דְּרַבְּנָן וְאֵע"פ שְׁפָתוֹב בַּתּוֹרָה בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ ס"ל לְשִׁמוּאֵל שְׁלֵא אָמְרָה תּוֹרָה דְּוָקָא ק"ש אֵלָּא שְׁיִקְרָא בַּתּוֹרָה בְּכָל מְקוֹם שְׁיִרְצָה וּמַה שְּׁאֵנוּ קוֹרִין זֹאת הַפְּרָשָׁה אֵינוֹ אֵלָּא מְדַרְבְּנָן וּלְפִיכָּהּ ס"ל דְּאֵינוֹ חוֹזֵר וְקוֹרָא וְצ"ל דְּמִיָּירִי שְׁפָבַר קָרָא אֵיזָה פְּסוּקִים בַּתּוֹרָה דְּבִלֵּא"ה אֶפְתִּי הֵוִי סְפִיקָא דְּאוֹרֵיִתָּא וְכוּנֵן בְּדַבְרֵיו אֵלָּה לְיִישָׁב קוֹשְׁיֵית הַתּוֹס' דַּמַּס' סוּטָה אָבֵל גַּם זֶה אֵינוֹ מְתִישָׁב כ"כ בְּלִישָׁנָה דְּתַלְמוּדָא דְּהָא לְעִיל דְּאַמְרֵינֵן בְּפִלּוּגְתָּא דַּר' יֵאֲשִׁי וְר' זוּטְרָא ג"כ פְּהֵאֵי לְשָׁנָא (דָּף יג:) הֵהוּא בַד"ת הוּא דְּכִתִּיב וְשֵׁם הַפְּרִוּשׁ כְּפִשׁוּטוֹ וְכָאן יִתְפָּרֵשׁ אוֹתוֹ לְשׁוֹן עֲצָמוֹ בְּאַנְפֵן אַחֵר וְנָה דוּחַק וְצ"ע.

וּבְמַה שְּׁהַקְשׁוֹ הַתּוֹס' ד"ה סָפֵק וְתִימָה הָעֵינִיקָר כְּתִירוּץ ה"ר שְׁמַעוֹן שְׁפָתוֹב הַתּוֹס' בְּסוּף דְּבַרְיָהֶם וְכֵן כְּתִיב הַרְשָׁב"א וְעֵינֵי: שֵׁם סָפֵק הַתְּפִלָּל כּו' אֵינוֹ חוֹזֵר וּמִתְּפִלָּל וְר' יוֹחָנָן אָמַר הַלּוּאֵי שְׁיִתְּפִלָּל אָדָם כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ וְאָמַר ר"י הֵיזָה עוֹמֵד בַּתְּפִלָּה וְנִזְכָּר שְׁהַתְּפִלָּל פּוֹסֵק כּו' וְאֵר"י א"ש הַתְּפִלָּל וְנִכְנַס לַב"ה כּו' וְצָרִיקָא כּו' אָבָאָר כָּאן בְּקִצְרָה שְׁיִטַּת הַפּוֹסְקִים בְּזֶה וְהוּא: הַרִי"ף פְּתִיב וְלִית הַלְכָתָא כְּשִׁמוּאֵל דְּאָמַר ק"ש דְּרַבְּנָן דְּקִי"ל ק"ש דְּאוֹרֵיִתָּא וְהַלְכָתָא כַּר"י דְּאָמַר וְלוּאֵי שְׁיִתְּפִלָּל אָדָם כָּל הַיּוֹם וּמְפָרְכֵי רַבְּנָן ה"מ בְּיַחֲזִיד וְאֲדַעְתָּא דְּרִשׁוֹת אָבֵל אֲדַעְתָּא דְּחוּבָה אָסוּר וְצַבּוּר בֵּין אֲדַעְתָּא דְּחוּבָה וּבֵין אֲדַעְתָּא דְּרִשׁוֹת אָסוּר שְׁאִין הַצַּבּוּר מְבִיאִין גְּדָבָה אָבֵל יַחֲזִיד מִתְּפִלָּל גְּדָבָה שְׁפֵן הַיַּחֲזִיד מְבִיא עוֹלַת גְּדָבָה הַלְכָּהּ אִין הַיַּחֲזִיד מִתְּפִלָּל מוֹסָף גְּדָבָה שְׁפֵן אִין מִתְּנַדֵּב מוֹסָף וְהָא דַּאֲר"י א"ש הִי עוֹמֵד בַּתְּפִלָּה וְנִזְכָּר שְׁהַתְּפִלָּל פּוֹסֵק וְאֵפִי בְּאַמְצַע כּו' מִיָּירִי כְּנוֹן שְׁהַתְּחִיל לְהַתְּפִלָּל אֲדַעְתָּא דְּחוּבָה דְּכִינֵן שְׁשִׁכַח שְׁהַתְּפִלָּל לְכָּהּ וְדַאי הַתְּחִיל לְהַתְּפִלָּל אֲדַעְתָּא דְּחוּבָה וּמִשׁוּ"ה פּוֹסֵק וְאֵפִי בְּאַמְצַע בְּרָכָה מְשׁוּם דְּהֵוִי כְּמִקְרִיב שְׁנֵי תְּמִידִים וְעוֹבֵר מְשׁוּם בַּל תּוֹסִיף וּבְהָא אֵפִי ר"י מוֹדָה עַכ"ל הַרִי"ף ע"ש בְּדַבְרֵיו וּבַתַּר"י נִתְקַשָּׁה מְאֹד בְּהַבְּנַת דְּבָרֵי הַרִי"ף דְּמִתְּחִלָּה פְּתִיב וְנ"ל וְהַרִי"ף גַּמִּי ס"ל שְׁנִזְחָלְקוּ ר' יוֹחָנָן וְשִׁמוּאֵל דַּר"י מְתִיר אֵפִי בְּלֵא חִידוּשׁ וְשִׁמוּאֵל דְּוָקָא בְּחִידוּשׁ הוּא דְּמִתִּיר לְהַתְּפִלָּל שְׁנִית וְאַח"כּ בְּמִימְרָא דְּשִׁמוּאֵל הַשְּׁנִי שְׁאָמַר אִם יָכוֹל לְחַדּוּשׁ בְּהַ דְּבַר פְּתִיב וְנ"ל הַרִי"ף סוֹבֵר שְׁהַיַּחֲזִיד יָכוֹל לְהַתְּפִלָּל בְּלֵא חִידוּשׁ כְּדַכְּתִיבֵנּוּ

לעיל וסובר דמשו"ה נקיט חידוש דדונקא בצבור הוא דבעי חידוש דכיון שמתפלל עם הצבור והם מתפללים לחובה א"כ אם יתפלל בלא חידוש נראה שגם הוא מתפלל לחובה וזה אסור לכה בפניו חידוש שיהי' נראה שמתפלל לשם נדבה אבל אם בא להתפלל שנית ביחיד לשם נדבה אה"נ דמתפלל בלא חידוש והיינו הא דר"י הלואי כו' ומיירי בלא חידוש לפי דעת הרי"ף.

ולפ"ז לא נצטרף למימר עוד דשמואל ור"י פליגי אהדדי והוא סותר דברי עצמו שכתב לעיל מינה לדעת הרי"ף פמואל ור"י פליגי אהדדי וכבר עמדו בזה בהגהות שסביב האלפסי ע"ש ובאמת צריך לומר דתר"י ספוקי מספקא ליה בדברי הרי"ף האף הוא פוננתו והוא פועל שני פירושים בדברי הרי"ף.

והא דלא ניתא ליה בהחלט כפי השני אף דלכאורה הוא יותר נכון דלא נצטרף לומר דפליגי ר"י ושמואל אהדדי נאנן הא קחזינו בדברי הרי"ף דרוצה להשוותן היינו משום דלפי' השני קכה טובא מאי קאמר בגמ' וצריכא כו' על הנה תרתי מימרא דשמואל ואם איתא דאיכא לפלוגי בין יחיד לצבור שפיר אצטריך מימרא שניה דשמואל לאשמעינן הך דינא דבצבור אין מתפלל אפי' נדבה בלא חידוש וקושיא זו פתב בתר"י בתחלת דבריו בשיטת רב האי גאון וז"ל ונראין דבריו למורי הרב נר"ו ודייק הכי מדאמרי' אהא דאמר שמואל כו' וצריכי כו' ואם איתא דבצבור דוקא צריך חידוש מאי קאמר וצריכי הא שפיר מצריך צריכי לאשמעי' הך דינא דאע"פ שהיחיד א"צ חידוש ה"מ כשמתפלל בינו לבין עצמו אבל כשמתפלל עם הצבור צריך חידוש ואין לה צורך גדול מזה ע"ש בתר"י פי קצרותי בדבריו ועכ"פ משום הך קושיא לא ברירא לי' בדברי הרי"ף לחלק בין יחיד לצבור לכה פתב בריש דבריו דלהרי"ף נחלקו שמואל ור"י ומשום דגם זה קשה מאד לפרש פן בדברי הרי"ף דהא חזינו בהרי"ף דרוצה להשוות לשמואל ור"י דלא יפלגו אהדדי ולכה מוקי לר"י בנדבה ולשמואל בחובה ואם איתא דסוף סוף הוא מחולק עם מימרא שניה דשמואל א"כ למאי טרח הרי"ף לתרץ דלא יפלוג עם מימרא הראשונה פיון דסוף סוף הוא מחולק עמו במימרא שני'.

ותו דהרי הרי"ף הביא גם מימרא שני' דשמואל ג"כ בהלכותיו והביא הא דר"י ש"מ דס"ל דלא פליגי אהדדי לכה הביא בהר"י בסוף דבריו גם הפירוש השני בדברי הרי"ף לחלק בין יחיד לצבור ועכ"פ בין כה ובין כה דברי הרי"ף קשין מאד להולמם לדברי התר"י: ולע"ד נראה לפרש מימרא דשמואל השני' אליבא דהרי"ף דמיירי הפל בתפלת חובה וה"ק התפלל כו' ומצא צבור שמתפללין אם יכול לחדש בה דבר יתפלל היינו שיתפלל שנית דרף חובה.

וגדולה מזו מצאתי בהג"א דמפרש דחייב להתפלל שנית דרף חובה. מיהו מה דכתב בהג"א חייב להתפלל אינו מוכרת כ"כ ובלא"ה נמי יתישב דברי הרי"ף דרשאי להתפלל דרף חיוב ועיין בזה.

וברור בעיני דדברי הג"א הנ"ל אתיין לשיטת הרי"ף ואם לאו אל יתפלל היינו שאינו חייב להתפלל או שאינו רשאי להתפלל דרף חובה והסברא נראה דהא פתבו הפוסקים דהא דקי"ל תפלה דרבנן היינו להתפלל התפלות הקבועות בכל יום אבל אם יש לו איזה דבר שצריך לבקש עליו אז הוא מצוה מדאורייתא שמתחייב לבקש דבר זה מהש"י ונאמין

בהש"י שישמע לתפלתו ושהיכולת בידו למלאות בקשתו ולקבץ אם נתחדש לו דבר חדש שצריך לבקש עליו רחמים נמצא שהוא מחוייב פעת בתפלה מדאורייתא לכה יכול להתפלל שנית דרך חובה או שחייב להתפלל שנית דרך חובה פדברי הג"א ותפלה הראשונה לגבי השני הוי כמאן דלא צלי פינו דהראשונה לא הוי אלא חיובא דרבנן ובשני איכא חיובא דאורייתא ובקצרה נמי יש להסביר דהא חזינו דהוי ס"ד דהגמ' פניחיד לגבי צבור הוי כמאן דלא צלי ויהו לישנא נדאי מורה דהוי ס"ד דיתפלל שנית דרך חובה פינו דאמר כמאן דלא צלי דמי וא"כ נהי דמסקינון דלא אלימא מלתא דצבור כ"כ דלקהוי תפלה ראשונה כמאן דלא צלי מ"מ בהצטרף אל זה עוד מעלה אחת היינו שיכול לחדש אינה דבר בתפלתו השני דהא נדאי דחידושי בתפלתו מלתא רבה היא.

תדע דהא לקמן בפ' תפלת השחר אמרינו מאי קבע כו' רבה ור"י דאמרי תרנוניהו פל שאינו יכול לחדש בה דבר והני אמוראי דלקמן לא פליגי אהדדי רק מר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ וכל אחד מפרש היאך היא מצוה מן המובחר להתפלל ואין פוננת האמוראים שם דבלא"ה לא יתפלל דהא תפלת חובה לכ"ע מצי להתפלל בלא חידושי רק כ"א מפרש היאך הוא מצוה מן המובחר וכל מי שאפשר לו לקיימן מה טוב פדי שלא תהיה תפלתו קבע רק תחנונים ואם אינו אפשר לו לקיימן אפ"ה מחוייב להתפלל התפלות הקבועות רק שאינו מצוה מן המובחר כ"כ ולכה הרי"ף לקמן פתב להא דתיתי אמוראי קמאי משום דלא פליגי פלל וכדכתבנא ויהו דלא פתב להא דרבה ור"י היינו משום דאמר עלה ר"ז אנא יכולנא לחדושי ומסתפינא דלמא מטרידנא.

ועכ"פ ידעינו מסוגיא דהתם דחידושי בתפלתו מלתא רבה היא פדי שתהא תפלתו תחנונים ולכה בהצטרף לזה שני מעלות צבור וגם חידושי בתפלתו הוי הראשונה כמאן דלא צלי ויכול להתפלל שנית דרך חובה ודוק בלשון הרי"ף דלהכי הוסיף בדבריו פדי שתהיה תפלתו תחנונים והינו פלישנא דר' אליעזר דלקמן העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים ולפ"ז יתיישב פולה סוגיא דידן להרי"ף שפיר דר"א אמר ספק התפלל כי אינו חוזר ומתפלל משום דתפלה דרבנן ועלה קאמר ר"י הלואי כו' ומיירי בתפלת נדבה וכינון שפן מחוייב בספק התפלל להתפלל שנית ולהתנות שיהיה או לחובתו או לנדבה וגם גבי קרבנות נמי הדין פן בספק מביא ומתנה כמבואר בכל סדר קדשים ושמואל במימרא קמיימא אשמעינו דאינו רשאי להתפלל חובה שתים וכינון ששכח נדאי דהתחיל להתפלל אדעתא דחובה וגם בזה נסתבף בתר"י ולא ידענא מה קשיא ליה ע"ש בדבריו וכבר עמד ע"ז בהגהות ע"ש.

ולכה פוסק אפי' באמצע ברכה ויהו דאינו רשאי לגמור תפלתו דרך נדבה משום דהיכן מצינו קרבן שיהיה מקצתו חובה ומקצתו נדבה ובמימרא שני' דשמואל אשמעינו דאם מצא צבור כו' ויכול לחדש בה דבר רשאי או חייב שנית להתפלל דרך חובה ובהא נדאי הוצרך להשמיענו רק במאי דמסיים ואם לאו אל יחזור ויתפלל היינו שאינו רשאי להתפלל חובה שתים ע"ז קאמר הגמ' וצריכא (וכן צ"ל לכל הפירושים דהצריכותא דגמ' קאי על ואם לאו כו' וכמו שיתבאר לקמן א"ה) דאי מקמיימא ה"א דצבור לגבי יחיד הוי כמאן דלא צלי ורשאי להתפלל שנית דרך חובה קמ"ל דלא ובלא הך שינויא דגמרא ליכא שום רבותא בהך דאם לאו כו'.

ונמצא לפ"ז הדין לשיטת הרי"ף הוא פה דדרך נדכה רשאי להתפלל כל פעם שינצח אפי' בלא חידוש נאפי' בצבור דאין שום חילוק בין מתפלל בינו לבין עצמו למתפלל עם הצבור פעם שני' ודרך חובה אינו רשאי להתפלל שנית נאפי' אם מתפלל שנית בצבור דצבור לחוד אינו מעלה כ"כ דלהגוי כמאן דלא צלי אבל בהצטרף שני המעלות צבור וגם יכול לחדש כו' רשאי להתפלל שנית דרך חובה או פשר שאפי' חייב להתפלל שנית וכמ"ש בהג"א ודוק בשני דיבורי הג"א בד"ה מיהו נ"ל ובד"ה לדברי אבא מורי ותמצא שדברי מתאימים ומכוננים לשיטת הרי"ף וכפי מה שביארנו בו כנלע"ד נכון בדעת הרי"ף ועיין והרא"י שהביאו בתר"י וברא"ש לשיטת רב האי מהא דלקמן פרק אין עומדין יכול לתפלל אדם כל היום פולו כפר מפונש ע"י דניאל לדברי הרי"ף יתיישב טפי דה"ק יכול לתפלל דרך חובה ולא שיהי' חייב להתפלל רק דרך חובה לתפלל אם ירצה ולא בתורת נדכה ולז"א כפר מפונש כו' שאינו רשאי להתפלל דרך חובה רק ג' זמני ומיהו לדידה הך ראיה בלא"ה אינה מכרעת כ"כ גם סוגיא דפסחים דאמרין אלימא לתפלת נעילה הא אר"י הלואי שיתפלל אדם כל היום פולו נמי מיושב לפי הרי"ף שפיר דה"ק פיון דרשאי להתפלל נדכה בכל עת שינצח א"כ אמאי לא יהיה חייב להתפלל נעילה דרך נדכה בט"ב פיון דלית בזה קפידא ובכל מקלי הוא שנה ליוה"כ וגם בזה אנו יכולין להשוותם אמאי לא תפלל וכ"ז פשוט ושיטת רב האי גאון הביאו הרא"ש ותר"י דר' יוחנן דאמר הלואי שיתפלל אדם כל היום מיירי דוקא בחידוש פשמואל לקמן בנכנס לבה"כ ומצא צבור שמתפללים אם יכול לחדש בה דבר כו' וצבור דנקיט שמואל לרבותא דלא נימא צבור כמאן דלא צלי דמי וא"צ חידוש קמ"ל דאף בצבור צריך חידוש והיה נראה לפרש בדעתו דלא מחלק כלל בין חובה לנדכה כדמחלק הרי"ף רק בין חידוש ללא חידוש דע"י חידוש שרי ובלא חידוש אסור והיינו הא דאשמועינן שמואל במימרא קמיינתא דאם נזכר שהתפלל כו' פוסק אפי' באמצע ברכה משום שעמד להתפלל שלא אדעתא דחידוש ולחדש פעת באמצע תפלתו ודאי דהוי טרדא והפסק גדול בתפלה לחשוב כ"כ היאך לתקן הלשון להתפלל דבר חדש או אפשר לומר דבעינן דוקא שתחלת תפלתו יהיה אדעתא דחידוש אבל אם באמצע תפלתו נתחדש לו חידוש לאו כלום הוא כ"כ בתר"י.

ואינו מוכן כ"כ לפי סברא זו דמה לי בתחלה ומה לי בסוף ובשלמא להרי"ף ניחא וכמש"ל דקרפן אחד אינו יכול להיות חציו נדכה וחציו חובה אבל לר"ה דלא איירי בנדכה וחובה אין שום צד סברא כלל לומר דבעינן שיתחיל תפלתו אדעתא דחידוש.

לכה נראה יותר כמש"ל דמשום טרדא אי אפשר לחדש באמצע תפלתו דהוי הפסק. והא דאמר ר"י על דברי ר"א דאמר ספק התפלל כו' אינו חוזר ומתפלל וע"ז קאמר ר"י הלואי כו' ואי מיירי בחידוש דוקא א"כ איך פליג בסתמא על ר"א דהא ר"א בל"ח מיירי דומיא דק"ש דקורא מספק בלא חידוש וע"ז קאמר דאינו מתפלל מספק וא"כ מאי מייתי עלה הא דר"י בפלוגתא דהא ר"י דוקא ע"י חידוש קאמר.

פירשו בתר"י וברא"ש דכיון דע"י חידוש מותר לו להתפלל שנית א"כ אין לה חידוש גדול מזה בספק התפלל ומותר לו להתפלל אף בלא חידוש. ולולי דבריהם היה אפשר

פּרש בְּדַבְרֵי ר"ה פּפֿשוּטוֹ דה"ק ר"י הַלְנָאֵי כו' וְכִינּוּן שַׁע"י חִידוּשׁ רִשְׁאֵי לְהַתְּפַלֵּל שְׁנִית
א"כ בְּסַפֵּק מְחַוְּיָב לְחַדֵּשׁ לוֹ אִיזָה דְבָר וּלְהַתְּפַלֵּל וְעֵינּוּ.

וְהַצְּרִיכּוּתָא דְקָאָמַר בַּגַּמ' נְמִי אַחֲרֵי שְׁפִיר לְדַבְרֵי דְמֵאֵי דְאָמַר וְאִם לֹא אֵל יִתְּפַלֵּל זֶה כְּבָר
יְדַעִינּוּ מִמֵּימְרָא קַמֵּייתָא כו' וְנִהֵי דְמֵאֵי דְאָמַר אִם יָכוֹל לְחַדֵּשׁ כו' אֶצְטְרִיף דְהָא אַפְתִּי לֹא
אֶשְׁמַעֵינּוּ שְׁמוּאֵל הֵךְ מִלְתָּא (דְהָא אֵין סְבָרָא דְשְׁמוּאֵל סְמִיף עֶצְמוֹ אר"י) מ"מ עֵבִיד
צְרִיכּוּתָא עַל מֵאֵי דְמַסִּינִים וְאִם לֹא כו' כַּמ"ש בְּדַבְרֵי הָרִי"ף פֶּן הִיָּה נִרְאָה לְפָרֵשׁ בְּדַבְרֵי
רַב הָאֵי וּלְכַף לֹא מְחַלֵּק ר"ה בֵּין שְׁחָרִית לְמוֹסָף כו'.

אַלָּא שְׁרֵאִיתִי הַרְמַב"ם דְהַרְפִּיב שְׁנֵי הַסְּבָרוֹת יַחַד סְבַרְתָּ הָרִי"ף דְמְחַלֵּק בֵּין חוּבָה לְנִדְבָה
וְגַם מְחַזִּיק בְּסְבַרְתָּ רַב הָאֵי לְחַלֵּק בֵּין חִידוּשׁ לְלֹא חִידוּשׁ דְבַפ"א מֵהַל' תְּפִלָּה ה' ט' פְּתַב
וְנ"ל תְּפִלוֹת אֵלוֹ אֵין פּוֹחֲתִין מֵהֶם אֶבֶל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם אִם רְצָה אָדָם לְהַתְּפַלֵּל כָּל הַיּוֹם
כְּלוּל הַרְשׁוֹת בְּיָדוֹ וְכָל אוֹתָן הַתְּפִלוֹת שְׁיוֹסִיף כְּמוֹ מְקַרִּיב גְּדוּבוֹת לְפִיכָף צְרִיף שְׁיַחֲדֵשׁ
דְבָר כו' וְאִם חִידֵשׁ אַפִּי בְּבָרְכָה א' דִּיּוֹ פְדִי לְהוֹדִיעַ שְׁהִיא גְּדוּבָה וְלֹא חוּבָה.

הַלְכָה י' אֵין הַצְּבוּר מִתְּפַלְלִין גְּדוּבָה כו' וְלֹא יִתְּפַלֵּל יַחֲד מוֹסָף שְׁתִּים שְׁאֵין מוֹסָף בָּא
בְּגְדוּבָה וַיֵּשׁ מִן הַגְּאוּנִים שְׁהוּרֵי שְׁאֵינוֹ מִתְּפַלֵּל גְּדוּבָה בְּשַׁבָּת וּי"ט כָּלֵל הָרִי דְמִפְרֵשׁ לְהָא
דַּר"י הַלְנָאֵי שְׁיִתְּפַלֵּל כו' דְהֵינּוּ דְרָף גְּדוּבָה כַּמ"ש הָרִי"ף וְגַם ע"י חִידוּשׁ כַּמּו"ש רַב הָאֵי
פְדִי שְׁתִּהֵן גִּיפָר שְׁהִיא גְּדוּבָה וְגַם מְחַלֵּק בֵּין צְבוּר שְׁאֵין מִתְּפַלְלִין גְּדוּבָה וּבֵין מוֹסָף
וְשְׁחָרִית וְכו' הַפֵּל כַּמ"ש הָרִי"ף.

וּבַפ' י' מֵהַלְכוֹת תְּפִלָּה הַלְכָה ו' כְּתַב מִי שְׁנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם הַתְּפַלֵּל כו' אֵינוֹ חוֹזֵר וּמִתְּפַלֵּל
אִא"כ יִתְּפַלֵּל תְּפִלָּה זוֹ ע"ד גְּדוּבָה שְׁאֵם רְצָה הִיחִיד לְהַתְּפַלֵּל גְּדוּבָה כָּל הַיּוֹם רִשְׁאֵי. מִי
שְׁהִיָּה עוֹמֵד בַּתְּפִלָּה וְנִזְפֵּר שְׁכָבֵר הַתְּפַלֵּל פּוֹסֵק אַפִּי בְּאֶמְצַע בְּרַכָּה וְאִם הִיָּה תְּפִלַּת עֲרַבִית
אֵינוֹ פּוֹסֵק שְׁמִתְחַלֵּה לֹא הַתְּפַלֵּל אוֹתָהּ לְחוּבָה עַכ"ל.

מְדַבְרֵי אֵלֶּה נִרְאָה שְׁמִפְרֵשׁ לְהָא דַּר"י בְּגְדוּבָה וְגַם דְרָף חִידוּשׁ וְהָא דְפִלִּיג עַל ר"א נְמִי
נִרְאָה מְדַבְרֵי שְׁמִפְרֵשׁ כְּמוֹ שְׁפַתְבְּנוּ דה"ק הַלְנָאֵי כו' וְכִינּוּן דְמַצִּי לְהַתְּפַלֵּל גְּדוּבָה א"כ
בְּסַפֵּק הַתְּפַלֵּל גַּם כָּאֵן נִכּוֹן לְהַתְּפַלֵּל דְרָף גְּדוּבָה וְע"י חִידוּשׁ דְהָא דְכַתְּבַב בַּפ"ו מֵהַלְכוֹת
תְּפִלָּה אִא"כ הַתְּפַלֵּל תְּפִלָּה זוֹ גְּדוּבָה שְׁאֵם רְצָה כו' מְסַתְמָא סְמִיף עֶצְמוֹ אַמֵּש"כ בַּפ"א
שְׁאֵין מִתְּפַלְלִין גְּדוּבָה בְּלֹא חִידוּשׁ וּמִימְרָא דְשְׁמוּאֵל קַמֵּייתָא יִתְּפַרֵשׁ אֵלֶּיבְנִי כְּמוֹ לְהָרִי"ף
מִשׁוּם דְנוֹדָא הַתְּחִיל לְהַתְּפַלֵּל ע"ד חוּבָה כִּינּוּן שְׁשִׁכַח וּלְכַף פּוֹסֵק אֶפְיָלוּ בְּאֶמְצַע בְּרַכָּה
שְׁאֵין מִתְּפַלְלִים חוּבָה שְׁתִּים.

וּמִימְרָא דְשְׁמוּאֵל הַשְּׁנִי' הָא קַמ"ל דַּר"י חִידוּשׁ יָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל גְּדוּבָה וּבְלֹא חִידוּשׁ לֹא מַצִּי
מִתְּפַלֵּל גְּדוּבָה. אֵלֶּה דַּלְפ"ז קִשָּׁה טוּבָא מֵאֵי קָאָמַר וְצָרִיכֵי כו' הָא וְדָאֵי אֶצְטְרִיף שְׁפִיר
מִימְרָא דְשְׁמוּאֵל הַשְּׁנִי' לֹא שְׁמוּעֵינּוּ הֵךְ דִּינָא דְבְּלֹא חִידוּשׁ אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְהַתְּפַלֵּל אַפִּי דְרָף
גְּדוּבָה זֶנְה וְדָאֵי לֹא יְדַעִינּוּ מִמֵּימְרָא קַמֵּייתָא כִּינּוּן דְמִפְּיִיתָא מֵיַיִרֵי דְרָף חוּבָה כִּינּוּן שְׁשִׁכַח
וּלְכַף אֶצְטְרִיף לֹא שְׁמוּעֵינּוּ בְּבַתְרֵייתָא דְבְּלֹא חִידוּשׁ אַפִּי גְּדוּבָה נְמִי לֹא וְכָבֵר הַעִיר בְּזֶה
בַּלח"מ.

וּבְכַדִּי שְׁלֹא תִקְשָׁה כ"כ עַל הַרְמַב"ם נִרְאָה לֹאמַר דְהָא בַּלֵּא"ה צְרִיף לְהַבִּין לְשִׁטַּת רַב
הָאֵי דַּר"י מֵיַיִרֵי נְמִי דְנִקָּא ע"י חִידוּשׁ א"כ אֵיף אָמַר בְּסַתְמָא הַלְנָאֵי כו' וְלֹא הַנְּפִיר כָּלֵל

בדבריו שצריף חידוש דווקא וכי יסמוך ר"י על מימרא דשמואל דמפרש כן זהו נדאי דבר שאין לו שחר דכי מימרא דשמואל הוא משנה או ברייתא שייסמוך ר"י עלי'.

ובפרט לפי הידוע מסדר הדורות הני שמואל בתרא לגבי ר"י ובנדאי דלא ידע פלל משמעתי' דשמואל וא"כ איך יסמוך ע"ז ר"י ולא יפרש בדבריו פצריף חידוש דווקא. וע"כ צ"ל דזהו מלתא דפשיטא כ"כ לר"י עד דלא אצטריף לה לפרושי פלל דממילא ידעינן זה דלא יתפלל נדבה בלא חידוש דכיון דכתבנו לעיל דמוכח מסוגיא דאין עומדין דהתפלה שהיא על צד היותר טוב בעי נמי שיהיה בה חידוש דבזה נפיק מידי קבע והוי תפלתו תחנונים ותפלת נדבה הסבא נותנת דלא יתפלל אותה כי אם כאשר בטוח בעצמו שיוכל להתפלל עצהיו"ט שאפשר דאל"כ למה לי רוב זבחכם כו' וכה"ג כתב הטור בשם הרא"ש דלא יתפלל נדבה אא"כ הוא זריז וזהיר ויודע בנפשו שיוכל לכוון הטיב מתחלה ועד סוף דאל"כ ל"ל רוב זבחכם וכ"ע ע"ז הב"י ש"הרא"ש אמר פן מסבא ונכון הוא.

וכיון שאחזק מתנאי התפלה המוכרת היא שיהיה בה חידוש א"כ ממילא ידעינן דנדבה בלא חידוש לא יתפלל משום שאינה מהמוכרת ול"ל רוב זבחכם קרינן ביה ולא אצטריף לר"י לפרושי כי הא מלתא פן צ"ל בהכרח לדעת רב האי.

וכיון שפן יתיישב נמי מה שהקשינו דברי הרמב"ם מהו דאמר הגמ' וצריכי דהא שפיר אצטריף לשמואל לאשמועינן הו מלתא דבלא חידוש לא יתפלל דרף נדבה ולפמש"כ אין פאן קושיא פלל דזה ה"ל להגמ' מלתא דפשיטא כמו דפשיטא לר"י ולא אצטריף לאשמועינן זה לכה הנכרח הגמ' לומר דה"א יחיד לגבי צבור כמאן דלא צלי דמי ורשאי להתפלל שנית דרף חובה ולא בעי חידוש פלל דהא חובה נדאי דמצוי להתפלל בל"ח קמ"ל שמואל דלא.

ולפ"ז נוכל לומר דגם הרי"ף סבר ג"כ פרב האי ונראה שפן הבין הרמב"ם בדברי הרי"ף ולכה פסק שני הדעות יחד כנלע"ד בכוננת הרמב"ם מיהו פשט דברי הרי"ף מורין כמו שכתבנו לעיל: ושיטת הרי"ף בתוס' וכן כתב בשמו הרא"ש דהא דאמר ר"י הלואי שיתפלל אדם כל היום פלו מירי דווקא בספק התפלל אבל בודאי התפלל לא פליג על שמואל דאמר פוסק ואפי' באמצע ואינו רשאי להתפלל כ"א ע"י חידוש כו' וקצרה דעתי מהבין דבריו דאיך שייך על ספק לשנא דהלואי כו' דאיך נאמר הלואי שיתפלל דעתו כל כף עד שכל היום יתפלל ויחזור ויתפלל ולא ידע בין ימינו לשמאלו אם התפלל אם לא התפלל עד שתמיד כל היום יתפלל ומאי קמתהני ר' יוחנן כל כף מזה עד דאמר על זה לישנא דהלואי כו' והוא תמוה וצע"ג לישב דבריו גם סוגיא דפסחים קשה מאד לדברי ר"י טפי מקל השיטות אף ש"הרא"ש יישב זה מ"מ הוא דחוק ועיין: ושיטת רש"י דר"י ושמואל פליגי אהדדי ופסק כר"י בספק וכשמואל בודאי וכן הוא בבה"ג ולא מחלק פלל בין נדבה לחובה וגם לשיטה זו יתיישב שפיר הצריכותא ועכ"פ הנה רואה דשיטת הרי"ף היא מתיישבת בסוגיא טפי מקל השיטות ועיין בב"י שהאריף בזה והנלע"ד פתבתי ועיין: וילענן אם מתפלל מוסף נדבה הרי"ף והרמב"ם פסקו דאינו מתפלל נדבה ורב האי גאון ס"ל שאף מוסף מתפלל שמים ועיין ברא"ש ובתור"י ובהר"ז"ה ובמלקחיות ונהניק פפסק הרי"ף והרמב"ם וערבית מתפלל אפי' דרף חובה שמים פן פסק הרמב"ם משום שאינו כמקריב שמי תמידים שאין ת"ע נגד שום קרבן רק נגד אברים ופזרים ולא שייך בזה

משום בל תוסיף ודבריו נראים ועיין בכ"מ: ע"ב גמ' אמר ר"ה הנכנס לבה"כ ומצא צבור מתפללים כו' עד שלא יגיע ש"ץ למודים וריב"ל כו' עד שלא יגיע ש"ץ לקדושה.

פשוט הוא שלא נחלקו אלא במאי דמפרש גמ' אי יחיד אומר קדושה ותרונייהו ס"ל דמשום מודים נמי לא יתחיל רק פינן דריב"ל ס"ל שצריף לראות שיגמור קודם קדושה דהוא קודם למודים א"כ לא צריף לומר קודם שיגיע למודים פינן דצריף לסיים קודם קדושה דהא אינהו מיירי בנכנס בשעה שהצבור מתפללין בלחש וכן הוא פונת הרמב"ם ג"כ ודלא כהלח"מ וש"ג שפכתבו דס"ל להרמב"ם דר"ה לא אכפת לי למודים וליתא: ומשמע מסוגיין דבשעה שהש"ץ מתפלל לא יתחיל להתפלל כלל משום דבעי לענות אמן על כל ברכה וכן משמע מדברי הרמב"ם ולקדו' לא נחלקו אלא בנכנס בשעה שהצבור מתפללין ולא בשעה שהש"ץ מתפלל כנ"ל ממשמעות סוגיא דידן ועיין: ולענין לשיתוק באמצע תפלתו ולשמיעתו מפי הש"ץ קדיש או קדושה פתב רש"י בסופה דישיתוק וכתבו התוס' ע"ז שפן המנהג ועיין ברא"ש ובתוס' ועיין בזה: דף כב גמרא מסייע לי לר' אלעאי כו' דאמר הלכה מציע את המשנה ואינו מציע את הגמ'.

רש"י מחק הך דגרסינן מסייע לי רק גרים אמר ר' נתן אומר כו' אמר ר' אלעאי הלכה כו' וכוונתו פשוטה דמאי מסייע לי הוא פינן דפליגי תנאי בהא מלתא. אבל אפתי לא הבנתי מאי קאמר בתר הכי פתנאי ומייתי ברייתא אחריתי פינן דבברייתא קמייתא נמי איכא תנאי בהא מלתא וצ"ע: שם אמר רב נחמן בר יצחק נהוג עלמא פהגי תלת סבא כריב"ב בדברי תורה כו'.

ע"ז סמכו הפוסקים להקל בטבילת בע"ק ועל הא דאמר זעירי בטלוה לטבילותא. והנה מועירי אין רק ראי' רק דבטלוה לטבילותא אבל אפתי אפשר דבעי ט' קבין ומרב נחמן גופי' נמי לכאורה צריף לומר פן דהא ר"נ עצמו תיקן חצבא בת ט' קבין.

אף פבר פתבו התוס' במס' ערוובין (יח:): ד"ה ר"נ וכו' דרב נחמן סתמא אינו רב נחמן בר יצחק רק ר"נ בר יעקב). מיהו אין דבריהם שם מוספמים כ"כ לכ"ע ועיין בסה"ד.

ולענין הלכה לולי דברי הראשונים הי' נראה מסוגיין טפי לפסוק פברא דהוא בתרא טפי מר"נ בר יצחק והלקתא פנותי' לגבי רנב"י. ומש"כ רש"י דרבא פסק פן לענין פלוגתא דאמוראי דפליגי אליבא דרבנן מיהו אנו השתא כר' יהודה ב"ב נהגינן פדאמר רנב"י לעיל ורנב"י בתרא הוא.

אלולי שפתבה רש"י. מסברא דילן לא היינו מפרשים פן דדוחק לומר דרבא יאמר הלכתא שלא אליבא דהלכתא דמאי לישנא דהלכתא שייד בזה פינן דאנו לא פסקינן לגמרי פרבנן ואם נאמר דרבא באמת פסק הלכתא פרבנן מיהו אנו צריכינן למפסק כרנב"י משום דבתרא הוא פמו שפראה קצת מסוים לשון רש"י שכ' ורנב"י בתרא הוא דכנון לזה.

הא ודאי ליתא דנדאי דרבא דרבא הוא בתרא טפי מרנב"י וא"כ פרבא אית לן למפסק ולא כרנב"י וע"כ צ"ל דאין זה פנונת רש"י רק דרבא גופי' לא אמרה פן להלכה וכמש"ל וגם זה דוחק דלישנא דהלכתא קשה טובא לפי"ז.

ובאמת לא עצמתי על פנונת רש"י מה דמסיים ורנב"י בתרא הוא אם פנונתו על רבא עצמו דמסתמא פוסק פבתרא גם זה אינו דהך פלגא דבתרא הוא רק לדין במקום שלא נפסק ההלכה בפירושי נקטינו פבתרא אבל האמורא ודאי יש לו פת לפסוק כמו שגראה בעיניו מבלי השקיף אם קמא הוא או בתרא.

נכהנה רבות בש"ס לכה דברי רש"י לא הבנתי כלל. ועכ"פ אלולי דבריו ה' נראה לפסוק פרבא.

וגם מה דמסיים סתמא דגמ' בסוף סוגיין ארב חמא דטביל עצמו במעלי יומא דכפורי להוציא רבים יד"ח ולית הלכתא פנונת' מציינן נמי לפרושי בהיפוך מפיל התוס' דלהכי קאמר דלית הלכתא פנונת' משום דהלכתא פרבא דגם לעצמו נמי בעי מ' סאה.

ועיין בתוס' דכוננו לאפוקי מהך פירושא וצ"ל להגיה בדבריהם לאו דטבילה בכל יום כו' אבל לא פתבו שום ראי' לזה רק משום דס"ל פרש"י כ"כ וא"כ אין דבריהם מוכרחים. פו' הי' נראה מסוגיין אבל מה נעשה פי' כל הראשונים הרי"ף והרמב"ם ורב האי גאון ורש"י והתוס' והרא"ש הסכימו פולם דהלכה כרנב"י וכריב"ב ואין בידינו פת אפיל' להרהר אחריהם אפיל' במילי דאורייתא ומכ"ש בזה שאינו רק תקנת עזרא אלא שנתלקו לענין תפלה דהרי"ף ורב האי פתבו דלתפלה בעי עכ"פ ט' קבין דהא דריב"ב לא נאמר רק לד"ת והתוס' בשם ר"י וכן בתר"י מסיק דגם לתפלה נמי לא בעי ומפל' מקום המחמיר גם לד"ת וכפשטא דסוגיין תע"ב ובלא"ה אמרו בגמרא כל המחמיר בה מאריכין לו ימיו ושנותיו: עוד ראיתי בתר"י שרוצה לפרש הא דריב"ב דוקא לק"ש אבל לד"ת אף לריב"ב בעי טבילה ולפ"ז ודאי דהוי לן להחמיר גם לד"ת.

מיהו אין דבריו מוכרחין דמאי ראי' מייתי ממקום מטונף דהתם הוא דאורייתא וכיסת צאתה והי' מחניף קדוש אבל הכא מדאורייתא לא בעי טבילה לד"ת כלל ואינה רק תקנת עזרא וא"כ לא דמי כלל למקום מטונף גם פשטא דלישנא דריב"ב שאין ד"ת מקבלין טומאה שנאמר כו' משמע דקאי אכל ד"ת ועיין בזה: ע"ב גמ' אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה.

בתוס' נסתפקו אם צריך לחזור ולהתפלל או דהוי מענות לא יוכל לתקון אבל הרי"ף וכן הרא"ש פתבו בפשיטות דצריך לחזור ולהתפלל במקום טהור וכן כתב הרמב"ם וכן עיקר: דף כג גמ' אלא דכ"ע אם שקה כדי לגמור את פולה חוזר לראש ונקא בדלא שקה קמפלגי דמ"ס גברא דחוי הוא כו' ומ"ס גברא חזי הוא.

ג' שטות בזה: התוספות הקשו דמדדחי מצוי לשנויי דכ"ע שקה כדי לגמור את פולה אינו חוזר לראש ואפ"ה שפיר מצוי למפלגי בין בשקה בין בלא שקה במים שותתין לו על ברפיו דמ"ס גברא דחויא הוא ר"ל דאף מקצת התפלה שהתפלל מעיקרא נמי דחויא הוא דהוי כמו דין הנצרך לנקביו דלקמן דתפלתו תועבה כל שאינו יכול להעמיד עצמו עד פרסה אף שלא הפסיק כלל באמצע תפלתו אפ"ה לא הוי תפלתו תפלה משום שגופו אינו נקי וה"נ משו"ה חוזר לראש משום דגופו אינו נקי פי' שהוצרך לנקביו באמצע תפלה הרי חזינו דמתחלה לא הי' גופו נקי ולאו משום הפסק קאתינו עליו דאף אם הי' מעמיד על עצמו בכל התפלה מ"מ הי' צריך לחזור ולהתפלל כדי הנצרך לנקביו דלקמן

וכן פירש"י פְּשֵׁה־חַיִל לְהַתְּפַלֵּל וְהִי צָרִיף לְנִקְבֵי דְחַוֵּי הוּא מְלַהֲתַפְלֵל הַלְכָה מֵה שֶׁהַתְּפַלֵּל אֵינָה תְּפִלָּה וְחֹזֶר לְרֹאשׁ עַכ"ל וּמ"ס גְּבֵרָא חֻזֵי הוּא דְדִין הַנְּצָרָה לְנִקְבֵי דְלִקְמָן אֵינוֹ רַק בְּגִדוּלִים אֲבָל בְּקֻטְנִים לֹא שְׁיָרָה הֵךְ דֵּינָא דְאֵין הַגּוּף נָקִי וְלִכְּה מֵה שֶׁהַתְּפַלֵּל מְקוֹדֵם תְּפִלָּה רְאוּנִי הִיא וְרַק מִטַּעַם הַפְּסֵק קְאָתִינָן עֲלֵי וּבְהַפְּסֵק הָא כ"ע ס"ל דְּאֵינוֹ חֹזֶר לְרֹאשׁ אִפִּי בְּשֵׁהָ וְלִכְּה ס"ל דְּאֵינוֹ חֹזֶר בְּשֵׁהָ דְשֵׁהָ פְּדֵי מוֹר אֵת פְּוֹלָה חֹזֶר לְרֹאשׁ וּבְמַס' מְגִילָה מְשַׁמַּע דְּשֵׁהָ פְּדֵי לְגַמְוֹר אֵת פְּוֹלָה אֵינוֹ חֹזֶר לְרֹאשׁ דְּקָאָמַר הֵתָם נְקוּט דְרַב בִּיבֵי בִידָה וְרַב בִּיבֵי הוּא דְאָמַר דְרַב קָאָמַר אֵין הַלְכָה כִּר' מוֹנָא וְשִׁמוּאֵל אָמַר הַלְכָה כִּר' מוֹנָא וּמִסְתַּמָּא הַלְכָה פְּרַב בְּאֵיסוּרֵי וּא"כ קְשִׁיָּא הַלְכָתָא אֵהֵלְכָתָא וּג' תִּירוּצִים נֶאֱמָרוּ בְּזֵה וְלִכְּל אֶחָד מֵהַתִּירוּצִים נִשְׁתַּמָּה הַדִּין: הַרִי"ף וְהַרְבַּמ'ם פְּתָבוּ לְחַלְקָא בֵּין תְּפִלָּה וּבֵין ק"ש וּמְגִילָה וְתַקִּיעוֹת דְּבַק"ש וּמְגִילָה וְתַקִּיעוֹת דְּרִשְׁאֵי לְהַפְּסִיק הֵן מִפְּנֵי הַפְּבוּד וּמִפְּנֵי הִירָאָה לְכָה אֵין הַהַפְּסֵק מִזִּיק בְּהֵן שְׁיָהֵן צָרִיף לְחֹזֶר בְּשִׁבִּיל זֵה לְרֹאשׁ אֲבָל בְּתַפְּלָה שֶׁהַחֲמִירוּ בֵּהָ הַרְבֵּה בְּעִנְיָן הַהַפְּסֵק שְׁאִפִּי הַמְּלָה שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ וְנֶאֱפִי נְחַשׁ פְּרוּף עַל עֲקָבוֹ לֹא יִפְסִיק לְכָה אִם הַפְּסִיק בֵּהָ וְשֵׁהָ פְּדֵי לְגַמְוֹר אֵת פְּוֹלָה חֹזֶר לְרֹאשׁ וּלפ"ז אֵתִיָּא פְּוֹלָה סוּגֵיָּא דִּידָן וּדְמַס' ר"ה כְּמוֹ שֶׁפִּירֶשׁ"י דְמָה שְׁאָמַר הַגַּמ' לְקַמְן דְר"י ה"ק לְדִידֵי לֹא סְבִירָא לִי כָּלֵל לְדִידָה אִם שְׁהֵיתָ כו' צ"ל דְּמַחֲמַת תְּרַתִּי מִיְלֵי לֹא סְבִירָא לִי לְדִידָן כִּר' אֲבוּהָא חֲדָא דַּס"ל דְּאֵין צָרִיף לְהַפְּסִיק כָּלֵל וְגַם לֹא ס"ל בְּשֵׁהָ פְּדֵי לְגַמְוֹר אֵת פְּוֹלָה דְּבַעֵי לְחֹזֶר לְרֹאשׁ דְּאִף דְּמִסּוּגֵיָּא דִּידָן דְּלִקְמָן א"צ לֹמַר רַק דְּלֹא ס"ל כִּר' אֲבוּהָא ב דָּא הֵינְנוּ בְּמָה שֶׁא"צ לֵה פְּסִיק בְּמִבּוֹאוֹת הַמְּטוֹנָפוֹת מ"מ מִסּוּגֵיָּא דְר"ה מוּכַח לְהֵדִיָּא דְהָא דְאָמַר לְדִידֵי לֹא ס"ל הוּא נְמִי מְשׁוּם דְּלֹא ס"ל בְּשֵׁהָ פְּדֵי לְגַמְוֹר אֵת פְּוֹלָה שְׁצָרִיף לְחֹזֶר לְרֹאשׁ דְּהָא הֵתָם לֹא הַזְכִּיר כָּלֵל הֵךְ דְּאָמַר ר"י מְנִיחָא עַל פִּיו וְקוֹרָא וְלֹא אֵינְרֵי הֵתָם רַק מְשֵׁהָ פְּדֵי לְגַמְוֹר אֵת פְּוֹלָה אֵי צָרִיף לְחֹזֶר לְרֹאשׁ דְּהָא עֵינְקַר מִימְרָא דְר"י הֵתָם הוּא דְשַׁמַּע תְּשַׁע תַּקִּיעוֹת בְּתַשַׁע שְׁעוֹת יְצָא וּע"ז פְּרִיף וּמִי אָמַר ר' יוֹחָנָן הֵכִי וְהָאָר"י מְשׁוּם ר"ש בֵּן יְהוֹצְדֵק בְּהַלֵּל וּבְמְגִילָה אִם שְׁהָה פְּדֵי לְגַמְוֹר אֵת פְּוֹלָה חֹזֶר לְרֹאשׁ וּמְשַׁנֵּי ל"ק הָא דִּידָן הָא דְרַבִּי (ר"ל דְּאֵיהוּ עֲצָמוֹ ס"ל שֶׁא"צ לְחֹזֶר לְרֹאשׁ שְׁבֵן יְהוֹצְדֵק רַבִּי הוּא דַּס"ל דְּצָרִיף לְחֹזֶר לְרֹאשׁ) וּע"ז פְּרִיף עוֹד וְדִידָן לֹא וְהָא ר' אֲבוּהוֹ כו' וּא"ל ר"י אִם שְׁהֵיתָ פְּדֵי לְגַמְוֹר אֵת פְּוֹלָה חֹזֶר לְרֹאשׁ וּמְשַׁנֵּי דַה"ק לְדִידֵי לֹא ס"ל לְדִידָה דַּס"ל אִם שְׁהֵיתָ כו' חֹזֶר לְרֹאשׁ הַרִי לְהֵדִיָּא דְעֵינְקַר קְוִשְׁיֵית הַגַּמ' הוּא עַל מְאִי דְאָר"י דְּבְשֵׁהָ לְגַמְוֹר פְּוֹלָה א"צ לְחֹזֶר לְרֹאשׁ וְהָא הוּא עֲצָמוֹ אָמַר לר"א דְּצָרִיף וּע"ז מְשַׁנֵּי דְלְדַבְּרֵי קֵא"ל וְלְדִידָן לֹא ס"ל א"כ ע"כ צ"ל דְּלֹא ס"ל בְּשֵׁהָ לְגַמְוֹר פְּוֹלָה דְּצָרִיף לְחֹזֶר לְרֹאשׁ וְכֵן פִּירֶשׁ"י הֵתָם בְּשַׁמַּעֲתִין ע"ש בַּד"ה לְדִידֵי לֹא ס"ל דְּמְשׁוּם תְּרַתִּי מִיְלֵי לֹא ס"ל שְׁצָרִיף לְחֹזֶר לְרֹאשׁ.

וְהָא דְפְּסִיקָא לִי לר"י דְר' אֲבוּהוֹ לֹא ס"ל כְּנוֹתָן בְּהָא דְשֵׁהָ לְגַמְוֹר פְּוֹלָה דְּבִשְׁלָמָא בְּהָא שְׁצָרִיף לְהַפְּסִיק שְׁפִיר יָדַע דְּלֹא ס"ל כְּנוֹתָן מִדְּהַפְּסִיק אֲבָל בְּהָא דְשֵׁהָ פְּדֵי לְגַמְוֹר פְּוֹלָה מִנ"ל הִיאָה הָיִ ס"ל לר' אֲבוּהוֹ בְּהָא עַד דְּמְשַׁנֵּי לִי לְפִי דְּבָרֵי הָא ע"ז הִי מְסַתְּפֵק וְשׁוֹאֵל מִמֶּנּוּ וְכֵן הַקְּשָׁה בְּאֵמַת הַשֶּׁר מְקוּצֵי הַבֵּיאוֹ הָרֵא"ש בְּשַׁמַּעֲתִין אֲמַנְם לֹא כְּנוֹן לְתַרְזַן זֵה בְּלִשׁוֹנוֹ וְז"ל רש"י לְדִידָה דְּסְבִירָא לָהּ וְאֵתָה חוֹלֵק עָלֵי בְּשַׁתִּיהֵן דְּכִינּוֹן דְּקָא בְּעֵית מַהוּ לְגוֹמְרָה מְפָלֵל דַּס"ל דְּסִירוּגִין מְעַכְבֵּי קְרִינִי וּמְבַעֵי לָהּ בְּכַמָּה הָיִ סִירוּגִין וְרָצָה לֹמַר דְּשִׁאֲלַת ר' אֲבוּהוֹ הֵיָתָה כֵּן לר' יוֹחָנָן בְּכַמָּה הָיִ שְׁעוֹר סִירוּגִין וְאִף דְּלִשׁוֹן שְׁמַבִּיא הַגַּמ'

בשאלת ר' אבנהו איפא לפרושי נמי דהכי מבעי לי' אי סירוגין מעפבי מ"מ ר' אבנהו פירש יותר דבריו לר"י מה הוא שאלתו והגמ' קצרה בלשונו ואף שזה קצת דוחק והמתעקש יוכל לגמון בזה מ"מ צדקו דברי רש מאד דאי אפשר לפרושי בענגן אחר והבו.

וכן מוכרחים אנו לומר דגם הרי"ף והרמב"ם מפרשים פו וכן יתפרש גם לשיטת ה"ר יהודה שהביאו התוס' והרא"ש וכמו שיתבאר לקמן א"ה: והשר מקוצי תירץ לחלק בין אם הוא ראוי לקרות בעת ההפסקה ובין אם הוא אינו ראוי דבשמעתין במים שותתין לו על ברפיו וכן לקמן במעשה דר' אבנהו במבואות המטונפות אינו יכול לקרות בשעת הפסקה מחמת המים השותתים או מחמת המבואות המטונפות ולכך אם שקה כדי לגמור כולה חוזר לראש אבל בר"ה לענגן תקיעות בהלל ומגילה התם מייירי בשקה מעצמו והי' יכול לקרות בעת ההפסקה ולכך לא אכפת לו פלל במה שהפסיק ואין חילוק פלל בין תפלה לאינה רק בין ראוי ובין אינו ראוי.

והנה לפי שיטתו הך דאמרינן לקמן ובמס' ר"ה דה"ק ר"י לדידי לא ס"ל לאו משום תרתי מילי הוא כדפ"י רש"י רק משום הך סברא לחוד דא"צ להפסיק קאמר לדידי לא ס"ל דכינן דא"צ להפסיק א"כ ה"ל ראוי ובראוי אין ההפסקה מפסדת הקר ריאה וא"כ אתי שפיר טפי הא דידע דר אבנהו לא ס"ל פנותי דבהא הא א נדאי דס"ל לר"א דצריף להפסיק לכך קאמר לי' לדידה דס"ל דצריף להפסיק וא"כ הוית לה אינו ראוי ולכך אם שנית כדי לגמור את כולה חוזר לראש.

והתוס' לקמן (כד:): ד"ה אמר לי' אגלא אליבא דפי' השר מקוצי דכן מוכח מסוף דבריהם דכתבו וא"כ ה"ל ראוי ומאן אמרה להך סברא דראוי השר מקוצי וא"כ ע"כ דדבריהם אדי לפי השר מקוצי והא דכתבו בתחלת דבריהם ונ"ל פירוש משום תרתי מילי כו' אין הפונה בדבריהם תרתי מילי משום פל חזא באנפי נפשי' לא ס"ל כר' אבנהו כמו שהוא הפי' לשיטת רש"י והרי"ף שכתבנו לעיל רק דכוננת דבריהם הוא משום צירוף הך תרתי מילי פחדא דס"ל לכך לדידי א"צ להפסיק ר"ל משום דס"ל לדידי כהנהך אמוראי דבשקה כלא"כ והוא ראוי א"צ לחזור לראש (משום דגם בזה איפא פלוגתאפדאיתא במס' מגילה) וגם ס"ל לדידי דא"צ להפסיק וא"כ ה"ל ראוי ולכך בצירוף הנהך תרתי טעמי לא הוית צריף לחזור לראש אבל לדידה פיון דפליגית עלי אפי' רק בפחדא היינו דס"ל דצריף להפסיק וא"כ הוית אינו ראוי לדידה ממילא אפי' סבירא לה בדיו השני כנתי אפ"ה צריף לחזור לראש פיון דאינה ראוי לדידה ובאינו ראוי לכו"ע צריף לחזור לראש פו הוא כוננת התוס' וכן כתב ברש"א.

מיהו אע"ג דגם דבמאי דאמר גמ' לדידי לא ס"ל נתישב קצת לפי השר מקוצי טפי מלשיטת רש"י והרי"ף מ"מ במאי דמקשה הגמ' במס' ר"ה ודידי' לא והא ר' אבנהו כו' לא מתחנן פלל פירושו דלשיטתו קשה טובא מאי מקשה מדר' אבנהו דלמא שאני התם דה"ל אינו ראוי וע"כ צ"ל דהמקשה בקושטו סמיה אהא דאר"י בשמעתי מניח ידו על פיו וקורא וא"כ ה"ל ראוי וע"כ עיקר חסר מן הספר דהא הגמ' לא הזכיר שם פלל מהך דר"י דשמעתי ולשיטתו דעיקר הקושטא מהכא ה"ל להגמ' להביא שם הך דר"י דמניח ידו על פיו וכיון שהגמ' לא הזכיר שם פלל מהך דר"י דשמעתי ע"כ צריף לומר דבלא"ה

שפיר קא מקשה משה גופי' והינינו כפי' רש"י ונהרי"ף דליכא שום חילוק בין ראוי לאינו ראוי וא"כ גם מאי דמשני הגמ' לדידי לא ס"ל ע"כ אי אפשר לפרשו רק כמו שפירש רש"י וכמו שביארנו דבריו לעיל ועיין: ושיטת הר"י שהביאו התוס' הנה לפי מה שהבינו בתר"י הוא פולו מוקשה דהר"י פתב לתרץ דמסוגיא דידן לא מוכח מידי דס"ל להלכה בשעה כדי לגמור את פולה חוזר לראש וקא דאמר לכ"ע שעה כלא"כ ח"ל היינו לאו משום דס"ל להלכה פן אלא משום דלא מצוי למימר אפכא דכ"ע אין חוזר לראש ובדשעה קמפלגי דקא לכ"ע הוי גברא חזי פיון דאינו חוזר לראש ודבריו סתומים.

ובתר"י הבינו פשוטו דה"ק פיון דבשעה כ"ע ס"ל דאינו ח"ל איך מצוי למימר בלא שעה פליגי דלמ"ד גברא דחוי חוזר עיי"ש בדברי תר"י שהביא זה בשם רבני צרפת. ובאמת הוא תמוה כמו שהקשה ע"ז ברש"א עיי"ש לקף פ"א המהרש"א דברי הר"י ע"פ דברי הרא"ש ותוכן פוננת הרא"ש בקצרה הוא פה דהר"י אינו מפרש גברא דחוי וגברא חזי כמו שפ"י רש"י דדחוי הוא משום דגופו אינו נקי פדין הנצטרך לנקבו ונמצא כי תפלתו דמעיקרא הוי דחוי' דנה אינו דלכו"ע בקטנים לא מקרי גופו אינו נקי רק מ"ד דגברא דחוי הוא משום הך סברא עצמה דאיך עמד להתפלל ולא חשש פן יקרבו שיצטרך להפסיק משום מי רגלים ויפסיד תפלתו ומחמת שלא חשש לנה נדחית תפלתו דמעיקרא פן הוא פ"י הר"י בגברא דחוי ומעתה שפיר קאמר דל"מ למימר דכ"ע שעה אי"ח דא"כ הפסקה לאו מלתא היא פלל וא"כ לא הי' לא לחוש פלל פן יצטרך להפסיק דמה בכך שיצטרך להפסיק פיון דאינו מפסיד תפלתו בהפסקה אפ"י בשעה כלא"כ וא"כ לא הוי מקרי גברא דחוי ולכך אצטרף להגמ' בהכרח לומר דכ"פ שעה חוזר לראש אבל לענין הדין פסקינו כר"י וכרב במס' מגילה דאינו חוזר לראש ואין שום חילוק בין תפלה לאינה ובין ראוי לאינו ראוי בכולם א"צ לחזור לראש אפ"י בשעה כלא"כ פן הוא פוננת הרא"ש בשיטת הר"י ולשיטה זו תפרש ג"כ סוגיא דר"ה כמו שפירשנו לדעת רש"י ונהרי"ף וזה נכון כמש"ל.

אך פירושו בגברא דחוי אינו מיושב כל בלישנא דגמ' ויוצא מגדר הפשוטי לגמרי כמבואר לכל מעיין ומעתה נשאר לנו לבאר קצת דברי הרא"ש בקצרה ונ"ל הרא"ש ומ"ס גברא דחוי הוא ולא דמי למהלך במבואות המטונפות דאמר לקמן שיחזור למקום שפסק היכי דלא שעה כלא"כ דהתם גברא לאו דחוי הוא אלא שהמקום גורם ומ"ס גברא חזי דקא אפ"י בשעה שמהמים שותתין חזי מדאורייתא דלא אסרה תורה כו' ע"ש בדבריו ודברי הרא"ש אלו לכאורה אינם מובנים דאם פתב פן לשיטת הש"ר מקוצי ולשיטתו מפרשין גברא דחוי כפי' רש"י היינו שהתפלה מעיקרא דחוי' פדין הנצטרך לנקבו א"כ מאי מקשה הרא"ש מהא דמבואות המטונפות הא נדאי התם לא שינוי פלל למימר גברא דחוי פיון דהקריאה מעיקרא היתה במקום נקי וגוף נקי מי ידחנה.

ולכא למימר דזהו באמת מה שמתרץ הרא"ש דנה אינו חזי דלא קושיא הוא פלל ועוד מאי קמחלק בין גברא למקום וכתב אלא שהמקום. ואי על קריאה דמעיקרא קאי א"כ גם המקום הוא נקי ואין פאן שום חסרון לא בגברא ולא במקום.

וגם מה דכתב במ"ד גב'רא חזי משום דלא אסרה תורה אלא פנגד העמוד בלבד קשה
דמנ"ל לפלוגי כ"כ ביניהם ולומר דלמ"ד גב'רא חזי אפי' בשעת מעשה נמי חזי דלמא
בשעת מעשה גם לדידי' מקרי לא חזי רק דמעיקרא אינו דחוי בשביל קטנים וכמו שפיתבו
לעיל בפ' רש"י לחלק בין גדולים לקטנים.

מיהו לזה יש לומר דלא ניתא להרא"ש לפלוגי בין גדולים לקטנים רק אי מחמת קטנים
לא מקרי דחוי פלל גם בשעת מעשה אבל אם בשעת מעשה מקרי דחוי א"כ דינו שנה
ממש לגדולים וה"ל להיות דחוי גם מעיקרא.

אף באמת זה אינו דעכ"פ אמאי לא מקרי דחוי מעיקרא משום דשמא יצטרף להשתין
בקילוח דאז נדאי אסור מדאורייתא וע"כ דצריך לחלק בין גדולים לקטנים וכמש"ל
וא"כ הדרה קושני' לדוקתני' ועדיין צ"ע בזה מיהו קושני' הראשונה נדאי קשה.

ואם נאמר דהרא"ש פתב פן לשיטת ר"י שיהביאו תיקף בתחלת דבריו בסתמא וכמו
שיתבאר לקמן א"ה גם זה אינו דלהר"י הא מפרש גב'רא דחוי הוא שה"ל לחוש שיצטרף
להפסיק תפלתו וא"כ גם פן לק"מ ממלה לך במבואות המטונפות דאיך יקרא דחוי בשביל
זה מעיקרו הא בידו שלא להלך למבואות המטונפות.

ולומר שזה פוננת הרא"ש בתיורצו גם הא ליתא דלשון הרא"ש אינו סובל זה פלל. לך
נראה דהרא"ש פתב פן אליבא דהשר מקוצי שהספיק לשיטתו פנראה מדבריו רק
דהרא"ש אינו מפרש גב'רא דחוי וגב'רא חזי כפירש"י על מה דהתפלל וקרי מעיקרא
פדין הנצרך לנקביו רק דקאי על בשעת מעשה וה"ק דכ"ע שקה חוזר לראש (והיינו
באינו ראוי לשיטת השר מקוצי) והכא בהא קמפליגי דמ"ס גב'רא דחוי הוא ר"ל היכי
אמרינו דבעינו דנוקא שקה ובלא שקה אינו חוזר לראש היכי דגב'רא מצד עצמו הוא
ראוי רק שאינו ראוי מצד המקום פמבואות המטונפות וכיוצא בו אבל היכא דגב'רא מצד
עצמו לא חזי אפי' בהפסקה מועטת מפדי לגמור את פולה נמי חוזר לראש ומ"ס גב'רא
חזי משום דמדאורייתא רשאי לקרות מקרי גב'רי חזי בשעת מעשה לענן דלא להחמיר
עליו להצריכו לחזור לראש בהפסקה מועטת אבל אי הוי דחוי מדאורייתא בשעת מעשה
גם הוא הי' מודה דבהפסקה מועטת נמי חוזר לראש משום דכיון דגב'רא דחוי נדאי גרע
ואפ' בהפסקה מועטת נמי חו"ל רקדס"ל פיון דמדאורייתא חזי לא מקרי דחוי לענן זה.

אבל מ"מ אינו ראוי מקרי אף שהוא מדרבנן מ"מ פיון דסוף סוף לא מצי קרי יהי מאיזה
סיבה שיהי' עכ"פ פיון דלא מצי קרי קרי אינו ראוי לענן זה שאם שקה פדי לגמור את
פולה חוזר לראש ובה"כ ע"ע מודים דעכ"פ אינו ראוי מקרי כנלפע"ד בבאור דברי
הרא"ש.

ומה שכתב עוד הרא"ש וז"ל דכ"ע שקה חוזר לראש אבל לא הוי מצי למימר דכ"ע
שקה אינו חוזר לראש כו' היינו שיטת הר"י שיהביאו בתוס' ולכאורה הי' נראה דגם
בשיטת הר"י קמפרש הרא"ש גב'רא דחוי פדמפרש לשיטת השר מקוצי רק דה"ק הר"י
דלא מצי למימר דכ"ע שקה אינו חוזר לראש דכיון דע"י שום הפסקה אינו חוזר לראש
א"כ אף בגב'רא דחוי נמי אין סב'רא שיחזור לראש דבשלמא אי הפסקה מלתא היא
ובשקה עכ"פ חוזר לראש אף בגב'רא חזי שפיר איכא למימר דגב'רא דחוי אפי' הפסקה

נְמִי חוֹזֵר לְרֹאשׁ אָבֶל אִי הַפְּסָקָה לְאוּ מְלֵתָא כָּלֵל וְאִין חוֹזֵר לְרֹאשׁ בְּשׁוּם הַפְּסָקָה אִפִּי בְּשָׁהָה א"כ גַּם בְּגַבְרָא דְחוּי אִין סְבָרָא שְׂיִצְטָרְף לְחוֹזֵר לְרֹאשׁ וְתַחֲלַת דְּבָרֵי הָרָא"ש הִי נִרְאָה לְכַאוּרָה כֵּן אֵלָּא שְׁסוּף לְשׁוֹנוֹ מֵאִי דְמַסִּיִּים אִם כֵּן שְׁפִיר מְצִי לְהַתְּפַלֵּל אַעֲפ"י שְׁלֵא הִי יוֹדֵעַ שְׂיִכּוֹל לְהַעֲמִיד עַל עֲצָמוֹ מְלֵהֲטִיל מִים עַד שְׂיִגְמֹר תְּפִלְתּוֹ אִינוּ מוֹרָה ע"ז רַק כִּמוֹ שְׁפִירְשָׁנוּ לְעִיל דַּהֲר"י מְפָרֵשׁ גְּבָרָא דְחוּי מְשׁוּם שֶׁהִי לוֹ לְחוּשׁ שְׁלֵא יִצְטָרְף לְהַפְּסִיק וְכַדְכְּתִיבָנָא לְעִיל וְעֵינִן הֵיטֵב בַּכ"ז.

וְלִדְיָנָא הַסְּכִים הָרָא"ש כְּשֵׁיטַת הַשָּׂר מְקוּצֵי מַחֲמַת הַקְּוִשְׁיוֹת שְׁהַקְּשָׁה ע"ש וְכִבֵּר נִתְבָּאֵר לְעִיל לִיְיָשֵׁב קוֹשְׁיוֹתָיו וְאִדְרָבָא מְסוּגֵיָא דַּר"ה מוֹכַח דְּלֵא פְּהַשָּׁר מְקוּצֵי וְהַשְׁיֵטָה הַנְּכֹנֶה וְהַמְּחַוֵּרָת הִיא שֵׁיטַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם כְּנִלְע"ד וְעֵינִן: שָׁם א"ל רַב אָשִׁי הֵאֵי אִם שָׁהָה וְלֵא שָׁהָה מְבַעֵי לִי.

עֵינִן רַש"א דְּעֵמֵד דְּגַם לְמֵאִי דְּמִשְׁנֵי הַגַּמ' בְּשָׁהָה כ"ע לֵא פְּלִיגֵי דְּחוֹזֵר לְרֹאשׁ כִּי פְּלִיגֵי בְּלֵא שָׁהָה כּו' דְּאַפְתִּי תַקְשִׁי דַּה"ל לְפִלּוּגֵי בְּשָׁהָה כ"ע ל"פ כִּי פְּלִיגֵי בְּלֵא שָׁהָה ע"ש מֵה שְׁתִּירָץ. וְלִשְׁיֵטַת הַשָּׂר מְקוּצֵי לֵא יִתְיַשֵּׁב תִּירוּצוֹ כָּלֵל דְּלִשְׁיֵטָה זֹו גַּם בְּשָׁהָה דַּכ"ע מוֹדוֹ הוּא דְּנֹקָא בְּמִים שׁוֹתֵתִין דַּה"ל אִינוּ רְאוּי וַא"כ אַפְתִּי ה"ל לְפָרוּשֵׁי כּו' גַּם בְּלֵא"ה תִּירוּצוֹ אִינוּ מִתְקַבֵּל כ"כ.

אַף לַעֲנ"ד דְּמַעֲיָקְרָא לַק"מ דְּבִשְׁלָמָא אִי פְּלֹגְתִּיָּהוּ הוּא בְּשָׁהָה וְהֵינּוּ מְטַעַם הַפְּסָקָה א"כ שְׁפִיר קַמְקֻשָׁה רַב אָשִׁי דַּה"ל לְפָרוּשֵׁי בְּכַמְהָ הֵנִי שְׂיַעוֹר הַפְּסָקָה כִּינּוּן דְּמְטַעַם הַפְּסָקָה קֵא מְצָרִיכִינוּ לִי לְחוֹזֵר לְרֹאשׁ אָבֶל אִי פְּלֹגְתִּיָּהוּ הוּא בְּלֵא שָׁהָה וְכִבֵּרָא דְחוּי וְהֵינּוּ דְּמַעֲיָקְרָא תְּפִלְתּוֹ אִינוּ תְּפִלָּה כְּדִין הַנְּצָרְף לְגַקְבִּיו וְלֵא קְמִיירִי כָּלֵל בְּהַפְּסָקָה א"כ וְדֵאִי דְּלֵא קֻשָׁה כָּלֵל דַּה"ל לְפָרוּשֵׁי דִין דְּשָׁהָה דְּהוּא מְטַעַם הַפְּסָקָה כִּינּוּן דְּלֵא אִיירִי כָּלֵל כְּדִין הַפְּסָקָה.

וְגַם לְפִי הָרָא"ש שְׁכַתְּבֵנוּ לְעִיל בְּגַבְרָא דְחוּי דְּהוּא בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה נְמִי נוֹכַח לְתַרוּצֵי כֵּן כִּינּוּן דַּעֲכ"פ לֵא מִיירִי כְּדִין הַפְּסָקָה. אַף לְשֵׁיטַת הַר"י שְׁכַתְּבֵנוּ לְעִיל דְּפִי דְּפְלֹגְתִּיָּהוּ בְּלֵא שָׁהָה הוּא מְשׁוּם דַּה"ל לְאַסּוּקֵי אֲדַעֲתָא דְּלֵמָא יִצְטָרְף לְהַפְּסִיק וְיִפְסִיד תְּפִלְתּוֹ וּמַחֲמַת זֶה מְקַרֵי גְּבָרָא דְחוּי אִפִּי בְּלֵא שָׁהָה הִדְרָא ק' לְנֹכְתִי דְּאַפְתִּי ה"ל לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִין דְּשָׁהָה כִּינּוּן דְּעִיקָר פְּלֹגְתִּיָּהוּ תְּלִיָא בְּהַכִּי וּבַע"כ צְרִיכִינוּ לְתִירָץ רַש"א לְשֵׁיטַת הַר"י וְעַדִּינוּ צ"ע בְּזֶה.

דָּף כַּג גַּמ' וּמִנִּיחָם בְּחֹרִים הַסְּמוּכִים לְבַה"כ וְלֵא יִנִּיחָם בְּחֹרִים הַסְּמוּכִים לַר"ה. בְּרִי"ף וּבְרָא"ש לִיתָא לְהַךְ דּוּמְנִיחָם בְּחֹרִי הַסְּמוּכִים לְבַה"כ וְכֵן נִרְאָה עִיקָר דְּלִגְיָרְסָא דִילָן קֻשָׁה טוֹבָא חָדָא דְּהוּא סְתִירָה מְנִי וְבִי דְּקָאֵמֵר אוֹחְזֵן בְּבִגְדוֹ וּבִידוֹ וְנִכְנָס וְאַח"כ קָאֵמֵר וּמִנִּיחָן בְּחֹרִים הַסְּמוּכִים לְבַה"כ.

וְעוֹד דְּהַמְעַשָּׂה דְּהִבִּיא ע"ז נְמִי הוּא דְּאוֹחְזֵן בִּידוֹ וַא"כ הוּא מַעֲשָׂה לְסְתָר וְעוֹד דְּבִבְרִיָּתָא דְּלִקְמָן תְּנִיבָא דְּמַעֲיָקְרָא הִיתָה הַתְּקַנָּה לְהַנִּיחָם בְּחֹרִים הַסְּמוּכִים לְבַה"כ וְאַח"כ גַּתְּבִטֵּל זֶה וְתִקְנוּ שְׂיִנִּיחָם בְּחֹרִים הַסְּמוּכִים לַר"ה וְאַח"כ גַּתְּבִטֵּל גַּם זֶה וְתִקְנוּ שְׂיִהֵי אוֹחְזֵן בִּידוֹ וְנִכְנָס וַא"כ בְּרִיָּתָא דִּינוּ דְּמִיירִי בְּבִיטוּל הַתְּקַנָּה דְּחֹרִים הַסְּמוּכִים לַר"ה א"כ כְּבָר

נתבטלה מעיקרא התקנה דחורים הסמוכים לבה"כ לכהן נראה עיקר דט"ס הוא בגמ' דידן וזה פשוט: שם הלכה גוללן כמין ספר ואוחזן בימינו פנגד לבו.

רש"י פי' דאתי לאפוקי דלא בעי בבגדו רק בידו כדי שלא יפלו אבל הרי"ף והרמב"ם פירשו דלא אתי אלא לאורוויי הך דגוללן כמין ספר אבל לא בא לפלוג על ר"ע דאוחזן בבגדו ובידו ולכהן פסקו לתרנוניהו דגוללן כמין ספר ואוחזן בבגדי ובידו ולפי' רש"י ודאי דה"ל למפסק פריב"ל דבכל זנותי פסקינו פאמוראים נגד תנאים ולכהן ודאי דאינהו מפרשי דלא פליג כלל על ר"ע וכדכתבנא וכן פסק הרא"ש: שם אר"י בר אבא אר"ז לא שנו כו' עושה להן פיס טפח ומניחן אמר רבב"ח אר"י ביום גוללן כמין ספר ובלילה עושה להן פנים טפת ומניחן.

רש"י פי' הא דבלילה עושה להן פנים טפח דלאו בנכנס לבה"כ בלילה קמשתעי רק כשחולצן בלילה ע"מ למצניע עד הבוקר ולכהן עושה להן פיס טפח שלא יהיו מונחים ע"ג קרקע ועל מימרא דר"ז דבאין שהות ביום ולנובשן עושה להן פיס טפח ומניחן לא פירש כלום ונראה לומר דהוא מפרש שהיא מימרא ג"כ כפשוטו דכשאין שהות ללנובשן ביום לא יקח אותם לבה"כ דלמאי יקחם פיון דלא יניחם עוד בצאתו מבה"כ עד למחר ולכהן צריך לעזוב אותם בבית ולכהן עושה להם פיס כמו בלילה דהנחתן בבית הוא בפיס טפח.

והא דלא רצה לפרש הא דבלילה דג"כ איירי בנכנס לבה"כ דהכי הוי שפיר טפי לפרושי דהוי הך דבלילה דומיא דביום כמו שפירש רב האי גאון עיין בתר"י. היינו מדסיידר הגמ' מתחלה דברי ר"ז דאף ביום כשאין שהות ללנובשן לא יקחם לבה"כ א"כ בלילה הוא כ"ש דלא יקחם וא"כ הוי תו מימרא דרבב"ח אר"י מלתא דלא צריכא.

ואם איתא דר"י נמי בנכנס לבה"כ איירי ה"ל להגמ' לסדורי אפא מתחלה דברי ר"י דבלילה שאינו מניחם לא יקחם לבה"כ ואח"כ דברי ר"ז דאתי לאוספי דגם ביום כשאין שהות ללנובשן דינו כמו בלילה הכי הוי שפיר טפי סידורא דגמ' ועוד דר"י קשיש מר"ז ומדסיידר לר"י לבסוף לכהן פי' רש"י דר"י איירי במלתא אחריתא ולא איירי בנכנס לבה"כ כלל ולכהן מתחלה הביא דברי ר"ז דאמר למלתי על הפרוייטא דמייירי בדיני בה"כ ואגב דאיירי ר"ז בדין עושה להם פיס טפח הביא נמי דברי ר"י דס"ל נמי פן כשחולצן בלילה עושה להם פנים טפח ואף דלקמן קמפרש בפרוייטא דבלילה מניחן בין כל"כ ושמואל קאמר אפי' אשתו נמי צ"ל דר"י ל"ס הכי דבלא"ה איכאשם אמוראי טובי בהכי דמר מנח לי אשרשיפא כו' או דמייירי קודם שינה ופשוט: אמנם הרי"ף הביא הגירסא בהיפוף דבמימרא דר"ז גרסינן ביום כו' ובלילה עושה להם פיס טפח ובמימרא דרבב"ח אר"י גרסי' לא שנו אלא שיש שהות ביום כו' ולכהן לפי אותה הגירסא קמפרש רב האי גאון שפיר דהפל מייירי בנכנס לבה"כ דהשתא עולה סידורא דגמ' שפיר ועכ"פ לדינא אין שום נ"מ בין פירש"י לפי' רב האי כנלע"ד בבניאור דברי רש"י.

אף בתר"י הסב דברי רש"י לכוננה אחרת וה"ק ביום גוללן כמין ספר ומניחן אף ע"ג קרקע בלא פיס ובלילה אינו רשאי להניחם ע"ג קרקע רק עושה להם פנים טפח ע"ש בדבריו. ואין זה במשמע בדברי רש"י שלפנינו דהא מדכ' רש"י ביום כשהוא חולצן

בשביל בה"כ גוללן כו' פדאמרו ולישנא דכדאמרו משמע דקאי אדלעיל מינה דאמרי אוחזן ביזו ונכנס.

ועוד פיון דרש"י מפרש דהך דביום בנכנס לבה"כ איירי א"כ ע"כ אינו מפרש כתר"י דמניחן בביתו עג"ק דכי יפלוג ר"י אכל הני תנאי דלעיל דהתירו לאוחזן ביזו ולפנס עמהם גופי' לבה"כ וגם ב"ש דפליג אמר דמניחם בתלון הסמוך לרה"ר אבל לכ"ע אינו מניחם בביתו דהיאך יניחם בביתו פיון דצריף ללונבשו מיד בצאתו מבה"כ פדתניא מרחיק ד"א ומניחן ועוד דרבב"ח גופי' אמר לקמן פי הוי אזלינו בתרי' דר"י פי הוי בעי למיעל לבה"כ פי הוי נקיט תפלין לא יתיב לן אמר כו' הרי דר"י לקחן עצמו לבה"כ וע"כ צ"ל דגם תר"י לא נעלם ממנו זה רק דהך דכ' רש"י על ביום דמייירי בנכנס לבה"כ לא הוי כלל בגרסתו ברש"י ומעצמו קמפרש פן אליבא דרש"י פיון דרש"י פירש בליה מייירי בחולצן סתם לא בצריף לבה"כ לכהן קמפרש אליב' הך דביום נמי דומיא דהכא דאינו מייירי בנכנס לבה"כ רק שחולצן לאיזה צורה אחר דלא שיף לומר שיקחם עמו ולכהן הוכרח לפרש דרשאי להניחם ע"ג קרקע בלא פיס דאל"כ מאי נ"מ יהי בין יום לליילה ולמה מפלגינהו בתרתי פן הוא בכוננת תר"י ולפ"ז הוי נפקא לן דין חדש מפי תר"י.

אף פיון שברש"י שלפנינו מפורש דלא כתר"י קשה לסמוך ע"ז להקל דיהי' שרי להניח תפלין ע"ג קרקע ממש שחולצן ביום לאיזה צורה חוץ מבה"כ דאפשר כו' ועכ"פ דברי רש"י שלפנינו מפורשים הם כמש"ש ועיין: ושיטה אחרת ביזה להרמב"ם דאיהו מפרש הך דבליילה כמו שפרש רב האי דמייירי ג"כ בנכנס לבה"כ.

ובעושה להם פיס טפח ומניחן אינו מפרש כפי' רש"י דמניחן בביתו רק דמניחן באותו פיס טפח ולוקחן עמו ביזו ונכנס עמהן לבה"כ אפי' בליילה ועי' בכ"מ שהביא ע"ז השגת הראב"ד ומה שהשיב ע"ז והוא נכון והא ליכא לאקשוני לפי הרמב"ם דהא איהו מפרש הך דגוללן כו' ואוחזן בבגדו ג"כ וביזו ונכנס כמ"ש לעיל וא"כ למאי דאמר אביי דבכלי שאינו פליין לא בעי פיס טפח והרמב"ם גופי' פסק לדאביי שם באותה הלכה עצמה א"כ לכאורה אין נ"מ בין יום לליילה דהא בגדו הוי פלי שאינו פליין וא"כ לא בעי פיס טפח וא"כ למאי בעי פיס טפח בליילה הא ע"י בגדו גרידא הי' שרי ובלא בגדו גם ביום נמי לא וא"כ אין נ"מ פלל בין יום לליילה.

מיהו לפי מה שכתבו התוס' ד"ה שהרי פפין קטנים דע"כ מטעם אור כו' ניחא דע"י בגדו ליכא אור פלל וא"כ לא חשיב פלי פלל. אף דברי התוס' אינם מוכרחים כ"כ מיהו בלא"ה ניחא דהא דאוחזן בבגדו אינו מייירי שמעטפן בבגדו מפל צד עד דלהוי כמו פלי רק שאוחזן בבגדו פי היכי דלא יאחזן ביזים ערומות אבל מ"מ אין התפלין מכוסים מפל צד פי היכי דלחשיב כמו פלי רק שבמקום אחיות היז מפסיק הבגד וא"כ אין פאן קושיא פלל על הרמב"ם וזה פשוט: שם אבעי' להו מהו שיכנס אדם לבה"כ קבוע כו'.

מהכא משמע דלכנס לבה"כ בתפלין שלא להשתין אין איסור פלל ועיין ברא"ש בהא דחולצן ברחוק ד"א אינו רק ברונה לפנות דאז פיון שצריף לחלצן בלא"ה לכהן חולצן ברחוק ד"א אבל משום פניסה לבה"כ לחוד א"צ לחולצן פלל אפי' בבה"כ עצמו ואף דבמרחץ אמרינו מקום שבני אדם עומדים ערומים חולצן תפלין כו' צריף לומר דמרחץ

חמיר מבה"כ ואף דלענגן הנמנה בחדש חמיר בה"כ ממרחץ כדמסקינן בסוף פרקין צריף לומר דשאני הנמנה דמ"מ שם מגונה עליו משא"כ במרחץ אבל אף המרחץ חמיר מבה"כ ועוד יש לחלק בכמה אנפי ועיין במ"א דנתקשה בזה ואני הנלע"ד פתבתי ועיין: שם תוס' ד"ה חיישינן ודוקא בבה"כ קבוע חיישינן ושם יפנה בהם אבל בבה"כ ארעי שאין רגילים לפנות שם מותר.

דעת התוס' לפסוק פן להלכה דבה"כ ארעי מותר להשתין בתפלין שע"ג ראשו ובה"כ קבוע אסור דחיישינן שם יפנה בהן ובאוחזן בידו הוא להיפוך דבקבוע שרי אפי' לפנותו וגם להשתין משום דבקבוע ליכא נצוצות ובארעי אסור משום נצוצות וכן פסק הרא"ש אבל מדברי הרמב"ם נראה דאף בארעי אסור להשתין אפי' פשהם בראשו והיינו משום דפוסק כמ"ד שם יפית בהן ורצה לומר דבעת שמשתין רגיל להפית ולכך אין חילוק בין קבוע לארעי דבכל ענין אסור משום שם יפית בהן ועיין בכ"מ ונמצא לפ"ז דעל ראשו אסור בין בקבוע בין בארעי ובאוחזן בידו בקבוע שרי ובארעי אסור וכ"ז פשוט: שם ע"ב רש"י ד"ה ולא ישן בהן שם יפית עכ"ל.

דברי רש"י הללו תמוהים מאד דהא הך ברייתא מייירי באוחזן בידו כדמוקי לה להדיא במס' סוכה (דף כו.) להך ברייתא דהכא באוחזן בידו ולכך אסור בין קבוע בין ארעי משום שם יפלו מידו אבל במנחי בריש' דחיישינן משום הפחה אינו אסור רק קבוע אבל בארעי לא חיישינן משום שם יפית ובאוחזן בידו מאי איסור הפחה שייך בזה כלל הא אפי' לפנות בהן מותר וכ"ש להפית וכן פירש"י בעצמו במס' סוכה עי"ש לכך נראה דט"ס ברש"י וצ"ל שם יפלו מידו והוא ברור: שם תוס' ד"ה דברים ולא בעי לשנויי כו' לא זכיתי להבין דבריהם דמאי רבותא ישמיענו הברייתא דקבוע חמור מארעי ואיך יתפרש לפ"ז הא דוזה הוא ק"ו שאין עליו תשובה וצע"ג ליישב דבריהם: דף פד גמ' והכי מנח להו אר"י בין פר לקסת שלא פנגד ראשו והא תני ר' חייא מניחן בכובע תחת מראשותיו דמפיק לי' למורשא דכובע לבר.

עי' תוס' דהקשו דלמא ר' חייא נמי שלא פנגד ראשו כו' ותיירצו דא"כ מאי איירא בכובע אימא אפי' שלא בכובע נמי אלא ש"מ דאפי' כנג"ר. וכוונתם היא פשוטה כמו שביאר בתר"י דהא מדחזינן לר' ירמ' דאמר סתמא בין פר לקסת שלא כנג"ר ולא קמפליג בין אם מניחן בכובע אם לאו ש"מ דר' ירמ' בכל אופן אסור בכנגד ראשו ממש ולכך מקשה מדר' חייא דהא איכא עכ"פ התיירא בכנגד ראשו ממש ע"י הכובע.

וצריף לומר דלמאי דמשני הגמ' דמפיק לי' למורשא דכובע לבר אכתי איכא רבותא בהא דנקיט ר' חייא בכובע לאשמעינן דאפילו מקצת הכובע מונח כנג"ר ממש אפ"ה לית לן בה פיון שהתפילין עצמם מפיק להו לבר שרי.

והך מלתא הוצרך ר' חייא להשמיענו דאל"כ הדרא קוש' לזוכתא דלמאי דמשני הגמ' דמפיק לה כו' א"כ אמאי נקיט ר"ח פובע. אף התוס' עצמם הקשו ע"ז דמנ"ל להמקשה לאקשוני מדנקיט ר' חייא כובע אימא דאירי באשתו עמו דלכך בעי פובע דלהוי פלי בתוף פלי וא"כ הדרא ק' לזוכתא דאימא דר"ח נמי שלא פנגד ראשו קאמר והניחו בצ"ע.

וְצָרִיךְ לומר דְּהַתּוֹס' קְמַפְרָשִׁי דְּהָא דר' יִרְמְל' קָאֵי עַל הַבְּרִייתָא עַל הַךְ בְּבֵא דְאִין אִשְׁתּוּ עִמּוּ מוֹתֵר לְהַנִּיחַ תַּחַת מְרֵאשׁוֹתָיו ע"ז קְמַפְרָשׁ ר' יִרְמְל' הֵיכָא מְנִיחָן שְׁלֵא פְּנֵגַד רֵאשׁוּ וְכֹן הוּא לְהַדְנָה בְּתֵר"י דר' יִרְמְל' מִיִּירֵי בְּאִין אִשְׁתּוּ עִמּוּ וּמְחַמַּת זֶה הוּצִיא ג' דִּינִים חֲלוּקִים ע"ש הֵיטֵב בְּדַבְרֵיו וּבְאַמַּת דְּבָרֵיו מוֹכְרָחִים שֶׁם לְפִי תִירוּץ הַתּוֹס' דְּדִיוקָא דְּהַמְקַשָּׁה הוּא מְדַנְקִיט ר"ח פּוֹבַע וְתֵר"י לֹא חָשׁ לְהָא דְּמַקְשָׁה הַתּוֹס' דְּאִימָא דר"ח אִיִּירֵי בְּאִשְׁתּוּ עִמּוּ דְּמַדְנְקִיט ר"ח סְתָמָא וְלֹא קְמַפְלִיג בֵּין אִשְׁתּוּ עִמּוּ לְאִין אִשְׁתּוּ עִמּוּ ש"מ דְּאִפִּי בְּאִין אִשְׁתּוּ עִמּוּ מִיִּירֵי אִף מ"מ דְּבָרֵיו דְּחֻקִּים דְּהָא תֵּנָא א"צ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵיו וְהַךְ דר"ח הוּא בְּרִייתָא וּבִנְדָאֵי נוֹכַל לְאוּקְמֵי דְּמִיִּירֵי בְּאִשְׁתּוּ עִמּוּ אִף דְּאִינוּ מְפֹרֵשׁ לְהַדְנָה פֶּן וְכַמָּה בְּרִייתוֹת מְצִינּוּ דְּאוּקְמִינְהוּ בַּגַּמ' הַהִכָּא בְּמֵאֵי עֶסְקִינּוּ כו' וְא"כ הִדְרָא קוּשְׁיָא לְדוּכְתֵי דְּאִימָא דר"ח אִיִּירֵי בְּאִשְׁתּוּ עִמּוּ וּלְכַף נְקִיט פּוֹבַע.

מִיְהוּ י"ל דְּלְהַכִּי לֹא חָשׁ לְקוּשְׁיַת הַתּוֹס' דְּאִי ס"ד דְּמִיִּירֵי בְּאִשְׁתּוּ עִמּוּ א"כ תַּפְלוּג הַבְּרִייתָא עַל בְּרִייתָא דְּלַעִיל דְּאַסְרָה בְּאִשְׁתּוּ עִמּוּ בְּכָל עֲנִין אִפִּי בְּכָלִי בְּתוּף פְּלִי דְּבֵלֵא פְּלִי בְּתוּף פְּלִי אִף בְּבֵית אָסוּר וְא"כ ע"כ בְּרִייתָא דְּלַעִיל אָסְרָה אִפִּי בְּכָלִי בְּתוּף פְּלִי וְזֶה לֹא הוּי נִיחָא לִי לְהַגְמ' לְאוּקְמֵי הַנְּהַךְ בְּרִייתָא בְּפִלּוּגְתָא תַּדַּע דְּהָא מְסִיק הַגַּמ' לְשִׁמוּאֵל בְּתוּבָתָא וְלֹא קְמַשְׁנֵי אֲנָא דְּאִמְרֵי פְּאִידֵךְ בְּרִייתָא דר"ח וְכֹן רְבָא דְּפֶסֶק כְּשִׁמוּאֵל לֹא הֵבִיא רֵאִי לְדַבְרֵיו מְהַךְ בְּרִייתָא אֲלֵא ע"כ צ"ל דְּלֹא נִיחָא לִי לְהַגְמ' לְמִימַר דְּהַנְּהַךְ תַּרְתִּי בְּרִייתֵי יַפְלִגוּ אֶהְדְּדִי וְא"כ לִק"מ קוּשְׁיַת הַתּוֹס' דְּהַקְשׁוּ דְּלִשְׁנֵי דְּמִיִּירֵי בְּאִשְׁתּוּ עִמּוּ וְזֶה נְכוּן.

וּבֵלֵא"ה דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּחֻקִּים וְלוּלִי דְּבָרִיהֶם הִי נִרְאָה לְפָרֵשׁ בְּפִשְׁטוּת דְּפִירוּשׁ פּוֹבַע אִינוּ פִּיס שְׁהַתְּפִילִין מוֹנַחִים בּוּ כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רש"י דְּהַגְמ' לֹא קָרִי לִי בְּשׁוּם דְּנוֹכְתָא פּוֹבַע רַק פִּיס כְּדָאִמְרִינּוּ לַעִיל עוֹשֶׂה לְהֵם פִּיס טַפַּח וְכֹן רַבִּי דְּתֵלֵא בְּכֶסֶת תְּלָה רַק פִּירוּשׁ פּוֹבַע הוּא פּוֹבַע מְמַשׁ שְׁלוּבְשׁוּ עַל רֵאשׁוּ ור' חֲזִיָא מִיִּירֵי בְּהַנְּי דְּבִי רַב דְּאִין לְהֵם פֶּר וְכֶסֶת תַּחַת מְרֵאשׁוֹתָם רַק מְנִיחִים הַכּוֹבַע שְׁלֵהֶם תַּחַת רֵאשֵׁיהֶם וַיִּשְׁיִנִים עֲלֵי וְע"ז קָאֵמַר ר' חֲזִיָא מְנִיחָן בְּכּוֹבַע תַּחַת מְרֵאשׁוֹתֵיהֶם וּבְזָה וְדֵאִי אִין שְׁיִיךְ לומר דְּשְׁלֵא כְּנֵגַד רֵאשׁוּ קָאֵמַר דְּהָא הַכּוֹבַע מְכוּוֹן לְמַדַּת רֵאשׁוּ וְא"כ הֵן הַתְּפִילִין תַּחַת רֵאשׁוּ מְמַשׁ וְאִפִּי"ה שְׁרִי וְע"ז מְשַׁנֵּי דְּאִפִּי"ה מְפִיק לֵה לְמוֹרְשָׁא דְּכּוֹבַע לְבַר וְאִינוּ מְנִיחַ רֵאשׁוּ עַל הַתְּפִילִין מְמַשׁ כֹּן שְׁמַעְתִּי וְהוּטֵב בְּעֵינֵי וּלְפ"ז מְעִיקְרָא לִק"מ קוּשְׁיַת הַתּוֹס' וְנִמְצָא דְּהַנְּהַךְ תֵּלְתָא חֲלוּקֵי דִּינִים דְּכַתֵּב הַתֵּר"י אִינֵם מוֹכְרָחִים פְּלִל וְעִינּוּ.

מ"מ לְדִינָא נִרְאִין דְּבָרֵיו דְּאִין לְזֶה הַכְּרַח מְהַגְמ' לְפִי מַה שְׁכַתְּבוּ מ"מ הָא לֹא אֲדַכְּר בְּשׁוּם מְקוּם פְּלִי בְּתוּף פְּלִי רַק בְּבֵית שְׁמִשְׁמֵשׁ בּוּ מְטוּתוֹ אֲבָל לַעֲנִין לְהַנִּיחָן תַּחַת מְרֵאשׁוֹתָיו לֹא שְׁיִיךְ לְפִלּוּגֵי בְּהָא פְּלִל וְנִמְצָא דְּמַמִּילָא הַדִּין הוּא כְּף בְּאֵם אִין אִשְׁתּוּ עִמּוּ לֹא בְּעֵינּוּ פְּלִל בְּתוּף פְּלִי וְשְׁרִי לְהַנִּיחָן שְׁלֵא כְּנֵגַד רֵאשׁוּ וּבְאִשְׁתּוּ עִמּוּ בְּעֵי פְּלִי בְּתוּף פְּלִי וְשְׁרִי ג"כ שְׁלֵא כְּנֵגַד רֵאשׁוּ כְּרַבָּא דְּפֶסֶק הַלְכְּתָא כְּשִׁמוּאֵל וְכְּנֵגַד רֵאשׁוּ מְמַשׁ בְּכָל עֲנִין אָסוּר דְּכָלִי בְּתוּף פְּלִי לֹא מְהַנְּי לְזֶה פְּלִל דְּמַנ"ל לְחַדְשׁ דִּין זֶה מְסַבְרָא דְּנִפְשָׁנָא.

וְעוֹד כִּינּוּן בְּרִייתָא תְּנִי בְּאִשְׁתּוּ עִמּוּ אָסוּר וְהִינּוּ בְּנוּדָאֵי אִפִּי כַּבְת"כ דְּבֵלֵא כַּבְת"כ מֵאִי אִירֵא תַּחַת מְרֵאשׁוֹתָיו הָא בְּכָל הַבֵּית אָסוּר וְא"כ דְּוּמֵאֵי דְּהַכָּא הָא דְּשְׁרִי הַבְּרִייתָא בְּאִין

אשתו עמו מיירי נמי בכל גונוי ואפלי בכת"כ ואפ"ה קאמר ר' ירמיה דדוקא שלא כנגד ראשו א"כ ש"מ כדנגד ראשו בכל ענין אסור.

מיהו הא אין להוכיח דדוקא בעינן כבת"כ אפי' אין אשתו עמו דומיא דסיפא כדאמרן דכינן דלא אדכר הך הך מלתא בברייתא בפירושו דבעי דוקא כבת"כ לענין להניחן תחת מראשותיו מסתמא בכל גונוי מיירי דכל כה"ג הוי לי' להברייתא לפירושי כמו דמפרש לקמן לענין לשמש מטתו כנלע"ד ומה שכ' בתר"י דמדברי הרמב"ם נראה דאף באין אשתו עמו נמי בעינן כבת"כ אינו מוכרח פלל בדברי הרמב"ם כמו שפתיב בכ"מ: ואם כן נכסת חשיבי פלי מדברי תר"י נראה דחשיב פלי ועיין בכ"מ שפתיב דמדברי הרמב"ם אינו נראה כן אלא דבעי כבת"כ לבד הכר נכסת.

ובאמת דעת תר"י מוכרח כן בגמ' לפי פירושו שפירוש פתוס' דעיקר קושניית המקשה הוי מדנקיט ר"ת פובע דהוי כבת"ב ש"מ דאפלי כנגד ראשו קשרי בכבת"כ ע"ש בדבריו א"כ ש"מ דהכר חשיב פלי ונמצא הרמב"ם דלא חשיבי לי' הכר לכלי צ"ל דמפרש כמו שפירשנו עדיין צ"ע בכל זה: שם שנים שהיו ישנים במטה זה מחזיר פניו וקורא כו'.

מכאן מוכח נמי כמ"ש דעל צדו ממש שרי לקרות ק"ש ולא אסור אלא במצלי אצלוני דהיינו שפטה קצת על צדו אבל על צדו ממש שרי ועיין במש"כ לעיל: ולענין הלכה איכא ב' שיטות הרי"ף והרמב"ם פסק כרב יוסף דאשתו כגופו וקורא אפי' באין טליתו מפסקת ביניהן והרא"ש וכן כתב בתר"י בשם רבני צרפת דהלכה כברייתא השני' לחומרא דאפלי אשתו נמי בעי הפסקת טלית ונמצא דפוסקין לא כשמואל ולא כרב יוסף.

ויותר נראה כפסק הרי"ף והרמב"ם דהא שמואל מקיל טפי אפי' באחר א"כ מנ"ל להחמיר כ"כ לפסוק דלא כתרנוניהו ואי משום דאיכא ברייתא הא איכא נמי ברייתא פנותי' דרב יוסף ובודאי טפי אית לן למפסק כאמוראי בתראי נגד הברייתא ומי הגיד להם זה שלא ידע רב יוסף מהברייתא (ובכל דוכתי קי"ל דרב יוסף הוי בקי טובא בברייתות ומקרי סיני) אימא דשפיר ידע ורוצה לפסוק כאידך ברייתא דמתיר ועיין בזה.

ודע כל דברי הרא"ש אינו רק לפי גירסת התוס' דגרסי להדיא בברייתא השלישית אשתו אבל לפי פ"י רש"י דליכא פאן רק שתי הברייתות דלעיל דרב יוסף מתרץ להו הא באשתו הא באחר א"כ אין פאן שום ברייתא בפירושו דלא כרב יוסףוא"כ ודאי אית לן כרב יוסף ונראה דגם הרי"ף והרמב"ם גרסי פרש"י דבלא"ה לא הוי להו למפסק כר"י דהא שמואל הוי רבי דר"י וקודם אפיי ורבא אית לן למפסק פקמאי דדוקא מאפיי ורבא ואילך הלכתא כבתראי וא"כ טפי ה"ל להו למפסק כשמואל אבל אי גרסי פרש"י נחא פיון דמלתא דשמואל לא מתוקם רק כתנאי ומלתא דרב יוסף מתוקם לכ"ע לכה פסקו כר"י.

אף גם לגי' התוס' בודאי דלית לן להחמיר טפי מדרב יוסף עכ"פ וכמש"ל ועיין בזה מיהו בלא"ה נחא מה דפסקו הרי"ף והרמב"ם דלא כשמואל דהא לקמן אמרינן עלה היכי דאתמר אתמר כו' מיהו משם מוכח קצת דגי' רש"י עיקר ועיין: שם והאיכא עגבות מסייע לר"ה כו' לימא מסייע לי' האשה קוצה חלטה כו' תרגמא רנב"י שפני' טוחות בקרקע.

מסוגיא דידן הי' נראה לפסוק פרב הונא דעגבות אין בהם משום ערוה ודלא כרנב"י דנהי דמאי דהוי בעי הגמ' לאתויי סייעתא לר"ה ממתניתין דחלה דחי לה רנב"י שפני' טוחות כו' מ"מ הסייעתא דמיתתי לר"ה מברייתא לא אדחי לה ומכ"ש לשיטת הרי"ף והרמב"ם דפסקו פהי' ברייתא דמתזיר פניו וקורא בודאי דאית לן למפסק גם פן פרב הונא ואפי' לשיטת הרא"ש דפסקו פאידי' ברייתא דאפי' באשתו נמי אסור אא"כ היתה טלית מפסקת מ"מ לאו משום עגבות פסקו פן רק משום כל הגוף שנוגע בגוף חבירו ערום ולכה אסור אבל לגבי אותו אדם עצמו דליכא בגוף דידן' משום ערוה לגבי דידן' גם בעגבות אין בהן משום ערוה דמנ"ל דהברייתא פליג בזה על אידי' ברייתא דעגבות אין בהן משום ערוה דהא ודאי דליכא לפרושי דבאמת טעמא דברייתא דאסרה הוא משום עגבות דא"כ ה"ל לפרושי אא"כ הי' טלית מפסקת בין העגבות ומדלא קמפרש ש"מ דקפיד בנגיעת גוף דחברין' בכל הגוף מדע דהא מעיקרא רמינן לה להברייתות אף למאי דלא ידעינן מעגבות אלא ע"כ דאידי' ברייתא בכל הגוף קפיד שלא יגע בדחברין' וא"כ מנ"ל דפליגי אהדדי בעגבות וכיון דחזינו דברייתא קמיינתא ס"ל דעגבות אין בו משום ערוה בודאי אית לן למפסק פן פינו דברייתא שני' לא פליג עלי' בהאי וא"כ אף לשיטת הרא"ש הי' נראה לומר דהלקה פרב הונא והנה הרי"ף בשמעתינן וכן הרא"ש לא הביאו כלל להא דעגבות והי' נראה לומר דפסקו כר"ה ולא אצטריף להו למכתב דממילא ידעינן דמהכ"ת נאמר דאית בהו משום ערוה ובפרט הרי"ף דפסק פהי' ברייתא דמתזיר פניו וקורא באשתו וכרב יוסף א"כ בודאי ממילא ידעינן דעגבות אין בהן משום ערוה.

אלא שראיתי להר"ש במס' חלה הביא דברי הירושלמי דאמר הדין אמה עגבות אין בהן משום ערוה וכתב ע"ז ובפ' מ"ש מוקי לה שפני' טוחות בקרקע כו' ע"ש ומשמע שרוצה לומר דתלמודא דידן פליג על הירושלמי ופוסק פתלמודא דידן וכן הרא"ש בהלכות חלה פתב ג"כ פדברי הר"ש אלא שהפך הדברים דמתחלה פתב דבפ' מ"ש מוקי לה בפני' טוחות ואח"כ הביא דברי הירושלמי ומשמע נמי מדבריו שפוסק פתלמודא דידן והא דהביא הירושלמי אח"ז היינו למילף מני' יתר הדינים שהביא שם בשם הירושלמי ולא לענגן הדין דינא דעגבות דבזה פוסק פתלמודא דידן וכדברי הר"ש ולא הבנתי דבריהם דלפי הנראה דגם סוגיא דידן פהירושלמי ס"ל דעגבות אין בהן משום ערוה וכמש"ל: ודברי הרמב"ם סותרים זא"ז דבפ"ג מהל' ק"ש פסק פברייתא דמתזיר פניו וכר"י א"כ ש"מ דעגבות אין בהם משום ערוה ובפ"א מהל' ברכות וכן בפ"ה מהל' ביכורים פסק כרנב"י דבעינו פני' טוחות בקרקע.

וראיתי בבבאורי הגר"א פיו"ד סי' שכ"ח שהעיר בזה וכתב שהרמב"ם לא גרס בסוגיא לימא מסייע לי' והא דרנב"י לאו לדחי' נאמר אלא מלתא באנפי נפשא דאף דעגבות אין בהם משום ערוה אפ"ה בעינו טוחות בקרקע.

ולא זכיתי להבין גרסא זו על בורין' איך יתיישב בסוגיא דידן דהא מעיקרא אמר מסייע לי' מברייתא וא"כ איך שייך אח"כ עוד לומר סתם מסייע לי' ובשלמא לפי גרסא דידן ניקח דמעיקרא הביא סייעתא מברייתא ואח"כ אמר לימא מסייע לי' גם ממתניתין ודחי רנב"י דמתניתין ליכא סייעתא וכהנה רבות בש"ס אבל לומר סתם מסייע לי' עוד הפעם

אינו מְיוֹשֵׁב כְּלָל בְּלִישְׁנָא דגמ' אם לא שְׁמוֹסִיף עוד אִיזָה תְּיָבוֹת בגמ' וְלֹא יִדְעָתִי אִיף ועכ"פ דְּבָרֵי הַרְמְב"ם עֲדִינן צ"ע: וּבְעֵינָן בְּנֵי וּבְנֵי בֵּיתוֹ הַקְּטָנִים פְּתַב הָרֵא"ש וְתַר"י דְּאִיפָא ג' חִלּוּקֵי דִּינִים דְּאַנְן פְּסָקִינן כַּא"ד דְּתַנּוּקַת בֵּת י"א וְיוֹם אֶחָד וְתַנּוּק בֶּן י"ב וְיוֹם אֶחָד וע"ז קְמַסְיִים הַגַּמ' אִינְדִי וְאִינְדִי עַד כְּדֵי שְׂיִהְיוּ שְׂדִים כּו' דְּהֵינּוּ הִבְאָת הַסִּמְנִים וּפְיָרְשׁוּ דַה"ק דְּתַרְתִּי בְּעֵינָן שְׁנַיִם וְסִמְנִים וּמִינָה דְּדוֹקָא בְּבֵת י"א וּבֶן י"ב הוּא דְּמַהְנֵי סִמְנִים אֲבָל בְּפָחוֹת מִזֶּה לֹא תִּיִשְׁיֵנן כְּלָל לְסִמְנִים דְּשׁוּמָא נִינְהוּ וְעוֹד פְּתַבוּ דְּבַבְת י"ב וּבֶן י"ג אֲפִילוּ אִם לֹא הִבִּיאוּ עֲדִינן סִמְנִים נְמִי אֲסוּר וְכֵן הוּא לְהִדְיָא בְּרַמְב"ם פ"ג מֵהִלְכוֹת ק"ש הִלְכָה י"ט ע"ש וְלוּלִי דְּבָרֵיהֶם מִפְּשָׁטָא דְּסוּגִינן לֹא הוּי מִשְׁמַע כֵּן רַק דְּאִתִּי לְאִפּוּקֵי מְלִישְׁנָא קָמָא דְּאָמַר בֵּת ג' וּבֶן ט' דְּהֵינּוּ רְאוּי לְבִיאַה ע"ז קָאֵי עַד כְּדֵי כּו' הֵינּוּ רְאוּי לְסִמְנִים וְעֵינן בְּזֵה]: שָׁם א"ל ר"כ לר"א הֵתָם אָמַר רְבָא אַע"ג דְּתִיּוּבְתָא דְּשְׁמוּאֵל הִלְכְתָא כְּנוֹתִי הִכָּא מֵאִי.

מִכָּאֵן נִרְאָה טְפִי כְּגִי רַש"י לְעִיל דְּרַב יוֹסֵף מְתַרְץ לְהַבְרִייתוֹת אֲלִיבֵי. וְשְׁמוּאֵל מְנוֹכַח לְאוּקְמֵי כְּתַנָּאֵי לְכֹף שְׁפִיר קָאָמַר אַע"ג דְּטְפִי מְסַתְבַּר מְלַתִּי דְּרַב יוֹסֵף מ"מ הָא תּוֹזִינן לְעִיל דְּאִתּוּב שְׁמוּאֵל לְגַמְרֵי וְאַפ"ה הִלְכְתָא כְּנוֹתִי וְא"כ הִכָּא מֵאִי.

אֲבָל לְגִי הַתּוֹס' לֹא יִתְיַשֵּׁב כ"כ פִּינן דְּשְׁמוּאֵל לֹא אִתּוּב טְפִי מִדְר"י א"כ לֹא הִי לֹא לְתַלוּת שְׁאִילתוֹ בְּמֵאִי דְּאִתּוּב שְׁמוּאֵל לְעִיל וּבְקֶצְרָה ה"ל לְמַבְעֵי הִלְכְתָא כְּמֵאן וְגַם שְׁיִנּוּיָא דְר"א הִיכִי דְּאִתְמַר כּו' מִשְׁמַע פִּינן דְּלֹא אִתְמַר הִלְכְתָא כְּנוֹתִי בְּהִדְיָא מִמִּילָא אִין הִלְכָה כְּמוֹתוֹ וְגַם זֶה לֹא יִתְיַשֵּׁב רַק לְפִי פִירִש"י וְלְדְבָרֵי הַתּוֹס' אִפְתִּי אִיפָא לְמַבְעֵי הִלְכְתָא כְּמֵאן פִּינן דְּתַרְנוּיִיהוּ מוּקִי לְמַלְתֵּיהוּ כְּתַנָּאֵי וְגַם הַבְרִייתוֹת גּוֹפִיִיהוּ בְּהִכְרַח פְּלִיגֵי אֲהִדְדִי א"כ אִפְתִּי לֹא יִדְעִינן כְּמֵאן נְפִסוּק הִלְכְתָא וְצ"ע וְנִרְאָה דְּמִזֶּה יֵצֵא לוֹ לְהָרֵא"ש לְפִסּוּק דְּלֹא כְּתַרְנוּיִיהוּ רַק כְּבָרִייתָא דְּמַחְמָרָא אִיף עכ"ז אִינוּ מְיוֹשֵׁב כ"כ וְצ"ע: שָׁם אָמַר שְׁמוּאֵל קוֹל בְּאִשָּׁה עָרְוָה.

הָרֵא"ש פִּי דְּלָאוּ לְעֵנָן ק"ש אָמַר ע"ש בְּדְבָרָיו. וְלֹא הִבְנִיתִי מֵה הַכְּרִיחוּ לְזֵה הָא לְפִי פְּשָׁטָא דְּסוּגִינן מִשְׁמַע דְּאִינְרֵי הַכָּל לְעֵנָן ק"ש וְכִמוּ אִינְדִי מִימָרָא דְר"ש דְּשַׁעַר בְּאִשָּׁה עָרְוָה דְפִי הָרֵא"ש עֲצָמוּ דְּמִינְרֵי לְעֵנָן ק"ש וּמְדִסְדְּרֵן הַגַּמ' זֶה אֲצֵל זֶה ש"מ דְּתַרְנוּיִיהִי בְּחִדָּא עֵנָן קְמַשְׁתַּעֵי לְעֵנָן ק"ש וְצ"ע: שָׁם וְאִב"א לֹא שְׁנָא רְצוּעָה וְל"ש קְצִיצָה אֲסוּר וְכִי תֵלָה ר' בְּכִסְתָא תֵלָה.

הַסְפִּימוּ כָּל הַפּוֹסְקִים לְפִסּוּק לְחוּמָרָא כְּהָא אב"א דְּאִינוּ רִשְׁאֵי לְתַלוּתָן רַק בְּפִיס: שָׁם אָנִי רְאִיתִי אֶת רַבִּי שְׁגִיחָק וּפְיָהֵק כּו' מְסַקְנָא דְּשְׁמַעְתִּין דְּגִיחָק וּפְיָהֵק לְאַנְסוּ שְׁרִי וְלְרְצוּנֵי אֲסוּר וּמְתַעַטֵּשׁ מְלַמְעֵלָה סִימֵן יָפָה לוֹ וּמְלַמְטָה סִימֵן רַע לוֹ וּבְרוּק אִם אֲפָשֶׁר לְהַבְלִיעוּ בְּטִלִיתוֹ אוּ בְּאַפְרָקִסוֹתוֹ אִינוּ רִשְׁאֵי לְרוּק ע"ג קְרַקַע וְלִמָּאן דְּאִינְא דְּעֵתִי שְׁרִי אִפִּי ע"ג קְרַקַע לְשִׁדִּי לְאַחוּרָיו.

וּבְמִשְׁמֵשׁ בְּבַגְדוֹ אִיפָא ב' פִּירוּשִׁים רַש"י פִּי לְהַעֲבִיר הַכִּינָה הַעוֹקְצָתוֹ וְהַתּוֹס' בְּשֵׁם ר"ת פִּירְשׁוּ הִי מְמַשְׁמֵשׁ בְּבַגְדוֹ וְתַקְנוּ שְׁלֹא יְפוּל אֲבָל אִם נָפַל לְגַמְרֵי לֹא הִי מְתַעַטֵּף וְהוּא מְיוֹשֵׁב טְפִי מִפִּירִש"י בְּלִישְׁנָא דְּשְׁמַעְתִּין: שָׁם ת"ר כּו' וְת"ק הָרִי לְבוּ רֹאָה אֶת הָעָרְוָה כּו' הָרִי יְהִי וְהַרְמְב"ם פְּסָקוּ דְּלְבוּ רֹאָה אֶת הָעָרְוָה אֲסוּר וְכֵן הַסְפִּימוּ כְּמַעַט כָּל הַפּוֹסְקִים אֲבָל ה"ר שְׁמַעֲנִי בְּשֵׁם רַש"י פְּסָק כַּת"ק דְּמִוְתָר וּבְאַמְתָּ פְּסָק רַש"י מְיוֹשֵׁב טְפִי בְּשְׁמַעְתִּין

ובסוגיא דלקמן כמ"ש בס"א מ"ע"ש ומ"מ חלילה להקל נגד כל הפוסקים ועיין בזה בסוגיא דלקמן: שם תוס' ד"ה אומר לי' לדידן' כו'.

כבר נתבאר דבריהם בדברינו לעיל בסוגיא דשקיה פדי לגמור את פולה וראיתי בפ"י במחילה מכבוד תורתו שטעה בכוננתם עיין עליו ודו"ק: ולענין פלוגתא דר"א ור"י פסקינן כר"א דאסור לקרות במבואות המטונפות משום דתניא פנותי' דר"ח וכן אב"י ורבא דלקמן דמדמי לה לטמא עובר כו' עכ"פ תרנונייהו מודו דבטמא עומד אסור אף שהוא מהלך.

ור"י צ"ל דלא מדמי לה לטמא פלל דשאני התם דאסור משום אנהל ולכך לא אכפת לן בקביעות הטומאה פינון דהטומאה קבועה מקרי אנהל ולכך קמטמא לגברא אפ"י במהלך אבל ה"א והי' מחנה קדוש אומר רחמנא וכיון דבדידן' תלה רחמנא שיהא מחנו קדוש ס"ל לר"י פינון שהוא מהלך לא מקרי בשום דוקתא מחנה פינון דאינו קבוע על מקום אחד ואינו אוסר אלא בעומד דאז מקרי שפיר מחנה.

וראיתי בטו"א שנתקשה בזה ולע"ד לק"מ ועכ"פ פינון דאב"י ורבא פליגי עלי' דר"י בהך סברא לכך נדאי דלית הלכתא כר"י בהך ועיין ועוד דכנלהו אמוראי בתראי משמע דס"ל כר"ח דאמרינן לא פסק מאי כו' עיי"ש.

דף פה גמ' אתמר צואה על בשרו או שהיו ידיו מונחות בבה"כ. וגי' הרי"ף הוא או ידיו מטונפות מבה"כ וקרא"ש פתב ע"ז דלא נהירא ועיין פירושו בתר"י ובמלחמות: ולענין הלכה הרי"ף והרמב"ם פסקו פרב הונא חדא דרב הונא הני רבי' דר"ח ועוד דמדפריף מיני' ביומא לרב פפא ומ"ש מצואה על בשרו כו' ש"מ דהלכה כר"ה ושרי לקרות ק"ש בצואה על בשרו ודייק קרא"ש ותר"י דאף רב הונא גופי' לא קשרי רק במקום שמכוסה בלא בגדיו מדפריף התם אי דנראית פשיטא ומהיכא פשיטא לי' כ"כ ה"א לר"ה שרי ואפתי לא ידע מהך סברא דבמקומה נפיש ונהמי' אלא ש"מ דאף רב הונא לא שרי בבה"ג ע"ש בדבריהם ומדברי הרמב"ם אין נראה פו' ולענין קושיותם עיין בלח"מ: וה"ג והר"ח ורב האי גאון פסקו פרב חסדא לחומרא דמדחזינן בהני תרי שמעתתא דמניח ידו על פיו וקורא דלקמי' וכן בהך דריס רע שיש לו עיקר דבתרי' דבתרנונייהו הלכה כר"ח לכך פסקו גם בזה כר"ח.

והרא"י שהביאו מגמ' דיומא עיי"ש בפירש"י דלא מדרב הונא לחוד קפריף אלא מתרנונייהו קפריף דאף ר"ח לא קאסר רק משום כל עצמותי תאמרנה אבל בצואה במקומה לא שייף לומר דלתסר משום כל עצמותי דהא הני אברים מיוחדים לצואה ואיסורא דכל עצמותי אינו רק באברים שאינם מיוחדים לצואה עיי"ש בפירש"י שצ"ל שכן הוא פנונתו ולפ"ז אין כאן ראי' פלל מסוגיא דהתם ואדרבא יש להוכיח משם דהלכה כר"ח מדפריף אי דנראית פשיטא כמו שהקשה קרא"ש.

ולשיטת הר"ח ניחא דמשום דפשיטא לי' דהלכה כר"ח לתך פריף בפשיטות מדר"ח מיהו זה קצת דחוק לומר דפריף בפשיטות מדר"ח בלשון פשיטא דאימא כר"ה ס"ל ובשלמא להרי"ף דהר"ף ומ"ש הוא מדר"ה אינו קשה כ"כ משום שאינו מקשה בלשון פשיטא רק ומ"ש כו' והי' רוצה המקשה לידע אי פליג אדר"ה אם לא ומדמהדר לידע אי ס"ל

כר"ה ש"מ דס"ל לסתמא דגמ' דהלכה כר"ה אבל למפרה בלשון פשיטא מדר"ח הוא דחוק ועכ"פ אין קושיא מסוגיא דשם להר"ח.

ונראה דג' הרי"ף היתה שם ביומא דלא הביא הגמ' רק דברי ר"ה ודר"ח לא גרם פלל שם לכה הוכרח לפרש דמדר"ה קפריה וכו' נראה מלשון הרי"ף פאן ע"ש: שם אתמר ריח רע שיש לו עיקר רב הווא אמר מרחיק ד"א וקורא.

רש"י פי' דמרחיק ד"א ממקום העיקר ואפ"ל אם עדיין לא פסק הריח לית לן בה ור"ח אמר מרחיק ד"א ממקום שפסק הריח ופסקו הרי"ף והרא"ש כר"ח משום דתניא פונת' ואע"ג דאמר רבא לית הלכתא פהא מתניתא היינו בענין צואת פלבים וצואת חזירים הוא דפסיק רבא דלא פהו ברייתא אבל פהו דמרחיק ד"א ממקום הריח דלא מצי בברייתא איפכא הלכה פהו ברייתא: ומדברי הרמב"ם נראה דפוסק פרב הווא משום דכינן דהו ברייתא לאו דסמכא היא א"כ לא סמכינן עלה תו גם בזה מיהו מדבריו נראה דאיהו קמפרש פירוש אחר בדבר הווא היינו דגם רב הווא בעי דוקא מקום שפסק הריח רק דלא בעי ד"א ממקום שפסק הריח ובעל מ"ע פתב דהרמב"ם פוסק פרב חסדא רק שהי' לו גירסא אחרת בדר"ח וזה נראה יותר ועיין: ולענין צואת פלבים וחזירים ותרגולים עיין ברא"ש ותר"י והעולה מדבריהם דכל בע"ח שצואתם מסרחת בעינן להרחיק ממנה: שם ע"ב תוס' ד"ה ונהרי לבו רואה את הערנה פי' ר"י.

ז"ל ס' אלפי מנשה מדפריה הכי בפשיטות משמע דהלכתא הכי וקשה דהא גבי עקבו ג"כ פריה ונהרי עקבו וכו' ואפ"ה מסקינן הלכתא רואה מותר. עוד הביאו ראי' מדפסקינן גבי עקבו דמותר משמע דלבו אסור ולא הבנתי מאי חומרא דלבו מעקבו אדרבא בתר דמשני קסבר לבו כו' מותר פריה ונהרי עקבו כו' ועי' רש"י ד"ה ונהרי לבו קס"ד וכו' פוננתו בזה דמאי פריה בפשיטות ונהרי לבו כו' והיכן מצינו שאסור אדרבא במקום שמציינו דלבו רואה כו' אסור מחלוקתו בצדו דת"ק סבר דמותר פאן ולעיל כ"ד ב' ות"ק וי"א הלכה כת"ק כפסק רש"י שמביא בתוס' וע"כ פי' דלא מברייתא פריה רק מסברא עכ"פ לפי פי' רש"י יש להתמיר יותר בעקבו מגבי לבו דמנעלי' ברגלוהי בר אינש וכמה פעמים הולכים בלא חגורה וא"כ פיון דעקבו מותר כ"ש לבו.

ואף לסברת התוס' דלבו חמור י"ל דהא דפסק בעקבו משום נוגע דלא שייק בלבו ע"כ הדרין לכללא דת"ק וי"א הלכה כת"ק עכ"ל והוא נכון מאוד ומ"מ אין להקל נגד הרי"ף והרמב"ם. שוב ראיתי בבה"ג דגרס אמר רבה (או רבא) המתפלל אם הי' לבו רואה את הערנה אסור שצאמר והיו עיני ולבי שם פל הימים ואומר נישא לבבינו אל פנים אל אל בשמים עכ"ל וא"כ ודאי אין לזוז מפסק הרי"ף והרמב"ם וקרוב בעיני דגם הרי"ף גרם פן ואף שלא הביאה בהלכותיו היינו משום דפסק לבו רואה את הערנה אסור לא הוצרך להביאה ואף שאין זה מדרב הרי"ף שלא להביא המימרא שממנה יוצא פסק ההלכה מ"מ אין קושיא כ"כ ועכ"פ יהי' איהו שיהי' פיון דה"ג גרס לה ודאי דכו' הלכה דאינהו הוי בקיאי בגמרא טפי ובפרט ה"ג שדבריו דברי קבלה ובזה נדחו דברי ספר א"מ הנ"ל והרואה נראה כמה צריך להיות מתון נגד הרי"ף והרמב"ם ובפרט להקל: שם בין לפני המטה בין לאחר המטה.

שיטת רש"י דת"ק סבר דאין חילוק בין לפני המטה ובין לאחר המטה דמטה אינה חוצצת כלל ובעי להרחיק מהו ד"א ורשב"ג סבר לפני המטה הוא דבעי הרחקה ד"א אבל לאחר המטה קורא מיד משום דמטה חוצצת ורשב"ג סבר בתדא מלתא דת"ק לחומרא דמטה אינה חוצצת ועוד מחמיר טפי דכל הבית פולו חשיב כד"א ונמצא דאין תקנה אם לא שיוציאם מהבית או שייניחם תחת המטה.

דתחת המטה נדאי דמהני לכ"ע וזהו דקאמר רשב"ג אפילו בית מאה אמה כו' עד שיוציאם או שייניחם תחת המטה והא דקאמר רב יוסף בעי מני' מרב הווא מטה פחות מג' פשיטא לי דכלבוד דמי (פן הוא גי' רש"י) ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' מהו א"ל לא ידענא עשרה נדאי לא קמבעי לי כו' פי' רש"י דמייירי הפל בתחת המטה ולכך בפחות משלשה נדאי מהני דכלבוד דמי והוי כמכנסים וצואה בכיסוי תלא רחמנא ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' קמבעי לי' אי הוי ככיסוי או לא אבל עשרה נדאי לא קמבעי [לי] דכל עשרה רשותא אחריתא היא וא"כ נדאי לא הוי ככיסוי.

ולרש"י צ"ל שרקעית המטה גבוהה פה. ולפ"ז הברייטא דשרי להניחם תחת המטה צ"ל דמייירי במטה פחות מג' וזה דחוק קצת דא"כ מאי איירא תחת המטה עד שייכסם ה"ל למימר דהא בפחות מג' הוי כמכנסים גמורים ועוד דחוק לאוקמי במטה פחות מג' דוןקא דהא ברייטא סתמא קתני עד שייניחם תחת המטה וסתם מטה נדאי גבוהה מג' ולפ"ז לרש"י הוי האבעי' אליבא דכ"ע וא"כ הוי לי' להרי"ף להביאה ומדלא הביא הרי"ף הך אבעי' בהלכותיו: לכך קמפרש ה"ר ש"ך דהרי"ף קמפרש להך אבעי' פשיטת רב האי גאון דמפרש דאליבא דרשב"ג דאמר מטה חוצצת הוא דקא מבעי' לי' והיינו בלאחר המטה וא"כ הפירוש הוא פחות מג' נדאי דלא מהני דכלבוד דמי ואינה חוצצת ורצה לומר דכל המטה אינה גבוהה מהערקע ג' ולכך הוי פארעא סמיכתא פדאשפחון לענין רשויות שבת דפחות מג' נא הוי רשות באנפי נפשי' פלל רק פארעא סמיכתא עי' במס' שבת (דף ז).

(והוא שגבוהה ג' ע"ש ומג' עד ט' קבעי משום דאשפחון דלענין שבת הוי פרמלית או מקום פטור רק דלא הוי רה"י גמור אם לא בגבוהה עשרה וכן כל מקום דבעי מחיצה אין מחיצה בפחות מעשרה.

ולכך קמבעי לי' מג' ועד ט' לענין זה מאי אבל עשרה לא קמבעי לי' דנדאי מהני דכל עשרה רשות אחריתא הוא ומפסקת. ולדעתי אפילו אם אין דפנות המטה מגיעים עד לארץ מ"מ הוי רשותא בפני עצמו ומפסקת ואמרינן עלה גוד אחית והוי פאילו המחיצות מגיעות עד לארץ וכן הספיק בתר"י ע"ש.

אלא שבנה נחלקו הרי"ף ורב האי גאון שרה"ג פסק מחמת זה פירוש"ג משום דרב יוסף קמבעי אליבא' והרי"ף פסק דת"ק דמטה אינה חוצצת כלל ולכך לא הביא האבעי' פלל בהלכותיו ובאמת נראין לפ"ז דברי רה"ג מאד חזק פנין דר"י קמבעי אליבא' ועוד הא רבא פסיק הלכתא פחות מג' כלבוד דמי כו' וא"כ בנדאי אית לן למפסק פרבא דבתראה הוא ופסיק הלכתא הכי והיכן מצינו כה"ג שידחו דברי רבא מהלכה בלי שום טעם הא נדאי יש פח יד האמוראים לפסוק פחד אף נגד הפללים המסורים בידינו יחיד ורבים וכדומה.

ולכך היא נראתה לפ"ז דברי רה"ג דפוסק פ'רשב"ג וגם פירושה דשמעתין ניקח טפי לפי רה"ג מלפי' רש"י תדא דלישנא דכל עשרה רשותא אחריתא היא משמע דמפסקת ועוד דברייתא דתני סתמא דתתת המטה שרי מיירי לפ"ז בסתם מטות דמסתמא הם גבוהות עשרה ועיין בזה: והא ליפא לפרושי דהרי"ף קמפרש פ'רש"י דהאי בעי' היא בתחת המטה ומשום דהך דינא דתחת המטה לא אמרה רק רשב"א וכינן דאפסק בשמעתין הלכתא דלא פ'רשב"א משמע לי' ל'הרי"ף דבכנולה מלתא לית הלכה פ'רשב"א אפי' בתה"מ דזה אינו.

ד'הא רבא גופי' פסק דלא פ'רשב"א ואפ"ה קאמר רבא הלכתא כי' ש"מ דלא אפסק הלכתא דלא פ'רשב"א רק בהא דכל הבית פולו חשיב כד"א אבל בתחת המטה הלכתא פ'נותי' וא"כ דברי הרי"ף ליפא לתרוצי פ'ן: ובת"ר"י הביא גירסא אחרת דגם בפחות מג' קמבעי נ"י אי פ'לבוד דמי אם לא וע"פ אותה גירסא פי' שני השיטות שיטת רש"י ושיטת רב האי ג'און ל'כל חד וחד פ'דאית לי'.

למר בלאחר המטה ולמר בתחת המטה דגם בפחות מג' קמבעי לי' אלא שהקשה לשיטת רש"י מאי קמבעי לי' בפחות מג' הא ודאי מלתא דפשיטא היא דכל פחות משלשה פ'לבוד דמי ולא ידענא מאי קשיא לי' בזה לפי רש"י טפי מלפי' רה"ג הא גמי מלתא דפשיטא היא דכל פחות משלשה פ'ארעא סמיקתא היא ואינה חולקת רשות לעצמה כדקי"ל ב'כל מס' שבת ואדרבא לפי רש"י איפא לי'שב קצת כמש"כ בת"ר"י עצמו אלא שכ' ע"ז שהיא דוחק ולפי' רה"ג ליפא לי'שב פ'לל, אלא אי איפא לאקשוני לפי רש"י לפי אותה גירסא הא קשיא דא"כ דגם בפחות מג' קמבעי לי' אם פ'ן במאי מיירי הברייתא דשרי בתחת המטה וא"כ תפשוט לי' מברייתא דעכ"פ דפחות משלשה שרי וזהו באמת קושיא עצומה לפי רש"י לפי אותה גירסא ל'ך נראה דהעיקר פ'גירסא דידן ועיין ב'כל זה היטב: סליק פ'ירקאפ'רק תפלת השחר תוס' ד"ה תפלת השחר וי"ל דזמן מוספין הוא פ'ל היום משחרית ש'הרי קרבות יכול להקריב מ'ד אחר התמיד א"כ גם מוספין יכול להתפלל מ'ד משא"כ במנחה וה"נ אמרינן בפ"ק דע"ז לא לצלי אינש תפלת המוספין ב'יחיד בתלת שעי קמיייתא בריש שתא.

מדבריהם נראה דב'קושייתם הוי ס"ל דזמן מוסף מתחיל אחר שפ'לה זמן של התמיד וכינן דלת"ק זמן התמיד הוא עד חצות א"כ לא מתחיל זמן מוסף אלא מחצות ואילך וא"כ זמנו ממש פ'מו מנחה דגם מנחה עיקר זמנה מחצות אלא משום דלא מצי לכוננו כ"כ בצמצום תקנו עוד חצי שעה היינו מ'שש ומחצה פ'די לצאת מן הספק וא"כ דמיא ממש מנחה למוסף.

ל'ך הקשו מ"ש דלא תני במנחה פ'ל היום פ'מו במוסף וע"ז תרצו דלאו אחר זמן התמיד מתחיל זמן מוסף רק אחר הקרבת התמיד והקרבת התמיד הי' פ'רוב הפעמים פ'מה שעות קודם חצות ד'הא ה'יו מקריבים אותו תי'ך לעמוד השחר ואמרינן בגמ' דמש'ך זמן הקרבתו הוא שעה וא"כ זמן מוסף הוא פ'מעט פ'ל היום ל'ך תני גבי מוסף פ'ל היום וכן הוא פ'נונת התוס' והנה מאי דס"ד דהתוס' דזמן מוסף מתחיל אחר זמן התמיד היינו מחצות לא ידעתי מאין ע'לה על דעתם לומר פ'ך הא לא פ'תיב בי' בין הערבים פ'מו גבי תמיד ומה ש'תרצו דזמנו מתחיל תי'ך אחר ההקרבה נמצא דכמעט ה'יו זמנו פ'ל היום

עדיין אינו מינוש כ"כ ועדיפא מיני' ה"ל לתרוצי דגם קודם הקרבת התמיד אם הקדים המוסף יצא דהא דאמרינו שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ושלא יהא מאוחר לתמיד שפין הערבים אינו אלא למצוה ולא לעכב ועיין בשנו"א ופשוט: שם תוס' ד"ה טעה וא"ת והא קי"ל תפלת ערבית רשות ועוד קשה מלקמן טעה ולא הזכיר יעו"י ערבית אין מחזירין אותו מפני שאין מקדשין החודש בלילה תפוק לי' דת"ע רשות ול"ל האי טעמא דאין מקדשין ותרוצו דמ"מ מצוה אית ב'י ובה"ג (הביאו הרא"ש) תירץ דהיכי דהתפלל א"כ פבר שונו' עלי' חובה ולקף חוזר ומתפלל אם טעה.

והנה הרא"ש הקשה על דברי בה"ג דממ"נ איך פנונתו דאם פנונתו דדוקא באותה תפלה שהתפלל בלילה זו עצמה שוי' לאותה לילה לחובה א"כ קשה מהא דאמרי' במס' שבת למ"ד ת"ע רשות מכי שרי המיני' לא מטרחינו לי' משמע הא לא שרי המיני' מטרחינו ואמאי הא לא התפלל ולא שוי' עלי' לחובה ** (הגה"ה ולא ידענא אמאי לא הקשה בפשיטות ע"ז מסוגיא דידן דטעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתיים דג"כ לא יתורץ בתירוץ בה"ג וצ"ל דמשמעמא בלא"ה לא הוי קשה כ"כ דנוכל לומר דהא דאמר מתפלל שחרית שתיים היינו שראשי להתפלל וא"צ חידוש אכל אינו חייב להתפלל ולקף מקשה רק מהא דשרי המיני' דהתם אמר לא מטרחינו לי' מפלל דאי לא שרי מטרחינו לי' ** ואם פנונתו הוא אם דרכו להתפלל בשאר לילות נמי שונו' לחובה ולא מצי פטר נפשי' בשום לילה א"כ תקשה מסוגיא דיומא ע"ש ברא"ש.

ולקף הסכים לתירוץ התוס' וכן בתר"י הסכים לתירוץ התוס'. והרי"ף הביא לשני התירוצים וכתב עלה בתר"י והרי"ף הביא שניהם ונראה שסומך יותר על תירוץ בה"ג ע"כ ולא ידענא מהיכן משמע לי' פן בהרי"ף.

ולדעתי אפשר לומר דדעת הרי"ף דצרכינו להנה פירמי שינויי דבתירוץ בה"ג לחוד לא יתורץ רק מהא דאין מקדשין כו' אכל אפתי תקשה מסוגיא דידן דטעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתיים לקף הוצרך גם לתירוץ התוס' ובתירוץ התוס' לחוד לא סגי דלישנא דאין מחזירין דקאמר גבי טעה ולא הזכיר יעו"י משמע לי' להרי"ף דהוא לשון חובה ומדקאמר גבי ערבית דר"ח דאין מחזירין מפלל דבשבת ויו"ט מחזירין והוי עליו חוב גמור להתפלל לקף הוצרך גם לתירוץ בה"ג.

ועוד הי' נראה להביא רא' קצת לנה דליכא לפרושי לישנא דמחזירין דתני התם רק בלשון חובה ולא מצינו לפרושי דהפנונה דליכא מצוה פלל לחזור ולהתפלל שנית ת"ע בשכח יעו"י בר"ח דמהכ"ת נאמר דלא יהא בזה שום מצוה הא פיון דפסק הרמב"ם דבת"ע אם הנה עומד ומתפלל ונזכר שפבר התפלל גומר תפלתו ע"ש מש"כ דטעמו הוא דבת"ע ליכא פלל משום פל תוסיף ורשאי להתפלל שני פעמים בלי שיכנון שנית לנדבה וא"צ פלל פל התנאים דבעינן לתפלת נדבה וכיון דרשאי להתפלל ערבית שתיים להדיא א"כ אמאי לא יהא מצוה בשכח יעו"י להתפלל שנית דליכא למימר דאין מצוה פלל בהזכרת יעו"י בערבית דא"כ למאי תקנו פלל להזכיר יעו"י בערבית וע"כ צריף לומר דאיכא מצוה בהזכרתו א"כ למה לא יהא מצוה אם יתפלל שנית ויזכיר יעו"י אלא נדאי דאין מחזירין דקאמר היינו דאין מחייבים אותו לחזור ולהתפלל דרף חוב מפלל דבשבת ויו"ט מחייבין אותו דרף חוב גמור ולקף אצטריכינו שפיר לתירוץ בה"ג ולא סגי בתירוץ

התוס' לחדוד כנלע"ד בכוננת הרי"ף ואף שבהראי' שהבאתי יש לדון בה מ"מ הדברים מצד עצמם נכונים דלישנא דמתזירין לשון חוב משמע וכדכתבנא ועיין בכל זה: שם וכ"ע עד חצות ותו לא והא אומר כו' א"ר יוחנן טעיה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שמים טעיה ולא התפלל שחרית מתפלל מנחה שמים לא זכיתי להבין סוגיא זו על בוריא דמאי מקשה מדר"י דלמא תשלומין שאני תדע דהא תפלת ערבית נדאי ליכא למימר דזמנה היא בשחרית ואפ"ה מתפלל שחרית שמים וא"כ ע"כ צ"ל דתשלומין מלתא אחריתא היא ועיקר זמנה הוא בליילה וא"כ מאי קשיא ליה מטעיה ולא התפלל שחרית דמתפלל מנחה שמים אמתניתין דתני עד חצות דמתני' עיקר זמנה אתי לאשמעינו דאינו אלא עד חצות.

וגם איכא נ"מ טובא בין עיקר זמנה להיכי דאינו מתפלל אלא בתורת תשלומין דבעיקר זמנה אפי' אם המשיך במזיד עד קרוב לסוף הזמן אפ"ה כל פמה דאיכא שהות עדיין להתפלל הוא מתפלל כיון דעדיין לא עבר עיקר זמנה ובתשלומין אם ביטל במזיד שוב אין לו תשלומין ועוד היכי שמתפלל דרף תשלומין מחוייב להקדים התפלה דחובה לתפלת תשלומין כדתניא בברייתא דלקמן מבדיל בראשונה כו' ואם היפך אף בדיעבד לא יצא כמו שפסקו הרי"ף והרמב"ם וכל הפוסקים בסוגיא דלקמן.

ועוד כתב הב"י בשם הרשב"א וכן הוא דעת הראב"ד בפ"ג מהל' תפלה ה"ט דלא שייך תשלומין אלא בזמן תפלה הסמוכה הא שלא בזמן תפלה לא עי"ש וא"כ טובא נ"מ איכא בין עיקר זמנה להיכי דמתפלל דרף תשלומין וא"כ מאי קשיא ליה אמתניתין דמתניתין עיקר זמנה אתי לאשמעי' ולא מיירי כלל מתשלומין וראיתי במהרש"ל שהרגיש בזה וכתב וז"ל ונ"ב אלמא דמושקה זמנה עד תפלת מנחה והיינו אחר חצות אבל מתשלומין שמתפלל תפלת מנחה שמים לא קדדיק דהא ת"ע כ"ע כו' עי"ש בדבריו ולא ידענא מהיכא משמע לי' דמושכת זמנה עד תפלת המנחה והיינו אחר חצות דאין פאן שום משמעות לזה גם אחר חצות תיקף הא מתחיל זמן מנחה דחצי שעה אינו רק משום דלא בקיאיז לכונן כולי האי וא"כ דברי מהרש"ל תמוהים.

גם ברש"א כתב ולא ניקח ליה לאוקמי במזיד כו' עי"ש בדבריו וגם דבריו תמוהים דאטו אנו צריכין לאוקמי מתניתין בביטול במזיד אנו הכי קא קשיא לן דמתניתין עיקר זמנה אתי לאשמעינו וממילא יהיה נ"מ לביטול במזיד וגם שארי נ"מ שפכתנו וא"כ גם הוא לא הועיל בדבריו פלום.

וצריך לומר דאפתי לא ידע הגמ' דהך דינא לחלק בין שוגג למזיד דהא בסמוך מקשה מברייתא דמענות לא יוכל לתקון ומשני פן ש"מ דעתה אפתי לא הוי ידעינו לפלוגי בהא וכיון שפן לא הוי ידע שום נ"מ בין היכי שמתפלל בעיקר זמנה להיכי דמתפלל דרף תשלומין דהא דמחוייב להקדים תפלת חובה לתפלת תשלומין זה אפילו אי הוי עיקר זמנה עד הערב אפ"ה הוי בעי להקדים תפלת המנחה לפי מה שפירש רש"י לקמן גבי הנה לפניו שתי תפלות אחת של מנחה ואחת של מוסף עי"ש בפרש"י (וע' במה שנקתוב שם אג"ה) ואפי' למה שיתבאר לקמן אג"ה דהטעם דמקדים מנחה למוסף הוא משום תדיר ודלא פריש"י מ"מ לא קשיא דהך דמקדים חובה לתשלומין ילפינו מברייתא דלקמן מבדיל בראשונה כו' ובסוגיא זו אפתי לא הוי ידעינו מהך ברייתא.

תדע דהא מבעי ליה טעה ולא התפלל מנחה מהו שיתפלל ערבית שתיים ופשיט מדר' יוחנן ולא קפשיט מבריתא דלקמן. גם בדינו של הרשב"א נמי ליכא שום נ"מ לרבנן פנין דעד חצות מושכת זמנה ותיכף אחר חצות מתחיל זמן מנחה (דהך חצי שעה אינו רק שיהיה בבירור אחר חצות) וא"כ ממילא בזמנה מושכת עד הלילה וכינן שלא ידע שום נ"מ בזה שפיר קא קשיא ליה דלתני דתפלת השחר זמנה עד הערב כמו גבי מוספים דתני ושל מוספים כל היום אף דמקרי פושע פדאמרינן בגמרא מ"מ פנין דמצי להתפלל כל היום תני כל היום וה"ל למתני גם גבי תפלת השחר נעדיין לא נתבררו אצלי הדברים האלו כל הצורך.

גם לפי דברי הרשב"א עדיין אינם מיושבי דאי הוי תני כל היום ודאי דה"א דמתפלל אף באותה חצי שעה דמאי אכפת לן לשחרית אי אינו בבירור אחר חצות אבל עתה דמשום תשלומין אינו מתפלל אלא בשעה שהיא בבירור זמן תפלת מנחה בכדי שיוכל להקדים תפלת חובה דבלא"ה לא יצא וכל זה צ"ע.

עוד איכא נ"מ להיכי שהיה פטור בשעת עיקר זמנה פגון שהיה אוגן וכדומה דאז ודאי א"צ להשלים אח"כ ועדיין לעיל ברא"ש: ודע דבעיקר הך דינא דכתבו הרשב"א והראב"ד דאין תשלומין אלא בתפלה הסמוכה נמצא דלדין דפסקינן כר' יהודה דאמר עד ד' שעות א"כ מד' שעות עד שש ומחצה דהוא זמן מנחה אינו רשאי להתפלל שחרית כלל כן הוא פוננת הרשב"א לפי מה שהבין הב"י.

והט"ז סי' פ"ט פתב בו פוננה אחרת עי"ש ויהינן דגם בזמן תפלה הסמוכה אינו רק בשעה שהוא עסוק בתפלה הסמוכה אז תיכף לאותה תפלה יכול להשלים משא"כ אם נזכר זמן רב לאחר שפבר התפלל התפלה הסמוכה שוב אינו משלים ורצה לומר אם לא התפלל מנחה ולא נזכר מזה בשעה שהתפלל ערבית ואח"כ באמצע הלילה וכדומה נזכר שלא התפלל מנחה שוב אינו משלים פנין שהוא מופלג הרבה מתפלת ערבית שהתפלל פבר אף שעדיין הוא זמן תפלת ערבית דהא זמנה כל הלילה וכן בתפלת שחרית אם נזכר לאחר שהתפלל מנחה אף נעדיין לא עבר זמן מנחה מ"מ פנין דהוא זמן רב לאחר שהתפלל שוב אינו מתפלל ובאמת פי לשון הרשב"א מורה גם ע"ז מדדייק לה מדלא קאמר טעה ולא התפלל מנחה מתפלל כל הלילה כמו"ש הט"ז.

מ"מ גם לפי הב"י ודאי דכונן ג"כ הרשב"א. ודלא כהט"ז שדחה לגמרי פ"י הב"י דוק ותשכח וא"כ הרשב"א תרתי קאמר דאינו משלים אלא בזמן תפלה וגם דוקא בשעה שהוא עסוק בתפלה: אמנם הרי"ף והרא"ש פתבו דלדין דפסקינן כר"י היכי דטעה ולא צלי עד ד' שעות מצלי לאחר ד' ושפיר דמי ומקבל שכר תפלה שלא בזמנה.

משמע להדיא דמצי לאצלוני תיכף אחר ד' שעות ולא בעי להמתין עד זמן מנחה אלא דאם לא נזכר עד זמן מנחה מחוייב להתפלל מנחה מקודם וגם משמע מדבריהם דדוקא היכא דטעי אבל אם ביטל במזיד שוב אינו משלים אפ"י קודם חצות דלאחר ד' לר"י הוא כמו אחר חצות לרבנן פנין דלר"י לא הנה קרב התמיד אלא עד ד וכן פתב בה"ג.

ואם נזכר בתוך אותו חצי שעה היינו בין שש לשש ומחצה נראה דלא מצי להתפלל כלל פנין דלפי האמת הוא זמן מנחה ומחוייב להקדימה רק משום דלא מצי לכונן כ"כ תקינו

עוד חצי שעה וא"כ מנחה קודם לא מצי להתפלל כיון דעדיין לא עברה החצי שעה שתקנו לצאת מידי ספק ולהתפלל שחרית לא מצי כיון דבאמת כבר הגיע זמן מנחה ומחוייב להתפלל מנחה מקודם ולכך אין לו תקנה אם לא שימתין עוד חצי שעה ויתפלל מנחה מקודם: ובהו יתבארו דברי הרמב"ם דבפ"ג מהל' תפלה ה"א פתב דאם עבר או טעה והתפלל אחר ד' שעות עד תצות מקבל שכר תפלה שלא בזמנה ובהלכה ט' פתב מי שטעה ולא התפלל שחרית ועבר חצי היום ותפלל מנחה שתיים ור"ל כיון שעבר חצי היום אז אין לו תקנה אם לא שייתפלל מנחה שתיים וממילא ידעין דצריך להמתין עוד חצי שעה וא"כ חצי היום דכתב הרמב"ם בדיוקא נקיט ודלא כהכ"מ דכ' דלא דווקא וכן פתב בקצרה במשנה למלך אלא שמ"ש המשנה למלך שהוא כמ"ש הראב"ד לא דק בהו דדעת הראב"ד הוא פדעת ש הרשב"א וכמ"ל: אלא שמ"ש הרמב"ם ואם עבר דמשמע אפי' במזיד נמי מתפלל עד תצות לא ידעתי מנ"ל הא.

ועיין בט"ז וביתר אחרונים שטרחו עצמם בהו ובכולם אין בהם ישוב מרנוח ונלאיתי להאריך בהו פי העיקר נ"ל דמ"ש הרמב"ם ואם עבר היינו באונס וכדומה אבל לא במזיד ועוד צ"ע קצת בדברי הרמב"ם דלמה נקיט לשון דיעבד ואם עבר כו' והתפלל ולא תני לשון לכתחלה ואם עבר ולא התפלל עד ד' שעות מתפלל לאחר ד' וכו'.

ועכ"פ איך שיהיה דברי הרמב"ם לדינא. הספיק בפר"ח פהרי"ף והרא"ש דאם ביטל במזיד אינו מתפלל לאחר ד' כלל אף קודם תצות ועדיין צ"ע בכל זה.

גם דין השני של הרשב"א שיהבין בו הט"ז לפ"ז ג"כ אין לו מקום. ועוד לא ידעתי מה גבול יש בהו כמה יהיה שיעור ההרחק בין תפלה שהתפלל שלא יוכל עוד להתפלל ולא מצינו בשום דוקטא שיעור לזה גם ראיתו של הרשב"א אינה מוכרחת כ"כ דלהכי***(נראה דצ"ל אמר מתפלל.

**) מתפלל ערבית שתיים ולא תני מתפלל כל הלילה לאשמעין דבעי לאקדומי דערבית אם לא התפלל עדיין ואי הוי תני כל הלילה ה"א דרשאי להקדימה לת"ע דהכי משמע לישנא דכל הלילה ועיין: ולענין אם אינו משלים רק בתפלה הסמוכה או אפי' אחר כמה תפלות גם בהו ב' שיטות מ"מ להלכה נקטינן דאינו משלים רק תפלה הסמוכה ולא יותר וכפשוטא דלישנא דגמרא וכן פסקו התוס' והרא"ש והרמב"ם והשיטה השנית הובא בתר"י וכן הוא דעת הרשב"א דחולה משלים כל תפלותיו שביטל בחליו אם נזכר אחר כמה תפלות נמי משלים: שם ע"ב ואם הבדיל בשני' ולא הבדיל בראשונה שני' עלתה לו ראשונה לא עלתה לו למימרא דכיון דלא אבדיל כמאן דלא צלי דמי ורמינהו כו' ומסיק בקש"א.

פשוטא דפירושא דשמעתין נראה פשוט דהמקשה היה סבור דלכך ראשונה לא עלתה לו משום דראשונה התפלל לשם חובה והיה צריך להבדיל בהו וכיון דלא אבדיל בהו לא עלתה לו ושני' עלתה לו דשני' התפלל לשם תשלומין והא דהבדיל בהו אינו מפסיד תפלתו בכך ולכך עלתה לו שני' לתשלומין אבל תפלה דחובה צריך לחזור ולהתפלל ולהבדיל שנית ולכך מקשה שפיר למימרא דכיון דלא אבדיל כמאן דלא צלי דמי ומסיק בקש"א.

וכינן שפן הנה הדין כינן דפסקינן דמשום הבדלה אינו חוזר וכאיך ברייתא דנרמינהו גם כן אין צריף לחזור ולהתפלל בהבדיל בשני ולא הבדיל בראשונה. אלא שהראש הביא בשם גאון דכינן דלא אסקינן בתיובתא ולא קאמר רק קשיא וכל קושיא יש לה תירוץ לכה קמתרץ גאון הנה שתי ברייתות דלא יפלו אהדי דאין פנונת הברייתא ראשונה דלא עלתה לו משום דלא הבדיל רק משום דגלי אדעתיה דהקדים תפלת תשלומין לשל חובה ולכה לא יצא וכה דצריף לחזור ולהתפלל לאו אותה דחובה אלא אותה דתשלומין ואינו מבדיל בה.

ויצא להם מזה דין חדש שאם הקדים תשלומין לחובה לא יצא יד"ח ונהו פנונת הרי"ף ליישב קושית הש"ס ועכ"פ הש"ס דמסיק בקושיא קמפרש להו ברייתא כמש"ל דהו דראשונה לא עלתה לו הוא דחובה משום שלא הבדיל בה.

והו דצריף להתפלל שנית הוא דחובה ולהבדיל. כן הבינו התוס' פשטא דשמעתין ולכה פתבו ומיהו ברב אלפס לא משמע כן ונתקשה במהרש"א אמאי לא הביאו ראי' מהגמ' ע"ש בדבריו שנדחק לתרץ ולפמ"ש לק"מ ודוק ובנה תבין דברי הרא"ש שאחר שהביא דברי הגאון כתב וז"ל מיהו אם לא הבדיל באחת מהן או שהבדיל בשתייהן אין מחזירין אותו וכו' וכן משמע מדפריף למימרא כו' כמאן דלא צלי דמי משמע הו אי כמאן דצלי דמי יצא ידי שתיים אע"פ שלא הבדיל בראשונה והבדיל בשני' ראשונה עלתה לו לשם חובה ושני' לשם תשלומין עכ"ל ובמע"מ נתקשה בהבנתו.

ודבריו פשוטים ומבוארים ע"פ מש"כ דעיקר פנונת הרא"ש להביא ראי' על דין השני דאם הבדיל בשתייהן יצא אף שאמר מלתא יתירתא בתפלת תשלומין לית לן בה (דדין הראשון א"צ לרא' פלל דלמה לא יצא כינן הבדלה אינה מעפכת) רק דין השני צריף ראיה דאימא כינן דאמר מלתא יתירתא הוי כמו הפסק בתפלה לכה מביא ראי' שפיר מקושית הש"ס דאי הוי כמאן דצלי כו' ושני' לשם תשלומין ואף דהבדיל בה ואמר מלתא יתירתא אפ"ה לית לן בה ולא הוי הפסק וזה ברור בכנונת הרא"ש ודוק כי קצת.

ומה שהביא הב"י בשם או"ח שלמד מזה שאם הזכיר מאורע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה אין מחזירין אותו ופסק כן בש"ע יפה השיב בט"ז דלא דמי פלל להכא דשאני הכא דבאמת הוא זמנה אלא שאין צריף להזכיר משא"כ מאורע שאר ימים דלא הוי זמנה פלל ע"ש בדבריו כי נכונים הנה ורש"י דפירש בסוגיין שני' עלתה לו כו' שאין לו להקדים תפלה שעבר זמנה לתפלה שזמנה עכשיו כו' צריף לומר דלאו לפרושי סוגיא דשמעתין קבעי רש"י רק לפרושי הברייתא אליבא דאמת כמו שמפרשה הגאון בכדי שלא תקשה קושית הש"ס דאילו סוגיא דשמעתין אי אפשר לפרשה אם לא כמ"ש דאל"כ לא הוי מקשה מידי כנ"ל פשוט ועיין: ולענין מה שנסתפקו בתוס' דהיכי דטעה ולא התפלל במנחה דר"ת היינו שלא הזכיר יעו"י אי בעי להתפלל ערבית שתיים עיין ברא"ש שכתב דהדבר מוכרע ומצד הסברא נראה דצריף להתפלל שנית ומ"מ פתבו דיתפלל דרוך נדכה וצ"ל דמה שהכריעו התוס' שצריף להתפלל מדברי הרי"ף לא נראה לי להרא"ש לרא' ובאמת בקל יש לחלק ביניהן ועיין: שם תוס' ד"ה יעקב תימן ת"ע תימה כו'.

התוס' אָזְלֵי לְשִׁיטְתָם בַּפ"ק שְׁפָתָבוּ בְּשֵׁם ר"י דק"ש תְּלֵי בַתְּפִלָּה אָבָל לְפִי מַש"כ לְעֵיל
בְּשִׁיטַת רַש"י דַּתְּפִלָּה כ"ע מוֹדִים דְּזַמְנָה מִבַּע"י לר"י מְפַלֵּג הַמְּנַחָה דַּתְּלִמוּד עָרוּף הוּא
לְקַמֵּן דָּאֵי בְּעֵי כְּמַר עֶבֶיד כּו' וְאַמְרִינוּ נְמִי מְדַרְב צְלִי שְׁלֵשׁ שָׁבַת בַּע"ש מְפַלֵּל דְּהִלְכָה כּו' ר"י
א"כ בַּתְּפִלָּה אֵין פֶּאן סַפֵּק פֶּלֶל דִּינְצָא מְפַלֵּג הַמְּנַחָה וְאַפ"ה בַּק"ש בְּעֵינֵן צַה"כ דְּוִוְקָא.

א"כ לֹא קָשָׁה קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' פֶּלֶל: שְׁם תּוֹס' ד"ה עַד פִּלַּג הַמְּנַחָה תִּימָה מַנ"ל הָא וכו'.
מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' נִרְאָה דר"י לֹא פִּלִּיג אַעֲיָקָר זְמַן תְּמִיד שְׁל בֵּין הָעֶרְבִים דְּהוּא עַד הַלְיָלָה
דְּבִזָּה מוֹדָה לְחַכְמִים רַק דְּפִלִּיג בְּזַמְנֵן תְּפִלַּת הַמְּנַחָה וּלְכַף מִקְשׁוּ מַנ"ל הָא.

אָבָל מִפְּשָׁטָא דְּבְרִייתָא הִזְה נִרְאָה דר"י פִּלִּיג גַּם אֲזַמְנֵן הַקְּרַבַּת הַתְּמִיד דְּלֹא הֵוֹכֵשׁ
לְהַקְרִיבוּ מְפַלֵּג הַמְּנַחָה אִפִּי בְּדִיעֵבַד דְּהָא דְּוָמֵיָא דַּתְּמִיד הַשְּׁחַר קְתַנֵּי מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ כּו'
שְׁהָרֵי כּו' וְכִי הִכִּי דְּגַבֵּי תְּמִיד הַשְּׁחַר עֵינְקָר פִּלְוִגְתֵּי דר"י הוּא אֲזַמְנֵן הַקְּרַבַּת הַתְּמִיד דְּכָל
כְּמָה דְּכִשְׁר לְהַקְרִיב הַתְּמִיד עַד אוֹתוֹ זְמַן נִמְשָׁף זְמַן הַתְּפִלָּה וְלֹא אֲכַפַּת לָן פֶּלֶל בְּמָה שְׁהָיוּ
מְמַהֲרִין בְּכָל יוֹם לְהַקְרִיבוּ מִן הַבּוֹקֵר רַק בְּזַמְנֵן דְּכִשְׁר לְהַקְרִיבוּ וְא"כ גַּבֵּי מְנַחָה נְמִי אֲמַאי
לֹא נִימָא הִכִּי וּמָה בְּכַף שְׁהִי מִקְרִיבִין אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם בַּט' וּמְחַצָּה מ"מ פִּינֵן דְּכִשְׁר הַקְרִיבוּ
עַד הָעֶרֶב א"כ יֵהִי זְמַן מְנַחָה ג"כ נִמְשָׁף עַד הָעֶרֶב בּוּ לְכַף הִזְה נִרְאָה דר"י פִּלִּיג אַעֲיָקָר
זְמַן הַקְּרַבַּת הַתְּמִיד וּצ"ע: דַּף כּו תּוֹס' ד"ה ת"ש הַתּוֹס' מְחַקְו פִּלְוִגְתֵּי דר"י מִמְתַּנִּיתִין
וְיוֹתֵר הִזְה נִרְאָה לְגַרְוִס כֵּן בְּמַתְנֵי חֲדָא דָּאֵין זֶה טַעַם פֶּלֶל דְּאִטּוּ מְשׁוּם שְׁאֵין הִלְכָה כְּמוֹתוֹ
לֹא יִשְׁנָה רַבִּי זֶה בְּמַשְׁנֵתוֹ וְעוֹד דָּא"כ אֲמַאי לֹא הוֹכִיחַ דְּהִלְכָה כּו' ר"י בְּרִישָׁא רַק מְשׁוּם
דַּתְּנֵן בְּבִחְרִיתָא פְּנוּתִיָה תִּפּוּק לִי מְדִשְׁנָה ר' בְּמַתְנֵיתִין ש"מ דְּהִלְכָה כְּמוֹתוֹ.

מִיֵּהוּ זֶה יֵשׁ לְדַחוּת דָּאֵי מִמְתַּנִּיתִין ה"א דְּעֶבֶיד כְּמַר כּו' כְּמוֹ גַּבֵּי מְנַחָה אִף הֵתֵם גּוּפִי
תִּקְשָׁה דְּמַאי קָאֵמַר הַשְּׁתָא דְּלֹא אֲתַמַּר כּו' דְּעֶבֶיד כְּמַר כּו' תִּפּוּק לִי מְדִשְׁנָה אוֹתוֹ רַבִּי
בְּמַתְנֵיתִין וְגַם זֶה יֵשׁ לְדַחוּת מ"מ יוֹתֵר נִרְאָה כְּגִי דִידֵן דָּאֵין טַעַם פֶּלֶל לְמוֹחְקוֹ וְזֶה פְּשׁוּט.

שְׁם ע"ב תּוֹס' ד"ה הוֹאִיל הֵכָא נְמִי נִימָא לְעַנְיֵן חוּמְרָא וְאַמַּאי שְׁרִי לִיה וְהַקּוּנְטֵרַס פִּירִשׁ
בְּפִנֵּים אַחַר עכ"ל ר"ל דְּרַש"י קְמַפְרִשׁ דְּהַתּוֹסְפוֹת שְׁבַת תְּלוּי בַתְּפִלָּה פִּינֵן דַּתְּפִלְתּוֹ תְּפִלָּה
וְהוּא צְלִי שְׁל שְׁבַת בְּהַכְרַח מְחַוְיָיב לְקַבֵּל עֲלֵיו גַּם כֵּן תּוֹס' שְׁבַת מְשַׁעַת תְּפִלָּה וְכֵן מוֹרָה
לְהַדְיָא לְשׁוֹן רַש"י שְׁכ' אָבָל לְעַנְיֵן תּוֹס' אַע"ג דְּבִטְעוֹת הֵוִי תּוֹס' הוּא ע"י תְּפִלָּה הוֹאִיל
וְאַמַּר תְּפִלָּה קַבְּלָה הִיא עכ"ל רַש"י הָרִי לְהַדְיָא דְּרַש"י תְּלֵי הַתּוֹס' בַּתְּפִלָּה פִּינֵן דַּתְּפִלְתּוֹ
תְּפִלָּה אַע"ג דְּבִטְעוֹת.

א"כ בַּע"כ דְּגַם קַבְּלַת הַתּוֹס' נְמִי קַבְּלָה הִיא דָּאֵי אֲפָשָׁר שְׁיִהִיָה תְּפִלְתּוֹ תְּפִלָּה שְׁהַתְּפִלֵּל
שְׁל שְׁבַת וְלֹא יִהִיָה קַבְּלְתּוֹ קַבְּלָה וּלפ"ז צְבוּר בַּע"ש אִם טַעוּ פִּינֵן דְּלֹא מְטַרְחִינוּ לְהוּ
וּתְּפִלְתָם תְּפִלָּה בְּהַכְרַח ג"כ דְּקַבְּלְתָם קַבְּלָה וְאַסוּרִים בְּמִלְאָכָה ג"כ.

וְא"כ הַגַּמ' דְּמַשְׁנֵי שְׁאֵנִי צְבוּר וְכו' לֹא מְחַלֵּק רַק בֵּין צְבוּר לְיַחֲדִיד אָבָל בֵּין תְּפִלָּה לְקַבְּלָה
לֹא מְחַלֵּק פֶּלֶל רַק דְּבַצְבוּר הַתְּפִלָּה תְּפִלָּה וְכִמּוֹ כֵּן הַקַּבְּלָה קַבְּלָה וּבְיַחֲדִיד אֵין תְּפִלְתּוֹ תְּפִלָּה
וּלְכַף גַּם הַקַּבְּלָה אֵינּוּ פְּלוּם וְשְׁרִי בְּמִלְאָכָה זֶהוּ פְּוִנַת רַש"י.

אָבָל הַתּוֹס' קְמַפְרִשֵׁי דְּקַבְּלַת שְׁבַת לֹא בַתְּפִלָּה תְּלִיָא מְלַתָּא דְּנִימָא פִּינֵן דַּתְּפִלְתּוֹ תְּפִלָּה
בְּהַכְרַח כְּמוֹ כֵּן קַבְּלְתּוֹ קַבְּלָה רַק דְּהֵם שְׁנֵי עַנְיָנִים וְיוּכַל לְהִיּוֹת דַּתְּפִלְתּוֹ תְּפִלָּה וְאַפ"ה
אֵין אֲסוּר בְּמִלְאָכָה רַק דְּהִכִּי קָא קְשִׁיָא לִי מְדַחְזִינֵן לְעַנְיֵן תְּפִלָּה דְּאַמְרִינוּ לְקוּלָא דַּתְּפִלְתּוֹ

תפלה ולא פָּעִי לְמַהֲדָר וּלְאַצְלוּנֵי אַע"ג דְּבִטְעוֹת הָיִי אַפ"ה אֲמַרִּינֵן מַאי דְּעֵבִיד עֵבִיד ה"נ
נִימָא לְעֵנִין קַבְלָה לְחוּמְרָא ג"כ דְּמַאי דְּעֵבִיד עֵבִיד אַע"ג דְּבִטְעוֹת וּלְתַסַּר בְּמִלְאַכָּה וְאֵה"נ
אִי הָיִי מְקַבֵּל שְׁפָת עֲלֻנִי בְּלֹא תַפְלָה ג"כ אִיכָּא לְאַקְשׁוּנֵי הָכִי וּמִשְׁנֵי שְׁאֵנֵי צְבוּר דְּלֹא
מְטַרְחִינֵן לְהוּ וּר"ל דְּתַפְלָה גְּבִי צְבוּר שְׁאֵנֵי וּבְיַחֲדִיד בְּאַמְתָּ גַם לְקַלְא ג"כ לֹא מְחַשְׁבֵי מִיָּדִי
מַאי דְּעֵבִיד בְּטְעוֹת וּבְפִעֵי לְמַהֲדָר וּלְאַצְלוּנֵי דְּטְעוֹתָא לֹא פְּלוּם הוּא וּלְכַף לְעֵנִין קַבְלָה גַם
גְּבִי צְבוּר בַּע"ש נְמִי לֹא פְּלוּם הוּא פִּינֵן דְּבִטְעוֹת וְזֵהוּ פְּנוּנַת הַתּוֹס' בְּדְבוּר הַשְּׁנֵי וְכַמ"ש
מְהַרְשֵׁ"א וְאַף פִּי הַלְשׁוֹן עֲדִינֵן קֶצֶת מְגוּמָגֵם לְפִי מְהַרְשֵׁ"א מ"מ הָא וְדַאי דְּכּוֹנְנָתֵם פֶּן
הוּא וְכִינֵן דְּבִלֵּא"ה צְרִיף לְהַגִּיחַ בְּקַל יֵשׁ לְהַגִּיחַ עוֹד קֶצֶת בְּכַדִּי שְׁיִתְיַשֵּׁב הַלְשׁוֹן וְנִמְצָא
פִּי דְּבַרְיָהּ יִהְיוּ מְתַאֲיָמִים בְּזֵה עִם פְּסַק הָרֵא"ש כְּנִלְע"ד בְּבִיאור דְּבַרְיָהּ הַתּוֹס' וּבְמַהֲרֵשֵׁ"א
נְסַתְבַּף בְּכּוֹנְנָתֵם וְאִין טַעַם פְּלִל בְּדְבָרְיוֹ וְהַבְּנִי: דָּף פַּח גְּמָרָא ת"ר הָיִי לְפָנֵינוּ שְׁתֵּי תַפְלוֹת
כו' מְתַפְלִל שֶׁל מְנַחֵה וְאַח"כּ שֶׁל מוֹסָף שְׁזוֹ תְּדִירָה וְזוֹ אֵינְהָ תְּדִירָה פֶּן הוּא הַגִּי בַּש"ס
דִּילֵן וּבְרִי"ף וּבְרֵא"ש לֹא גָרְסִי לְהַף טַעְמָא דְּמַפְנֵי שְׁזוֹ תְּדִירָה כו' וְנִרְאֵה דְּגַם רַש"י לֹא
גָרַם לָהּ וּלְכַף קְמַפְרֵשׁ טַעְמָא אַחְרֵינְיָא מַפְנֵי מָה הוּא מְקַדִּים שֶׁל מְנַחֵה בְּכַדִּי לְהַקְדִּימָה
בְּתַחֲלַת זְמַנָּה שְׁלֹא יִקְרָא פּוֹשַׁע גַם עֲלֵיָהּ וְאַח"כּ שֶׁל מוֹסָף הוּאִיל וְאַיְחַר זְמַנָּה אֵינוֹ עוֹבֵר
כו' עַכ"ל רַש"י.

וַצ"ל דְּלֹא נִיחָא לְרַש"י בְּטַעְמָא דְּתְדִיר דְּטַעְמָא דְּתְדִיר אֵינוֹ שְׁנִיף רַק הִיכִי שְׁהַגִּיעַ זְמַנָּם
כְּאַחַת אֲבָל הֵכָא דְּמַקְוֵדָם חַל עֲלֵיו חִיּוּב תַפְלַת מוֹסָף קוֹדֵם שְׁחַל עֲלֵיו חִיּוּב תַפְלַת הַמְנַחֵה
לְכַף אֵין שְׁנִיף כְּאֵן טַעְמָא דְּתְדִיר לְכַף קְמַפְרֵשׁ רַש"י טַעְמָא אַחְרֵינְיָא, וְנִרְאֵה דְּגַם הַתּוֹס'
וְהָרֵא"ש שְׁפָתָבוּ בַּש"ם ר"י דְּהֵכָא מִיָּרִי דוֹקָא בְּרוּצָה לִילָף לְסַעוּדָה גְּדוּלָה וְכַה"ג דְּצְרִיף
לְהַתְפַּלֵּל מְנַחֵה בְּהָא הוּא דְּמַקְדִּים אֲבָל בִּלֵּא"ה פִּינֵן שְׁיֵשׁ שְׁהוּת לְהַתְפַּלֵּל מְנַחֵה בְּזְמַנָּה
אֵין לוֹ לְהַקְדִּים תַפְלַת מְנַחֵה לְתַפְלַת מוֹסָף וּלְכַף בִּיּוּה"כ לְעוֹלָם מְתַפְלִלִים מוֹסָף תַחֲלָה
אַף אִם נִמְשָׁף זְמַן שְׁחַרִית עַד אַחַר חֲצוֹת עַכ"ד סְבָרִי ג"כ כְּטַעְמָא דְּרַש"י דְּאִילוֹ לְטַעְמָא
דְּתְדִיר אֵין טַעַם בְּדְבַרְיָהּ פְּלִל אֲלֵא ע"כ דַּס"ל כְּטַעְמָא דְּרַש"י.

אַף קֶשֶׁה טוֹבָא דְּבִזְבָּחִים פֶּרֶק פֶּל הַתְּדִיר (דָּף צֵא.) קְמַפְרֵשׁ לְהַדְיָא דְּטַעְמָא הוּא מְשׁוּם
תְּדִיר וְאַדְרַבָּא מוֹכַח מְשֵׁם דְּלִיכָּא טַעְמָא אַחְרֵינְיָא לְהַקְדִּים דְּמְנַחֵה רַק מְשׁוּם תְּדִיר דַּל"כ
לֹא הָנִה פְּשִׁיט מִיָּדִי הָתָם לְעֵנִין תְּדִיר וּמְקוֹדֵשׁ ע"ש הֵיטֵב פֶּל הַסּוּגְיָא וְתִימָה עַל רַש"י
שְׁפִירֵשׁ טַעְמָא אַחְרֵינְיָא.

וּבְזֵה נִדְחוּ ג"כ פֶּל הַטַּעְמִים שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש לְעֵנִין יוּה"כ וַצַּע"ג לִיִּשְׁבֵי דְּבַרְיָהּ.
וְדַע דְּמַדְבְּרֵי רַש"י אֵלוֹ מוֹכַח דְּלַכְתַּחֲלָה יֵשׁ לְהַתְפַּלֵּל מְנַחֵה גְּדוּלָה וְאִין פֶּן דַּעַת הַרְמַב"ם
בַּפ"ג מֵהַל' תַפְלָה שְׁכ' הַמְתַפְלֵל מְשֵׁשׁ שְׁעוֹת וּמְחַצָּה יֶצֶא וּמְבָאָר הַב"י בַּסִּי' רַל"ג דְּבַרְיָהּ
הַרְמַב"ם מְדַכְתֵּב לְשׁוֹן יֶצֶא מְשַׁמַּע שְׁאֵינוֹ מְתַפְלֵל מְנַחֵה גְּדוּלָה רַק לַעַת הַצְּנוּרָה אוֹ אִם
הַתְפַּלֵּל אֲפִילוֹ בְּלֹא צְנוּרָה יֶצֶא בְּדִיעֵבַד אֲבָל לְכַתַּחֲלָה אֵין לוֹ לְהַתְפַּלֵּל רַק מְנַחֵה קְטַנָּה וְכוּ
פְּסַק בְּשׁו"ע.

וְאַף שְׁאֵין לְזֵה הַכְּרַח מְדַבְּרֵי הַגַּמ' מ"מ מְצַד הַסְּבָרָא נִרְאִין דְּבַרְיָהּ הַרְמַב"ם דְּוּמְיָא דְּתַמִּיד
שֶׁל בֵּין הַעֲרַבִים שְׁהִיוּ מְאַחְרִין בְּכָל יוֹם לְהַקְרִיבוּ בַט' וּמְחַצָּה: שָׁם אַר"י הִלְכָה מְתַפְלֵל
שֶׁל מְנַחֵה וְאַח"כּ שֶׁל מוֹסָף.

קצת יש לדייק בינון דטעמיה דר"י הוא משום שזו עוברת וזו אינה עוברת אבל בלא"ה גם ר"י הנה מודה דמנחה קודמת א"כ בקצרה הנה לו לומר אין הלכה כר"י דאמר דמוסף אינו קרב רק עד זו שעות וממילא ידעינו הא.

וכן לקמן דקאמר אין הלכה כר"י דאמר מתפלל של מוסף ואח"כ של מנחה ה"ל למימר בעיקר מימרין דר"י דאין הלכה פמותו בהא דאמר מוסף אינו אלא עד זו שעות. ולפי פי' רש"י יש ליישב קצת דאשמעינו אע"פ שחל עליו חיוב תפלת המוספין מקודם אפ"ה מנחה קודמת.

וכן יש ליישב ג"כ ע"פ סוגיא דנבחים דה"א משום דמוספין קדישי טפי קמ"ל דשבת למנחה נמי מהני נעדיין צ"ע בזה: דף כט גמ' הא דאדכר בטר שומע תפלה. התוס' הביאו בשם הירושלמי דאם נזכר לאחר שומע תפלה קודם שיעקר רגליו אינו חוזר רק לש"ת ומש"ס דילן דאמר סתמא מחזירין אותו משמע שחוזר לראש דהיינו לברכת השנים וכן פסק בה"ג הביאו הרא"ש דחוזר לברכת השנים וכן פסק הרמב"ם: וילענין אם יכול להזכיר בש"ת ודאי דמוכח מש"ס דילן לפי גי' דילן דאינו מזכיר דדווקא שאלה דהוי בקשה יכול לשאול בש"ת משא"כ הזכרה דאינו אלא שבת אינו ענין כלל לש"ת דהוא בקשה דלהדיא קאמר כן ר' תנחום טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחית המתים מחזירין אותו שאלה בברכת השנים אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בש"ת הרי להדיא דנזכר קודם ש"ת ואפ"ה בהזכרה מחזירין אותו וכן כ' התוס' ד"ה מפני כו' ע"ש.

ובשם הירושלמי שלמי הביאו התוס' דגם הזכרה יוכל לאומרה בש"ת וא"כ ודאי דפליג על ש"ס דילן ולא ידעתי מה עלה על דעת התוס' ד"ה הא לומר ואפשר דגם הש"ס דילן סובר פירושלמי כו' דהא ודאי אינו.

גם התוס' עצמם דחו זה אף גם בזה לשונם מגומגם דבקצרה ה"ל לדחות כמ"ש. וברא"ש מתקון הלשון דאיהו מתחלה הביא הא דר' תנחום ולא גרס בי טעה ולא הזכיר גבורות גשמים כלל רק מתחיל המימרא טעה ולא אמר שאלה בבה"ש ולכך יפה רצה להשוות ש"ס דילן להירושלמי ואח"כ פתב דברוב ספרים גרסי' כמו שהוא בש"ס דילן ולפ"ז ודאי דפליג על הירושלמי ולהלכה נקטינו כש"ס דילן דהזכרה אינו מזכיר בש"ת: וילענין מה שהביאו התוס' בשם הירושלמי דדווקא אם לא הזכיר לא טל ולא מטר הוא דמחזירין אותו אבל אם הזכיר אפי' טל לחודי' נמי אין מחזירין אותו.

מדברי התוס' הנה נראה דקאי גם אשאלה אבל הרא"ש פתב דלא קאי רק אהזכרה דבהא הוא דמהני הזכרת טל לחודי' אבל בשאלה כל שלא] שאל מטר בפירוש מחזירין אותו וכן פסק הרמב"ם וכן הוא בתר"י ע"ש: שם וכשאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא מאי המלך כו' אר"י א"ר חסדא זו תפלת הדרך כו' ואר"י אר"ח כל היוצא לדרך צריך להתפלל תפלת הדרך מאי תה"ד כו'.

מדברי הרי"ף והרא"ש וכל הפוסקים נראה דמפרשי לה אתפלת הדרך ממלש ותינו דמלבד שלש תפלות הקבועות עוד הוסיפו תפלה אחת ליוצא לדרך שיתפלל שלא ינזק בדרך ונהא דאמר לקמן (דף ל).

(אימת מצלי אר"י אר"ח משעה שמהלך קמפּרשי נמי אתה"ד דאינו מתפלל אותה אלא אם כבר התחזיק בדרך. ובר"י ובר"א ש"הג"י משעה שיאחז בדרך ונהפך חזק דהיינו נמי דוקא משעה שהתחזיק כבר בדרך.

והא דהביאו הפוסקים בשם מהר"מ דהיה מסמיכה לברכת גומל חסדים טובים כדי שתהא ברכה הסמוכה לתברתה צ"ל דגם ברכת הגומל היה מתפלל בשעה שהוא מהלך בדרך או דמייבירי דבאמצע דרכו נזדמן לו איזה מקום ישוב ושמה היה מתפלל ברכת הגומל וגם תפלת הדרך וזה הני חשיב ליה כמו שהוא מחזיק בדרך פיו דכבר יצא מביתו וצריך עוד ללכת אף שמתפלל באיזה מקום ישוב מ"מ מהלך בדרך קרינו ל"י ויכול להתפלל תה"ד אבל להתפלל בביתו טרם שיצא לדרך ודאי לא.

ומאד תמוהים דברי הט"ז בסי' ק"י ס"ק ז' שכתב וז"ל וראיתי לקצת מקפידים שלא יאמר אותה עד שהוא דוקא חוץ לעיר על השדה ואין לזה שורש ועיקר מפל הפירושים נהרי מהר"מ היה מתפלל אותה בפקר ביום שרצה ללכת בדרך עכ"ל דנראה מדבריו דרשאי להתפלל אותה בביתו טרם שיצא לדרך והוא תימה רבתא איה נעלם ממנו הסוגיא במקומה דאמרי' משעה שיאחז בדרך והיינו כהמקפידים שכתב הט"ז ושפיר קא קפדי פיון שהוא גמר ערוכה.

גם ר"ח ור"ש במאי פליגי אי מתפלל מעומד או מהלך היה להם להתפלל בביתם טרם שיצאו לדרך ומעומד דהא גם ר"ש מודה דמעומד עדיף פדאמר מהיות טוב כו' וא"כ אמאי לא התפלל בביתו מעומד אלא ודאי דאין מתפללין אותה רק בדרך ודלא כהט"ז ודברי מהר"מ יתפרשו כמו שכתבנו בכדי שלא יסתור גמ' ערוכה וזה פשוט: והא דאמרינו עד כמה כו' עד פרסה קאי נמי אתה"ד.

ושיטת רש"י הוא פיון שפכר הלה פרסה שוב אין דעתו מיושבת מפני טורח הדרך ולכך אינו מתפלל עוד וכיוצא בזה אמרינו בעירובין (דף סה.) הבא מן הדרך אל יתפלל כו' מפני שאין דעתו מיושבת עליו וה"נ דכונתיה אפי' בתפלה קצרה זו נמי פיון שפכר הלה פרסה והוא באמצע הדרך שוב אין דעתו מיושבת עליו אפי' להתפלל תה"ד ולכך אינו מתפלל רק בפרסה ראשונה שעדיין דעתו מיושבת עליו כן נראה להסביר קצת פירוש רש"י: ושיטת בה"ג הוא כמה יהא אורך הדרך שצריך להתפלל וקאמר עד פרסה אבל דרך שהוא פחות מפרסה א"צ להתפלל ולפ"ז גם אם לא התפלל בפרסה ראשונה כל שיש לו ללכת עדיין פרסה עד המקום שהוא צריך צריך להתפלל ולזה הפירוש הסכימו הפוסקים: והא דאמרינו והיכי מצלי ר"ח אמר מעומד ור"ש אמר מהלך קאי נמי אתה"ד.

ולענין פסק הלכה איכא ב' שיטות אי פסקינן כר"ח או כר"ש עיין בתוס'. והא דאמרינו מאי איכא בין הבינו לתפלה קצרה קאי אדלעיל והיא מלתא באנפי נפשה ולפ"ז הא דקאמר לקמן והלכתא הבינו מעומד אין לו מוכן דהא לא הוי פלוגתא בהא דיהיה שייך לומר ע"ז והלכתא ולכך באמת ברי"ף ובר"א ש"לא גרסי להך והלכתא רק הבינו מעומד וקאי על מאי איכא דלעיל מינ' זהו שיטת הרי"ף והרא"ש: והרמב"ם לא פתב כלל להך דינא דתה"ד ולא להך דינא דעד כמה עד פרסה ותמה עליו הב"י בסי' ק"י אמאי השמיט להך דינא והניח בתימה ולעד"נ דהרמב"ם קמפרש דזה קאי אתפלה קצרה דלעיל מיניה דתנו במתניתין מהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה וקאי על ג' התפלות הקבועות

בְּכֹל יוֹם לְהִתְפַּלֵּל י"ח וְעֵלָה תָּנוּן בְּמִתְנִיתִין דְּאִם מְהֵלָּה בְּמַקּוּם סַפְנָה א"צ לְהִתְפַּלֵּל י"ח
רַק תְּפִלָּה קְצָרָה וְקִמְפִּלְגִי תַנְאִי בְּמִתְנִי' וּבְכַרְיִיתָא בְּנוֹסַח תְּפִלָּה קְצָרָה זֹה הֵיאָה הֵיאָה וְעֵלָה
קָאִי גַם ר"י א"ר חֲסֵדָא עוֹד נוֹסַח אַחַר בְּתִפְלָה קְצָרָה זֹה וְכָל הַסּוּגִיָּא פְּוֹלָה מִתְּפִרְשָׁא עַל
תְּפִלָּה קְצָרָה וְכוּ הָא דְקִמְפִּלְגִי ר"ש ור"ת אִי מְעַנְמָד אִי מְהֵלָּה קָאִי נְמִי אַתְפ"ק וּמִשּׁוּם
דְּאֵנוּן פְּסִקִינוּן הִלְכָה פְּאַחֲרִים דְּאָמְרִי צָרְכִי עֲמָה מְרַבִּים לְכָה לֹא הִבִּיא הֶרְמֵב"ם לְהָהּ
מִלְתָּא בְּפִסְקִיו פְּלָל.

וְגַם הָהּ דְּעַד פְּמָה עַד פְּרִסָּה לֹא הִבִּיא מִשּׁוּם דְּמִפְרֵשׁ לָהּ כְּבַה"ג וּלְכָה לֹא שְׁיִיָּהּ זֶה אֱלָא
בְּנוֹסַח דְּאֶר"י אֶר"ח דְּהוּא תְּפִלָּה עַל סַפְנַת הַדְּרָךְ אֲבָל בְּתִפְלָה דְּצָרְכִי עֲמָה מְרַבִּים לֹא
שְׁיִיָּהּ זֶה וּלְכָה לֹא הִבִּיאָה הֶרְמֵב"ם.

וְהָא דְאִימַת מְצַלִי לָהּ בְּשַׁעָה שְׁמֵהּ לָהּ קְמִפְרֵשׁ לָהּ הֶרְמֵב"ם נְמִי דְקָאִי אַתְפ"ק וְדוּק בְּלִשׁוֹן
הֶרְמֵב"ם גְּבִי תַפ"ק שְׁכ' דְּמִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ בְּשַׁעָה שְׁהוּא מְהֵלָּה וּמְזַה מוֹכַח שְׁמִפְרֵשׁ לְסוּגִיָּין
כַּמ"ש. וּלפ"ז לְהֶרְמֵב"ם שְׁפִיר גְּרָסִי' וְהִלְכְתָּא הִבִּינּוּ מְעַנְמָד כו' כְּמוֹ שְׁהוּא הִגִּי' בְּש"ס
דִּילוֹן דְּכִינּוֹן דְּפִלוּגְתָּא דֶר"ח ור"ש קָאִי אַתְפ"ק שְׁיִיָּהּ שְׁפִיר לְמִימַר ע"ז וְהִלְכְתָּא פְּנ"ל
פְּשׁוּט בְּכּוֹנוֹת הֶרְמֵב"ם וּמ"מ פְּשָׁטָא דְסוּגִיָּין מוֹרָה טְפִי כְפִי' הֶרִי"ף וְהֶרָא"ש וְעֵינִין: וְהָא
דְּבַרְכָה זֹה אֵינָה פּוֹתַחַת בְּבָרוּךְ בֵּין אִם הִיא תְּפִלָּה קְצָרָה בֵּין אִם הִיא תְּפִלַּת הַדְּרָךְ וְכוּ
גְבִי תְּפִלָּה קְצָרָה גּוֹפִיָּה לְכָל הַנּוֹסְחָאוֹת דְּתַנְאִי דְּמִתְנִיתִין וּבְכַרְיִיתָא לְכוּלְהוּ אֵינָה פּוֹתַחַת
בְּבָרוּךְ עֵינִין בְּטוֹר סִי' ק"י שְׁנֵי טְעָמִים לְזֶה א' בֵּינּוּ דְּבַרְכַת ש"ת שְׁבַתְפִלַת י"ח סְמוּכָה
לְחֻבְרַתָּהּ א"כ גַּם אוֹתָן בְּרִכּוֹת שְׁמִסִּימּוֹת בִּש"ת אַע"פ שְׁאוּמָרָן בְּאֲמַצְעֵ הַיּוֹם דְּיִינְיָנוּ
לְהוּ פְּסִמוּכוֹת וְזֶה דְּנוֹחַק וְעוֹד טַעַם ב' דְּלֹא בְּעִי שְׁתֵּהָא פּוֹתַחַת בְּבָרוּךְ אֱלָא בְּבַרְכַת הַנְּהַגְנִין
וְהַמְצוֹת שְׁהֵם בְּרִכּוֹת הַשְּׁבַח וְהַהוֹדָאָה מִשְׁא"כ בְּתִפְלָה א"צ שְׁתֵּהָהּ פּוֹתַחַת בְּבָרוּךְ וְכוּ
הָא דְאֶר"י פֶּל בְּרִכָּה שְׁאִין בְּהַ מְלִכוֹת אֵינָה בְּרִכָּה קָאִי נְמִי דְּנוֹקָא אַבְרַכַת הַנְּהַגְנִין וְהַמְצוֹת
מִשְׁא"כ בְּתִפְלָה א"צ לְכָל זֶה וְטַעַם זֶה נִרְאֶה יוֹתֵר נְכוּן וְעֵינִין: דָּף ל גַּמ' ת"ר הִיָּה רֹכֵב עַל
הַחֲמוֹר כו' רַבִּי אוֹמֵר בֵּין כָּהּ וּבֵין כָּהּ יֵשֵׁב בְּמַקּוּמוֹ וְיִתְפַּלֵּל לְפִי שְׁאִין דְּעַתּוֹ מִן שְׁבַת עָלָיו.

רש"י פִּי דְלֵהֲכִי אִין דְּעַתּוֹ מִן שְׁבַת עָלָיו מְפִנִי שְׁקִשָּׁה עָלָיו עֵיכּוֹב הַדְּרָךְ וּלפ"ז גַּם בְּמֵהֵלָּה
בְּרַגְלֵיו נְמִי רִשְׁאִי לְהִתְפַּלֵּל דְּרָךְ הִילּוּכוֹ דְּחַד טַעְמָא לְתַרְנוּנֵיהּוּ שְׁקִשָּׁה עָלָיו עֵיכּוֹב הַדְּרָךְ
וְאֵינּוּ יְכוּל לְכוּנוֹן וְכוּן פְּתַבוּ הַתּוֹס' לְהֵדְאָא בַד"ה הִלְכָה פְּרַבִּי וְאַפִּי' בְּמֵהֵלָּה מִתְפַּלֵּל ע"ש
וְכוּן פְּתַבוּ הַתּוֹס' בַד"ה מְסַמָּה גְּאֹלָה לְתִפְלָה ע"ש.

וּמַחְלָקִי בֵּין תְּפִלַּת י"ח לְהִבִּינּוּ דְּפִסְקִינוּן לְעֵיל דְּדוּקָא מְעַנְמָד מִשּׁוּם דְּהִבִּינּוּ קְצָרָה הִיא
וְאִין בְּהַ רַק שְׁבַע בְּרִכּוֹת וּלְכָה אֵינּוּ קִשָּׁה עָלָיו עֵיכּוֹב הַדְּרָךְ כ"כ וְיִוֹכַל לְכוּנוֹן אֲבָל תְּפִלַּת
י"ח שְׁהִיא אַרְנוּפָה וְקִשָּׁה עָלָיו עֵיכּוֹב הַדְּרָךְ רִשְׁאִי לְהִתְפַּלֵּל גַּם בְּמֵהֵלָּה וְכוּן פְּסַק הֶרָא"ש
וְהַטּוֹר.

וּבְאֲמַת דְּמֵהָ דְּהֶכָּא אִין רִאִי' כ"כ דְּנוּדָאִי טְפִי יוֹכַל לְכוּנוֹן בְּמִן שְׁבַת מִבְּמֵהֵלָּה תַדַּע דְּהָא
פְּסוּקָא רִאשׁוֹן שֶׁל ק"ש דְּבְעִי פְּנוּנָה אוֹ עַד עַל לְבָבָהּ לְחַד תַּנְאִי בְּעִי עֲמִידָה מִשּׁוּם דְּלֹא יוֹכַל
לְכוּנוֹן בְּמֵהֵלָּה וְאֵילּוּ מִן שְׁבַת קוֹרָא אִפִּי' לְכַתְחֻלָּה כְּמוֹ שְׁכַתְבוּ שֵׁם הַתּוֹס' בְּשֵׁם הַיְרִוּשְׁלִמִי.

וְדוּחַק לְחַלְקָה בֵּין יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ לְיוֹשֵׁב ע"ג הַחֲמוֹר דְּאָף דְּבַתְר"י בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו בְּעִי לֹמֵר
כֵּן דְּהִלְכִתּוּ הַחֲמוֹר תְּשִׁיב פְּאֵילּוּ הוּא מְהֵלָּה בְּעֲצָמוֹ מ"מ לְבַסּוּף מְסִיק דְּאֵינּוּ פֶּן וְגַם מְצַד

עצמה הסבֵּרָא נְכוּנָה לְחַלֵּק בִּיגִיָּהוּ דְנוֹדָי טְפִי יוּכַל לְכוּנוֹן בְּיוֹשֵׁב עַל הַחֲמוֹר שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה מְאוּמָה וְאִינוּ עֵינָף מִמְּהֵלֶף בְּרַגְלֵיו דְנוֹדָי הוּא טְרִיד טְפִי וְהוּא עֵינָף מִמְּהֵלֶכְת רַגְלֵיו וְאִ"כ נֹדָי דָּאִין לְלִמּוֹד זֶה מְזַה אִפִּי לְטַעֲמָא דְרַש"י דְנוּכַל לֹמַר דְאָף דְקִשָּׁה עָלָיו עֵיפּוֹב הַדְרָף מ"מ הוּא עֵדִיף טְפִי מִמְּהֵלֶף דְלֹא יוּכַל לְכוּנוֹן פְּלַל וְדוּנְקָא לְעֵנִין יוֹשֵׁב מְהַנִּי הָאִי טַעֲמָא דְקִשָּׁה עָלָיו עֵיפּוֹב הַדְרָף מְשׁוּם דְיוֹשֵׁב יוּכַל לְכוּנוֹן טְפִי וְאִ"כ אִין רֵאִי מְהַנִּי דְהֵכָא: אָמְנָם עֵינָר רְאִיָּתָם דְהַתּוֹס' וְהָרָא"ש מְסוּגְיָא דְאֶבּוּהוּ דְשְׁמוּאֵל וְלוֹי דְהֵכִי אָמְרִינוּ לְקַמְן אֶבּוּהוּ דְשְׁמוּאֵל כּו' הָנִי מְקַדְמִי וּמְצַלִּי וְכִי הָנִי מְטִי זְמַן ק"ש קָרוּ.

וְרַצָּה לֹמַר דְהָנִי מְצַלִּי תִיְכָף בְּעֵלוֹת הַשַּׁחַר קוֹדָם זְמַן דְמִשְׁיַפִּיר בֵּין כּו' דְזְמַן תְּפִלָּה הוּא תִיְכָף בְּעֵלוֹת הַשַּׁחַר כּמ"ש הָרָא"ש בְּרִיש פֶּרֶקִין דְוּמְיָא דְתַמִּיד הַשַּׁחַר שְׁהִנָּה קָרַב תִּיְכָף בְּעֵלוֹת הַשַּׁחַר כְּדַתְנֵן בְּיוֹמָא ר"פ אָמַר לָהֶם הַמְּמוֹנָה וְזְמַן ק"ש אִינוּ אֵלָא מְשִׁיפִיר וְקֹאֲמַר עֲלָה כְּמֵאֵן פִּי הָאִי תְּנָא דְתַנְיָא כּו' וְגִירְסַת הָרָא"ש שְׁם הַשְּׂפִים לְצֵאת לְדְרָף מְבִיאִין לוֹ שׁוֹפֵר כּו' וּמִתְפַּלֵּל וְלִכְשִׁיגִיעַ זְמַן ק"ש קוֹרָא רְשָׁב"א אוֹמַר בֵּין כָּף וּבֵין כָּף קוֹרָא ק"ש וּמִתְפַּלֵּל בְּמֵאִי קַמְפְּלִי כּו' וְעכ"פ ת"ק סְבַר תְּפִלָּה מְעוֹנְמַד עֵדִיף אָף שְׂאִינוּ סוּמְף גְּאֹנְלָה לְתַפְלָה וְאִ"כ אֶבּוּהוּ דְשְׁמוּאֵל וְלוֹי כַּת"ק ס"ל וְלַעֲנִין הִלְכָה פֶּסֶק בַּה"ג פְּרַשְׁב"א דְמְסוּמְף גְּאֹנְלָה לְתַפְלָה עֵדִיף אָף שְׂאִינוּ מִתְפַּלֵּל מְעוֹנְמַד וְכִמוּ שְׂיַתְבָּאָר שְׂיַטְתּוּ לְקַמְן וְאִ"כ מְנַפְת דְרַשָּׁאִי לְהַתְפַּלֵּל בְּמֵהֵלֶף לְרַשְׁב"א דְהִלְכְתָא כְּנוּתִיָּה וְכֵן הוּא לְהַדְיָא בְּתוֹס' ד"ה מְסוּמְף גַּלְת"פ בַּה"ג פֶּסֶק הִלְכָה פְּרַשְׁב"א וּמְשַׁמַּע כּו' עִי"ש וְאַפִּי' לְהָרָא"ש דְפּוֹסֶק כַּת"ק מ"מ לֹא פְּלִיג ת"ק אֲדַרְשָׁב"א אֵלָא הֵיכִי דְמְצִי מְצַלִּי מְעוֹנְמַד בְּבֵיתוֹ קוֹדָם שְׂיַצָּא לְדְרָף אֶבֶל אִם הוּא כְּבָר בְּדְרָף גַּם ת"ק מוֹדָה דְמִתְפַּלֵּל בְּמֵהֵלֶף דְלֹא מְצִינוּ דְפְּלִיג אֲרַשְׁב"א בְּהָא וְעֵינֵין.

זֶהוּ עֵינָר רְאִיָּתָם שֶׁל הַתּוֹס' וְהָרָא"ש דְרַשָּׁאִי לְהַתְפַּלֵּל בְּמֵהֵלֶף וּלְכָף הַנּוֹצְרֵכוּ לְחַלֵּק בֵּין הַבִּינְנוּ לְתַפְלַת י"ח: אֶבֶל קִשָּׁה לִי טוֹבָא עַל דְבַרְיָהֶם וְעַל גְּרַסְתָּם חֲדָא דְהָא בְּהֵיאַ בְּרִיָּתָא תְּנִי נְמִי מְבִיאִין לוֹ שׁוֹפֵר וְתוֹקַע וְאִ"כ אִיָּרִי נְמִי בְּתַפְלַת יו"ט וְשַׁבַּת שְׂאִינוּ אֵלָא ז' בְּרַכּוֹת וְאִ"כ מֵאִי אִיכָּא בֵּין זֶה לְהַבִּינְנוּ שְׂהִיא נְמִי ז' בְּרַכּוֹת וְכֵן הַקִּשָּׁה הָרַשְׁב"א וְתִירוּצוֹ דְחוּק וְדוּחַק לֹמַר דְמִיָּרִי בְּתַפְלַת מוֹסַף דַּר"ה דְאֹנוּשִׁי בְּרַכּוֹת טוֹבָא דְמְשַׁמַּע מְבַרְיָתָא דְבְּכָל שַׁבַּת וְיו"ט נְמִי דִינָא הֵכִי וְלֹא נְקִיט ר"ה רַק מְשׁוּם שׁוֹפֵר וְעוֹד דְלִפִּי גְרַסָּא זֹו דְגְרַסִּינוּ גַּם בְּרִישָׁא וּמִתְפַּלֵּל אִ"כ מֵאִי אִיכָּא בֵּין רִישָׁא לְסִיפָא וְלָמָּה פְּלִגִּינְהוּ בְּתַרְתִּי בְּבִי וְלֹא עָרְבִינְהוּ כְּחֲדָא וְלַתְנִי הַשְּׂפִים לְצֵאת לְדְרָף אוֹ לִישָׁב בְּקֶרוֹן אוֹ בְּסַפִּינָה מְבִיאִין לוֹ כּו' וּמִתְפַּלֵּל כּו' וּמִדְפְּלִגִּינְהוּ בְּתַרְתִּי בְּבִי ש"מ דְתַרִּי מִלִּי גִינְהוּ וְלִיכָּא לְמִימַר דְבִאָמַת לֹא הִי' בְּגִרְסַתָּם בְּבֹא הַשְּׁנִיָּה דְבַתּוֹסְפֶתָא תְּנִי לְהַדְיָא בְּתַרִּי בְּבִי וְהָאָמַת דְגַם בַּתּוֹסְפֶתָא הַגְרַסָּא מְשׁוֹנְפֶשֶׁת דְבַתּוֹסְפֶתָא לֹא תְנִי וּמִתְפַּלֵּל כְּלָל גַּם בְּכַבָּא הַשְּׁנִיָּה וְאִ"כ ג"כ לִיכָּא נ"מ בֵּין רִישָׁא לְסִיפָא וְעוֹד דְלִישְׁנָא דְרַשְׁב"א דְאָמַר בֵּין כָּף וּבֵין כָּף קוֹרָא ק"ש וּמִתְפַּלֵּל מְשַׁמַּע דְבַחֲדָא בְּבֹא מוֹדָה ת"ק לְרַשְׁב"א דְהֵכִי מְשַׁמַּע לִישְׁנָא דְבֵין כָּף וּבֵין כָּף בְּכָל הַש"ס וְהֵכִי נְמִי לְעִיל בְּדַבְרֵי רַבִּי דְאָמַר בֵּין כָּף וּבֵין כָּף יֵשֵׁב בְּמִקוּמוֹ וְיִתְפַּלֵּל נְמִי הֵכִי פִירוּשׁוֹ דְבֵין בְּאִין לוֹ מִי שְׂיַאחֲזוּ אֶת חֲמוֹרוֹ דְמוֹדִית לִי שְׂיַשֵּׁב בְּמִקוּמוֹ וְיִתְפַּלֵּל וּבֵין בְּיֵשׁ לוֹ מִי שְׂיַאחֲזוּ אֶת חֲמוֹרוֹ דְפְּלִיגַת עָלַי בְּתַרְנוּוֹיָהוּ ס"ל דְיֵשֵׁב בְּמִקוּמוֹ וְיִתְפַּלֵּל וְכֵן לְעִיל (כב).

(ר"י אומר בין פה ובין פה מוציא בשפתיו נמי פה פירושו לפי פירש"י שם. ואפי' לפמש"כ שם נמי אתי שפיר ועכ"פ אי הנה תרי בבי פתחא נינהו ולית בינייהו שום חילוק לא שייק פלל לישנא דבין פה ובי"כ פינו דגם ת"ק לא מפליג בינייהו מידי וכל היכי דאמרינו בין פה ובין פה בכל הש"ס בכולהו הני פירושא הכי דבתחא בבא מודה גם ת"ק ועלה קאמר אידך דבין פה ובי"כ בתרנונייהו הדין שנה דוק ותשפח וא"כ לישנא דבי"כ ובי"כ דקאמר רשב"א לא תתישב פלל לגי' הרא"ש וגם לא לפי גירסת התוספתא שלפנינו: לכה נראה דהעיקר כגי' הש"ס כמו שהוא לפנינו בגמ' דברישא בהשפכים לצאת לדרכה לא גרסי' פלל ומתפלל משום דברישא דמייירי במהלך ברגליו גם ת"ק מודה דאינו מתפלל מקודם משום דיוכל להתפלל בדרכה ולעמוד בשעת תפלה ולכה ממתינ עד שיגיע זמן ק"ש בכדי שיסמוך גלת"פ וגם תפלל מעומד רק בהשפכים לישב בקרון או בספינה שלא יוכל לעמוד פלל בעת תפלה בהא הוא דס"ל לת"ק דמתפלל מקודם משום דתפלה מעומד עדיף ואהא פליג רשב"א ואמר בין פה ובי"כ קורא ק"ש ומתפלל ר"ל בין ברישא דקמודית לי דמתפלל אח"כ ובין בסיפא דפליגת עלי בתרנונייהו ס"ל דקורא ק"ש ומתפלל משום דמסמוך גלת"פ עדיף וא"כ אתיא שפיר לישנא דבין פה ובי"כ כמו שהוא בכל הש"ס וגם אתיא שפיר הא דפליגינהו לתרי בבי ולפ"ז ליכא שום מ"ד דיהי' רשאי להתפלל במהלך רק דמחוייב לעמוד.

והא דקאמר ר' לעיל בין פה ובי"כ יושב במקומו ויתפלל פבר פתבנו לעיל דאין ראי' פלל מיושב למהלך דיושב שאני משום דמצי לכונן (ואבנהו דשמואל ולוי מייירי ביושב בקרון או שהיו רוכבים ע"ג חמור) ועוד מצאתי בתר"י דמפרש טעמא דר' דאמר בי"כ ובי"כ יושב במקומו ויתפלל דלא כפי' רש"י משום דקשה עליו עיכוב הדרכה רק משום שלא תתבלבל פוננתו בעלי' ובירידה.

ולפ"ז ודאי דאין פאן ראי' פלל למהלך וע"ש בתר"י ותראה מבואר שם מדבריו דאינו רשאי להתפלל במהלך ודלא פהתוס' ונרא' ש"ע"כ צריך לומר דאיהו מפרש לסוגין דאבנהו דשמואל ולוי כמו שכתבנו דהעיקר כמו שהוא הגרסא בש"ס שלפנינו וכנ"ל וא"כ מצאנו סמוך לדברינו מדברי תר"י.

רק דבאמת אין אנו צריכין לטעמא דתר"י שכתב משום שלא תתבלבל בעליה ובירידה דבלא"ה אפי' לטעמא דרש"י נמי איכא לפלוגי בין יושב למהלך וכמ"ש. ובטעמא דתר"י יש לדון קצת מהא דהאומנין דצריכין לירד ולהתפלל ולא חיישינו לבלבול הדעת דעלי' וירידה וצריף לומר דשאני התם משום דבראש האילן איכא בלבול הדעת טפי ולכה לא חיישינו לבלבול דעלי' וירידה.

ועכ"פ העולה מזה להלכה דנראה עיקר פשיטת תר"י דאינו רשאי להתפלל במהלך פלל תפלת י"ח ולא גרע תפלת י"ח מהבינו דאינו מתפלל אלא מעומד דווקא כנלע"ד ועיין: ולענין הלכה איכא ב' שיטות בה"ג פסק פרב"א ודלא פאבנהו דשמואל ולוי דסברי כת"ק.

והיינו משום דרב אשי דהוא בתרא קאמר לא חזינו לרבנו קשישי מינן דעבדי הכי וקמפרש בה"ג כפשוטו דרב אשי קאמר על רבנו קשישי דהו אחר אבנהו דשמואל ולוי עד דורו של רב אשי דהרבה זמן וכמה דורות הני בין שמואל לרב אשי דשמואל ולוי

היו תחלת אמוראים ורב אשי הוי סוף זמן אמוראים ולכה קאמר רב אשי שפיר דרבנן דהו קשישי מינן היינו כל אותן רבנן שקהו אחרי שמואל ולוי ונדעו דבריהם ואפ"ה לא הוי עבדי פן ש"מ דל"ס להו פנותיהו וא"כ גם אני איני רוצה למעבד פנותיהו ולכה פנין דרב אשי ורבנן דהו קשישי מיניה פולהו לא ס"ל פאבוהו דשמואל ולוי דסברי כת"ק לכה גם בה"ג פסק דלא פנותיהו ופוסק פרשב"א: ומה שפכתבו התוס' בשם מהר"מ דכי הוי הדר לביתן הוי מצלי מעומד דנראה מדבריהם דהם מפרשים פן פרשב"א גופיה קשה להולמו כמו שהאריך בזה הט"ז.

ועוד אני מוסיף דליכא למימר הכי דא"כ מאי קאמר בגמ' במאי קמפלגי מ"ס תפלה מעומד עדיף פנין דגם לרשב"א ותפלל מעומד אחר שיבוא לביתו. ואין לומר דבאמת רשב"א איירי בכל גוונא בין אם הוא בא לביתו באותו היום בין אם הוא כל היום בדרה ולא מצי להתפלל כלל במעומד אפ"ה קאמר רשב"א דקורא ק"ש ומתפלל ואהא פליג ת"ק בלא מצי הדר לביתן ולהתפלל במעומד דיתפלל מקודם דתפלה מעומד עדיף דזה אינו דא"כ במצי הדר לביתן לית פאן פלוגתא פלל דגם ת"ק מודה לרשב"א וא"כ מאי קאמרי ליה רבנן לרב אשי ולעביד מר פאבוה דשמואל ולוי דסברי כת"ק הא בגוונא דהוי עביד רב אשי גם ת"ק מודה וזהו קושיא עצומה על פי מהר"מ יותר מקל מה שהקשה עליו הט"ז שם.

ועכ"פ פשטא דסוגיין נדאי דאינו כפי מהר"מ רק דרשב"א סבר דמצלי בדרה ואינו צריך להתפלל כלל בביתו אח"כ ורב אשי דהתפלל אח"כ בביתו לפנים משורת הדין הוא דעביד ולא התפלל שנית רק דרה נדבה ולכה לפסק בה"ג דפסק פרשב"א א"צ להתפלל כלל שנית אף אי הדר לביתו באותו יום אם לא שיתפלל דרה נדבה ובכל התנאים הצריכים לתפלת נדבה וכמו שנתבאר לעיל: ושיטה ב להר"ח דפוסק פאבוה דשמואל ולוי וכת"ק והיינו משום דאיהו מפרש לא חזינן לרבנן קשישי מינן דקאמר רב אשי כמ"ש הרא"ש דלא עבדי פן בנפיק לפרקא אבל במהלך בדרה לא פליגי אדאבוה דשמואל ולוי ולכה פוסק פאבוה דשמואל ולוי פנין דגם ר"א לא פליג עליהו לכה נקטינן פנותיהו ועם פי הרא"ש כתב פי מסתבר לו טפי שיטת ר"ח מ"מ לענ"ד הקלושה נראה פשטא דשמעתין דלא חזינן לרבנן קשישא דעבדי הכי טפי כפי בה"ג דאיהו מפרש כפשוטו ועיין בזה: ודע דלשיטת רש"י בריש מכילתין וכן הוא שם בתר"י דברכות ק"ש הנה מלתא באנפי נפשה ויוכל לאומרם אף פקורא ק"ש שלא בזמנה ואינם פשאר ברפת המצות והפירות ועיין במה שביארנו בזה באורח בריש מכילתין א"כ תקשה על אבנה דשמואל ולוי אמאי לא אמרו נמי ברכות ק"ש אף דלא מטו זמן ק"ש בכדי שייסמכו גאולה לתפלה וק"ש יקראו אח"כ בדרה לכשיגיע זמנה.

וכן ת"ק ורשב"א במאי פליגי פנין דיוכל לומר הברכות ולהתפלל מעומד בביתו ונמצא דיסמוך גלת"פ וגם תפלל מעומד וא"כ מאי טעמא דרשב"א דאמר שיתפלל בדרה. ודחוק לומר דלא הנהו פנאי כ"כ להתעכב בביתם דנראה דלאו משום דלא הוי להו פנאי הוא רק משום דלא מטי זמנן וצריך לומר דברכות ק"ש נמי אין לאומרם פי אם בזמן ק"ש דהיינו משפיר דאף דזמנא אח"כ נמשך יותר מזמן ק"ש פדתנן הקורא מכאן ואילך לא הפסיד ומסקינן מאי לא הפסיד לא הפסיד ברכות ולחד שיטה שם זמנא פל

היום ולחד שיטת זמנם עד ד' שעות כמו תפלה ועכ"פ זמן תפלה ודאי דאית להו לברכות ק"ש מ"מ בהתחלת זמנם צריף לומר דאינם מתחילים רק בזמן ק"ש ולכך לא הוי אמרי הברכות מקודם פינו דעדיין לא הגיע זמן ק"ש.

מיהו צ"ע בפסוקא דלעיל דאמר והאי דלא אמר יוצר אור משום דלא מטי זמני דמשמע משם דדוקא ברפת יוצר קפדינו על זמנה שיהי' ודאי יום דהיינו משפיר אבל שאר ברכות לא אכפת לן ויוכל לקרותן תיכף משעלה עמוד השחר וא"כ אפתי ה"ל למימר שאר ברכות ולמסמך גלת"פ דהא מסקינן לעיל דסדר ברכות אינן מעפבות ואפשר אף דסדר ברכות אינם מעפבות מ"מ עדיף טפי לאומרם על הסדר מלאומרם שלא על הסדר ולמסמך גלת"פ דסמיכת גלת"פ לא חשיב כ"כ כמו שהוכחנו מסוגיות דלעיל דיוכל לבטל לאיזה צורך מצנה ועיין במש"ל בפסוקא דרב משי ידי' ועדיין הדבר צריף תלמוד: שם ע"ב טעה ולא הזכיר של ר"ח בערבית אין מחזירין אותו מפני שיוכל לאומרה בשחרית כתבו התוס' דל"ג לה דהא ערבית בלא"ה אין מחזירין אותו מפני שאין מקדשין החודש בלילה.

ונראה מדבריהם דבמוספין אין מחזירין מפני שיוכל לאומרה במנחה שפיר גרסינן לה ולא אכפת לן במה שאין התפלות סמוכות זו לזו אבל ברי"ף ורא"ש לא גרסי גם להא דמוספין ובאר הרא"ש דטעמא דמפני שיוכל לאומרה כו' לא שייף רק בשני תפלות הסמוכות פגון שחרית ומוסף אבל ממוסף למנחה לא סמכינן פינו דאינם סמוכות וע"כ כ"ש דל"ג להא דערבית וכן עיקר ופשוט: שם תוס' ד"ה מסתברא.

התוס' מסקי דהמנהג כר"ת דכל זמן שלא עקר רגליו חוזר אפי' בדברים שאין מחזירין אותו. והרא"ש מסיק דלא כר"ת רק פינו דסיים הברכה שוב אינו חוזר ואפי' אם רצה להתמיר על עצמו אינו רשאי משום הפסק רק אם סיים תפלתו ורוצה לחזור ולהתפלל דרף נדבה רשאי אבל באמצע תפלתו אינו חוזר משום דהוי הפסק באמצע תפלתו ומכאן תשובה למ"ש הב"י בשם או"ח שכ' בשם ה"ר יונה דאם טעה והזכיר מאורע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה לא הוי הפסק דהא חזינו הכא דאפילו מאורע של אותו היום גופי' אם חוזר בדבר שא"צ לחזור הוי הפסק לשיתת הרא"ש ועיין לקמן (לד) בתוס' ד"ה אמצעיות בסופו ג"כ דלא כהב"י ושם יתבאר אי"ה ועיין במש"ל בשם הט"ז וכל זה פשוט מיהו יש לחלק בין לכתחלה ובין דיעבד וא"כ אין ראי' מהו דהכא ועיין: סליק פירקא פירקא אין עומדין דף לג ע"ב גמ' הא דאמר מלתא מלתא ותני לה הא דאמר פסוקא פסוקא כו' ב' שיטות רש"י קמפרש דמלתא מלתא הוי מגונה ופסוקא פסוקא משתקינן לי' ובה"ג ור"ח וכן הרי"ף מפרשים בהיפוף והתוס' וכן הרא"ש כתבו דמסוגיין משמע כפי' רש"י והמהרש"א כתב דלא ידענא מהיכן משמע להם פן וטעמא דבה"ג והרי"ף נראה משום דלישנא דר' זירא דאמר פל האומר שמע שמע כו' משתקין אותו משמע טפי דקאי על מלתא מלתא ולישנא דברייטא דאמר הקורא שמע וכו' פלה הרי זה מגונה (משמע).

ועיין בשנ"א להג"א פירושו והוא נכון: דף לד מתני' מהיכן הוא מתחיל מתחלת הברכה שטעה זה. רש"י פירש אם דילג אחת מן הברכות ואמר אחרת ואינו יודע לשוב ולאחוז

סדרו יתחיל העובר תחתיו אותה ברכה שדילג זה ואומר משם ולהלן עכ"ל ולפי"ז הוי דלא כר"ה ודלא כרב אסי לפי פירש"י.

דלר"ה מתחיל מאתה חונן ולרב אסי לפי פי' רש"י בגמ' אומרה במקום שזכר וא"כ פי' רש"י במתניתין הוי דלא פחד מהני אמוראי דבגמרא וצ"ל דרש"י פי' פן במתניתין אליבא דהמקשה וכמו שהיא הגרסא על הגליון תיובתא דרב אסי לימא תהוי תיובתא דר"ה פן הוא גי' רש"י בגמרא וכמו שיתבאר בגמ' אי"ה.

וא"כ הוי בעי המקשה לאותבי לתרנוייהו ממתניתין לכך פי' רש"י למתני' אליבא דהמקשה וטובא איפא פן בפירש"י שפירש מתניתין אליבא דהו"א. ועוד דפשטא דמתניתין הכי משמע טפי דמאי דמשנינו אליבא דר"ה אמצעיות פולן חדא ברכתא ניהו אינו מיושב כ"כ בלישנא דמתניתין כמ"ש הרי"ף דשינויא בעלמא הוא ולכך פסק הרי"ף דלא כר"ה משום דהאי שינויא הוי שינויא דחיקא ולכך קמפרש רש"י במתניתין פפשטא כמו שהיה סבור המקשה פן צ"ל בפירש"י אכן מדברי הירושלמי שהביאו התוס' נראה דהם מפרשים למתניתין דלא מיירי בדילוג כלל רק שטעה ואינו יודע לומר עוד והיינו ששכח הברכה וכמו דאמרינו לעיל (כח: וכו'.

(גבי שמואל הקטן לשנה אחרת שכחה כו' ולא העלוהו ואותבינו ע"ז מדר"י א"ר טעה בכל הברכות פולן אין מעלין אותו בברכת הצדוקים מעלין אותו א"כ מוכח משם דטעה הוי פירושו ששכח הברכה ואינו יודע היאך לאומרה וכמו כן קמפרש הירושלמי למתניתין דידן נמי הכי דאם טעה זה באמצע הברכה ואינו יודע לגומרה לא יתחיל השני באמצע הברכה מקום שפסק הראשון רק מתחיל מתחלת הברכה שטעה דהכי אמרי' בירושלמי בטיטי כו' ופריף עלה ממתני' מהיכן הוא מתחיל הברכה ולפי פירש"י דמיירי בדילג א"כ לא היה מקשה מידי על בטיטי ממתני' פיון דמתני' לא איירי כלל בהך דינא רק דמתחיל מהברכה שדילג ואומר משם ולהלן על הסדר פיון שדילג ברכה שלימה בהכרח צריף להתחיל ממנה אבל בעמד באמצע הברכה לא איירי כלל מתני' וא"כ אימא דבאמת מתחיל במקום שפסק.

אלא ע"כ צ"ל דהירושלמי מפרש למתני' כפשוטו דמתני' הך דינא גופיה קמ"ל דאם טעה באמצע הברכה ואינו יודע לגומרה לא יתחיל השני במקום שעמד הראשון רק מתחיל מתחלת הברכה וכן הוא ברמב"ם פ"י מהלכות תפלה הלכה א.

ובאמת דלישנא דמתני' דייקא טפי כפי' הירושלמי אף ההכרח שהכריחו לרש"י לפרש דמיירי בדילג הוא מסוגיית הגמ' לקמן (וכמו שיתבאר אי"ה) דהכי אמרינו בגמרא אר"ה טעה בג' ראשונות חוזר לראש כו'.

והנה בדר"ה אי אפשר לפרש כפי' הירושלמי דמיירי בשכח הברכה ואינו יודע לגומרה דא"כ מה תועלת יהיה במה דחזר לראש פיון דר"ה מיירי באותו אדם עצמו ובשלמא במתני' דמיירי באדם אחר העובר תחתיו שפיר מצינו לפרושי כפי' הירושלמי אבל בדר"ה לא מצינו לפרושי כפי' הירושלמי רק דמיירי בדילג וכמו שפי' רש"י וכיון דאותבינו עלה דר"ה ממתני' לכך קמפרש רש"י דמתני' נמי מיירי בדילג: ומ"מ ניחא לי להרמב"ם לפרושי טפי כפי' הירושלמי דאף דבדר"ה מוכרחים אנו לפרש טעה דילג

מ"מ קמפּרש למתניתין טעה היינו שכח משום דהכי דייקא לישנא דמתניתין דתני מתחלת הברכה דלפי רש"י קשה למאי תני מתחלת הברכה פינו דמירי בדילג ברכה שלימה הכי ה"ל למימר מהיכן הוא מתחיל מברכה שטעה זה ומאי האי דתני מתחלת הברכה כו'.

אבל לפי הירושלמי ניקא טובא משום דזה הוא עיקר הרבויא דאינו מתחיל ממקום שפסק הראשון אם פסק באמצע רכה רק דצריך להתחיל מתחלת הברכה והא דאוחבין לר"ה ממתניתין אף דלא מירי בחדא גוונא מ"מ פריה שפיר דכי היכי דבש"ץ אחר העובר תחתיו א"צ להתחיל מאתה חונן רק מתחלת הברכה שטעה זה ש"מ דכל ברכה מלתא באנפי נפשה היא ומה שהתפללו עד אותה ברכה שטעה עלתה להם לצבור ה"נ ביחיד שטעה אמאי צריך להתחיל מאתה חונן ולמה לא יעלה לו מה שהתפלל עד אותה ברכה שדילג דבזה אין לחלק בין יחיד לש"ץ כנ"ל פשוט בכוננת הרמב"ם ולכך בחיבורו קמחלק בתרי בבי דין יחיד ודין ש"ץ ובתרנוניהו הדין שנה דבג' ראשונות חוזר לראש ובאחרונות לעבודה ובאמצעיות לברכה שטעה וכרב אסי וע"ש בכ"מ שנדחק מאין יצא לו דין הש"ץ ששנה בזה ליחיד לענן מהיכן הוא מתחיל ובאמת הוא מבואר פן בסוגין לפי הרמב"ם ואף לפירש"י נמי מוכח פן ולחנם נדחק הכ"מ וכל זה פשוט ועיין בלח"מ: ולענן מה דפסק בירושלמי דאם נשתתק באופנים השני מתחיל ממקום שפסק וא"צ לחזור לתחלת הברכה הנה מדברי התוס' שהביאו להא דירושלמי משמע שרוצים לפסוק פן להלכה וכן הרא"ש הביאו בפסקיו וכן בתר"י פסק פהירושלמי אבל הרי"ף והרמב"ם השמיטו להא דהירושלמי ולא הביאוהו נראה טעמם דאף דמדרכם להמשיך תמיד אחרי הירושלמי בכל מקום שאינו סותר בפירוש לסוגיא דידן מ"מ לא פסקו פהירושלמי פינו דבתלמודא דידן מסיק דבג"ר חוזר לראש וכן בג' אחרונות חוזר לעבודה לכ"ע וא"כ הדברים ק"ו ומה התם דחלוקין באמת לג' ברכות ואעפ"כ פינו דמישיך שייכי בהדי הדדי אמרינו דחשיבי כחדא ברפאתא ומבעי לחזור ראם וא"כ כ"ש בטעה באופנים אף שהוא קצת ענן חלוק בפ"ע מ"מ פינו דבאמת הוא ברכה אחת ודאי דמבעי לחזור לתחלת הברכה.

וא"כ תלמודא דידן פליג על הירושלמי בהא מלתא דטעה באופנים ולכך פסקו בתלמודא דידן ולא הביאו להא דהירושלמי והירושלמי אפשר דסובר באמת בטעה בג"ר ובג"א שאינו חוזר רק לתחלת הברכה שטעה ודלא בתלמודא דידן כנ"ל פשוט בכוננת הרי"ף והרמב"ם שהשמיטו להא דהירושלמי ועיין בזה: שם גמ' ורב אסי אמר אמצעיות אין להם סדר.

רש"י פי' דאין להם סדר לגמרי ואם דילג ברכה אחת ונזכר אחר שפבר אמר הרבה ברכות לא די שא"צ לחזור לאתה חונן כר"ה אלא אפי' לאותה ברכה שנזכר א"צ לחזור ולומר משם ולהלן על הסדר רק אומרה במקום שנזכר.

ואף שנמצא שלא אמר הברכות כסדר לית לן בה משום דאין להן סדר לאמצעיות ולא קפדינו אסידורן בדיעבד כלל. והא דשמעון הפקולי הסדיר ח"י ברכות כו' פתב הרז"ה בספר המאור דהכי פירשו שבא רב אסי ללמדנו שאין האמצעיות בכלל הסדר שהסדיר שמעון הפקולי ואע"ג דאמרינו הסדיר ח"י ברכות על הסדר אין הדבר אמור רק על

הראשונות והאחרונות ושיהיו האמצעיות בין ראשונות לאחרונות אבל אמצעיות גופייהו לגבי הדדי אין להם סדר זהו פירושו של ר"א בדברי ר"ש הפקולי.

והיינו דנקט רב אסי בלשונו אין להם סדר לפרש לנו ברייתא דר"ש הפקולי דלא קפיד אסדרן דאמצעיות לגבי הדדי עכ"ל הר"ן. והא דתניא בברייתא דמגילה טעם על סדר כל הברכות אף על האמצעיות כדתניא התם מה ראו כו' ומה ראו כו' זה אינו רק פתחלה אבל בדיעבד לא קפדינו אסידורן דאמצעיות לגבי הדדי.

והא דמקשו התוס' והרי"ף ע"ז מהא דאמרין במגילה הקורא למפרע לא יצא ותנא עלה וכו' בהלל ובק"ש ובתפלה ולגבי מגילה תניא בהדיא דאם השמיט בה פסוק אחד לא יקרא אותו פסוק בפ"ע אלא קורא מאותו פסוק ולהלן על הסדר והתם מדמינן גם תפלה למגילה גם זה אינו קושיא דרש"י פי' בריש פרק הי' קורא דהקורא למפרע דהיינו שאמר התיבות שלא פסדן כגון ביתה מזוזות על ובאמת לדעתו אין כוונת רש"י דווקא דאמר התיבות למפרע אלא אפי' אם קרא הפסוקים למפרע נמי לא יצא דזהו נמי מקרי למפרע כיון דהתורה סידרן פסוק אחר פסוק אם שינה הסדר לא יצא כמו גבי מגילה דתניא בתוספתא דלעיל דאם קורא פסוק למפרע לא יצא רק דכוונת רש"י למעט שאם קרא הפרשיות למפרע יצא.

וכן פסק הרמב"ם בפ"א מה' ק"ש הלכה י"א וז"ל הקורא למפרע לא יצא בד"א בסדר הפסוקים אבל אם הקדים פרשה לפרשה אע"פ שאינו רשאי אומר אני שיצא לפי שאינה סמוכה לה בתורה עכ"ל.

וה"נ לענין תפלה כיון דאמר רב אסי אמצעיות אין להם סדר ממילא הוה כפרשיות של ק"ש אף דאיכא טעם לסידורן זא"ז כדתנן במתני' למה קדמה פרשה שמע כו' אפ"ה אם הקדים פרשה לפרשה יצא ולא מקרי למפרע כיון דכל פרשה הוי מלתא בפ"ע וה"נ גבי ברכות אמצעיות כיון דאין להם סדר ולא כחידא חשיבי תו לא הוי רק כפרשיות של ק"ש דאינו מעכב סידורן אף דאיכא טעם לסידורן וה"נ אף דאיכא טעם לסידורן כדתניא בברייתא דמגילה אפ"ה אינם מעכבות בדיעבד ודוקא ראשונות ואחרונות דכחידא חשיבי וא"כ אם הקדים בהן ברכה לברכה הוי כהקדים פסוק לפסוק בפרשה אחת אבל אמצעיות כיון דלאו כחידא חשיבי לכ"ע אפי' לפי פי' הר"ן והתוס' א"כ ממילא נשמע דאין סידורן מעכב בדיעבד כפרשיותה של ק"ש.

ולא דמי כלל להשמיט בה פסוק אחד דתניא גבי מגילה דהתם כל המגילה כולה ענין אחד הוא והוי כהקדים פסוק לפסוק בפרשה אחת כנ"ל פשוט בכוננת רש"י ומעתה לא קשה עליו מידי מפל מה שהקשו עליו התוס' והרי"ף: והא דמקשה ממתניתין פתב רש"י וז"ל וממילא משתמע דגומר ממנו והלאה אלמא על סידרה צריף לחזור ולקומרה עכ"ל, מדברי רש"י דהכא נראה דמפרש דהקושיא קאי גם לרב אסי דאמר אומרה במקום שזנפר אפי' שלא על הסדר ואילו ממתניתין ממילא משתמע כו' דצריף לומר על הסדר ממנו והלאה וא"כ לא משני בגמ' על רב אסי מידי ונשאר בקושיא.

וצ"ל דג"י רש"י הי' כמו שהוא על הגליון בש"ס החדשים תיובתא דרב אסי תיובתא לימא תהוי נמי תיובתא דר"ה אומר לה ר"ה כו' ולכך הוכרח רש"י לפרש וממילא

משתמע כו' בכדי לפרש פוננת המקשה דמקשה על רב אסי ועכ"פ פוננת הגמ' להקשות על רב אסי בחדא על הא דאמר פיון דלאו פחדא ניהו אין להם סדר כלל לאומרה במקום שזנפר דהא במתניתין דאף אם נאמר דלאו פחדא ניהו וא"צ להתחיל מאתה חונן אפ"ה מאתה ברכה שטעה צריף לומר על הסדר וזה דלא כר"ה זהו גירסת רש"י ופירושו בלי ספק ולפ"ז הוכרח רש"י לפרש פן דברי רב אסי לפי גרסתו ועיין: ולפ"ז לענן הלכה לשיטת רש"י ודאי דאית לן למפסק כר"ה פיון דרב אסי אתותב ממילא אית לן למפסק כר"ה דאף דכתב הרי"ף דמאי דמשנינן אליבא דר"ה אמצעות פולן פחד חשיבי שינויאי דחיקא היא ולא סמכינן עלי' היינו לשיטתו דר"ה לא אתותב כלל וא"כ טפי אית לן למפסק כר"ה דאתיא אליבין מתניתין בפשוטו מלמפסק כר"ה.

אבל לרש"י דר"ה אתותב לגמרי ודאי דאית לן למפסק כר"ה. אבל מדברי הרז"ה בספר המאור נראה דאף דגם הוא קמפרש דברי רב אסי כמו ספי' רש"י מ"מ נראה מדבריו דפוסק פרב אסי וכן נראה מדברי הגאון שהביא הרי"ף שפוסק כר"ה ומפרש כפי' רש"י וצריף לומר דלא הי' בגרסתם תיובתא דר"ה כמו שהיא גי' רש"י והוה ממילא משתמע שכתב רש"י לא ס"ל לדיוקא פיון דאין מי שיכריחם לזה ולכך פסקו כר"ה מפח הוכחות הרי"ף וזה פשוט.

ונראה דגם התוס' לא אסקי אדעתיהו דהי' לפני רש"י גירסא אחרת והעלימו עין ממה שכו' רש"י וממילא משתמע כו' וממה שפי' רש"י במתניתין (דמזה מוכח שגי' רש"י הוא כמ"ש) או שלא הי' פן ברש"י שלפניהם ולכך הבינו דגם רש"י פוסק פרב אסי ולכך פתבו דבת"צ אם שכח ש"ץ עננו דלרש"י אומרה במקום שזנפר והינו כר"ה או דהתוס' פתבו פן לפי' רש"י ולפי גרסתם יהי' הדין פן פנ"ל פשוט: ושיטת הרי"ף והתוס' והרא"ש והרמב"ם דרב אסי דאמר אין להם סדר היינו שא"צ לחזור לאתה חונן אבל גם רב אסי מודה דצריף לחזור לברכה שדילג ולומר משם ולהלן על הסדר וא"כ לרב אסי לא קשיא כלל במתניתין ולא גרסי בגמ' רק תיובתא דר"ה אומר לה ר"ה כו' ולכך פסקו פרב אסי חדא דהוה שינויאי דמשנינן לר"ה הוי שינויאי דחיקא ועוד דרב אסי הוי רבי' דר"ה ע"ש בדבריהם.

ונמצא דלענן דינא איכא ג' שיטות שיטת רש"י דפסקינן כר"ה דחוזר לאתה חונן ושיטת הגאון שהביא הרי"ף והרז"ה דפסקינן פרב אסי וכפי' רש"י דאומרה במקום שזנפר ושיטת התוס' והרי"ף והרא"ש והרמב"ם דפסקינן פרב אסי וכפי פירושם דחוזר להברכה שדילג ואומר משם ולהלן על הסדר זהו מה שנלע"ד בבאור סוגיא זו ופשוט: מה שרצה בס' אלפי מנשה לפרש הא דאמר ר"ה טעה בנ"ר חוזר לראש כו' קאי על ש"ץ שטעה ליטנא דחוזר לא משמע פדבריו דאי קאי על ש"ץ הי' לו לומר מתחיל מראש פדתנן במתניתין מהיכן הוא מתחיל וליטנא הכי דייקא דעל אותו אדם עצמו שייף ליטנא דחוזר מפני שפבר אומר וחוזר שנית לראש אבל בש"ץ דעומד אחר תחתיו שעדיין לא אמר אלו הברכות כלל שייף לומר ליטנא דמתחיל ועוד דבירושלמי איתא נמי להא דרב הונא טעה בג"ר כו' ומסיים בה טעה ואינו יודע להיכן טעה חוזר למקום הברור לו וזה ודאי אי אפשר לפרשו כי אם על אותו אדם עצמו שטעה לכך נראה ברור דלא פספס א"מ הנ"ל ודו"ק: ואגב דאתא לידן הוה דהירושלמי נימא בה מלתא דבספר חיי"א נסתפק

אם נתמנמם באמצע תפלתו ואינו יודע היכן הוא עומד אם יתחיל ממקום שיודע שבנדאי לא אמר או שיתחזור למקום הידוע לא שבנדאי אמר דאפשר פיון דתפלה דרבנן מספיקא א"צ לתזור ולכאורה נראה להביא ראי' מתר"י דכ' גבי ק"ש דתנינן טעה בין פרק לפרק כו' וכתב תר"י ויש להקשות לשמואל דאמר ק"ש דרבנן וספק קרא ספק לא קרא אינו חוזר וקורא וא"כ אמאי צריך הכא לתזור לראש מספק ויש לומר כו' דשאני הכא שפבר התחיל לקרות אפי' שמואל מודה שאם טעה יש לו לתקן פיון שהתחיל ע"ש בדבריו וא"כ ה"נ גבי תפלה אף שהיא מדרבנן מ"מ פיון שפבר התחיל יש לו לתקן מה שטעה.

מיהו יש לדחות דשאני ק"ש שאין כאן ספק ברכה לבטלה דלא יהא אלא פקורא בתורה אבל גבי תפלה איכא חשש ברכה לבטלה אבל מהירושלמי ה"ל מוכח להדיא לדעת דצריך לתזור למקום הברור לו שבנדאי אמר דהכי משמע לישנא דחוזר למקום הברור לו ודלא כהמפרש דהירושלמי שפירש בהיפך מזה דא"כ לא הגי' שיהי' לישנא דחוזר רק מתחיל וכל זה פשוט: סליק פרקא.

פרק פיצד מברכין דף לה מתניתין על פירות האילן הוא אומר בפה"ע חוץ מן היין כו' ועל פירות הארץ הוא אומר בפה"א חוץ מן הפת כו' מלישנא דמתניתין לכאורה איכא למיזק דעל כל המשקין היוצאין מכל הפירות מברכין בפה"ע ועל פירות האילן דתני היינו בכל ענין בין שהפירות בעיניהם בין שעשה מהן משקין ולכך שייך שפיר למתני חוץ מן היין כו' אבל אם נאמר דמשקין היוצאין מכל הפירות מברכין שהכל וא"כ מתני' לא איירי כלל במשקין היוצאין מהן רק בהפירות גופניהם כשהן בעין א"כ לא שייך כלל למתני חוץ מן היין פיון דלא איירינן כלל במשקין היוצאין מהן.

וכן גבי פירות הארץ נמי איכא למיזק הכי. ובאמת בירושלמי קמדייק ממתניתין כף ולכך פסק בירו' דפת קטניות מברכין עליה בפה"א ע"ש בירו' אמנם תלמודא דידן לא סברה כן דקאמרי' גבי פת אורז ודונסן כמעשה קדרה כו' ואילו הכא בתחלה מברך עליו שהכל וכן גבי משקין היוצאין מכל הפירות אמרי' בגמרא האי דנבשא דתמרי כו' ומופת שם דמשקין היוצאין מכל הפירות חוץ מזיתים וענבים מברכין שהכל וא"כ יש להבין אמאי לא חש לה תלמודא דידן להך דיוקא דקא דייק בירושלמי דלכאורה הוא מוכרח בפירושא דמתניתין ועוד דהא גם בש"ם דילן קמדייק לקמן קתני ירקות דומיא דפת מה פת שנשתנה ע"י האור כו' וא"כ אם ירקות דהוא בבא בפ"ע אפ"ה בעי הגמ' למימר דהגי' דומיא דפת א"כ כ"ש בהך בבא עצמה דתני עליה חוץ כו' ודאי דאי אפשר לומר כן אם לא דמייירי בחדא גונוי ממש וא"כ הדרא קושנין לדוכתי' אמאי קא פסק תלמודא דידן דפת קטניות וכן במשקין היוצאין מכל הפירות חוץ מזיתים וענבים דמברכין עליהו שהכל.

וצריך לומר דתלמודא דידן קמפרש למתניתין הכי על פירות האילן הוא אומר בפה"ע היינו בין אם אוכלן בעיניהם בין אם נשתנו לדברים שדרךן להשתנות לזה היינו שעיקר אלו הפירות נטעי להו אדעתא דהאי שינוי וע"ז קאמר שפיר חוץ מן היין דאף דנשתנה לדרך שדרךן להשתנות ועיקר הפרי נטעי להו אדעתא דהכי אפ"ה תקנו לו חכמים ברכה מיוחדת לחשיבותו וכה"ג נמי גבי פירות הארץ מייירי מתניתין בין שהם בעין בין שנשתנו לדרך שדרךן לכך וע"ז קאמר חוץ מן הפת אבל אם נשתנו הפירות לדרך שאין

עומדין להשתנות לכה מזה לא איירי מתניתין דמתניתין מיירי שאכלו כמו שהוא הדרה לאכלו כל אחד ואחד לפום אורחין אם בעין ואם ע"י שינוי אבל באכלו שלא פפי שהוא הדרה לאוכלו מזה לא איירי מתניתין כלל ולכה גפי משקים היוצאים מפל הפירות חוץ מזיתים וענבים פיון דכל הפירות אינם עשויין לעשות מהן משקים וכן פת קטניות פיון דאינו עומד לכה.

ולכה מברכינו עליהו שהפל וזה פשוט: שם בגמ' מה"מ דת"ר קודש הלולים כו' מפאן אמר ר"ע אסור לאדם כו' הניחא למאן דתני נטע רבעי אלא למאן דתני פרום רבעי מא"ל הרבה האריכו המפרשים בסוגיא זו ונאני לפרש פשוטן של דברים באתי דלכאורה קשה טובא במאי דאמר אלא דיליף משבעת המינים וא"כ משמע דשבעת המינים גופייהו ה"ל מלתא דפשיטא דמברכין לאחרי וילעיל מינן דבעי למילף מפרם וקמה במה הצד וגם במאי דאמר ואתיא נמי וית דאית בי' צד מנבח משמע דשבעת המינים גופייהו נמי לא ידעינו דמברכין עליהו אפי' לבסוף וכן כל הסוגיא דלעיל משמע ודאי דז' המינים גופייהו נמי לא ידעינו וא"כ איך עתה פסיקין לי' כ"כ בז' המינים גופייהו דבעי ברוכי לבסוף עד דבעי למילף מינן שאר דברים ועכ"פ הכי ה"ל למימר אלא ז' המינים גופייהו ודאי דבעי ברוכי כו' ושארי דברים ילפינו מז' המינים דאז הוי משמע דהמתרין חידוש לו בז' המינים גופייהו אבל מלשון הגמרא דנקיט עכשיו משמע דבז' המינים גופייהו לא חידוש לו מידי רק דהחידוש הוא דחידוש המתרין הא דילפינו מז' מינים והוא תמוה.

עוד קשה פיון דמסיק דילפינו מז' המינים בלאחרי ומלפניו ילפינו בק"ו פשהוא שבע כו' א"כ הוא דלא פהברייתא דלעיל דיליף מהלולים דלפ"ז לא אצטריו לן כלל למילף מהלולים וא"כ תקשה עכ"פ ברייתא דלעיל.

ונראה ליישב כ"ז דנדאי העיקר כמ"ש הרשב"א בחידושי דהנה"מ דדפליגי בנטע רבעי ובפרם רבעי הוי תנאי דנדאי לא מצוי לאוקמי למלתיהו ככ"ע דא"כ מ"ד פרם רבעי תקשה לי' מתניתין דאתרוג שנה לאילן כו' ותני התם ובברכתי כו' אלא ע"כ צ"ל דלא מוקמי למלתיהו ככ"ע והו מתניתין דאתרוג אתיא כמ"ד נט"ר.

ובזה אתיא שפיר כולה סוגיין דלקמן בפרקין פליגי תנאי בהא מלתא דר"ג סבר דעל כל ז' המינים מברכינו ג' ברכות דס"ל דהו קרא דנאכלת ושבעת וברפת קאי אכל ז' מינים דלעיל מינן וחקמים סברי דארץ הפסיק הענין.

ולא קאי רק על הלחם אבל לא על ז' המינים ור"ע סבר אפילו אכל שלק והוא מזונו מברך עליו ג' ברכות (וטעמא דר"ע יתבאר לקמן אי"ה) ומעתה יתיישבו דברי הגמ' דמתחלה רצה הגמ' לאוקמי להו תנאי דכ"ר פחקמים דלקמן דס"ל דנברכת לא קאי על ז' המינים ולכה קאמר דיליף מכר וקמה במה הצד ואח"כ כדאקשי ע"ז ולא מצוי לאוקמי מלתין פחקמים קאמר אלא דיליף מז' המינים ורצה לומר דס"ל כר"ג דלקמן דקאי אכל ז' המינים ויליף מפל ז' המינים וילפינו אתיא בק"ו.

נדע דהו ק"ו דקאמר נמי פלוגתא דתנאי היא לקמן (מח:): בברייתא דת"ר מנין לבהמ"ז מן התורה דת"ק דהתם יליף לפניו מק"ו ורבי ואינה תנאי בברייתא דהתם ילפי לפניו מקרא וא"כ הגמ' רוצה לאוקמי להאי תנאי דכ"ר כר"ג דאית לי' בכל ז' המינים טעון

בהמ"ז דנברכת אפוליהו קאי וכת"ק דברייטא (מח:) דאית לי' הך ק"ו וברייטא דלעיל דקודש הלולים דאמר מפאן אמר ר"ע כו' דיליף מהלולים היינו משום דר"ע אגזיל לשיטתו דאמר אפילו אכל שלק והוא מזונו מברך עליו בהמ"ז והיינו כמו שפירשו המפרשים דר"ע ס"ל דנברכת קאי אלא תחסר כל בה והיינו כל מילי והא דנקט והוא מזונו היינו משום דמדאורייתא גם גבי לחם בעינו ושבעת דוקא רק דהם החמירו על עצמם עד פזית ועד פביצה פדאמרינו לעיל (כ:) ועכ"פ לר"ע בכל מילי טעון בהמ"ז מן התורה וא"כ לאחרי ל' צריף קרא פלל וס"ל כמ"ד נט"ר וכמתניתין דאתרוג ואיתתר לי' חד הלולים לברכה לפניו והך ק"ו דכשהוא שבע מברך כו' לא ס"ל לר"ע וכאינך תנאי דברייטא דלקמן (מח:) ובה מתוקמא פולה סוגיין שפיר בלי גמגום ועיין בה: שם ע"ב אלא חמרא סעיד כו' א"ה נברך עליו ג' ברכות לא קבעי אינשי סעודתא עלליהו לכאורה אינו מוכן דהא רבנן ס"ל ארץ הפסיק הענין וקרא דואכלת ושבעת וברכת לא קאי רק אפת וא"כ איך אפשר לברך עליו ג' ברכות פנין דהתורה מייעטה בהדיא וכתב ארץ יתירה להפסיק הענין כי היכי דלא להוי קאי אדלעיל מיני'.

ואין לומר דהקושיא היא על התורה גופה למה מייעטה אותו מבהמ"ז דא"כ מאי מקשה אי קבע אינש סעודתהי' מאי וצ"ל דסברת הגמ' היא דכל מאי דסעיד הוא נכלל בכלל לחם דנימא דארץ דהכתוב מייעט דלא לברך רק על הלחם היינו הפנונה אכל מה דסעיד דלמה נמעטי פנין שגם הוא סעיד ולא מייעט הכתוב רק לענבים פשהו בעין דלא סעדי' אבל בעשה מהן יין הכי נמי דלברך עליה שלש ברכות וזה פשוט: ודע דמסוגיא זו הוכיחו תר"י והרא"ש לעיל בפסוגיא דכסא דחמרא דאמרי' התם דאם בירך על תמרי בדנהמי יצא דה"נ אם טעה וברך על היין ג' ברכות נמי יצא דהא יין זיין טפי מתמרי דהא מקשה הקא גבי יין דלברך עליו ג' ברכות לכתחלה ולא קמקשה פן גבי תמרי ש"מ דזיין זיין טפי וגם להדיא קחזינא דהקא דחמרא סעיד כמו לחם ואפי' לכתחלה ה"ל לברוכי עליה ג' ברכות אלא משום דלא קבעי כו' וא"כ עכ"פ בדיעבד ודאי יצא ודין זה הוא פמעט ברור ולית בי' פלוגתא פלל: עוד נראה להוכיח מסוגיא דידן דחמשת המינים נמי זיני טפי מתמרי מדע דהא הנודר מן המזון אינו אסור רק בחמשת המינים וגם לא מברכינן במ"מ רק על חמשת המינים א"כ ש"מ דהם מזון טפי מתמרי וכיון דעל תמרי יצא בבהמ"ז מכ"ש בדייקא מחמשת המינים שייצא בדיעבד בבהמ"ז והא דכתבו תר"י והרא"ש בפסוגיא דהביאו לו תאנים וענבים בתוך הסעודה דדברים הבאים לאחר הסעודה אפי' דייקא נמי מברך עליה תחלה וסוף ואין בהמ"ז פוטרת ברכה דמעין ג' היינו משום דהתם הוי פלכתחלה פנין דאפשר לברך עליה ולא לסמוך על בהמ"ז אבל בדיעבד אם בירך בהמ"ז על דייקא ודאי דייקא כ"כ בס' אהע"ז והוא נכון וע"ש באריכות קצת.

ואפ"ה גבי יין כתב שם בתר"י דאם בא לאחר הסעודה א"צ לברך אחריו מעין ג' ומותר לו לכתחלה לסמוך על בהמ"ז. ונמצא כי הדין נחלק לג' דינים דאם אכל או שתה שלא בתוך הסעודה ולאחר הסעודה לכתחלה צריף לברך על הפל מעין ג'.

גם על היין בדיעבד אם בירך עליהו בהמ"ז יצא בין על תמרי בין על דייקא בין על יין ולאחר הסעודה על תמרא ודייקא צריף לברך מעין ג' ואין לסמוך על בהמ"ז ועל היין מותר לו לכתחלה לסמוך על בהמ"ז ודין זה האחרון עדיין צ"ע כי אינו רק מסבא

בְּעֵלְמָא וְלִית לִי שׁוּם רְאִי מִגַּמְלָא וְעֵינֵי בְּזָה: שְׁם הֵיכִי דְמִי אֵילִימָא דְקָא שְׁתִּי לִי אַזְוִקִי מְזִיק לִי דְתַנְיָא כּו' אֵלָא דְקָא שְׁתִּי ע"י אַנְיָגְרוֹן א"כ ה"ל אַנְיָגְרוֹן עֵיקָר כּו' הַב"ע בְּחֻשְׁשׁ בְּגְרוֹנוֹ כּו'.

דַּעַת הֶרְמֵב"ם וְכֵן הוּא דַּעַת בַּה"ג דְּהֵיכִי דְקָא שְׁתִּי לִי בְּעֵינֵי קָא מְבַרְךְ שְׁהַפֵּל וְהָא דְאָמַר אַזְוִקִי מְזִיק לִי הֵינּוּ דְלֹא שְׁיִינְךָ לְבְרוּכִי עֲלֵה בַפּה"ע פִּינּוֹן דְקָא שְׁתִּי לִי שְׁלֹא פְדֵרְךָ הִנְאָתוֹ אֲבָל מ"מ שְׁהַפֵּל בְּעֵי בְרוּכִי דְלֹא גִרַע מִקְמָחָא דְשְׁעָרֵי דְלִקְמָן דַּאע"ג דְקָשִׁי לְקוּקִיאֲנִי אַפ"ה פִּינּוֹן דַּאִית לִי הִנְאָה מִינֵי בְּעֵי בְרוּכִי.

וְהַטּוֹר פִּסְקָא דְלֹא בְּעֵי בְרוּכִי כְּלָל פִּינּוֹן דְקָא מְזִיק לִי וְלִדְבָרֵי צ"ל דְלֹא דְמִי לְקוּקִיאֲנִי דְשְׁעָרֵי דְהֵתָם אֵינּוּ קָשָׁה רַק לְדָבָר אֶחָד הֵינּוּ לְקוּקִיאֲנִי אֲבָל מ"מ אִית לִי הִנְאָה מִינֵי וְגַם לֹא אָמַר לִישְׁנָא דְמְזִיק רַק לִישְׁנָא דְקָשָׁה וְכַדּוּמָה אֵיכָא הֶרְבֵּה מְאֹכְלִים דְקָשָׁה לְדָבָר אֶחָד כְּדַאֲמַרִּינוּ לְקָמָן (מב:): טְחוּל יָפָה לְשִׁינִים וְקָשָׁה לְבָנֵי מַעִים כְּרִשִׁין כּו' וְכֵן נְמִי אֲמַרִּינוּ לְלַע"ט יָפָה לְרַמ"ט קָשָׁה לְקָמָן (נא).

(וְה"נ גַּבֵּי קְמָחָא דְשְׁעָרֵי אַע"ג דְקָשָׁה לְקוּקִיאֲנִי מ"מ אִית לִי הִנְאָה מִינֵי כְּשִׂאָר אֲכִילוֹת וּמְשׁו"ה בְּעֵי בְרוּכִי מְשִׂא"כ שְׁמָן זֵית פִּינּוֹן דְאָמַר בְּסֵתָם אַזְוִקִי מְזִיק לִי מְשִׁמַּע דְמְזִיק לְכָל הַגּוֹף וְלִית לִי הִנְאָה כְּלָל וּלְכָף לֹא בְּעֵי לְבְרוּכִי כְּלָל אַפִּי שְׁהַפֵּל.

וְהֶרְמֵב"ם ס"ל שְׂאִין לְחַלְקָא בִּינֵיהוּ מְסַבְרָא וְכִינּוֹן דְהוּא שׁוּתָה מְסַתְמָא אִית י' הִנְאָה מְזָה דְאִי לֹא"ה לְמֵאִי הוּא שׁוּתָה אוֹתוֹ אֵלָא ע"כ דַּאִית לִי הִנְאָה מִינֵי וְכִינּוֹן שְׁכֹן בְּעֵי בְרוּכִי אַפִּי אִם מְזִיק לְכָל הַגּוֹף לִית לֵן בַּה דְבַרְכָה בְּהִנְאָה תְּלִיא מְלִתָא כְּדַאֲמַרִּינוּ אֲסוּר לְהַנּוֹת מֵהַעוּה"ז בְּלֹא בְּרָכָה.

וְהַסְבְּרָא הִי נוּטָה יוֹתֵר לְדַעַת הֶרְמֵב"ם מ"מ אִין בְּזָה הֶכְרַע כ"כ לְכָף פִּינּוֹן דְקִי"ל סְפָק בְּרִכּוֹת לְהַקְלָע"כ לֹא יְבַרְךְ עֲלֵיו וְכֵן פִּסְקָא בְּשׁו"ע מ"מ קָשָׁה מְאֹד לְהַקְלָע נֶגְדַּת דַּעַת בַּה"ג שְׁפָתָבוּ הַפּוֹסְקִים דְדְבָרֵי דְבָרֵי קַבְלָה וּבַפֶּרֶט דְמְסַתְבְּרִין מִיָּלֵי וְהֶרְמֵב"ם נְמִי קָאִי בְּשִׂיטְתֵי לְכָף נְכוּן שְׁלֹא לְשׁוּתוֹ בְּעֵין כְּלָל אִם לֹא שְׂיַבְרָךְ עַל דְבָר אַחַר שְׁהַפֵּל מְקוּדָם וְלִכְנוּן לְפִטּוֹר גַּם אֵת הַשְּׁמָן כְּנַלַע"ד: וְלַעֲנֵן הֵיכִי דְנוֹתָן שְׁמָן הֶרְבֵּה לְתוֹף אַנְיָגְרוֹן וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ בְּגְרוֹנוֹ אֵיכָא ג"כ ב' שִׂיטוֹת דַּעַת הֶרְמֵב"ם בַּפ"ח מְהַלְכוֹת בְּרִכּוֹת הַל' ב' וְכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַרִי"ף דְכָל הֵיכִי שְׂאִינוּ שׁוּתָהוּ לְרַפּוּאָה ה"ל הָאֲנִיגְרוֹן עֵיקָר אַפִּי בְּנוֹתָן לְתוֹכוֹ שְׁמָן הֶרְבֵּה וּמְבַרְךְ עֲלֵיו שְׁהַפֵּל [כ"כ הֶרְמֵב"ם וְכֵן הוּא בְּשׁו"ע בְּהַגְהַת רַמ"א וּכְבָר תְּמַה הַמַּג"א דְאֵמַאי לֹא יְבַרְךְ עֲלֵיו בַּפּה"א כְּדַאֲמַרִּינוּ מֵיָא דְשִׁילְקָא כְּשִׁילְקָא וְהֵינּוּ אַנְיָגְרוֹן כְּדַאֲמַרִּינוּ אַנְיָגְרוֹן מֵיָא דְשִׁילְקָא] וְדוּקָא בְּשׁוּתָהוּ לְרַפּוּאָה אִז הוּי הַשְּׁמָן עֵיקָר לְגַבֵּי וּמְבַרְךְ בַּפּה"ע וְה"ר יוֹסֵף פִּסְקָא דְהַעֵיקָר תְּלוּי בְּהֵיכִי דְנוֹתָן לְתוֹכוֹ שְׁמָן הֶרְבֵּה וְאַפִּי אִם שׁוּתָהוּ שְׁלֹא לְרַפּוּאָה נְמִי הַשְּׁמָן עֵיקָר וּמְבַרְךְ עֲלֵיו בַּפּה"ע וְהָא דְנִקְיֵט חוֹשֵׁשׁ בְּגְרוֹנוֹ אוֹרְחָא דְמְלִתָא נְקִיט דַּאִז דְרָךְ לִיתָן שְׁמָן הֶרְבֵּה וְהַסְכִּים עֲמוֹ הַטּוֹר.

וּבְאַמַּת פְּשֻׁטָא דְלִישְׁנָא דְתַלְמוּדָא דְאָמַר הַב"ע בְּחֻשְׁשׁ בְּגְרוֹנוֹ וְדַאִי דְמְשַׁמְעֵן כְּהַרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם וּבְלֹא"ה כְּבָר תְּפָסוּ כָּל הַפּוֹסְקִים לְכָלֵל בְּכָל דֵּינֵי בְּרִכּוֹת דְכָל הֵיכִי דְנִחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים בְּבְרִכּוֹת יְבַרְךְ הַבְּרָכָה שְׂיֻצָא בַּה לַכ"ע וְה"נ יְבַרְךְ שְׁהַפֵּל דַּעַל כּוֹלָם אִם אָמַר

שֶׁהַכֹּל יֵצֵא וְכֵן פָּסַק בְּשׁו"ע וְכָל זֶה פְּשׁוּט: דָּף לו גמ' דְּתַנְיָא הַחוּשׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ לֹא יַעֲרַעְרוֹנוּ בְּשִׁמּוֹן תַּחֲלָה בְּשֶׁבֶת אֲבָל נוֹתֵן לְתוֹכוֹ שִׁמּוֹן הַרְבֵּה לְתוֹף אֲנִיגְרוֹן וּבּוֹלַע.

רש"י קִמְפְּרֵשׁ לְשׁוֹן עֲרַעוֹר דְּהוּא לְשׁוֹן שְׁהִי וְלִכְּפֵי פִי לֹא יַעֲרַעְרוֹנוּ כּו' דְּמִשְׁהִי לִי בְּתוֹף גֵּרוֹנוֹ וְאִינוֹ בּוֹלַעוּ וְכִיּוֹן דְּלֹא בָּלַע לִי מוֹכְחָא מְלִתָּא דְּלַרְפוּאָה. וְהִנֵּה הַתּוֹס' הִבִּינוּ בְּדַבְּרֵי דְּאִסוּר לְהַשְׁהוֹת בְּגֵרוֹנוֹ אִפִּי אִם בּוֹלַעוּ לְבִסּוּף פִּיּוֹן שְׁקוֹדֵם הַבְּלִיעָה הוּא מְשַׁהֵה לִי בְּתוֹף גֵּרוֹנוֹ מוֹכְחָא מְלִתָּא דְּלַרְפוּאָה וְאִסוּר וְלִכְּפֵי הַקָּשׁוֹ עָלָיו דְּלִפְלִיג וְלִתְנִי בְּדִידָן מֵאִי אִינְרִיא ע"י אֲנִיגְרוֹן אִפִּי בְּעֵינַי שְׂרִי לְבָלַעוּ לְאַלְתֵּר.

וּבְאַמַּת הוּא קוֹנְשָׂא חֲזָקָה לְפִי הַבְּנִתָּם דְּהָא ע"כ ע"י אֲנִיגְרוֹן נָמִי לֹא שְׂרִי רַק לְבָלַעוּ לְאַלְתֵּר וְלֹא לְשִׁהוּתוֹ דַּא"כ לְמֵאִי נָקִיט פְּלַל וּבּוֹלַע אֲלֵא ע"כ דְּהַפְּנִינָה הוּא שְׂיַבְלַע לְאַלְתֵּר וְכִיּוֹן שִׁפְנוֹ גַּם בְּלֹא אֲנִיגְרוֹן נָמִי שְׂרִי אִם בּוֹלַע לְאַלְתֵּר דְּהָא לֹא אָסֵר רַק לְהַשְׁהוּתוֹ וְא"כ לְמֵאִי נָקִיט פְּלַל אֲנִיגְרוֹן.

ולע"ד נִרְאֶה דְּכּוֹנֵנֵת רש"י הוּא מֵאִי דְּכַתֵּב וְאִינוֹ בּוֹלַעוּ הִינְנוּ שְׂאִין בּוֹלַעוּ פְּלַל רַק מְשַׁהֵי לִי בְּתוֹף גֵּרוֹנוֹ וּפּוֹלְטוֹ אַח"כ דְּבָזָה הוּא דְּמוֹכְחָא מְלִתָּא דְּלַרְפוּאָה קַעְבִּיד פִּיּוֹן שְׂאִינוֹ בּוֹלַע פְּלַל אֲבָל הִיכִי דְּבוֹלַעוּ אַח"כ אִם דְּמִשְׁהִי לִי בְּתוֹף גֵּרוֹנוֹ קוֹדֵם שְׂבוֹלַע לִית לֵן בַּהּ וְכֵן פֶּתַח רש"י לְהַדְּיָא בַּד"ה תַּחֲלָה וְז"ל פְּלוּמֵר לְכַתְּחִלָּה לֹא יִתֵּן הַשִּׁמּוֹן בְּפִיו לְשֵׁם עֲרַעוֹר כִּי אִם לְשֵׁם בְּלִיעָה וְאִם בָּא לְהַשְׁהוּתוֹ יִשְׁהֵנוּ וְהַשְׁתָּא הִכִּי פִירוּשָׁא דְּהַבְּרִייתָא לְפִירֵשׁ"י לֹא יַעֲרַעְרוֹנוּ בְּשִׁמּוֹן תַּחֲלָה רְצָה כ לומר שְׁלֵא יִשְׁתָּה שִׁמּוֹן בְּעֵינַי דְּאִז וְדֵאִי לֹא יְבָלַע אוֹתוֹ פִּיּוֹן שְׁהוּא מְזִיק לְגוֹפוֹ רַק שְׂיַשְׁהֵנוּ בְּתוֹף גֵּרוֹנוֹ וְיַפְלִטְנוּ דְּזָה וְדֵאִי אִסוּר אֲבָל נוֹתֵן שִׁמּוֹן הַרְבֵּה לְתוֹף אֲנִיגְרוֹן וּבּוֹלַע ר"ל דְּאִז מוֹתֵר אִם לְהַשְׁהוּתוֹ פִּיּוֹן שְׂבוֹלַעוּ אַח"כ וְהָא דְּנָקִיט ע"י הַנִּיגְרוֹן הִינְנוּ מְשׁוּם דְּאוֹרְחָא דְּמְלִתָּא הִכִּי הוּא דֵאִי אֲפָשֵׁר לְבָלַעוּ כִּי אִם ע"י אֲנִיגְרוֹן דְּבַעֲינַי קְמִזִּיק לְגוֹפוֹ וְעִיקָר פְּנוּנַת הַבְּרִייתָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דַּע"י בְּלִיעָה שְׂרִי אִפִּי לְהַשְׁהוּתוֹ וּבְלֹא בְּלִיעָה אִסוּר וְלִכְּפֵי בְּבָבָא דַּע"י בְּלִיעָה נָקִיט ע"י אֲנִיגְרוֹן דְּבִלֵּא"ה אִי אֲפָשֵׁר לְבָלַעוּ פְּנ"ל פְּשׁוּט בְּכּוֹנֵנֵת רש"י וְלִק"מ מֵהַ שְׁהַקָּשׁוֹ עָלָיו הַתּוֹס' וְעֵינַי בַּהַג"מ שְׂפִי ג"כ לֹא יַעֲרַעְרוֹנוּ הִינְנוּ שְׂיַפְלוֹט אַח"כ וְמֵהַ שְׂפִתְבוּ הַתּוֹס' לִיִּישֵׁב פִּירֵשׁ"י דְּלִצְדִּין קְתַנִּי אֲבָל הוּא נוֹתֵן שִׁמּוֹן הַרְבֵּה לְתוֹף אֲנִיגְרוֹן אִפִּי לְהַשְׁהוּתוֹ וּבּוֹלַע הוּא מְלִתָּא בְּאַנְפִּי נִפְשָׁה וְר"ל שְׂבוֹלַע אִפִּי שִׁמּוֹן לְבַדּוֹ הוּא דוֹחֵק גְּדוֹל דְּקַפְסָקִי לְבְּרִייתָא בְּסַפִּינָא חֲרִיפָא וְאִין זֶה בְּמִשְׁמַע פְּלַל בְּלִישְׁנָא דְּבְרִייתָא וְעֵינַי: וְהַרְמַב"ם בְּפכ"א מֵהַלְכוֹת שְׁבֵת הִלְכָה כ"ד קָאִי נָמִי בַּהַד שְׂיִטְתָּא כְּמוֹ שְׂפִתְבְּנוּ לְפִי רש"י דְּאֲנִיגְרוֹן דְּנָקִיט אוֹרְחָא דְּמְלִתָּא נָקִיט וְאֵה"נ דְּגַם שְׂלֵא ע"י אֲנִיגְרוֹן נָמִי שְׂרִי וְלִכְּפֵי פֶתַח שִׁמּוֹן בְּסַתְמָא אֲבָל בּוֹלַע הוּא שִׁמּוֹן הַרְבֵּה וְאִם נִתְרַפָּא נִתְרַפָּא רַק שְׂבִינָה הוּא נוֹטָה מִפִּי רש"י דְּלִפְנֵי רש"י ע"י אֲנִיגְרוֹן מוֹתֵר גַּם לְהַשְׁהוּתוֹ וּמִדְּבְרֵי הַרְמַב"ם אִינוֹ נִרְאֶה כֵּן רַק שְׂאִינוֹ רִשָּׁאִי רַק לְבָלַעוּ לְאַלְתֵּר וּבְזָה אִפִּי בְּשִׁמּוֹן גְּרִידָא שְׂרִי וְהַבְּרִייתָא יִפְרֵשׁ הַרְמַב"ם הִכִּי לֹא יַעֲרַעְרוֹנוּ כּו' ר"ל דְּשִׁמּוֹן גְּרִידָא אִינוֹ דְּרָף לְבָלַעוּ רַק לְהַשְׁהוּתוֹ וּלְפּוֹלְטוֹ זֶה אִסוּר וְאִין הָאִסוּר מְשׁוּם הַפְּלִיטָה לְחוּד רַק דְּהַשְׁהִי' נָמִי אִסוּר דְּמוֹכְחָא מְלִתָּא דְּלַרְפוּאָה אֲבָל נוֹתֵן כּו' וּבּוֹלַע ר"ל שְׂיַבְלַע לְאַלְתֵּר וְאֵה"נ דְּשִׁמּוֹן גְּרִידָא נָמִי שְׂרִי וְע"י אֲנִיגְרוֹן אוֹרְחָא דְּמְלִתָּא נָקִיט דֵּאִין דְּרָף לְבָלַעוּ כִּי אִם ע"י אֲנִיגְרוֹן וְלִכְּפֵי לֹא הַזְכִּיר בְּחִיבּוּרוֹ לְעַנְיַן שְׁבֵת ע"י אֲנִיגְרוֹן פְּלַל וְעֵינַי בְּב"י פְּנ"ל פְּשׁוּט בְּדַעַת הַרְמַב"ם וְהַתּוֹס' וְכֵן בַּתְּרִי קִמְפְּרֵשׁ לְשׁוֹן עֲרַעוֹר לֹא מְלִשׁוֹן שְׁהִיָּה רַק כָּל שְׁתִּיָּה שְׂלֵא

בְּדַרְפָּה קָרִי לִי עֲרֵעוּר וּאֲכִי אֲתִיב הַבְּרִיָּתָא כְּפִשְׁטָא וְהִ"ק שְׁמֹן גְּרִידָא אָסוּר בְּכָל גְּנוּנֵי דְכִינּוּן דְּאִין דְּרָף לְשִׁתּוֹת שְׁמֹן בְּעִין מוֹכְחָא מְלִתָּא דְּהוּא לְרִפּוּאָה וְאִינוּ שְׂרִי רַק ע"י אֲנִיגְרוֹן וְגַם זֶה בְּתַנְאֵי דִּיבְלַע לְאַלְתֵּר וְלֹא יִשְׁהֵנוּ.

נִמְצָא פִי אִיכָּא ג' שִׁיטוֹת לְדִינָא לְדַעַת רִש"י ע"י אֲנִיגְרוֹן שְׂרִי אִפִּי רַק שְׂיבְלַעֲנוּ אַח"כּ וְאַפְשָׁר דֵּה"ה בְּלֹא אֲנִיגְרוֹן וְאַנִיגְרוֹן אֲוֹרְחָא דְּמִלְתָּא נְקִיט וּכְמוֹ שֶׁהוּא לְדַעַת הַרְמַב"ם וְאִינוּ אָסוּר כ"א לְהִשְׁהוֹתוֹ וְלִפְלֹט אַח"כּ וְלְדַעַת הַרְמַב"ם שֶׁהִיָּה בְּכָל גְּנוּנֵי אָסוּר וְלֹא שְׂרִי רַק לְבָלְעַ לְאַלְתֵּר וְזֶה שְׂרִי אִפִּי בְּשְׁמֹן גְּרִידָא וְלְדַעַת הַתּוֹס' שְׁמֹן גְּרִידָא בְּכָל גְּנוּנֵי אָסוּר וְלֹא שְׂרִי רַק בְּב' תַּנְאִים ע"י אֲנִיגְרוֹן וְלְבָלְעַ לְאַלְתֵּר אֲבָל שֶׁהִיָּה אַף ע"י אֲנִיגְרוֹן אָסוּר וּלְפַמ"ש הַתּוֹס' לִיִּשְׁב פִּירִש"י אִיכָּא עוֹד שִׁיטָּה ד' דְּמִיָּקֵל מְכֻלְהוּ דַּע"י אֲנִיגְרוֹן שְׂרִי שֶׁהִיָּה וּבְלֹא שֶׁהִיָּה שְׁמֹן גְּרִידָא נְמִי שְׂרִי אַף כְּבָר פְּתַבְתִּי דְּדוֹחֵק גְּדוּל לְפָרֵשׁ כֹּן בְּבְרִיָּתָא וְעִינּוּ בְּכָל זֶה: שֶׁם קִמְחָא דְּחֻטֵי רַב יְהוּדָה אָמַר בְּפֵה"א וּר"נ אָמַר שֶׁהִפְלֵ הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם פְּסָקוּ כַר"נ דְּמְבָרְכִינוּ שֶׁהִפְלֵ וְכַתֵּב הַרִי"ף דְּלֹא רְגִילֵי אִינְשֵׁי לְסַפּוּיֵי קִמְחָא וּבְתַר"י הַקְּשָׁה עָלָיו דְּנִרְאָה מֵהַגְמ' דְּהִלְכָה כַר"י מִשּׁוֹם דְּרָבָא אָמַר לַר"נ לֹא תִפְלֹגְעֵלִי דַר"י וְאַף שַׁר"נ הִשְׁיֵב לוֹ מִי דְמִי כו' מ"מ פִּינוּן דְּלֹא מִמְשַׁנָּה אוֹ בְּרִיָּתָא הִשְׁיֵב לוֹ לֹא שְׂבָקִינוּ סְבַרְת רָבָא כִי וְאִין זֶה קִוְשֵׁי פִלְל עַל הַרִי"ף דְּמֵאֵן יִימַר לֵן שְׁלֹא קִבֵּל רָבָא תִירוּצוֹ שֶׁל ר"נ אֲדַרְבָּא מְדַחֲזִינוּ שְׁלֹא הִשְׁיֵב רָבָא פְלוּם עַל תִּירוּצוֹ שֶׁל ר"נ מְסַתְמָא קִבְלָה מִינֵי וּבְכַמָּה זְוֹכְתִי הִיכִי דְלֹא נִרְאָה לְהַגְמ' לְתִירוּץ גְּמוּר קִבְעֵי קִבְלָה מִינֵי אוֹ לֹא קִבְלָה מִינֵי וּבְכֵאֵן מְדָלָא קְאָמַר סְתָמָא דַּגְמ' מִיָּדִי רַק בְּסְתָמָא קִבְעַ תִּירוּצוֹ שֶׁל ר"נ מְסַתְמָא הִי נִרְאָה לְסְתָמָא דַּגְמ' לְתִירוּץ גְּמוּר וּמְסַתְמָא גַם רָבָא קִבְלָה.

וְעוֹד נִרְאָה לְדִיָּיק מְדָלָא קְאָמַר א"ל מִי דְמִי דֵהִי מִשְׁמַע דַּר"נ הִשְׁיֵב כֹּן לְרָבָא רַק דְּסַתְמָא קְאָמַר הַגְמ' מִי דְמִי מִשְׁמַע דְּסַתְמָא דְּתַלְמוּדָא הִשְׁיֵב כֹּן עַל קִוְשֵׁי רָבָא וְלֹא ר"נ וְא"כּ נִדְּאִי אִית לֵן לְמַפְסַק כַר"נ וְכֹן נִרְאָה מֵהַמְשַׁף לְשׁוֹן הַגְמ' אַח"כּ דְּהוּא שְׁקֵלָא וְטַרְזֵי דְּסַתְמָא דְּגַמְרָא וְא"כּ אִין פֵּאֵן קִוְשֵׁי פִלְל עַל הַרִי"ף: וְיֵמָה שֶׁהַקְּשָׁה בְּתַר"י עוֹד וְכֹן הַקְּשָׁה הָרֵא"ש דְּהָא ר"נ גּוֹפְנִי לֹא קְאָמַר הָאִי טַעְמָא דַּא"כּ ה"ל מִי דְמִי הֵתֵם דְּרָף הוּא לְאַכּוֹל שְׁמֹן ע"י אֲנִיגְרוֹן אֲבָל קִמְחָא אִין דְּרָפֵן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְסַפּוּיֵי קִמְחָא וְא"כּ הִיאַף פְּסַק הַרִי"ף כַר"נ מְטַעְמָא דַּאִיָּהוּ גּוֹפְנִי לִית לִי עַכ"ל הָרֵא"ש גַם זֶה נִלְע"ד לְתַרְזֵן דְּנִדְּאִי מְוֹכְרִים אָנוּ לוֹמַר בְּדַר"נ הָף טַעְמָא שְׂכַתֵּב הַרִי"ף דְּלֹא רְגִילֵי אִינְשֵׁי כו' דְּמִשּׁוֹם שִׁנּוּי לְחוּד לֹא הָנִי נִשְׁתַּנָּה בְּרַכְתּוֹ לְגַרְיֵעוּתָא דְּהָא חֲזִינוּ בְּדִיָּיסָא הַעֲשׂוּיָה מְחַמְשַׁת הַמִּינִים וְאַפ"ה לֹא נִשְׁתַּנָּה בְּרַכְתּוֹ לְשֶׁהִפְלֵ אֲדַרְבָּא קִבְעוּ לָהֶם בְּרַכָּה חֲשׂוּבָה בַּפ"ע בַּמ"מ וְע"כּ צ"ל דְּהֵתֵם רְגִילֵי אִינְשֵׁי לְמִיכַל כְּף וּלְכָף קִבְעוּ לָהֶם בְּרַכָּה חֲשׂוּבָה.

אַף דַּאִית לֵה' הַמִּינִים עֲלוּיָא אַחְרֵינָא מ"מ פִּינוּן שְׁגַם זֶה הוּא דְּרָף לְאַנְכְלוֹ קִבְעוּ לָהֶם בְּרַכָּה חֲשׂוּבָה [וְאִין לְהַתְעַקֵּשׁ וְלוֹמַר דְּשִׁאֲנֵי קִמְחָא שְׂמַהֲקִמַח עֲצָמוּ יְכוּל לְעַשׂוֹת פֶּת מִשָּׂא"כּ דִּיָּיסָא שְׂפִינוּן שְׂנַעֲשָׂה דִיָּיסָא שׁוּב אִין יְכוּלִין לְעַשׂוֹת מְפִנוּ פֶת וְא"כּ לֹא מְקַרֵי אִית לִי עֲלוּיָא אַחְרֵינָא דְּזֶה אִינוּ דְּהָא לְפַמְש"כּ הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש וְתַר"י דְּמִיָּירֵי בְּקִמְחָא קִלְיוֹת א"כּ נִדְּאִי אִין עוֹשִׁין מְפִנוּ פֶת אֲלֵא ע"כּ דַּאִין הַפִּירוּשׁ אִית לִי עֲלוּיָא אַחְרֵינָא עַל הַקִּמְחָא דְּוּוּקָא רַק עַל הַחֻטִּים שְׂמַהֲם נַעֲשָׂה הַקִּמְחָא וְכֹן מוֹכַח עוֹד בְּכַמָּה זְוֹכְתִי בְּפִרְקִין דְּכֹן

הוא הפירוש באית לי' עלויא אחריןא] משא"כ בקמחא דלא רגילי אינשי לספויי קמחא לכה ברכתו אינו רק שהכל לכה שפיר הוכרח הרי"ף להאי טעמא בדר"נ.

והא דלא משני הגמ' פן מי דמי כו' אבל קמחא לא רגילי כמ"ש הרא"ש היינו משום דהרי"ף אָזיל לשיטתו שכתבנו לעיל דלא מברכינן בפה"ע על שמן זית רק בחושש בגרונו וא"כ ודאי דלא שנייה לומר גבי שמן זית דרגילי אינשי למיכל הכי דהיאך שנייה בזה רגילות בדבר שאינו רק לרפואה וכי דרפן של בני אדם לחושש תמיד בגרונם ח"ו ומשום דלפעמים יקרה באדם אחד פן ודאי דלא שנייה למימר דרגילי אינשי למיכל הכי דה"נ אוכלים קצת קמחא דחטי אם מיירי בקמח קליות פיון שראוי לאכילה ומ"מ קרי לי' הרי"ף דלא רגילי כו' והוא מוכרח פן בדר"נ כמ"ש לעיל וא"כ בענין הרגילות שנה ממש שמן זית לקמחא דחטי לכה הוצרך הגמ' לשנויי התם לית לי' עלויא אחריןא כו' ותר"י והרא"ש שהקשו פן על הרי"ף אזלי לשיטתם דאף בלא חושש בגרונו נמי מברכינן עלי' בפה"ע בנותן שמן הרבה ולכה הקשו דה"ל לשנויי פן.

ומ"מ גם לשיטתם אין קושיותם קושיות דע"כ צ"ל לשיטתם דאין רגיל ליתן שמן הרבה רק בחושש בגרונו דאל"כ למאי נקיט פלל חושש בגרונו אלא ע"כ דאורחא דמלתא הכי הוא דאין דרך ליתן שמן הרבה רק בחושש בגרונו ואורחא דמלתא נקיט וכמ"ל בשיטה זו וא"כ גם לשיטתם לק"מ ועיין ומעתה פיון שסלקנו הקושיות מעל הרי"ף והרמב"ם בודאי אית לן למפסק להלכה פן ובלא"ה הסכים הרא"ש פן לפסק הלכה משום ספיקא דדינא ועיין בזה ולפ"ז מצי גם הרי"ף לפרושי דמיירי בקמח קליות או בשאר מיני קמח הראוי לאכילה ודלא כמו שהבין תר"י בדבריו דמיירי בקמח שאינו ראוי לאכילה פלל גם מ"ש תר"י דהלכה פהרי"ף ולא מטעמי' כו' אבל בקמח קליות אפשר דגם הרי"ף מודה דמברכינן בפה"ע ע"ש בדבריו ולפמ"ש אין צריך לכל זה דדברי הרי"ף נכונים וגם בקמח קליות לא מברכינן רק שהכל פנ"ל פשוט: שם קורא ר"י אמר בפה"א ושמואל אמר שהכל נהי' כו' ומסקינן בגמ' דהלכה פשמואל דאינו מברך רק שהכל וטעמא דמלתא משום דלא נטעי להו אדעתא דהכי ור"ל שאין פנונתו פלל לאכול הקורא משום דממעט לאילן בכה ומפסידו אבל בעלין ותמרות של צלף אף שאין עיקר פנונתו בשעת נטיעת האילן בשבילם דאילו לא הוי האילן מגדל רק עליו ותמרות לא הי' טורח בשביל זה לנטוע האילן דאינם חשובים פרי פיון דנוטע האילן בשביל עיקר הפרי שהם האביונות אגב אורחין' פנונתו נמי על העלין ותמרות פיון שאינו ממעט האילן בכה וכיון שפנונתו גם עליהם מברכינן עליהו בפה"א ומ"מ לא מברכינן בפה"ע פיון שאינו עיקר הפרי.

וכתבו התוס' ואותן לולבי גפנים כו' לא מברכינן עליהו רק שהכל וזה פשוט דלולבי גפני הוי ממש פעין קור עוד כתבו ואותן שקדים הרפים שאוכלין קליפתן החיצונה נמי מברך שהכל דלא נטעי להו אדעתא דהכי למיכל בקטנותן כי אם לאכול הגרעינים פשיגדלו וכן כתב הרא"ש ואף שכתבו התוס' והרא"ש דכל האילנות משויצאיו מברכינן עליהו בפה"ע אף שהם קטנים הרבה ולא נטעי להו אדעתא למיכל בקטנותן צ"ל דדעת התוס' והרא"ש דסברת לא נטעי לא שנייה רק בדבר שאינו עיקר הפרי כגון קורא [או עליו ותמרות אי הוו ממעטי לאילן בכה] דבזה הוא דשנייה למימר לא נטעי אדעתא דהכי ר"ל שאינו רוצה שיתמעט האילן שהוא עיקר הפרי עי"ז אבל בעיקר הפרי לא שנייה

לומר דלא נטעי אדעתא דהכי דהא נדאי עיקר נטיעתו הוא בשביל הפרי ומה שאוכלו בקטנותו לית לו בה פיון דשם פרי עליהם משויצואו והא דכתבו גבי שקדים הרפים דמברך שהפל היינו על הקליפה דהוי דבר שהוא חוץ מעיקר הפרי והוי כמו קורא אבל לא עיקר הפרי לעולם מברך בפה"ע אף בקטנותו דהא נדאי עיקר הנטיעה בשביל הפרי ולא שיהי לומר ע"ז לא נטעי אדעתא דהכי כצ"ל בדעת התוס' והרא"ש (ולפי מה שאכתוב אי"ה לקמן א"צ לחילוק זה): והא דפשיטא להו להתוס' דמברכינן עליהו שהפל דאף דלא דמי לקורא דקורא אפי' אי לא הוי ממעט לאילן נמי לא הוי מברך עליה רק בפה"א דהא אינו פרי העץ רק העץ עצמו והוי כמו ירקות שמברכין עליהו בפה"א ולכך פיון דאיכא עוד חדא לגריעותא דלא נטעי להו אדעתא דהכי נחית חד דרגא ולא מברכינן עליהו שהפל אבל גבי שקדים דאי הוי נטעי להו אדעתא דהכי הוי פרי גמור והוי מברכינן עליהו בפה"ע.

א"כ בלא נטעי להו אדעתא דהכי יהיה ג"כ לא נחית רק חד דרגא ולכך עליהו בפה"א עכ"פ וא"כ לכאורה צ"ע מאין פשיטא להו להתוס' דלא מברך עליהו רק שהפל. אף באמת דברי התוס' נכונים דנדאי הו סברא דנחית חד דרגא ליתא דאם לא פן מאי מקשה הגמ' וכל היכי דלא נטעי אדעתא דהכי לא מברכינן והרי צלף כו ומאי קושיא דלמא שאני צלף דהי' ראוי לברך עליו בפה"א אי הוי נטעי.

לכך בלא נטעי לא נחית רק חד דרגא ומברכינן בפה"א משא"כ גבי קורא. אלא נדאי דליתא להו סברא דנחית א דרגא וכל היכי דלא נטעי אדעתא דהכי בין שעיקר ברכתו פה"ע או בפה"א לעולם לא מברך רק שהפל.

ודע דהרבה השתמשו הפוסקים וביותר בעל מג"א בסברא זו דנחית חד דרגא והרבה דינים יוצאים מסברא זו ולפי מה שהוכחנו הו סברא דחוי' היא מסוגיין ועוד יתבאר אי"ה ביטול סברא זו מכמה סוגיות דפרקין ועיין בזה: שם אר"י א"ר צלף של ערלה כו' רבינא אשפח למר בר רב אשי כו' ר"ע במקום ר"א עבדינן פנותי' ב"ש במקום ב"ה אינה משנה והלכתא פמר בר רב אשי כו' ומדלגבי ערלה לאו פרי הוא לגבי ברכה נמי לאו פרי הוא ומברכינן עליה בפה"א.

פן הוא הגירסא ברי"ף. והתוס' הקשו ע"ז דהא דלגבי ערלה לאו פרי הוא היינו משום דכל המקיל כו' אבל בארץ נדאי הוי פרי ומברכינן עלי' בפה"ע ובברכות ליכא חילוק בין ארץ לחו"ל.

והנה אם לא הי' על הרי"ף והרמב"ם רק קושיא זו מה שפסקו לענין ברכה היינו יכולים לתרץ בפשיטות דנדאי מה דאמרי' פל המקיל בארץ הלכה כמותו בח"ל היינו משום דמספקא לו כמאן הלכתא ולכך בארץ דהוא מדאורי' פסקינן פדברי המחמיר ובח"ל דהוא מדרבנן פסקינן לקולא פדברי המקיל דאי הוי פשיטא לו דהלכתא פדברי המחמיר נדאי דלא הו מקילינן בח"ל דכל דתקון רבנן פעיין דאורי' תקון אלא נדאי משום ספיקא דהלכתא אזלינן בדאורי' לחומרא ובדרבנן לקולא.

וכיון שפן לענין ברכה נדאי דמברכינן בפה"א דאם בירך על פה"ע בפה"א יצא ובהקפוד לא יצא ולכך מספק בפה"א בעינן לברוכי דאז נדאי דיצא וכן כ' בתר"י אף באמת נראה

מדברי הרי"ף ורמב"ם דגם לענין ערלה בארץ נמי אינו אסור רק אביונות ולא קפריסין דהא הרי"ף השמיט במקונו תיבת בח"ל ממיקרא דר"י א"ר וגם הרמב"ם פתב בפ"י מהל' מ"ש ונטע רבעי דצלה של ערלה זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין ולא חילק כ פלל בין ארץ לח"ל וא"כ טעמא בעי מדוע פסקו דלא כר"י א"ר דאמר בח"ל דוקא ופר בר רב אשי נמי נראה לכאורה דדוקא בח"ל קאמר כדאמר לי רבינא מאי דעתה כר"ע דמקיל ולעביד מר כב"ש דמקיל טפי והוה לישנא נדאי דמשמע דמשום פל המקיל קא"ל ונראה דדעת הרי"ף והרמב"ם הוא כמ"ש בשנ"א להג"א דמפר שיקא דאמר גמ' ר"ע במקום ר"א עבדינו פנותי היינו לאו משום פל המקיל כו' אלא לגמרי עבדינו פנותי משום דהלכה כר"ע מחברו ומכ"ש לגבי ר"א דקי"ל בכמה דוכתי שמותי הוא ולית הלכתא פנותי ועוד אני מוסיף דדייק פן מלישנא דגמ' מדלא קאמר ר"ע במקום ר"א שנה ב"ש במקום ב"ה אינה משנה ומדשני הגמ' בלישניו ואמר ר"ע במקום ר"א עבדינו פנותי ש"מ דלגמרי עבדינו פנותי וזה נכון אף מה שהוסיף בשנ"א לפרש עוד גם הא דאמר רבינא מאי דעתה כר"ע דמקיל גם פן עד"ז דידע רבינא דמר בר רב אשי פסק לגמרי כר"ע לע"ד אינו נראה זה פלל חדא דלישנא דמאי דעתה כר"ע דמקיל אינו משמע דלפירושו הל"ל בקצרה מ"ד כר"ע ומאי האי דמסיים תיבת דמקיל אלא נדאי משום דמקיל בארץ הלכה פמותו בח"ל לכה קאמר תיבת דמקיל ועוד מנא ידע רבינא דלגמרי פוסק כר"ע הא מר בר ר"א בח"ל הוי וא"כ דלמא משום המקיל קעביד פן ועוד דא"כ מאי קאמר ולעביד מר כב"ש דמקילי טפי הכי לא ידע דב"ש וב"ה הלכה כב"ה ומי לא ידע זה וכי אמוראי בתראי יטעו בזה למסבר דהלכה כב"ש ובשלמא אי משום פל המקיל קא"ל שפיר איכא למימר דהוי סבר אף דהלכה כב"ה מ"מ פינו דקי"ל פל המקיל כו' א"כ דעת ב"ש נמי דעה מקרי עכ"פ ובח"ל אית למפסק פנותי ומר בר ר"א השיב לו דב"ש במקום ב"ה אינה משנה פלל ולא חשבין דעת ב"ש לדעה פלל ולכה אפי' בח"ל נמי לית לן למפסק פנותי אבל לפרש דרבינא קא"ל דיפסוק לגמרי כב"ש זהו דבר שאינו עולה על הדעת פלל ומה שהכריחו לפרש פן ממאי דמקשה שם דמאי פריה מ"ד כר"ע דמקיל ולעביד מר כב"ש כו' הא ב"ש לא מקילי רק בח"ל ונאנו לא אמרינו רק פל המקיל בארץ כו' אבל פל המקיל בח"ל הלכה פמותו בח"ל לא אמרינו ור"ע הא מקיל בארץ וא"כ איך מדמה ר"ע לב"ש.

הנה מלבד שאין זה גושאיא כ"כ דנוכל לומר דסברת רבינא פינו דמקלינו בח"ל משום דרבנו לפסוק דברי המקיל א"כ מה לי אם מקיל בארץ או בח"ל דסוף סוף בדרבנו בעינו למפסק דברי המקיל עוד אני אומר שאין פאן אפי' התחלת גושאיא דאם נאמר דבעינו דוקא פל המקיל בארץ כו' היינו ע"כ צ"ל דטעמא דמלתא הוא פינו שהוה מקיל אפי' בארץ דהוה מדאורייתא לכה פסקי פנותי עכ"פ בדרבנו דהיינו בח"ל אבל אם אינו מקיל רק בח"ל דהוה מדרבנו אבל בדאורייתא הוא עצמו אינו רוצה להקל לכה לא פסקינו פנותי אף בדרבנו וכינו שפן הא גם ר"ע דמקיל בארץ מ"מ לא חזינו ש דמקיל רק במעשר אילו דהוה מדרבנו אבל בדאורייתא לא חזינו לר"ע דמקיל וא"כ אם באנו ללמוד היאך סבר ר"ע לענין ערלה לא נוכל ללמוד רק לגבי ערלה בח"ל דהוה ג"כ דרבנו סבר ר"ע ג"כ דאינו אסור רק האביונות אבל בערלה בארץ אימא דסבר ר"ע עצמו דאסור גם הקפריסין וא"כ ר"ע ג"כ אינו מקיל רק בח"ל ואפ"ה עבדינו פנותי

בח"ל וא"כ שְׁכִיר פְּרִיָּה וְלַעֲבִיד מֶרְכָּב כב"ש דָּאָף דָּלָא מְקִילִי רַק בח"ל מ"מ בְּעֵינֵי לְמַפְסֵק פְּנוּתֵיהּ בח"ל הֵינּוּ ע"כ מְטַעֲמָא דְכְּתִיבָנָא לְעֵיל דְכֵינּוּ דבח"ל דְּהוּא מְדַרְבְּנֵי עֲבָדִינוּ פְּדַבְרֵי הַמְּקִיל א"כ מ"ל אִם מְקִיל בְּאַרְצָא או בח"ל סוּף סוּף פְּדַבְרֵי הַמְּקִיל בְּעֵינֵי לְמַיְעָבַד וְנָה פְּרוּר: לְקָה גְּרָאָה דְרַבִּינָא הָוֵי סִבַּר דְּמַר בַּר ר"א דְּעֵבִיד פֶּן הֵינּוּ מְשׁוּם פֶּל הַמְּקִיל וְכַר"י א"ר דְּסִבַּר בְּאַמְתָּא פֶּן וּלְקָה קְאָמַר מ"ד כַּר"ע מַנ"ל דְּמְקִיל וְלַעֲבִיד כב"ש כו' דְּהָוֵי סִבַּר דְּדַבְרֵי ב"ש עכ"פ הוּא מְשַׁנָּה רַק מְמַאי דְּמִשְׁנֵי לִי מַר בַּר ר"א ר"ע בְּמַקּוּם ר"א עֲבָדִינוּ פְּנוּתֵי וְלֹא קְאָמַר ר"ע בְּמַקּוּם ר"א מְשַׁנָּה מְזַה יָצָא לְהֵם לְהַר"ף וְהַרְמַב"ם דְּמַר בַּר ר"א הָכִי קְמִשְׁנֵי ר"ע כו' עֲבָדִינוּ פְּנוּתֵי לְגַמְרֵי וְכַדְכְּתִיבָנָא לְעֵיל וְהָא דְאָמַר ב"ש בְּמַקּוּם ב"ה אֵינָה מְשַׁנָּה הֵינּוּ מְשׁוּם דַּמ"מ תְּקַשָּׁה אֲמַאי לֹא עֲבִיד כב"ש דְּנָהֵי דְאִין הֶלְכָה כב"ש מ"מ מְשׁוּם פֶּל הַמְּקִיל בְּעֵינֵי לְמַפְסֵק פְּנוּתֵי לְקָה הַוָּצְרָה לֹמַר ב"ש כו' אֵינָה מְשַׁנָּה פֶּלֶל וְא"כ תְּרַתִּי קֹא"ל הָא דְּעֵבִידָנָא כַּר"א לֹא מְשׁוּם פֶּל הַמְּקִיל פְּדַסְבְּרַת רַק מְשׁוּם דְּהֶלְכָה כַּר"ע לְגַמְרֵי דַר"ע כו' עֲבָדִינוּ פְּנוּתֵי דְּהֶלְכָה כַּר"ע מְחַבְּרֵי וְכב"ש לֹא מְצִינָא לְמַעֲבַד אֲפִי מְשׁוּם פֶּל הַמְּקִיל מְשׁוּם דְּאֵינָה מְשַׁנָּה פֶּלֶל פֶּנ"ל לְפָרֵשׁ סוּגְיָא אֲלִיבָא דְּהַר"ף וְרַמְבַּ"ם וּלְקָה פֶּסְקוּ לְגַמְרֵי כַּר"ע בֵּין לְעֵנִי עֶרְלָה בְּאַרְצָא בֵּין לְעֵנִי בְּרַכָּה דְּאִינוּ פְּרִי רַק הָאֲבִיוֹנוֹת לְבַד אֲבָל הַקְּפָרִיסִין מוֹתְרִים גַּם בְּאַרְצָא וְעֵינֵי בְּזָה: וְהָרָא"ש וְכַן בַּתְּרֵי פְּתַבּוּ עַל דְּבַרֵי הַר"ף וְלֹא נִהִירָא כו' ע"ש בְּדַבְרֵי הָרָא"ש וְסִינֵי הָרָא"ש וְקִי"ל כִּהִיא בְּרִייתָא דְּעִיקָר הִיא (ר"ל בְּרִייתָא דְּעַל מִינֵי נֶצְפָה כו') דְּפָרְכֵינוּ מִינֵי לְרַב וּמְשַׁמַּע דְּרַב נְמִי סִבַּר פֶּן כִּהִיא בְּרִייתָא אֲלֵא דְּמְקִיל כַּר"ע בח"ל עכ"ל הָרָא"ש.

וְנִרְאָה פְּשׁוּט פְּנוּתוֹ הָא דְכ' דְּקִי"ל כִּהִיא בְּרִייתָא כו' הֵינּוּ מְשׁוּם דְּהָוֵי ק"ל לְמָה בְּאַמְתָּא לֹא פֶּסֶק רַב כַּר"ע לְגַמְרֵי רַק מְשׁוּם פֶּל הַמְּקִיל כו' וּבח"ל דְּוּנְקָא דְּאִי מְשׁוּם דַּר"א פְּלִיג עֲלֵי הָא קִי"ל הֶלְכָה כַּר"ע מְחַבְּרֵי וְכַדְכְּתִיבָנָא לְעֵיל לְקָה פְּתַבּוּ הָרָא"ש דְּלֹא מְשׁוּם פְּלוּגְתָּא דַּר"א לֹא פֶּסְקֵינוּ לְגַמְרֵי כַּר"ע רַק מְשׁוּם הָוֵי סְתָמָא דְּבְרִייתָא דְּפְלִיג עַל ר"ע וְהִיא בְּרִייתָא עִיקָר הִיא מְדַפְרֵי גַמ' מִינֵי וְהִיא גְּרָאָה לְכַאוּרָה מְדַבְרֵי הָרָא"ש דְּהִיא בְּרִייתָא אֲתִיָּא דְּלֹא כַּר"ע וְדִלָּא כַּר"א דְּכַר"ע וְדִאִי לֹא אֲתִיָּא דְּלַר"ע אִינוּ פְּרִי רַק הָאֲבִיוֹנוֹת וְהִיא בְּרִייתָא חֲשִׁיב גַּם קְפָרִיסִין לְפָרִי וְכַר"א נְמִי לֹא אֲתִיָּא דְּלַר"א תְּמָרוֹת נְמִי פְּרִי הוּא וְהִיא בְּרִייתָא סְבָרָה דְּתְּמָרוֹת לֹא פְּרִי הוּא וְהָרָא"ש פּוֹסֵק כִּהִיא בְּרִייתָא וְדִלָּא כַּר"ע (וּלְפ"ז לְעֵנִי עֶרְלָה בַּא"י אֲבִיוֹנוֹת וְקְפָרִיסִין אֲסוּרִין וְעֵלִין וְתְּמָרוֹת מוֹתְרֵי וְכַן הוּא בְּרַמְזִים ע"ש) אֲכַן רְאִיתִי בַתְּרֵי שְׁכַתְּבָא דַּא"ג דְּהֶלְכָה כַּר"ע מְחַבְּרֵי ה"מ כְּשֶׁחֹלֵק עִם יְחִיד וְאִין לֹא שׁוּם סִיּוּעַ אֲבָל הֵכָּא הַבְּרִייתָא מְסִייעַ לִי דְּתַנָּיָא עַל מִינֵי נֶצְפָה כו' דְּאֲלָמָא מְשַׁמַּע דְּאֲפִי הַקְּפָרִס וְהַתְּמָרוֹת נְקָרָאִים פְּרִי וְכַדְעַת ר"א וְכִינּוּ דְּהַבְּרִייתָא מְסִייעַ לִי כו' וְדַבְּרֵי תְּמוּהִים לְכַאוּרָה דְּמַאי סִייעַתָּא אִיכָּא לַר"א מְהֵרָה בְּרִייתָא הָא הַבְּרִייתָא פְּלִיגָא גַּם עַל ר"א וְכַמְש"ל.

אֲכַן מַמ"ש הָרָא"ש גַּבִּי שְׁקָדִים הַמְּרִים לְמַדְתֵּי לְתַרְצֵי דְּבַרֵי וְז"ל שָׁם דְּמַתְּחֵלָה הַקְּשָׁה עַל דְּבַרֵי בַה"ג דְּפֶסֶק בְּקַטְנִים מְרִים דְּמְבַרְכֵינוּ בַּפּה"ע דְּהָא לְעֵנִי מְעַשֵּׂר פֶּסְקֵינוּ כַּמ"ד זו"ז לְפָטוּר וְהֵינּוּ מְרִים בֵּין קַטְנִים בֵּין גְּדוּלִים וְסוּגְיָא מְדַמֵּי אֶהְדְּדִי מְעַשֵּׂר וְעֶרְלָה וּבְרַכָּה.

וְכַתֵּב ע"ז הָרָא"ש לְתַרְץ דְּבָרֵי בַה"ג מִיְהוּ אֲמָרִינֵן בְּשִׁמְעֵתִין דַּר"א אוֹמֵר צִלְף מְתַעֲשָׂר תְּמָרוֹת וְאַבְיוֹנוֹת וְקַפְרִיסִין אֶבֶל עָלֵי צִלְף לֹא לַכ"ע אַע"ג דְּחֻשְׁבֵּי לַעֲנִין בְּרָכָה דְּמַבְרָכִין עָלֵי בַפּה"א מ"מ לַעֲנִין מְעֵשֶׂר לֹא חֻשְׁבֵּי אֶפְי' פִּינְק וּבִשְׁקָדִים נְמִי אַע"ג דְּלַעֲנִין מְעֵשֶׂר לֹא חֻשְׁבֵּי מְשׁוּם דְּלֹא נִגְמַר פִּרְיוֹ לַעֲנִין בְּרָכָה חֻשְׁבֵּי פִּינוֹן שְׂרָאוּיִין לְאַכִּילָה קֶצֶת וְנִהְנִין מְמַנּוּ עַכ"ל הָרָא"ש (דְּבָרֵי הָרָא"ש אֵלּוּ צָרִיכִין בִּיאוּר וְיִתְבַּאֲרוּ אִי"ה לְקַמֵּן) וְעַכ"פ נִרְאֶה מְדַבְּרֵי הָרָא"ש אֵלּוּ דַר"א נְמִי אֵית לִי פְהֵךְ בְּרִייתָא וְגַם מוֹכַח מְדַבְּרֵי הָרָא"ש דְּמִקְא דְאַמַר ר"א צִלְף מְתַעֲשָׂר תְּמָרוֹת וְאַבְיוֹנוֹת וְקַפְרִיסִין אֵין לְהוֹכִיחַ דַּס"ל דְּכֹלָם מִקְרֵי פְרִי לַעֲנִין בַּפּה"ע דְּאַף דְּמַבְרָכִין עָלֵיהוּ בַּפּה"א מ"מ חֻשְׁבִּין בְּמְעֵשֶׂר מְשׁוּם מְעֵשֶׂר יָרֵק וּלְכַף הִי קֶשֶׁה לוֹ דְּגַם הָעֵלִים יִהְיוּ חֻשְׁבִּין מְשׁוּם מְעֵשֶׂר יָרֵק וְהוֹצֵרָךְ לְתַרְץ מְשׁוּם דְּלֹא חֻשְׁבֵּי לַעֲנִין מְעֵשֶׂר (שְׂאִין עוֹשִׂין מֵהֶם גִּוְרָן וְכְדוּמָה) וּלְפ"ז יֵשׁ לְהַבִּין מֵאֵי קְאָמַר הַגַּמ' הוּא דְאַמַר כַּר"ע כּו' דְּלִמָּא ר"א נְמִי ס"ל כֵּן לַעֲנִין עָרְלָה דְּלֹא חֻשְׁבֵּי פַה"ע רַק אַבְיוֹנוֹת וּבְעָרְלָה פְרִי הָעֵץ בְּעִינוֹ דְּוּוֹקָא וְהָא דְּמַחְזִיבֵי קַפְרִיסִין בְּמְעֵשֶׂר דְּלִמָּא הוּא מְשׁוּם מְעֵשֶׂר יָרֵק דַּע"כ צָרִיף לֹאמַר כֵּן גַּבֵּי תְּמָרוֹת לְפִי מַה דְּנִרְאֶה מְדַבְּרֵי הָרָא"ש דַּר"א ס"ל פְּהֵךְ בְּרִייתָא דְּהָא מְקַשָּׁה מִהַבְּרִייתָא עַל ר"א אֲמַאי לֹא מְתַעֲשָׂרֵי נְמִי הָעֵלִין וַא"כ אִימָא בְּקַפְרִיסִין נְמִי הָכִי דְּמְשׁוּם יָרֵק הוּא דְּמַחְזִיבֵי בְּמְעֵשֶׂר אֶבֶל לַעֲנִין עָרְלָה מוֹדָה דְּלֹא הִנָּה פְרִי.

וְאֵין לֹאמַר דְּבִבְרֵיתָא הָא דְּאַמַר הוּא דְּאַמַר כַּר"ע לֹא מְשׁוּם ר"א קְאָמַר כֵּן רַק מְשׁוּם פְּלוּגְתָא דְּהַבְּרִייתָא דְּפְלִיג עַל ר"ע דַּא"כ מֵאֵי קְאָמַר ר"ע בְּמִקְוֹם ר"א עֲבָדִין כְּוֹנְתִין דְּמִשְׁמַע דַּר"א פְּלִיג גַּם לַעֲנִין עָרְלָה.

וְצָרִיף לֹאמַר דְּלֵהֲכִי פְּשִׁיטָא לִי לְהַגְמ' דַּר"א סָבַר בְּקַפְרִיסִין דְּהוּי פַה"ע דַּא"כ בְּרִייתָא דְּמִינִין נִצְפָּה מְנִי וּבְכָל דְּוֹקְתָא פְּרִיף הַגַּמ' עַל בְּרִייתָא מְנִי לֹא זֶה וְלֹא זֶה וּמִדְּלֹא פְּרִיף הָכִי מִיָּדֵי עַל הָךְ בְּרִייתָא ש"מ דְּפְּשִׁיטָא לִי לְהַגְמ' דְּהַבְּרִייתָא אֲתִיָּא כַּר"א וּבְקַפְרִיסִין מְחֻשְׁבֵּי מְשׁוּם פַה"ע וּבְתְּמָרוֹת מְשׁוּם מְעֵשֶׂר יָרֵק וְהָא דְּלֹא מְחֻשְׁבֵּי עָלִין ג"כ מְשׁוּם יָרֵק מְשׁוּם דְּלֹא חֻשְׁבֵּי כַּר"ש הָרָא"ש אֶבֶל לַעֲנִין בְּרָכָה וְעָרְלָה ס"ל לַר"א פְּהַבְּרִייתָא כֵּן נִרְאֶה בְּרִייתָא בְּכּוֹנֵת הָרָא"ש וּמְעַתָּה גַּם דְּבָרֵי הַתְּרִי מְבֹאָרִים בְּמַש"כ דְּהַבְּרִייתָא מְסִייעַ לַר"א אֵלּא שְׂצָרִיף לְהַגִּיָּה בְּדַבְּרֵי וְלִמְחֹק תִּיבַת וְהַתְּמָרוֹת: הָעוֹלָה מְמַש"כ דְּלַעֲנִין עָרְלָה בְּאַרְץ שְׁנָה דַּעַת הַתְּרִי וְהָרָא"ש דְּפְּסִקִּין כְּהֵךְ בְּרִייתָא דְּמִינִי נִצְפָּה דְּאַבְיוֹנוֹת וְקַפְרִיסִין חֻשְׁבִּין וְעָלִין וּתְּמָרוֹת פְּטוּרִין וַר"א גּוֹפִין נְמִי סָבַר כְּהֵךְ בְּרִייתָא וְכֵן הוּא בְּרַמְזִים וְכֵן צָרִיף לְהַגִּיָּה בְּדַבְּרֵי הַטּוּר יו"ד סי' רצ"ד (דְּבִלָּא"ה שֵׁם דְּבָרֵי צָרִיכִין לְהַגִּיָּה ע' בַּב"י לְכַף צָרִיף לְהַגִּיָּה כַּמַּש"כ) וְדַבְּרֵי הַשּׁו"ע שְׁפַתְב דְּבַא"י חֻשְׁבִּים בְּעָרְלָה תְּמָרוֹת ג"כ לְפִי מַה שְׁנִתְבַּאֲר לִיתָא וְלֹא יֵרֵד בְּכָאן לְעוֹמְקוֹ דְּאִיְהוּ בְּשִׁיטַת הָרָא"ש וְהַטּוּר אֲמָרָה וְהִי סְבוּר דְּהָרָא"ש לֹא פָּסַק בַּא"י כַּר"ע א"כ הוּא פּוֹסַק כַּר"א וְגַם הִי סְבוּר דַּר"א תְּמָרוֹת נְמִי חֻשְׁבֵּי לְפָרִי הָעֵץ וּלְכַף פָּסַק בְּשׁו"ע דְּבַא"י חֻשְׁבִּים בְּעָרְלָה תְּמָרוֹת וְאַבְיוֹנוֹת וְקַפְרִיסִין וּבְמַח"כ טָעָה בְּתַרְתִּי חֲדָא דְּאַף אִם נֹאמַר דַּר"א תְּמָרוֹת חֻשְׁבֵּי פַה"ע מ"מ הָרָא"ש וְתַר"י לֹא דְּחוּ דְּבָרֵי ר"ע מִהַלְכָּה בַּא"י מְחַמַּת הַפְּלוּגְתָא דַּר"א רַק מְחַמַּת הַבְּרִייתָא כְּדַכְּתַב הָרָא"ש לְהַדְיָא וְקִי"ל כְּהִיא בְּרִייתָא דְּעִיקָר הִיא וְעוֹד דְּהָא כְּבָר פְּתַבְנוּ מ"מ הָרָא"ש גַּבֵּי שְׁקָדִים הַמְרִים דְּאִיְהוּ מְפָרֵשׁ דְּהַבְּרִייתָא אֲתִיָּא כַּר"א וְהָא דְּמַחְזִיבֵי בְּתְּמָרוֹת הוּא מְשׁוּם מְעֵשֶׂר יָרֵק וְהָא דְּלֹא מְחֻשְׁבֵּי גַּם בְּעָלִין מְשׁוּם דְּלֹא חֻשְׁבֵּי וְכֵן מְוַכְרְחִים אֲנִי לְפָרֵשׁ גַּם דְּבָרֵי תַר"י וְכִמוֹ שְׁנִתְבַּאֲר

לעיל באריכות וא"כ גם ר"א גופי' לא סבר פן לפי דברי הרא"ש ותר"י וא"כ דברי השו"ע תמוהים מאד ומהתימה שלא הרגישו בזה שום א' ממפרשי השו"ע וזה ברור: ודע דמ"ש לעיל בשיטת הרי"ף והרמב"ם עדיין אינו מתחנור חדא דמ"ש דר"ע אינו מיגל רק בדרבנן פועין ח"ל דא"כ תקשה באמת מנ"ל להרי"ף והרמב"ם לפסוק כר"ע אף בארץ דלמא ר"ע גופי' לא אמרה רק בח"ל דהיינו בדרבנן ועוד מ"ש דכל המקיל בארץ לאו דוקא דכיון דקי"ל בח"ל פדברי המקיל א"כ מה לי מקיל בארץ או בח"ל סוף סוף פדברי המקיל פועין למפסק גם זה לא נהירא דא"כ מאי קאמר לעיל אי הוי אמר הלכה כר"ע בח"ל משום דכל המקיל כו' ה"א ה"מ גבי מעשר אילן דבארץ גופיה מדרבנן ואס"ד דכלל הוא דוקא בארץ אלא ה"ה בח"ל א"כ איך הוי טעינא בדר"ע דאף אם ר"ע אינו מקיל רק בדרבנן מ"מ פיון דהוא מיגל בדרבנן א"כ גם בח"ל בערלה דהוא ג"כ מדרבנן נמי הוא מקיל וכיון דאפי' המקיל בח"ל נמי פועין למפסק פנותיה א"כ הוי ידענא דינא דר"י דבח"ל אוכל את האביונות וזורק את הקפריסין כר"ע דאמר פן בדרבנן אלא ודאי דלא מקילין פדברי המקיל רק בנחית סד דרנא לכוף אם הוא מקיל בא"י בדאורייתא מקילין פנותי' בח"ל דהוא דרבנן ואם הוא מקיל בארץ במדרבנן כר"ע מקילין פנותי' בח"ל במדרבנן דנמצא דהוא תרי דרבנן והוי ג"כ נחית סד דרנא דבארץ הוי סד דרבנן ובח"ל הוי תרי דרבנן (מיהו לזה י"ל דהיינו דאשמעין ר"י א"ר דלא פועין נחית סד דרנא אף מה שהקשתי לעיל קשיא): לכוף נראה לפרש סוגיא דשמעתין אליבא דהרי"ף והרמב"ם עד"ז דנדאי פללא דכל המקיל פועין נחית סד דרנא וכמ"ש הגר"א ופירושא דשמעתין הכי הוא דמתחלה אמר אי הוי אמר הלכה כר"ע ה"א אפי' בארץ.

ואף דר"ע לא אמר רק גבי מעשר אילן דהוא דרבנן וא"כ איך הוי אמינא דאף ערלה בארץ דהוא מדאורייתא נמי כר"ע ה"א ר"ע גופי' לא אמר רק בדרבנן מ"מ פיון דר"ע אמר לישנא דמפני שהוא פרי משמע דפסיקא לי' מלתא שאינו פרי רק האביונות לבד באפי' בדאורייתא נמי סבר פן.

דאל"כ לא הוי לי' למימר מפני שהוא פרי רק מפני שהוא ודאי פרי או שלא לומר כלל מפני שהוא פרי ומדקאמר מפני שהוא פרי ש"מ דאפילו בדאורייתא סבר פן ולכוף אי הוי אמר הלכה כר"ע ה"א אפילו בארץ נמי ובתר הכי פריה ונימא הלכה כר"ע בח"ל משום פל המקיל כו' ומשני דאי הוי אמר הכי ה"א דוקא גבי מעשר אילן כו' ורצה לומר דהוי טעינא בדר"ע דר"ע גופי' לא אמר רק בדרבנן ולא הוי דייקנא ה"ה דמפני שהוא פרי כמ"ש לעיל וא"כ משום פל המקיל לא הוי מקילין רק בנחית סד דרנא דהיינו בתרי דרבנן קמ"ל כו' ורצה לומר דקמ"ל דר"ע לא מחלק בין דאורייתא לדרבנן פדמשמע לישנא דמפני שהוא פרי ולכוף מקילין פנותי' בח"ל אפי' בסד דרבנן דהיינו בערלה ורבינא הוי סבר פה"ס דר"ע אינו מקיל רק בדרבנן ולכוף קא"ל למר בר ר"א מה דעתה כר"ע דמקיל רצה לומר דסבר דלא פועין מקיל בארץ דוקא רק אפי' המקיל בח"ל נמי פועין בח"ל למעבד פנותי' וכה"ה סברא שפתבתי לעיל (ומתורץ בזה דקדוקו של הגר"א דלא אמר מה דעתה משום פל המקיל בארץ ודו"ק) א"כ אמאי לא עבדת כב"ש דמקיל נמי בח"ל וע"ז משני לי' ר"ע במקום ר"א עבדינן פנותי' כו' ר"ל לגמרי פסקינן הלכתא פנותי' כמ"ש ל' ומסתמא מפרש מר בר ר"א מלתא דר"ע כמסקנת ר"י א"ר דר"ע

לא מחלק בין דאורייתא לדרבנן משום דהכי דייק לישנא דמפני שהוא פרי ואפ"ה קאמר עבדינו פנותי לכה פסקו לגמרי כר"ע אפי' בארץ משום דפשטא דלישנא דר"ע הכי משמע דלא מחלק בין ארץ לח"ל וכדמסיק ר"י א"ר ואף דלפי"ז הוי מצי מר בר ר"א לישנוני בקצרה דר"ע ס"ל פן אפי' בארץ ולכה שינה בי' שפיר פל המקיל משא"כ ב"ש דלא מקילי רק בח"ל מ"מ קושטא דמלתא הוא דאמר דבאמת הלכה כר"ע לגמרי וכן צ"ל גם לפי מ"ש הגר"א דמר בר ר"א קושטא דמלתא הוא דאמר וכן הא דאמר ב"ש במקום ב"ה אינה משנה צ"ל דקושטא דמלתא הוא דאמר דאפי' לסברתה דסברת דאני פוסק פדברי המקיל ואפי' בח"ל וכן אי הוי ב"ש מקילי אפי' בארץ מ"מ ב"ש כו' אינה משנה כלל פנ"ל לפרש סוגיא זו אליבא דהרי"ף והרמב"ם ועיין היטב בקל זה: נמצא דלדינא איפא ב' שיטות לענין ברכה דעת הרי"ף והרמב"ם וכן הספיק בתר"י דמברכינן בפה"א ואף דתר"י מפרש סוגיא פה"א ש"מ מ"מ לענין ברכה מספיק להרי"ף מטעמא דכתובא לעיל דהא דפסקינן בא"י פה"א דמספיקא לן הלכתא פמאן ולכה לענין ברכה מספיקא מברכינן בפה"א.

ולענין ערלה בארץ שנה דעת התר"י לדעת הרא"ש דקי"ל פה"א פרייתא דעלין ותמרות פטורין ואבינונות וקפריסין חייבין ור"א נמי סובר פה"א פרייתא פדכתובא לעיל ודעת הרי"ף והרמב"ם דגם לענין ערלה בארץ נמי אינו אסור רק אבינונות לבד ולדינא נהי דלענין ברכה ודאי דבעינן למפסק דעת הרי"ף והרמב"ם דהא אף לפירוש הרא"ש מ"מ מסתבר מאד דברי התר"י דאיהו קאי נמי בשיטת הרא"ש ואפ"ה פסק לענין ברכה פה"א מ"מ לענין ערלה בארץ נראין טפי דברי הרא"ש ותר"י דאף דנראה דבפירוש עבדינו פנותי משמע לגמרי פסקינן פנותי' וכפי' הרי"ף והרמב"ם מ"מ איפא למימר דר"ע גופי' לא אמר רק בדרבנן ולא בדאורייתא לכה בערלה בארץ דהוא דאורייתא בעינן למפסק פה"א פרייתא וכן פסק הטור ועיין: ודע דמ"ש רש"י בשמעתינ דערלה בח"ל הוא מדרבנן פן הוא דעת שמואל במס' קדושין (לח): אבל ר"י פליג עלי' התם וסבירא לי' דבח"ל הלכה למשה מסיני ופסק הרמב"ם כר"י עי' בפ"י מהמ"א וכן פסק הרא"ש בהלכות ערלה כר"י דקי"ל הלכה כר"י לגבי שמואל ועוד דמתניתין מסייע לי' ומ"מ אין נ"מ לענין פשטא דשמעתינ דאפי' אי הוי הלמ"מ מ"מ אמרינן התם (לט).

(דהכי אתמר הלכתא דנדאי אסור וספיקו מותר וא"כ שנה ממש למידי דרבנן דכי היכי דבמידי דרבנן אזלינן בספיקו להקל ה"נ בה"א אפי' הוא הלמ"מ דהוא דאורייתא מ"מ הכי הוי הלכתא דניזול בספיקו להקל וא"כ אין פאן נ"מ לענין פשטא דשמעתינ מידי רק דלפי"ז דברי תר"י דפסק לענין ברכה פה"א ה"ה מוכרחים והבן פי גלאיתי להאריף: עוד דע דמ"ש רש"י פה דמעשר פל האילנות הוא מדרבנן באמת הכי משמע מסוגיא דשמעתינ וכן הוא דעת התוס' בכמה דוכתי ע' במל"מ בפ"ב מהל' תרומות רשימה ארנפה על פל המקומות שדברו התוס' מזה ועיין עוד בהגהות חידושות ממוהרי"פ במס' ר"ה (יב).

(עוד איזה מראה מקומות מדיבורי התוס' השניכים לזה אמנם הרמב"ם בפ"ב מהל' תרומות ובה' מעשר פסק דמעשר האילנות הוא מן התורה והנה מכל הסוגיות שהביאו תוס' ראי' לדבריהם באמת איפא סוגיות שנראה מדבריהם דעת התוס' ואיפא סוגיות שנראה מדבריהם פדעת הרמב"ם ואין פאן מקום להאריף בזה אמנם סוגיא דידן קשה

מאד לדעת הרמב"ם והכ"מ פירש דה"ק דמעשר אילן זה הוא מדברבנו משום דצ"ל פרי גרוע הוא פמו חרובין ובפ"י מתרץ דה"ק מעשר בזמן הזה דברבנו ולדבריו צ"ל דהרמב"ם לא גרס תיבת אילן ומ"מ בין פה ובין פה אין נ"מ מידי לענין פשטא דשמעתין דמצי להתפרש כמ"ש לעיל ולא הספיק הזמן בידי לענין היטב על דברי הרמב"ם אלו פראוי ואי"ה יבואר במקום אחר ועיין: פתב הרא"ש גבי שקדים המרים והבאתי דבריו לעיל מיהו אמרינו כו' ומסקנת דבריו דמחלק בין ברכה למעשר דארף דבמעשר פטורין מ"מ לענין ברכה אפשר לומר דמברכינו עליהו בפה"ע.

ולכאורה דבריו תמוהין דהא ודאי ערלה וברכה שווין פהדדי דהא חזינו בגמ' דמקשה מברכה לערלה וא"כ ע"כ דגם מעשר שנה לזה דאל"כ מאי קאמר בגמ' על ר"י א"ר הוא דאמר כר"ע כו' הא ר"ע לא אמר רק לענין מעשר ואי ס"ד דמעשר חלוק מברכה א"כ אין ראי' מר"ע לענין ברכה דאפשר דלענין ברכה גם ר"ע מודה דמברכינו בפה"ע גם על הקפריסין וקהף ברייתא דמיני נאפה וכינון דאיכא למימר דלענין ברכה גם ר"ע מודה א"כ ה"ה לענין ערלה נמי ר"ע מודה דתייבם בערלה דהא ערלה וברכה ודאי דשווין פהדדי כמש"ל מדפריף מברכה לערלה ש"מ דליכא לפלוגי ביניהו וא"כ מאי קאמר הוא דאמר כר"ע הא איכא למימר דגם ר"ע מודה להף ברייתא לענין ברכה וה"ה לענין ערלה דתייבין ואין פאן ראי' פלל מר"ע.

אלא ע"כ צ"ל דגם מעשר שנה ממש לברכה וערלה וא"כ קשה על הרא"ש איף מחלק ביניהו וכבר הרגיש בזה במע"מ והניח בצ"ע ובאמת קשה הדבר מאד לומר שהרא"ש ח"ו יטעה בזה דהא הוא עצמו רמז ע"ז בקושנייתו וסוגיין מדמי אהדדי מעשר וערלה וברכה וא"כ איף אפשר לומר דשכח דברי עצמו ח"ו.

אף באמת לק"מ דהא דסוגיין מדמי אהדדי מעשר וערלה וברכה היינו לענין מה דמקרי פרי או לא מקרי פרי אכל לענין חשיבות הפרי ודאי דמעשר חלוק מברכה וערלה. תדע דהא לשיטת התוס' והרא"ש לקמן לענין ברכה בכל האילנות משיוציאו מברכינו עליהו בפה"ע והחרובין משישרשרו והזתים משייניצו והגפנים משייגרעו מברכינו עליהו בפה"ע ואילו לגבי מעשר גמר פרי בעינו דווקא ומשנה שלימה שנינו (מעשרות פ"א מ"ב) מאימתי הפירות חייבין במעשרות כו' ע"ש ופסקה הרמב"ם פסקיו ואין שום חולק ע"ז דלגבי מעשר גמר פרי בעינו דווקא וכן לענין מעשר בעינו מירוח וראיית פני הבית וכי ס"ד דכל הני לא מברכינו עליהו ברכתו הראוי להם אם לא ראו פני הבית אלא ודאי דבזה חלוק מעשר מערלה וברכה דבערלה וברכה פל שהוא פרי חייב בערלה וברכה תיכף משיוציאו ובמעשר בעינו נמי שיהי' הפרי חשובה דהיינו גמר פרי וראי פני הבית והחצר ושיעשה מהו גורו והגמ' מקשה מברכה לערלה דערלה וברכה ודאי שווין דכיון שהיא פה"ע לענין ברכה ודאי דתייב בערלה דבערלה נמי לא בעי חשיבות פלל ותיכף דמקרי פה"ע חייב בערלה.

והא דאמר הוא דאמר כר"ע כו' היינו פיון דר"ע אמר מפני שהוא פרי משמע דקפרס לא מקרי פרי פלל בזה שפיר נוכל למילף ברכה וערלה ממעשר דכיון דלא מקרי פרי גם לענין ברכה וערלה נמי לא מקרי פרי דלענין מה דנקרא פרי או לא נקרא פרי אין שייך לחלק בין ברכה וערלה למעשר דבשלמא אי הוי אמר מפני שאינו חשוב רק האבינות

לבד אז נדאי לא הוי ילפינו מיני' לענין ברכה וערלה דאינהו לא בעי תשיבות משא"כ ממעשר דבעי תשיבות אבל עתה דאמר מפני שהוא פרי שפיר קאמר הגמ' הוא דאמר כר"ע דבזה ילפינו שפיר ברכה וערלה ממעשר כנלע"ד ברור בכוננת הרא"ש וכן יראה מדקדוק לשונו למעיין בדבריו.

ולק"מ מה שהקשה המע"מ עוד שם ע"ש בדבריו: ובאמת לא ידעתי מה הוצרך הרא"ש להביא רא' לזה מעלי צלף ולא הביא רא' מברכת כל פרי האילן דהם משויציאו אף דאינם חייבין עדיין במעשר וכמש"ל.

ואפשר משום דהתם אינו מפורש דין הברכה במשנה או ברייתא רק דהתוס' והרא"ש כתבו כן מסבא לדמות ברכה לשביעית משא"כ בעלי צלף מפורש דין הברכה בברייתא להכי הביא הרא"ש רא' מיני' ובאמת אפשר דהו' דינא דלקמן דמדמו התוס' ברכה לשביעית ולא למעשר נפקא להו' מהו' ברייתא דעלי צלף לכן שפיר הביא הרא"ש רא' מעלי צלף דוקא וזה פשוט: ע"ב ותיפוק לי' דנעשה שומר לפרי ורחמנא אמר כו' את הטפל לפרי.

נראה פשוט דכל מאי דמרבין מטעם שומר את הטפל לפרי לא שייך לברוכי עלייהו בפה"ע דלענין ברכה בעינן פרי דווקא ודוקא לגבי ערלה מרבין שומר מאת הטפל לפרי משא"כ לגבי ברכה.

תדע דאיהו אפשר לברך בפה"ע על קליפי אגוזים שאינם מאכל אדם פלל ולא חזי רק לצביעה כדאמרי' בפסחים אלא נדאי דלענין ברכה לא מרבין שומר פלל והא דכתבו התוס' ד"ה קליפי כו' דפרי נינהו מכאן שיש לברך על הגרעיני' של כל מיני פירות בפה"ע קאי על גרעיני' דווקא דהא גרעינים בנדאי לאו שומרים נינהו ואפ"ה חייבין בערלה ש"מ דפרי גמור הם ומשו"ה חייבין בערלה וא"כ לענין ברכה גמי מברכין עלייהו בפה"ע אבל קליפין דמרבין מטעם שומר נדאי דלא מברכין עלייהו בפה"ע.

וכן הוא להדיא בדברי הרא"ש וז"ל תניא קליפי אגוזים כו' משום דהו' שומר ודרשינן את פריו את הטפל לפריו אבל גרעינין דמחייבין בערלה ש"מ דפרי גמור נינהו מכאן יש ללמוד שיש לברך על הגרעינין בפה"ע הרי להדיא כמ"ש דווקא על הגרעינין הוא דמברכין עלייהו בפה"ע דכיון דלאו שומרים נינהו ואפ"ה חייבין בערלה ש"מ דפרי נינהו אבל קליפין דמרבין מאת לא שייך לברוכי עלייהו בפה"ע דאדרבא חזינן מדאצטריך קרא לרבינהו ש"מ דלאו פרי נינהו וא"כ נהי דאתרבו לענין ערלה לענין ברכה לא אתרבו וסוגיין דמזמי אהדדי ערלה וברכה חיינו לענין מה דנקרא פרי לענין ברכה ה"ה דנקרא פרי לענין ערלה ואפשר דהו' הדין בהיפוח גמי מה דנקרא פרי לענין ערלה ה"ה גמי לענין ברכה דמקרי פרי [דאף דלא חזינן דמזמי הגמ' להיפוח מ"מ מסתבר לומר כן] אבל מאי דמרבין בערלה מטעם שומר לא שייך לדמות ברכה לענין זה ולפ"ז כל מאי דשקיל וטרי הש"ס הקא מה דנקרא שומר ומה אין נקרא שומר ליכא בזה נ"מ לדינא פלל לענין ברכה רק לענין ערלה וכן כ' הט"ז באו"ח סי' ר"ד ס"ק ט"ו לענין קליפת מאראנצין [אלא שמ"ש שם הט"ז צ"ע על התוס' והרא"ש שכתבו בקפריסין דברכתן בפה"ע דהא אפילו קליפי אגוזים דהוי שומר אפ"ה צריך דוקא ריבוי דאת לענין ערלה משמע דמצד עצמו לא הוי פרי ולענין ברכה ליכא ריבוי נדאי לא הוי

פָּרִי כְּמוֹ לַעֲנֵן נֹטֵעַ רְבָעֵי דְלִיפָא רִיבּוּי דְלָא הָוֵי פִירָא עַכ"ל הַט"ז וְלֹא יִדְעָנָא מָה הוּא ס.ח.

דְּמָה עֲנָנֵי קְלִיפֵי אַגּוּזִים לְקַפְרִיסִין דְקְלִיפֵי אַגּוּזִים לָא הָוֵי אוֹכֵל אָדָם כְּלָל וּבְעֵי לְרַבּוּיֵיהוּ מִטַעַם שׁוּמְר דּוּקָא מֵאֵת מִשָּׂא"כ קְפָרְס דְהָוֵי אוֹכֵל אָדָם לַכ"ע. אֱלָא דְנִחְלְקוּ בְזֵה הַתּוֹס' וְהָרָא"ש עִם הָרִי"ף דְלֵהַתּוֹס' הָוֵי עֵיקָר פְּרִי וּמְבָרְכִינוּ עֲלֵיהּ בַּפּה"ע וְחִיבִין בְּעֶרְלָה בְּנֻדָּאֵי מִטַעַם פְּרִי וְלֹא מִטַעַם שׁוּמְר דְלָא הָוֵי שׁוּמְר כְּדִמְסַקִּינוּ בְּסוּגְיָנוּ וְאַפ"ה פֶּסֶק הַטּוֹר ס' רצ"ד וְהָרָא"ש דְחִיבִין בְּעֶרְלָה וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְהָוֵי עֵיקָר הַפְּרִי וְלֵהָרִי"ף אֵין זֶה עֵיקָר הַפְּרִי וּמ"מ פִּינּוּ דְהָוֵי אוֹכֵל אָדָם מְבָרְכִינוּ עֲלֵיהּ בַּפּה"א וְלִגְבֵי עֶרְלָה פְּטוּרִין לְגַמְרֵי מְשׁוּם דְבְּעֵינּוּ לְגַבֵי עֶרְלָה פְּרִי הָעֵץ דּוּקָא וְשׁוּמְר נָמִי לָא הָוֵי כְּדִמְסַקִּינוּ בְּסוּגְיָנוּ וְא"כ אֵינוּ עֲנָנֵי כְּלָל קְפָרְס לְקְלִיפֵי אַגּוּזִים].

ובמג"א ס' ר"ב ס"ק י"ז שְׁגָה בְּזֵה דְהָבִין דְעַל קְלִיפּוֹת נָמִי פִינּוּ דְחִיבִים בְּעֶרְלָה מִטַעַם שׁוּמְר מְבָרְכִינוּ נָמִי עֲלֵיהּ בַּפּה"ע וְהָבִין דְהַתּוֹס' קָאֵי נָמִי עַל קְלִיפֵין וְלִיתָא כַּמְש"ל. וּמ"מ בְּגוּף הַדִּין לַעֲנֵן קְלִיפַת מְרַאנְצִין נִרְאָה כְּדַבְּרֵי הַמַּג"א דְבִאֲמַת אִם הָיָה עַל קְלִיפַת מְרַאנְצִין שָׁם קְלִיפָה בְּמִשְׁנָה אוֹ בַּגַּמ' הָיָה צוּדֵק מְאֹד דְבָרֵי הַט"ז כַּמְש"ל אֲבָל לֹא יִדְעָתִי מִי נָתַן לָהֶם שָׁם קְלִיפָה דְבְּמִשְׁנָה לֹא חִיבָא דְקָרִי קְלִיפָה רַק לְקְלִיפֵי אַגּוּזִים וְרַמּוּזִים וְכֵן קְפָרְס אֵי לָאו מְשׁוּם דְלָא מְנִית פִּירָא נָמִי הָוֵי קְלִיפָה הֵינּוּ מְשׁוּם דְבְּכָל אֵלוּ הַקְלִיפָה הוּא דְבָר נִפְרָד מִהַפְּרִי לְגַמְרֵי וְעוֹמֵד בַּפ"ע וְאֵין הַפְּרִי מְחַנְכֵר לוֹ רַק מְנִפְרָד מִמֶּנּוּ כְּזוּג בְּעִנְבֵל אֲבָל קְלִיפַת מְרַאנְצִין הוּא עֵצִים הַפְּרִי רַק שְׂצַד הַחִיצוֹן שֶׁהַחֹם מְיַבֵּשׁוּ הוּא קִשָּׁה מְפִנִימִיּוֹת הַפְּרִי וְאֵטוּ בְּשִׁבִיל זֶה יִשְׁתַּנֵּה בְּרַכְתּוֹ זֶהוּ דְבָר שְׂאֵין עוֹלָה עַל הַדְּעַת לְכַף בְּעֵיקָר דִּין קְלִיפַת מְרַאנְצִין נִרְאָה כַּמַּג"א לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בַּפּה"ע וְעֵינּוּ: וְדַע דְבְּעֵיקָר הַדִּין שֶׁהַסְּפִימוּ הַתּוֹס' וְהָרָא"ש דְגָרְעִינּוּ הָוֵי פִירֵי וּמְבָרְכִינוּ עֲלֵיהּ בַּפּה"ע כְּפָר הַשֵּׁיב ע"ז בַּס' אַהֲע"ז וּבַס' אֲלִפֵי מְנַשֶּׁה מְפַמָּה רְאִיּוֹת מְוַכְרְחוֹת דְגָרְעִינּוּ נָמִי לָאו פְּרִי גִינְהוּ חֲדָא מְדָלָא מְחִיבֵי בְּרְבָעֵי וּמְדָלָא מְטַמְאֵי טוּמְאָת אוֹכְלִין וְעוֹד כַּמָּה הוֹכְחוֹת.

ועיין בְּעוֹקְצִין פ"ב מ"ב בפ"י הַרְמַב"ם גְּבִי גְרַעֲינָה שֶׁל רוֹטֵב דְגָרְעִינָה נָמִי מְקָרֵי שׁוּמְר מְבַפְנִים וְכֵן פֶּתַח בְּסִפְר א"מ וּלפ"ז גַּם בְּגָרְעִינּוּ לֹא מְבָרְכִינוּ עֲלֵיהּ בַּפּה"ע וְכֵן נִרְאָה מְלִשׁוֹן מַתְנֵי דְמַבִּיא בְּסוּגְיָנוּ מְדַכְלָל גְרַעֲינּוּ בְּהַדֵי קְלִיפֵין ש"מ דְטַעַם אֶחָד לָהֶם מְשׁוּם שׁוּמְר וְכֵן נִרְאָה עֵיקָר.

ומ"מ אֶפְשֵׁר לְחַלֵּק בֵּין גְרַעֲינּוּ לְגָרְעִינּוּ דְאֵיכָא מִינֵיהּ דְחִזּוּ לְאַכִּילָה וְאֵינְהוּ הָוֵי פִירֵי וְאֵיכָא דְלֹא חִזּוּ לְאַכִּילָה וְלֹא הָוֵי רַק שׁוּמְר וְכֵן מְשַׁמַּע בְּתוֹסְפָתָא דַּמַּס' עוֹקְצִין דְמַחְלֵק בֵּין גְרַעֲינּוּ לְגָרְעִינּוּ ע"ש.

אִךְ מ"מ הוֹכַחַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש אֲזַדָּא לָהּ דְכִינּוּ דְחִזּוּנּוּ דְמְקָרֵי שׁוּמְר מְבַפְנִים א"כ מֵאֵן יֵימַר לָן דְאֵף דְאִוְתָן דְחִזּוּ לְאַכִּילָה נָמִי מְקָרֵי פְרִי דְלִמָּא לֹא הָוֵי פְרִי רַק כְּמוֹ קְפָרִיסִין לְשִׁישֵׁת הָרִי"ף פִּינּוּ דְגַם הֵם נִפְרָדִים מִהַפְּרִי דְהָא כָּל עֵיקָר הוֹכַחַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש הָוֵי מִטַעַם דְחִיבִין בְּעֶרְלָה וְהָוֵי ס"ל דְלָא הָוֵי שׁוּמְר וְכִינּוּ דְאֲזַדָּא לָהּ הוֹכַחַתֶּם א"כ דִּין דְגָרְעִינּוּ צ"ע לְכַף יוֹתֵר נְכוּן לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בַּפּה"א דְבְּזֵה וְדָאֵי דִינְצָא לַכ"ע וְעֵינּוּ צ"ע בְּזֵה: שָׁם תּוֹס' ד"ה שְׁיַעוּרוּ כְּפּוֹל הַלְבָן וּפְחוֹת מְכָאן לֹא הָוֵי פִירָא וּמְכָאן יֵשׁ לְלַמּוֹד דְעַל בְּסוּר שֶׁהוּא פְחוֹת מְפּוֹל הַלְבָן לֹא מְבָרְכִינוּ בַּפּה"ע אֱלָא בַּפּה"א עַכ"ל.

וכן פתב הרא"ש הנה למדנו מדברי התוס' והרא"ש שני דינים האחד דברכת בפה"ע תלוי באיסור קציצה בשביעית ומזמן דאסור לקצוץ בשביעית מאז חשוב פרי לברך עליהם בפה"ע והשני דפחות משיעור זה מברכין בפה"א ובשניהם יש לפקפק דכדין הראשון שפתבו לדמות ברכה לאיסור קציצה וא"כ כל האילנות משיוציאו מברכין עליהם בפה"ע לא מסתבר כלל דהא אינם עומדים לכה לאכול מהם בקטנותן כ"כ וכיון שפן איך יברך עליהם בפה"ע השתא פרי שנגמר ביטולו אם עומדים לאכול בשלקות לא מברכין עליהן פשהו חיים רק שהפל מכ"ש בפרי שלא נגמר ביטולו ולא יברך רק שהפל כיון שאינם עומדים לכה ובברכה בעינו שיאכל הפרי פפי שהוא הדרך לאוכלו כדאמרין בסוגיא דשלקות.

ועוד דלדבריהם צריכין אנו לחלק בין דבר שהוא חוץ לפרי בזה אמרינן לא נטעי אינשי אדעתא דהכי משא"כ בגוף הפרי לא אמרינן הו סברא דלא נטעי וכמש"ל בסוגיא דקורא וגם זה קשה מנ"ל לחלק בזה אדרבא מדחזינו בפירות שטובים לאוכלן יותר מבןשלים פשהו חיינו לא מברך רק שהפל ש"מ דהסברא דלא נטעי שייך נמי בגוף הפרי.

ועוד אם איתא דהוי פירא גמור אמאי אסור לאכול מהו בשביעית בעודן קטנים עד שיגיעו לעונת המעשרות כדתנן במס' שביעית פ"ד משנה ז' ח' ט' והיינו משום דכתיב לאכלה ולא להפסד ואי פרי גמור הוא מאי הפסד שייך ביה אלא ע"כ מדקרי ליה הפסד ש"מ שאין זה דרך אכילה כלל קודם שיגיעו לעונת המעשרות וכיון שפן איך יברך עליו בפה"ע הא קי"ל דברכה תליא דוקא באוכלן דרך אכילה והא לאו אכילה היא מדקרי לה הפסד.

לכה יותר נראה לדמות ברכה לאכילת שביעית מלאיסור קציצה דהיינו משיגיעו לעונת המעשרות וגדולה מזו נראה מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות דמפרש נובלות היינו פירות שנפלו מן האילן בעודן פגין ונתבשלו בכומר בארץ דלענין ברכה לא מברכין עליהם רק שהפל ולענין מעשר חייבין כיון דנתבשלו בכומר (ואי"ה דברי הרמב"ם יתבארו במקומם בסוגיא דבןשלי כמרא) וא"כ אדרבא ברכה חמיר טפי אפי' ממעשר.

הו אמת דהרא"ש מפרש שם נובלות היינו מין פירות שאינם מתבשלים על האילן לעולם ולפ"ז אין ראיה מנובלות אף באמת פירוש הרמב"ם מתחונור שם טפי פאשר יתבאר אי"ה לקמן. ועכ"פ לפירוש הרמב"ם הדבר ברור דעכ"פ קודם שיגיע לעונת המעשרות אינם חשובים פרי כלל לענין ברכה ולא מברכין רק שהפל וא"כ שני הדינים דהתוס' אינם מתחונורים דנראה טפי דאין מברכין בפה"ע אלא משיגיעו לעונת מפעה דקרי לה אכילה לענין היתר לאכול פירות שביעית.

נתו דקודם לשיעור זה נראה דמברכין שהפל ולא בפה"א דלא אמרו דינא דבפה"א גבי פירות אילן רק בעלין ותמרות וקפריסין של צלף דנגמר פריין רק מפני שאינם עיקר הפרי חשיבי פרי האדמה ולא פרי העץ אבל בעיקר הפרי שלא נגמר לא שייך כלל לקרותו פרי האדמה דממ"נ אי שם פרי עליהו הא הם עיקר הפרי ופה"ע בעינן לברוכי ואי לאו שם פרי עלה גם פה"א לא שייך לברוכי רק שהפל וגם נובלות ושלקות ככולן לאמברך בפה"א רק שהפל נתו דבחזיו והיינו תבואה שלא הביאה שלישי (כמו שכ' המג"א) אמרינן להדיא בעירובין (נ"ד פ"ח:) דמברכין שהפל (ונהי דלדין הראשון לא

קִשָּׁה מְחֻזֵּז דְּאִיפָּא לְמִימַר דְּשִׁיעוּרָא דְּמִשְׁיּוּצִיאוּ לֹא אֶמְרִינּוּן רַב בְּפָרִי הָאֵילָן מִשָּׂא"כ תְּבוּאָה לֹא מְקַרֵּי פָּרִי עַד שֶׁתְּבִיא שְׁלִישׁ אָבֶל לְדִין הַשְּׁנִי קִשָּׁה מְחֻזֵּז) וְכִבֵּר הֶרְגִישׁ בְּזֶה כַּמ"א וְחִירָץ דְּתְבוּאָה דְּבִרְכָתָהּ בַּפֶּה"א לְכֹף בְּלֹא נְגִמַר פְּרִיָּה נְחִית חַד דְּרָגָא וְלֹא מְבָרְכִינּוּן רַב שֶׁהַפֶּל אָבֶל בַּפֶּה"ע דְּבִרְכָתָן בַּפֶּה"ע לְכֹף בְּלֹא נְגִמַר פְּרִיָּה נְמִי לֹא נְחִית רַב חַד דְּרָגָא וּמְבָרְכִינּוּן בַּפֶּה"א אִף כְּבָר כְּתִבְתִּי לְעִיל דְּסִבְרָא דְּנְחִית חַד דְּרָגָא דְּחֻוּיָהּ הִיא מְכַמָּה סְנֻגְיּוֹת בְּפָרְקִין פְּאֶשֶׁר יִתְבָּאָר אִי"ה לְפָנֵינוּ וְלְעִיל הוֹכַחְנוּ דְּגַם הַתּוֹס' וְהָרָא"ש סְבָרִי דְּלִיתָא לְהָךְ סְבָרָא דְּנְחִית חַד דְּרָגָא וְא"כ הִדְרָא קוֹשְׁיָתִי לְדוֹכְתָא מְחֻזֵּז עַל דִּין הַשְּׁנִי וְנִרְאָה לְיִשְׁבֵּב דַּעַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש דְּלֹא תִקְשָׁה עֲלֵייהוּ מְחֻזֵּז דְּאִינְהוּ מְפָרְשִׁי דְּחֻזֵּז הוּא הִירָק קוֹדֵם שְׁתַּחֲחִיל הַתְּבוּאָה לְצִמּוֹחַ וְא"כ הָוִי מְמַשׁ כְּמוֹ קוֹרָא (וְדִלָּא כַּמַּג"א שְׁפִי תְבוּאָה שְׁלֹא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ) וְכֵן נִרְאָה מְפִירֵשׁ"י בְּעִירוּבֵין ע"ש וְעַכ"פ מַה שֶׁהִקְשִׁיתִי לְעִיל קִשָּׁא.

גַּם מְחֻזֵּז אִם נִפְרַשׁ כְּפִירוּשׁ הַמַּג"א תִקְשָׁה לְדִין הַשְּׁנִי לְכֹף נִרְאָה דְּשְׁנֵי דֵינִים אֱלוּ דְהַתּוֹס' צ"ע וְכֵן רְאִיתִי בְּסִפְרָא ח"א שֶׁהִבִּיא בְּשֵׁם הַגָּב"א דְּיוֹתֵר יֵשׁ לְדַמּוֹת בְּרָכָה לְעוֹנֹת הַמַּעֲשָׂרוֹת וְסִפְרוּ אֵין ת"י לְעֵינֵין בּוֹ וְלְכֹף מְסַפֵּק לֹא יִבְרַךְ עַל הַפִּירוֹת קוֹדֵם שְׁיִגְעוּ לְעוֹנֹת הַמַּעֲשָׂרוֹת רַב שֶׁהַפֶּל וּבִלֵּא"ה מְסַתְּמָא הֵם חֲמוּצִים וּבְזֶה פָּסֵק גַּם בְּשׁו"ע פֶּן כִּנְלַע"ד וְעֵינֵין יְעוֹד הָא פְּתַב הֶרְמֵב"ם בַּה"ל דַּעוֹת פ"ד הִיא דְּפִירוֹת הָאֵילָן שְׁלֹא נִתְבַּשְׁלוּ כֹּל צָרְכָן הָרִי הֵם פְּתֻרְבוֹת לְגוּף וְא"כ הָוִי כְּמוֹ שְׁמֵן זַיִת דְּאִזְוִיקִי מְזִיק וְלֹא מְבָרַךְ עֲלָיו רַב שֶׁהַפֶּל לְכֹל הַיּוֹתֵר וְלַחַד שִׁטָּה אֶפִּילוּ שֶׁהַפֶּל נְמִי לֹא וְהַדְּבָר יְדוּעַ ע"פ דְּרָכֵי הַרְפּוּאָה גַּם הַיּוֹם וְזֶה בְּרוּר.

נִמְצָא דְלַעֲנֵין דִּינָא צָרִיף לְהִיּוֹת בְּרָכָה שְׁנוּה לְעוֹנֹת הַמַּעֲשָׂר. וְעָרְלָה לְאִיסוּר קְצִיצָה בְּשִׁבְעִית וְהָא דְמִקְשָׁה בַּגַּמ' מְבָרְכָה לְעָרְלָה הֵינּוּ בַּמַּכ"ש כִּינּוּן דְּמְבָרְכִין בַּפֶּה"ע מַכ"ש דְּחִיב בְּעָרְלָה וְדו"ק: שֵׁם פֶּלְפְּלִי.

ב' שִׁטּוֹת דַּעַת הָרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם דְּבִין עַל פֶּלְפְּלִי בִין עַל וְנִגְבִּילָא בְּרִטִּיבָא בַּפֶּה"א בִּיבְשָׁתָא וְלֹא כְלוּם וְהִקְשׁוּ ע"ז הָרָא"ש וְתַר"י דְּבִפִּירוּשׁ נִרְאָה מְסוּנְגִיא דְּשִׁמְעָתִין מְדַמְחֵיב פֶּלְפְּלִין בְּעָרְלָה מְפָלֵל דְּפָרִי הָעֵץ הוּא דְּבְעָרְלָה אֵינוּ חִיב רַב פָּרִי הָעֵץ דּוֹקָא וְא"כ בַּפֶּה"ע בְּעֵינֵין לְבָרוּכִי עַל פֶּלְפְּלִי וְהָא דְאָמַר בְּגִמְרָא דְּמְבָרְכִינּוּן בַּפֶּה"א הוּא עַל וְנִגְבִּילָא דּוֹקָא דְּפָרִי הָאֲדָמָה הוּא מִשָּׂא"כ פֶּלְפְּלִי דְּפָרִי הָעֵץ הוּא וּבִיבְשָׁתָא הוּא דְּשׁוּוִים דְּלֹא מְבָרְכִינּוּן עֲלֵייהוּ כְּלָל מִשּׁוּם דִּיבְשָׁתָא תְּרוּנוּיָהוּ לֹא חֲזוּ לְאֹכִילָה מִשָּׂא"כ בְּרִטִּיבָתָא חֲלוּקִין הֵם דְּזֶה בַּפֶּה"ע וְזֶה פָּרִי הָאֲדָמָה לְכֹף פָּסְקוּ כֵּן לְהִלְכָה דְּפֶלְפְּלִי בַּפֶּה"ע וְנִגְבִּילָא בַּפֶּה"א וְהֶרְשֵׁב"א יֵישֵׁב דְּבָרֵי הָרִי"ף וְרַמְב"ם מִשּׁוּם דְּלֹא נִטְעִי לְהוּ אֲדַעְתָּא לְמִיכַל בְּרִטִּיבָתָא וְהָוִי פִּירְקוֹת שְׁדַרְכּוֹן לְאֹכְלוֹן מְבוּשְׁלִין דְּכִשְׁהֵם חִיִּים מְבָרְכִינּוּן עֲלֵייהוּ שֶׁהַפֶּל וּבְדִין הֵיךְ לְבָרַךְ שֶׁהַפֶּל אֱלֹא מִשּׁוּם דְּקִצָּת אוֹכְלִין מֵהֵם פְּשָׁהֵם רְטוּבִים מְבָרְכִינּוּן בַּפֶּה"א וְהִבִּיא הַמַּג"א לְהָךְ תִּירוּצָא דְּהֶרְשֵׁב"א וְאִנִּי בְּעֵנִי לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין תִּירוּצָא זֶה וּפְשָׁרָה זֹו אִינִי מְפִיר דְּמִי הִכְרִיחוּ לְכֹף לְפָשֶׁר בְּדִין זֶה דַּמַּמ"נ אוֹ שֶׁהַפֶּל אוֹ בַּפֶּה"ע בְּעֵינֵין לְבָרוּכִי לְכֹף דְּבָרֵי הָרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם נִפְלָאוּ מְמַנִּי.

וּבְאֲמַת נִרְאָה דְּהֶרְמֵב"ם הַשְּׁמִיט גַּם לְהָךְ דַּר"מ דְּפֶלְפְּלִין חִיבִין בְּעָרְלָה וְלֹא הִבִּיאָה בְּהַלְכוּתֵיוֹ וְס"ל דְּפֶלְפְּלִין לֹא הָוִי פֶה"ע אִף גַּם זֶה תְּמוּהָ דְּמֵאן פְּלִיג עֲלָה דַּר"מ אֲדַרְבָּה מְדַפְרִיף סְתָמָא דַּגַּמ' מִינֵיהּ בְּכַמָּה דְּוִכְתִּי הָכָא וּבְסוּפָה ש"מ דְּהַלְכָתָא הִיא וְצ"ע וְדַע

דמדברי התוס' ד"ה ברטיבא נראה ג"כ שפסקו פהרי"ף ורמב"ם וצ"ע: ועל הצוקער פתבו התוס' דמברכינן בפה"ע וכן פתב הרא"ש בשם בה"ג ורמב"ם בפ"ח מהל' ברכות הלכה ה' השיג ע"ז ונ"ל הרמב"ם הקנים המתוקים כו' פל הגאונים אומרים בפה"א ומקצתן אמרו בפה"ע וכן אמרו שהמוציץ אותן קנים מברך בפה"א ואני אומר שאין זה פרי ומברך עליהם שהכל לא יהא דבש אלו הקנים משנשתנו ע"י האור חמור מדבש תמרים כו' עכ"ל הרמב"ם ופי' בכ"מ דתיתי קאמר הרמב"ם תדא שאין זה פרי פלל ואפילו אם נאמר שזה פרי מ"מ בצוקר שנשתנה ע"י האור ודאי דלא ברכינן עליה רק שהכל דלא יהא תמיר מדבש תמרים.

והטור השיב עמ"ש הרמב"ם דלא יהא תמיר מדבש תמרים דשאני תמרים שראויין לאכול חיים ואינם עומדין לעשות מהן משקים משא"כ בקני צוקר דעיקר גידולו לכה לעשות מהן הצוקער וע"ז יפה פתב הכ"מ דאילו היו הקנים מצויים בארצות הטור לא היה אומר פן מפני שהדבר ידוע שאוכלין מהן חיים וא"כ דמו ממש לתמרים והט"ז פתב על הכ"מ דדבריו תמוהין ולא הבין דברי הכ"מ פלל ודבריו ברורים כמ"ש ודו"ק.

ולענן דינא מה שפסקו התוס' והרא"ש לברך עליהם בפה"ע לא הבנתי פלל דמה פרי העץ הוא פיון שמוציין העץ עצמו והוי כמו מי גפנים דלא אסירי בערלה דלאו פרי מקרי ואף דאיכא לחלק דשם איכא פרי אחר משא"כ כאן מ"מ לא מסתבר פלל לקרות פרי העץ מציצת העץ עצמו אבל בפה"א שפיר שיניך לברוכי עכ"פ על מציצת הקנים ודברי הרמב"ם שכתב שאין זה פרי גם זה לא הבנתי דלמה לא יקרא פרי.

ונראה דהרמב"ם מודה זה לקורא אף באמת לא דמי דגם בקורא אי הוי נטעי להכי הוי מברכינן בפה"א וכאן עיקר נטיעתו לכה וגם הטור לא חס להך דכתב הרמב"ם שאין זה פרי ולא חש להשיב ע"ז פלום רק השיב על מה שהקשה מדבש תמרים.

לכה על מציצת הקנים נראה לברך בפה"א ועל הצוקר שנשתנה ע"י בישול הגם פי על תירוץ הטור יפה השיב בכ"מ כמ"ש מ"מ איכא ליישב קושיות הרמב"ם לפי מש"כ התוס' והרא"ש לקמן גבי מיא דסילקא פסילקא לחלק בין משקין היוצאין מכל הפירות למיא דסילקא דע"י ביכול נותן טעם יותר ע"ש ויתבארו דבריהם אי"ה לקמן.

נמצא דלפ"ז לק"מ קושיות הרמב"ם מדבש תמרים דשאני צוקר שהוא ע"י בישול ולפ"ז גם בצוקר היה ראוי לברך בפה"א אכן לפי שיטת הרשב"א שיתבאר אי"ה לקמן גבי מיא דסילקא תינשבו דברי הרמב"ם ואי"ה לקמן יבואר ועכ"פ על הקנים נכון לברך בפה"א ועיין.

דף לז גמ' ואנרז ודוסן לא מברכינן במ"מ והתניא הביאו לפניו פת אנרז כו'. אף דרב ושמואל לא איירי בפת אנרז ודוסן רק במעשה קודרה דהא קאמרי פל שהוא מה' המינים מברכינן במ"מ והיינו מעשה קודרה דה' המינים ומינה ממעטינן אנרז נמי מעשה קודרה דאנרז ודוסן וא"כ מאי מקשה מפת דאפשר דבפת גם רב ושמואל מודה דמברכינן עכ"פ במ"מ.

וצ"ל דגם המקשה ידע דאדרבה פת היא גריעותא לגבי אורז ודוחן מפני שאין דרפן לעשות מהן פת וטפי חשיבי מעשה קדרה דאורז ודוחן מפני שעיקר עמידתן לכך וא"כ מקשה במכ"ש השתא על פת מברכינן במ"מ על מעשה קדרה לכ"ש.

ואף דהמקשה הוי ידע דפת אורז ודוחן הוי שינוי לגריעותא מ"מ הוי ניחא ליה הא דמברכינן עליהו במ"מ ולא אמרינן פיון דנשתנה לגריעותא לא לברך עלי' רק שהפל פמו שהיה פשוט דבר זה להסרצון וכדבעינן למימר לקמן.

היינו משום דסברת שינוי לא שייך רק בברכה שהיא מזכיר שם הפרי פה"ע או פה"א וכן פת דלית ליה תוריתא דנהמא משום דקמזכר בברכה שם לחם ולכך היכי דנשתנו לדברים שאין דרפן לכך ונשתנה תואר הפרי או הפת תו לא מברכינן רק שהפל אבל לענין ברפת במ"מ לא שייך לפלוגי בין נשתנה או לא נשתנה דכל שהיא מזון שייך לברוכי עלה במ"מ ולכך גם בפת אע"ג דנשתנה מ"מ לענין ברפת במ"מ אין לחלק.

ועכ"פ מוכח מינה דגם על מע"ק דאורז ודוחן מברך במ"מ וקשיא לרב ושמואל ומשגי כמע"ק ולא כמע"ק כו' אבל הקא בתחלה מברך שהפל ואחריו בנ"ר. והא דפשיטא ליה להש"ס דבתחלה לא מברך רק שהפל ולא בפה"א היינו משום דנשתנו לדבר שאין עומדין לכך.

והנה לרב אלפס והרמב"ם דפסקו לעיל בקמחא דחיטא כר"נ דמברך שהפל ודאי ניחא דכמו דלר"נ קמחא דחיטי פיון דאשפני ואית להו עילויא אחריןא לא מברכינן רק שהפל ה"נ גבי פת אורז ודוחן פיון דאשפני ואית להו עילויא אחריןא דמעשה קדרה מאורז ודוחן מעלי טפי מפת ועיקר עמידתן הוא לעשות מהן מע"ק לכך לא מברכינן רק שהפל וא"כ סתמא דגמרא הקא כר"נ וכבר פתבתי לעיל בפסגיא הנ"ל אליביהו דהו שיטתא דנראה דגם ה"תם סתמא דתלמודא הוא כר"נ.

אף לשיטת הרא"ש ותר"י דפסקו ה"תם כר"י לכאורה תקשה מסוגיא דידן דאמאי לא מברכינן רק שהפל וראיתי בתר"י שכתב דפת קטניות מברך שהפל והקשה ע"ז וא"ת למה לא יברך בפה"א כמו על הקטניות ואם מפני שנשתנה הא למעליותא אשפני כו' ואומר מורי הרב נר"ו דהקא מפני מעלתו ירד דכיון שנשתנה ויצא מתורת פרי אין אנו יכולין לברך עליו בפה"א וברפת הפת אין אנו יכולים לומר פיון שאינו מה' המינים עכ"ל תר"י.

ולא הבנתי דאפתי קשה מאי בין זה לקמחא דחיטי דה"תם נמי איכא למימר הו סברא דבפה"א ליכא לברוכי פיון דנשתנה ולכלל פת לא בא שאינו אלא קמח ואפ"ה איהו עצמו פסק בקמחא דחיטי כר"י דבפה"א אמנם כתב שם עוד בתר"י ואפשר לומר שמפני שדרך אכילתו פל השנה פשהוא פרי (ר"ל דכשעושין מהן דייסא עדיין תואר פרי עליהן) ועכשיו יצא מתורת פרי ואין דרוך הנאתו בכך לכך גרע מהברכה שלו עכ"ל ונה התירוץ נראה לע"ד דבזה מתרצא שפיר דלא תקשה מקמחא דחיטי דשאני בקמחא דחיטי שעיקר הנאתו הוא ע"י שינוי דבטל מהן תואר פרי לכך אפילו בקמחא דחיטי אע"ג דנשתנו לא גרע מהברכה שלו מה שאין פן באורז ודוחן דדרוך הנאתו הוא פשהפרי הוא בשלימות לכך השינוי מגרע ברפתו פן נראה לענ"ד (ובמג"א סי' ר"ח העתיק להנהו ב' תירוצים

דתר"י מפלי משים לב): ולענן הלכה איפא ב' שיטות הרי"ף והרמב"ם פסקו דדוקא באורז הוא דמברכינן במ"מ בין על מע"ק בין על פת הנעשה מהן (כמ"ש לעיל דבברכת במ"מ אין לחלק בין נשתנה ללא נשתנה) אבל בפת דחסן לא מברכינן רק שהפל (אבל כמע"ק מדחסן מברכינן בפה"א) משום דרב ושמואל לא אתותבי רק מאורז אבל מדחסן לא אתותבו דהך ברייתא דאתותבו מינה לא תגי רק אורז וכינן דחזינו דאורז לדברי ר"י בן נורי חלוק מדחסן דאורז מין דגן הוא וא"כ הוא מעלי טפי למזון מדחסן דהא אורז לדבריו הוא סעיד כמו פת משא"כ דחסן.

וכינן שפן גם לרבנן דפליגי עלה דריב"נ וס"ל דאינו סעיד רק שהוא מזון אימא דדוקא באורז אמרו כן שהוא מעלי למזון משא"כ דחסן וא"כ אין לנו ללמוד דין האורז מדחסן כינן דדחסן גריע למזון טפי מאורז ומש"כ בתר"י דההיא ברייתא דתניא בה מברך עליה תחלה וסוף כמע"ק דתריצנא לה אליבייהו דרב ושמואל כמע"ק ולא כמע"ק וכינן דאתותבו רב ושמואל אית לן לאוקמי ברייתא בפשטא דמברך עלי' כמע"ק ממש פבר פרכה הוא עצמו דסוף סוף ליפא לאוקמי לברייתא בפשטא דכמע"ק ממש קאמרה דהא בברייתא תני תחלה וסוף ובסוף ודאי דלא דמי למע"ק לרבנן דהא מסקינן דלרבנן בסוף מברך עליהם ולא פלום דהיינו בנ"ר כמו שפירש רש"י וכינן שפן ע"כ צ"ל דהברייתא לא מדמי לה למע"ק רק לענן דסגי בברכה תחלה וסוף כמע"ק ולא הוי פפת לברך עליו המוציא וג' ברכות [כצ"ל בפי' הגמרא במאי דמשני כמע"ק ולא כמע"ק דה"ק הברייתא דיוצא בברכה תו"ס ולא בעי המוציא וברכת המזון (כמו על רק) כמו על מע"ק דאל"כ אינו מוכן למאי נקיט הברייתא פלל הך כמע"ק כינן דאינו שנוה למע"ק ונהבן זה] אבל לענן היא דהיה נוסח הברכה מזה לא איירי הברייתא פלל וא"כ אין פאן ראי' מברייתא פלל לענן דחסן דאיפא למימר הא כדאיתא וזה כדאיתא.

ולא הבנתי דברי תר"י דמאחר שכתב בעצמו דמ"מ נצטרף לפרש הברייתא דלא כמע"ק ממש קאמר כמ"ש א"כ מאי קאמר אח"כ הנה למדנו מברייתא זאת דאורז ודחסן דינן שנוה דלפי מ"ש הוא בעצמו אין פאן ראי' מהברייתא פלל (ויש ליישב דבריו ועיין גם אין לומר דלפי האמת נוקמי להברייתא כר"ג ור"ג הא אית לי' דעל אורז ודחסן מברכינן לבסוף ברכה א' מעין ג' וא"כ תתפרש הברייתא בפשוטה כמע"ק ממש בין בתחלה בין בסוף וא"כ יהי' מוכח דדין הדחסן שנוה לאורז וכתר"י דזה אינו דהא לר"ג על מע"ק לבסוף מברך ג' ברכות ממש וא"כ סוף סוף לא דמו לגמרי למע"ק (וזה פשוט ולא הוצרכתי לכותבו רק מפני שראיתי מי שטעה בזה והוקשה לו דנוקמי להברייתא כר"ג דתייתי בפשוטה וכינן דמהברייתא לא מוכח מידי א"כ אין לנו ללמוד דין הדחסן מהאורז ומש"כ הרא"ש דמהברייתא דתני אורז אין ראיה דאיפא למימר דלאפוקי מריב"נ קאמר.

דלפמ"ש אין מזה שום תפיסה על הרי"ף דלאו מדיוקא דהברייתא גליף לה הרי"ף רק שאין ללמוד דין דחסן מאורז זהו שיטת הרי"ף והרמב"ם: ושיטת תר"י והרא"ש דאורז ודחסן דינן שנוה ובשניהם מברכינן בורא מ"מ ונהגם פי פבר פתבתי דמהברייתא אין ראי' לשיטה זו מ"מ נראה לי להביא ראי' לדבריהם מדקאמר ר"ג לקמן בברייתא דעל פת אורז ודחסן מברכינן לאחריהם ברכה מעין ג' וכינן דמברכינן לאחריהם מעין ג' מכ"ש דמברכינן לפניהם במ"מ דהא חזינו לרבנן דס"ל באורז דמברכינן לפניהם במ"מ ואפ"ה

לאחריותם אינו מברך רק בנו"ר וא"כ חזינו דברכה דלאחריותם חמיר טפי מברכה דלפניהם וא"כ לר"ג דס"ל דמברך לאחריותם מעין ג' מכ"ש דמברך לפניהם במ"מ ובלא"ה נמי אין סברא פלל דיברך לפניהם בפה"א ולאחריותם מעין ג' דא"כ יצטרך לברך על האדמה ועל פרי האדמה וננסח זה לא מצינו בתלמוד כמ"ש התוס' ד"ה הפוסס אלא ע"כ דלר"ג מברך לפניהם במ"מ על הדוחן ג"כ ורפנן הא לא חזינו דפליגי עלי דר"ג רק בברכה דלאחריותם אבל בלפניהם לא מצינו דפליגי ומשמע דמודו לר"ג דמברכין במ"מ בדוחן ג"כ פי היכי דבהכרח צריך לומר דמודו באורז משמע נמי דמודי בדוחן מדלא פליגי רק בלאחריותם כנלע"ד להביא קצת ראי' לשיטה זו ועיין.

והנה לדברי התר"י וקרא"ש דאורז ודוחן דינם שונה אין נ"מ בפירושא דאורז ודוחן אם אורז (ר"י) ודוחן (הרו) או איפכא פנין דבשניהם מברכין במ"מ אבל לדעת הר"י וקרא"ש דחלוקין הם בברכותיהם א"כ פנין דלא ידעינן מאי ניהו אורז ומאי ניהו דוחן א"כ בשניהם על הפת הנעשה מהן יברך שהכל ועל מע"ק הנעשה מהן בפה"א ולשיטת תר"י וקרא"ש אין חילוק בין מע"ק לפת בשניהם מברכין במ"מ ועיין בכל זה: שם תוס' ד"ה הפוסס את החטה ומיהו אמר הר"י שפא חקמים פילול לה בהדי מין דגן ולא עשאו פת כו' וחכ"א ברכה אחת מעין ג' עכ"ל.

יפה השיב בפ"י דהא הך לישנא דמין דגן ולא עשאו פת ר"ג קא"ל דמברך אחריו ג' ברכות ובדר"ג ע"כ ליכא לפרושי דכ"ל בהדה הכוסס את החטה דהא בהדיא קאמרין לקמן לר"ג. ור"ג נמי ארץ הפסיק הענין שהוא מבעי לי' למעוטי פוסס את החטה וא"כ פוסס את החטה לר"ג לא מברך ג' ברכות וכיון דבדר"ג ליכא לפרושי דכ"ל פוסס החטה בהדי מין דגן א"כ חקמים נמי דקאי על ר"ג לא פ"לי לכוסס החטה וא"כ מאי מספקא לי' להר"י ומ"מ פנין דבירושלמי משמע דמספקא להו בהא יש להחמיר לכתחלה אף דמתלמודא דידן משמע דלית שום ספיקא דלא מברכין רק בנו"ר וזה פשוט: שם נתן ר"ג רשות לר"ע לברך קפץ ר"ע וברך מעין ג'.

אף דר"ע אית לי' לקמן בהדיא אפי' אכל שלק והוא מזונו מברך עליו ג' ברכות מ"מ לא רצה למעבד עובד פשמעת' כדאמרין בירושלמי בריש פרקין ור"ג פליג על רפנן ועבד עובדא פנות' (ר"ל בתמי') והא ר"מ ור"ע ורשב"י פליגי על רפנן ולא עבדי עובדא פנות' והו"פ פשוט: ע"ב אר"י האי חביצא כו'.

עי' תוס' ד"ה חביצא מה שהקשו על רש"י הנה התוס' הבינו בפירש"י פנין דמירי בבבבשול א"כ הא דאמר דבשאין בהן פירורין פזית לא מברכין המוציא היינו משום הבבבשול דבבבשול מגרע ברכתו ולכך הקשו מאי ראיה מיייתי מלקט מכולן הא התם לא איירי בבבשול.

עוד הבינו התוס' דהא דאמר בירושלמי וכמה יהיו הפרוסות בכזית הוא פירוש למאי דתני בבבבשול בזמן שהפרוסות קיימות ולכך הקשה ברא"ש דא"כ רב ששת יפלוג על הבבבשול לפי פי' הירוסלמי ובתר"י ג"כ הבין פן אלא שלא חשב זה לקושיא על רש"י והכחידה תחת לשונו וז"ל ולרש"י צ"ל דר"י ור"ש יפלוגו בפי' הבבבשול דפרוסות קיימות דר"י יפרש לה כהירושלמי ור"ש יפרש כפשוטו דקיימות ואיין קיימות היינו

נְמוּחוּ וְלֹא נְמוּחוּ עַכ"ל וּמ"מ פֶּתַח לְבַסּוֹף דְּלִישִׁטַת הַתּוֹסֵ' א"ש טְפִי דָגָם ר"ש יִפְרֹשׁ קְהִירוּשְׁלָמִי.

וְלֹא יִדְעָתִי מִי הַכְּנִיסָם לְתַגְרָה זֶה דְּנַחְזִי אֲנִי הַיֵּאָדָּה קְמַפְרָשֵׁי הַתּוֹסֵ' דְּמִיִּירִי בְּנִדְבָקִים ע"י מָרְק וְשֹׁמֵן וּע"כ צְרִיף לֹמֵר לְדַבְרֵיהֶם דְּדִיבּוּק זֶה אֵינוֹ מַעֲלָה וְלֹא מוֹרִיד לְעֵנָן בְּרָכָה מִיָּדֵי דָאִי ס"ד דְּאִיפָּא שׁוּם גְּרִיעוּתָא בְּדִיבּוּק א"כ גַּם לְשִׁיטָתָם תִּקְשָׁה מֵאִי רֵאִי מִיִּיתִי מְלַקֵּט מִפְּנֵלָן אֲלֵא ע"כ דְּדִיבּוּק זֶה אֵינוֹ מְגַרְע פְּלָל וְאִין סְבָרָא דִּיגְרַע פְּלָל וְכֵן פֶּתַח בַּתְּרִי.

וְכִינּוּן שְׁפָן ע"כ צְרִיף לֹמֵר דְּחִבִּיצָא דְּנִקִּיט ר"י הוּא לֹא דִּנְקָא וְאוֹרְחָא דְּמִלְתָּא נְקִיט שְׁפָן דְּרָף לְעֵשׂוֹת מֵאֲכָל אֲבָל עֵיקַר דִּינוֹ שֶׁל ר"י הוּא דְּפִירוּרִין שְׁיֵשׁ בְּהֵן פְּזִית מְבָרְכִין עֲלֵיהֶוּ הַמוֹצִיא וּפִירוּרִין פְּתוּת מְפִזִּית אֵינוֹ מְבָרְךָ הַמוֹצִיא רַק בַּמ"מ וְהוּי מְצִי לְאִשְׁמַעִינוּ הַף דִּינָא בְּלֵא חִבִּיצָא אֲלֵא דְּנִקִּיט חִבִּיצָא דְּאוֹרְחָא דְּמִלְתָּא לְמַעַבְדַּ הֵכִי ע"כ צ"ל פֶּן לְפִי הַתּוֹסֵ'.

וְכִינּוּן שְׁפָן גַּם לְרִש"י לִק"מ דָּגָם רִש"י ס"ל דְּבִישׁוּל זֶה אֵינוֹ מַעֲלָה וּמוֹרִיד פְּלָל לְעֵנָן בְּרָכָה. וּבְהַדְיָא מְסַקִּינוּ בְּסוּגְיָא דְּשִׁלְקוֹת דָּגָם ר"י מוֹדָה דְּבִישׁוּל אֵינוֹ מְשַׁנָּה פְּלָל מִתּוֹרַת פֶּתַח וְלֹא קָאָמַר גְּבִי מְצָה רַק מְשׁוּם דְּבַעִינוּ טַעַם מְצָה אוֹ טַעַם מְצָה עֲשִׂירָה אֲבָל לְגַבֵּי פֶתַח גְּרִידָא אִין בִּישׁוּל מְגַרְע בְּרַכְתּוֹ פְּלָל וְאִי"ה בְּסוּגְיָא דְּשִׁלְקוֹת יִתְבָּאָר זֶה בְּאַרְיִכוּת.

וְכִינּוּן שְׁפָן הַיֵּאָדָּה דְּמַפְרָשֵׁי הַתּוֹסֵ' לְעֵנָן דִּיבּוּק ה"נ יִפְרֹשׁ רִש"י לְעֵנָן בְּיָכוֹל דְּבִישׁוּל זֶה אֵינוֹ מַעֲלָה וּמוֹרִיד פְּלָל כְּדִמּוּכַח דְּסוּגְיָא דְּשִׁלְקוֹת וְרַק נְקִיט בְּיָכוֹל דְּאוֹרְחָא דְּמִלְתָּא הֵכִי לְמַעַבְדַּ מֵאֲכָל וְעֵיקַר דִּינוֹ שֶׁל ר"י הוּא אִפִּי בְּלֵא בְּיָכוֹל וּבְהֵכִי מִתּוֹקֵם כְּוָלָה סוּגְיָא שְׁפִיר.

וּמֵה שְׁהַכְרִיחוּ הַתּוֹסֵ' לְפָרֹשׁ דְּבִישׁוּל מְבַטֵּל לָהּ מִתּוֹרַת פֶּתַח הֵיִינוּ הִירוּשְׁלָמִי שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹסֵ' דְּמַפְרֹשׁ פְּרוּסוֹת קְיָיְמוֹת הֵיִינוּ בְּכַזִּית וְאִינּוּן קְיָיְמוֹת הֵיִינוּ בְּפָחוֹת מְפִזִּית נְמַצָּא דְּפָחוֹת מְפִזִּית בְּבִישׁוּל אֵינוֹ מְבָרְךָ עֲלֵיו הַמוֹצִיא וְלֹא מְחַלְקִינוּ בֵּין אֵית בִּי תוֹרִיתָא דְּנִהְמִי לְלִית בִּי תוֹרִיתָא דְּנִהְמִי וְאִינּוּן הָא קְחִזִּינוּ דְּרַב שְׁשֵׁת ס"ל דְּאִפִּילוּ פָחוֹת מְפִזִּית מְבָרְכִינוּ הַמוֹצִיא בְּדִאִיפָּא תוֹרִיתָא דְּנִהְמִי א"כ מוּכַח מִיָּנָה דְּבִישׁוּל מְגַרְע לְעֵנָן בְּרַפְתַּ הַמוֹצִיא וּלְאוּקְמִי לְהִירוּשְׁלָמִי דְּלֵא כְּרַב שְׁשֵׁת הִי גְּרָאָה לְהֵם לְהַתּוֹסֵ' וְהֵרָא"ש דּוֹסַק דְּכִינּוּן דְּהִירוּשְׁלָמִי הוּא פִּירוּשׁ לְהַבְרִייתָא מְסַתְמָא גַּם ר"ש מְפָרֹשׁ פֶּן לְהַבְרִייתָא דְּנִרְאָה מִהִירוּשְׁלָמִי דְּהוּא פִּירוּשׁ פְּשׁוּט לְהַבְרִייתָא וְא"כ גַּם ר"ש מְפָרֹשׁ פֶּן מְסַתְמָא וְאִם ר"ש מְפָרֹשׁ לְהַבְרִייתָא בְּגוּנֵי אַחֲרֵינֵי הִי לֹא לְבָאָר פֶּן בְּפִירוּשׁ זֶהוּ מֵה שְׁהַכְרִיחֵם לְהַתּוֹסֵ' לְפָרֹשׁ דְּבִישׁוּל מְגַרְע לָהּ מִתּוֹרַת פֶּתַח: אִיךָ בְּאֵמַת גְּרָאָה דְּהִירוּשְׁלָמִי לֹא הוּי פִּירוּשׁ פְּלָל לְהַבְרִייתָא דְּמָה עֵנָן פְּרוּסוֹת קְיָיְמוֹת לְכַזִּית וּפְשֻׁטָא דְּמִלְתָּא דְּפְרוּסוֹת קְיָיְמוֹת וְאִינּוּן קְיָיְמוֹת הֵיִינוּ נְמוּחוּ וְלֹא נְמוּחוּ וְכִמוּ דְּמַפְרָשֵׁי רִש"י וְתוֹסֵ' לְעֵיל בְּסוּגְיָא דְּאוֹרְזֵי עִי"ש וְהִירוּשְׁלָמִי הוּא מְלִתָּא בְּאִנְפֵי נְפִשָׁה וְנ"ל הִירוּשְׁלָמִי עַל מִתְּנִיתִין דְּחוּזְמָן הַפֶּתַח שְׁעַל הַפֶּתַח הוּא אוֹמֵר הַמוֹצִיא לְחֵם מִן הָאָרֶץ וְקָאָמַר עֲלֵה בִירוּשְׁלָמִי עַד כְּפָה ר' חֲנוּנָא וְר' מִנֵּי חַד אָמַר בְּכַזִּית וְחֲרָנָא אָמַר עַד פָּחוֹת מְפִזִּית מֵאֵן דְּמַר כַּזִּית כִּי דְּתַנִּינוּ וְכוּלָן פּוֹתְתָן בְּכַזִּית.

מֵאֵן דְּמַר פָּחוֹת מְפִזִּית דְּתַנִּי ר' יִשְׁמַעֲלֵאל מְחִזִּירָן לְסוּלְתָן וְהֵיִינוּ עֲצָמוּ פְּלוּגָתָא דְּר' יוֹסֵף וְר' שְׁשֵׁת דְּבַתְּלִמוּדָא דִּידָן [וְכַפִּי מֵה שְׁבִיבְאָרְנוּ דְּעֵיקַר מִימְרָא דְּר"י וְר"ש הֵיִינוּ אִפִּי בְּלֵא חִבִּיצָא דְּבִין לְפִי רִש"י וּבִין לְפִי הַתּוֹסֵ' חִבִּיצָא זֶה אֵינָה מַעֲלָה וּמוֹרִדַת פְּלָל רַק אוֹרְחָא

דמלתא נקט] ואח"כ אחר הפסק כמה דינים אחרים הביא להך ברייתא דהפוסס את החיטה בזמן שהפרוסות קנימות כו' וקאמר עלה בירושלמי עד כמה יהו פרוסות ר"י בר אבין בשם רב עד פזית.

ופשוט דהירושלמי אינו פירוש להברייתא דהברייתא מתפרשא כפשטא דקנימות ואינו קנימות היינו נמוחו ולא נמוחו רק דהירושלמי בעי דבלא נמוחו דאמרינו דמברכין עליהו המוציא כמה יהיו הפרוסות גדולות ועלה קאמר רב דצריה שיהיו גדולות פזית ולא משום בישול קאמר פן רק דרב סבר פהך מ"ד דלעיל מינה דס"ל דלעולם בעינו שיהיה בפרוסות פזית והיינו פרב יוסף דבתלמודא דידן.

ומעתה אין זה דוחק כלל אם הירושלמי אתי כר"י ולא כר"ש דכינן דהירושלמי אינו פירוש להברייתא רק שהוא דין בפ"ע אינו דוחק כלל לומר דרב סבר פהך תנא דבעי פזית דוקא כינן דהך פלוגתא דאמוראי הובא לעיל מינה בירושלמי פן נראה פשוט בביאור דברי הירושלמי דמעתה אין פאן פלוגתא בין הירושלמי ובין תלמודא דידן כמ"ש דמסוגיא דידן מוכח לקמן דבישול אינו מגרע הברכה כלל.

ודברי רש"י עולין יפה ולק"מ מפל מה שהקשו התוס'. ומה שכתבו התוס' ליישב דברי רש"י כינן שנטגגין בשמן כנתבשלו דמי עכ"ל לא הבנתי דבריהם כלל לאיזה טיגון פונו דאחר האפי' ואחר הפתיחה לא הי' שם טיגון כלל רק הנה יוצק עליהם שמן בצונן כמבואר במס' מנחות וברמב"ם ה' מעה"ק ע"ש וא"כ לא דמי לבישול כלל.

ואם פונו לשמן שהי' נותן בהם בשעת לישה קודם האפי' גם זה אינו דממ"נ אם הי' נותן בהם שמן הרבה א"כ הוי פת הבאה בכיסנין ולא מברכין עליהו המוציא כלל וע"כ צ"ל דשמנן מועט כמ"ש הרא"ש בהלכות חלה וכן כתבו הפוסקים או דמ"מ לא הוי פת הבאה בכיסנין (כאשר יתבאר א"ה כ"ז בסוגיא דפת הבאה בכיסנין וא"כ שמן דקודם האפי' אינו מעלה ומוריד כלל וא"כ ודאי אין פאן בישול כלל אלא ע"כ פדכתיבנא דבישול זה אינו מגרע לענין הברכה כלל: ולענין הלכה פתבו הרא"ש ותר"י שלשה חלוקי דינים הדין הא' היכי דנתבשלו אם יש בהן פזית מברך המוציא למ"ה וג' ברכות ואם אין בהן פזית אע"ג דמחזי דאיכא עליהו תוריתא דנהמי אין מברך אלא במ"מ הדין השני היכי שמחובר ע"י מרק אם יש בפרוסות פזית מברך המוציא אע"ג דליכא תוריתא דנהמי ואם אין בפרוסות פזית אז בדאיכא תוריתא דנהמי מברך המוציא ובדליכא תוריתא דנהמי אין מברך רק במ"מ הדין השלישי היכי שאינו מבושל ולא מחובר רק מפנרר דק אז אפי' בפחות מפזית וליכא תוריתא דנהמי אפ"ה כינן שהוא פת בפ"ע אינו יוצא לעולם מתורת נהמי ומברך עליו המוציא ודלא כר' חננאל שכתב דבעי תוריתא דנהמי אפי' היכי שאינו מבושל ולא מחובר עכ"ל הרא"ש ותר"י ע"ש.

והנה הדין השני הוא ברור דהיינו ממש מימרא דר"ש ורבא אמנן דין הראשון הראשון שכתבו דבישול אף בפחות מפזית אפי' בדאים תוריתא דנהמי כו' אזלי לשיטתם לפי מה דמפרשי להירושלמי אבל לפי מאי דפרישנא לעיל להא דהירושלמי א"כ אין נ"מ כלל בין בישול לאינו מבושל.

וכן מוכח לקמן בסוגיא דשלקות וכבר הרגיש בזה במקצת בספר מע"מ עיי"ש. וכדין השלישי שכתבו דהיכי דאינו מחובר ולא מבושל אז לעולם מברך המוציא אף בדליפא תורתא דנהמא ופחות מפזית.

הרבה יש לתמוה דאפי' לפי פירושם בסוגיין הא ע"כ מוכח דדיבוק זה אינו מגרע פלל הברכה דאל"כ לא הוי מקשה מידי מהא דלקט מפולן וכדכתובנא לעיל באריכות וכיון שפן רבא דאמר דבעי תורתא דנהמא ה"ה בלא חביצא נמי בעי דוקא תוד"נ.

ויש ליישב קצת דרב יוסף דאמר דפחות מפזית לא מברכינן המוציא ולא מחלק פלל בין תורתא דנהמי ללית בי' תוד"נ ש"מ דאפי' בדאיפא תוד"נ נמי לא מברך המוציא וע"כ שאין זה קרוי לחם פלל שפיר מקשה ע"ז מברייתא דלקט מפולן דאי לא מקרי לחם לא הוי נפיק בי' בפסח אבל רבא דאמר דשפיר קרוי לחם רק דבעי תורתא דנהמי בהא שפיר איפא למימר דמלתא דרבא לא הוי רק בחביצא שהוא מדונבך דבזה הוא דבעי תוד"נ משום שהדיבוק מבטל קצת התנאר לתם אבל בלא דיבוק לעולם איפא תוד"נ פן נראה ליישב דבריהם קצת אלא שלשון הרא"ש קשה קצת עי"ש ועוד לא ידעתי במה סמכו עצמם לחלוק על ר"ת שהי' מגאוני קדמאי ומנ"ל לחלק פן מסברא פיון דפשטא דסוגיין לא משמע פן ועוד פי הדבר נראה בחוש פי מצה פתושה הדק היטב (שקורין מצה מעאל) לית בהוא תורתא דנהמי פלל ואין סברא פלל שיברך עליה המוציא.

לקח יותר נראה פדברי ר"ח אשר גם עליו כתבו הפוסקים דדבריו דברי קבלה ועוד דברכת במ"מ על הפת נמי יצא וכמו שיתבאר לקמן אי"ה ונמצא פי אין פאן ג' חילוקי דינים רק דין אחד דבין שהוא מבושל או מדונבך או שאינו לא מבושל ולא מדונבך רק מפונר דק דק בכולן בדאית בהו פזית מברך המוציא (רק דבמבושל בעינן שלא יהא גמוח) ובדלית בהן פזית ואיפא תוד"נ מברך ג"כ המוציא ובדליפא תוד"נ אינו מברך רק במ"מ אפילו באינו מדונבך רק מפונר דק דק ועיין היטב בכל זה פי נכון הוא: תוס' ד"ה אמר רבא והא דמשמע בירושלמי כו' היינו לפי שפן דרף להיות תוד"נ.

פוננתם פשוטה ליישב הך דהירושלמי לר"ש אפי' לפי רש"י. ומדברי התוס' לעיל ד"ה חביצא במה שכתבו וי"ל דר"י מפרש כו' משמע דמפרשי אליבא דרש"י כמש"כ בתר"י דר"י ור"ש יפלגו בפ' הברייתא.

ובעיקר דבריהם מה שנדחקו בהך דהירושלמי כבר נתיישב בדברינו לעיל ברונחא בס"ד ומ"ש התוס' דאם המים מתלבנים כו' וכן הי' רגיל לעשות ר' דוד ממין כו' אזלי לשיטתם דבישול מהני לבטל מתורת לחם לקח פתבו דגם בשרף' פיון דנתלבנו המים אזיל לי' תורתא דנהמי.

אבל גם לשיטתם לא ידענא מנ"ל לחדש דין זה מסברא דנדאי שרי' גרע מבישול פדמוכח בסוגיא דשלקות דהא בה"א הוי ס"ד דהמקשה דבישול מבטל לה מתורת לחם לר' יוסי ואפ"ה שרי' נדאי דלא מבטל פל זמן שלא גמוח ומכ"ש לפי מאי דכתובנא לעיל דגם בישול אינו מגרע פלל לענין ברכה ולר' ששת מיירי הברייתא בין בפרוסות שיש בהן פזית בין באין בהן פזית רק הפל תלוי בלא נמוחו והדבר ידוע דבבישול נדאי מתלבנים המים ואפ"ה בלא נמוחו מברך עליהם המוציא ומכ"ש בשרף' דגרע מבישול.

לְכָה נִרְאָה דְתוֹרִיתָא דְנַהֲמֵי אֵין תְּלוּי כְּלָל בְּבִישׁוּל וְשֶׁרְנִי רַק בְּגוּדֵל הַפְּרוּסוֹת וְקוֹטְנֵן דְּכַשְׁהַפְּרוּסוֹת גְּדוּלִים קִצָּת אַף שֶׁהֵן פְּחוֹת מְפִזִּית מ"מ אֶפְתִּי אֵיכָּא עַלְיָהּוּ תוֹרִיתָא דְנַהֲמֵי וְכַשְׁהַפְּרוּסוֹת קִטְנִים מְאֹד כְּעֵין קִמַּח אֲזֵל לִי תוֹרִיתָא דְנַהֲמֵי וְהֵינּוּ דְקָאֵמַר רַבָּא וְהוּא דְאֵיכָּא עַלְיָהּוּ תוֹד"נ ר"ל שִׁיְהִי הַפְּרוּסוֹת גְּדוּלִים קִצָּת וּבִישׁוּל וְשֶׁרְנִי אֵינָם מְבַטְלִים מִתוֹד"נ עַד שְׁנַמּוּחוּ וּא"כ בְּהִנְיָה פִירוּרִים דִּר' דָּוִד מִמִּיז אִם קוֹנָם הַשְּׂרִי הִיָּה עַלְיָהּוּ תוֹד"נ לֹא מְהֵנִי כְּלָל מַה שְׁנַתְּלָבְנוּ הַמֵּיִם דְּהַדְּבָר יְדוּעַ דְּבִשְׁעָה קִטְנָה מִתְּלַבְנִים וּבְעֵינֵן שְׁנַמּוּחוּ דְּנִקָּא כְּנַלְע"ד וְכֵן כְּתִב בְּקִצְרָה בְּסִפְרָא "מִן זֶה בְּרוּר: וְדַע דְּהַרְמַב"ם שְׁפַתְבַּת הַפֶּת שְׁפַתְבַּת אוֹתָהּ פִּתִּים וּבִשְׁלָה בְּקִדְרָה אוֹ לְשָׁה בְּמַרְק כו' נִרְאָה ג"כ מְדַבְּרֵי דְמִשְׁוֹה בִישׁוּל לְלִישָׁה בְּמַרְק וּכְמ"ש לְעֵיל בְּשִׁיטַת רַש"י.

וְסוּף לְשׁוֹנוּ דְנִתְקַשׁוּ בּוּ הָאֲחֵרוֹנִים הַנִּכּוֹן בְּזֶה כְּמוֹ שְׁפַתְבַּת ר' יְהוֹשֻׁעַ מְבַנֵּי בְּנֵי שָׁל הַרְמַב"ם דְּהָאֵי אוֹ פִירוּשׁוֹ אִם. וְיוֹמֵר נִכּוֹן לְהַגִּיָּה תִיבַת אִם בְּמַקּוֹם אוֹ דְמַעְתָּה אֵין פְּאֵן קוֹנְשֵׁי אֵין בְּדַבְּרֵי וּמַה שְׁטַרְחוּ הָאֲחֵרוֹנִים לְהַעֲמִיד הַדְּבָרִים כְּכַתְּבֵן וְגַם דְּקִדְקוּ בְּדַבְּרֵי בְּמֵאֵי דְפִתַּח בְּלִשׁוֹן שְׁנׁוּי וְסִיִּים בְּלִשׁוֹן עֲבָרָה וּמִתְחַמַּת זֶה יֵצֵא לְהֵם דִּינִים מְחַוְדָּשִׁים בְּדַבְּרֵי אֵינּוּ כְּדָאֵי בְּדַקְדוּקִים כְּאֵלֶּה לְחַדֵּשׁ דִּין מַה שְׁלֹא נִמְצָא לוֹ יְסוּד בִּש"ם וְהַדְּבָר פְּשוּט דִּישׁ לְהַגִּיָּה בְּדַבְּרֵי תִיבַת אִם דְּמַעְתָּה דְּבַרְיֵי פְּשוּטִים וּמִתְאִימִים לְדַעַת רַש"י וְעֵינֵן: שְׁם בְּבָא מְלַחֵם גְּדוּל.

עֵינֵן בִּס' א"מ מַה שֶׁהִשִּׁיב עַל פִּירוּשׁ רַש"י וּמַה שְׁפִירֵשׁ הוּא שְׁם הוּא ג"כ אֵינּוּ מִתְיָשֵׁב כ"כ כְּמִבְּנֵי אֵין לְכָל מַעֲיֵן וְלַע"ד הִי נִרְאָה לְפָרֵשׁ בְּפִשְׁטוּת דְּכַשְׁהִיָּה מִתְחַלְלָה כְּפָר גְּדוּל וְנִפְרָס אִם"כ לְחַתִּיכוֹת דְּקוֹת גַּם רַב יוֹסֵף מוֹדָה דְּמְבַרְכִין עַלְיָהּוּ הַמוֹצֵיא דְכֵינֵן שְׁנַתְּחַיִּיב בְּהַמוֹצֵיא תוֹ לֹא מְפִטֵר בְּמֵאֵי דְנִפְרָךְ לְחַתִּיכוֹת דְּקוֹת וְזֶהוּ דְקָאֵמַר בְּבָא מְלַחֵם גְּדוּל וְהָא דְאֵמַר דְּבַפְּחוֹת מְפִזִּית לֹא מְבַרְכִינוּ הַמוֹצֵיא הֵינּוּ הֵיכָּא דְמִתְחַלְלָה אָפָה פִירוּרִין שְׁאֵין בְּהוֹן כְּפִזִּית וְעַד הַיּוֹם עוֹשִׁין מְאָכְל כְּזֶה בְּקִצָּת מְקוֹמוֹת שְׁאוּפִין חַתִּיכוֹת קִטְנוֹת (כְּעֵין שְׁאֵנּוּ קוֹרִין טֵיִיגֵלְאָד) וְאִם"כ נוֹתְנִין בְּהוֹן חֲמָאָה וְחֻלְבַּת קְפוּי וְנַעֲשֵׂה גוֹשׁ אֶחָד וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ לְפַת שְׁחֵרִית וְזֶהוּ חֲבִיצָא דְקָאֵמַר ר"י כְּנַלְע"ד.

וּלְפִי הַךְ פִירוּשָׁא הִי מִתְחַדֵּשׁ לְנוּ דִינִים מְחַוְדָּשִׁים אֵלֶּה דְמִסְתַּפְּיָא לְחַדֵּשׁ דִּין עַפ"י פִירוּשׁ שְׁלֹא מְצֵאֵתִי לוֹ שׁוּם רְמִז בְּשׁוּם אֶחָד מִהֲרַאשׁוֹנִים לְכָה לֹא בִיְאֵרְתִי בְּפִירוּשׁ הַדִּינִים הַיּוֹצֵאִים מִהַךְ פִירוּשָׁא וְסִמְכַתִּי עַל הַמְּבִין וְעֵינֵן: שְׁם טְרוּקְנִין כו' וְכִי אֶתָּא רַבִּין אֵמַר ר"י אֵמַר פְּטוּרִין מִן הַחֻלְבָּה כו'.

גִּירְסַת הָרָא"שׁ וְכֵן כִּי אֶתָּא רַבִּין אַר"י חֲזִיבִין בְּחֻלְבָּה וְכֵן הוּא גִירְסַת הַרְמַב"ם וּלְכָה פְּסִק בַּפ"ז מַה בְּכוּרִים דְּחֲזִיבִין בְּחֻלְבָּה אִם אָפָה עַל הָאֶרֶץ. אֵלֶּה שְׁנַחֲלָקוּ בְּפִירוּשָׁא דְטְרוּקְנִין דְּהָרָא"שׁ מְפָרֵשׁ לָהּ כְּרַש"י שְׁלִפְנֵינוּ דְהֵינּוּ שְׁעוֹשִׁין גְּנוּמָא בְּפִירָה וְשׁוֹפְכִין לְתוֹכָהּ וְהַרְמַב"ם מְפָרֵשׁ כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּתַר"י דְהֵינּוּ שְׁאָפָה עַל הָאֶרֶץ מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁהַעֲרַבִּים שׁוֹכְנֵי אוֹהֲלִים עוֹשִׁין שְׁאֵין לְהֵם תְּנַוֵּר וְכִירָה וְאוּפִין עַל הָאֶרֶץ מִמֶּשׁ כֵּן נִרְאָה מִדְּבַרִי הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת בְּרִכּוֹת פ"ג שְׁפַתְבַּת הַפֶּת שְׁאוּפִין אוֹתָהּ ע"ג קִרְקַע כְּמוֹ שֶׁהַעֲרַבִּים עוֹשִׁין וְכֵן בְּהַלְכוֹת בְּיִפּוּרִים פ"ו כ' בֵּין שְׁאָפָה אוֹתוֹ עַל הָאֶרֶץ.

וְעַכ"פ לְדַבְּרֵי שְׁנִיָּהּ טְרוּקְנִין הוּא לְחֵם טְפִי מְטְרִיתָא דְאֵמַר אַבְיֵי דְטְרִיתָא דְאֵמַר אַבְיֵי פְטוּרָה מִן הַחֻלְבָּה וְטְרוּקְנִין חֲזִיבִין וּלְכָה קְשָׁאֵיל אַבְיֵי הָאֵי כְּפּוּבָא דְאַרְעָא מֵאֵי קְמַבְרְכִינוּ

עלי' ולא שאל על טריתא דידן' דפשיטא לי' דמברכין במ"מ פיון דפטורין מחלה רק על כובא דארעא קבעי אימא פיון דחייבת בחלה לחם גמור הוא והמוציא נמי לברך עלי' ומשני לי' דאפ"ה לא מברך רק במ"מ והיינו משום דאין דרך לקבוע סעודה על לחם כזה ולכך אף דלחם גמור הוא אפ"ה לא מברך המוציא עד דיקבע עליו סעודה בפירוש ולענין פסח יוצא בה יד"ח פיון דלחם גמור הוא.

והא דפשיטא ליה להגמ' לעיל גבי פתיתין פחות מפזית דאי הוי לחם לענין פסח הוי נמי לחם לענין המוציא והכא חזינו דהוי לחם לענין פסח ואפ"ה לא מברך המוציא בקל יש לחלק ביניהם דשאני התם דטעמא דר"י דפחות מפזית לא הוי לחם פלל דהא לא מחלק בין קבע סעודתו' עלי' ללא קבע רק בכל ענין אינו מברך המוציא ש"מ דלא הוי לחם פלל ולכך שפיר קפריה עלה מפסח מדיוצא בה יד"ח ש"מ דלחם הוא אבל הכא דשפיר הוי לחם לענין חלה רק דהמוציא שאני משום דלא רגילי אינשי למקבע סעודה על לחם כזה ולכך בפסח נפיק בה יד"ח חזא משום דבפסח לא בעינו פת חשוב דיהני רגילי למקבע עליו סעודה דאדרבא לחם עוני בעינו והיינו דקאמר הגמ' לחם עוני קרינו בי' ועוד אפשר לומר דבפסח דבעי שיאכל בהסיבה שפיר מקרי קביעות סעודה וכה"ג פתבו התוס' לענין ברכת בפה"א על מרור דאתפא דרחמנא סמכינן וא"כ שפיר מקרי קביעות סעודה וענין מזה קצת בלח"מ.

ועכ"פ לדברי שניהם כובא דארעא מקרי טפי לחם מטרייתא דאמר אבני והיינו טעמא לפי' הרא"ש דמפרש משום דזהו נעשה בגומא בכירה והוי פתחלתו וסופגין וסופו עיסה משא"כ בגבול מרתח דתחלתו וסופו סופגין ולהרמב"ם צ"ל דכובא דארעא הוי עיסה גמורה בין בתחלה בין בסוף כשאר עיסות רק דנאפה בקרקע ולכך הוי לחם גמור טפי מטרייתא דאבני ודברי הרמב"ם בפי' גביל מרתח לא אתברר לן משום שלא הביאה פלל בהלכותיו והיינו משום דפוסק כא"ד השלישי דהיינו לחם העשוי לכותח ולכך לא הביא בפסקיו רק לחם העשוי לכותח (ועדין צ"ע על השמטת הרמב"ם).

ולפ"ז בטרייתא דאבני אפשר דאף קביעות סעודה לא מהני פיון דלא הוי לחם פלל והוי פקבע סעודתו על דייסא וכיוצא בזה דנדאי אין סברא פלל דיברך ע"ז המוציא וה"נ בטרייתא דאבני דכונתו' פיון דלא הוי לחם פלל לא מהני קביעות סעודה וענין בזה ובפירוש כובא דארעא דברי הרמב"ם מיושבים טפי בלישנא דגמ' מפי' רש"י והרא"ש כמבואר לכל מעיין: ובתר"י ראיתי עוד שיטה אחרת דאיהו מפרש כובא דארעא כמו שפירש הרמב"ם דהיינו לחם שנאפה בקרקע.

וגרסתו היתה בגמ' טרוקנין פטורין ומן החלה ובטרייתא דאבני הנה לפניו שתי גרסות גי' אחת חייבת וגי' אחת פטורה ובפי' רש"י היו ג"כ גרסתו בהיפוך דמה שהוא ברש"י שלפנינו על טרוקנין לפניו הנה זה בפירוש"י על גביל מרתח וכן בהיפוך ומחמת זה פירוש בהיפוך דטרייתא דאבני הוי לחם טפי מטרוקנין ובאמת גרסת ספרו דחקתו לפרש כן.

אבל העיקר כגי' שכתבתי לעיל בשם הרמב"ם והרא"ש דטרוקנין חייבין וכן הוא בהגהות הגר"א בש"ם דפוס קאפוסט וכן הוא בירושלמי להדיא ולפ"ז אנדא לה פל מ"ש התר"י בזה וענין בזה: דף לח גמ' האי דובשא דתמרי כו' כמאן פי האי תנא כו'.

עיינו ברא"ש מה שכ' לחלק בין זה ובין מיא דסילקא דאמרי' לקמן דהוא פסילקא ומברכינן בפה"א דע"י בישול נותן טעם יותר ומאד קשה הדבר דאיך נאמר דמה שיוצא ע"י סחיטה שהוא מעצם הפרי בלי שום תערובת דברים אחרים לא יהיה בו טעם כ"כ כמו ע"י בישול שהוא ע"י תערובת מים.

ויותר נראה כמ"ש הב"י בשם הרשב"א (וכן נראה מדברי הרמב"ם ע"ש אלא שהוסיף עוד והוא ששלקן לשמות מימהן דמיא) דסילקא מייירי בירקות שאינם נאכלים רק ע"י בישול ועיקר עמידתן לכך שפיר מברכינן עליהו בפה"א משא"כ הנה פירות דמייירי הקא פינו דלאו לסחיטה קיימי לא מברכינן רק שהכל כלל דמלתא שינוי תואר הפרי מגרע הברכה אם אין עיקר עמידת הפרי לכך.

ולכך במקמחא דחיטי לא מברך רק שהכל משום דנשתנה תואר הפרי ואין עיקר עמידתו לאכול קמח דהא אית ליה עילויא אחריןא בפת. ולכך בהנה פירות פינו דלאו לסחיטה קיימי ונשתנה תואר הפרי לא מברך רק שהכל וטרימא דמברך בפה"ע לפירש"י היינו משום דלא נשתנה תואר הפרי לגמרי משום שאינו מרוסק לגמרי.

והרמב"ם דפירש שמעכו לגמרי ועשה אותן כעין עיסה צריך לומר [דדעתו] דתמרים עומדים לכך לעשות מהן טרימא והכי שעומדין כף אינו מגרע הברכה וזהו פלל גדול בכל דיני ברכות ועין בס' אהע"ז לענין דייסא הנעשה מהרעצקי דמברכינן בפה"א דאף דנשתנה תואר הפרי מ"מ פינו שעומדין לכך אינו מגרע הברכה.

ומעתה לענין שכר שעורים הדבר ברור דלא מברך רק שהכל פינו דאין פאן תואר הפרי ועיקר עמידת הפרי לאו להכי קיימי דהא ה' מינים עיקר עמידתו לעשות מהן פת ועיינו ברא"ש שגם הוא פסק פן לענין שכר שעורים רק שלשיטתו שע"י בישול נותן טעם יותר ושכר שעורים נעשה ג"כ ע"י בישול לכך דחק עצמו ליתן טעם לשכר שעורים ולפי שיטת הרשב"א אין פאן שום דוחק והדבר ברור דלא מברך רק שהכל: ומפאן ג"כ תשובה להך סברא דנחית חז דרגא שהבאתי לעיל בסוגיא דקורא דהא חזינו הקא גבי דובשא דתמרי וכו' דכיון דנשתנו לא מברך רק שהכל ולא אמרינן דלא יהיה נחית חז דרגא ולכך עליה בפה"א עכ"פ אלא ש"מ דליתא להך סברא וכמש"ל ועיינו היטב בכל זה: שם ע"ב שלקות מברכין בפה"א ועולא משמ' דר"י אמר שהכל ואני אומר כל שתחלתו כו' הנה בלא דברי ר"ח הוי אמינא דפליגי אהדדי רב ור"י.

וצריך לומר דפולוגתייהו הוא בהכי דמאן דס"ל בישול אינו מגרע הברכה בכל ענין אינו מגרע אפי' בתומי וברתי דמשתנין לגריעותא ע"י בישול אפ"ה לענין ברכה במלתייהו קיימי ולא דמי לקמחא דחטי ודובשא דתמרי ויין תפוחים כו' ופת אורז ודוחן וקטניות וכיוצא בזה היכי שנשתנה תואר הפרי דאם אינם עומדין לכך לא מברכינן רק שהכל.

דשאני התם פינו נשתנה תואר הפרי גרע טפי משא"כ בשלקות דתואר הפרי לא נשתנה רק דנשתנה בטעמא לא אכפת לן פלל בזה לענין ברכה והוי כמו פרי שנשתנה בטעמו ע"י שנתנישן או שנקב קצת דודאי כל כמה שלא נפסל מאכילת אדם לגמרי במלת' קיימא לענין ברכה וה"נ גבי בישול פינו שאינו משנה רק הטעם אפי' בשינוי דלגריעותא אפ"ה במלת' קיימי לענין ברכה.

ומאן דס"ל שְׁלֵקוֹת שֶׁהֵנּוּ ב' אפ"י בְּאוֹתָן פְּירוֹת דְּמִשְׁתַּנִּים לְעִילוּי' ע"י הַבִּישׁוּל פְּגוֹן הֵהוּא תוֹרְמָסָא דְלִקְמָן דְּמִבִּיא מִיַּגְי' רְאָיָה דר"י ס"ל שְׁלֵקוֹת בִּפְה"א דְּמִשְׁמַע הָא אִי הָוִי ס"ל שֶׁהֵנּוּ ב' אפ"י בְּתוֹרְמָסָא נְמִי שֶׁהֵנּוּ ב' בְּעֵי לְבְרוּכֵי אַף דְּנֻדְאֵי מִשְׁתַּנָּה לְעִילוּיָא ע"י הַבִּישׁוּל (וְעֵינָן בְּמַס בִּיצָה כ"ת) וצ"ל לִפ"ז דְּלֹא דְמִי לְשִׁינוּי תוֹנָר הַפְּרִי דְּהִיכִי דְּמִשְׁתַּנִּים לְעִילוּיָא מְבָרְכִינוּ ע"ז בְּרַכָּה הִרְאוּיָה לְהוֹן פְּנוֹן יַיִן וְשָׁמֶן דְּמְבָרְכִינוּ עֲלֵיהּ בִּפְה"ג וּבִפְה"ע דְּשִׁאנֵי הֵתֵם דְּלֹא נִשְׁתַּנּוּ בְּטַעְמָם לְגַמְרֵי דְּסַחֲיטָה אִינוּ מִשְׁנָה טַעַם הַפְּרִי לְגַמְרֵי דְּגַם בְּעֵנְבִים אִיפֹא טַעַם יַיִן פְּדֹאֲמֵינוּ אֲכַל דְּבִילָה קַעֲלִית וְנִכְנַס לְמַקְדָּשׁ חֲזִיב מִשׁוּם שְׁתוּי יַיִן וְכֹן בְּכָל הַפְּירוֹת דְּכוּנוּתֵיהּ דְּנֻדְאֵי שִׁינוּי תוֹנָרְם אִינוּ מִשְׁנָה טַעְמָם לְגַמְרֵי מִשְׁא"כ בִּישׁוּל דְּמִשְׁנָה טַעַם הַפְּרִי לְגַמְרֵי וּמִהַפֵּךְ מִמֶּר לְמַתוֹק כִּיְדוּעַ לְכַף אִין עֲלִיו עוֹד שֵׁם פְּרִי פְּלִל וְאַפְי' בְּנִשְׁתַּנָּה לְעִילוּיָא פְּהֵךְ תוֹרְמָסָא אפ"ה לֹא מְצִי לְבְרוּכֵי בִּפְה"א פִּינוּן שְׁאִין פֹּאן טַעַם הַפְּרִי פְּלִל וְכָלִל.

פְּלִלָא דְּמִלְתָּא בְּהָא נְחֻלְקוּ רַב וּר"י דְּמִאֵן דְּלֹא קְפִיד אֲשִׁינוּי טַעַם א"כ שִׁינוּי טַעַם עֲדִיף טְפִי מִשִּׁינוּי תוֹנָר הַפְּרִי וּמִאֵן דְּקְפִיד אֲשִׁינוּי טַעַם א"כ שִׁינוּי טַעַם גְּרַע טְפִי מִשִּׁינוּי תוֹנָר דְּאַפִּי בְּנִשְׁתַּנָּה לְמַעֲלִיוֹתָא אפ"ה מְגַרַע לְעַנְנֵי בְּרַכָּה וְאַף דְּגַבִּי פֶת דְּגַם הוּא נִשְׁתַּנָּה ע"י הָאוּר מ"מ פִּינוּן דְּאַשְׁתַּנִּי לְמַעֲלִיוֹתָא אֲדַרְבָּא קוֹבַע בְּרַכָּה חֲשׁוּבָה וְלֹא מְגַרַע בְּרַכְתּוֹ שְׁאִנֵּי הֵתֵם שְׁאִינוּ מְזַפִּיר שֵׁם הַפְּרִי בְּבִרְכָתוֹ וְנִעֲשֶׂה כְּבָרִי' חֲדָשָׁה ע"י הַשְׁתַּנּוּתוֹ לְהַקְרָא בְּשֵׁם לְחֵם אֲבָל לְהַזְכִּיר שֵׁם הַפְּרִי בְּבִרְכָתוֹ לֹא שְׁיִיף פְּלִל פִּינוּן דְּנִשְׁתַּנָּה בְּטַעְמוֹ וּבְרַכָּה אַחֲרָת אִינוּ חֲשׁוּב כ"כ לְקַבּוּעַ לְעַצְמוֹ נִמְצָא דְּמִמִּילָא לֹא מְבָרַךְ רַק שֶׁהִפֵּל.

וּבְהִכִי נִיחָא מִשְׁ"כ הַתוֹס' לְעִיל בְּמִלְתֵּיהּ דְּרַבְנָאֵי מִשְׁמִיָּה דְּאַבְיֵי דְּאָמַר קְתַנִּי יְרַקוֹת דְּנוֹמָיָא דְּפֶת מַה פֶּת כּו' וְכַתְּבוּ ע"ז הַתוֹס' דְּלֹא הָוִי דְּוּמָיָא מִמֶּשׁ דְּפֶת אֲשִׁתַּנִּי לְמַעֲלִיוֹתָא וְאִילוּ יְרַקוֹת אפ"י לְגַרְיַעוֹתָא וְלִכְאוּרָה דְּבְרִיָּהֶם אִינָם מוֹכְנִים חֲדָא דֹא"כ מֵאֵי דְּוּמָיָא דְּאָמַר וְעוֹד הָא כְּבָר פְּתַבְנוּ בְּמַתְנִיתִין דְּכִיצַד מְבָרְכִין דְּמַתְנִיתִין לֹא אִיִּירִי רַק בְּשִׁינוּי שְׁעוּמַד לְכַף אֲבָל בְּשִׁינוּי שְׁאִינָם עוֹמְדִים לְכַף לֹא אִיִּירִי פְּלִל מַתְנִיתִין (ע"ש בַּמִּשְׁ"כ וְהוּא מוֹכְרַת בְּפִירוּשָׁא דְּמַתְנִיתִין) דְּבָזָה לֹא מְבָרַךְ רַק שֶׁהִפֵּל וְא"כ אִיף אָמַרִי הִכָּא דְּגַם בְּשִׁינוּי דְּלַגְרִיעוֹתָאנְמִי מְבָרַךְ בִּפְה"א.

אַף בַּמִּשְׁ"כ נִיחָא דְּהַתוֹס' דִּיִּיקוּ שְׁפִיר מְדַקְאָמַר רַבְנָאֵי סְתָמָא זֹאת אוֹמְרַת כּו' וְלֹא מְחַלֵּק פְּדַמְחַלֵּק ר"ח בֵּין תַּחֲלָתוֹ שֶׁהִפֵּל כּו' ש"מ דְּבְכָל עַנְנֵי ס"ל דְּמְבָרַךְ בִּפְה"א וְשִׁינוּי טַעַם אִינוּ מַעֲלָה וּמוֹרִיד פְּלִל לְעַנְנֵי הַבְּרַכָּה וְדוֹקָא בְּשִׁינוּי תוֹנָר הַפְּרִי הוּא דְּדִיִּיקִינוּ הִכִי בְּמַתְנִיתִין דְּאֵם נִשְׁתַּנּוּ לְדְבָרִים שְׁאִין עוֹמְדִין לְכַף לֹא מְבָרְכִינוּ רַק שֶׁהִפֵּל אֲבָל שִׁינוּי טַעַם לִית לָן בַּהּ.

וְהָא דְּקָאֲמַר דְּוּמָיָא דְּפֶת אַף דְּלֹא הָוִי דְּוּמָיָא מִמֶּשׁ הִיָּינוּ מִשׁוּם דְּלֹא ס"ל לְרַבְנָאֵי לְחַלֵּק בְּשִׁינוּי טַעַם בֵּין נִשְׁתַּנָּה לְמַעֲלִיוֹתָא אוּ לְגַרְיַעוֹתָא דְּמַמ"נ אִי קְפִדִינוּ אֲשִׁינוּי טַעַם אַף דְּאַשְׁתַּנִּי לְמַעֲלִיוֹתָא נְמִי שִׁינוּי מְקַרִי כְּהֵיָא תוֹרְמָסָא דְּלִקְמָן וְא"כ גַּבִּי פֶת נְמִי הָוִי מְקַרִי שִׁינוּי אַף דְּאַשְׁתַּנִּי לְמַעֲלִיוֹתָא וּמְדַחֲזִינוּ בְּפֶת דְּלֹא אֲכַפֵּת לָן בְּמָה שֶׁנִּשְׁתַּנָּה ע"י הָאוּר אֲדַרְבָּא קוֹבַע בְּרַכָּה חֲשׁוּבָה לְעַצְמוֹ ש"מ דְּלֹא קְפִדִינוּ אֲשִׁינוּי טַעַם וְא"כ אַף דְּאַשְׁתַּנִּי לְגַרְיַעוֹתָא נְמִי מְבָרַךְ בִּפְה"א (וְהָא דְּלֹא מְזַפִּיר בְּבִרְכַת הַפֶּת שֵׁם הַפְּרִי כַּמִּשְׁ"ל לֹא ס"ל לְהַפֵּךְ מ"ד לְחַלֵּק בְּהִכִי רַק אִיִּירִי מ"ד מְחַלֵּק בְּהִכִי וּבָזָה נְחֻלְקוּ.

או אֶפְשֶׁר דְּבִאֲמַת הַדָּ דְּוּמְיָא דְּנִקְיֵט הוּא לָאו לְכָל מִיּוֹלֵי רַב לְעֵנְוֵן זֶה דְּמִיּוֹרֵי בְּנִשְׁתַּנָּה ע"י הָאוּר וּא"כ לִית לָן תּוֹ לְחֻלְקָא בֵּין נִשְׁתַּנָּה לְמַעֲלִיּוֹתָא אוּ לְגַרְיֵעוֹתָא כּמ"ש לְעִיל) כֵּן הוּא פְּרִוּשָׁא דְּפִלּוּגְתָא דְּאִמּוֹרָאֵי בְּלֹא דְּבָרֵי רַב חֲסֵדָא: וְרַב חֲסֵדָא הוּי בְּעֵי לְתַרְוָצֵי פִי הִיכִי דְּלֹא לְפִלּוּגֵי אֶהְדְּדִי וּבְעֵי לְדַמּוֹת שְׁיִנּוּי טַעַם לְשִׁינּוּי תְּנַאֵר דְּגַם בְּשִׁינּוּי טַעַם נְמִי מְחַלְקִינּוּ בֵּין נִשְׁתַּנָּה לְמַעֲלִיּוֹתָא אוּ נִשְׁתַּנָּה לְגַרְיֵעוֹתָא לְכַּף אָמַר כֹּל שְׁתַּחֲלָתוּ שְׁהַפֵּל כּו' וְרַב נַחְמָן קָאָמַר דְּפִלְיָגִי בְּפִלּוּגְתָא דְּתַנְאֵי נְמַצָּא דר"נ לָא ס"ל הַד חִילּוּקָא מְחַלְקָא ר"ח רַב דְּפִלְיָגִי אִי בִישׁוּל מְשַׁנָּה אוּ לֹא.

ור"ל אִי קְפָדִינּוּ אֲשִׁינּוּי טַעַם וּכּמ"ש"ל. וְדַחֲי לָה דכ"ע ס"ל בִּישׁוּל אִינּוּ מְשַׁנָּה הַפְּרִי וְלֹא קְפָדִינּוּ אֲשִׁינּוּי טַעַם כֹּל לְעֵנְוֵן שְׁמָא דְּפָרִי רַב דְּשִׁאֲנֵי הֵכָא דְּבַעֲיִנּוּ טַעַם מַצָּה (וְעֵינּוּ בְּזֶה בְּתוּס' פְּסָחִים וּאֲכַמ"ל.

(וּלְבַסּוּף מְסִיק ר"נ דְּהַד דְּעֵנְוֹלָא הִיא שְׁבִשְׁתָּא וּמַעוּלָם לֹא אָמַר ר"י זֶה רַב כר"ח בְּר אָבָא דְּגַם ר"י אָמַר דְּבַפּה"א א"כ ש"מ דְּגַם לְפִי הַמְּסַקְנָא לָא ס"ל לר"נ הַד דר"ח דאל"כ לֹא הוּי לִיה לְמִימַר דְּהַד דר' בְּנִימָן בְּר יֶפֶת שְׁבִשְׁתָּא פִּינּוּ דְּאֵלִיבָא דר"ח מְצִינּוּ לְאוּקְמִי לְתַרְנוּןִיָּהּ וְעוּד מְדַהֲבִיא רְאִיָּה מְהַד תּוֹרְמָסָא וּלר"ח אִין פָּאן רְאִיָּה כֹּל מְתוּרְמָסָא אֵלָא ש"מ דְּלֹא ס"ל לרנב"י הָא דר"ח רַב דס"ל כְּמוֹ שְׁכַתְּבָנּוּ לְעִיל וְגַם ר' זִירָא נְמִי כרנב"י ס"ל מְדַתְּהִי בְּה כּו' וְגַם ר' שְׁמוּאֵל בְּר יֶצְחָק דְּמוֹתִיב מְפָרוּר נְמִי הֵכִי ס"ל וּמְדַחֲזִינּוּ דְּכוּלְהוּ לָא ס"ל הָא דר"ח רַב דְּעֵנְוֹלָא שְׁבִשְׁתָּא הוּא וּמְמִילָא תּוֹ לָא צְרִיכִינּוּ לְשִׁינּוּיָא דר"ח פִּינּוּ דְּלֹא קָא קְשִׁיָּא מִיּוֹדֵי מְמִילָא תּוֹ הֶדְרִינּוּ לְקַמְיִיתָא פִּינּוּ דְּלֹא קְפָדִינּוּ אֲשִׁינּוּי טַעַם אֶף בְּאֲשַׁתְּנֵי לְגַרְיֵעוֹתָא אַפ"ה מְבַרְרָא בַּפּה"א וּלְכַף פְּסַק הַרִי"ף אַפ"י בְּתוּמֵי וְכַרְתֵּי נְמִי מְבַרְכִינּוּ בַּפּה"א.

וְדִלָּא כר"ח וְהִיא הַשִּׁיטָה הַנְּכֹנָה וְהַמְחַנּוֹת בְּשִׁמְעֵתִין דְּהִכִּי מְשַׁמַּע פְּשָׁטָא דְּסוּגְיָין דְּכוּלְהוּ לָא סְבָרֵי הָא דר"ח: מִיְהוּ אַע"פ שְׁפָסַק הַרִי"ף בְּתוּמֵי וְכַרְתֵּי דְּלֹא כר"ח מ"מ בְּכַרְבָּא וְסִילְקָא וְקָרָא פְּסַק שְׁפִיר כר"ח דְּמַתְּחִלָּה כְּשֶׁהוּ חֵיין לָא מְבַרְרָא רַב שְׁהַפֵּל וְאַחַר הַבִּישׁוּל מְבַרְרָא בַּפּה"א וְהִינּוּ טַעַמָּא מְשׁוּם דְּמִלִּישְׁנָא דר"ח מְשַׁמַּע מְדַקְאָמַר כֹּל שְׁתַּחֲלָתוּ שְׁהַפֵּל כּו' מְשַׁמַּע דְּהוּא מְלֵתָא דְּפְשִׁיטָא הוּא לְכ"ע וְלִית בְּה שׁוּם סְפִיקָא דְּתַחֲלָתוּן אִינּוּ מְבַרְרָא רַב שְׁהַפֵּל וְלֹא אִיְהוּ דְּחֻדִית הַד דִּינָא דאל"כ ה"ל לְמִימַר וְאֲנִי אוּמַר כְּרַבָּא וְסִילְקָא כּו' תַּחֲלָתוּ שְׁהַפֵּל כּו' דְּהוּי מְשַׁמַּע דְּאִיְהוּ דְּחֻדִית הַד דִּינָא וּמְדַקְאָמַר כֹּל שְׁתַּחֲלָתוּ שְׁהַפֵּל מְשַׁמַּע דְּהוּא מְלֵתָא דְּפְסִיקָא וְהַסְבָּרָא נוֹתַנָּת כֵּן בְּכַרְבָּא וְסִילְקָא וְקָרָא דְּהִינּוּ מַה שְׁאֲנוּ קוּרִין בל"א (קרויט בּוּרִיקַעס קִירְבַּעס) דְּכִינּוּ דְּאִינָם רְאוּיָם כֹּל לְאַכִּילָה פְּשִׁיטָא חֵיִים אִיָּהּ יְבָרָא עֲלֵיהֶם בַּפּה"א וּלְכַף לָא מְצִי לְכַרוּכֵי רַב שְׁהַפֵּל וְהָא דְּאַחַר בִּישׁוּלָן מְבַרְרָא בַּפּה"א הִינּוּ פִּינּוּ דְּעִיקַר עֲמִידָתוֹן לְכַף לְאַכְלָן ע"י בִּישׁוּל א"כ לָא גָרַע מְהִיכִי דְּנִשְׁתַּנָּה תְּנַאֵר הַפְּרִי דְּשִׁינּוּי תְּנַאֵר נְדָאֵי גְרִיעוֹתָא הִיא וְאַפ"ה אִם נִשְׁתַּנּוּ לְדְּבָרִים שְׁדַרְכָּן לְכַף מְבַרְכִינּוּ בַּפּה"א א"כ בּמכ"ש שְׁיִנּוּי טַעַם פִּינּוּ דְּמַסְקִינּוּ דְּלֹא גְרִיעוֹתָא הִיא כֹּל א"כ פְּשִׁיטָא דְּהִיכִי דְּעוּמְדִין לְכַף לְאַכְלָן ע"י שְׁיִנּוּי טַעַם דְּהִינּוּ ע"י בִּישׁוּל דְּמְבַרְכִינּוּ בַּפּה"א זֶהוּ שִׁיטַת הַרִי"ף: וְעוּד שִׁיטָה אַחֲרַת בְּזֶה לְהַתּוּס' וְהָרָא"ש וְהַרְמַב"ם דְּאִיְגַהּ פְּסַקוּ כְּרַב חֲסֵדָא.

ולשיטה זו כתב בתר"י שלשה חלוקי דינים (א) דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי פגון פרבא כו' פשהם חיים שהכל ולאחר הבישול בפה"א. (ב) תומי וכרתי שהם גרועים ע"י בישול בפ"ע אף שמשביחין ע"י הבישול מ"מ הבישול עיקר וכיון דעל הבישול לא מברך רק שהכל לזה גם על תומי וכרתי ג"כ לא מברך רק שהכל משא"כ אגוז המטונן בדבש דאף שהוא ג"כ בלא דבש מגרע טעמו בבישול רק ע"י הדבש הוא משביח וא"כ דמי ממש לתומי וכרתי.

מ"מ הרא"ש ותר"י דמברך על האגוז בפה"ע דלא דמי לתומי וכרתי דשם הבישול עיקר אבל פאן האגוז עיקר ולכך לא אכפת לן במאי דמשביח ע"י הדבש. ובאמת לא ידעתי מנ"ל לחלק פן מסברא בלי שום הכרח מהגמ' נימא פיון דמוכת מהגמרא דמה שמשביח ע"י ד"א לא חשיב השבחה רק דחזינון אם הוא משביח בפ"ע אם לא א"כ גבי אגוז נמי לא חשיב השבחה מה שמשביח ע"י הדבש ומאן נימא לן דתליא בהכי אם האגוז עיקר או הבישול עיקר וצ"ע.

(ג) פירות שטובים חיים ומבושלים בין פה ובין פה מברך בפה"א ודין זה מוכרח מהגמ' מדלא משפחין סופו שהכל רק בתומי וכרתי דמגרעין ע"י בישול משמע דכשאינן מגרעין ע"י בישול והם טובים חיים ומבושלים בין פה ובין פה מברך בפה"א.

ולשיטת הרי"ף ליפא רק שני דינים (א) פרבא וסילקא כו'. (ב) פירות שראויין לאכול חיים בין שנשבחין ע"י בישול בין שמגרעין בכל עגון מברך בי"כ ובי"כ בפה"א ולא צריכין תו לחלק בין אגוז המטונן לתומי וכרתי רק בכל עגון מברך בפה"א.

ודע דמ"ש התוס' והרא"ש ותר"י דאם משביח ע"י דבר אחר לאו פלום הוא והוכיחו פן מתומי וכרתי דהא חזינון דמשביחין ע"י בישול והוכיחו לתרץ דהשבחה הוא ע"י בישול ולא חשיב השבחה ע' בשנ"א להג"א פ"א אחר בתומי וכרתי ותוכן פירושו הוא דתומי וכרתי משביחין התבשיל אבל הם עצמם מגרעים (והוי כמו בצלים במדינתנו) ע"ש במש"כ לפי פירושו ליתא פלל להך דינא דמשביח ע"י ד"א רק דאפי' אם משביח ע"י ד"א ג"כ חשיב השבחה ע"י היטב בכל זה: ודע דמ"ש לעיל בסוגיא דחביצא דבישול אינו מגרע הברכה.

הנה לשיטת הרי"ף הדבר מבואר דבישול אינו מגרע פלל. ואפי' לשיטת הרא"ש ותר"י נמי בישול אינו משנה רק היכא שנשתנה לגריעותא וא"כ מאן ימר לן דפת משתנה ע"י בישול לגריעותא פל זמן שלא נמוח ועכ"פ לשיטת הרי"ף הדבר ברור דבישול אינו מגרע פלל וע"י: שם ועוד ארחב"א כו' שאכל זית מליח כו' אלא אי אמרת שלקות לאו במלתיהו קיימי בשלמא בתחלה מברך שהנ"ב כו'.

גם מפאן מוכח דלא אמרינן הך סברא דנחית חד דרגא דהא זית ברכתו בפה"ע ובנשתנה לא מברך רק שהכל: שם פיון דשקילי לגרעיניה בצר ליה שיעוריה כו' והוא דאיתי לקמיה דר"י זית גדול הוי.

בירושלמי איתא נמי פה עובדא (ע' ברא"ש שהביא לשון הירושלמי) ומשני דר"י דעבד פן משום בריה. והנה הרי"ף והרמב"ם השמיטו להך דהירושלמי לגמרי דס"ל דתלמודא דידן מחולק עם הירושלמי ופסקו כתלמודא דידן.

והרא"ש והרשב"א ותר"י טרחו עצמם ליישב תלמודא דידן עם הירושלמי כי היכי דלא לפלגו אהדדי לכה פסקו להך דינא דהירושלמי אלא שנגחלקו בזה לג' שיטות דעת הרא"ש דהעיקר תלוי בהובא לפניו שלם בשעת ברכה דאז מקרי בריה אפילו השליה הגרעין בשעת אכילה לית לן בה והירושלמי מייירי בהובא לפניו שלם ואף דמסתמא השליה בשעת אכילה פיון דגרעיני זתים לא הוי מאכל פלל כדתנא בתוספתא דמס' עוקצין.

מ"מ פיון דהובא לפניו שלם מקרי בריה ותלמודא דידן מייירי בהובא לפניו בלא גרעין דכיון דנמלח מסתמא הסירו גרעינתו מקדם וא"כ תו לא מקרי בריה ולכה הנצרה לשנויי דכזית גדול הוי אכל לענין דינא שוונים הם תלמודא דידן והירושלמי דבהובא לפניו שלם בשעת ברכה ראשונה מקרי בריה ומברך ברכה אחרונה אפי' השליה הגרעין בשעת אכילה: ושיטת הרשב"א הביאו ב"י דלאו בהובא לפניו שלם תליא מלתא רק באכלו עם הגרעין תליא מלתא דהירושלמי מייירי דאכלו עם הגרעין ואף דהגרעין אינו ראוי לאכילה מ"מ לענין בריה מצטרף דאם אכלו בשלימות עם הגרעין מקרי בריה דסוף סוף אכלו בשלימות כמו שהוא ותלמודא דידן מייירי דהשליה הגרעין ולכה לא מקרי תו בריה ונמצא דהשליה הגרעין בשעת אכילה להרא"ש הוי ספק ברכה דדלמא הירושלמי לא פליג אתלמודא דידן וכתירוצו ולהרשב"א לא הוי ספק ברכה רק באכלו עם הגרעין אכל בהשליה אין פאן ספק פלל דא"צ לברך: ושיטת תר"י הוא דבאמת בזית נחלקו תלמודא דידן והירושלמי רק דאפשר לומר דבעיקר הדין דברי' אפי' פחות מפזית בעי לברוכי גם תלמודא דידן סבר פן בפירות דראויין הגרעינין לאכילה ואכלו בשלימות עם הגרעין.

רק דתלמודא דידן מחולק עם הירושלמי בזית דהירושלמי סובר דגם זית אף דהגרעין אינו ראוי לאכילה מקרי בריה ותלמודא דידן סובר פיון דאין דרף לאכול הגרעין בזתים תו לא מקרי בריה (ומשמע מדברי תר"י דאפי' אכל הזית עם הגרעין מ"מ לא מקרי ברי' פיון דאין דרף לאוכלו ולכה לא בעי הגמ' לשנויי דר"י משום בריה עבד פן משום דזית בכל ענין לא מקרי בריה אפילו אכלו עם הגרעין פן משמע למענין בדברי' אכל בשאר פירות שדרף לאכלן עם הגרעינים גם תלמודא דידן מודה דחייב בברכה אחרונה משום בריה פן הוא פירוש דברי' תר"י למענין היטב בכוננתו הפשוטה.

ובעל מ"א נטה בזה מדרף הפשוט והיה סבור דגם תר"י מתרצים דתלמודא דידן והירושלמי לא פליגי פלל ומחמת זה פירוש דברי' הירושלמי ע"ד תר"י בדרף זר ורחוק דזית שאמרו בירושלמי הוא לאו זית ממש רק פרי אחר גדול פזית ונכנס בדחוקים גדולים ענין במחצית השקל שביאר דברי' המ"א ותראה כמה דחוקים דברי' ואם באתי לדון עמו על פל פרט ופרט יכלה הזמן והנייר וכל מענין ישפוט בצדק כי פנונת התר"י כמ"ש וא"צ לכל מה שכ' המ"א בזה ודו"ק.

נמצא לענין דינא שיטת תר"י מיקל מכולם ושיטת הרא"ש מחמיר מכולם ודברי' התוספות סתומים ויש לפרשם כהרא"ש או כהרשב"א וענין בכל זה כי פשוט הוא: שם נימא פתנאי כו' מאי לאו בהא קמפלגי דמברך סבר שלקות ופרגיות שהנ"ב כו'.

גם מפאן מנפת דסתמא דגמ' לא ס"ל לחלוקא דר"ח דהא הכא הביאו לפניהם פרוב וכרוב עדירי מבושל מחי דהיינו פרבא דאמר לעיל ואפ"ה קאמר דמאן דס"ל שלקות שהנ"ב אפי' בכרוב גמי דאשתני למעליותא אפ"ה אינו מברך רק שהנ"ב והיינו דלא כר"ח וכן

למאי דמתרין לא דכ"ע שלקות כו' שהנ"ב הוי נמי דלא כר"ת וזהו ראיה גדולה לפסק הר"י דפסק דלא כר"ת דהא הו' נימא פתנאי סתמא דגמרא קאמר לה וכינן דסתמא דגמ' לא ס"ל כר"ח ודאי דלא בעינן למפסק פנותיה ואף דכאן מסיק דכ"ע שהנ"ב והר"י פסק בפה"א מזה אין קושיא על הר"י דכינן דלא מצי הגמ' למימר הו' דכ"ע בהיפוף דכ"ע סברי בפה"א והופר לומר דכ"ע סברי שהנ"ב א"כ אין פאן עוד ראיה דבעינן למפסק פה"ע (ועיין תוס' והרא"ש לעיל פרק מי שמתו גבי הא דאמר לא דכ"ע שיהיה בכדי לגמור את פולה עיי"ש) אבל לשיטת התוס' והרא"ש והרמב"ם קשיא וצ"ע: שם אר"ז כו' פרמינהו פ"ר בפה"א פ"ז שהנ"ב וכי אתאן לבי ר"י כו' והאי דפרמינהו [טפי] כי היכי דנמתיק טפי יראה לפרש דטעמא דרב הונא דאמר פרימא זוטא שהנ"ב היינו משום שנשתנה תנארי הפרי דכינן דנפרס לחתיכות דקות אינו ניפר תנארי הפרי והוי סבר ר"ה דאין עומדין לקב' לאכלן ע"י פ"ז דכינן דלא ידע שום תועלת בזה למה יעשה פן ובגשתנה תנארי הפרי ואין עומד לקב' לאכלן ע"י שינוי פנה הדין פשוט דאינו מברך רק שהכל כמו בקמחא דחיטי ודובשא דתמרי וכו' ולכך קאמר רב הונא דמברך שהכל ורב יהודה קאמר דהאי דפרמינהו פי היכי דנמתיק טפי וכינן דמשביחין בזה מסתמא עומד לקב' ובעומד לקב' לא אכפת לן בשינוי תנארי כמו שמון זית דמברכין עליו בפה"ע אף דנשתנה תנארי הפרי.

אבל הא ליכא לפרושי דטעמא דרב הונא הוא משום שינוי טעם דכינן דנשתנה טעמו ע"י פרימאזוטא לכך נשתנה ברכתו לשהכל. דזה אינו דודאי לא מקרי שינוי טעם רק בבישול שמהפך הטעם לגמרי ממר למתוק וטעם הראשון אזיל ליה מכל וכל ונתהונה טעם חדש לגמרי ע"י הבישול כמו שאנו רואין בכל הדברים המבושלים משא"כ שינוי טעם שע"י פ"ז כינן דלא אזיל ליה טעם הראשון לגמרי אף שנשתנה טעמו קצת מ"מ לא מקרי שינוי טעם לענין ברכה.

תדע דהא לפי מאי דס"ד דסבר ר' יוחנן שלקות שהנ"ב ובלא חילוקא דר"ח א"כ אפי' בדבר שנשתנה למעליותא ע"י הבישול מ"מ כינן שנשתנה טעמו לא מברך רק שהכל כדמוכח מהרא"י שמביא הגמ' מההוא תורמסא וכמש"ל וכן מוכח מפרוב שהביאו לפני תלמידי דב"ק דקאמרינן מברך סבר שלקות שהנ"ב וא"כ אפי' בפרוב דאשתני למעליותא נמי שהנ"ב ולפ"ז תקשה דאמאי בשמן זית מברך בפה"ע הא נשתנה טעמו בודאי מפרוב שהיה דמעיקרא זתים והשתא שמן ור' יוחנן גופיה קאמר לעיל שמון זית מברך בפה"ע וא"כ תקשה דר"י אדר"י ואמאי לא מקשה הגמרא על ר' בנימן בר יפת מהו דר"י דשמן זית.

ועוד דמשנה שלימה שינוי על היין בפה"ג הא גם בזה נדאי נשתנה טעמו דמעיקרא ענבים והשתא יין וא"כ למה לא יברך שהכל ואין לומר משום דאשתני לעילויא הא מאן דקפיד אשינוי טעם אפי' באשתני למעליותא פתורמוס וכרוב נמי קפיד ולא מברך עליהו רק שהנ"ב וא"כ תקשה מה בין זה ליין ושמן אלא ע"כ צ"ל דלא חשיב שינוי טעם רק בבישול דאזיל ליה טעם הראשון לגמרי משא"כ ע"י סחיטה אף דודאי נשתנה טעמו מ"מ לא אזיל ליה טעם הראשון לגמרי דאף בענבים איכא טעם יין כדאמרינן אכל דבילה קעלית כו' ומחמת זה לא מקרי שינוי טעם לענין ברכה ודובשא דתמרי ויין תפוחים וכו'

דמברכינן עליהו שהנ"ב לאו משום שינוי טעם הוא רק משום שינוי תואר הפרי וכיון דאפילו סחיטה לא מקרי שינוי טעם לענין ברכה א"כ מכ"ש פרימא זוטא לא הוי שינוי טעם לענין ברכה ולכך ליכא לפרושי טעמא דר"ה משום שינוי טעם רק משום שינוי תואר וכמש"ל וכו' נסתר מה שרצה בעל חוות דעת בבבאוריו להגדה של פסח לאסור מלילת הקרין והוכיח פן מסוגיא דידן והינו דאיהו מפרש טעמא דר"ה משום שינוי טעם עיי"ש וכיון דמקרי שינוי טעם לענין ברכה א"כ לא יצא בו נמי יד"ח מרור.

ואפ"י לר"י דפליג היינו משום דאשתני לעילויא וזה שייך לענין ברכה אבל לענין מרור כיון דבטלה מרירותו תו לא יצא בו יד"ח מרור זהו תנן פוננתו. ולפמ"כ נסתר פל הוכחתו דטעמא דר"ה הוא לאו משום שינוי טעם רק משום שינוי תואר ושינוי תואר לא אכפת לן כלל לענין מרור ואף דבמצה אם נמוח אינו יוצא אפ"י בשרוי ואף דשרי' אינו מבטל הטעם רק מבטל התואר וא"כ חזינו דבמצה קפדינן אתואר שאני התם דבקרא לחם פתיב וכן נמי בברכה קמדפר שפא דלחם המוציא לחם כו' וכיון דנתבטל תואר הלחם תו לא נפיק ביה יד"ח משא"כ במרור דבקרא אינו מונכר כלל שם הירקות רק מרור וכן בברכה נמי לא מדפרינן שם הירקות רק על אכילת מרור וא"כ פל פמה דאית ביה טעם מרור נפיק ביה יד"ח ולא קפדינן אשינוי תואר כלל ואפ"י אם נאמר דגם במרור קפדינן אשינוי תואר כמו במצה מ"מ כיון דדריף הקרין לאכלו ע"י מלילה והוא עומד לכך א"כ תו לא אכפת לן בשינוי תואר וכיון שהוכחנו דשינוי טעם לא מקרי רק ע"י בישול ובברייתא לא מצינו רק דאינו יוצא בירקות מבושלים א"כ מנ"ל לאסור בנשתנה טעמו קצת ע"י מלילה.

ועוד יש להאריך בזה ולא הספיק הזמן בידי אבל לענין עיקר הדין נלע"ד ברור דיוצאין יד"ח בפסח בקרין שנמלל בלי שום פקפוק ואי"ה אבאר זה באריכות בקו"א ועיינו: שם אמר רב אשי כו' דסלקא דלא מפשו בה קמחא בפה"א דלפתא כו' הדר אמר אידי ואידי בפה"א והאי דשדי ביה קמחא לדבוקי בעלמא.

צ"ל דמעיקרא הוי סבר דהיכי דלא מפשו בה קמחא אינו רק לדבוקי בעלמא לכך לא שייך בזה דינא דרב ושמואל דאמרו פל שיש בו מה' המינים מברך במ"מ ואפ"י אינו רק מקצת מה' המינים דזה אינו רק פשנותן אותם לעיקר אבל לדבוקי בעלמא ה"ל כטפילה והיכי דמפשו בה קמחא מסתמא הוא נותן אותם לעיקר ולכך מברך במ"מ אפ"י הם המיעוט הדר אמר כו' דגם היכי דמפשו נמי לדבוקי בעלמא הוא ופשוט: שם מיא דסלקא כו'.

עיינו במש"ל שיטת הרא"ש והרשב"א ועיינו בתר"י עוד תירוץ אחר דמיא דסלקא אוכלים אותה עם הפת ולכך כיון דהוא עומד לאכילה מברך בפה"א ועוד תירץ שם בתר"י והוא פועין תירוץ הרשב"א שכתבתי לעיל: שם פת צנומה בקערה [וכו'] ופליגא דר' חייא דאמר צריף שתכלה ברכה עם הפת ופירש"י והאי פרוס ועומד הוא לכאורה נראה מדברי רש"י דפת צנומה חשיב כפרוס אפ"י פשהוא מונח בקערה קודם הברכה ולפ"ז פליג ר"ח על רבא דמברך ואח"כ בוצע במכ"ש אף לישנא דהגמ' דכי פליא ברכה אפרוסה פליא לא משמע פן דמשמע דתחלת הברכה הוי שפיר אשלימה רק דהיא פליא אפרוסה ואם נאמר דחשיבא כפרוסה א"כ אפילו תחלת הברכה אין כאן אשלימה ועוד

דבְעִיקָר קְוִשְׁיַת הַגַּמ' מ"ש צְנוּמָה כּו' אֵימָא דְשָׁאנִי צְנוּמָה דְכִי מְתַחֲלָא בְרַכָּה אַפְרוּסָה קְמַתְחִלָּא וְאִם נֹאמֵר דְלִרְבָּא הַמְקֻשָּׁה לֹא הוּי ס"ל לְחֻלְקִי בֵּין אִם מְתַחֲלָא רַבָּה אַפְרוּסָה וּבֵין גְּמָרָה אַפְרוּסָה דְסוּף סוּף פִּינּוּ דְלֹא נַעֲשִׂיתָ כָּל הַבְּרַכָּה אֲשֶׁלִּימָה הוּי פְּאִילוּ מְבַרְךְ עַל הַפְּרוּסָה מְעִיקְרָא א"כ מֵאֵי תֵּלִיא קְוִשְׁיַתוֹ בְּפִת צְנוּמָה בְּלֹא פִת צְנוּמָה עַל עִיקָר מִימָרָא דר"ח הִיָּה לוֹ לְהַקְשׁוֹת וּבְפִרְט דְּמַפֵּת צְנוּמָה אֵיכָּא לְשִׁנוּיֵי וְלֹא מְקֻשָּׁה רַק מְסַבְרָא א"כ לְמֵאֵי נְקִיט פְּלִל בְּקוֹשְׁיַתוֹ מ"ש פִּת צְנוּמָה כּו': וְרֵאִיתִי בְּרִי"ף דְּפִסְק כּו"א וּכְרַבָּא אֲלִיבָא דר"ח מְלִשׁוֹנוֹ מְשַׁמַּע דר' תַּמָּא בְּרֵ אֲשִׁי לֹא פְּלִיג עִם רַבָּא וְגַם מְשַׁמַּע מְלִשׁוֹנוֹ דְּרַבָּא הוּא בָּא לְשִׁנוּיֵי מְלִתֵּי דר"ח ב"א.

וצ"ל דְּסִבְרַת הַרְי"ף הוּא דְּכָל זְמַן שֶׁהוּא בְּקַעְרָה קוֹדֵם שְׁתוּפָסָה בְּיָדוֹ שְׁפִיר חֲשִׁיבָא כְּשֶׁלִּימָה (וְזֶה דְּלֹא פְּהִתוּס' לְעִיל ל"ז א' דְּכִתְבוּ י"מ שֶׁהִלְחֵם אֵינּוּ שְׂרוּי כ"כ שְׂאֵם יִקַּח בְּיָדוֹ שְׁלֹא תִשְׁבֵּר) רַק תִּיקָף שְׁאוּחְזָה בְּיָדוֹ תִּיקָף הִיא נְפִרְסָה בְּלִי שׁוּם שֶׁהִיָּה לְכַף עַל ר' חֲזִיָּא דְאָמַר צְרִיף שְׁתַּכְלֶה בְּרַכָּה עִם הַפִּת אֲבָל מְבַרְךְ וְאַח"כּ בּוֹצֵעַ לִית לִיהִ דְחֲשִׁיב לִי בְּהַפְסָקָם אִם יִפְרֹס קוֹדֵם גְּמַר בְּרַכָּה נְמִי לֹא.

וְדֹאֵי דְפְּלִיג ר"ח ב"א דְאֵיף יַעֲשֶׂה בְּפִת הַצְנוּמָה דְאִם יִתְפָּנס אוֹתָהּ בְּיָדוֹ קוֹדֵם גְּמַר בְּרַכָּה א"כ תוּמ"י תֵּהִי נְפִרְסַת קוֹדֵם גְּמַר בְּרַכָּה וְאִם יִבְרַךְ וְאַח"כּ יִתְפָּסְנָה בְּיָדוֹ א"כ יִהְיֶה מְבַרְךְ וְאַח"כּ בּוֹצֵעַ.

וְאֵין לֹאמַר דִּיאַחְזָנָה בְּגַמְר בְּרַכָּה דְזֶה לֹא יוּכַל לְהִיּוֹת דְכִינּוּ דְתִיקָף כְּשִׁיאַחְזוּ הִיא נְפִרְסַת א"כ אֵי אֲפֻשֵׁר לְהִיּוֹת אוֹ דִּיגְמֹר הַבְּרַכָּה וְאַח"כּ יִאַחְזָנָה וְאִם יִאַחְזָנָה מְעַט קוֹדֵם גְּמַר בְּרַכָּה אִזּוּ תִּיקָף תְּפָרַס וְנִמְצָא דִּהִיא נְפִרְסַת קוֹדֵם גְּמַר בְּרַכָּה נִמְצָא שְׂאֵי אֲפֻשֵׁר לְהִיּוֹת אוֹ דְתִפְרַס קוֹדֵם גְּמַר בְּרַכָּה אוֹ אַחַר גְּמַר בְּרַכָּה וְהִבּוּ זֶה.

וּלְכַף עַל ר"ח וְדֹאֵי דְפְּלִיג ר"ח ב"א אֲבָל רַבָּא דס"ל מְבַרְךְ וְאַח"כּ בּוֹצֵעַ שְׁפִיר מְצִי סְבַר כּו"א ב"א וְיִאַחְזָנָה בְּיָדוֹ אַחַר גְּמַר הַבְּרַכָּה וְכָל זְמַן שְׂאֵינָה אוֹחְזָנָה בְּיָדוֹ חֲשִׁיבָא כְּשֶׁלִּימָה וּלְכַף פְּסַק הַרְי"ף כּו"א ב"א וּכְרַבָּא.

וּלפ"ז מְדוּקְדָק שְׁפִיר לִישְׁנָא דְגְּמָרָא דְקֹאמֵר דְכִי פְּלִיא בְּרַכָּה אַפְרוּסָה פְּלִיא וְשְׁפִיר מְקֻשָּׁה מַפֵּת צְנוּמָה דְוּוּקָא דְבִל"ז הִנּוּ אֲמִינָא דְלֹא קְפִדִּינוּ אֲשֶׁלִּימָה רַק בְּתַחֲלַת בְּרַכָּה אֲבָל עֵתָה דְאֲמָרִינוּ פִּת צְנוּמָה לֹא אַף דְבְּתַחֲלַת בְּרַכָּה הוּיָא שְׁלִימָה מ"מ פִּינּוּ דְכִלְיָא בְּרַכָּה אַפְרוּסָה נְמִי לֹא וְע"ז מְקֻשָּׁה שְׁפִיר מ"ש כּו' עַל הַפִּת נְמִי כִּי גְּמָרָה אַפְרוּסָה גְּמָרָה וְרַצָּה לֹאמַר פִּינּוּ דְגַם בְּסוּף בְּרַכָּה בְּעִינּוּ שְׁתִּהְיֶה שְׁלִימָה א"כ מָה לִי אִם נְפָרַס מְעַט קוֹדֵם גְּמַר בְּרַכָּה וּמָה לִי אִם בְּשַׁעַת גְּמַר בְּרַכָּה סוּף סוּף כִּי גְּמָרָה בְּרַכָּה כּו' וְאֵין כָּל הַבְּרַכָּה עַל הַשְּׁלִימָה וּבְזֶה מִיּוֹשֵׁב קְוִשְׁיַת הַתּוּס' ד"ה פִּת צְנוּמָה דְשְׁפִיר אֵינְרִי דְאֵיכָּא עוֹד שְׁלִימָה וּמ"מ קֹאמֵר ר"ח ב"א דִּיבְרַךְ עַל הַצְנוּמָה פִּינּוּ דְגַם הִיא חֲשִׁיבָא כְּשֶׁלִּימָה כְּנֹלַע"ד בְּבִיאֹר דְּבְרֵי הַרְי"ף וְהוּא מְדוּקְדָק מְאֹד בְּלִישְׁנָא דְגְּמָרָא וְעֵינּוּ: תוּס' ד"ה נָתַן בְּרֵ קְפָרָא כּו' וְנִרְאֶה דְמִינְרִי בְּבְרַכָּה דְלִפְנֵי דְאֵי בְּשַׁל אַחְרֵיהִּי הִיא אֲמָרִינוּ (חֻלְיִן קו) אֵין מְזַמְנִין עַל הַפְּרִירוֹת.

דְּבְרֵיהֶם תְּמוּהִים מְאֹד דְמֵאֵי הַנְּצָרְכוּ לְרֹאנֵי בְּזֶה מְחֻלְיִן הִיא בְּהִדְיָא אֲמָרִינוּ בְּשַׁמְעָתִין דְמ"ס שְׁלִקוֹת בְּפִה"א וּמ"ס שְׁלִקוֹת שֶׁהַנ"ב וְהִינּוּ בְּרַכָּה שְׁלִפְנֵיהִי. וְאֵין לֹאמַר דְּכּוֹנּוֹנַת הַתּוּס' לְהִבְיָא רֹאנֵיהִ עַל הַגַּמ' גּוּפִיָּה דְמַנ"ל דְאֵינְרִי בְּבְרַכָּה רֹאשׁוֹנָה וּלְכַף קֹאמְרֵי הַתּוּס'

דמהד דאין מזמנין על הפירות הוי פסיקא להגמ' דאיירי בברכה ראשונה אף באמת גם זה אין צריך לראיה דגופה דברייתא מוכח פן מדקאמר קפיץ וביורה על הפרגיות א"כ ודאי דמיירי בברכה ראשונה דעל ברכה אחרונה לא שינה קפיץ וביורה ודו"ק וצ"ע: ע"ב תוס' ד"ה והלקתא.

מ"ש התוס' דיתחנה מקודם רק שלא יפרש עד אחר גמר הברכה לא ידעתי מנין להם זה ופשטא דלישנא דמברך ואת"כ בוצע לא משמע פן גם מ"ש דבשבת לא יעשה פן שמה תשמט ידו ולא יהיה לו לחם משנה לא ידעתי מאין להם דלחם משנה חמור מברכה על השלימה ולפי הנדמה הם שונים דזהו דינא דגמרא וזה דינא דגמרא.

ומש"כ ויש שמביאים ראיה מהירושלמי עיין במהרש"א שנתקשה מאד בדבריהם ולע"ד נראה לפרש דכוננת התוס' להביא ראיה מהירושלמי דאסור לחתוך מקודם היפה מ"ש בתחלת דבריהם והיגו דהירושלמי מפרש טעמא דר"ת הוא שלא יפול מיזו ולכך צריך שיברך על כל הפת דאף אם תפול מיזו לא יהיה צריך לברך שנית ואף דבגמר ברכה אינו מברך רק על הפרוסה זה לא אכפת לי לר"ח רק פינו דתחלת הברכה הי' על כל הפת תו לא יצטרך לברך שנית אם תפול מיזו ולפ"ז נוכל לומר דגם רבא דאמר מברך ואח"כ בוצע ס"ל נמי ה' טעמא דהירושלמי רק דס"ל פינו דגמר ברכה הוי אפרוסה א"כ אם תפול מיזו יצטרך לברך שנית ובעינינו דווקא שתהיה כל הברכה על כל הפת דאז אם יפול מיזו לא יצטרך לברך שנית (ואף דהרא"ש פתב דהירושלמי פליג אגמרא דידן להתוס' לא ס"ל פן רק דנוכל להשוות תלמודא דידן עם הירושלמי וכמש"כ).

וגם ס"ל להתוס' דאם יחתוך מקודם אף שלא יפריש עד אחר גמר הברכה מ"מ פינו דדעתו בשעת ברכה על החתיכה שפבר חתך א"כ אם תפול מיזו יצטרך לברך שנית לכך פתבו דהירושלמי שאינו רשאי לחתוך מקודם כנלע"ד בבבאור דבריהם ולק"מ מה שהקשה רש"א רק שצריך להגיה קצת בדבריהם לחתוך במקום לבצוע גם תיבת לא שהגיה המהרש"א ליתא והעיקר כג' הישנה בלא תיבת לא ומעתה דברי התוס' מבוארים וכל זה פשוט ולפ"ז גם מסקנת התוס' דאסור לחתוך מקודם ועיין: שם אתמר הביאו לפניהם פתיתין ושלמין אמר ר"ה מברך על הפתיתין ופותר את השלמין רש"י מפרש מברך דר"ה פתיתין דאם הם שונים מברך על איזה שירצה ואין מעלה כלל בשלמין והיא דהפתיתין גדולים מחוייב לברך על הפתיתין דווקא.

ולא הבנתי איהו יספול ה' לישנא דמברך שני פירושם שונים דממ"נ אם מברך דר"ה פירושו הוא לאו בדווקא רק אם ירצה יכול לברך גם על הפתיתין א"כ מנ"ל לפרושי בי' עוד פירושא אחרני דהיכי דהפתיתין גדולים מחוייב לברך דווקא על הפתיתין ואין לומר דזה ממילא משתמע מדר"ה וקאו בלישנא דר"ה פניל רש"י להנה פירוש ר"ה דר"ה חדא קאמר דמברך על איזה שירצה בשונים וממילא משתמע דבגדולים מברך על הפתיתין דווקא דזה אינו דמנ"ל דר"ה מייירי בשונים דווקא דקאמר לר"ה אין שום מעלה בגדולים כמו שאין שום מעלה בשלמים וא"כ ודאי דממילא לא משתמע ה' דינא גם אין לומר בהיפוף דר"ה קאמר דבגדולים מברך על הפתיתים דווקא והא ממילא משתמע דבשונים מברך על איזו שירצה דגם זה אינו דמנ"ל לומר פן בדר"ה דשלמין לא הוי מעלה כלל דדילמא בהא מודה לר"י דבשונים עכ"פ שלמין עדיף וכיון דחד דינא לא

נפיק מחבריה ע"כ צ"ל דר"ה גופיה תרתי קאמר ונה קשה מאד ואינו מתקבל על הדעת
כלל דר"ה יאמר חדא תיבה מברך ויהיה פנונתו בזה לשני דברים מברך אם ירצה ומברך
בדווקא ולא יפרש בפירוש פנונתו ואיך חדא תיבה יתפרש בתרי גוונני: ועוד קשה דמברך
דאמר לקמן ד"ה מברך על הפרוסה של חטין הוא בדווקא ומברך דאמר ר"ה באותו לשון
עצמו יהי פירושו אם ירצה.

ועוד קשה למאי דמפרש רש"י דהך פתנאי קאי אפרוסה דחטין ופירשו התוס' דהדין
עמו דלא רצה לפרש דקאי אפלוגתא דר"ה ור"י שהרי לר"ה אין מעלה כלל בשלימין
ולר' יהודה משמע דאיכא מעלה בשלימין רק דגדול עדיף טפי אבל בשונו מודה לת"ק
דדווקא שלם דאל"כ למאי נקט לא כי אלא חצי בצלגדול משמע דדווקא משום דגדול הוא
דאמר פן (וט"ס שם בתוס' וצריף להיות א"כ קפיד אחשיבות ולא אשלימות כצ"ל) א"כ
היא גופה תקשה דמאי קאמר על הדין השני דפרוסה של חטים פתנאי ולמה לא קמותיב
לרב הונא מהא דיהיה דלא כמאן ונה יהי קושניא יותר חזקה מהך דכתנאי.

ועוד דלרש"י דמפרש דחשיבות דחצי בצל גדול הוא משום שיש בו יותר מבכצל קטן
שלם א"כ קשה טובא דאיך מצינו למימר במלתו דר"י דאמר בפרוסה של חטין אתיא
פתנאי דהיינו כר' יהודה הא איהו עצמו בדין הראשון אמר דשלימין מצנה מן המוכרח
והיינו דלא כר"י.

ומלבד מה שהקשו התוס' על רש"י דר"ה ור"י יפלגו בסברות הפוכות ור"ל דלר"ה אין
שום מעלה בשלימין ולר"י אין שום מעלה בגדולים וזהו סברות הפוכות ובשלקמא אי
הוי שניהם מודים במעלה דשלימין דהיינו בשונו הוי לכ"ע שלימין עדיף וגם הוי מודו
שניהם במעלה דגדולים דהיינו בשניהם פרוסות לכ"ע גדולה עדיף ולא הוי פליגי רק
בשלימין וגדולים איזה מהן עדיף זה לא הוי מקרי סברות הפוכות וכה"ג מצינו בפלוגתא
דת"ק ור"י גבי חצי בצל גדול וכן בתלמידו דבר קפרא למאי דמשני דכ"ע שלקות שהנ"ב
אבל עתה לפירש"י דמר סבר דשלימין לא הוי מעלה כלל אף בשונו ומ"ס דגדולים לא
הוי מעלה כלל זהו סברות הפוכות וכן הוא פנונת התוס' בקושנייתם דבלא"ה דבריהם
תמוהים ודו"ק) וגם יתר מה שהקשו התוס' בד"ה פתנאי על פירש"י עיי"ש: ור"ת מפרש
דפתיתין גדולים ומברך דר"ה אם ירצה ובחצי בצל גדול קמפרש דחשיב מצד עצמו טפי
מבצל הקטן דגדול מוטעם ומשוכח בטעמן מן הקטן ולפ"ז מתורצים קצת מהקושיות
שהקשינו לפירש"י.

אבל אפתי תקסה דמברך דר"ה יהיה פירושו אם ירצה ומברך דפרוסה של חטים יהי
פירושו דווקא. וגם תקשה למה לא קמותיב להו מהך מתניתין דתורמין בצל קטן.

ועוד קשה דלפיר"ת צריף לפרושי וירא שמים יוצא ידי שניהם דקאי אשני הלחמים ונהו
דוחק גדול דלמה צריף לצאת ידי שני הלחמים פנון דכ"ע מודי דמברך על פרוסה של
חטים ולית בי' פלוגתא כלל ומאי שייך למימר ששמת שלום בין התלמידים: ונהיה נראה
לפרש סוגיא דשמעתין דר"ה דאמר מברך על הפתיתין בדווקא קאמר דומיא דמברך על
פרוסה של חטין בדווקא הוא וה"נ ר"ה דווקא קאמר ומיירי בפתייתין גדולים דווקא
ואה"נ דבשונוים מודה דשלימין עדיף רק בגדולים ס"ל לר"ה דעדיפי משלימין ור"י ס"ל
דשלימין עדיפי מגדולים ובשני פרוסות מודה ר"י דגדול עדיף ולפ"ז אין פאן סברות

הפוכות אבל פרוסה של חטים כו' ד"ה מברך על פרוסה של חטים ור"ל אפי' היא קטנה דחיתין עדיפי משום דאקדמי קרא וכל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה ולכך לא משגיחין במעלה דשלימין וגדולים דאפי' דשל שעורים יש להם שתי המעלות מ"מ חטים עדיפי.

והא דאמר פתנאי קאי אפלוגתא דר"ה ור"י ונחשיבות דחצי בצל גדול הוא כפירש"י שיש בו יותר וא"כ הוי ממש דומיא דפלוגתיהו דר"ה ור"י דר"ה הוא דאמר כר"י דגדול עדיף ור"י דאמר כת"ק דשלם עדיף ומ"מ אף דשלם עדיף מ"מ חטים ודאי עדיפי דאקדמי' קרא ולא שייך כלל לפלוגתא דת"ק ור"י וקא דמשני היכא דאיכא פהן כו' לא משני רק לר"ה אבל לר"י לא משני והיינו משום דלר"י לק"מ הו' דכתנאי דמה בכך דאה"נ דפליגי תנאי בהו' סברא ואיהו פסק פתכמים.

(ולא שייך לומר דא"כ ה"ל למימר הלכה פתכמים פינו דלאו בהו' מלתא גופיה פליגי רק דפליגי לענין תרומה ומינה בעינו למילף לענין המוציא אין פאן קושיא כלל מה שאמר ר"י בסתם שלימין מצנה מן המוכח וקא דאמר הלכה פתכמים ונהו).

רק לרב הונא שפיר קא קשיא הו' דכתנאי דא"כ ר"ה דאמר פייחידא לכו' משני אליבא דר"ה דמצי למסבר גם פתכמים רק היכא דאיכא פהן כו' ור"י מוקי באמת דפלוגתיהו הוא אפילו היכא דאיכא פהן ופוסק פתכמים והשתא אתי שפיר הו' דאמר וירא שמים יוצא יד"ש דקאי אפלוגתא דר"ה ור"י וכן מה דקאמר ששמת שלום בין התלמידים אתיא הפל שפיר כפשוטו.

ונראה מאי דנאדו רש"י ותוס' מפי' זה היינו משום דנראה להו' לדונק להו' דמשני היכא דאיכא פהן כו' יתנה הו' שנויא רק אליבא דר"ה ולא אליבא דר"י דא"כ ה"ל להגמ' למימר הכי לר' יוחנן ודאי תנאי לרב הונא מי גימא תנאי אמר להו' רב הונא אנא דאמרי אפי' לרבנן והיכי דאיכא פהן כ"ע לא פליגי כו' דהכין הוא אורחא דתלמודא בכל דוכתא דפריה כתנאי ולא משני רק אליבא דחד דאמרינו פהאי לישנא ולכו' נאדו מהו' פירושא ופירשו בו פירושים אחרים.

ואני אומר מוטב שנסבול דונק זה לבדו מלסבול פמה קושיות עצומות שהקשינו לפי רש"י ותוס' בשגם שזה נוכח ליישב דלא אמר הגמ' הכי רק היכא דכתנאי דמייתי הוא פלוגתא דשני תנאים דלא אתמר הלכתא פחד מינייהו וגם דפלוגתיהו הוא ממש בהו' מלתא דפליגי בה אמוראי דא"כ קשה לשניהם בשונה לימא מר הלכתא פמר ומר הלכתא פמר ולכו' היכא דלא משני רק אליבא דחד אמר למר ודאי תנאי כו' ומר אמר להו' כו' משא"כ הו' דלר"י לק"מ פינו דפוסק פתכמים ופלוגתיהו הוא במלתא אחריתא לענין תרומה וכמש"כ לעיל לכו' משני בסתם אליבא דר"ה (ואם גם זה לא נקבל לתירוץ יותר נכון מלסבול כל כו' דונקים וקושיות שיקשה לפי רש"י ותוס') ועיין בזה וכו' פתב זה במקצת בספר עט"ר רק שלא הרגיש בדונק הנזכר לפי זה גם עשה סמוכות לפי זה מדברי הרמב"ם בה' תרומות דלא הביא הו' שינויא היכא דאיכא פהן וכו' והיינו משום דפוסק כר"י ולר"י לית ליה הו' שינויא דהיכא דאיכא פהן הו' ליתא דבהדיא פסק הרמב"ם בה' ברכות דהו' דקאמר וי"ש יוצא ידי שניהם היינו שתי הלחמים כפי' התוס' וקאי אפרושה של חטים וא"כ גם הרמב"ם מפרש כפי' התוס'.

והא דלא פסק הרמב"ם בה' תרומות פהו שינויא דהיכא דאיכא פהו היינו משום דמסתבר ליה פיון דאמר הגמ' וי"ש יוצא ידי שניהם אפרוסה של חטים וכן מאי דקאמר ששמת שלום בין התלמידים משמע דאיכא פלוגתא בהו דפרוסה של חטים ואם איתא להו שינויא דהיכא דאיכא פהו א"כ לית פאן שום פלוגתא בהא אלא ש"מ דסתמא דגמ' לא קבלה להו שינויא לעיקר ולכה לא פסק פהו שינויא כנלע"ד פשוט בכוננת הרמב"ם ועיין: דף מ ע"א מאן תנא דעיקר אילן כו' ר' יהודה היא.

התוס' פתבו נראה דהלכה כר"י מדסתם לו תנא פנותיה וכן פסק הרא"ש אבל הרמב"ם פסק דלא כר' יהודה ואפ"ה פסק פמתניתין ועיין בכ"מ שכתב דסמך עצמו על הירושלמי שכתב דאתיא מתניתין אפי' פרבנו והוא דוחק פיון דתלמודא דידן בהדיא לא ס"ל כהירושלמי א"כ איך שביק לתלמודא דידן ופוסק כהירושלמי.

ואפשר לומר דהרמב"ם מפרש דהא דקאמר בגמ' מאן תנא דעיקר אילן ארעא היא ר"י לאו למימרא דרבנו פליגי עלה בהא מלתא אלא דאפשר דגם רבנו סברי כן ומ"מ קאמרי דמביא ואינו קורא היינו משום דאינה ראוי' הארץ לעשות עוד פרי פיון דנקצץ האילן תדע דהא ביבש המעין דמזירי בשדה בית השלחין דנדאי ארעא עיקר ואפ"ה קאמרי רבנו דאינו קורא ואף דארעא כדקיימא קיימא אפ"ה פיון דלא מצוי למעבד פרי תו לא חשיבא ארעא וה"נ בנקצץ האילן אף דעיקר אילן ארעא הוא מ"מ פיון דלא מצוי למעבד עוד פרי האילן פיון דנקצץ האילן תו לא חשיבא ארעא ומביא ואינו קורא והא דקאמר ר"י הוא היינו משום דבדר"י מוכרח לומר כן ובדרבנו מציון למימר הכי והכי לכה קאמר ר"י היא אבל לפי האמת מנ"ל לומר דרבנו פליגי עלה בהא מלתא פיון דמציון לפרושי פלוגתייהו בפשיטות דרבנו סברי דהוי ביבש המעין ולכה פסק הרמב"ם פרבנו וגם פמתניתין דידן כנ"ל בכוננת הרמב"ם: ודע דיש עוד גוססא ברמב"ם בירף על פירות האילן בפה"ע לא יצא ואינה עיקר עיין בכ"מ: והתוס' דמפרשי דפלוגתייהו דר"י ורבנו הוא בעיקר אילן ארעא היינו דאזלי לשיטתם שכתבו בד"ה יבש המעין י"מ דנראה פקובל כו'.

וכוננתם פשוטה דקאי על יבש המעין לחוד והיינו משום דלא מסתבר להו להתוס' למימר דמחמת יבשות המעין לחוד יהי' מביא ואינו קורא פיון דעיקר ארעא קיימא ולכה פתבו דנראה פקובל והו סברא דנראה פקובל לא שייך רק ביבש המעין דנפסד ארעא מפל וכל משא"כ בנקצץ האילן לא שייך קובל פיון דעדיין ראוי' הארץ לזריעה וגם ראוי' ליטע בה אילנות אחרות ועוד דקובל לא שייך רק בדבר הנעשה בידי שמים משא"כ נקצץ האילן דנעשה בידי אדם ולכה בנקצץ האילן ע"כ דטעמייהו דרבנו הוא משום דעיקר אילן לאו ארעא הוא וא"כ מתניתין לא מצוי אתי רק כר"י ולא פרבנו ולכה פסקו כר"י כן הוא כוננת התוס' לע"ד.

ודלא פמהרש"א שבהין דהתוס' קאי על נקצץ האילן וגם בזה שייך הו סברא דנראה פקובל. והוא תמוה דא"כ מנ"ל להו להגמ' דרבנו סברי דעיקר אילן לאו ארעא הוא דדלקא משום דנראה פקובל וע' בעט"ר ששהיג על המהרש"א ג"כ ופי' דברי התוס' בדבר זר ורחוק די"מ דכתבו התוס' פכוננתם על הירושלמי והעמיס דברי התוס' בכוננת הירושלמי והוא דחוק ורחוק וא"צ להשיב על דבריו וכוננת התוס' פשוטה כמ"ש ודו"ק:

נדע דְּכָל זֶה (הוא) מש"כ הוא לפי פירש"י דִּבְבַשׁ הַמַּעֲיָן קָאֵי אַשְׁדָּה בֵּית הַשְּׁלַחִין וְכֵן פִּי הַרְמַב"ם בְּפִי הַמְּשַׁנְיֹת בַּמַּס' בְּפוּרִים ע"ש.

אָבֵל הַר"ש שָׁם פִּי יַבֵּשׁ הַמַּעֲיָן שֶׁהָאֵילָן חֵי מְמַנּוּ וְא"כ אֵין צְוֹרֵף לְכָל מַש"כ דְּפִלְוֹגְתִּיָּהוּ הוּא הַפֶּל בְּעֵיקָר אֵילָן אַרְעָא הוּא אָף פִּי הַר"ש הוּא קִצַּת דְּחֹסֶק דִּיהִל' צְרִיף מַעֲיָן לְאֵילָן וּבְלֹא מַעֲיָן לֹא יַעֲשֶׂה הָאֵילָן פְּרִי וְלֹא מְצִינּוּ בֵּן בִּש"ס רַק בְּשִׁדָּה וּבְרֵאָב"ד בַּפ"ב מֵהַל' טוֹמָאָת אוֹכְלִין נִרְאָה דְּגֵרְס יַבֵּשׁ הָאֵילָן אוֹ שְׁנֹקֶצֶן וְהוּא מִיּוֹשֵׁב טָפִי וְעִיָּין בְּכָל זֶה: שָׁם ע"ב ור' יוחנן אָמַר אֶפִּי פֶת וַיִּין.

נִרְאָה פְּשׁוּט דְּכִינּוּן שְׁיּוּצָאִין עַל הַפֶּת וַיִּין בְּבִרְכַּת שֶׁהַפֶּל דִּהִיא בְּרֵכָה פּוֹלְלַת לְגַמְרֵי מַכ"ש דָּאָם בִּירְף עַל הַיִּין בַּפּה"ע דִּיִּצָּא דִּהָא עֵיקָר בְּרֵכְתּוֹ הִנֵּה צְרִיף לְהִיּוֹת בַּפּה"ע כְּמוֹ שְׁמֹן זַיִת רַק דְּמַפְנֵי חֲשִׁיבוּתוֹ קָבְעוּ חֲכָמִים בְּרֵכָה מִיּוֹחֲדַת לְעַצְמוֹ וְא"כ בְּדִיעֵבַד וְדָאֵי דִּיִּצָּא בְּבִרְכַּת בַּפּה"ע.

וְכֵן עַל הַפֶּת נָמִי יִצָּא בְּבִרְכַּת בַּפּה"א וְכֵן עַל הַיִּין נָמִי יִצָּא בְּבִרְכַּת בַּפּה"א וְכֵן פֶּסֶק בַּס' אַה"ע וְדָלָא כַּהֲמַג"א שְׁפֶסֶק דְּעַל הַיִּין לֹא יִצָּא בְּבִרְכַּת בַּפּה"ע וְלֹא יַדְעָתִי לְמָה וְכֵן מַה שְׁפֶסֶק בַּמַּג"א דָּאָם עַל פְּרִי שְׁנֹשְׁתַּנָּה שְׁדִּינּוּ לְבִרְף שֶׁהַפֶּל אוֹ שְׁאִינּוּ עֵיקָר הַפְּרִי פְּעֻלִין וּתְמָרוֹת לְגַבֵּי צֶלְף דִּינִין לְבִרְף בַּפּה"א אִם בְּדִיעֵבַד בִּירְף בַּפּה"ע יִצָּא גַם זֶה לֹא יַדְעָתִי מִנ"ל הָא וְהַסְבְּרָא נּוֹתַנְתָּ דְלֹא יִצָּא דְפְרִי שְׁנֹשְׁתַּנָּה בְּטַל עוֹד מְלַהֲקָרָא בְּשֵׁם פְּרִי וְאִיף יִהִי יוֹצֵא בְּבִרְכַּת בַּפּה"ע וְכֵן עֲלִים וּתְמָרוֹת דְּצֶלְף פִּינּוּ דְמַעוֹלָם לֹא הִנֵּה חֲשִׁיבֵי פְרִי הַעֵץ אִיף יִהִי יוֹצֵא בְּבִרְכַּת בַּפּה"ע לְכָף הָעֵיקָר כֹּס' אַה"ע"ז דִּהַשִּׁיג עָלָיו גַּם בְּזֶה כּוֹנֵל ע"ד פְּשׁוּט: שָׁם אִיפָּא דְאָמְרֵי בְּשֶׁלְמָא לְמ"ד בְּוִשְׁלֵי כְמָרָא הַיִּינוּ דְמְבָרְכִינוּ שֶׁהַפֶּל אֶלָּא לְמ"ד תְּמָרֵי דְזִיקָא בַּפּה"ע בְּעֵי לְבָרוּכֵי אֶלָּא בְּנוֹבְלוֹת סְתָמָא כ"ע ל"פ דְּבִוְשְׁלֵי פְמָרֵי כו' כִּי פְלִיגֵי בְּנוֹבְלוֹת תְּמָרֵי דְתַנּוּן הַקְּלִין שְׁבַדְמָאֵי כו' וּלְבַסּוּף מְקַשָּׁה בְּשֶׁלְמָא לְמ"ד תְּמָרֵי דְזִיקָא הַיִּינוּ דְהָכָא קָרִי לִיהָ נּוֹבְלוֹת סְתָמָא וְהָכָא קָרִי לִיהָ נּוֹבְלוֹת תְּמָרֵי אֶלָּא לְמ"ד אִידי וְאִידי בְּוִשְׁלֵי פְמָרָא נִתְנִי בְּתַרְנוּוֹיָהוּ נּוֹבְלוֹת סְתָמָא אוֹ בְּתַרְנוּוֹיָהּ נּוֹבְלוֹת תְּמָרֵי וּמְסִיק בְּקוֹשְׁיָא.

וּלְפ"ז נִרְאָה לְפִסְוֹק דְּנוֹבְלוֹת דְהָכָא הַיִּינוּ בְּוִשְׁלֵי פְמָרָא וְנוֹבְלוֹת דְדְמָאֵי הַיִּינוּ תְּמָרֵי דְזִיקָא פִּינּוּ דְאִידָף מ"ד אִסִּיק בְּקוֹשְׁיָא וְכֵן נִרְאָה מְפֻרָשׁ מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּפִי הַמְּשַׁנְיֹת דְכָאֵן בְּמִתְנִי' דִּידֵן פִּירֵשׁ וְנוֹבְלוֹת הֵם הַפִּירוֹת אֲשֶׁר נִפְלוּ מִן הָאֵילָנוֹת פְּגִים קוֹדֵם שְׁיִתְבַּשְׁלוּ וְכֵן פִּי בַדְר"י דְלְכָף הוּא מִין קָלְלָה מְשׁוּם שְׁנַפְלוּ קוֹדֵם בְּשׁוּלָם וְלֹא כְתִב דְמִתְנִיתִין מִיִּירֵי בְּתַמָּרִים דְּוֹקָא רַק בְּכָל הַפִּירוֹת דִּינָא הִכִּי וּבְמַס' דְמָאֵי פ"י פִּי' נּוֹבְלוֹת הֵן הַתְּמָרִים הַנּוֹפְלִים מִן הָאֵילָן כְּשֶׁהָרוּחַ מְנַשְׁבֵּת בָּהֶן וְהוּא ג"כ רַבּוּ הַפְּקָר הָרִי דְלֹא כְתִב פְּאֵן שְׁנַפְלוּ קוֹדֵם בְּיִשׁוּלָם וְשִׁנָּה מֵמָה שְׁפִי' בְּמִתְנִיתִין (וְגַם כְּתִב הַטַּעַם מְשׁוּם הַפְּקָר וְאִי קוֹדֵם בְּיִשׁוּלָם בְּלֹא"ה פְּטִירֵי מְפִנֵי שְׁלֹא הִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת).

וּבְמַסְכַּת עֶרְלָה פ"א מ"ח דְתַנּוּן וְהַנּוֹבְלוֹת כּוֹלָם אִסּוּרִין פִּירֵשׁ כְּמוֹ בְּמִתְנִיתִין דִּידֵן וְנ"ל וְהַנּוֹבְלוֹת הַנּוֹפֵל מִן הָאֵילָן מִן הַפְּרִי קוֹדֵם שְׁיִגְמַר בְּיִשׁוּלוֹ (אִסּוּר בְּכָל ר"ל בְּעֶרְלָה וּבְרַבְעֵי) הָרִי דְחִזִּינוּ לְהִדְיָא דְבְּמִתְנִיתִין דִּידֵן וּבְמִשְׁנֵה דַמַּס' עֶרְלָה דְתַנִּי בְּתַרְנוּוֹיָהוּ נּוֹבְלוֹת סְתָמָא לְכָף פִּירֵשׁ בְּתַרְנוּוֹיָהוּ דְהֵם שְׁנַפְלוּ מִן הָאֵילָן קוֹדֵם בְּיִשׁוּלָם וְגַם לֹא כְתִב דְמִיִּירֵי בְּתַמָּרֵי דְוֹקָא רַק דְמִיִּירֵי בְּכָל הַפִּירוֹת וּבְמַס' דְמָאֵי דְתַנִּי נּוֹבְלוֹת תְּמָרֵי פִּי' דְמִיִּירֵי בְּתַמָּרִים וְלֹא כְתִב שְׁנַפְלוּ קוֹדֵם בְּיִשׁוּלָן וְהַיִּינוּ דְאִיָּהוּ מְפָרֵשׁ דְּבִוְשְׁלֵי פְמָרָא הַיִּינוּ נָמִי

שנפלו מן האילן רק דהחילוק הוא בין בןשלי פמרא ובין תמרא דזיקא דבןשלי פמרא היינו שנפלו קודם בישולן ומניחין אותן בכלומר בארץ להתבשל ותמרי דזיקא היינו פירות גמורים שפבר נתבשלו ונפלו מן האילן ע"י רוח מצויה והכין הוא אורחא דמלתא דפירות שנתבשלו בקל נופלים מן האילן ע"י רוח מצויה ולכה לא הוי מין קללה משא"כ קודם בישולם בעודן פגין אין דרפם ליפול ע"י רוח מצויה רק ע"י סבה אחרת ולכה תשיב מין קללה.

ומה שהכריחו לפרש דנבלות סתמא דהיינו בןשלי פמרא נמי מייירי בנפלו מן האילן חדא דלישנא דנבלות הכי משמע ליה. ועוד דבירושלמי על מתניתין דידן תני ראה נבלות שנשרו אומר ברוך דין האמת בא לאוכלן אומר שהנ"ב ומדקאמר שהנ"ב ע"כ בןשלי פמרא איירי פדמוקי בתלמודא דידן דאצ"כ בפה"ע בעי לברוכי ועלה קאמר ראה נבלות שנשרו מקלל בןשלי פמרא היינו נמי שנפלו מן האילן אלא דהחילוק הוא בין בןשלי פמרא ובין תמרי דזיקא דזה נפלו מן האילן קודם בישולן ע"י קללה וזה בגמר בישולן ע"י רוח מצויה והכין הוא אורחא דמלתא ולא תשיב קללה וכמש"ל ולכה פיון דמסקינו בסוגין דכל הכי דתני נבלות סתמא היינו בןשלי פמרא לכה במתניתין דידן ודמס' ערלה דתני בהו נבלות סתמא פי' בתרנוייהו שנפלו מן האילן קודם בישולן.

וגם פיון דתני נבלות סתמא מסתמא מייירי בכל האילנות ובנבלות תמרי דתנו במס' דמאי פי' דמייירי בתמרי דזיקא דהה"ד דאמר בןשלי פמרא אסיק בקושיא ולכה פירש בו הרמב"ם דהיינו תמרים ולא כתב שנפלו קודם בישולן דתמרי דזיקא הם באמת אותן שפבר נגמר בישולן.

ודברי הרמב"ם בהלכותיו נמי מפורשים על דרך זה דבפ"ח מהל' ברכות ה"ח פתב ונ"ל הנבלות שהן פגין כו' מברך שהפל והיינו כמ"ד בןשלי פמרא פדמסקינו דנבלות דהקא לכו"ע בו"כ.

(והא דלא פתב שנפלו מן האילן היינו פיון דילפינו ממתניתין דמברך שהפל על פגין שנפלו מן האילן א"כ הוא הדין אם לא נפלו ותלשן בידיים בעודן פגין נמי דינא הכי דלענין ברכה אין נ"מ בין נפלו ללא נפלו דאטו הנפילה גורם הברכה מה שהן פגין זה הוא גורם דלא מברך רק שהנ"ב ולכה פתב הרמב"ם בסתם פגין).

ובפ"ח מהל' מעשר פתב פירות שחזקתן מן ההפקר כו' ונבלות תמרה והן שעדיין לא הטילו שאור. פנונתו מבוארת דנבלות דהקא היינו תמרי דזיקא והא דכתב והוא שעדיין לא הטילו שאור היינו משום דבירושלמי במס' דמאי מסקינן וחכ"א לא פדברי זה ולא כד"ז אלא אלו שהטילו שאור חייבות ושלא הטילו שאור פטורות ופוסק הרמב"ם פכחמים והטעם דהטילו שאור חייבין צריף לומר דמפני שהן חשובין הוא שומרן ומלקטן תיכף לכשיפלו ולכה אינם הפקר משא"כ בלא הטילו שאור אינם חשובים כ"כ וחזקתן מן ההפקר משום דבעה"ב אינו מקפיד עליהן כ"כ ומניחן הפקר ולכה הם פטורין מהדמאי ואף דמשנה שלימה שנינו מאימתי הפירות חייבין במעשר התמרים משטיילו שאור ופסקה הרמב"ם בפ"ב מהל' מעשר בפסקיו וא"כ קודם שהטילו שאור אפי' ונדאן נמי פטור ממעשר וא"כ תקשה מאי איריא דמאי אפי' ונדאי נמי פבר מקשה פעין קושיא זו לעיל מינה בירושלמי ומשני לית את' זכיל דא"ר ישמעאל בר"י משום אביו אשכול

שְׁבִיבֵר בּוֹ גִרְגִיר יְחִידִי כְּלוּ חֲבוּר לְמַעֲשָׂרוֹת וְרָצָה לוֹמַר כִּינּוּ דְנוֹבְלוֹת תְּמָרִי דְהֵינּוּ תְּמָרִי דְזִיקָא מִיָּרִי בְּפִירוֹת שְׁכָבֵר נִתְבְּשְׁלוּ רַק שְׁלֵא נִתְבְּשְׁלוּ מִכָּל וְכָל דְעַדְדִין לֹא הֵטִילוּ שְׂאוֹר אֲבָל מ"מ וְדָאִי דְהֵן קְרוּבִין לְהֵטֵלֵת שְׂאוֹר וְא"כ אִי אֶפְשָׁר שְׁלֵא יְהִיָּה בְּכָל הָאֲשָׁכּוּל גִּרְגִיר אֶחָד שְׁכָבֵר הֵטִיל שְׂאוֹר וּמִתְמַת אוֹתוֹ הַגִּרְגִיר נַעֲשֶׂה כְּלוּ חֲבוּר לְמַעֲשָׂרוֹת וּלְכָף בְּנוֹדָאָן חֵיבֵב רַק בְּדַמָּאִי הוּא דְפִטוֹר מִפְּנֵי שְׁחִזְקָתָן מִן הַהֶפְקֵר וְהַרְמַב"ם עֲצָמוּ פִּסְק לְהֵךְ דְּאֲשָׁכּוּל שְׁבִיבֵר בַּפ"ב מֵהַל' מַעֲשָׂר הַל' ה' ע"ש וּלְכָף שְׁפִיר פְּתַב הַרְמַב"ם וְהוּא שְׁעַדְדִין לֹא הֵטִילוּ שְׂאוֹר וּבַפ"ט מֵהַל' מַעֲשָׂר שְׁנֵי וּנְט"ר פְּתַב סְתָמָא וְהַנּוֹבְלוֹת כְּלוּן אֲסוּרִים הֵינּוּ לְכָלוּל כָּל מִינֵי נּוֹבְלוֹת בֵּין בּו"כ וּבֵין תַּד"ז דְכִינּוּ דְנוֹבְלוֹת דְתַנּוּ בְּעַרְלָה הֵינּוּ בּו"כ וְכִמוּ שְׁמַפְרָשׁ הַרְמַב"ם בְּפִי הַמְשָׁנָה א"כ מַכ"ש דַּתְד"ז חֵיבִין בְּעַרְלָה וּלְכָף פְּתַב נּוֹבְלוֹת סְתָמָא לְכָלוּל כָּל מִינֵי נּוֹבְלוֹת דְכְּלוּן חֵיבִין בְּעַרְלָה וּבְרַבְעֵי כְּנַלַע"ד פְּשוּט בִּיאוֹר דְבָרִי הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁוֹ לְמַשְׁנֵה וּבַכְּסָקִיו.

וְעִי' ש"ף יו"ד סי' רצ"ד דפי' ג"כ דברי הרמב"ם עד"ז אלא שלא ביאר הדברים כל הצורך וגם לא ביאר ההקרח שהכריחו להרמב"ם לפרש פן. גם מש"כ הש"ף דהרא"ש מפרש להנהג נובלות דתנן במס' ערלה בין בבו"כ ובין בתד"ז והוקשה לו דהא מסקינן הךא דנובלות סתמא בו"כ הוא ואיך קמפרש הרא"ש דתד"ז נמי משמע ותיגרין דצ"ל לדעת הרא"ש דהא דקאמר הךא בנובלות סתמא כ"ע ל"פ לא קאי רק אנובלות דתנן במתניתין דידן ולא אנובלות סתמא דתנן מתני' אחריתי דהתם תד"ז נמי משמע זהו דוחק גדול ועוד דא"כ מאי מקשה בסוף סוגיין בשלמא למ"ד תד"ז הֵינּוּ דְהַכָּא תְּנִי נּוֹבְלוֹת סְתָמָא וְהֵתָם תְּנִי נּוֹבְלוֹת תְּמָרִי אֲלֵא לְמַ"ד בּו"כ נִתְנִי אִידִי וְאִידִי נּוֹבְלוֹת תְּמָרִי אוֹ סְתָמָא וְאִם אִיתָא לְהָא דְכ' הַש"ף אֶפְתִּי תַקְשָׁה גַם לְמַ"ד תַּד"ז מִמַּתְנִי' דְעַרְלָה לְמַתְנִי' דְדַמָּאִי דַּאֲמַאי לֹא תְנִי בְּתַרְנוּיָהּ בְּשׁוּהָ כִּינּוּ דְתַרְנוּיָהּ תַּד"ז מִשְׁמַע (וּי"ל וְדו"ק) אֲבָל בְּאַמַּת מַעֲיָקְרָא לִק"מ דְהָרָא"ש לֹא בְּפִירוּשָׁא דְמַתְנִיתִין כִּינּוּ לְהַנָּה תְּרַתִּי פִירוּשֵׁי בּו"כ וְתַד"ז דְבַאֲמַת מַתְנִיתִין לֹא אָמְרָה רַק חֲדָא דְהֵינּוּ בּו"כ וְכַדְמִסְקִינּוּ בְּסוּגִינּוּ דְנוֹבְלוֹת סְתָמָא לַכ"ע בּו"כ רַק דַּתְד"ז אֲתִיָּא בַּמַּכ"ש דָּאִם בּו"כ חֵיבִין מַכ"ש תַּד"ז שְׁכָבֵר נְגַמֵר פְּרִיּוֹ דְחֵיבִין בְּעַרְלָה וְהָרָא"ש לַעֲנִין דִּינָא קְאָמֵר דְתַרְנוּיָהּ חֵיבִין בְּעַרְלָה וְלֹא בְּפִירוּשָׁא דְמַתְנִיתִין וְא"כ לִק"מ מֵהַ שְׁהַקְשָׁה בְּש"ף וְא"צ לְכָל מַה שְׁדַחַק עֲצָמוּ בְּזָה [וְעוֹד חִפְשִׁיתִי בְּרָא"ש בְּפִי הַמְשָׁנָה וְלֹא מַצָּאתִי בּוֹ מַה שְׁהֵבִיא הַש"ף בְּשָׂמוֹ עֵי"ש בְּסִי' י' דְפִירֵשׁ תַּד"ז שְׁהָרוּחַ מִשִּׁירָן בּו"כ שְׁנוֹתֵינּוּ אוֹתָן בְּמַחְצָלָאוֹת כּו' לֹא קָאִי כֵּן אִמַּתְנִיתִין דְבַאֲמַת לֹא קָאִי רַק אֲדַבְרֵי הַר"ש שְׁהֵבִיא שָׁם לְסוּגִיָּא דִידָן דְבְּנוֹבְלוֹת סְתָמָא כ"ע ל"פ דְבו"כ כִּי פְּלִיגִי בְּנוֹבְלוֹת תְּמָרִי חַד אָמַר בּו"כ וְח"א תַּד"ז וְע"ז קָאִי הָרָא"ש לְפָרֵשׁ פְּלוּגְתָּא דְאִמּוּרָאִי כִּידוּעַ שְׁדַבְרִיו שֶׁל הָרָא"ש נְכַלְלִים בְּתוֹךְ דְבָרֵי הַר"ש וּלְכָף הַשְּׁמִיטוֹ הַמְדַפְּסִים דְבָרֵי הָרָא"ש רַק קֶצֶת מְקוּמוֹת שֵׁישׁ שִׁינוּי בֵּין פִּי הָרָא"ש לְהַר"ש הַדְּפִיסוֹ הַשִּׁינוּי בַּפ"ע בְּשָׁם הָרָא"ש וְגַם כָּאֵן יֵשׁ קֶצֶת שִׁינוּי דְהַר"ש פְּתַב וְנוֹתְנִין בְּאַרְץ וְהָרָא"ש כ' בְּמַחְצָלָאוֹת נִם הַר"ש לֹא פִי' בַּתְד"ז מִיָּדִי וְהָרָא"ש מְפָרֵשׁ אוֹתוֹ לְכָף פְּתַבוּ הַשִּׁינוּי בְּשָׁם הָרָא"ש וְקָאִי אֶפְלוּגְתָּא דְאִמּוּרָאִי וְלֹא עַל פִּירוּשָׁא דְמַתְנִיתִין וְזָה בְּרוּר וּבְרָא"ש בַּהַל' עַרְלָה בְּרוּר שֵׁישׁ ט"ס בְּדַבְרֵיו וְחִסֵּר תַּחֲלַת הַסּוּגִיָּא בְּנוֹבְלוֹת סְתָמָא כ"ע ל"פ דְבו"כ כִּמוּ שְׁהוּא בַּר"ש בַּמַּס' עַרְלָה דַּל"כ אִיךְ הֵבִיא ע"ז פְּלוּגְתָּא דְאִמּוּרָאִיָּה אִינְהוּ לֹא פְּלִיגִי רַק בְּנוֹבְלוֹת תְּמָרִי וְזָה לֹא יְתוּרִין בְּתִירוּצוֹ שֶׁל הַש"ף אֲלֵא ע"כ צ"ל דְחִסֵּר בְּדַבְרֵיו הַתַּחֲלַת הַסּוּגִיָּא

וצ"ל כמו שהוא בר"ש פי דבָּרְיוֹ וְדַבְרֵי הַר"ש אֶחָד הֵן וְזֶה בְּרוּר שׁוּב עֵינֵינוּתִי שֶׁפֶן הַגִּיָּה גַם הַגֵּר"א בִּיּו"ד ס' רצ"ד ס"ק ט' בְּרֵא"ש וּט"ס יֵשׁ שָׁם בְּדַבְרֵיו מ"ש בְּרַש"י צ"ל בר"ש ע"ש ועכ"פ אִיךָ שְׂיִהְיֶה אִפִּי' לְפִי הַבְּנֵת הַשֵּׁף בְּדַבְרֵי הָרֵא"ש כְּבָר נִתְיַשֵּׁב הַיֵּטֵב ת"ל וּא"צ לְתִירוּצוֹ שֶׁל הַשֵּׁף]: וְהָא דְקָאָמַר בְּשִׁלְמָא לְמ"ד בּו"כ הֵינּוּ דְקַתְנֵי הַקְּלִין שֶׁבְּדַמְאֵי סְפִיקוֹן הוּא דְפִטוּר הָא וְנִדְאָן חֵיב אֱלָא לְמ"ד תּוֹד"ו וְנִדְאָן חֵיב הַפְּקִירָא נִיגְהוּ וּלְפִי' הַרְמַב"ם דְּבו"כ גַּמִּי הוּא שֶׁנֶּפְלוּ מִן הָאֵילָן א"כ מֵאֵי פְּסִיקָא לִיה טְפֵי דַתְד"ו הַפְּקִירָא נִיגְהוּ מְבו"כ פִּינּוֹן דְּזֶה וְזֶה מִיְיָרֵי שֶׁנֶּפְלוּ מִן הָאֵילָן וְא"כ תַּרְוֵנוּיָהוּ הַפְּקִירָא נִיגְהוּ.

צ"ל דְּבִשְׁלָמָא תּוֹד"ו שֶׁנֶּפְלוּ ע"י רוּחַ מְצוּנָ' וּמְסַתְמָא אֵין דִּרְכּוֹן לִיפּוּל רַק מְעַט דְּאֵי אֶפְשָׁר שְׂיִהְיֶה אוֹרְחָא דְּמִלְתָּא שְׂיִפְלוּ ע"י רוּחַ מְצוּנָ' כֹּל הַפְּקִירוֹת מִן הָאֵילָן אוֹ אִפִּי' רַבּוֹן רַק מְעַט הָמָּה הַנּוֹפְלִים לְכֹף לֹא קָפִיד עֲלֵיהֶן בַּעַה"ב וְהוּי הַפְּקִיר מְסַתְמָא מִשָּׂא"כ בּו"כ דְּנִוּפְלִין ע"י סִיבָּה וְדֵאֵי דְּנִוּפְלִים הַרְבֵּה מִהֶן וּבַעַה"ב קָפִיד עֲלֵיהֶּוּ וּמִלְקָטוֹן וְאֵינוּ מְנִיחוֹן הַפְּקִיר וְעוֹד דְּהִנְהוּ בּו"כ ע"כ מִיְיָרֵי שֶׁכְּבָר הַנִּיחוּ אוֹתוֹן בְּכּוֹמֵר בְּאַרְצָן וְנִתְבְּשְׁלוּ דֵאל"כ וְנִדְאָן אִמְאֵי חֵיב בְּמַעֲשֵׁר הָא לֹא נִתְבְּשְׁלוּ וְלֹא הִגִּיעוּ עַדִּין לַעֲוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת אֱלָא ע"כ דְּמִיְיָרֵי שֶׁכְּבָר נִתְבְּשְׁלוּ ע"י שֶׁפְּמָרוֹן בְּאַרְצָן וְכִינּוֹן שֶׁפֶן הָרֵי חֲזִינוּ דְּקָפִיד עֲלֵיהֶּוּ בַּעַה"ב וְטָרַח בְּהֶן לְכוּמְרוֹן בְּאַרְצָן וְלֹאוּ הַפְּקִירָא נִיגְהוּ מִשָּׂא"כ תּוֹד"ו הוּי ס"ל לְהַמְקִישָׁה דְּמְסַתְמָא הוּי הַפְּקִירָא וּמִשְׁנֵי הַב"ע שֶׁעֲשָׂאָן גְּוָרָן כּו' כּוֹ צְרִיף לְפָרֵשׁ סוּגְיָין לְפִי דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְדַע דְּמַמָּה שֶׁפְּתַבְּנוּ כָּאֵן בְּדַעַת הַרְמַב"ם נִתְבְּאָרוּ הַדְּבָרִים שֶׁפְּתַבְּנוּ לְמַעְלָה דְּבָרְכָה לֹא דְּמִי לְעַרְלָה בְּעַנְיָן גָּמַר פְּרִי דְּנוֹבְלוֹת מְבָרְכִינוּ שֶׁהֵנ"ב מְשׁוּם דְּהוּי פִּגְיָן וּבְעַרְלָה וְדֵאֵי דְּחֵיבִין מְשִׁיּוּצִיאוּ וְכַמְבּוֹנָאָר בַּפ"א מִמַּס' עַרְלָה מ"ז שְׂאָף שָׁרֵן הַפְּנִים אֲסוּר וְאִפִּי' לֹא כְּמָרוֹן בְּאַרְצָן רַק דְּלַעֲנָן רַבְעֵי בְּעִינוּ נּוֹבְלוֹת דְּוּקָא דְּהֵינּוּ שֶׁפְּמָרוֹן בְּאַרְצָן וְנִתְבְּשְׁלוּ דְּרַבְעֵי שְׁוָה מַעֲשֵׁר.

וְלִכְאוּרָה הִיָּה נִרְאָה מְסוּגְיָא דִּידוֹן דְּבָרְכָה עַדִּיפָא אַף מַמַּעֲשֵׁר דְּהָא נּוֹבְלוֹת בּו"כ חֵיבִין בְּוּדְאָן בְּמַעֲשֵׁר לְמ"ד בּו"כ וְלַעֲנָן בְּרַכָּה לֹא מְבָרַךְ רַק שֶׁהַפֵּל וְזֶה סוֹתֵר לְמָה שֶׁהַעֲלִינוּ לַעֲלִיל דְּבָרְכָה שְׁוָה לְמַעֲשֵׁר.

אִךָ זֶה אֶפְשָׁר לִיְיָשֵׁב וְלוֹמַר דֵּה"ק בְּשִׁלְמָא לְמ"ד בּו"כ הֵינּוּ דְּמְבָרַךְ שֶׁהֵנ"ב וּמִיְיָרֵי קוֹדֵם שֶׁפְּמָרוֹן בְּאַרְצָן בְּעוֹדֵם פְּגִים וְכֵן נִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם בַּפ"ח מ'ה בְּרַכּוֹת שֶׁלֹּא פָּתַח רַק פִּגְיָן וְלֹא פָּתַח דְּאִפִּילוּ כְּמָרוֹן בְּאַרְצָן וְנִתְבְּשְׁלוּ נְמִי לֹא מְבָרַךְ רַק שֶׁהַפֵּל דְּמִשְׁמַע דְּבִנְתְּבְּשְׁלוּ בְּאַרְצָן פִּינּוֹן שֶׁחֵיבִין בְּמַעֲשֵׁר מְבָרַךְ עֲלֵיהֶּן נְמִי בַּפ"ע וְאֶפְשָׁר נְמִי לוֹמַר בְּהִפּוּף דְּבָרְכָה עַדִּיפָא אַף מַמַּעֲשֵׁר וְכַפְשָׁטָא דְּסוּגְיָין וְאִפִּי' הָאֵין זֶה סוֹתֵר לְמ"ש לַעֲלִיל דְּוּוּקָא לַעֲנָן גָּמַר פְּרִי הוּא דְּמְדַמְיָן בְּרַכָּה לְמַעֲשֵׁר אֲבָל לַעֲנָן נּוֹבְלוֹת פִּינּוֹן שֶׁנִּתְבְּשְׁלוּ בְּאַרְצָן שֶׁפִּיר חֵיבִין בְּמַעֲשֵׁר דְּלֹא נּוֹכַל לְהַפְּקִיעַ חוֹבַת מַעֲשֵׁר לְגַמְרֵי אֲבָל לַעֲנָן בְּרַכָּה פִּינּוֹן דְּסוּף סוּף קְמַבְרָךְ עֲלֵיהֶּוּ וְאֵינוּ נִהְנֶה מִהַעוּה"ז בְּלֹא בְּרַכָּה וְאֵין נ"מ רַק אֵי מְבָרַךְ שֶׁהַפֵּל אוֹ בַּפ"ע לַעֲוֹלָם קָפִידֵינוּ דְּלֹא מְבָרַךְ בַּפ"ע רַק הִכִּי שֶׁאֲכָלוּ כָּפִי שֶׁהוּא הַדְּרָךְ לְאֹכְלוֹ וְכָפִי שֶׁהִיָּה עֵיקַר גְּטִיעָתוֹ לְכֹף דְּהֵינּוּ שֶׁיִּתְבְּשְׁלוּ בְּאֵילָן אֲבָל בְּבוֹשְׁלֵי כְּמָרָא פִּינּוֹן שֶׁנֶּפְלוּ מִן הָאֵילָן ע"י סִיבָּה אַף שֶׁנִּתְבְּשְׁלוּ בְּמָה שֶׁהִנִּיחוֹן בְּכּוֹמֵר בְּאַרְצָן מ"מ פִּינּוֹן דֵּאֵין עֵיקַר גְּטִיעָתוֹ לְכֹף לֹא מְבָרַךְ עֲלֵיהֶּוּ רַק שֶׁהַפֵּל וְדְּמִיָּא לְפִירוֹת שֶׁדְּרָכּוֹן לְאֹכְלוֹ מְבוֹשְׁלִים דְּכִשְׁהֶם חֵיִים לֹא מְבָרַךְ עֲלֵיהֶּוּ רַק שֶׁהַפֵּל אַף שֶׁנּוֹדְאֵי חֵיבִין בְּמַעֲשֵׁר בְּעוֹדֵם חֵיִין וְעַדִּין צ"ע בְּזֶה: וְהַטּוֹר בְּסִימָן ר"ד פָּתַח וְעַל הַנּוֹבְלוֹת וְהֵן מִין תְּמָרִים שֶׁאֵינָם מִתְבְּשְׁלִין עַל הָאֵילָן כּו' מְבָרַךְ שֶׁהַפֵּל

וּדְבָרָיו הֵם דְּבָרֵי הַר"שׁ בְּמַס' דְּמַאי שְׁפָתַי וְז"ל יֵשׁ מְפָרְשִׁים שְׂאִין מִתְבַּשְׁלִין בְּאֵילָן אֶלָּא תּוֹלְשֵׁן וְעוֹשֶׂה אוֹתָן כְּוָמֵר בְּאַרְצָא וּמִתְבַּשְׁלִין וְכֵן כְּתֹב הָרַא"שׁ בְּה' עֲרֵלָה וּבְכַפִּי הַמְשַׁנָּה בְּמַס' עֲרֵלָה וּמִהִידוּעַ דְּהַטוּר דְּרַכּוּ לְהִיּוֹת גְּמֻשָׁה תְּמִיד אַחַר שְׂיִטַת אָבִיו הָרַא"שׁ וְזֶהוּ עֲצָמוּ פְּוֹנָת רַבִּינוּ יְרוּחָם שְׁהִבִּיא הַב"י בְּסִי' ר"ב וּבְחֻמָּם הַשִּׁיג עָלָיו מִפִּי רַש"י דְּשִׁיטָתוֹ הוּא כְּשִׂיטַת הַר"שׁ וְהָרַא"שׁ כִּי גַם הוּא הָיָה מִתְלַמְּדֵי הָרַא"שׁ: וְהִנֵּה דַקְדָּקוֹ בְּדְבָרֵיהֶם לּוֹמֵר שֶׁהוּא מִיֵּן תְּמָרִים כּו' וְלֹא כְּתִבּוּ דְּמִיָּרֵי שְׁתַּלְשֵׁן קוֹנָם בִּישׁוּלָן מִשׁוּם דְּאֲזַלֵּי לְשִׁיטָתָם שְׁפָסְקוּ דְּכָל הָאֵילָנוֹת מְשִׁיזְצִיאוּ מְבַרְכִינוּ עַלֵּיהוּ בַּפּה"ע לְכָה הִנְכַרְחוּ לְפָרֵשׁ דְּמִיָּרֵי בְּמִין תְּמָרִים שְׂאִינָם מִתְבַּשְׁלִין לְעוֹלָם עַל הָאֵילָן.

אֶלָּא שְׂיֵשׁ לוֹ לְהַתְלַמֵּד בְּדְבָרֵיהֶם הַקְדוּשִׁים דְּאֲדַרְבֵּה אֶפְכָא מְסַתְבְּרָא דְּאִם כָּל אוֹתוֹ הַמִּין כְּהָ אִמַּאי לֹא יִבְרַךְ עַלֵּיהוּ בַּפּה"ע וְכִי בְּשִׁבִיל שְׂיֵשׁ תְּמָרִים טוֹבִים מִהֵן לֹא יִבְרַךְ עַלֵּיהוּ בַּפּה"ע הָא עֵינָר נְטִיעָתָן הָיָה לְכָה וְזֶהוּ גְּמַר פְּרִיָּין וְלָמָּה לֹא יִבְרַךְ עַלֵּיהוּ בַּפּה"ע.

וּבְשִׁלְמָא בְּפִירוֹת שְׁדַרְכֵן לְהַתְבַּשֵּׁל נְעֻדִין לֹא נִתְבַּשְׁלוּ שְׁפִיר אִיכָא לְמִימַר פִּינּוּ דְּאִין עֵינָר נְטִיעָתָן לְכָה לְאַכּוֹל מִהֵן בְּעוֹד שְׁלֹא נִתְבַּשְׁלוּ לֹא מְבַרְכִינוּ רַק שֶׁהַכֵּל וְהוּי פְּפִירוֹת שְׁדַרְכֵן לְאַוְכְלוּ מְבוֹשְׁלִין דְּכֻשָׁהּ חֵיין לֹא מְבַרַךְ רַק שֶׁהַנ"ב אֶבֶל אֵלּוּ פִּינּוּ שְׁזֵהוּ גְּמַר פְּרִיָּין וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהִיּוֹת טוֹבִים מִמָּה שְׁהֵם עָתָה וְעֵינָר נְטִיעַת הָאֵילָן הוּא בְּשִׁבִיל זֶה וְא"כ אִמַּאי לֹא יִבְרַךְ בַּפּה"ע אִטּוּ תְּפוּחֵי יַעַר לֹא יִבְרַךְ עַלֵּיהוּ בַּפּה"ע בְּשִׁבִיל שְׁתְּפוּחֵי גִינָה טוֹבִים מִהֵם וְצ"ג.

אִם לֹא שְׁנַאֲמַר דְּמִיָּרֵי קוֹנָם שְׁפָמָרן בְּאַרְצָא דְּעֻדִין אִינָם רְאוּיִים לְאַכִּילָה אַף מְלִשׁוֹנָם לֹא מְשַׁמַּע הָכִי דְּכָל כַּה"ג הָיָה לְפָרוּשֵׁי וּמְחַנּוֹרְתָא כְּשִׂיטַת הַרְמַב"ם וּבְכַרְט דְּסוּגֵיָא דְּהִירוּשְׁלָמֵי מוֹכַחַת פְּוֹנָתִי וְכַדְכַתִּיבְנָא וְעֵיין הֵיטֵב בְּזֵה: וְדַע דְּהַרְבֵּה מִן גְּדוּלֵי הָאֲחֻרוּנִים נָטוּ בְּסוּגֵיָא זֹו מְדַרְךָ הַפְּשוּט מְהַרְש"ל כְּתֹב בְּזֵה דְּבָרִים שְׁלֹא עֲמַדְתִּי עַל סוּף דְּעָתוֹ כְּלָל וְהַט"ז כְּתֹב בְּזֵה דְּבָרִים תְּמוּהִים מְאֹד גַּם הַגָּר"א בְּבִיאוּרֵיו לִי"ד ס' רצ"ד ס"ק ט' כְּתֹב עַל הַרְמַב"ם וְז"ל אֶלָּא שְׁפִי נּוֹבְלוֹת תְּמָרֵי דְּזִיקָא וּדְבָרָיו צ"ע עכ"ל וְהָא לִיתָא וְכַדְכַתִּיבְנָא דְּהַרְמַב"ם מְפָרֵשׁ כֵּן בְּבוֹשְׁלֵי כְּמָרָא וְלֹא בְּתְמָרֵי דְּזִיקָא וְנִלְאִיתִי לְהַאֲרִיךְ בְּזֵה וּלְבָאֵר סְתִירַת דְּבָרֵיהֶם וְהַרְוֵצָה לְעַמּוּד עַל זֶה יְעֵיין בְּדְבָרֵיהֶם וְאַח"כּ יְעֵיין בְּמָה שְׁכַתְּבֵנו וְיִרְאֶה סְתִירַת כָּל דְּבָרֵיהֶם: דָּף מֵא גמ' אֶבֶל בְּשְׂאִין בְּרַכּוּתֵיהֶן שְׁוֹת ד"ה מְבַרַךְ ע"ז וְחֹזֵר וּמְבַרַךְ ע"ז.

הַתּוֹס' הַבִּינוּ בְּפִירֵשׁ"י וְכֵן פִּירֵשׁוּ גַם הֵם דְּהָא דְּאֶמְרִינוּ מְבַרַךְ עַל זֶה הֵינּוּ עַל אוֹתוֹ הִידוּעַ וּלְכָה כְּתִבּוּ דְּאוֹתוֹ הִידוּעַ שְׁפָוֹן עוֹלָא הוּא הַחֲבִיב וּכְאִילוּ אָמַר בְּהַדְיָא דְּבָרֵי הַכֵּל מְבַרַךְ עַל הַחֲבִיב וְאִיכָא לְפָרוּשֵׁי נְמִי בְּהַיְפּוּף דְּזֵה דְּקָאֲמַר עוֹלָא הֵינּוּ מִין ז' מ"מ כְּתִבּוּ דְּטַפְיִמְסַתְבַּר לְפָרוּשֵׁי דִּיחִיד מוֹדָה לְרַבִּים מְלַפְרֵשׁ בְּהַיְפּוּף.

וְהָא דְּקָאֲמַר וְחֹזֵר וּמְבַרַךְ ע"ז אַף דְּלִפִּי פִירוּשׁ זֶה ה"ל לְמִימַר וְאַח"כּ מְבַרַךְ ע"ז פִּינּוּ דְּעֵינָר מִימָרָא דְּעוֹלָא אֲתִי לְאַשְׁמְעִינוּ שְׁיִבְרַךְ עַל הַחֲבִיב תְּחִלָּה וְאַח"כּ עַל שְׂאִינוֹ חֲבִיב כְּבָר כְּתֹב בְּתַר"י (שְׁגַם הוּא ס"ל כְּשִׂיטַת הַתּוֹס') דְּעוֹלָא תְּרַתִּי אֲתִי לְאַשְׁמוּעִינוּ חֲדָא דְּבָאִין בְּרַכּוּתֵיהֶן שְׁוֹת כ"ע מוֹדוֹ דְּמְבַרַךְ עַל הַחֲבִיב תְּחִלָּה וְעוֹד אֲתִי לְאַשְׁמוּעִינוּ דְּבַפּה"א אִינָה פּוֹטְרַת בַּפּה"ע בְּשְׁנֵי מֵינִים כַּמ"ש רַש"י וּלְכָה קָאֲמַר וְחֹזֵר וּמְבַרַךְ ע"ז וְלֹא קָאֲמַר וְאַח"כּ לְאַשְׁמוּעִינוּ נְמִי הָא דִּינָא דְּכ' רַש"י.

וכן צריך לומר דגם התוס' והרא"ש מפרשי פו ומלבד הך דיוקא דנחזור נמי צריך לומר
פן דעולא תרתי קאמי לאשמועינן דאל"כ לא יתיישב הא דמקשה מצנן וזית וכמו
שיתבאר לקמן א"ה והקשו ע"ז בתוס' ורא"ש ותר"י וא"ת הא לעיל בעובדא דתלמידי
דב"ק אמרינן דבפה"א קודמת לשהפל לפי שהיא מבוררת טפי וה"נ תקדים ברפת
בפה"ע לבפה"א לפי שהיא מבוררת טפי וא"כ איך קאמר עולא דד"ה מברך על התביב
דמשמע דאם בפה"א תביב ליה יברך בפה"א מקודם ותימצו דטפי עדיף ברפת בפה"א
משהפל ממה דעדיפא בפה"ע מבפה"א.

והנה הרא"ש ותר"י דחו מחמת זה פסק בה"ג דפסק דבפה"ע קודם לבפה"א והתוס'
כתבו דפסק בה"ג הוא לפי המסקנא ע"ש בתוס' ונראה דדעת הרא"ש ותר"י הוא דברכה
מבוררת טפי עדיפא מחביב לרבנן וממין ז' לר' יהודה וילפי לה שפיר מסוגיא דלעיל
דהא בדליפא מין ז' ודאי דחביב עדיף לכ"ע ואפ"ה קאמרינן התם דברכה מבוררת עדיפא
טפי מחביב וא"כ הוא הדין דקודמת למין ז' לר"י וא"כ ליפא לאוקמי לסוגיא דלעיל
כמ"ד דאמר לקמן דפליגי אף באין ברכותיהן שוות דהא משמע דפליגי באותה פלוגתא
עצמה דפליגו בברכותיהן שוות דלרבנן חביב עדיף ולר"י מין ז' עדיף ובאין ברכותיהן
שוות ודאי דחד מינייהו הוי ברכה מבוררת ואפ"ה קאמר הך מ"ד דלרבנן חביב עדיף
ולר"י מין ז' עדיף ולא משגיחין כלל בברכה מבוררת וא"כ סוגיא דלעיל ודאי דלא אתיא
פה"ע מ"ד דפליגי באין ברכותיהן שוות וכעולא נמי לכאורה לא מצי אתיא דהא עולא
קאמר באין ברכותיהן שוות חביב קודם וסוגיא דלעיל סברה דברכה מבוררת קודמת
וא"כ סוגיא דלעיל אתיא דלא כמאן זהו עיקר קושיות הרא"ש ותר"י.

ומחמת קושיא זו הוכרחו לתרץ ולחלק בין בפה"א לשהפל דזה מקרי ברכה מבוררת
משא"כ בפה"ע לגבי בפה"א לא מקרי ברכה מבוררת ועולא לא קאמר דבאין ברכותיהן
שוות חביב קודם רק בבפה"ע ובפה"א דבהא הוא דאמרינן חביב קודם פיון שאין פאן
ברכה מבוררת אבל בפה"א ושהפל וכ"ש בפה"ע ושהפל בהא לא מיירי עולא כלל דבהא
אזלינן בתר ברכה מבוררת ולא בתר חביב וא"כ סוגיא דלעיל מצי אתי ככ"ע בין לעולא
בין לאותו מ"ד דפליגי באין ב"ש דעולא ואותו מ"ד תרנוניהו מיירי דבפה"ע ובפה"א
דאין פאן ברכה מבוררת ובהא הוא דנחלקו דעולא סבר פיון דאין ב"ש וגם אין פאן
ברכה מבוררת ד"ה חביב קודם ואותו מ"ד סבר דנחלקו בזה ר"י ורבנן דלר"י אף בזה
מין ז' קודם אבל בבפה"א ושהפל לא מיירי כלל ובהא שפיר מצי סברי תרנוניהו פסוגיא
דלעיל דברכה מבוררת עדיפא מחביב וה"ה ממין ז' לר"י ולא נחלקו בזה ר"י ורבנן כלל
רק כ"ע מודים דאזלינן בתר ברכה מבוררת וכיון שפן הך חילוקא דמחלקי התוס' בין
בפה"א לשהפל ובין בפה"ע לבפה"א הוא מוכרח גם לפי המסקנא ולכך דחאו הרא"ש
ותר"י דברי בה"ג מהלכה והתוס' שפתבו דדברי בה"ג הוא לפי המסקנא לכאורה אינם
מוכנים ויתבארו דבריהם א"ה בשיטת רש"י: ומעתה נבאר המשך הסוגיא לפי התוס'
וסייעתם דמאי דמקשה מצנן וזית דקסבר ת"ק דמברך על הצנן ופותר הזית עיקר
קושיות המקשה אינו רק לדין השני דאשמועינן עולא בהך דאמר ונחזור ומברך דכוננתו
בזה דבשני מינים אין ברפת בפה"א פותרת של עצ ע"ז מקשה דהא חזינן לרבנן דצנן
פותר את הזית אלמא דאפילו בב' מינים נמי בפה"א פותרת לבפה"ע אבל על הדין

הראשון דאָמַר באַין בְּרִכּוּתִיהֶן שׁוֹוֹת חֲבִיב קוֹדֶם לֹא קוֹשֵׁא דְאִימָא דְטַעֲמָא דְרַבְּנָן בְּאַמְתָּ
מְשׁוּם דְהַצְנָנִין חֲבִיב עָלֵיו וּלְכַף לִיכָא לְפָרוּשֵׁי הֵךְ קוֹשֵׁא רַב לְדִין הַשְּׁנַיִ.

וּמְשַׁנֵּי הַב"ע שְׁהַצְנָנִין עֵינְקֵר כּו' וּמְקַשָּׁה תּוּ אִי הֲכִי אִימָא סִפָּא ר"י אֹמֵר כּו' לִית לִי לִר'
יְהוּדָה כֹּל שְׁהוּא עֵינְקֵר כּו' וּכ"ת לִית לִי כּו' וְאַף דְמַצֵּי לְאַקְשׁוּנֵי בְקַצְרָה מְדַר"י לְדִין
הֲרֵאשׁוֹן דְּאִי נְמִי נִימָא דְר"י לִית לִי כֹּל שְׁהוּא עֵינְקֵר כּו' מ"מ תְּקַשָּׁה לְדִין הֲרֵאשׁוֹן דְּאֹמֵר
עוֹלָא בְּאִין בְּרִכּוּתִיהֶן שׁוֹוֹת מוֹדָה ר"י דְּאֶזְלִינָן בְּתַר חֲבִיב וְהָא חֲזִינָן הֲכָא דְר"י קְפִיד
אַמִּין ז' אַף בְּאִין בְּרִכּוּתִיהֶן שׁוֹוֹת מ"מ נִיחָא לִי לְהַמְקַשָּׁה לְחֻזַּק קוֹשֵׁייתוּ דְמַעֲיַקְרָא
שְׁהַתְחִיל לְהַקְשׁוֹת עַל הַדִּין הַשְּׁנַיִ וְאִי הָנִי מְקַשָּׁה בְּקַצְרָה מְדַר"י לֹא הָנִי רַב קוֹשֵׁא אַחֲרַת
לְדִין הֲרֵאשׁוֹן וְאִיהוּ בְּעֵי לְאוּכְחֵי דְקוֹשֵׁייתוּ דְמַעֲיַקְרָא שְׁהַקְשָׁה לְדִין הַשְּׁנַיִ קֹשָׁה לְכַף
קְאָמֵר הֵךְ וּכ"ת וּמַמִּילָא קוֹשֵׁא לְעוֹלָא בְּתַרְתִּי וְדו"ק (וּמְנוֹשֵׁב קוֹשֵׁיית מְהַרְשָׁ"א וְעֵינִין
שָׁם שְׁנַדְחַק בְּזָה): וְלַעֲנִין הֲלָכָה כְּתַבּוּ הַתּוֹס' דְּאִי גְרָסִינָן דְּאֹר"י אֲתִיָּא הָא דֹּא"ר יוֹסֵף כֹּל
הַמְּנַקְדָּם כּו' כֹּר' יְהוּדָה דְּנוֹקָא וּלְכַף בְּעֵינִין לְמַפְסַק כֹּר"י וְהֵינְנוּ מְשׁוּם דְּעֵינְקֵר מֵאִי דְחִידְשׁ
אוֹתוֹ מ"ד עַל עוֹלָא הוּא בְּדַר"י דְּעוֹלָא אָמֵר בְּאִיב"ש גַּם ר"י מוֹדָה דְּחֲבִיב קוֹדֶם וְאוֹתוֹ
מ"ד אָמֵר דְּגַם בְּאִיב"ש ס"ל לִר"י דְּמִין ז' עֲדִיף מְחֲבִיב וְע"ז מְקַשָּׁה אֶלָּא לְמ"ד בְּאִיב"ש
פְּלִיגִי בְּמֵאִי פְּלִיגִי.

וְצָרִיף לֹמֵר דְּעֵינְקֵר קוֹשֵׁיית הַגַּמ' דְּמַקְשָׁה בְּמֵאִי פְּלִיגִי הוּא מ"ט דְּר"י וּכְמ"ש הַתּוֹס' ד"ה
בְּמֵאִי פְּלִיגִי כְּלֹמֵר מ"ט דְּר"י ע"ש וּפִי' לְדַבְּרִיהֶם דְּהַסְבְּרָא פְּשׁוּטָה הוּא כְּמוֹ שְׁאָמֵר עוֹלָא
דְּבִשְׁלָמָא בְּבִרְכּוּתִיהֶן שׁוֹוֹת וְהָאֲחֻד נְפֻטֵר בְּבִרְכַּת חֲבִירוֹ בְּזָה שְׁפִיר סִבֵּר ר"י דְּמַבְרַךְ עַל
מִין ז' דְּנוֹקָא דְּגֵנְאִי הוּא לְמִין ז' שְׁיֵהֵן נְפֻטֵר בְּבִרְכָה אַחֲרַת שְׁהוּא שְׁלֵא מִין ז' אֶבֶל בְּאִין
בְּרִכּוּתִיהֶן שׁוֹוֹת פִּינּוֹן דְּבְעֵי לְבְרוּכֵי עַל שְׁנֵיהֶם וְאִין פֶּאֶן גְּנָאִי לְמִין ז' כֹּל מַמִּילָא הַסְבְּרָא
נוֹתְנָת דְּבְעֵי לְאַקְדוּמֵי הַחֲבִיב אֶבֶל לְמ"ד דְּגַם בְּאִין בְּרִכּוּתִיהֶן שׁוֹוֹת פְּלִיגִי קוֹשֵׁא מ"ט
דְּר"י וּמְשַׁנֵּי בְּלִהַקְדִּים.

וְרַצָּה לֹמֵר דְּלֹא אֲשַׁלָּא יְהִי נְפֻטֵר בְּבִרְכַּת חֲבִירוֹ לְחוּד קְפִיד ר"י אֶלָּא גַּם אַהֲקְדָּמָה קְפִיד
דְּכ"כ חֲשִׁיב לִי מִין ז' דְּבְעֵי גַּם לְאַקְדָּמִי בְּרִישָׁא אַף עַל הַחֲבִיב. וּלְפ"ז אִי גְרָסִינָן דֹּא"ר
יוֹסֵף וְקֵאִי לְרֵאָנִי אַדְלַעִיל מִינֵי ע"כ צ"ל דְּהֲכִי קְמַיְתִי רֵאִי דְר' יוֹסֵף אָמֵר כֹּל הַמְּנַקְדָּם
כּו' וְאַפִּי' בְּאִיב"ש דְּחֻטָּה וְגַפֵּן כּו' אִיב"ש וְאַפִּי' חֻטָּה קוֹדֶמַת וְא"כ ע"כ צ"ל דְּר"י מִיַּרְי
אַפִּי' בְּמַקּוֹם חֲבִיב דְּהָא זְהוּ עֵינְקֵר חִידוּשׁוֹ דְּאוֹתוֹ מ"ד דְּרַב יְהוּדָה אָמֵר אֲפִי' בְּמַקּוֹם חֲבִיב
וּבְאִיב"ש אֲפִי' מִין ז' קוֹדֶם וְעַלָּה קְמַיְתִי רֵאִי מְדַר"י ש"מ דְר' יוֹסֵף אָמֵר אֲפִי' בְּמַקּוֹם
חֲבִיב וְא"כ ר' יוֹסֵף לֹא אֲתִי רַב כְּרַבֵּי יְהוּדָה וּלְכַף שְׁפִיר כְּתַבּוּ הַתּוֹס' דְּאִי גְרָסִי דְּאֹר"י
אֲתִיָּא הֵךְ דְּר"י כֹּר' יְהוּדָה דְּנוֹקָא: וְדַע דְּלִפְנֵי הַתּוֹס' וְסִינְעָתָם דְּפְלוּגְתָא דְּעוֹלָא וְאוֹתוֹ מ"ד
אִינוּ רַב בְּבִרְכַּת בַּפֶּה"ע וּבַפֶּה"א דְּאִין פֶּאֶן בְּרַכָּה מְבִנְרַת לְפִי"ז אִי גְרָסִינָן דְּאָמֵר רַב
יוֹסֵף נְצַטְרַף לְפָרֵשׁ דְּחֻטָּה דְּקָרָא מִיַּרְי בְּכוֹסֵס הַחֻטָּה דְּבִרְכַּתוֹ בַּפֶּה"א דֹּא"כ אִין פֶּאֶן
רֵאִי כֹּל וְעֵינִין בְּזָה.

אַף כְּתַבּוּ הַתּוֹס' דְּה"ר שְׁמַעֲיָ גְרַס אָמֵר ר"י וְא"כ אִין פֶּאֶן רֵאִי כֹּל דְּהֲלָכָה כֹּר' יְהוּדָה
דְּאִיכָּא לְמִימֵר דְּרַב יוֹסֵף מִיַּרְי בְּשָׂאִין הָאֲחֻד חֲבִיב לֹא יוֹתֵר מְהַאֲחֵר וּמ"מ כְּתַבּוּ לְהוֹכִיחַ
דְּרַב יוֹסֵף מִיַּרְי אֲפִי' בְּמַקּוֹם חֲבִיב וְהָא דְר"ח וְרַב הַמְּנוּנָא דְּלִקְמָן ע"ש.

והרא"ש ותר"י פסקו ג"כ כר"י וצריף לומר דהא דפסקו כר' יהודה לאו היינו מפתח הך גירסא דאמר רב יוסף אלא מחמת הראי' השני' שהביאו התוס' מהא דר"ח ורב המנונא ובאמת בתר"י והרא"ש לא הביאו הך גירסא כלל רק הראי' מר"ח ורב המנונא דאי לפי אותה גירסא דאר"י הא פי היכי דאיכא ראי' מדרב יוסף דס"ל כר' יהודה דווקא הכי נמי איכא ראי' דס"ל פה מ"ד דבאיב"ש דהיינו בפה"ע ובפה"א נמי פליגי וא"כ הוי לן למפסק דבבפה"ע ובפה"א מין ז' עדיף והרא"ש ותר"י פסקו בזה פועולא (כל אחד לפי פירושו בדברי עולא וכמו שיתבאר לקמן אי"ה) אלא ע"כ צריף לומר דגם הרא"ש ותר"י גרסי אומר רב יוסף והא דפסקו כר' יהודה היינו מחמת הך ראי' שהביאו מר"ח ור"ה וקבו זה.

זהו שיטת תר"י והתוס' בפי' מימרא דעולא (אלא שלענין פסק בה"ג נחלקו וכמש"ל): והרא"ש ג"כ אזיל בשיטה זו אלא שנחלק בפי' מימרא דעולא דהתר"י והתוס' מפרשי דמברך ע"ז דאמר עולא היינו הקביב.

והרא"ש לא ניחא לי בהך פירושא כמו שהקשה ע"ז דא"כ ה"ל לעולא לפרש והקביב קודם לכה פירש הרא"ש דה"ק עולא מברך ע"ז כו' ר"ל שאין קפידא כלל בדבר לא בקביב ולא במין ז' (וההפך שבין פירוש הרא"ש לפי רש"י שאכתוב אי"ה לקמן דלפי רש"י עיקר מימרא דעולא הוא לאשמעינן דבשני מינים אין בפה"א פוטרת של עז ולפי"ז ממילא שוב אין פאן מחלוקת.

ולתרא"ש עיקר מימרא דעולא לומר מברך ע"ז רצה לומר שאין קפידא כלל בדבר לא בקביב ולא במין ז' ואגב אשמעינן במאי דאמר וחוזר ומברך ולא קאמר ואח"כ מברך אשמעינן נמי הך דינא דכ' רש"י דבב' מינים אין בפה"א פוטרת של עז אבל עיקר מימרא דעולא הוא דמברך על איזה מהן שיזמן לו ואין קפידא כלל בדבר איזה מהם קודם וזה) ומ"מ קשיא לי קושיות התוס' ותר"י דהך סוגיא דלעיל הוא דלא כמאן דכאותו מ"ד דמוקי באיב"ש לא מציי אתיא כמש"ל וכעולא נמי לא מציי אתיא דהא איהו אומר דאין קפידא כלל בדבר ומברך על איזה שיזמן א"כ הרי חזינו דלא קפיד על ברכה מבןרת לכה הנצרך גם הוא לחלק בין בפה"ע להאדמה ובין בפה"א לשהפל כמו דמחלקי התוס' ותר"י ויתר המשך הסוגיא יתפרש גם לתרא"ש כמו דפירשנו לדעת התוס' ותר"י: והתוספות דכתבו דפסק בה"ג אתיא שפיר לפי המסקנא דפליגי אף באיב"ש וקי"ל כר"י פוננתם בזה דאף דאותו מ"ד אומר דלר"י מין ז' עדיף באיב"ש ובאיב"ש הא נדאי חד מינייהו ברכה מבןרת מ"מ דעת התוס' בזה דלפי המסקנא לאותו מ"ד אמרינו דמעלה דמין ז' עדיף טפי מברכה מבןרת.

ולכה היכי דאיכא בהו מין ז' מין ז' עדיף מברכה מבןרת וסוגיא דלעיל דאמר דברכה מבןרת עדיף היינו משום דליכא בהו מין ז' ואתיא דווקא כר' יהודה דלרבנן הא אמרי לאותו מ"ד דקביב עדיף מברכה מבןרת רק לר"י דס"ל דמין ז' עדיף מחביב נוכל שפיר לומר פיון דלר"י אין מעלה כ"כ בקביב א"כ פי היכי דמין ז' קודם לחביב ה"נ בדליכא מין ז' ברכה מבןרת קודם לחביב וא"כ מציי אתיא סוגיא דהתם שפיר פאותו מ"ד דפליגי באיב"ש וכו' יהודה דקי"ל פנותי' ולא נצטרף לחלק בין בפה"ע להאדמה ובין בפה"א לשהפל ופסק בה"ג נמי מתוקם בדליכא מין ז' דאז בפה"א קודם כנלע"ד בכוננת התוס'.

אַבְל הָרָא"ש וְתַר"י לָא גִיחָא לִי בְשִׁנְיָא דְהַתּוּס' תְּדָא פִּינּוּ דְחֻזִּינוּ לְאוּתוּ מ"ד דְרַבְּנָן סְבָרִי דְחָבִיב עֲדִיף מִבְּרַכָּה מְבֻרְרָת א"כ מנ"ל דר"י פְּלִיג עֲלֵיהּוּ בְּהָא דְדַלְמָא לָא פְּלִיג רַק בְּמִין ז' דְהוּא עֲדִיף מִחָבִיב אַבְל מנ"ל דר"י ס"ל דְגַם בְּרַכָּה מְבֻרְרָת עֲדִיף מִחָבִיב דְהָא לָא חֻזִּינוּ בְּהוּ דְפְּלִיגִי בְּבְרַכָּה מְבֻרְרָת פְּלִל וְאִם אִיתָא דר"י ס"ל דב"מ גְּמִי עֲדִיף מִחָבִיב ה"ל לר"י וְרַבְּנָן לְמַפְלַג בְּבְרַכָּה מְבֻרְרָת כְּמוֹ דְפְּלִיגִי בְּמִין ז' וְא"כ הִדְרָא ק' לְדוּקְתָא דְסוּגְיָא דְהַתּוּס דְלָא כְּמָאן וְע"כ דצ"ל וְלַחֲלַק דְבַפְהָ"ע לְגַבֵּי בַפְהָ"א לָא מְקָרִי בְּרַכָּה מְבֻרְרָת וְדָלָא כְּבַה"ג.

וְעוּד דְעֵינְיָתִי בְּבַה"ג עֲצָמוּ וְכֵן הִבִּיא הַטּוֹר בְּשִׁמוּ וְהִנֵּה הוּא פָּסֵק לְהָא דִּינָא דְבַפְהָ"ע קוּדְמַת לְבַפְהָ"א אַפְּיָלוּ הִיכָא דְאִיכָא מִין ז' דצ"ל ה"ג שֵׁם וְהָא דְחַטָּה קוּדְמַת לְגַפְּנָן הִינּוּ דְעַבְדִּינְהוּ חָבִיבָא אַבְל כּוּסֵס הַחַטָּה דְבְּרַכְתּוּ בַפְהָ"א גִּפְּנָן וְתַאנְהָ דְבְּרַכְתּוּ בַפְהָ"ע קוּדְמַת הָרִי לְהִדְרָא דְאִף כְּנֶגֶד הַמְּוֹקְדָם בְּפִסְוִק פָּסֵק בַּה"ג דְבַפְהָ"ע קוּדְמָא וְא"כ אֲזַדָּא לִי תִּירוּץ הַתּוּס' מְפִל וְכָל וְלִכְּהָ הָרָא"ש וְתַר"י לָא גִיחָא לְהוּ בְּתִירוּצָם שֵׁל הַתּוּס' וּפְסוּקוּ דְלָא כְּבַה"ג: גְּמָצָא דְלְשִׁיטַת הַתַּר"י הִדִּין פִּן בְּבְרַכּוּתִיהֶן שְׁוֹת וְאִיכָא בְּהוּ מִין ז' מִין ז' קוּדְמָא כְּר"י וּבְדִלְיָא בְּהוּ מִין ז' חָבִיב קוּדְמָא וּבְאִין בְּרַכּוּתִיהֶן שְׁוֹת וְאִיכָא בִּינְיָהוּ בְּרַכָּה מְבֻרְרָת דְהִינּוּ בַפְהָ"א וְשִׁהַפֵּל וּמכ"ש בַּפְהָ"ע וְשִׁהַפֵּל וְדָאִי דְבַפְהָ"ע קוּדְמַת אִפִּי לְגַבֵּי מִין ז' דְבְּרַכָּה מְבֻרְרָת עֲדִיפָא טְפִי מִחָבִיב וּמִמִּין ז' וּבְאִין בְּרַכּוּתִיהֶן שְׁוֹת וְלִיכָא בִּינְיָהוּ בְּרַכָּה מְבֻרְרָת דְהִינּוּ בַפְהָ"ע וּבַפְהָ"א לְהַתַּר"י חָבִיב קוּדְמָא וְלְהָרָא"ש אִין בְּזַה קְפִידָא פְּלִל לָא בְּחָבִיב וְלָא בְּמִין ז' וְעַל אִיזָה מְהֵן שְׁיִזְדַּמְּן מְבַרְךָ בְּלִי שׁוּם קְפִידָא פְּלִל וְלְהַתּוּס' צ"ל דְמִין ז' עֲדִיף מִבְּרַכָּה מְבֻרְרָת וְהִיכָא דְאִיכָא מִין ז' בִּין שְׁבְרַכּוּתִיהֶן שְׁוֹת וּבִין שְׁבְרַכּוּתִיהֶן אִינָם שְׁוֹת מְבַרְךָ עַל מִין ז' וּבְדִלְיָא מִין ז' וּבְרַכּוּתִיהֶן אִינָם שְׁוֹת אִפִּי בַפְהָ"ע וּבַפְהָ"א גְּמִי בַפְהָ"ע קוּדְמָא.

אַף כְּבָר פְּתַבְתִּי דְתִירוּץ הַתּוּס' אִינוּ וְא"כ לִית כְּאֵן רַק ב' שִׁיטוֹת הַתַּר"י וְהָרָא"ש וְעֵינּוּ וּבְזַה יִתְבְּאַרוּ פֶּל דְבָרִי הַטּוֹר שְׁפַתְב בְּסִי רִי"א וְדַעַת ה"ר פְּרָץ שְׁהִבִּיא הַטּוֹר דְבְּרַכְתּוּ בַפְהָ"ג דֵּינּוּ קוּדְמָא לְתַמְרִים הִינּוּ גְּמִי מְשׁוּם דס"ל לְהַר"פ דְבְּרַכְתּוּ בַפְהָ"ג מְבֻרְרָת טְפִי מְבַרְכַת בַּפְהָ"ע וְכִינּוּ דְמְבֻרְרָת טְפִי קוּדְמַת לְכָל הַמְּוֹקְדָם בְּפִסְוִק וְעֵינּוּ בְּהַגְהוֹת מַהֲרַל"ח וְדָלָא כְּבַה"י דְנִתְקַשְׁוּהָ בְּזַה: וְהַמְּרַדְכִי כְּתַב דְבְּאִין בְּרַכּוּתִיהֶן שְׁוֹת גְּמִי מְקַדִּים מִין ז' וְנִרְאָה שֵׁם לְהִדְרָא מְדַבְּרִיו שְׁגַם הוּא מְפָרֵשׁ כְּפִי הַתּוּס' בְּדַעְוֵלָא וְדָלָא כְּמ"ש הַב"י דְאִיהוּ מְפָרֵשׁ בְּדַעְוֵלָא דְרַבְּנָן מוּדוּ לר"י וְהָא מְבַרְךָ ע"ז דְאָמַר עֲוֵלָא הִינּוּ מִין ז' הִקְפָּה מִפִּי הַתּוּס' וְתַר"י דְבְּהִדְרָא כְּתַב שֵׁם בְּרִישׁ דְבְּרִיו פְּהַתּוּס' אִף הַמְּרַדְכִי פּוּסֵק כְּהָא מ"ד דְאִף בְּאִין בְּרַכּוּתִיהֶן שְׁוֹת פְּלִיגִי וְלר"י מִין ז' עֲדִיף וְגָרִים דָא"ר יוֹסֵף וְלִכְּהָ פּוּסֵק דְמִין ז' תְּמִיד קוּדְמָא אִף בְּאִין בְּרַכּוּתִיהֶן שְׁוֹת וְדְבָרִי בַה"ג נִרְאָה דְהַמְּרַדְכִי מִינְשֵׁב לְהָ"ג כְּפְהַתּוּס' וּמוֹקִי לְהָ לְבַה"ג בְּאִין בְּהֵן מִין ז' דְנִקָּא וּבְהָא הוּא דְאִיכָא מַעֲלָה דְבְּרַכָּה מְבֻרְרָת.

אַבְל בְּאִיכָא מִין ז' לְעוֹלָם מִין ז' קוּדְמָא כְּנַלְע"ד פְּשוּט בְּדְבָרִי הַמְּרַדְכִי. אִף כְּבָר דְחִינוּ לְעִיל תִּירוּץ הַתּוּס' וּלפ"ז גַּם דְבָרִי הַמְּרַדְכִי בִּישׁוּב בַּה"ג דְחֻזִּיִּים וְעֵינּוּ: אִף טוּבָא יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּשִׁיטָה זוּ תְּדָא דְלְפִירוּשׁ תַּר"י וְהַתּוּס' דְעֲוֵלָא דְאָמַר מְבַרְךָ ע"ז הִינּוּ עַל הַחָבִיב דְוּוֹקָא הִי לֹאמַר פִּן בְּפִירוּשׁ מְבַרְךָ עַל הַחָבִיב וְאִיךָ אָמַר בְּסַתְּם מְבַרְךָ ע"ז פִּינּוּ דְאִיכָא לְפָרוּשֵׁי גְּמִי בְּהִפּוּף וְכְמוֹ שְׁהַקְשָׁה בְּרָא"ש וְגַם פִּי הָרָא"ש אִינוּ מִינְשֵׁב כ"כ דְאִיךָ מְשַׁמְע

בלישנא דמברך ע"ז דאין פאן קפינדא ונהכי ה"ל למימר אכל באין ברכותיהן שוות אין נ"מ בהקדמתן פלל.

ועוד מאי דמפרשי דעולא תרתי אתי לאשמועינן הוא ג"כ דחוק דיסתום דבריו כ"כ ואגב אורחא יהי אתי לאשמועינן עוד דין אחר בדיוק תיבה אחת. ועוד דמשמע ממאי דפריד לקמן אלא בשאין ברכותיהן שוות במאי פליגי ומשני דפליגי בלהקדים פלל דעד עתה לא הוי ידע פלל דאיפא שום מעלה בהקדמה באין ברכותיהן שוות.

ומ"ש התוס' ד"ה במאי פליגי פלומר מ"ט דר"י הוא דחוק דא"כ איך קאמר בסתם במאי פליגי וה"ל למפרך בהדיא מ"ט דר"י. ועוד מאי דמחלקי התוס' וסייעתם בין בפה"א לשהפל לבפה"ע ובפה"א הוא דחוק גדול דלמה לא יהי בפה"ע ברכה מבןררת לגבי בפה"א ומה סברא יש בזה לחלק ביניהם והוא פמלתא בלא טעמא פלל ועוד דאנה נזכר בדברי עולא דמיירי בבפה"ע ובפה"א דווקא הא סתמא קאמר אין ברכותיהן שוות ויש בכלל זה גם בפה"א ושהפל או בפה"ע ושהפל וזהו לדעת קושיא עצומה על שיטה זו ועוד כמה דוחקים בסוגיין ונלאיתי להאריך בהן: אף באמת המדייק בלשון רש"י יראה דמעולם לא פנון רש"י למ"ש התוס' וקרא"ש בשמו רק דכוננת רש"י הוא דעולא לא הוי ידע דאיפא שום מעלה בלהקדים באין ברכותיהן שוות דכיון שאין האחד פוטר חבירו בברכתו ומחויב לברך על שתייהן אין פאן שום מעלה בהקדמתו ודווקא בברכותיהן שוות דברכה אחת פוטרתן בהא הוא דאיפא מעלה בחביב ובמין ז' למר פדאית לי' ולמר פדאית לי' דיברך על האחד ויפטר השני בברכתו ונהכי דייקא לישנא דמתניתין דלא תני עליו הוא מברך תחלה רק סתם עליו הוא מברך דמשמע עליו הוא מברך ופוטר את חבירו אכל באין ברכותיהן שוות אין פאן שום מעלה לא בחביב ולא במין ז' וזה הי' סברא פשוטה לעולא ולא אצטריף לאשמועינן הך מלתא פלל רק עיקר מימרא דעולא אתי לאשמועינן דאיב"ש דהיינו בפה"ע ובפה"א או בפה"א ושהפל דאחת מהן ברכה פללית ואחת ברכה פרטיית אין הברכה פללית פוטרת את הפרטיות בשני מינים דדווקא בחד מין וטעה הוא דתנן בירך על בפה"ע כו' אכל בשני מינים אין האחד פוטר חבירו וזהו דקאמר עולא אכל באין ברכותיהן שוות ד"ה מברך ע"ז וחוזר ומברך ע"ז ר"ל לעולם מברך שמים ואף דברכה אחת מהן פללית אינה פוטרת חבירו וכיון שפן ממילא אין פאן שום מעלה לא במין ז' ולא בחביב ושוב אין שייך בזה פלוגתא דר"י ורבנן פלל וזהו דדקדק רש"י בלשוננו אכל בשאיב"ש אין ברכה אחת פוטרתו ושוב אין פאן מחלוקת עכ"ל הרי להדיא דכונן למש"כ ודו"ק.

ומש"כ רש"י ואע"ג כו' אינה קושיא בפ"ע כמו שהבינו התוס' שפכתבו והקשה רש"י כו' רק דרש"י כתב פן לפרש מימרא דעולא דזהו עיקר חידושא דאתי עולא לאשמועינן דאע"ג דתנן בירך על בפה"א כו' יצא זהו דווקא בחד מינא כו' אכל בב' מינים צריף לברך שמים וממילא דאין פאן פלוגתא פלל דר"י ורבנן דעולא הוי סבר לסברא פשוטה דאין בזה מעלה פלל בלהקדים ומעתה אתי שפיר לישנא דגמ' דפריד לקמן למ"ד בשאיב"ש נמי מחלוקת במאי פליגי משום דלא ידע אפתי דאיפא שום מעלה בהקדמה היכי דאיב"ש והתמצן הוא דחידוש לו הך סברא דאיפא מעלה בהקדמה אף באיב"ש ומביא ע"ז ראי' מדרב יוסף דאמר ר' יוסף פל המוקדם כו' ש"מ דאיפא מעלה בהקדמה

אף באיב"ש דהא חטא וגפן אין ברכותיהן שוות ואפ"ה קאמר ר' יוסף דצריף להקדים חטא לגפן וכיון דחזינו מדר' יוסף דאיכא מעלה בהקדמה גרידא אף באיב"ש א"כ שפיר שניף למימר דרבנן ור"י פליגי גם באיב"ש.

ולפי' זה מיושבים כל הקושיות שהקשינו לשיטת התוס' והרא"ש ולא נצטרף לחלק עוד בין בפה"ע לבפה"א ובין בפה"א לשהכלל פדמחלקו התוס' וסייעתם דסוגיא דלעיל שפיר מצי אתיא פולא פיון דעולא לא מייירי כלל בהקדמה ולא אמר שיקדים החביב כפי' התוס' גם לא אמר דאין קפידא כלל בהקדמה וכפי' הרא"ש רק דעיקר חידושא דאתי לאשמועינן דצריף לברך שמים בשני מינים וממילא משתמע דלא שייכא בזה פלוגתא דר"י ורבנן דאין פאן עוד מעלה לא בחביב ולא במין ז אבל הא מצינו שפיר למימר אליבא דעולא דהמעלה באיב"ש הוא ברכה מבונרת רק דעולא לא מייירי כלל מדין הקדמה רק אשמועינן דצריף לברך שמים ולא שניף בזה פלוגתא דר"י ורבנן אבל הא איכא שפיר למימר דהמעלה באיב"ש היא ברכה מבונרת והבן זה.

וכיון דסוגיא דהתם מצי אתיא שפיר פולא אין צריף עוד להו סברא דכתבו התוס' דבפה"ע לגבי פה"א לא מקרי ברכה מבונרת כנלע"ד פשוט בכוננת רש"י: ומעתה נבאר יתר המשך הסוגיא לפירוש"י דהמקשה הקשה מצנן וזית דמברך על הצנן ופותר את הזית ש"מ דגם בשני מינים נמי איתא להו דינא דביבך על פה"ע בפה"א יצא ודלא פולא וכיון שפן גם בזה שניף שפיר פלוגתא דר"י ורבנן דרבנן סברי מברך על הצנן ומייירי דצנן חביב לי' לכו עליו הוא מברך ופותר הזית כמו בברכותיהן שוות ור"י ס"ל דמברך על הזית מפנישהוא מין ז.

ואף דבברכת הזית אין פותר הצנן וא"כ לכאורה תקשה לר"י מה מעלה יש בהקדמת הזית פיון דאפתי לא דעינן מסברת להקדים מ"מ לר"י אין סברא שיהי' הזית שהוא מין ז נפטר בברכת האחר שאינו מין ז דגנאי הוא למין ז ש'פטר בברכת חבירו שאינו מין ז ולכו בברכותיהן שוות קאמר ר"י מברך על מין ז נמי מחמת הו סברא גופא שלא יפטר בברכת שלא ממין ז' וה"נ דכונתו' בצנן וזית ס"ל לר"י דמברך על הזית כי היכי דלא לפטר בברכת הצנן שאינו מין ז פן הי' סברת המקשה בטעם פלוגתתו דר"י ורבנן ולא מקשה רק מדרבנן משום דמדרבנן לחוד קשיא נמי אעיקרא דדינא דעולא [ולשיטת התוס' דהקושיא מדרבנן אינו רק על דין השני דעולא ועל דין הראשון לא קשיא מדרבנן מידי רק מדר"י א"כ קשה דהי' לו להמקשה להביא גם פלוגתא דר"י בקושיותו כי היכי דתקשה לשני הדינים דעולא ולפי פירוש"י אתי שפיר ודו"ק].

ומשני הב"ע שהצנן עיקר ומקשה תו אי הכי מ"ט דר"י לית לי' כל שהוא עיקר כו' וכ"ת לית לי' כו' ואף דבלא הו וכ"ת נמי הוי מצי לאקשוני מדר"י דאף אם נאמר דר"י לית לי' כל שהוא עיקר כו' ובעי לברוכי על כל אחד בפ"ע מ"מ תקשה מאי מעלה איכא בהקדמת הזית פיון דאיב"ש ובעי לברוכי שמים א"כ אין פאן שום מעלה כלל בהקדמה לפי סברת עולא ונאן חזינו בדר"י דאפ"ה אית לי' מעלה בהקדמת הזית מ"מ י"ל דמדר"י לא הוי מצי לאוכחי רק דאיכא מעלה בהקדמה אף שאין האחד נפטר בברכת חבירו והמקשה בעי לאקשוני על עיקר מימרא דעולא דאמר דבב' מינים אין האחד פותר חבירו לכו קאמר הו וכ"ת לאוכחי מדר"י דת"ק לא איירי בעיקר וטפל ואפ"ה נפטר הזית

בברכת הצנון ש"מ דבב' מינים נמי איתא להך דינא דמתניתין בירך על בפה"א כו' ודלא
פעולא (ומינושב קושיות מהרש"א ודו"ק).

[ואף דאמרינן דאפתי לא הוי ידעינן כלל מסברת להקדים היכא דצריך לברך על שתיהן
וא"כ גם מדר"י הוי מצי לאוכחי מדקאמר דמברך על הוי"ת ש"מ דהצנון פוטר דאל"כ
למה קפיד ר"י לברך על הוי"ת תחלה הא פינון שאינו נפטר בברכת הצנון אין שום מעלה
בהקדמתו.

מ"מ מדר"י לא נשמע פן רק מדיוקא לכה ניחא לי' טפי למפרך מדברנן דמפורש
בדבריהם פן. ועוד דאף דאפתי לא הוי סבירא לן סברת להקדים לאמת מ"מ הוי חייש
דלמא מצי לדחויי פן ולומר דעיקר מימרא דעולא אפתי לא מפרך לכה פריה מדברנן
דלא מצי למדחי קושיותו כלל ועוד יש ליישב באופן אחר ולא חפצתי להאריך בזה מפני
שהוא דרך פלפול ועכ"פ סוגיא דשמעתין מינושב לפירש"י בלי שום גמגום: וילענן הלכה
דברי רש"י סתומים דאף דהתוס' כתבו דלפי מאי דגרסי' דא"ר יוסף א"כ ר' יהודה פרב
יוסף ס"ל ולכה בעינן למפסק כר"י משום דמימרא דרב יוסף הלכתא היא וכל אמוראי
בתראי פרב יוסף ס"ל ראי' זו אינה רק לפי התוס' דעיקר חידושו של אותו מ"ד דאמר
באיב"ש מחלוקת אינו רק בדר"י וכמש"ל ולפ"ז אם נגרס דא"ר יוסף ע"כ צ"ל דרב
יוסף מיירי גם היכא דאיכא חביב דאל"כ אין פאן ראי' כלל וכמש"כ לעיל באריכות אבל
לפי מאי דביארנו בשיטת רש"י דעד עתה לא הוי ידעינן כלל דאיכא שום מעלה בהקדמה
באיב"ש לא בחביב ולא במין ז' א"כ ה"ר"א דמביא מדרב יוסף אינה רק דאיכא מעלה
בהקדמה אף באיב"ש וא"כ אף אם נאמר דרב יוסף מיירי בששניהם שנויים לו בחביבות
ובהא הוא דאמר כל המוקדם כו' מ"מ מייתי שפיר ראי' מדרב יוסף דעכ"פ איכא מעלה
בהקדמה אף באיב"ש וא"כ אין פאן ראי' כלל מהך גירסא דהלכה כר"י [וכן נראה קצת
מדקדוק לשון רש"י שכ' ורבנן לית להו דרב יוסף במקום חביב משמע דבלא חביב
שפיר אית להו הא דרב יוסף נאפשר לדייק איכא מלשון רש"י ועיין].

גם ה"ר"א השגי' שהביאו התוס' ורא"ש מהא דרב חסדא ורב המנונא יש לדין בה וכו'
שאכתוב אי"ה לקמן בשיטת הרמב"ם לכה דברי רש"י אין בהם הכרע היאך הוא דעתו
לפסק הלכה: אמנם הבה"ג דגם איהו מפרש כפי רש"י וכו' שיתבאר אי"ה פסק להדיא
כר' יהודה דבברכותיהן שוות מין ז' עדיף ובאין ברכותיהן שוות פסק דברכה מבונרת
עדיף אפי' ממין ז' וברכת בפה"ע לגבי בפה"א נמי מקרי מבונרת וכו' שהבאתי דבריו
לעיל וצ"ל דמ"ש שפסק כר"י הוא מחמת ה"ר"א שני של התוס' מר"ח ור"ה וכו'
שהרא"ש ותר"י לא כתבו רק ראי' זו וגם לא גרס דאמר רב יוסף כו' רק אמר רב יוסף
(וכבר כתבתי לעיל דגם הרא"ש ותר"י לא גרסי להך גירסא) וא"כ אין פאן ראי' מרב
יוסף להך מ"ד דפליגי אף באיב"ש דלאותו מ"ד ודאי דאין שום מעלה בברכה מבונרת
וכמש"ל בשיטת התוס' והרא"ש באריכות.

וכן צ"ל גם לפי פירש"י דלאותו מ"ד אין מעלה בברכה מבונרת דבזה אין חילוק בין
פי' תר"י והרא"ש לפי רש"י רק פינון דמדרב יוסף אין ראי' לאותו מ"ד לכה פסק בה"ג
פעולא משום דאותו מ"ד הוי יחיד במקום שנים והלכה פרבים ובדעולא מפרש כפירש"י
דלא מיירי כלל לענין הקדמה וסוגיא דלעיל אתיא פעולא דווקא ולא פאותו מ"ד ולכה

פסק שפיר דבאיב"ש בְּרָכָה מְבוֹרַחַת קוֹדֵם אפ"י לְמִין ז' מְשׁוּם דְּעוֹלָא קְאָמַר הָכִי דבאיב"ש אין מעלה לא בחביב ולא במין ז' רק דהמעלה היא בְּרָכָה מְבוֹרַחַת וּפְסַק נְמִי דבפה"ע לגבי בפה"א מקרי בְּרָכָה מְבוֹרַחַת מְשׁוּם דְּלִפִּי פִירֶשׁ"י אין שום הֶכְרַח המְכַרִּיחֵנוּ לְחַלֵּק בֵּין בִּפְה"ע לְבִפְה"א וּבֵין בִּפְה"א לְשֶׁהִפֵּל וּכְמַש"ל בְּשִׁטַּת רַש"י.

וכינן שאין שום הֶכְרַח לְחַלֵּק בֵּזֶה מִמִּילָא מְסַבְרָא בְּנֻדָּאי דְּגַם בִּפְה"ע מְקַרִּי בְּרָכָה מְבוֹרַחַת. וּמַעֲתָה מִיְּשׁוּבִים דְּבָרֵי בַה"ג וְלֹא קִשְׁיָה עָלָיו כְּלוּם מִמָּה שֶׁהִקְשׁוּ עָלָיו הַתְּר"י וְהָרָא"ש וְעַיִן בְּרָא"ש שְׁגַם הוּא הִרְגִּישׁ בְּתִירוּץ זֶה שֶׁפְּתַבְּנוּ לְשִׁטַּת בַּה"ג שֶׁפְּתַב עַל דְּבָרֵי בַה"ג וְנ"ל וְלִדְיָדִי' הָא דְאָמַר עוֹלָא אֲבָל בְּאִיב"ש ד"ה כו' לֹא בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּין הַקְּדָמָה כְּלָל שְׁאִין הָאֲחָד פּוֹטֵר אֶת חֲבִירוֹ וְלִישְׁנָא לֹא מִשְׁמַע הָכִי כו' הָרִי דְהִרְגִּישׁ בְּמַש"כ רַק שְׁלֹא [בָּא] לְדַקְדָּק בְּשִׁטָּה זו וְלִקְדָּח כְּתַב וְלִישְׁנָא לֹא מִשְׁמַע הָכִי אֲבָל לְפִי מָה שֶׁעֲמַדְנוּ ת"ל עַל בִּירוּר שִׁטָּה זוּ הִיא הַשִּׁטָּה הַנְּכֹונָה וְהַמְחַנְנֶת בְּשִׁטְתֵּינּוּ וְדו"ק וּבְפֶרֶט דְּבַה"ג אֲשֶׁר עָלָיו כְּתִבּוּ הַפּוֹסְקִים דְּדְבָרֵי דְּבָרֵי קְבֵלָה קָאִי נְמִי בְּהָךְ שִׁטְתָּא: וְנִרְאֶה דְּגַם הֶרְמֵב"ם קְמַפְרֶשׁ לְסוּגְיָא דְּשִׁמְעֵתִין פְּרַש"י אֲלֵא שְׁפּוֹסֵק כְּחֻכְמִים וְנ"ל הֶרְמֵב"ם בַּפ"ת מֵה'בְּרָכוֹת הִי"ג הִיוּ לְפָנָיו מִיָּנִין הִרְבֵּה אִם הִיוּ בְּרָכוֹתֵיהֶן שׁוֹתֵת מְבָרַךְ עַל א' מִהֶן וּפּוֹטֵר הַשְּׂאָר וְאִם אִיב"ש מְבָרַךְ עַל כָּל אַחַת מִהֶן בְּרָכָה הִרְאוּ' לוֹ וְאִיזָה מִהֶם שִׁירְצָה לְהַקְדִּים מְקַדִּים וְאִם אִינוּ רוֹצֵה בֵּזֶה יוֹתֵר מְבֻזָּה אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶן א' מִז' הַמִּינִים עָלָיו הוּא מְבָרַךְ תַּחֲלָה וְכָל הַקּוֹדֵם בְּפּוֹסֵק קוֹדֵם בְּבְרָכָה כו' עכ"ל.

והכ"מ בִּיָּאָר דְּבָרֵי דְּפּוֹסֵק הִלְכָה כְּחֻכְמִים דְּלַעוֹלָם חָבִיב עֲדִיף אפ"י נְגַד מִין ז' וּמַש"כ בְּרִישׁ דְּבָרֵי דְּבַב"ש מְבָרַךְ עַל א' מִהֶן וּפּוֹטֵר הַשְּׂאָר וְאִם אִיב"ש מְבָרַךְ עַל כָּל אַחַת בְּרָכָה הִרְאוּ' לוֹ לֹא לַעֲנִין הַקְּדָמָה קְאָמַר אֲלֵא דְּבַב"ש יְבָרַךְ עַל א' כו' וְלֹא יִרְבֶּה בְּבְרָכוֹת שְׁלֹא לְצוּרָה וּמַש"כ דְּבַב"ש מְבָרַךְ עַל כ"א בְּרָכָה הִרְאוּ' לוֹ קַמ"ל בֵּזֶה כְּדַעוֹלָא דְּבִשְׁנֵי מִינִים אִין הָאֲחָד פּוֹטֵר חֲבִירוֹ וּמַש"כ וְאִיזָה מִהֶן שִׁירְצָה כו' בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּין הַקְּדָמָה דְּמַקְדִּים הַחָבִיב תַּחֲלָה קָאִי לְשִׁנֵּי הַבְּבוֹת דְּמִיָּרִי לְעִיל דְּבִין בְּב"ש וּבִין בְּאִיב"ש לְעוֹלָם מְקַדִּים הַחָבִיב אפ"י בְּדִאִכָּא מִין ז' וְכַרְבָּנָן וּמַש"כ וְאִם אִינוּ רוֹצֵה בֵּזֶה יוֹתֵר מְבֻזָּה אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם א' מִמִּין ז' עָלָיו הוּא מְבָרַךְ תַּחֲלָה קָאִי נְמִי בֵּין בְּב"ש וּבִין אִינָם שׁוֹתֵת דְּכִינּוּן דְּלִיכָא חָבִיב גַּם רַבָּנָן מוֹדִים דְּמִין ז' עֲדִיף וְכֵן מַש"כ כָּל הַמְּוַקְדָּם בְּפּוֹסֵק אִיָּרִי נְמִי בְּשִׁאִין הָאֲחָד חָבִיב עָלָיו מְחַבִּירוֹ עכ"ל הכ"מ.

וְהִנֵּה מַש"כ בְּבִיָּאָר דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם דְּבָרֵי נְכוֹנִים אֲלֵא דְּמַש"כ שֶׁם הַכ"מ דְּהֶרְמֵב"ם מְפָרֵשׁ לְהָא דְּעוֹלָא כְּמוֹ שֶׁכ' הָרָא"ש לְדַעַת בַּה"ג לֹא הִבְנֵתִי מִי הַכְּרִיחוּ לָזֶה וְעַיִן בַּלח"מ שֶׁהִשְׁיֵג עָלָיו בֵּזֶה גַּם לֹא הִרְגִּישׁ בְּכ"מ תְּמִי' עֲצוּמָה עַל הֶרְמֵב"ם מְדוּעַ הַשְּׁמִיטָה הָךְ דִּינָא דְּבְרָכָה מְבוֹרַחַת לְגַמְרֵי גַם הָרִי"ף לֹא הִבִּיאָה בְּהַלְכוּתָיו וְהוּא דְּלֹא כָּחַד מִהֶנָּה שִׁטוֹת שֶׁהִבְאֵתִי לְעִיל: לְכָךְ נִרְאֶה דְּהֶרְמֵב"ם מְפָרֵשׁ לְסוּגְיָא דְּשִׁמְעֵתִין כְּמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ בַּה"ג וְרַש"י וְסוּגְיָא דְּלַעֲלֵל דְּאִמְרֵינוּ דִּישׁ חֲשִׁיבוֹת בְּבְרָכָה מְבוֹרַחַת אֲתִיא כְּעוֹלָא וְדִלָּא כְּהָךְ מ"ד דְּאָמַר דְּפִלְגִי גַם בְּאִיב"ש וְכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעִיל לְשִׁטַּת רַש"י דְּהָךְ סוּגְיָא דְּלַעֲלֵל לֹא מְצִי אֲתִי רַק כְּעוֹלָא וְהֶרְמֵב"ם גְּרִי דְּאָמַר רַב יוֹסֵף כו' וַאֲ"כ אִיכָּא מְדַרְב יוֹסֵף רֵאִי לְהָךְ מ"ד דְּפִלְגִי גַם בְּאִיב"ש וְלְכָךְ פּוֹסֵק הֶרְמֵב"ם כְּהָךְ מ"ד דְּפִלְגִי גַם בְּאִיב"ש וְכַבֵּר נִתְבָּאָר דְּלֵאוֹתוֹ מ"ד אִין שׁוּם מַעֲלָה בְּבְרָכָה מְבוֹרַחַת רַק לְעוֹלָם לְרַבָּנָן חָבִיב עֲדִיף (וְאִי לְפַמ"ש

התוס' ליישב דעת בה"ג וביארתי דבריהם לעיל דהך סוגיא אתי גם לאותו מ"ד ע"ש מ"מ זהו דווקא לר' יהודה אבל לרבנן נדאי דאין שום מעלה בברכה מבן־ררת ודו"ק ולכך הרמב"ם דפוסק ברבנן יפה עשה עשה שהשמיט דין ברכה מבן־ררת לגמרי מהלכותיו ומה שפסק ברבנן ולא כר' יהודה היינו משום דכבר פתבתי דלשיטת רש"י אין ראי' מאותה גירסא דרב יוסף סבר כר' יהודה וא"כ לית פאן ראי' מרב יוסף רק דהלכה פאותו מ"ד דפליגי גם באיב"ש ודלא פּעוּלָא אָבֵל אין ראי' מפאן דיהי' הלכה כר' יהודה והראי' שהביאו התוס' מהך דר"ח נרב המנונא נמי אינה מקרעת כ"כ ולא מבְּעֵי לפי מאי דכתבו התוס' ותר"י דחביב היינו שחביב עליו תמיד ואף דבאותו פעם רוצה לאכול ממין השני מקודם אפ"ה אָזְלִינן בְּתֵר מאי דחביב עליו תמיד.

לא ידעתי שום מקום נראי' זו דאטו לא נוכל לומר דרב חסדא ידע בדרב המנונא מאי דהוי חביב עליו תמיד וכה"ג מציינו שהיו בקיאים בחבירהם במה שהי' חביב עליהם כדאמרין לקמן אילו מייתי ארזיליא לי וגוזליא לאפא ע"ש בפירש"י דגוזליא הוי חביב לרב אלא אפי' לפי מה דדקדק הכ"מ מדברי הרמב"ם דלא ס"ל כתר"י והרא"ש רק דאזלינן בְּתֵר מאי דחביב לי עתה דלפי"ז הוי ראיתם ראי' מ"מ אינה מקרעת כ"כ דאיפא למדחי דאפ"ה הוי שאיל לי' מ"ט עביד הכי ובעי למידע אי משום חביב עביד פן או דאיפא טעמא אחרניא במלתא והוא השיב לו דבאמת טעמא רבה איפא בהא דנה שני לארץ כו'.

וכה"ג כתבו התוס' בכמה דוכתי דהמקשה אף דידע דיכול להשיב לו מה דכבר תירץ לו על קושיא ראשונה מ"מ מקשה מברייטא אחרת משום דבעי למידע אולי איפא עוד שנויא אחרניא בהא מלתא ועוד יש לדחות ראי' זו בכמה אנפי וכינן שאין פאן ראי' דהלכה כר' יהודה לכה פוסק הרמב"ם ברבנן דיחיד ורבים הלכה פרבים כנלע"ד ברור בדעת הרמב"ם: אבל הא ליפא לפרושי בדבריו דמפרש לסוגיאין פהרא"ש ותר"י דא"כ תקשה ממ"נ דאי גרם דאמר רב יוסף א"כ למה פסק ברבנן דהא לפי שיטה זו דאיפא ראי' מהך גירסא דרב יוסף כר' יהודה ס"ל וכמו שנתבאר לעיל ואם נאמר דלא גרים להך גי' א"כ תקשה מנ"ל למפסק פאותו מ"ד ולא פּעוּלָא הא אותו מ"ד הוי יחיד במקום שנים וא"כ פּעוּלָא אית לן למפסק ואם נאמר דבאמת פוסק פּעוּלָא א"כ תקשה אמאי לא הביא הך דינא דברכה מבן־ררת ואם פאנו ליישב ולומר דלא ניחא לי' בשנינויא דהתוס' לומר דבפה"ע לגבי בפה"א לא מקרי ברכה מבן־ררת וס"ל דגם עוּלָא פליגי אסוגיא דלעיל דא"כ תקשה דהיא סוגיא יהי' דלא פמאן ונה דוחק גדול אבל לפי מה שפארנו דבריו ע"פ שיטת רש"י אין פאן דוחק פלל לומר דהיא סוגיא אתיא פּעוּלָא דבלא"ה מאן הוא מרא דשמעתא דשלקות עוּלָא וכן מאי דמשני לא דכ"ע שלקות שהנ"ב היינו פּעוּלָא דעוּלָא הוא דאמר שלקות שהנ"ב ולכה לפי מאי דפוסק הרמב"ם פהך מ"ד דפליגי על עוּלָא א"כ אדחיא לה ההיא סוגיא מהלכה ולכה לא פסק הרמב"ם להך דינא דברכה מבן־ררת רק במאי דאמר עוּלָא דבשני מינים אין האחד נפטר בברפת חבירו בזה שפיר פסק פנותי' דהא לית מאן דפליגי עליו בהא: ועוד נראה לפע"ד דגם הרי"ף שפכת מירא דעוּלָא וסיים בה ועל אינה מהן שירצה יברך אין פּוּנְתוּ לפרש פן בדברי עוּלָא וקאי על אין ברכותיהן שוות וכשיטת התוס' והרא"ש רק דהרי"ף פכת פן מדברי עצמו לפסק הלכה וקאי בין על ברכותיהן שוות ובין על אין ברכותיהן שוות דבתרנוניהו מקדים

הקביב למין זו והיינו פרבנו וכשיטת הרמב"ם ולכך השמיט גם הרי"ף הך דינא דברכה מבונרת פנ"ל לפרש בדברי הרי"ף בכדי להשוות עם דברי הרמב"ם משום דהרמב"ם תמיד הולך בשיטת הרי"ף ולכך גם בזה יש לנו להשוותם וגם יתורץ למה השמיט הרי"ף הך דינא דברכה מבונרת ועיין היטב בכל זה: סליקחדישים על מסכת מועד קטן דף ב ע"א משקין בית השלחין במועד ובשביעית.

עיי' תוס' לקמן (ו:) ד"ה מרביצין דפלפלו אי קאי דוקא אמועד או דקאי גם אשביעית. ושם יבואר א"ה.

אבל הך דתני במתניתין לקמן אבל לא ממי הגשמים ולא ממי הקילון הך ונדאי לא קאי רק אמועד ומשום טירחא דאילו בשביעית לא שייך למיסר כלל משום טירחא פינון דאין איסור מלאכה בשביעית וכדאמרנו לקמן (ד:) בשלמא מועד משום טירחא אלא שביעית מ"ט כו' עיי"ש.

וכ"כ ה"ו. וכן הך דתנו אבל לא יעשה עוגיות לגפנים נמי לא קאי רק אמועד אבל בשביעית תנא בברייתא לקמן ג.)

(דשרי. ואין לדחוק ולומר דהך דשרינו בברייתא לקמן היינו בעתיקי וכדמשני הגמ' לקמן (ד:) אהא דרב יהודה שרי למעבד בנכי לפרמוהין ל"ק הך בחדתי הך בעתיקי דלא הוי שתיק הש"ס מלמפרה מתני' אברייתא ולשונוי הכי.

אלא ונדאי דבשביעית אפי' חדתי שרי. וכן יראה להדיא מדברי הרמב"ם.

וכל זה ברור ופשוט ולא הוצרכתי לכתוב זה אלא להוציא מדברי רש"י לקמן ג.) ד"ה אף כל ואי תיקשי כו' וכמו שיתבאר לקמן א"ה דזה אינו מדברי רש"י ואיזה הגהה מתלמיד טועה הם.

ופשוט: ע"ב והאר"כ זומר וצריף לעצים חייב שתיים. עי' תוס' שפכתבו דקשיא לרבה דאזיל בתר הדמיון כו' וקשיא לרב יוסף כו'.

ודבריהם דחוקים בפ"י הקושא לר' יוסף וכמש"כ רש"א. אמנם גם דברי רש"א שפכתב לפרש לולא דברי התוס' גם הנה דחוקים ביותר.

דונדאי אי אזלינן בתר המעשה לא דמי כלל זומר לנוטע וכמש"כ התוס' דהך המעשה הוא ממש בהיפוך מנוטע. ויותר יש לומר לפי דרכם דהגמ' לא מיייתי הך דר"כ לאקשוני מינן לרבה ור"י כמו שרצו התוס' לפרש עד שמחמת זה הוצרכו לדחוק דאיך יהי הקושא לר"י.

רק דעיקר הוכחת הגמ' הוא מדר"כ דהיכי דאית בי' תרתי מחייב שתיים וממילא גם כן יש לנו לחייבו שתיים מסבא פינון דבאמת אית בי' תרתי ובהכי הוי גיחא לן הך דמיייתי מדר"כ ולא מיייתי ברייתא מפונרשת שם בפ' כלל גדול דזומר חייב משום נוטע וקשיא בפשיטות לרבה.

ואף שיש לדחוק ולומר דלהכי מיייתי מדר"כ כפי להקשות לתרנוייהו ומברייתא לחוד לא קשיא רק לרבה. מ"מ אין זה מספיק.

דאפתי תיקשי לפי האמת אמאי לא אותבי' הש"ס או ר"י לרבה מהך פרייטא דזומר וְלא הוי מצי לשנויי פדמשני אהך פרייטא דהמנפש לכלאים. אכל לדברינו אתי שפיר דהא ונדאי מודו תרנונייהו דהיכא דליפא לחיובי רק משום חדא דהיינו היכא דהמעשה אינו פלוס פגון זומר ואין צריף לעצים דליפא לחיובי משום המעשה פינו דלא דמי לקוצר שיקוצר הוא צריף לדבר הנקצר בהא ונדאי מודה רבה דאזלינו בטר מחשבה וחיוב משום נוטע פדתינו להדיא בפרייטא דזומר וכן נמי בהיפוף אי ליפא לחיובי משום מחשבה מודה ר"י דאזלינו בטר מעשה פי פליגי היכי דאיפא לחיובינהו משום תרנונייהו ובהאי ס"ל לרבה ור"י דלא מחייב אלא חדא ודלא כר"כ.

וכיון שפן דעל פרוץ צריכנו לדחות אחד מהן בזה נחלקו רבה ור"י דמ"ס דהמעשה עיקר והמחשבה נדחית מפני' ומ"ס בהיפוף ומעשה ל"ק פלל מפרייטא דזומר לרבה. רק דאביי מקשה מדר"כ דבאמת אית לן לחיובי שתיים כל היכא שניקבצו ב' מלאכות במעשה אחד ולא אמרינו פלל דהאחד נדחה מפני השני דהא חזינו בדר"כ דחיוב שתיים ואם איתא להך סברא דהאחד נדחה ונדאי דהוי לן למידחי נוטע מפני קוצר דהקוצר איפא תרתי מחשבה ומעשה ובנוטע ליפא אלא מחשבה לחוד וא"כ בין לרבה בין לר"י הנה לן למדחי נוטע ואפ"ה קמחייב ר"כ שתיים שמע מינה דלימא להך סברא דצריכנו למדחי האחד מפני האחד רק דבאמת חייב שתיים וכיון שפן גם כאן הו"ל לחיובי שתיים.

כן היה נראה לפרש ע"פ דרכם של התוס' שפירשו דפלוגתייהו דרבה ור"י הוא אי אזלינו בטר הדמיון אי בטר המחשבה. אלא דלפ"ז נצטרף לומר דהא דלא חשו רבה ור"י לקושית אביי היינו משום דלית להו הא דר"כ.

והא דמקשה ר"י לרבה מהמנפש לכלאים אף דשם איפא לחיובי משום מעשה דהיינו חרישה דחרישה בכלאים שרי וא"כ גם רבה מודה דאזלינו בטר מחשבתו. יש לחלק ולומר דעד כאן לא קאמרינו דמודה רבה דכל היכי דליפא לחיובי משום מעשה דמחייב משום מחשבה אלא היכי שהמעשה אינו פלוס ולא מקרי מעשה פלל פגון זומר וא"צ לעצים דלא הוי קצירה פלל בזה הוא דאמרינו דמודה רבה דאזלינו בטר מחשבתו אכל במנפש פלאים דמעשה החרישה הוי מעשה גמור רק דרחמנא שרי' בזה שפיר אית לן למיזל לרבה בטר המעשה ולא ילקה.

ובזה היה מתישבא פולה סוגיא דידן שפיר: אלא שלפי האמת כל זה אינו דהא חזינו לר"י בפ' פלל גדול דאית לי' להדיא הך דינא דר"כ פדאמרי' התם אמר רב יוסף האי מאן דקטל אספסתא חייב שתיים ומעשה ע"כ ליפא לפרושי דלא חשו רבה ור"י לקושית אביי משום דלית להו דר"כ.

וא"כ צריכנו לפרש בטעמיהו דכל אחד סבר דבמנפש לית בי' רק משום חדא והשני לימא בי' פלל וכיון שפן הדק"ל לרבה מפרייטא דהזומר. הו אמת דהריטב"א פתב הא דלא חשו להך קושיא היינו משום דס"ל דחילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו"ט.

אף דבריו אינם מוכנים לע"ד דלפי הנראה פלוגתניהו הוא לענין שבת וכן הוא להדיא ברמב"ם: ע"כ נלפע"ד לפרושי לסוגיא דידן דלא כהתוס' ד"ה קא מרפוויי דקא מפרשי לפלוגתניהו דפליגי אי אזלינן בטר הדמיון או בטר המתשבה.

רק דתרנוניהו ס"ל דהמתשבה היא עיקר דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה. ובהדיא ס"ל כן במס' ב"ק (דף כו:) עיי"ש אלא דפלוגתניהו הוא במתשבה עצמה למאי קמכונן.

דבאמת איתא נמי לתרישה גם בטר זריעה כדאמרי' התם תנא בא"י קאי דזרעי וחדר כרבי וקמפלגי בהך סברא דמ"ס עיקר מחשבתו לרפוויי ארעא ולית בי' משום זרע כלל. ומ"ס עיקר מחשבתו לצמוחי פירי ואב"י דקמותיב ס"ל דמחשבתו לתרנוניהו ולחייב שתיים.

וכ"ת כיון דאית בי' תרתי תפרש כדלעיל לפי מה שרצינו לפרשלהתוס'. ואינהו דלא חשו לקושיא דאב"י לאו משום דלא ס"ל הך דר"כ וכמו שרצינו לפרש להתוס' דהא ר"י ס"ל להדיא כר"כ.

רק דס"ל דלית במנכש כלל רק משום חדא לכל מר כדאית לי' ומעתה אתיא קושית ר"י שפיר. ולא נצטרף לשום חילוק.

ומעתה ל"ק כלל מברייתא דזומר לרבה כנלענ"ד ברור ודו"ק: שם ת"ל פלאים שדך לא. רש"י פי' בכאן דגורעין ודורשין ור"ל דגורעין תיבת תזרע וכאילו נכתב בשדך לא פלאים.

והוא תמוה דלא מצינו בשום דנוכתא גורעין ודורשין בכה"ג רק גורעין ומוסיפין ודורשין אבל גורעין לחוד' לא מצינו בשום דנוכתא ועוד דא"כ הו"ל למימר לא פלאים ותיכי קאמר שדך פלאים לא.

ובאמת כן הוא הגי' בע"ז ת"ל לא פלאים. ואפשר שכן היתה הגי' לפני רש"י גם כאן ומש"ה פי' כן.

אבל עיקר הפירוש הוא כמו שפי' רש"י במס' מכות ובמס' ע"ז דכלאים דהרבעה קדריש וכן הוא להדיא הגי' במס' מכות ת"ל בהמתה לא תרביע פלאים שדך לא תזרע כו'. ואף דברש"א במס' מכות מחק שם הגי' היינו משום דאין מדך הש"ס להביא המקרא בשלמות אבל לענין הפירוש נודאי דליכא לפרושי בגוונא אחרנא וגם במס' ע"ז צריף למגרס כן כמו שהוא הגי' בסוגיין ת"ל פלאים שדך לא וכ"ז פשוט: דף ג ע"א רש"י ד"ה אף כל עבודה שבשדה ובכרם.

ואי תיקושה הא אסר עידור לעיל קא תריץ לקמן בעוגיות הא בחדתי והא בעתיקי וה"ה לעידור. דברי רש"י הגלו תמוהים מאוד דאיף שתיק הגמ' מלמכר הברייתא רישא לסיפא ולתרוצי הכי.

וסוגיא דלקמן לא קשקיל וטרי ברומיא דברייתא כלל רק ארב יהודה הוא דפריף ומשני כן. ועוד דהך שנויא דלקמן לא הני רק במועד ובמועד הוא דאיכא לפלוגי בין עתיקי לחדתי משום טירחא אבל בשביעית ליכא לפלוגי למיסר משום טירחא וכמש"כ במתני'.

ועיינתתי בכ"מ בפ"ד מה' שמִיטה ויובל והנה לא הִיָּה בְּגִירָסְתוֹ כָּלֵל דְּבָרֵי רַש"י אֵלּוּ רַק שְׁפָתַי דְּרַש"י ל"ג בְּפָרְשֵׁי לְעִידוֹר בְּתָרָא וְהַרְמַב"ם ל"ג לְעִידוֹר קָמָא. וּבְרוּר דְּהָךְ מִלְתָּא לִיתָא כָּלֵל מִדְּבָרֵי רַש"י רַק שְׁהֵם הוֹסְפָה מְאִיזָה תְּלִמִיד טוֹעָה פְּאֻשֶׁר נִרְאָה מִדְּבָרֵי הַכ"מ וְדו"ק: גמ' וְהַתְּנָא כו'.

צָרִיף לְמַחֲוֶה בְּפָרְשֵׁי הַשְּׁנִי מִנְּוֹן לְקַשְׁוֹשׁ כו' דא"כ תִּיקְשָׁה קַשְׁוֹשׁ אַקְשְׁוֹשׁ וְאַף דְּאִפָּא לְשִׁנּוּי כְּדַמְשִׁנּוּן לְעִיל תְּרֵי קַשְׁוֹשֵׁי הָוִי מ"מ נִרְאָה טְפִי שְׁהִיא הַבְּרִייתָא עֲצָמָה דְּלְעִיל וְכֵן הוּא מְדַרְךְ הַש"ס בְּכָל דְּוֹכְחֵי לְהַבִּיא בְּרִייתָא עֲצָמָה בְּכַה"ג וּפְשׁוּט: דָּף ד ע"א וְכִינּוּן דְּהַלְכָתָא לְמִשְׁרֵי יְלָדָה לָאו מִמִּילָא זְקִינָה אֲסִירָא.

אַלָּא הַלְכָתָא לר"י. קְרָאֵי לר"ע.

מִשְׁמַע מְהָקָא דר"ע לִית לִי הָךְ הַלְכָתָא דְּעֵשֶׁר נְטִיעוֹת וְאִין זֶה תִּימָה דַּה"נ פְּלִיג עַל הַלְכָתָא דְּנִיְסוּף הַמִּים וְיִלְיָף לָהּ מְקָרָא כְּדַאמְרִי' בַּמַּס' סוּפָה וְתַעֲנִית וְזִבְחִים עֵי"ש. אַבְל אִי קַשְׁיָא הָא קַשְׁיָא דְּהָא חֲזִינּוּן לר"ע בפ"ק דְּשְׁבִיעִית דְּקַמְפָּרֵשׁ מָה הֵן נְטִיעוֹת וְאִר"ע נְטִיעָה כְּשָׂמָה עֵי' בְּתוֹס' ד"ה נְטִיעוֹת (ג:) וּמִשְׁמַע דְּגַם הוּא אִית לִי הָךְ הַלְכָתָא דִּי נְטִיעוֹת דְּאִילוּ מְקָרָא לְחוּד מַנ"ל לְפָלוּגֵי בֵּין נְטִיעוֹת לְזְקִינּוֹת.

וְקוֹשֵׁי זֶה הַקְּשָׁה בְּטו"א בַּמַּס' ר"ה וְנִשְׁאַר בְּקוֹשְׁיָא עֵי"ש. וּבְאַמַּת הִיא קוֹשְׁיָא עֲצוּמָה.

וְלַחֲוֹמֵר הַקוֹשְׁיָא נִלְע"ד לִיְיָשֵׁב ע"פ מַש"כ הַתּוֹס' בַּמַּס' ר"ה (ט.) ד"ה ור' יְשַׁמְעָאל וְהָא דְּלָא מְשַׁנֵּי הָכִי בַּמ"ק לר"ע דְּאִצְטְרִיף קְרָא לְלַמֵּד עַל שְׁבַת וּו"ט וּי"ה דְּמַהֲלָכָה לָא יִלְפִינּוּ.

דא"כ לֹא הָוִי לִי לְמַכְתָּב לְהָךְ קְרָא גַבֵּי שְׁבִיעִית כִּינּוּן דְּלְשְׁבִיעִית גּוֹפְנִי' לֹא צָרִיף עַכ"ד עֵי"ש. וְהִנֵּה דְּחִיָּתָם אִינוּ מוּבָן כ"כ דְּאִפְתִּי צָרִיכִינּוּן לְהָךְ קְרָא בְּשְׁבִיעִית מִשׁוּם סוּפּוֹ דְּלָא יִדְעִינּוּ מַהֲלָכָה וְאִמְטוּ לְהָכִי כְּתָב לְכֹלָה קְרָא בְּשְׁבִיעִית וְרַצוֹנֵי לֹאמֵר דְּכְתָב תַּחֲלָתוֹ מִשׁוּם סוּפּוֹ.

לְכָף יוֹתֵר נִרְאָה לְפָרֵשׁ בְּסוּגִינּוּן. דְּהָא דְּקָאֵמֵר קְרָאֵי לר"ע.

לָאו לְמִימְרָא דְּלר"ע לִית לִי הַלְכָתָא כָּלֵל. אַלָּא דַּה"ק דְּלר"י לֹא יִדְעִינּוּ זֶה רַק מַהֲלְכָתָא אַבְל לר"ע גַּם בְּלֹא הַלְכָתָא הָוִי יִדְעִינּוּ הָךְ מְלִתָּא מְקָרָאֵי אַבְל לְפִי הָאֵמַת גַּם לר"ע אִית לִי הַלְכָתָא וְקָרָאֵי אִצְטְרִיף לְתוֹסְפַת שְׁבַת וִיה"כ וְנִכְתְּבוּ בְּשְׁבִיעִית מִשׁוּם סוּפּוֹ וְכַדְכְּתִיבְנָא אַבְל אִין לִיְיָשֵׁב ע"פ מַש"כ הַתּוֹס' שָׁם ד"ה ור"ע בְּסוּפּוֹ וְז"ל וְלְפִי אוֹתָהּ מְסַקְנָא יִתְכּוֹן לְפָרֵשׁ הַלְכָתָא לר"ע וְקָרָאֵי לְזַמֵּן שְׁאִין בַּהַמ"ק קִיָּים עַכ"ל.

דז"א חֲדָא דְּאִיף יִתְיָשֵׁב לְפִי שְׁנוּיָא קָמָא דְּהָא אִין זֶה הו"א וּמְסַקְנָא רַק שְׁנוּיָם מְחַוְלָקִים. וְעוֹד דְּדְבָרֵי הַתּוֹס' בְּעֲצָמָם אִינָם מוּבָנִים לְעַנ"ד דְּהָא הָךְ דְּאִוְקְמִינּוּ בְּסוּגִינּוּן לְהַלְכָתָא בְּזַמֵּן שְׁבַהַמ"ק קִיָּים הִיָּינוּ מִשׁוּם שְׁנִשְׁנוּ יַחַד עִם עֲרָבָה וְנִיְסוּף הַמִּים וְכַמַּש"כ הַתּוֹס' בְּשְׁמַעְתִּין ד"ה אַלָּא.

וּא"כ אִפְתִּי הִיא גּוֹפ' תִּיקְשָׁה לְמֵאֵי הַלְכָתָא סְמִכִינְהוּ בְּהַלְכָתָא אֶהְדְּוִי עַד דְּנִצְטְרִיף עוֹד לְקָרָא לְזַמֵּן שְׁאִין בַּהַמ"ק לֹא לְסְמִכִינְהוּ בְּהַלְכָתָא וְלֹא נְצַטְרָף לְקָרָא. אִם לֹא שְׁנִצְטְרָף דְּהַתִּיר דִּי נְטִיעוֹת גַּם לְפִי הָאֵמַת אִינוּ רַק בְּזַמֵּן שְׁבַהַמ"ק וּבְזַמֵּן שְׁאִין בַּהַמ"ק דְּיִלְפִינּוּ

מקרא נאסרו גם נטיעות וזה דחוק ויותר נראה כמש"כ לעיל ואף שגם זה קצת דחוק בלישנא דשמעתין מ"מ לחומר הקושיא לא סגי בלא"ה.

ועיין: רש"י ד"ה נהרות המושכין כו' השתא משמע כו' וד"ה מותר להשקות לא גזרו כו'. שני דבורי רש"י אלו מהופכין וקאי על מתיבי דלקמן אבל לפי האמת משנינו דהני אגמא דבבל כמ"א דלא פסקו ויהי וקמפלגי בדר"ז לא יתפרש רק לפי האמת ודו"ק: ע"ב גמ' פשיטא תצי טפח על ג' טפחים כו'.

לפי פרש"י שלפנינו קשה דמאי איירא תצי טפח על ג"ט אפי' טפח ואפי' טפחים על ג' נמי לא כיון דבג' לא עברו מ"א. אבל ה"ה מ"מ הביא בשם רש"י פ"א אחר והוא נמצא ברש"י שסביב האלפסי דלא אכפת לו כלל במה שהי' מעקרא והעיקר תלוי דבטפח הוי התחלה כיון דעוברי' בו מים במקצת ובתצי טפח לא מקרי התחלה כלל ופי' זה עיקר ועיין.

ולענין הלכה איבעיא דסלקא בתיקו הי' נראה לפסוק לקולא כיון דהוא בדרבנן ואפי' לשיטת הרמב"ן דס"ל מלאכת חוה"מ מדאורייתא מ"מ בכה"ג אינו רק מדרבנן. וכו' פסק הרמב"ם.

אבל מדהשמיט הרי"ף והרא"ש והטור לגמרי להי' מלתא נראה דפוסקים לחומרא ותימה על הב"י דפסק כהרמב"ם בדבר שהרי"ף והרא"ש חולקים: דף ה ע"ב רש"י ד"ה בשדה שאבד בה קבר כו' דנימא מחרישה סלקיה לטומאה פולה סוגיא דידן קמפרש רש"י דשדה שחורש בה קבר גם לקולא תלינו דמחרישה סלקיה לטומאה וגם מקום הקבר לא מטמאה מדאורייתא אחר שחורש.

ובאמת לכאורה נראה כן מסוגית דידן מהא דמשני לקמן פי' תניא שהוא בשדה שאבד בה קבר דציינוה יש בה אילנות כו' וכן כתבו התוס' בכתובות (כח:): ד"ה בית הפרס. אבל לענ"ד הוא נגד כל המשניות וביריות דמס' אהליות דמכילהו משמע דרק חומרא מדרבנן בעלמא הוא דחוששין שמה העלתה המחרישה איזה עצמות מן המת ולכך החורש בשל חבירו ועובד כוכבים שחורש אינו עושה בית הפרס.

ועוד הרבה דוגמות לזה. וא"כ איך נימא דגם לקולא סמכינו ע"ז שהמחרישה סלקא לטומאה, ועוד הרבה יש לי להביא ראי' לזה כמעט מפל הש"ס ונלאתי להאריך.

לכך נלפע"ד עיקר כמש"כ הר"ש במסכת אהליות פי"ח משנה ה' עיי"ש במאי שהביא לסוגיא דידן וכתב שטעו בה הפרשנים והעיקר כפי' ועוד יש לפרש שכ' שם הר"ש כי הוא פשוט וברור ופירושו קמא לא הבנתי ולא הספיק הזמן בידי לעיין בו פראוי.

ועל פירושו השני ג"כ צריך להוסיף קצת. רק לפי שהוא מבואר לכל מעיין במעט השקפה לזאת קצאתי ועיין היטב בכ"ז.

ודברי התוס' בשמעתין נחלק לשני הפירושי' האלו דמתחלת דבריהם עד תי' ולא היו הוא כפי' הר"ש ומתיבתא ולא היו רגילים כו' הוא כפי' רש"י ודו"ק: דף ו ע"א גמ' אם יש חורש ביניהן. התוס' הבינו לפירוש"י דמשו"ה אם יש חורש ביניהן טהור דמחרישה סלקא לטומאה ונתקשו בזה אבל לפמש"כ לעיל דליכא לפרושי כן.

נראה לפרש פאן דאם יש חורש ביניהן משו"ה טהור דתלינו דוונדאי לא הנה חורש במקום הקבר דאסור לחרוש את הקבר דהא הוא עושה בית הפרס. וגם בלא"ה מקום הקבר אסור בתרישה ובהכי סלקא שמעתא שפיר ונסתלקו קושיות התוס': ע"ב במתני' וחקמי' מתירין בזה ובזה.

עיי' רש"י וקעיקר כפי' המפרשי' שפירשו דבזה ובזה לא קאי אשדה בית הבעל פלל רק אבית השלחין וקאי אשתו לפני המועד או לא שתו אבל בבית הבעל גם חכמים אוסרין. וחקמים לאו היינו ר' מאיר ודלא פירש"י.

ובפני' אם היתה שדה מטוננת העיקר כפי' הטור דקאי גם אבית השלחין שלא שתו לפני המועד וכן מוכח להדיא מהא דתנא נמי הכא ודו"ק ועיין בהגהות הגר"א. ובהא דאמר רבינא האי תרביצא כו' העיקר כפי' פ"י הרמב"ן במלקחיות ועיין בר"ן.

ודו"ק היטב בכל זה ומש"כ הרא"ש אליבא דהרי"ף דרבינא דייק מדרבנן לא נמצא פן ברי"ף רק דדיוקו דרבינא הוא משדה מטוננת וצריך להגיה פן גם ברא"ש דאל"כ יהיו דבריו סותרים זא"ז ודו"ק: דף ז ע"א גמ' התם נמי לסתור ולא לבני כו'.

לכאורה אינו מובן חדא דמאי קשיא לי' עתה לסברת המתירין ולסברת המקשה מי ניחא דהא איהו הוי סבר דמפני הספנה קאי נמי אבונה וא"כ בלא סברת ממנע ולא סתר מאי ספנה איכא אי לא יתירו לו לבנות.

ועוד קשה דמאי קשיא לי' לסתור ולא לבני הא פיון דמוכרח לסתור מפני הספנה א"כ ממילא שרי לבנות מפני חשש גנבי דהא בבגין לחודי' אין איסור בכנותל חצר וכו"ה. אבל באמת אין זה קושיא פלל דהא דמשנינו אמר רב חסדא התם סותר ובונה הכא בונה לחוד אין הפוננה כמו שמוכן לכאורה דשנינו' דהש"ס דמפני הספנה לא קאי רק אסותר אבל בונה שרי בלא"ה פיון שהיא סתור א"כ שרי למבני מחשש גנבי דא"כ הכי הל"ל אמר לך ר"ח פי קתני מפני הספנה אסותר קתני.

ומדלא משנינו בכהאי לישנא ש"מ דגם לפי מאי דמשנינו לא נדינו מהו מלתא דמפני הספנה אבונה נמי קאי. רק דהכי קמשנינו דמפני חשש גנבי לא שרינו רק מלאכה חדא אבל שני מלאכות סותר ובונה לא שרינו מפני הספנה.

והמקשה דהבין נמי דמפני הספנה אבונה נמי קאי אף דלא ידע מהו סברא דממנע ולא סתר הוי ס"ל דהכי פירושו דלהכי בונה פדרכו ולא סגי בצר בצרור ואינו טח בטיט מפני הספנה שמה לפול האבן על האדם פיון שאינו טח בטיט.

ואין לומר דלא יבנה פלל פיון דהמקשה לא ידע לחלק בין מלאכה אחת לב' מלאכות א"כ הא ונדאי לית לן למיסר עליו ולזאת מפני הספנה בונה פדרכו. אבל למאי דמסיק לחלק בין מלאכה אחת לב' מלאכות פריף שפיר דא"כ לסתור ולא לבני ורצה לומר לא לבני פלל אף בצר בצרור פיון שהיא מלאכה שני' ושוב לא יהי' פאן ספנה פלל ומשני דא"כ ממנע ולא סתר פנ"ל ברור בפירושא דשמעתין.

ומפאן יצא לו להמרדכי הובא במג"א סי' תק"מ דב' מלאכות לא שרינו מפני חשש גנבי רק מפני הספנה ודו"ק: שם אמר רבא בטור כ"ע לא פליגי כו' פי פליגי בהסגר בו.

ובמחלטה נמי ונדאי דפליגי בדמוכח מהא דאמר רבי נראין כו' ופלוגתניהו במחלטה הוא דר' יוסי סבר איפא דניחא לי בצוונתא דעלמא ואיפא דניחא לי בצוונתא דאשתו.

ור"מ סבר צוונתא דעלמא ונדאי דניחא לי טפי מצוונתא דאשתו או דר"מ סבר דמחלטה נמי אסור וכו' יוסי ב"ר יהודה דלקמן. ועיין בזה באריכות במל"מ בה' יו"ט פ' ה': ולענין מה שיקשו התוס' על פירש"י דאמאי רואה בהסגר א' דלמא נולדו בו סימני טומאה כו' י"ל פיון דאיפא תרתי גונוי למעליותא.

חדא דלמא יהי' על חזקתו ראשונה ולית ביה גריעותא וממילא צריכין למחזי לקניי דין תורה פהלכתו כל זמן דליפא גריעותא. ועוד דלמא יהיו בו סימני טהרה ואיפא שמחה.

ורב חדא סברא לגריעותא דלמא ינולדו בו סימני טומאה לכה שביקינו האחד מפני השנים. וזה הוי כמין ספק ספיקא דשריין בכל דוכתא ועוד דבכל דוכתא קי"ל דאזלין בטר חזקה.

וא"כ גם כן יותר נראה שיהי' על חזקתו הראשונה וליפא צערא וצריף למחזיניהו לקניי בו דין תורה פהלכתו משא"כ בהסגר ב' דאם יהיה על חזקתו יהיה טמא לכה אין רואין וזה פשוט ולענין מה שיקשו דמנ"ל דמוסגר אסור בתשמיש המטה נראה פשוט פיון דתורה ימי הסגרו הוא פלוא מבני אדם שאסורין לכנס לחדרו ממילא גם אשתו בכלל זה שאסורה לכנס לחדרו ומ"מ קרינו דהוא בצוונתא דעלמא משום שחדרו אינו חוץ לג' מחנות.

וזה לע"ד פשוט. ושיטת התוס' לא הספיק הזמן בידי לעיין בה פראוי ועיין בזה באריכות במל"מ ודו"ק: דף ח ע"א ורמיניהו הלוקט כו' הרוצה מתאבל עליהו.

ואין לומר דהוה ברייתא אתיא כו' יוסי ות"ק פליגי ע"ז. דא"כ אדמפלגי במועד לפלוגיבחויל ולענין דין אבילות.

ומדלא מפלגי בעלמא ש"מ דבהו דינא דברייתא ליפא פלוגתא כלל ונשפיר פריף ורמיניהו כנלע"ד פשוט ודלא פהתוס' ודו"ק: ע"ב לפי שאין המת משתכח כו'. מאי בינייהו כו'.

עי' ברא"ש שפוסק בשמואל ונביא ראי' מהירושלמי דמתיר במת חדש דהיינו בתוך שלשים לרגל ש"מ דעיקר הטעם הוא מפני שאין משתכח וכשמואל. ויש לדקדק ע"ז דא"כ ה"ל להגמ' למימר דאיפא בינייהו מת חדש דלרב אסור ולשמואל שרי וי"ל וצ"ע: דף י ע"ב תוס' ד"ה מוליא במוליא.

עי' בזה בהגהות הגר"א ודו"ק: שם תוס' ד"ה פרקמטיא. עי' ברא"ש שכתב שפמעט כל הפוסקים הספיקו לאסור הלונאת רבית דהוי פפרקמטי' ובשם הירושלמי הביא דלהרנוחה להוציא יותר לצורך המועד בשתיית יין וכדומה שרי גם פרקמטיא גמורה אם לא היה עושה כן בלא"ה ועיין: דף יא ע"א גמ' השתא במעגילה כו' ה"ק כו' פענין מעגילה בידי ורגל אבל לא במחלצים לכאורה אינו מוכן.

דממ"נ אי מחלצים הוי אנפנות טפי ממעגילה וכמו שפרש"י במתני' א"כ אמאי נקט אבל במחלצים ולא קאמר רבנותא טפי אבל לא במעגילה ואנא ידענא דכ"ש מחלצים. ואם

נאמר דמעגילה הוי אומנות טפי ודלא פּרש"י א"כ תיקשי על המקשיין דפריד ביז וברגל
מבעי ולא פריד עדיפא מיני דאמאי שרינו מעגילה ולא מחלצים.

וליישב זה צ"ל כמש"כ הר"ן דמחלצים הוי אומנות טפי ממעגילה רק דמעגילה יש בה
טרחה טפי ממחלצים ובהכי סלקא שמעתא שפיר ועיין בר"ן: שם בדיתא לבאי פּוּרָא.
בדיתא הוא שם הנקר.

וע"ש פה הנה נקרא שם העיר פומבדיתא ור"ל שיושבת ע"פ נהר בדיתא. ולבאי הוא
כמו שטרף.

ור"ל שהנהר בדיתא שטרף פּוּרָא. ופשוט דלא פּרש"י: סליק פּרָקא פּרָק מי שְהַפּוּ ע"ב
אמר רב שישא זאת אומרת כו'.

עיין ברא"ש מש"כ בשם הראב"ד. ומדבריו נראה דמפרש למתניתין אליבא דר"ש דה"ק
מי שְהַפּוּ זיתיו קודם המועד ואירעו אבל שלא היה יכול לגומרן מחמת איסור מלאכה
דאסור בימי אבלו לזאת טוען קורה ראשונה כו' במועד ומזה מוכח להדיא להא דר"ש
דדברים האסורים באבל מותר במועד ולפ"ז ע"כ צריך לומר דרשב"ג דברייתא דלקמן
פליג את"ק ולת"ק אפי' בצנעה אסור אפי' היכי דליכא אופן אלא הוא דאל"כ תיקשה
אפתי ה"ל למעבד בצנעה וכמש"כ הרא"ש וא"כ מתני' דלא כמאן אלא ע"כ דת"ק פליג
ומתני' כת"ק.

והתוס' שכ' דרשב"ג לא פליג את"ק עיי"ש בדבריהם ד"ה רשב"ג. צריך לומר דמפרשי
כפירש"י דאירעו אבל מיירי בשאר מות השנה אפילו לתי' דרב שישא.

ובאמת לישנא דמתני' אליבא דר"ש נחא טפי לפי הראב"ד. דאילו לרש"י הוא לישנא
קטיעא במתניתין אבל לישנא דגמ' מתנישב טפי לפי רש"י פינן דהמקשה ע"כ דהנה
מפרש כפירש"י וגם לפי הראב"ד צ"ל פן בהמקשה וגם לרב אשי ג"כ תפרש כפירש"י
וא"כ אס"ד דר"ש מפרש פירוש אחר במתני' הוי לי' לפרושי פן להדיא בדבריו ולומר
אר"ש הכי קאמר וכו' ועיין היטב בזה פי יש בזה נ"מ לדינא ודו"ק: תוס' ד"ה רשב"ג
ובצנעה הס"ד ומה"ד ע"י אחרים והחילוק שבין פירוש קמא ליש מפרשים הוא ש'לפני'
קמא אף שנמצאים אומנים רק שאינן אומנים טובים כמותו שרי.

ול"מ דוקא בדליכא אומני' פלל אבל אם יש אומני' בקיאי' כ"כ כמותו אפ"ה אסור
ופשוט: גמ' האריסין והחכירין כו'. עיי' ברא"ש מה שהביא בשם רש"י ואינו בנמצא
ברש"י ש'לפנינו רק הוא ברש"י שבאלפסי.

ומה שהקשה הרא"ש ועל מש"כ רש"י וחוכר נמי פינן דלא יחייב אלא מגופא דארעא כו'
וכתב עלה הרא"ש הא ליתא דתנא בפרק המקבל כו' עיי"ש בדבריו לענ"ד נראה פשוט
דלק"מ דאין פונת רש"י דאי מוביר לא יצטרך פלל וכמו שהבין הרא"ש בדבריו.

רק דכוננתו הוא פינן דהיכי דלא הובירה לא יוכל לקנות לו פירות מן השוק דמצי בעל
השדה למטען פירי דארעאי קבעינא וכן נמי אם פירות שדותיו גרועים מפירות השוק
ג"כ אין יכול לומר תן לי פירות מן השוק רק שנותן לו פירות שדיהו.

ולזאת אם לא יעשה בה מלאכה בימי אבלו ויכחיש עי"ז פירות שזיהו אף דירצה ליתן לו פירות אחרים מ"מ איכא בזה פסידא וקפידא לבעל השדה דיאמר פירות דארעאי קבעינא ובעינא שיהיו טובים כפי שהן ראויין להיות ומשום קפידא מועטת דבעל השדה שרינו לו לעשות מלאכה גמורה פינון שהוא משועבד לו פו נראה פשוט בכוננת רש"י ודו"ק ובעיקר פירושא דהך ברייתא בכללה עי' ברא"ש מה שפירש בשם הראב"ד ועי' בק"נ מה שהשיג על הש"ך ודבריו נכונים והארכתי במק"א ופה קצתתי ועיין: דף יב ע"ב חזיא לחפיפה.

עי' רש"י ולישנא דחפיפה לא משמע פו דלחופוי ה"ל למימרא ועי' ב"ר"ן שפי' שהנשים רוחצות וחופפין פניהם ובשרם בזה להחליקן והוא נכון טפי בלישנא דחפיפה ופשוט: שם צנעה דהני יממא הוא.

רש"י פתב להכי מכניסן נמי ביום. משמע מדבריו דיום ולילה שונים הם לענין זה ובאיזה שעה שירצה מכניס והיגו משום דמפרש ללישנא דצנעה דהוא כמו ליליא ורצה לומר דלילה כיממא לענין זה.

אבל ה"ר"ן פירש ללישנא דצנעה כפשוטו ורצה לומר דצנעה דהני הוא דוקא ביממא דביליא אנושא מלתא טפי ולכך לא שרי רק ביממא וכן נראה מדברי פל הפוסקים ודו"ק: שם במשנה וכולן אם פונו מלאכתן במועד יאבדו.

מלישנא דמתני' הנה נראה לפרש דקאי אבשביל שלא תאבד דרישא ורצה לומר אם פונו מלאכתו לא יעשה אף אם תאבד המלאכה אבל לא שאם יעשה יאסר להנות מהן וכן נראה מדברי ה"ר"ן.

אבל רש"י והרמב"ם פירשו דתאבד המלאכה אף אם נעשו אסור להנות הימנה. וכדבריהם נראה עיקר בפסוגיא מדמדמי לה לצורם אנון בבכור ולמוכר עבדו לעפוי"ם ודו"ק: דף יג ע"א א"ל תניתיה או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל.

עיי' רש"י שפי' דכולה בבא דאו לצורך המוכר מיותר ולפ"ז למאי דמשנינו פירושי קמפרש נמי כולה בבא דסיפא הוא פירושא דרישא ולא שרינו לקנות אלא לצורך המוכר שאין לו מה יאכל אבל לצורך הרנוחה דלוקט שיהיה לו ברנוח צרכי יו"ט לא שרינו.

ונה מילתא דתמיה טובא דא"כ לא יהיה שרי לקנות בהמה לצורך יו"ט דגם זה לא מקרי רק הרנוחה דאין לו מה יאכל הוא שאין לו לחם לאכול. והירושלמי שהביא הרא"ש לעיל לענין פרקמטיא אי את שתי קננדיטין גפן זיל זבין הוי תיובתא.

ודוסק לומר דתלמודא דידן מחולק בזה עם הירושלמי. ועוד הו דתנו חולין (פג).

(בד' פרקים בשנה המוכר צריף להודיע אמה מכרתי היום בתה מכרתי היום ואחד מהם הוא עי"ט האחרון של חג דהוא מועד ש"מ דשרי לקנות ולמכור לצורך המועד. ודוסק לומר דמייירי באין לו למוכר מה יאכל ועוד הו פינון שמכר אחת מהן שוב אית לי מה יאכל ואיף שרי למכור השני עד שצריף להודיעו.

לכך נראה עיקר כפי' ה"ר"ן דלאו מפולה בבא דסיפא קדדיקינו רק מתקבת שאין לו מה יאכל בלבד והכי הל"ל למיתני אין לוקחין כו' אלא לצורך המועד או לצורך המוכר.

ור"ל דמשום צורך אחד מהן של המוכר או הלוקח שרי ולמאי תני שאין לו מה יאכל ש"מ דקאי אשפר פעולה.

ואין להקשות ע"ז דלמה לי למפשט מיתורא דמתני' ולא קפשיט מגופא דמתני' מדשרי לצורך אחד מהן לחוד ש"מ דגם השני שרי מפני צורך האחד וא"כ הוא הדין לשכר פעולה פבר תירץ ע"ז הר"ן דס"ד דרבא הוי לחלק בין מקח וממכר למלאכה גמורה ומיתורא קפשיט דגם מלאכה גמורה שרי עיי"ש בדבריו.

ולפ"ז הא דמשנינו פירושא קמפרש לא קמשני רק אסיפא לחוד דלצורך המוכר לא שרי רק באין לו מה יאכל. אף קשה דמאי שנא לוקח ממוכר דהא ללוקח שרינו משום שיהיה לו ברנוח לצורך שמחת יו"ט דמאי אין לו מה יאכל שיהיה גבי לוקח ולמוכר לא שרינו רק באלמ"י.

ונראה שזהו באמת מה שהכריחו לרש"י לפרש דכולה פבא דסיפא הוא פירושא לרישא דמעשה דגם ללוקח לא שרינו רק בשביל שאין לו למוכר מה יאכל אבל לפי הר"ן קשה. ונראה דדעת הר"ן הוא דנודאי שרינו בין למוכר בין ללוקח לקנות ולמכור משום הרנוחה שיהיה בו ברנוח צרכי יו"ט.

רק היכי דלהלוקח אין פאן תפלי הרנוחה ואינו עושה פן רק בשביל המוכר בזה לא שרינו רק באלמ"י להמוכר אבל משום הרנוחה דמוכר לא שרינו ללוקח פיון שאין לו שום תועלת בזה. ורישא דאין לוקחין כו' דשרינו לצורך הרנוחה דלוקח מייירי במוכר עובד פוכבים אבל מוכר ישראל אה"נ דאסור למכור בשביל הרנוחה דלוקח אם אין לו שום הרנוחה מזה.

פן נראה לפרש לדעת הר"ן ועדיין צ"ע בזה פי לא נתבררו אצלי הדברים היטב ודברי הפוסקים והש"ע בזה סתומים ועיין: ע"ב דשקיל חילקיהו. ר"ל החלוק שיהיה דלקליפתו החיצונה קרי לי' חלוק ע"ש פי החיטה בהן פחלוק המלונפש על האדם ולא כפירש"י ופשוט: סליק פירקא פרק ואלו מגלחין דף יד ע"א גמ' מפני שיצא שלא ברשות.

פירש"י דחוק ועי' בר"ן שמפרש דמייירי ביוצא מא"י לחו"ל והוא מיושב טפי: ע"ב אבל אינו נוהג אבילותו ברגל או אבילות דמעיקרא כו' ואי אבילות דהשתא כו'. מלישנא דגמ' נראה דדמיון להדדי אבילות דמעיקרא ודהשתא ואדרבה אבילות דהשתא הוי כ"ש טפי מאבילות דמעיקרא.

ובאמת לא דמיון להדדי ואבילות דמעיקרא נדחה לגמרי אם נהג שעה א' לפני הרגל ואבילות דהשתא משלים אבילותו אחר הרגל וגם ברגל נוהג דברים שבצנעה וצ"ע דמנ"ל דהא מהו ילפותא דילפי' ה"א אדרבה ה"ל למקיל טפי באבילות דהשתא ועיין: שם ושם ישהא קרבנותיו.

עי' רש"י ולישנא דגמ' לא משמע פן. ועוד מאי גזרה שיהיה בזה הלא הכהנים לא ישמעו לו להקריב ביו"ט דכהנים זריזין הו.

ובפשיטות נראה לפרש ה' שמה ישאה דומיא דשמה ישאה דאתמר גבי אין נושאין נשים במועד דר"ל שישאה מלישא עד המועד שהוא לו זמן פנוי ועסוק בשמחה ונמצא בטל

מפ"ו וכמו כן הָכָא שְׁמָא יִשְׁהָא קַרְבָּנוֹתָיו מְלֵה קְרִיבָן עַד שְׁיַעֲלָה לְרַגְלֵי דִּיתְעַצֵּל מְלַעֲלוֹת
לִירוּשָׁלַיִם בְּאַמְצַע הַשָּׁנָה.

וה"נ אָמְרִי לְמָן דְּנָזִיר וּמְצוֹרַע אִפִּי הָיָה לְהֵם פְּנָאי מְנוֹתְרִין שְׁלֵא יִשְׁהָא קַרְבָּנוֹתָיו.
ועיי"ש בְּחֻדוּשֵׁי הָרִיטָב"א וְתִרְאָה בְּדַבְרֵיו דְּמַפְרֵשׁ לָהּ כְּמוֹ שְׁפִירְשָׁנוּ וּפְשׁוּט: דָּף טו ע"ב
אַבְל אָסוּר בְּתַפְלִין כו'.

צ"ע בְּכָל הַנֵּי יְלֻפּוֹתוֹת דִּילְפִי מִיְחֻזְקָא לְאָסְרִינָן לְכָל שְׂבָעָה וְאִילוּ תַפְלִין אֵינָם אָסוּרִי רַק
בְּיוֹם רֵאשׁוֹן. וְכֵן יֵשׁ לְדַקְדָּק בִּישְׁאָרֵי יְלֻפּוֹתוֹת דְּשִׁמְעָתִין.

וצ"ל דְּהַנְדָּה פְּנֵלְהוּ יְלֻפּוֹתוֹת אִסְמִכְתָּא בְּעֻלְמָא הַן. וְהֵם בְּעֻצְמָם קְבָעוּ דִּינֵי אַבְיָלוֹת מְסֻבְּרָא
וְעֵינָן בְּזָה: סְלִיק